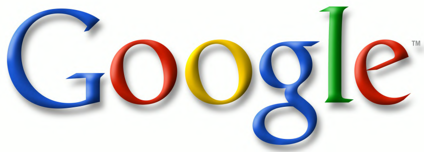
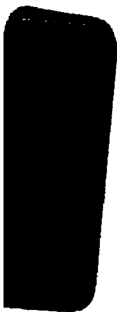
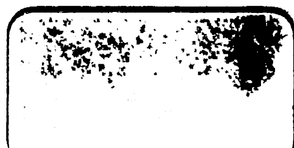

Google

Het Leeskabinet

Johan Gram, David François van Heyst, D. A. van Waalwijk

8e jaargang.

HET LEESKABINET

MAANDSCHRIFT

GEWIJD AAN

VADERLANDSCHE EN BUITENLANDSCHE LETTERKUNDE

ONDER REDACTIE VAN

JOHAN GRAM.

Juli 1901.

MET PLATEN.

LEIDEN.
L. VAN NIFTERIK Hz.

Ter aankondiging ontvangen boeken

Sedert 1 Juni 1901.

Van schoolmeisje tot moeder, door Tony Schumacher. Amersfoort, G. J. Slothouwer.

Septemberzon, door Sigurd. Amersfoort, G. J. Slothouwer.

Met volle zeilen, door Anna Wahlenberg. Amersfoort, Valkhoff & Co.

Brieven eener verloofde. Utrecht, H. Honig.

De voornaamste Fransche romans der vijf laatste jaren, door Dr. Jan ten Brink. Amsterdam, N. J. Boon.

Leisbet, door H. Ridder Haggard, (2 dln.) Amsterdam, N. J. Boon.

Meta, door G. H. Priem. Amsterdam, C. L. G. Veldt.

Dora Hellinger, door Louise Ahn-de Jongh. Amersfoort, Valkhoff & Co.

De wilde bloem van de heide, naar S. R. Crockett. Utrecht, W. de Haan.

Tweestrijd, door Martha van Eck. Amsterdam, L. J. Veen.

Het wezen der dingen, door J. G. Appeldoorn. Amsterdam, C. L. G. Veldt.

De natuur, aflev. 6. Utrecht, J. G. Broese.

☛ **Aan H.H. Uitgevers wordt beleefd verzocht, bij de toezending hunner werken ter beoordeeling, tevens de prijzen te willen opgeven.**

Alle Correspondentiën betreffende de Redactie moeten worden gericht tot den Heer JOHAN GRAM te 's-Gravenhage.

Ongevraagde bijdragen, die niet worden opgenomen, zullen niet teruggezonden worden, tenzij de frankeerkosten door den afzender er bijgevoegd zijn.

HET LEESKABINET.

HET
LEESKABINET.

MAANDSCHRIFT

GEWIJD AAN

VADERLANDSCHE EN BUITENLANDSCHE LETTERKUNDE

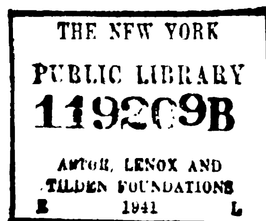
ONDER REDACTIE VAN

JOHAN GRAM.

VOOR 1901.

DERDE DEEL.

LEIDEN,
L. VAN NIFTERIK Hz.
1901.

INHOUD.

INHOUD.

DE PLATEN ALDUS TE PLAATSEN:

LODEWIJK VON BENEDEK.

LODEWIJK VON BENEDEK'S EERHERSTEL.

(UIT DE BRIEVEN [1]) AAN ZIJNE VROUW).

DOOR

A. W. STELLWAGEN.

(Met Portret.)

„Sein Verhalten wird ihn der Nachwelt als Oesterreichs grössten Sohn in schwerer Zeit erscheinen lassen — als einen Martyrer für die Gebrechen in seinem tapferen Heere!"

v. Slichting, *Moltke und Benedek.*

Vijf dagen na de gevallen beslissing, dat Pruisen en Oostenrijk ten strijde zouden gaan om de hegemonie in Duitschland, schreef de opperbevelhebber van 't Oostenrijksche noorderleger, Ludwig von Benedek, aan zijne echtgenoote den hier volgenden brief:

1) Behalve van de „Brieven aan zijne vrouw" is voor de hier gegeven schets gebruik gemaakt van Friedjung's Biographie in „Der Kampf um die Herrschaft in Deutschland," twee deelen.

Olmütz, den 20 Juni 1866.

Mijne lieve, goede Julie,

Dat ik uw laatsten lieven brief van den 17den dezer ontvangen heb, zal u mijn trouwe Müller [1]) reeds geschreven hebben.

Heb dank voor ieder goed woord, dat gij mij hebt gezegd, van 't eerste begin af van deze mijne zoo verantwoordelijke opdracht. In waarheid, ik heb deze opdracht niet gezocht, en haar ook niet begeerd, maar — ik wil in alle kalmte, met hart en hoofd, alles doen, wat mij mogelijk is.

God geve Zijnen zegen.

Heden is het de laatste dag van mijn verblijf binnen Olmütz, en nu wil ik u in den geest nog eenmaal met vrome liefde aan mijn hart drukken, u kussen en — zegenen.

Heb dank voor al 't geduld, dat gij met mij gehad hebt, en voor iedere vriendelijkheid, voor alle liefde en goedheid, die gij mij hebt geschonken, gedurende meer dan twintig jaren.

Indien de goede God Oostenrijk zegent en het keizerlijke leger, en ik, of gezond, of ziek naar 't lichaam, maar voor mijn hart voldaan, kan wederkeeren in het stille en vriendelijke huis, dat uwe liefde en zorgzaamheid zoo gezellig en intiem heeft ingericht, dan zal het eerst blijken, welk een volmaakt ootmoedig soldaat ik ben. Als de goede God Oostenrijk en zijne armee zegent, maar ik ergens kom te vallen, dan is mijn leven millioenen malen betaald, en zult gij het ongeluk dragen met vrome gelatenheid, en zeker ook met billijken trots.

Kom ik echter als geslagen veldheer tot u terug, heb dan geduld met mij, en laat mij mijn ongeluk stilzwijgend dragen, gelijk dit den man betaamt.

Ik ga met kalmte en vastberadenheid mijn lot tegemoet; voor den keizer, voor ons roemrijk vaderland en voor het leger, zal ik mij natuurlijk gaarne vrijwillig opofferen, maar ik ben een man van hoop en godsvertrouwen — mijn oud soldatengeluk zal mij niet verlaten. Op dit oogenblik ben ik gezond naar lichaam en ziel, vol goeden moed, meester over mijne zenuwen, en in 't volle

1) Müller is Benedek's adjudant.

gevoel mijner energie en van mijn ijzeren wil, maar toch in 't diepste van mijn hart zeer bescheiden en ootmoedig. God behoede u, mijne lieve, goede Julie, God behoede Oostenrijk, God zij genadig

Uw u oprecht liefhebbenden Louis.

„God zij genadig.... uw Louis!" Welk een weemoed ligt er in deze slotwoorden, welk een verholen angst in heel den brief. Het opflikkerend goed vertrouwen op zijne energie en zijn ijzeren wil, gedempt door de diepste bescheidenheid in 't vooruitzicht der onafwijsbare sombere toekomst tegen de Pruisische armee onder een leger-aanvoeder als Moltke. Gelukkig voor Benedek is slechts die ééne troost, dat hij de opdracht, om als opperbevelhebber naar Bohemen te gaan, niet heeft gezocht, maar ze hem is opgedrongen. Helaas, spoedig genoeg zou het blijken, in 't eene voorgevecht na het andere, dat het Oostenrijksche leger overal achteruit moest, waar het Pruisische snelvuur zijne gelederen dunde.

Na de gevechten van Nachod, Jitschin, Skalitz en Trautenau, op 26—28 Juni, waarbij de Oostenrijkers 205 officieren en 5370 man verloren tegen de Pruisen 62 officieren en 1306 minderen, begon de ontmoediging reeds onder een deel van 't Oostenrijksche leger. Allen, die uit den strijd terugkeerden, soldaten zoowel als officieren, hadden den indruk, dat alles verloren was, dat er tegen de macht van 't nieuwe vuurwapen bij den vijand niet te strijden viel. De moreele schok, dien het leger ontvangen had, was erger nog dan de geleden verliezen. Men werd letterlijk door alles verrast: door de schitterende leiding bij de Pruisen, door hunne tactiek; door de verdelgende uitwerking van hun snelvuur. Ouderen onder de officieren, mannen uit de veldtochten van 1848, 1849, en 1859, spraken 't luide uit: in 't vuur te staan, dat waren ze wel gewoon; maar een zóó hopelooze strijd als nu, tegen een vijand, wiens troepen driemaal betere wapens hadden dan zij, zulk eene slachting zou zelfs den dapperste angstig maken. Aldus oordeelden ook de minderen. De eenige lichtstraal was de nederlaag van den Pruisischen generaal Bonin, die bij Trautenau teruggeworpen en op Pruisisch grondgebied gevlucht was. Aan dezen was het immers gebleken, dat ook de Oostenrijkers overwinnaars konden

zijn! — Evenwel, de totaal-indruk van alles was: zorg voor de toekomende dingen, angst voor 't vervolg van den strijd tegen den opdringenden Moltke. 't Best van al blijkt dit wel uit Benedek's schrijven aan zijne vrouw:

Dubenetz. Zaterdag, 30 Juni, $4^1/_2$ uur nam.

Mijne lieve goede Julie,

Misschien spreek ik op dit oogenblik voor de laatste maal tot u. Ik heb den Keizer onder vier oogen eerlijk gezegd, dat ik — indien hij het verlangt — hem tot zelfs mijne burgerlijke en militaire eer wil ten offer brengen; — en dat is nu gebeurd.

Hoe en waardoor het leger, van hetwelk alle afdeelingen tot op dit oogenblik de grootste doodsverachting hebben aan den dag gelegd, in zulk een wanhopigen toestand is gekomen, dat zult gij stellig op duizenderlei manieren lezen en hooren, ware en valsche; ik echter verlies daarover geen woord. Ik heb veel aan mijn hoofd, maar mijn gemoed is kalm en mijne ziel is rustig, en in allen ootmoed zeg ik: „zooals God het wil!" — U echter, lieve Julie, moet ik het nog eens zeggen, dat ik u oneindig liefheb, en u met dezen mijn zegen geef.

God behoede u. Uw Louis.

Kan het somberder voor den bevelvoerenden generaal, die met ieder uur den vijand ziet nader komen, die de vooruitgeschoven stellingen zijner Oostenrijkers niet kan handhaven en een algemeenen terugtocht heeft bevolen naar 't punt van uitgang van voor tien dagen? Maar ook, hoe ging het op dien terugtocht?

Benedek was met zijn staf des morgens te $2^1/_2$ uur opgebroken. Hij zag de verwarring, de stremmingen en 't oponthoud der elkaar kruisende legerafdeelingen; hij zag, hoe de afzonderlijke troepen elkaar alarmeerden. Er bestond gevaar, dat de Pruisen, misschien door de ruiter-patrouilles, die de Oostenrijkers overal volgden, gewaarschuwd, des morgens vroeg opbreken en zijn leger tot den veldslag noodzaken zouden, in welk geval hij den vijand op allerlei punten met een ongeordenden troep moest afwachten. Voor 't uiterlijke, het is waar, hield hij zich kalm; en hij deed zelfs zijn best om door zelf welgemoed te wezen, aan

zijne medeofficieren moed te geven. „Laat toch de hoofden niet terstond hangen," sprak hij tot de ernstige, sprakelooze stafofficieren, „en vertelt mij liever luchthartige historiën;" maar zijne woorden troffen geen doel. Er was zelfs een oogenblik van dadelijk gevaar, toen Benedek met zijn gevolg bij 't eerste morgenkrieken zóó dicht aan den vijand voorbijgaan moest, dat deze, als hij er op verdacht had kunnen zijn, wellicht het heele Oostenrijksche hoofdkwartier overrompeld kon hebben [1]). Maar in deze oogenblikken was de twee-en-zestig-jarige generaal de onvervaarde officier van voor 30 jaren bij den Hongaarschen veldtocht, en gelukte het hem heel zijne omgeving te bezielen en mee te sleepen op den avontuurlijken tocht. Wie hem in deze omstandigheden alstoen hebben bijgewoond, vermoedden niet, dat hij innerlijk ontmoedigd was, en dat hij van den demoraliseerenden invloed der nachtelijke vlucht zijns legers op de weerkracht der soldaten het ergste vreesde. Te Königgrätz aangekomen, vond hij er het bemoedigende telegram zijns keizers: „ondanks het bericht, omtrent den noodzakelijk geworden terugtocht op Königgrätz, koester ik toch het vaste vertrouwen, dat uwe energieke leiding welhaast gunstige gevolgen opleveren, en uwe kracht de orde behouden zal." Maar het hielp niet; het voorgevoel, dat de veldtocht een ongelukkig verloop zou hebben, werd hem te machtig, en onder dien indruk zond hij des morgens te half twaalf aan den keizer

1) Wel heel toevallig, dat in dienzelfden nacht het Pruisische hoofdkwartier gevaar heeft geloopen van Oostenrijksche zijde:

„Op den 30sten Juni, 1866, des avonds, kwam Zijne Majesteit te Reichenberg aan. De stad telt 28000 inwoners en herbergde op dat oogenblik 1800 Oostenrijksche gevangenen, terwijl ze slechts door 500 Pruisische hospitaal-soldaten, met oude karabijnen gewapend, was bezet. Niet meer dan eenige mijlen van haar verwijderd lag de Saksische ruiterij. Deze kon in éénen nacht Reichenberg bereiken, en het heele hoofdkwartier met Zijne Majesteit inoluis, gevangen nemen. Dat wij te Reichenberg kwartier hadden, was telegraphisch bericht geworden. Ik veroorloofde mij den Koning op deze quaestie opmerkzaam te maken, en ten gevolge mijner aanstichting werd alom bevolen, dat de hospitaalsoldaten, man voor man, en zonder de aandacht te trekken, zich naar het slot zouden begeven, waar de Koning zijn intrek genomen had." (Bismarck, *Gedanken und Erinnerungen*; II, 32.)

een telegram, waarin o. a. de volgende noodkreet voorkomt: „ik smeek Uwe Majesteit dringend, tegen iederen prijs vrede te sluiten; de catastrophe voor 't leger is onafwendbaar." Men beseft, dat deze woorden aan keizer Frans Jozef een uur van pijnlijk nadenken gekost hebben, voor hij des middags te 2 uren zijn antwoord aan Benedek overseinde: „Een vrede te sluiten is onmogelijk. Ik beveel — als onvermijdelijk — den terugtocht te aanvaarden. Heeft er een slag plaats gehad?" Wat 's Keizers telegram in cijferschrift aan Benedek verder bevatte, is tot heden nog een geheim, maar dat de laatste vraag den wensch inhield om tegen de Pruisen stand te honden en een beslissenden slag te wagen, is duidelijk. Helaas, Benedek was er de man niet naar, ook nu nog te volharden bij zijn plan om 't leger door een spoedigen terugtocht naar Moravië te redden, en toen er dus den volgenden dag, dat is op den 2den Juli, weer orde in 't leger gekomen, en de oude Oostenrijksche soldatengeest onder de officieren en manschappen was teruggekeerd, besloot hij den slag te wagen, en niet: „de armee, zoo goed als dit mogelijk zou zijn, naar Olmütz terug te brengen," zooals hij eerst aan den keizer had getelegrafeerd.

* * *

Dit waagstuk was het juist, wat Moltke begeerde. Toen hij in den avond van den 2den Juli berichten erlangde, dat de Oostenrijkers hunnen vluchtenden aftocht naar Olmütz niet verder voortzetten, maar nabij Königgrätz stand hielden om vóór de Elbe den slag te wagen, toen flikkerde het in zijne doordringende blauwe oogen van eene aan zekerheid grenzende verwachting omtrent de aanstaande overwinning. Hij was reeds te bed gegaan, doch stond haastig op om met den koning te gaan overleggen en de toestemming van Zijne Majesteit te verkrijgen voor den slag van den volgenden ochtend. Naar zijne eigene mededeeling heeft hij in dezen krijgsraad onder vier oogen een kwartier noodig gehad om het beslissende woord te ontvangen; toen ging hij nog voor een paar uur naar zijn veldbed terug, en hij sliep in tot het begon te schemeren voor den 3den Juli.

Doch ook in Benedek's armee was nog niet alle hoop op een

manmoedig standhouden verloren. Velen vertrouwden nog. De Oostenrijkers beschikten over 215.000 man strijdbare troepen, de Pruisen over 221.000; doch niet dit geringe verschil in getalsterkte der beide legers bepaalde de kracht van aanval en verweer, maar wel de meerdere zedelijke steun, dien het vertrouwen op betere wapens en betere leiding kan schenken. Zingend en jubelend ja, marcheerden vele der Oostenrijksche regimenten naar de kampplaats, maar onder de meerderheid der troepen, die de vorige dagen reeds in 't vuur geweest en nederlagen geleden hadden, was de stemming heel wat minder opgewekt. De officieren deden over 't algemeen krachtdadig hun plicht, maar ook onder hen was 't geloof aan de meerderheid van 't Pruisische naaldgeweer een troosteloos besef. Bij den generalen staf zelfs werd de kracht om te overwinnen door zwaarmoedige gedachten ondermijnd, en eerst toen de strijd begonnen was, herleefde het krachtdadige bewustzijn van mogelijke overwinning door onverschrokken standhouden op de gevaarlijkste punten en manmoedig aangrijpen op de kritiekste terreinen. O zeker, de Oostenrijksche soldaten, en de Saksische troepen met hen, hebben gestreden als helden. Men kan de bijzonderheden van den slag bij Königgrätz niet lezen zonder te erkennen, dat door de troepen haast het bovenmenschelijke is gedaan om op de gevaarlijkste punten stand te houden, en soms om reeds verloren terrein te herwinnen. In den voormiddag, dat is tot ongeveer 12 uren, was het zelfs de vraag naar welken kant de weegschaal overhelde, begon koning Wilhelm al eens om te zien, en werd zelfs Bismarck onrustig; maar Moltke had zijne maatregelen te juist genomen dan dat ze konden falen. „Uwe Majesteit," sprak hij tot den koning, „wint vandaag niet alleen den veldslag, maar ook den veldtocht!" Een uur later verscheen de Pruisische kroonprins met zijne leger-afdeeling ter hem (door Moltke) aangewezen plaats, en nu begon de vreeselijke beslissing, die Benedek had voorgevoeld. Gevochten is er, ook aan Oostenrijks kant, met ongelooflijke doodsverachting, en toen de Pruisische kroonprins, na den slag, ter plaatste kwam, waar de Oostenrijksche kapitein Von Groeben met 52 minderen zich had opgeofferd bij de kanonnen om, steeds vurende, aan de andere batterijen gelegenheid te geven tot ontkomen; toen Zijne Hoog-

heid, zei ik, ter plaatse kwam, waar Von Groeben en zijne 52 dapperen op den grond lagen uitgestrekt, steeg hij af van zijn paard, en groette met ontbloot hoofd de gesneuvelde helden. Wat mocht het Oostenrijk baten! De slag bij Königgrätz werd eene volkomen nederlaag, en het is nog aan de niet voldoende vervolging 1) door de Pruisen te danken, dat Benedek heeft kunnen vluchten.

Welke nederlaag ook!

Gesneuveld waren 330 Oostenrijksche officieren en 5328 minderen; vermist werden 43 officieren en 7367 manschappen; en daar de vermisten bijna allen gesneuveld bleken, verloor het keizerlijke leger dus ruim 370 officieren en ruim $12^1/_2$ duizend minderen. Gewond werden 738 officieren en 16127 manschappen, van welke de grootste helft in Pruisische gevangenschap ging, evenals nog 202 officieren en 12677 minderen, die ongewond de wapens moesten strekken. Rekent men nu nog, dat de Saksische troepen aan dooden 15 officieren en 536 manschappen, aan gewonden 40 officieren en 900 minderen, en aan niet gewonde gevangenen 3 officieren en 87 manschappen verloren, dan blijkt het totaalverlies van het noorderleger onder Benedek 44393 man te bedragen, dat is meer dan $^1/_5$ van de geheele macht, waarmee in den ochtend van den 3den Juli de strijd werd begonnen.

De Pruisen hadden 100 officieren en 1825 manschappen gesneuveld, 260 officieren en 6977 minderen gewond! Deze cijfers zijn welsprekend!

Men begrijpt hoe het Benedek te moede geweest moet zijn op zijne nachtelijke vlucht. En wat het hem gekost moet hebben zijne volkomen nederlaag aan den keizer te berichten. Hij deed het den volgenden ochtend, in een betrekkelijk uitvoerig telegram, en niet zonder toespeling op zijne ongeluks-profetie van voor eenige dagen: „Vorgestren schon besorgte Katastrophe der armee heute vollständig eingetreten." Dat was nu het resultaat van de

1) Moltke heeft over deze „niet voldoende vervolging" wel eens wat moeten hooren, maar zich dan altijd verdedigd met de afdoende opmerking, dat het Pruisische leger na den slag uit zijn tactisch verband en ten doode vermoeid was!

theorie om in elk geval slag te leveren, stond hier tusschen de regels. Of de keizer hem zulke toespeling ten kwade duidde? Zeker is, dat de publieke opinie, die zich bij 't uitbreken van den oorlog ten gunste van Benedek had verklaard, thans grimmend zich tegenover hem stelde. Zij, die 't beleefd hebben, weten het nog wel, hoe laaghartig de beschuldigingen zijn geweest, die in 't najaar van 1866 over Benedek's hoofd gingen. Tot zelfs in Nederlandsche couranten werd er op gezinspeeld, dat Oostenrijk's noorderleger heel goed door den opperbevelhebber zelf kon verraden zijn. Hoe kon keizer Frans Jozef er ook ooit toe gekomen zijn, om aan een Protestantschen generaal zijne armee toe te vertrouwen in een veldtocht tegen het Pruisische leger! Weg met Benedek! En het was eene soort van verluchting voor de vrienden van Oostenrijk, toen vernomen werd, dat de keizer hem het opperbevel had ontnomen en hem onder de bevelen van aartshertog Albrecht gesteld; 10 Juli, 1866. Reeds werd er eene commissie van onderzoek benoemd, aan welke hij uitleg en verantwoording zijner daden zou moeten geven! Doch Benedek zelf werd er kalm onder, schoon weemoediger ook, zooals blijkt uit zijn brief van den 13den Juli:

„Olmutz, den 13den Juli 1866.

Ofschoon ik pas gisteren-middag een brief aan u, lieve Julie, heb verzonden en ik u sedert niets bijzonders kan mededeelen, zoo is het mij toch eene behoefte — daar ik toevallig eenige vrije oogenblikken heb — u nogmaals te schrijven. Ik heb gisteren-avond al uwe brieven nog eens en met heel mijn hart overgelezen. Ik dank u voor ieder goed woord, voor ieder verheven gevoel, voor iedere hartelijke deelneming. Gij hebt u in de somberste uren, ten dage, toen er groot ongeluk over mij gekomen is, schitterend gehouden. Gij ziet, ik laat u volle recht wedervaren, en dat ik dit zoo in ieder opzicht doen kan, is mij een weldoende troost. Alleen zou ik u willen smeeken, anderen met geen al te strengen maatstaf te meten; want niet allen kunnen op de hoogte van uwe inzichten staan, en gij kunt ook niet ver-

langen, dat de wereld mij en mijne positie, van 't oogenblik af aan, sedert ik het commando over het noorderleger aanvaardde, ook maar bij benadering juist zal beoordeelen. Nadat men mij dit commando, tegen al mijne gemotiveerde aanwijzingen, opgedrongen had, heb ik in eene krijgs-conferentie luidop en zonder er doekjes om te winden, gezegd, dat wij va banque spelen, dat ik aan den Keizer mijne burgerlijke en militaire eer onvoorwaardelijk ten offer brengen zou en slechts kon wenschen, dat het hem niet moge berouwen, mij dit commando te hebben opgedragen. Ik heb woordelijk gezegd, dat ik voor het Duitsche oorlogstooneel een ezel ben, terwijl ik in Italië waarschijnlijk van nut zou kunnen wezen, etc. etc.

Na al 't gebeurde blijft mij — in overeenstemming met mijne neigingen, mijn hart en karakter, en mijne onvoorwaardelijke toewijding aan mijn armen, zwaar beproefden Keizer — niets anders over, dan met nederigheid en zielekalmte het veroordeelend vonnis der schrijvende en redeneerende wereld stilzwijgend te aanvaarden. Ik wensch niemand aan te klagen; ik wil me in 't geheel niet verdedigen; ik wil niets tegenschrijven, noch iets te mijner verontschuldiging en rechtvaardiging in 't midden brengen. Slechts mijnen Keizer zal ik, als de gelegenheid daartoe komt, en hij het wenscht, alles, alles zeggen, wat ik weet en geloof. Ik ben met mezelf, met mijn geweten, en met mijn God in 't reine; ik ben een in alles in God gelaten soldaat.

Gij moet mij in dit besluit, voorzeker het allerbeste, wat ik zou kunnen nemen, niet van de wijs brengen; gij moet uw opgewonden hoofdje beheerschen, en mijne groote zielekalmte niet verstoren; gij moet het me vergeven, dat ik dit van u, mijne lieve goede verheven gevoelende Julie, door dezen kom verzoeken.

Sedert uw brief van den 8sten geen verdere mededeelingen; onze posten worden veelvuldig opgehouden en gestremd. Als er niets tusschenbeide komt, begin ik overmorgen met het hoofdkwartier den opmarsch naar Weenen en laat dan in een verschanst kamp van Olmütz een legerkorps achter. Ik blijf te midden mijner marcheerende troepen. Een gedeelte heb ik reeds vooruitgezonden. Wat verder zal gebeuren, hangt van duizend toevalligheden, in

hoofdzaak echter van de bevelen van Aartshertog Albrecht af, die op 't oogenblik te Weenen is aangekomen.

Uw beste vriend Louis."

Als er iets uit bovenstaanden brief van Benedek aan zijne echtgenoote blijkt, dan zeker wel dit, dat het publiek in en buiten Oostenrijk zich deerlijk vergiste, toen het dezen man van landverraad betichtte, en er op aandrong, dat er krijgsraad over hem zou gehouden worden. Natuurlijk was het al eene erge vernedering voor hem, dat hij van 't opperbevelhebberschap ontheven werd, maar „ik ben een zelfgenoegzaam man," schreef hij aan Julie, „die geene uiterlijke eer noodig heeft, en mijne eigene eer houd ik voor onbevlekt. Daarover althans erken ik geen rechter." En op eene andere plaats, op het „voorloopig onderzoek" doelende zijner daden: „waarom kwelt gij u zoo noodeloos wegens het domme, gedachtelooze gepraat van de menschen? Gebeuren kan mij niets!"....

Gebeuren kan mij niets!.... Ten einde de ware beteekenis dezer woorden naar waarde te schatten, en tevens tot het recht verstand van Benedek's persoon en karakter te komen, is het noodig thans iets nader op zijn vroeger leven in te gaan.

Lodewijk von Benedek werd den 14den Juli 1804 te Oedenburg in Hongarijë geboren. Zijn vader, een Protestantsch arts, en die tot den lageren adel behoorde, had moeite genoeg om den knaap ter militaire school te Wiener-Neustadt geplaatst te krijgen, maar Radetzky, dien hij als patient gelukkig had behandeld, legde het gewicht zijner voorspraak in de weegschaal, en dit gaf den doorslag. Na afloop van den studietijd, in 1822, werd de jonge vaandrig in practischen dienst gesteld, en nog geen twaalf jaren later, in 1833, als eerste luitenant bij den generalen staf overgeplaatst. Van toen af volgden de gewone en buitengewone bevorderingen elkander te zijner tijd geregeld of met voorbijgang van anderen op, en verwierf Benedek den naam van een flink officier, op wien men rekenen kon. Eene gelegenheid om zich ten zeerste te onderscheiden vond hij echter 't eerst in 't voorjaar van 1846.

Te Krakau, destijds nog eene vrije stad, was het onrustig ge-

worden, en het gerucht ging, dat de adel een opstand voorbereidde; Generaal Collin week reeds angstig terug. Te Lemberg werd al verteld, dat West-Gallicië in volslagen oproer verkeerde, zoodat de Gouverneur Von Tarnow naar Weenen bericht zond: „slechts dadelijke en afdoende militaire hulp kan de provincie nog redden!" Zoodra Benedek van den ernst dezer dingen onderricht werd, verzocht en verkreeg hij de opdracht om een bezoek aan de oproerige streek te brengen. Toen men hem op zijn tocht naar 't gevaarlijkste punt tot voorzichtigheid aanmaande, zeide hij niets anders dan dat hij in elk geval het insurgentenleger wel eens wilde zien, van welks aanrukken zulke angstwekkende berichten de ronde deden. Op den 26 Februari ging hij dus met vier compagnieeën infanterie en vijf afdeelingen ruiterij, in alles 300 manschappen, van Bochnia naar Gdow op marsch. De boeren van 't district, die overal vóór den Keizer waren, en tegen den hen onderdrukkenden adel, werden onderweg mee opgecommandeerd, en eenige honderden van hen, met zeisen en hooivorken gewapend, trokken mee „tegen de heeren!" Weldra naderde men de insurgenten, die een tirailleur-gevecht begonnen; maar Benedek bekommerde zich daarover niet, ging tot den aanval over, en dreef hen uit elkander. Natuurlijk vielen de verbitterde boeren hunne adellijke vijanden nu in den rug aan, en zeisden alles neder, wat hun onder de handen kwam, totdat Benedek er tusschen in reed, en met de woorden: „spaart deze kinderen!" nog een groot gedeelte van hen redde. En met deze ééne expeditie was de gansche opstand, zonder Generaal Collin, onderdrukt. Benedek had wel geen buitengemeen heldenstuk volbracht, maar hij had toch het spooksel, waarvoor de anderen gevlucht waren, weer in zijn schuilhoek gejaagd, voordat het groot kwaad kon doen. Zoo iets mocht niet onbeloond blijven: hij kreeg de Leopoldsorde, en werd tot overste bevorderd; hij telde van nu afaan mede onder de mannen van verwachting.

Het jaar 1848 zou die verwachting in vervulling zien gaan. Benedek was destijds een der veldheeren, die onder Radetzky tegen koning Karel Albert streed. Tweemaal heeft hij toen tegen eene grootere Italiaansche macht, die bij den Mincio zich versterkt had, storm geloopen, en telkens heeft hij den vijand opgejaagd, zoodat

er onrust kwam in de Italiaansche gelederen op het eenvoudige woord: „Benedek is er!"

Ook in den veldtocht van 1849, onder Aartshertog Albrecht, diende het geluk zijne onversaagdheid. Bij Mortara was de linkervleugel der Piemonteezen door de Oostenrijkers teruggedreven en Benedek vervolgde de Piëmonteesche brigade Regina, aan 't hoofd van slechts een enkel bataillon, tot in de stad. Het was nacht, toen de Oostenrijkers met den vervolgden vijand handgemeen raakten, en Benedek door zijn onverschrokken: „geeft u over!" de heele Italiaansche brigade in de war bracht, zoodat hij 6 kanonnen, eene rijke bagage, 66 officieren en 2000 man kon gevangen nemen. Natuurlijk bleven ook nu de belooningen en onderscheidingen niet achterwege. Maar Benedek was bescheiden, en sprak van zijn „soldatengeluk", als men hem complimenteerde.

Tien jaren later, in 1859, straalde Benedeks roem als van een der beste corpscommandanten. Het was in den slag bij Solverino, op dien voor Oostenrijk zoo noodlottigen 24sten Juni, toen het Fransch-Italiaansche leger de overwinning behaalde, dat Benedek met het achtste Oostenrijksche armeecorps bij San Marino de Piemonteezen terugwierp en overwon. Dat San Marino is kenteekenend voor Benedeks militair karakter: door zijn persoonlijken moed, door zijn talent om de soldaten aan te vuren en voorwaarts te doen schrijden, door zijn scherpen blik om steeds met juistheid tijd en plaats te kiezen voor een tegenaanval op een teruggeworpen vijand, door dit alles toonde hij zijne voortreffelijkheid als corpscommandant. Misschien was het aan bedenking onderhevig, dat hij nog op het slagveld volhield, toen het gros van het Oostenrijksche leger reeds voor den terugtocht was aangetreden. Op den avond van den slag kreeg hij den Piëmonteeschen Generaal Durando zelfs in den rug; was deze een vastberaden man geweest, dan had zijne komst voor de Oostenrijkers verderfelijk kunnen worden. Maar het geluk heeft een glimlach te meer voor den onversaagde, en na den oorlog van 1866 kon men het Benedek telkens opnieuw hooren zeggen, dat hij gedurende den veldtocht van dat jaar fout gedaan heeft door de natuurlijke ingevingen van zijn militair karakter niet te volgen, maar zich door de vreesachtigen te hebben laten leiden, die hem ter zijde gesteld waren.

Hoe dit zij, in den slag bij Solferino was het Benedek, die de eer van het Oostenrijksche leger had hooggehouden, en van nu af aan stelde men te Weenen niet alleen een onbeperkt vertrouwen in zijn veldheerstalent, maar schatte zijne waarde wellicht boven de maat. Maar den 20sten October 1860 werd hij, waarvoor hij wellicht het meest berekend was: hij werd commandeerend Generaal der Italiaansche legermacht, dat is van het Oostenrijksche leger aan den Italiaanschen kant van het Rijk. Misschien was er geen waardiger opvolger van Radetzky dan hij, al kon hij niet gemeten worden met de maat van diens omvattende militaire bekwaamheden, ook in theoretisch opzicht. Benedek zelf wist dit heel goed, en kende dus zijne tekortkoming, al placht hij ook wel zoo in 't algemeen den draak te steken met de pennelikkers, die van hunne schrijftafel uit veldslagen meenen te kunnen leiden. En dan had hij plezier in zulke spotternij; maar dit neemt niet weg, dat hij zich de grenzen van zijn kennen en kunnen heel wel bewust was. Krijgslui van den eersten rang op theoretisch gebied onthield hij de hun toekomende hoogachting nooit, en voor de militaire schoolwetenschap had hij groot respect, omdat ze voor hem eene soort van geheim beteekende; want zijne eigene opleiding te Wiener-Neustadt was, het moet gezegd worden, in 't oog loopend onvoldoende geweest. Maar zijne kracht lag in de oorspronkelijkheid en frischheid zijner natuur;— eigenschappen, die vooral op de soldaten en de jongere officieren een wegsleependen indruk maakten. De gewone soldaten behandelde hij kameraadschappelijk; hij placht trotsch te zijn, als hij door een appèl op hun eergevoel indruk op hen maakte. Tegen de officieren van hoogeren rang was hij echter wel eens wat ruw uitgevallen; hij pronkte gaarne met zijne soldaten-openhartigheid, en kon heel vinnig zijn, zoodat hij de fijner beschaafden somtijds van zich vervreemdde. Maar alles samen genomen beminden hem toch zijne ondergeschikten, omdat zijn edelmoedig soldatenhart altijd den boventoon behield, ook als zijne plotselinge gramschap, zijne woeste buien, zijne strengheid in den dienst, hadden beleedigd of verdeemoedigd. In de handhaving der militaire vormen was hij tot pedant wordens toe nauwkeurig; en den opschik der militaire kleedij had hij lief. Zijne gestalte was niet groot, maar een schitterend en heldhaftig voorkomen wou hij

hebben, en dan zonde hij zich met goedmoedige ijdelheid in den indruk, dien hij maakte. Voor zich zelven leefde hij zeer eenvoudig, maar ten opzichte van zijne officieren was hij mild en gastvrij. Trotsch was hij op zijne eenvoudige afkomst, en ook hierop, dat hij alles aan zich zelven te danken had. Met onbarmhartigen spot kon hij spreken van de aristocratische gunstelingen, die zonder persoonlijke verdiensten tot hooge posten geraakten. Natuurlijk werd hem deze spot door de aristocratie, die de bevelhebbersposten bijna als familie-erfgoed beschouwde, met woeker terugbetaald. Gelijk de meeste menschen, die door de levensomstandigheden spoedig en gelukkig zijn vooruitgekomen, was hij gewoon zich te laten gaan, vrij van allen dwang, en vandaar zijn oogenschijnlijk overmoedig, te luid en pralerig optreden. In kleine dingen hield hij er van zich te laten gelden, met zich zelven, zijn geluk en zijne positie een beetje te pronken. Maar dit alles waren slechts uiterlijkheden, die onzichtbaar werden door zijne groote rechtschapenheid en bescheidenheid bij dingen van ernstige beteekenis. Ook bleef hem onder alle omstandigheden zijns levens het vrome, ootmoedige geloof zijner jeugd nabij. Naar zijne meening behoorde een soldaat de vrees voor de menschen niet te kennen, maar zich als geloovig Christen door niets ter wereld het vertrouwen op God te laten ontnemen.

De oorlog van 1866 is in Benedeks oog eene fout geweest, gelijk iedere „krijg met twee fronten" naar zijne meening eene fout was. En een oorlog met Pruisen heeft hij in een brief van die dagen aan zijn ouden krijgsmakker Graaf Stadion eene rampzaligheid genoemd. En nog meer: toen hij in de maand Maart bij gelegenheid der overwegingen van alle mogelijkheden der toekomende dingen vernemen moest, dat hem het opperbevel over de noorder-armee zou worden opgedragen, wees hij deze eventualiteit met beslistheid terug. Maar spoedig gaf zelfs de keizer, in gelijken geest als de krijgsraad, den wensch te kennen, dat Benedek den veldtocht tegen Pruisen zou op zich nemen. Wederom verzette hij zich echter, zeggende, dat hij voor die taak de kennis miste, en zich het talent niet toekende om een leger van 200.000 man te leiden, te verdeelen, te rangschikken, en alles tot den slag voor te bereiden. Vooral rekende hij zich onbekwaam voor een gevechts-

terrein, dat hij niet kende. Het was ook geen valsche nederigheid, waarachter zich geheime eerzucht verbergt, die hem aan den keizer deed verzoeken, toch een bekwamer man voor den post aan te wijzen. In Opper-Italië, zeide hij, waar hij topographische opnemingen had gedaan, waar hij iederen boom tot aan Milaan toe kende, daar was hij op zijne plaats, en niet in Bohemen, waar hij niet eens den loop der Elbe goed wist. Als de Keizer hem Italië toevertrouwde, dan stond hij in voor 't bezit van Venetie; in 't Noorden stond hij voor niets in: hij kon wel op de viool spelen, maar op de fluit blazen kon hij niet. De keizer hoorde Benedek ten einde toe aan, maar bleef bij zijne meening, dat de generaal de taak moest op zich nemen, dat hij in elk geval op zijne besliste weigering terugkomen en de zaak nog eens overdenken moest om dan later zijne beslissing mee te deelen.

Al de gronden, die Benedek voor zijne weigering om tegen de Pruisen te opereeren aanvoerde, had ook, en zelfs in nog hoogere mate, Aartshertog Albrecht. De openbare meening hield het er intusschen voor, wat Benedek ook deed om het tegen te spreken, dat de eerzucht van den Aartshertog ver genoeg ging om den generaal van zijne plaats te willen dringen. Het lijdt evenwel geen twijfel, of Aartshertog Albrechts militaire bekwaamheden waren grooter dan die van den man, welke destijds als zijn mededinger gold. Maar Benedek was nu eenmaal de held van den dag, en de publieke opinie bleef er bij, dat hij en hij alleen het leger op het hoofdtooneel van den strijd ter overwinning zou kunnen voeren.

Zoo stonden nu de zaken, toen de Aartshertog in den morgen van den dag, waarop de Keizer Benedek ter audiëntie verwachtte om de beslissing van den generaal te hooren, zich bij dezen liet aandienen voor een onderhoud. De beide generaals stonden als krijgskameraden in hartelijke verstandhouding. Benedek had bij de divisie van den Aartshertog in Italië gediend ter gelegenheid, toen hem het schoone wapenfeit van Mortara gelukte, en de Aartshertog had toen, in verrukking over de dapperheid van Benedek, naar oude ridderlijke zede, met dezen van degen verwisseld, zoodat Benedek nu de sabel verwierf, die reeds des Aartshertogs vader, de overwinnaar bij Aspern, in gewichtige veldslagen gedragen had. Later, toen Benedek met overspringing van andere hoofdofficieren

de leiding van het Italiaansche legercorps overnam, kon de Aartshertog natuurlijk niet in ondergeschikte positie bij zijn vroegeren corpscommandant blijven, maar werd met den titel van veldmaarschalk ontslagen, en Benedek haastte zich hem een van opgewonden toewijding getuigenden afscheidsbrief toe te zenden. „Uwe Keizerlijke Hoogheid," schreef hij in dien brief, „heeft mij sedert vele jaren met Hare welwillendheid, goedheid en vertrouwen gelukkig gemaakt;... het heldenzwaard Uwer Keizerlijke Hoogheid, het zwaard van Mortara en Novara, mij tot aandenken geschonken, en dat ik sedert dien altijd heb gedragen, heeft mij èn in den Hongaarschen zomerveldtocht van 1849 èn in den Italiaanschen veldtocht van 1859 geluk aangebracht.... Uwe Keizerlijke Hoogheid zal het dus begrijpelijk vinden, dat ik u dankbaar ben tot over 't graf...."

Thans stond diezelfde Aartshertog Albrecht onder vier oogen tegenover Benedek en hij verzocht hem met allen aandrang om toch op den wensch des Keizers, die ook zijn wensch was, in te gaan, en het opperbevel over het noorderleger te aanvaarden. Eén argument gebruikte de Aartshertog, waarmede hij Benedek in 't hart aangreep. Hij stelde nl. de aanvaarding van bedoeld commando voor als een offer, dat Benedek aan het Keizerlijke Huis van Oostenrijk toch niet weigeren kon te brengen. Het zou zoo bedenkelijk zijn, indien een medelid der Dynastie als veldheer naar Bohemen ging en zich hier aan mogelijke nederlagen blootstelde. Wie den Keizer en het vaderland zoo trouw gediend had als Benedek, behoorde zich ook nu den zwaarsten post te laten opdragen!

Daar stond Benedek nu, met zijn diep gevoel van vazallentrouw aan zijn Keizer, die zijne verdiensten te allen tijde met zooveel waardeering had erkend en zoo schitterend beloond. Nog weifelde hij, maar er kwam eene keizerlijke boodschap tot hem „zich toch tot opperbevelhebber van 't noorderleger te laten benoemen, en den post niet opnieuw te weigeren, want dat de openbare meening er hem voor aanwees, terwijl er bovendien aan Zijne Majesteit den Keizer, voor 't geval een ander veldheer dan hij, Benedek, door de Pruisen mocht verslagen worden, niets overblijven zou dan afstand van den troon te doen...." „Na zulke woorden,"

heeft Benedek aan Baron v. Wersebe, zijn ordonnans-officier, verhaald, op dien merkwaardigen terugtocht over de Karpathen na den slag bij Königgrätz, „na zulke woorden zou ik een slecht mensch geweest zijn, als ik het commando niet had aangenomen..."

Het vervolg van al deze dingen is ons bekend, en wij verstaan nu de veelvuldige toespelingen in de brieven aan zijne vrouw, van de bewustheid, dat hem het opperbevelhebberschap is opgedrongen, en hij, wat er ook gebeure, slechts aan zijn Keizer verantwoording zal behoeven te geven. Wij begrijpen ook zijn laatsten brief aan zijne Julie vóór den noodlottigen veldslag, die zoo aanstonds stond te beginnen.

Voorstad van Praag, bij Königgrätz, 3 Juli 1866.

Ik was in zooverre door het geluk begunstigd, dat ik mij uit mijne — door het bij de Saksers en door Clam geleden ongeval veroorzaakte — in de linker flank en den rug zeer gevaarlijke positie terugtrekken mocht, en mijne troepen gisteren wat rusten konden. Nu verwacht ik heden, of ten langste op morgen, een beslissenden grooten slag. Indien mijn oude geluk mij niet geheel en al in den steek laat, kan het tot een goed einde komen; gebeurt het echter anders, dan zeg ik in allen ootmoed: „zooals God het wil!" U, mijn Keizer en Oostenrijk zal mijn laatste denken en gevoelen gewijd zijn. Ik ben kalm en gelaten, en als maar eerst de kanonnen in mijne nabijheid donderen zullen, dan zal het wel schikken. God behoede u, mijne lieve Julie; ik kus u recht hartelijk en zegen u.

Groet den braven, edelen Gustaaf.

Benedek.

Helaas! voor Benedek, maar zijn oude soldaten-geluk heeft hem gedurende de noodlottige Juli-dagen van 1866 in die mate den rug toegewend, dat hij nogmaals eene nederlaag moest verduren, toen hij, al van 't opperbevel ontheven, met een deel der overgebleven troepen van Olmütz op weg naar Weenen toog. Het was op dien tocht, dat het Pruisische leger de Oostenrijksche troepen nogmaals aanviel en hen in 't gevecht bij Tobitschau geducht te lijf ging. Niet minder dan 58 officieren en 1559 man van Bene-

dek's afmarschtroepen verloren 't leven, terwijl aan den kant der Pruisen slechts 12 officieren en 123 minderen buiten gevecht gesteld werden. Het was 15 Juli, toen Benedek deze nieuwe nederlaag leed, slechts tien dagen na den slag bij Königgrätz. Natuurlijk werd de gramschap der menigte tegen den Generaal, dien men eerst vergood had, thans nog heviger, en was het geroep om een krijgsraad niet te stillen. Doch Benedek hield het hoofd omhoog. „Gebeuren kan mij niets!".... schreef hij aan Julie.

Waarom kon hem niets gebeuren?

Het antwoord op deze vraag is thans te geven! En tegelijk het slottooneel der tragische geschiedenis.

Toen Benedek, nadat èn Aartshertog Albrecht èn de Keizer zelf een beroep op zijne trouw aan het Keizerlijke Huis had gedaan, ten laatste toegaf en zich tot opperbevelhebber van 't noorderleger had laten benoemen, had hij vóór zijn toegeven o. a. de voorwaarde gesteld, dat hij, wat ook de afloop van den veldtocht wezen mocht, aan niemand voor zijne leiding verantwoording schuldig zou zijn dan aan den Keizer alleen. Toen hij nu na den noodlottigen slag van den 3den Juli zijne overgebleven legermacht naar Moravië en vervolgens naar Hongarijë voerde, bereikte hem daar het bevel des Keizers, dat hij het commando aan Aartshertog Albrecht had over te geven en zich te Wiener-Neustadt voor eene reeds aangewezen commissie beschikbaar moest stellen, om bij een voorloopig onderzoek rekenschap af te leggen van zijne legerleiding. Gelijksoortig bevel ontvingen ook de generaals Henikstein, Krismanic en Clam-Gallas. Nog bleef Benedek vertrouwen stellen in de belofte des Keizers, en toen hij voor de bovengenoemde commissie in verhoor werd genomen, kruiste hij de armen over de borst, en antwoordde alleen dan, als te zwijgen anderen zou benadeelen. Zoo o. a. wees hij alle schuld der heeren Henikstein en Krismanic af; hij en hij alleen droeg de gansche verantwoordelijkheid van den slag, en verre hield hij van zich iedere poging om door eenig verwijt aan zijne militaire raadgevers eigene schuld te vergoelijken. Intusschen werd hij uit den dienst ontslagen en keerde hij terug naar zijne trouwe echtgenoote, die hem te Graz met hare zorgvolle liefde omringde. Kort daarop werd nu ook de uitspraak der commissie van onderzoek openbaar: „Clam-Gallas," zoo luidde ze, „was aan

de omtrent hem gedane aanklachten volkomen onschuldig, maar Benedek, Henikstein en Krismanic hadden zoo zware misgrepen begaan, dat zij voor een krijgsraad behoorden te verschijnen om van dezen vonnis te ontvangen. Op dit pijnlijk oogenblik kwam echter de Keizer tusschenbeide en gelastte, dat een verder onderzoek naar de schuld of onschuld der aangeklaagde generaals moest gestaakt worden.

Den 1sten November 1866 was het Benedek alzoo geoorloofd de zaak als afgeloopen te beschouwen, en kon hij als een vernederd soldaat en als vergeten burger huiswaarts keeren. Dat was zeker een hard lot, maar meest van alles folterde hem toch dit ééne, dat de Keizer hem niet tot zich riep, en hem niet veroorloofde rekenschap te komen geven van het verloop der dingen, die tot de ramp van den 3den Juli hadden samengewerkt. Want in de omgeving van den troon was het anders beslist; een woord, zooals dat Philips II tot den Hertog van Medina-Sidonia na den ondergang der Armada heeft gesproken, werd hem niet waardig geacht. En altijd weer zat hij in zijne woning te Graz het oogenblik te verbeiden, waarop eene keizerlijke boodschap hem naar Weenen opriep. En het was op een dier weemoedige oogenblikken, dat daar op een zekeren dag Aartshertog Albrecht zijn drempel overschreed om hem een bezoek te brengen. Aangrijpend was het elkander weerzien der beide legeraanvoerders, van den gelukkigen en den ongelukkigen bevelhebber, die door een zeldzamen loop van 't noodlot twee keeren van plaats gewisseld hadden. En nu was Aartshertog Albrecht gekomen om van Benedek nog een laatst en groot offer te vragen. Hij kwam er van spreken, dat het voor den Staat en voor het leger noodlottig zijn zou, indien Benedek ooit eenige rechtvaardiging van zijne handelingen mocht publiek willen maken, welke tot eene aanklacht tegen anderen zou moeten worden. En daarom: wat tusschen den veldheer en den Keizer, tusschen hem en zijne generaals was voorgevallen, dat behoorde voor tijd en eeuwigheid een geheim te blijven. Zoo sprak Aartshertog Albrecht, en de trouwe dienaar des Keizers deed, wat van hem verlangd werd: hij verpandde aan den Aartshertog zijn woord van eer, dat hij nooit en onder geene omstandigheden hoegenaamd met eene rechtvaardiging zijner daden het publiek zou

inlichten. Nog meer: op verzoek van Aartshertog Albrecht bekrachtigde hij de gegeven belofte met een schriftelijk document, dat bij de geheime stukken omtrent den oorlog van 1866 in 't archief werd nedergelegd. Aldus heeft Benedek de zelfverloochening beoefend, toen aan alle kanten boosaardige en onware praatjes over zijn krijgsbeleid werden rondgestrooid. Maar 't ergste moest nog komen. Op den 8sten December 1866 nl. verscheen er in de officieuse Wiener Zeitung een uitvoerig artikel, dat op autoritatieve manier ten aanhoore van heel de natie den staf over Benedek durfde breken. Over zijn vroeger verleden werd met groote waardeering gesproken, maar zijn beleid in den slag bij Königgrätz en heel zijn optreden in den oorlog van 1866 geducht gelaakt. Heel het ongeluk van den veldtocht wordt op zijn hals geladen; Henikstein en Krismanic komen er af met het verwijt, dat ze niet aan de verwachting des Keizers hadden voldaan, maar toch naar hun beste weten gehandeld hadden, zoo goed en zoo kwaad als ze konden. De verantwoordelijke, de schuldige is Benedek; „maar daar is geen strafwetboek," heet het dan verder, „dat het gemis aan de hoogste, intellectueele gaven kan achterhalen, en daar is niets, dat in gelijksoortige gevallen compensatie kan geven dan de onafwijsbare boete, die te zwaarder drukt, hoe hooger en eervoller het standpunt was des schuldigen....: het verlies van het vertrouwen zijns Keizerlijken krijgsheers, de vernietiging van zijn naam en roem als militair, voor tijdgenoot en nakomelingschap; de wetenschap van 't onmeetbare ongeluk, dat onder zijne leiding het leger en door de nederlaag van het leger de gansche monarchie getroffen heeft, dit alles moet voor den de eer hooghoudenden, edeldenkenden man, dien Benedek altijd getoond heeft te wezen, eene zwaarder boete zijn dan welke straf ook, die bij eene voortzetting van het gerechtelijke onderzoek over hem had kunnen komen...."

Alzoo kon een ieder het dus vernemen, dat Benedek en hij alleen de schuldige was aan 't feit, dat niet ook op het Boheemsche slagveld evenals te Custoza door de Oostenrijksche legerscharen de overwinning was bevochten. Hoe hem dit alles folterde is licht te beseffen; dag en nacht martelde hij zich met de vraag, of hij

zich niet verzetten zou tegen de manier, waarop men hem eerst gebruikt en daarna gebroken had. Het was voor zijne omgeving angstwekkend hem aldus met zich zelven en met het noodlot te zien kampen. Maar hij wist zich toch te bedwingen, want heilig was hem zijn aan den Aartshertog gegeven woord. Als zijne echtgenoote hem zoo lijden zag, dan kwam haar wel de raad over de lippen, dat hij zich toch recht verschaffen moest door de openbaarmaking zijner vóór en na de nederlaag met den Keizer gevoerde correspondentie. Maar hij wees zulken raad toch ten slotte telkens af, zeggende: „wanneer het van nut wezen konde, zeker! Maar het zou noch ten nutte van den Keizer, noch ten bate van het leger zijn. Een geslagen veldheer moet zijn ongeluk weten te dragen." Eens zelfs, toen zijne gemalin opnieuw bleef aandringen op openbaarmaking der bescheiden, die hem genoegdoening konden verschaffen, werd het den ouden generaal te benauwd, en hij zeide: „als gij niet wilt, dat ik dit huis verlaat, dring dan op die zaak nooit weder aan!"....

Zoo bleef Benedek dus zwijgen, en.... tot over 't graf. Een zijner adjudanten, Eugenius Müller, die in den slag bij Königgrätz aan zijne zijde zwaar gewond werd, maar later herstelde, was zijn vertrouwde, en Benedek, die geene kinderen had, beminde hem gelijk een vader zijn zoon. Met dezen schifte en rangschikte hij al zijne papieren en verbrandde alles, wat nog betrekking had op het aandeel, door hem in den oorlog van 1866 genomen, ook datgene, wat hij van de hand des Keizers zelven bezat. „Eén stuk echter had hij niet moeten vernietigen," placht Müller na Benedek's overlijden te zeggen. Maar ook hij, Müller, mocht niet verder zich uitlaten, want de overledene had hem de heiligste geheimhouding bevolen, en dienovereenkomstig heeft Müller zijne lippen verzegeld. De tijd heelt alle wonden, zegt men wel, en ook bij Benedek had de storm in zijn hart gedurende zijne laatste levensjaren zich ter ruste gelegd. Hij las weer, ging op de jacht, bezocht veel den schouwburg; en als hij in zijn eentje eene wandeling door de schoone plantsoenen van Graz deed, kon het hem gebeuren, dat hij, als hem officieren tegenkwamen, die nog met hem in Italië gediend hadden, met hen een praatje over den goeden ouden tijd begon.

De jaren verliepen, en het fiere zwijgen van den verslagen op-

perbevelhebber was de laatste en moeilijkste dienst, dien hij voortging aan den Keizer en de Monarchie te bewijzen. Zeer diep heeft Keizer Frans Jozef dit gevoeld; en zoodra Kroonprins Rudolf, die nog ternauwernood een jongeling was geworden, in 1873 Graz bezocht, schreef hij een brief aan Benedek, om den generaal mede te deelen, „van zijn keizerlijken vader de opdracht te hebben ontvangen, om naar den welstand van hem te informeeren." Het was eene aanwijzing, dat men de wonden wenschte te heelen, die het „staatsbelang" aan Benedek had toegebracht. Toen deze den brief ontving, zeide hij eerst treurig: „het is te laat!" Maar dadelijk daarop kwam hij met fierheid overeind uit zijn zetel, zeggende: „het is te weinig!" Zich zelf gelijk blijvende in teruggetrokkenheid, verzocht hij niet om eene audiëntie bij den Prins, teneinde Zijne Hoogheid voor de bewezen belangstelling dank te zeggen; maar deed hij zulks per brief in eerbiedige bewoordingen, met de bijvoeging, dat hij maar één wensch meer kende, de behoefte aan rust! De waarheid echter was, dat hij in 't diepst zijns harten de vurige begeerte koesterde, nog eenmaal door den Keizer zelf naar Weenen geroepen te worden voor een mondeling onderhoud tot volkomen eerherstel. Dat dit niet geschiedde, krenkte hem diep. Nog in zijn testament, dat op zijn verlangen omiddellijk na zijn dood moest geopend worden, weerklinkt het gevoel der verbittering tegen Aartshertog Albrecht; en niet scherper had de overledene zich kunnen uitspreken dan door de wilsbeschikking, dat hij, die soldaat was geweest met hart en ziel, op burgerlijke wijze ter laatste rustplaats moest gebracht worden, zonder eenig militair vertoon. De sabel van Aartshertog Karel, die hem Aartshertog Albrecht indertijd had geschonken als waardeering der kloeke wapendaad bij Mortara, bracht Müller, na Benedek's begrafenis, aan den vroegeren bezitter terug; en toen Aartshertog Albrecht tot Müller zeide, dat hij haar als een aandenken mocht behouden, weigerde hij in alle bescheidenheid; „de Aartshertog," voegde hij er bij: „geve het wapen aan een zijner neefs ten geschenke, en zegge aan dezen: nooit werd ze door een dapperder soldaat dan Benedek gedragen....

* * *

Zoo stierf Benedek, den 27sten April 1881, in den ouderdom van 77 jaren. Hij was geen veldheer van den eersten rang, maar een der beste mannen, die uit het Oostenrijksche leger zijn voortgekomen. Hoe geheel anders ware misschien zijn lot geweest, indien hij had kunnen volharden bij zijn besluit om ook in den oorlog van 1866 slechts in Italië een commando te willen aanvaarden. Voor Oostenrijk en zijne armee was het van hooge waarde, dat door zijn zwijgen het afschuwelijke geharrewar onder hen, die aan de nederlaag schuld hadden, voorkomen werd. In Frankrijk en Italië heeft men kunnen zien, wat het wordt, als er processen voor noodig zijn om in zulke zaken uitspraak te doen. Noch het proces tegen Persano, die den slag bij Lissa tegen Tegetthoff verloor, noch dat tegen Bazaine om de overgave van Metz, is eene eer geworden: voor de aangeklaagden niet, voor de aanklagers evenmin. Het is waar, dat men van een humaan standpunt heel wat tegen de wijze, waarop in zake Benedek is gehandeld, kan inbrengen. Maar Aartshertog Albrecht geloofde in zijn recht te zijn, toen hij om den wille van het staatsbelang, dat voor hem hoog reikte boven iedere andere bedenking, aan Benedek het zwijgen oplegde, en hem toen zedelijk liet veroordeelen. Het beantwoordde aan de natuur en de overtuiging van den Aartshertog, dat men 't offer van een enkelen brengen moest, om de eer der armee onbevlekt te behouden. En daarom weifelde hij niet, ter wille van het hooge doel, het verwijt op zich te laden van hardheid en ongevoeligheid. Maar dat hij het diep besefte, hoeveel dank hij Benedek schuldig was, blijkt duidelijk, als men leest, wat hij in 1869 heeft geschreven op bladz. 15 zijner brochure „Ueber die Verantwortlichkeit in Kriege", waar hij zegt: „is het niet het edelste, en voor het belang van allen het nuttigst, indien een ongelukkig veldheer na eene catastrophe de gansche schuld op zich neemt, en in zwijgende onderwerping zijn hard noodlot draagt? Verdient hij niet reeds daardoor de dankbare erkentelijkheid van alle weldenkenden? Moet hem dit niet iedere echte soldaat, ieder edeldenkend man, hoog ten goede aanrekenen en met deelneming beloonen?"

In waarheid, dit zijn woorden van waardeering, die een beetje afdoen van de schuld des Aartshertogs voor zijn boosaardige han-

delwijze tegen Benedek. Zij doen zien, dat hij heeft gevoeld welke adel des gemoeds den man moet hebben gekenmerkt, die onder de gegeven omstandigheden niet alleen de trouw aan zijn woord heilig hield, maar die ook — bij al zijne gramschap tegen den Aartshertog, die hem had misleid, — nooit een woord van klagen over den Keizer, zijnen Heer en Vorst, meende te mogen spreken.

Sedert zijn 35 jaren verloopen en algemeen is thans de waardeering van Benedek's militaire loopbaan en karakter in de plaats getreden der vroegere miskenning. Zijn eerherstel is volkomen geweest, en er gaan in Oostenrijk stemmen op om zijne nagedachtenis alsnog te huldigen!

* * *

NASCHRIFT.

Dr. Heinrich Friedjung, in de noot aan 't begin van dit opstel genoemd, heeft voor eenige weken een nieuw boek het licht doen zien, waarin alleen over Benedek wordt gehandeld. In 14 hoofdstukken geeft Friedjung telkens Benedek's Brieven aan zijne vrouw, Julie Baronesse Krieg von Hochfelden, en aan anderen uit den familie- of kennissenkring, maar laat deze voorafgaan door beschouwingen over Benedek's levensperioden, die door de dan volgende correspondentiën worden toegelicht. Het geheel is een kostelijk boek, dat het vroeger door den auteur over Benedek gegeven oordeel in alle opzichten komt bevestigen.

MET VUUR GESPEELD.

DOOR

STANOC.

„Heerlijk dat Clara eindelijk eens komt logeeren."

„Nu, ik hoop dat het maar niet tegenvalt; zoo'n geleerde oude vrijster."

„Geleerde oude-vrijster! Dat is nu weer een echt mannen-oordeel! Omdat Clara dertig jaar is, met glans hare examens heeft afgelegd en daardoor nu in staat is, in haar eigen onderhoud te voorzien, veroordeel je haar dadelijk zonder haar te kennen."

„Nu, Jet, zoo veel vroolijkheid zal ze wel niet aanbrengen. Na tien jaar lang op die Engelsche kostschool de „misses" in orde gehouden te hebben."

„Je kent haar niet, manlief, dat is je eenige verontschuldiging. Misschien is ze veranderd in de vele jaren, dat ik haar niet zag, maar als schoolmeisje bracht ze altijd de vroolijkheid en gezelligheid in onzen kring; we lachten altijd om haar geestige invallen. En in haar brieven is zij nog altijd dezelfde gebleven.

„Dat ze oude-vrijster is, is denkelijk eigen verkiezing: met háar schoonheid is het onmogelijk dat het haar aan aanzoeken heeft ontbroken.

„Ze heeft er, met haar onafhankelijk karakter, bepaald de voorkeur aan gegeven, voor zichzelve te zorgen; dat hooger stellende, dan zonder liefde bij een ander een tehuis te vinden."

„Ik geef me gewonnen, zelfs met genoegen. Een vrouw, die bij haar eigen geslacht zulk eene warme verdediging vindt, is zeker een merkwaardig verschijnsel, vooral als ze zulk een schoonheid is als je me steeds zoo vol vuur verzekert. Als een vrouw je gehoord had, zou ze zeker geneigd zijn geweest te onderstellen, dat de dame in quaestie minstens een flinken bochel had."

„Hè Frans, wat draaf je weer door! Je hebt toch geen heel hooge gedachten van ons geslacht."

Frans zweeg, maar dacht: „Dat heb ik ook niet; ze zijn óf een goed gansje, zoo als jij, die men alles kan wijs maken, of katjes, die men niet zonder handschoenen kan aanpakken."

Zou meneer Frans Staal door eigen ondervinding tot die levensbeschouwing zijn gekomen?

Het leven was hem tot dusverre zeer gemakkelijk gemaakt: hij liet zich alles, zoo als men dat noemt, kalm aanleunen.

Zijn aanleg was altijd meer passief dan actief geweest; hij had zich dus meer laten leven, dan dat hij zelf geleefd had.

Als jong officier, van goede familie, doch zonder fortuin, had hij dadelijk ingezien, dat de goede weg tot een goed leven voor hem een rijk huwelijk was. Hij besloot er voor te waken, in geen geval zijn hart op een ongepaste wijze te verliezen.

Zoo leerde hij de schatrijke Henriette kennen; ze was wees, zag er niet onaardig uit en werd smoorlijk op den knappen, gedistingeerden jongen man verliefd.

Hij maakte haar het hof, op zijn kalme verstandige, indolente manier. Zonder nu juist een fortuin-jager te zijn vond hij zich zelf aan de huwelijksmarkt een hoog bod waard.

Toen dus de gelegenheid zich aanbood meende hij wijs te handelen met die aan te grijpen. Volstrekt niet met beide handen, neen, hij stak bedaard, zooals hij in alles was, zijn nette blanke hand uit, om den prijs, die hem stilzwijgend werd aangeboden, in ontvangst te nemen.

Henriette was, zooals hij haar in zijn gedachten noemde, „een goedig gansje."

Van der jeugd af aan door rijkdom omringd, dacht ze er niet aan dat geld iets is, om welks bezit men in de wereld veel, om niet te zeggen alles opoffert.

Toen Frans haar dan ook het hof maakte, dacht ze er niet aan, of haar goud ook meer gewicht in de schaal legde dan haar persoontje. Trouwens, ze was te veel verblind door haar liefde, om ergens anders aan te denken, dan aan het geluk, door hem boven alle anderen onderscheiden te worden.

Ze was een goed, lief meisje, maar heel diep gingen hare gedachten niet.

Het rijke huwelijk was kalm-gelukkig.

Frans mocht zijn vrouwtje gaarne, ze was lief en zacht, voorkwam altijd zijn wenschen, had hem zielslief en was volkomen tevreden met haar aardsch bestaan.

Het bezit van twee aardige kindertjes volmaakte haar geluk; wat zou ze meer verlangen; er ontbrak haar niets; alleen: 't was alles wel een beetje eentonig, zoo altijd het zelfde.

Ze hadden geld in overvloed, bewoonden een allerliefste villa dicht bij de stad, waar Frans in garnizoen lag; kwamen veel in de wereld; maakten de gebruikelijke reisjes en hadden gaarne logées.

Zoo had Henriette er bij haar oudste schoolvriendin op aangedrongen, om de zomermaanden bij haar door te komen brengen, en verheugde zich als een kind op het gezelschap van haar, die haar als meisje, van al hare schoolvriendinnen het liefst was geweest, die ze altijd om haar groot verstand en geest had bewonderd.

Clara v. d. Velden was die vriendschap ten volle waardig.

Ze was een van die vele vrouwen, die zich door eigen kracht door de wereld moeten slaan.

Als dochter van een onbemiddeld officier stonden haar maar twee wegen open: zich door hard werken de noodige kundigheden te verwerven, om examen te doen en zich daarmede een plaatsje verzekeren, óf door hare schoonheid te pogen een goed huwelijk te doen.

Ze koos het eerste.

In het ouderlijke huis had ze kunnen zien hoe een huwelijk, uit liefde gesloten, doch zonder de noodige fondsen, waarlijk niet tot de gelukkigste toestanden in de wereld leidt; liefde én fortuin samen was haar nog nooit aangeboden.

Door haar studie kwam ze in de gelegenheid haar geest te ontwikkelen; geheel ingenomen door het hard werken voor hare examens had ze te weinig ledigen tijd gehad, om zich aan onvruchtbare meisjesdroomen over te geven.

Zooals het altijd met studeeren gaat, hoe meer men weet, hoe meer de leerlust toeneemt.

Het leeren gaat dan steeds makkelijker en zij met haar helder hoofd had, zonder al te veel inspanning, de vereischte examens afgelegd, zoodat de titel van „geleerde" niet geheel ten onrechte haar werd vereerd.

Gewapend met hare akten, was het haar dan ook niet moeilijk gevallen, zich een zeer goede plaats in den strijd om het bestaan te verwerven en had zij, in de laatste tien jaren, een prettigen werkkring op eene kostschool in Engeland gevonden, waar haar uitgebreide kennis volle waardeering vond.

De dag, waarop Clara hare komst bij hare vriendin had bepaald, was aangebroken, het was een heerlijke schoone zomerdag op het einde van Juli.

De natuur was stil van de warmte, zooals men dat op heete zomerdagen zoo vaak kan waarnemen; geen windzuchtje verluchtte de heete atmosfeer. Het had sedert lang niet geregend, alles zag er even stoffig uit, de bladeren der boomen waren meer grijs dan groen en de landweg, die van de villa naar de stad voert, scheen als het ware de opgevangen zonnestralen terug te kaatsen in een dof gele glinstering, die hel afglimpte tegen de witte huizen en weer teruggeslingerd werd op het zandige pad, alsof de gebouwen, reeds verzadigd van den overvloed van zon en warmte, niet in staat waren méér in zich op te nemen.

Henriette stond in de koele ontbijtkamer, die, hoewel aan de schaduwzijde van het huis gelegen, toch nog door zonneblinden beveiligd werd tegen het binnendringen van het schelle licht.

„Frans, je moet Clara vanmiddag van den trein halen. Je weet dat het mij met zulk eene warmte onmogelijk is op het middaguur uit huis te komen," zei Henriette.

„Maar, beste Jetje, ik ken háár en zij mij niet, dat is dus onmogelijk. Het plan was immers, dat we samen zouden gaan."

„Ja, als het minder warm was, zou i k dat ook doen; maar je

weet wel dat ik het met m'n gewone vreeselijke hoofdpijn zou moeten bekoopen, als ik het waagde mij met dit weer buitenshuis te begeven; dat zou dan toch op den eersten dag, met een voor jou vreemde logée, al heel onaangenaam wezen. Trouwens, ik heb uit voorzorg aan Clara geschreven, dat, als ik soms verhinderd werd om haar te komen afhalen, ze maar moest uitzien naar een knappen blonden heer met een zeer gedistingeerd voorkomen," voegde ze er schalks lachende bij.

Frans voelde zich gestreeld door die vleiende woorden zijner vrouw.

„En waaraan moet ik haar dan herkennen?" vroeg hij, reeds toestemmend om alleen te gaan.

„Mij dunkt: aan dezelfde eigenschappen, op eene dame toegepast. In elk geval is het aan het station hier zelden druk, zoodat je haar dus wel zult bemerken. Ook schreef ik: als een heer naar je toe komt met de vraag: „is u juffrouw v. d. Velden?" moet je antwoorden: „ik ben Clara," zoodat je dan beide zeker van je zaak zijt."

„Je hadt dan zeker een voorgevoel, dat het heden 80° in de schaduw zou zijn, hè lieve? En dus moet ik die geleerde oudevrijster nog wel zelf in ontvangst gaan nemen!" besloot Frans lachende.

En zoo gebeurde het dat Frans Staal op het heetst van dien warmen zomerdag, inwendig vrij knorrig, op het perron heen en weer drentelde, in gezelschap van een zijner kameraden, die meestal, om de eene of andere reden of zonder reden, aan het station der garnizoenssteden te vinden zijn.

Het wachten op de aankomst van een trein is een vervelend werk, men kijkt elk oogenblik naar de stationsklok, om zich te verwonderen dat de wijzers zoo langzaam vooruitgaan; vergelijkt zijn eigen horloge (stads-tijd) met de spoorklok (Greenwich-dito); vergist zich natuurlijk elk oogenblik met de bij- of aftetrekken lastige twintig minuten; en raakt, gaande weg, vrijwel uit z'n humeur.

Eindelijk, daar ratelt de trein het station binnen; de portieren worden opengeslagen en geworpen en eenige reizigers beginnen uit te stappen.

Frans laat zijn oogen, zonder groote belangstelling, over het uitstappend damespersoneel gaan. Hij ziet niets dat, volgens zijn ingewortelde opvatting, met het beeld der geleerde oude-vrijster overeenkomt.

Zijn kameraad doet hem door de opmerking: „hè wat een mooie vrouw!" de oogen richten naar den kant, waar een jonge dame is uitgestapt.

Een eenvoudig, doch uiterst élegant reispak omhult haar keurige taille; haar schoon ovaal gelaat wordt omlijst door krullend, aschblond haar, naar Engelsche mode opgemaakt.

Zij slaat een vragenden blik om zich heen en haar prachtige, donkere oogen rusten een oogenblik onderzoekend op Frans.

Een elektrieke schok vaart door den jongen man. Zou dat mooie meisje de geleerde oud-vrijster wezen? zou het goedige gansje toch de volle waarheid gezegd hebben, toen ze haar vriendin „een schoonheid" noemde? Zij, die anders op het punt van vrouwelijk schoon zulk een schreeuwend slechten smaak had. Ja, hij had wel eens eene fotografie van Clara gezien uit haar schooltijd; maar met zijne gewone indolentie had hij zich nooit veel moeite gegeven, daar meer dan een vluchtigen blik aan te wijden; en nu die schoone, élegante vrouw! Hij kon z'n oogen niet gelooven. Zij moest het wel zijn, daar was geen twijfel aan, er was geen andere die hij als „juffrouw v. d. Velden" had durven aanspreken.

Na de overige reizigsters nog eens snel de revue te hebben laten passeeren, nam hij haastig afscheid van z'n collega en stapte moedig op de liefelijke verschijning toe. Voor hij den mond kon openen zeide zij met een guitige flikkering in de oogen:

„Ik ben Clara; m'nheer Staal?"

„Om u te dienen juffrouw!" bracht Frans er vrij onbeholpen uit.

Aan den oppasser, die zijn heer op den voet volgde, reikte ze haar reistaschje benevens het bagagebiljet over.

„Grijze koffer met helroode randen," toen zich tot Frans wendende:

„Ik laat aan m'n reisbenoodigdheden, als ik die niet bij me kan houden, altijd bijzondere kenteekenen maken, dat is zoo makkelijk en bespaart tijd; bij de douanen weet ik dan direkt waarheen ik mij moet wenden."

„Wat zijt gij Engelschen toch praktisch!" was, zooals van zelve spreekt, Staal's antwoord.

„Ja, maar ik ben volstrekt geen Engelsche, hoor m'neer Staal; al wil ik gaarne erkennen dat het een zeer praktisch volk is, toch geef ik daarom mijn eigen nationaliteit nog niet prijs."

Al pratende waren ze bij den uitgang gekomen, waar het net open rijtuig stond, waarmee zij spoedig naar de lief gelegen villa der Staal's werden gebracht.

* * *

Bij aankomst stond Henriette met haar twee kleine meisjes Clara in de koele tuinkamer op te wachten. Het weerzien der oude schoolvriendinnen was allerhartelijkst. De kleintjes, eerst wat verlegen voor de vreemde dame, waren spoedig op goeden voet met Clara. De prettige gezellige toon, die Clara eigen was, bracht in hare omgeving steeds een genoegelijke stemming te weeg, ook het gezin van Staal kwam onder de bekoring harer tegenwoordigheid.

Hetzij er aardige uitstapjes op touw werden gezet, of dat de dames om de heerschende zomerwarmte hare dagen thuis doorbrachten, altijd wist Clara aan alles een aangename zijde te vinden. Menigmaal, als Frans, na een warmen dienstrit, de koele huiskamer binnenkwam, verwonderde hij er zich over, hoe alles dat waas van verveling scheen te hebben afgeschud, dat hem vroeger in zijn weelderige woning zoo loodzwaar gedrukt had.

Nu begroetten hem opgewekte gezichten; toen geleek alles even saai.

Clara leerde aan hare vriendin het een of ander pas nieuw uitgevonden handwerkje, of las haar iets voor dat haar zelve bijzonder getroffen had; alles wat Clara deed, werd door haar met vuur en geestdrift verricht; daardoor scheen het ook werkelijk belangrijk en meer der moeite waard om er zich mee bezig te houden.

Zooals te voorzien was schepte Frans een groot genoegen in het gezelschap van de bekoorlijke vriendin zijner vrouw; maar daar Clara zonder eenigen zweem van coquetterie met hem om-

BÄRENSTEIN IN HET ZWARTE WOUD.

ging, gevoelde hij niet op welk een gevaarlijk pad hij zich bevond en hoe zijn kalm hart wel eens vuriger klopte, dan hij het ooit voor mogelijk had gehouden.

Hij dacht dat hij haar slechts beschouwde als een goeden vriend; hij sympathiseerde met haar; hij hechtte meer waarde aan haar rijken geest en haar in hooge mate ontwikkeld verstand, dan aan haar uiterlijk schoon; ten minste dat maakte hij zich wijs.

Toch bedroog hij zich daarmede. Ware Clara gebocheld geweest of zelfs eene gewoon leelijke vrouw, dan zou het nooit bij hem zijn opgekomen, om belang in hare woorden te stellen, of er ook maar één oogenblik over na te denken of er een groot verstand in haar verborgen was.

Maar van het eerste oogenblik dat hij haar zag, had hare schoonheid grooten indruk op hem gemaakt; nu zich daaraan, bij nadere kennismaking, een buitengewoon helder verstand en groote geestesontwikkeling paarden, voelde hij zich tot haar aangetrokken, „als tot de eerste vrouw waar je tenminste een verstandig woord mee kunt wisselen"; zooals hij het bij zich zelf noemde.

Noch Henriette noch Clara hadden er eenig vermoeden van, welke gevaarlijke gevoelens in het hart van Frans ontkiemden. Henriette was zoo onder den invloed van Clara's aantrekkelijke persoonlijkheid, dat ze het niet meer dan natuurlijk achtte, dat ook Frans behagen in haar gezelschap vond en Clara was van haar jeugd af gewoon geweest het middelpunt te vormen van den kring, waarin ze zich bewoog. Op de Engelsche kostschool, waar ze onderwijs gaf, was ze de uitverkorene bij uitnemendheid van al de meisjes, die haar, behalve om haar persoon, nog buitendien voortrokken, omdat ze een vreemdeling was. Want hoezeer de Engelschen hun eigen natie boven elke andere stellen, kleeft hun evengoed als aan andere natiën de eigenaardigheid aan, met vreemden meer op te hebben dan met stamgenooten.

Frans bleef ongemerkt zijn huiselijken kring als een allergezelligst verblijf aanzien. Hij werd de onafscheidelijke gezel zijner dames en daar Henriette overgelukkig was dat hij steeds zoo bereid bleek om aan al hunne uitstapjes deel te nemen, dacht ze er niet aan, zich er over te verwonderen dat hij zich niet, evenals vroeger, onder een of ander voorwendsel daaraan onttrok.

Integendeel was hij het juist, die de dames animeerde, overal aan deel te nemen en op zekeren middag thuis komende begon hij met groote opgewektheid:

„Heb je al gehoord dat er de volgende week een groote wedren wordt gehouden, de meeste onzer goede vrienden gaan er heen; de dames zullen dus ook wel lust hebben een kijkje te nemen?"

„Zeker, dat is weer eens een aangename afwisseling in onze gewone uitspanningen," zei Henriette.

„Het verwondert me altijd," voegde Clara hier tusschen, „dat het zien naar een wedren de menschen zoo aantrekt; ik zal wel niet ontkennen dat de kracht en de vlugheid der paarden een éénig schoon gezicht is, maar men weet toch dat het voor het edele dier en den berijder soms zeer gevaarlijk kan worden. Wat het nut er van aangaat, dát moet nog bewezen worden. De veredeling van het paardenras, die men beweert er mee te beoogen, geloof ik niet dat er door wordt verkregen; maar wat men wel zeker weet is, dat negen tiende van het publiek er heen trekt om te wedden en zich op allerlei wijze prikkelende émoties te bezorgen."

„Hè, daar heb ik nog nooit aan gedacht," zei Jetje, terwijl ze haar vriendin aanstaarde, alsof het de woorden der hoogste wijsheid waren, die zij verkondigd had.

„Ga jij soms liever niet, Clara?" vroeg Frans, zonder op de woorden zijner vrouw te letten.

„O, neen, zoo bedoel ik het niet," hernam Clara, „ik zeide het meer als algemeene beschouwing. Ik zie het gewoel en de vroolijke beweging bij zoo'n renbaan gaarne. Ik behoor tot dat ééne tiende deel der toeschouwers, dat niet tot de weddende gerekend moet worden en dat alleen er naar komt zien om de vlugheid der paarden te bewonderen en als belangstellende toeschouwer van het levendige kleurige tooneel te genieten."

„Dus je zult het er dan maar op wagen, in de hoop geen ongelukken te zien gebeuren," hernam Frans lachende.

„O! Frans, spot daar niet mee," zei z'n vrouw, „je maakt me nu vooraf al akelig. Als we nu juist eens een ongeluk bijwoonden. Jij lacht ook om alles!"

„Moet ik er dan soms om schreien, gansje? Als Clara zich niet zoo tegen het wedden verklaard had, zou ik wel dadelijk een wed-

denschap met je willen aangaan: of er ditmaal een ongeluk zal gebeuren of niet," zei Frans met onverschillige stem.

„Foei Frans," zei Clara ernstig, „bedenk dat je dan zoo maar luchthartig een menschenleven in de schaal van het noodlot zoudt willen leggen."

„Clara heeft gelijk, zooals altijd," antwoordde Frans, haar met een vriendelijken blik in het schoone, ernstige gelaat ziende.

„Ja, als Clara iets zegt, is het jou altijd goed," hernam Henriette argeloos, terwijl Frans bij deze woorden onwillekeurig bloosde en hierdoor ontstemd, een onvriendelijken blik op zijn onnoozel vrouwtje wierp.

De verdere quaestie bleef hierbij rusten en toen eenige dagen later het drietal, in gezelschap van vele goede bekenden, zich naar de naburige stad begaf, in wier nabijheid de renbaan gelegen was, dacht niemand meer aan de kleine woordenwisseling; een ieder voelde zich even opgewekt om van het schoone schouwspel te genieten.

Het was heerlijk zomerweer, de overvolle treinen brachten aanhoudend nieuwe bezoekers aan en de weg, die van het station naar de heidevlakte voert, was bezaaid met vroolijke groepen, die zich per rijtuig of te voet allen naar het zelfde doel begaven. Het afgebakend terrein met de met vlaggen en wimpels versierde tribune, zag er recht feestelijk uit.

Toen het ons bekende gezelschap aankwam waren alle plaatsen al zoozeer ingenomen, dat het Frans groote moeite kostte nog een paar onbezette plaatsen voor zijn dames machtig te worden.

Nadat ze reeds eenigen tijd van de vroolijke drukte hadden genoten, stelde Frans aan de dames voor, ter afwisseling, een eindje langs de baan te wandelen. Verschillende dames verklaarden van dit aanbod gaarne gebruik te willen maken, zoodat een gedeelte zich vroolijk pratende en lachende op weg begaf.

Het rennen was nog in vollen gang en juist zou een rit over hindernissen een aanvang nemen.

Frans had zich, zooals steeds zijne gewoonte was, aan Clara's zijde gevoegd en zij waren een weinig van de anderen afgedwaald; onwillekeurig bleven zij bij een der hindernissen staan.

Daar kwamen de vlugge en edele dieren aangerend; de helle

kleuren der zijden buisjes en petten der jockeys glinsterden in de zon. Aller oogen volgen het schouwspel, aller halzen rekken zich uit om toch maar niets te missen.

Daar vliegt de voorste over het staketsel en rent verder; nu zal de tweede volgen. Doch wat is dat? Nam hij den sprong te kort? Man en paard zweven een oogenblik in de lucht en ploffen met een zwaren slag neer!

Hoe de toestand is, is nog niet te onderkennen; men ontwaart slechts een verwarde massa en de hoeven van het paard, die in de ruimte slaan. Honderden snellen toe. Daar wordt de arme ongelukkige opgeraapt, onder het gekneusde paard. Zijn licht geelzijden buis vertoont akelige roode vlekken, zijn hoofd hangt doodsbleek tegen den schouder van een der dragers; een bloedstroom gudst uit zijn mond.

Is hij dood, voor zijn geheele leven verminkt? Wie zal 't zeggen? Men maakt er niet gaarne veel ophef van.

Draagt hem maar weg; spoedig! Uit het gezicht er mee van die vroolijke menschen, die hier kwamen om te genieten en zich te amuseeren, of om met wedden geld te verdienen. Wat gaat hun het leven aan van een jockey!!

Maar de arme Clara stond daar sidderend, doodsbleek, schier onmachtig; ze kon zich nauwelijks staande houden. Zij had juist het vreeselijk ongeluk in al zijne ijselijkheid aanschouwd. Zij had een gevoel of zij ook schuld had aan den dood of de verminking des ongelukkigen.

Als zij en al die menschen niet hier kwamen om zich te vermaken, zouden die jonge mannen hun leven niet behoeven te wagen.

Ze was te ontsteld om helder te denken. Als verwezen keek ze rond en greep den arm van Frans ten steun, daar ze vreesde anders in elkaar te zinken.

„Clara, lieve Clara," zeide Frans met bezorgde stem, „laat ik je uit het gewoel brengen; je bent vreeselijk ontsteld."

„Ach! Breng me weg, breng me naar huis! Ik kan het niet langer aanzien. Nooit, nooit in mijn leven wil ik meer een voet zetten in zulk een verschrikkelijke plaats; het is mij of ik deelgenoot ben aan het ongeluk dien armen man door onze schuld toegebracht," zei Clara met verschrikte stem.

„Maar Clara," zei Frans geruststellend, „hoe haal je je dat nu in het hoofd; de man is misschien maar licht gewond"....

„Spreek niet zoo; het is afschuwelijk"....

Clara begon opnieuw te beven, ze wilde weg, om zoo spoedig mogelijk van de plaats des onheils te komen.

Zij waren op een betrekkelijk stil plekje achter de rijtuigen gekomen.

„Wacht me hier een oogenblik," zei Frans, „ik zal Henriette laten roepen om naar huis te gaan.

„Stoor toch niemand," antwoordde Clara, die zich een weinig begon te herstellen, „ik zal stilletjes den weg naar het station inslaan, ik voel me al veel beter; ik wensch volstrekt geen opzien te baren; als ik maar eens van hier ben zal ik mij zelf wel redden."

Frans wilde daarvan natuurlijk niet hooren, maar Clara dreef haar wil door en wandelde den betrekkelijk vrij verlaten weg naar het station op, terwijl Frans door haar gedwongen werd naar zijne vrouw, die kalm op de tribune was blijven zitten, terug te keeren.

Zij had echter nauwelijks honderd schreden afgelegd, of ze hoorde haastige schreden achter zich. Frans trad weer aan hare zijde.

„Waarom heb je me nu tóch gevolgd?" vroeg Clara, „je weet toch wel dat ik gewoon ben voor mij zelve te zorgen; ik kan immers zeer goed alleen naar huis gaan"....

„Nu, dat kun je toch wel begrijpen dat ik je na zulk een vreeselijken schrik niet alleen zou laten vertrekken. Ik liet je maar bebaard vooruitgaan en door een onzer vrienden Jetje waarschuwen, dat je door een lichte ongesteldheid genoodzaakt waart naar huis te gaan en ik haar zoo spoedig mogelijk zou komen afhalen; dat ze, als het haar te lang duurde, maar van het geleide onzer kennissen moest gebruik maken. Je ziet dus, dat alles naar je wensch om geen ophef te maken, geschikt is," eindigde hij.

Zwijgend vervolgden zij hun weg, te zeer onder den indruk van het gebeurde om lust tot praten te hebben. Frans was te vervuld van zijn eigen gedachten om een gesprek over onverschillige zaken te beginnen. Zoo bereikten zij het kleine stationsgebouw.

De trein stond juist tot vertrek gereed. Frans hielp Clara in-

stijgen, gelukkig was het op dit uur nog zeer leeg aan het station en troffen zij een onbezette coupé.

Vermoeid zonk Clara in een hoek van het rijtuig en sloot de oogen. Hoezeer ze ook beweerd had, tot geruststelling van Frans, dat ze zich geheel hersteld gevoelde, was zij hare aandoening nog niet meester en bemerkte ze dat de schrik hare zenuwen zeer had aangegrepen. Zoodra ze de oogen dan ook sloot, vertoonde zich de afschuwelijke scène, die ze van zoo nabij gezien had, voor haar geest. Zij zag het edele dier met zijn vluggen, fijn gebouwden berijder aan komen rennen; ze zag de helle kleuren van zijn zijden buis in de zon schitteren; dan den slecht berekenden sprong; de schrikkelijke tuimeling van man en paard; het oogenblik van 't wanhopig in de lucht slaan der fijne beenen van het paard; het wegdragen van den bloedenden, doodsbleeken jockey. Ze rilde en eene algemeene beving greep haar weer aan.

Van het oogenblik af, dat zij in den hoek der coupé neerzonk had Frans geen oog van haar afgewend; met angstigen blik bespiedde hij haar bleek gelaat; hij dacht aan niets dan aan haar; hij voelde dat die vrouw slechts in staat was zijn trage bloed in beweging te brengen, dat zij de eenige was, voor wie hij het onverschillige gevoel, dat hem anders bezielde, nooit had waargenomen.

Toen hij haar, die anders zichzelve volkomen meester was, nu zoo hulpeloos, zoo echt vrouwelijk zwak, als geheel uitgeput, zag nederliggen, ontwaakte het gevoel van liefde en teederheid voor de zoolang reeds schier onbewust, in stilte beminde vrouw; als beschermend sloeg hij zijn arm om haar schouder, greep hare hand en drukte er een vurigen hartstochtelijken kus op.

Clara opende onmiddellijk de oogen en staarde hem met verwondering aan; ze kon geen woord uitbrengen, maar bleef hem met verontwaardiging aanzien.

„Wat heb je gedaan!" bracht ze er eindelijk met moeite uit. „Wat beduidt dit vreemde gedrag?"

„Wat dat beduidt?" antwoordde Frans, met door ontroering heesche stem — „wat dat beduidt? O! Clara, ik gevoel maar al te goed wat hiervan de beteekenis is. Ik heb je lief. Ik bemin voor het eerst van mijn leven! Voor het eerst voelen mijn

hart, mijn verstand, mijn zinnen zich tot dezelfde vrouw aangetrokken" ....

„Houd op! Houd op!" riep Clara, op gebiedenden toon.

„Neen! Neen!" hernam Frans hartstochtelijk, „nu ik eenmaal begonnen ben moet je me tot het einde aanhooren. Mijn liefde voor je is zóó groot, zóó oprecht, zóó oneindig, dat ik alle hinderpalen, die tusschen ons bestaan, zal overwinnen. Je moet de mijne worden. Maar wat praat ik van hinderpalen! Die zijn er niet voor den man die waarlijk liefheeft. Mijn vrouw! Wat is zij me waard? nooit heb ik haar bemind!!

„Dat moet ze toch wel hebben gevoeld, hebben begrepen. Ze heeft het toch wel gezien, dat ze nooit in staat is geweest, mijn hart sneller te doen kloppen, mij uit mijn onverschilligheid op te wekken" ....

„Maar Frans, ik wil je niet aanhooren, het is laag en beleedigend van je, zoo tot mij te spreken!" viel Clara hem in de rede. „Ik heb je nooit de minste aanleiding gegeven om mij zóo te durven behandelen."

De verontwaardiging over de woorden van Frans gaf Clara de kracht en kalmte terug, om zoo te kunnen spreken, hoewel ze over haar geheele lichaam beefde en hare lippen zenuwachtig trilden, zoodat ze moeite had om de woorden uit te brengen.

„Vrees niet, Clara," vervolgde Frans, terwijl de woorden als door inwendigen drang uitgestooten, hem van de lippen stroomden, „vrees niet dat ik je een woord zal toespreken, dat je vrouwelijk fijngevoel kan kwetsen. Zie-je, gevoel je dan niet dat mijn liefde een reine, edele liefde is, dat je me dierbaarder bent, dan wie ook op de wereld. Om je tot mijn vrouw te maken ben ik bereid van alles, alles afstand te doen. Ik zal aan Henriette bekennen, dat ik haar nooit heb liefgehad; dat haar geld het eenige doel is geweest, waarom ik haar gehuwd heb. Ik zal haar zeggen, dat ik zonder jou niet leven kan. Zij moet me mijn vrijheid weergeven. Zij mag alles behouden, haar geld, ja, ik zal afstand doen van mijn kinderen, volkomen afstand en hen heb ik toch lief, zeer lief, al is het dan ook op mijne wijze. Maar zij moet in echtscheiding toestemmen, ik wil vrij worden en dan — dan, wil ik tot je komen, dan wil ik je nederig smeeken: tracht mij lief te

hebben, Clara. Leer me hoe ik moet leven, leer me hoe ik moet handelen, om dat hoogste goed uit jou hand te ontvangen: de liefde van een hoogst ontwikkelde vrouw. O! Clara, stoot mij niet van je, ik wil alles, alles doen om je liefde te verwerven."

Eindelijk zweeg hij stil, diep ontroerd zag hij haar aan; niemand van allen die hem kenden zou in den hartstochtelijk bewogen man den onverschilligen, indolenten Frans Staal herkend hebben.

Eindelijk was dan de bruisende stroom door zijne ziel gegaan, nooit zouden de sporen van dien storm meer daar uit kunnen worden uitgewischt.

Met diepe aandoening, meer nog dan met verontwaardiging, vond Clara eindelijk woorden om hem te antwoorden.

„Beleedigd heb je me niet," zeide zij, „veeleer bedroefd.... Gevoel je dan niet, Frans, hoe zeer je, verblind door je eigen egoïstische liefde, anderen wilt doen lijden? Om tot bevrediging van je eigen misdadige neigingen te geraken, want.... ja misdadig".... herhaalde zij, met een gebaar der hand hem tot zwijgen manende, „want jij, een man, gehuwd met eene lieve, zachtzinnige vrouw, die je bemint met geheel haar hart, met lieve kinderen, jij koestert den misdadigen wensch, om je van die levensgezellin los te scheuren en haar den onverdienden smaad aan te doen, die aan eene scheiding gepaard gaat, om niet van de smart, welke je haar veroorzaakt te spreken, om aan je onschuldige kinderen den natuurlijken beschermer, hun vader, te ontnemen, hun je zorgzame liefde te onttrekken....

„O! Geloof me, tracht nooit je geluk op te bouwen op de puinhoopen van dat van een ander.

„En gesteld eens dat ik je lief had, hetgeen in geenen deele het geval is, dan nog zou ik je toch niet willen aanhooren. Denk je dat ik, onschuldige, toch de beschuldiging zou willen verdragen van je tot mij te hebben getrokken, mijne beste vriendin ongelukkig te hebben gemaakt, haar, onder haar eigen dak, haar echtgenoot te hebben ontfutseld? Neen Frans, het zijn hersenschimmen, die je je in het hoofd hebt gehaald; je hebt me niet lief, je moogt me niet liefhebben. Moet ik je leeren hoe je moet leven, hoe je moet handelen, om die liefde te verkrijgen? Maar ik zeg je: kom tot mij en vraag me hoe je moet leven, hoe han-

delen om die hechte trouwe vriendschap voor geheel je leven te verwerven; en ik zal je antwoorden: Schud al die dwaze gedachten van liefde voor een andere vrouw dan je eigen van je af, ontdoe je van je voorname onverschilligheid, die je als een tweede natuur geworden is; voel je je zelve op een hooger standpunt staan van geestontwikkeling dan de lieve zachte vrouw, die jou toch met geheel haar hart aanhangt, tracht haar dan tot je op te heffen, lees veel met haar samen; doe je best haar, met geduld, meer te ontwikkelen en al mocht je dat niet gelukken, wijd je dan aan de opvoeding en ontwikkeling van je dochters, opdat niet later aan haar, die je lief zijn, hetzelfde treurige lot beschoren zij, als aan hare ongelukkige moeder, die niet mét haar echtgenoot door het leven gaat, maar slechts naast, zoo niet onder hem."

Frans had haar tot het einde aangehoord. Haar kalme woorden maakten indruk op hem, ook voelde hij, onwillekeurig, dat zijn hartstocht voor die edele vrouw, die te hoog stond om uit gevleide ijdelheid zijne liefde aan te nemen, niets vermocht.

„Je gelooft dan niet aan mijn innige liefde, dierbare Clara?" vroeg hij op verslagen toon, „gevoel je niet dat ik volkomen waar ben, als ik je zeg: mijn eenig geluk ligt in je liefde?"

„Voor het oogenblik geloof ik wel aan de waarheid van je woorden," hernam ze bedaard, „waarom zou je anders zoo tot me spreken; maar ik verbied je om aan dien onedelen hartstocht toe te geven; een ware krachtige man mag niet klagen als een zwakke vrouw en dwingen als een kind om zijn zin te krijgen, maar hij bestrijdt zijn hart, waar dit op een dwaalspoor is gekomen; hij onderwerpt zijn gevoel aan zijn wil; hij treedt zegevierend uit den strijd met zijne hartstochten; hij grijpt moedig naar het vele edele werk, dat in de wereld voor elke krachtige mannelijke hand gereed ligt; en het bewustzijn zich zelve overwonnen te hebben is hem volkomen genoeg."

Clara had met het haar eigen vuur deze woorden op bezielenden toon gesproken; men voelde daarin de krachtige ziel, die in haar huisde, doorstralen.

Frans doorzag volkomen dat zij zijne onmannelijke zwakheid verachtte; hij zweeg; peinzend keken beide uit het portierraam, terwijl de trein, zonder dat zij het in hunne opgewondenheid ge-

merkt hadden, het doel der reis genaderd was en het station binnen reed.

Zwijgend gingen zij naar huis.

Clara trok zich op hare kamer terug, de gevolgen van den doorgestanen schrik waren verontschuldiging genoeg voor wat er anders vreemd in haar gedrag zou zijn gevonden.

Twee dagen later zorgde Clara er voor, een telegram uit Engeland te ontvangen, dat haar, onder een schoonschijnend voorwendsel, onverwijld terugriep.

Bij het afscheid nam zij een oogenblik, dat ze met Frans alleen was, waar om hem te vragen of hij hare vriendschapsvoorwaarden had overdacht en aannemelijk vond.

Het binnenkomen van Henriette belette hem te antwoorden.

„Wat vraagt ze je zoo ernstig?” zei deze.

„Och,” antwoordde Frans met een gedwongen, luchtig lachje, terwijl hij een lucifer nam om een cigarette aan té steken, „ze waarschuwt me, nooit met vuur te spelen.”

BÄRENSTEIN IN HET ZWARTE WOUD.

(Eene Reisherinnering)

DOOR

FRANK VAN DONGEN.

(*Met Plaat*).

Wij zouden den Gertelbacher waterval onze opwachting gaan maken. Nu is de Gertelbach een overmoedig kind der bergen, dartel en onversaagd, dat van het eene rotsblok op 't andere springende, klaterend en juichend, donderend en rommelend, naar omlaag holt, bruist en ploft, om zich ten slotte in het dal bij zijne meer bedachtzame broers en zusters te voegen. Doch vóór ze zich daar beneden met al die familieleden vereenigt, toont zij zich in de Gertelbach-Schlucht in al haar schoonheid, rijkdom en ongeëvenaarde lenigheid.

Doch laat mij u vertellen, hoe men op de beste en aangenaamste wijze den tocht maakt. Wij vertrokken uit Baden-Baden, waar wij ons kwartier hadden opgeslagen, met den trein van 7.52 's morgens, stapten in Oos en Bühl uit, om met een stoomtram tot Oberthal, het eindpunt der lokaalbaan, te rijden. Hier zijn wij in het schilderachtige Bühlerdal, dat al heel spoedig een ernstiger, grootscher karakter aanneemt dan zijne confraters. Doch hoe wordt men

verrast, als bij eene plotselinge kromming van den imposanten weg, men op eenmaal tusschen de hooge, donkere dennen en pijnboomen de schuimende beek ziet schitteren naast het diepe groen en de gladde steenen, en men van het eerste rustieke brugje af tot hoog boven, op duizelende hoogte, overal en overal de fonkelende, wit-schuimende stralen naar omlaag ziet schieten.

Beneden, bij de plotselinge kromming, waar de Gertelbach zich onstuimig voorspoedt, heeft zich een weldoener der dorstige en hongerende menschheid, zekere kastelein met den vroolijken naam van Schindelpeter, in een laag woninkje neergezet. En onder het somber groen der hemelhooge dennen zat daar vroolijk en opgeruimd een huisvader met vrouw en kinderen bier en een broodje te verorberen. Aardig gezicht, zulk een tevreden-genietend huisgezin te midden van die grootsche omgeving.

Wij begonnen langzaam, onder den indruk van die grootsche omgeving, de beklimming der Schlucht. Over een ontzagwekkende, onafzienbaar hooge rotspartij, schuimend en rommelend, nu eens vroolijk en luchtig huppelend, dan weder met geweld ruw en onbesuisd naar omlaag donderend, van het eene steenblok naar de andere rotsklomp, soms in een zeer langen, pijlsnellen val, stort zich de Gertelbach naar beneden. En telkens brengt een houten bruggetje u verder en hooger en telkens verandert het tooneel, naarmate men hooger en hooger klimt en al die heerlijkheid in zich opneemt.

Soms verzamelt zich het bruisende water in bekkens van glad gepolijste steenen, om dan weder, steeds gejaagd, altijd ongedurig en veranderlijk, weder naar beneden te klateren, altijd lustig, altijd fonkelend, steeds zingend en juichend.

Ik weet niet hoeveel houten brugjes ons telkens van de eene zijde naar de andere brengen, maar zeker is 't, dat de bewondering en eerbied voor zúlk een brok goddelijke natuur, waaraan de mensch slechts hier en daar even zijne medewerking heeft verleend, toeneemt, naarmate men al hooger en hooger komt.

Die heerlijke, nooit te vergeten lijst van het heerlijkste groen waarin het geheel omsloten is! De reuzengestalten van het hemelhooge woud rijzen als eene onafzienbare eerewacht overal omhoog en verspreiden heerlijke breede schaduwen en een versterkende

lucht. Eene oogverkwikkende plantenwereld, de fijnste en edelste varens, schieten tusschen de reten der met mos bedekte steenen en rotsen en rondom 't water op. Waar het oog ook te gast gaat, elk plekje draagt bij tot die goddelijke harmonie van tinten en klanken, welke de natuur alléén ons in hare eindelooze verscheidenheid schenkt. — Hier is het echte, groote Schwarzwald-leven; de ware poëzie van een heerlijk Scharzwald-dal.

Zoo bereiken wij het hoogste punt, en staan boven op den rijweg naar Sand, waar onze koningin als jongmeisje gelogeerd heeft. Hier namen wij een voetpad, dat ons in anderhalf uur het hôtel Bärenstein (820 meter boven de zee) deed bereiken. Het werd in Juli 1899 geopend, zoodat alles er nog zoo nieuw en frisch uitzag, alsof het er gisteren was neergezet. Ruim en grootsch is het uitzicht, dat men van het terras geniet, en de lucht is er zoo balsemend zuiver, zoo verkwikkelijk-opwekkend, dat wij ondanks den tocht van $3^1/_2$ uur, ons volstrekt niet vermoeid gevoelden. Ginds, een meter of veertig lager, ligt het hôtel Sand, waarin destijds onze koningin zich bevond. Dit nieuwe hôtel is natuurlijk een geduchte mededinger en heeft in elk geval de mooiere en ruimere ligging voor zich.

De inrichting, geheel en al in den geest der groote Zwitsersche hôtels, is praktisch, mooi en smaakvol. Wij aten er aan de open tafel, en vonden het maal smakelijk toebereid en keurig gediend. Een staf van kellnerinnen kweet zich met orde en overleg van hare taak en een gezelschap van 65 logeergasten, hoofdzakelijk Duitschers, deed met graagte eer aan de goede tafel, welke in eene ruime, aardig versierde eetzaal gehouden werd.

Het was hier een verrukkelijk zitje op het terras, waar wij ons na 't middagmaal neerzetten en de versterkende hooge lucht met volle teugen inademden. Om vijf uur vertrokken wij door den lommerijken Wilhelmina-weg naar Plättig en zetten onzen pittoresken tocht langs de Grobbach-watervallen voort. Deze staan tot de Gertelbach als Kipling tot Thackeray: zij mogen er zijn, omdat zij iets, en heel wat interessants te zeggen hebben, maar — er is altijd meester boven meester.

Van de Grobbach-watervallen kwamen we tot den Geroldsauer-waterval, dien wij ook weder onze hulde brachten en wiens licht-

en donkerpartijen, onder het blårendak van 't hoog geboomte, wij loofden en prezen. Maar — wij geraakten oververzadigd; ook zelfs van 't schoonste kan een gewoon wensch te veel krijgen, en het merkwaardig geval deed zich voor, dat het vijftal, hetwelk aanvankelijk met zulk een geestdrift gejuicht en geroemd had, nu, min of meer onverschillig, de schoone, voortjagende beek met hare watervallen aankeek.

Doch toen wij langs den open landweg in het Oos-dal onzen weg voortzetten en Lichtenthal naderden, gevoelden wij ons, ofschoon wij zeven uur gemarcheerd hadden, nog zoo frisch, alsof wij den tocht beginnen zouden. Wij waren het er allen over eens, dat de tocht naar de Gertelbacher watervallen een dag van genot had opgeleverd.

MIJN REMBRANDT!

TOONEELSPEL IN EEN BEDRIJF

DOOR

ANDRÉ DE LORDE en O. BOUWENS VAN DER BOYEN.

Personen:

Gatinet, 55 jaar, oud-kaarsenfabrikant.
Baron Madena, 48 jaar.
Adriaan Jorel, 35 jaar, met een lintje in 't knoopsgat.
Sam Meyer—Levy, 60 jaar.
Mevrouw Gatinet, 50 jaar.
Alice, zijne dochter, 20 jaar.
Markiezin de Galiencourt—Sainte Anne, 50 jaar.
Twee bedienden.

Het stukje speelt in het Parijs van onzen tijd.

Een zeer deftig salon. Deur in het achterscherm en ter rechterzijde. De laatste geeft toegang tot de eetzaal. Links een raam met een binnenstore. Op den achtergrond, links, een groot schilderij op een ezel, door een mooi gordijn bedekt. Canapé, leunstoelen stoelen enz. Het is ongeveer, elf uur in den morgen.

EERSTE TOONEEL.

Gatinet, baron Madena.

Madena, *met den rug naar 't publiek, de schilderij bekijkende.*

Bewonderenswaardig, hoor! Een heerlijk mooi stuk! Wat heeft u daar wel voor gegeven?

Gatinet.

Ja, baron, dát blijft een geheim.

Madena.

Maar onder verzamelaars, onder vrienden. (*Hij drukt op het woord vrienden*).

Gatinet (*gestreeld*).

Heel vleiend! (*vertrouwelijk*). Driehonderd duizend.

Madena

Niet meer?

Gatinet.

Niet meer.

Madena.

Dat 's voor niemendal. Maar waar heeft u dat opgedoken?

Gatinet.

Bij Meyer—Levy .... een maand of drie geleden ....

Madena.

Drie honderd duizend! 't Is eens zooveel waard. (*Ironisch*) Dien besten Sam Meyer—Levy .... hebt ge bij den neus gehad ....

Gatinet.

Ik heb althans een goed zaakje gedaan! ....

Madena

Ongemakkelijk! Van harte er mee geluk gewenscht ....

G a t i n e t (*bescheiden*).

Maar baron .... daar mag ik geen aansprak op maken. Ik heb ....

M a d e n a.

U heeft een kunstkooper bij den neus gehad! (*zich omwendende*). Ik wil er niet meer naar kijken; ik zou àl te jaloersch worden.

G a t i n e t.

Maar baron, u bezit immers een prachtige verzameling ....

M a d e n a.

Zeker, ik heb heel mooie dingen, maar zóó iets heb ik toch niet. U weet toch, dat de heele wereld den mond vol heeft over uw fameusen aankoop. Meyer—Levy moet woedend zijn, dat hij 't u voor dien prijs heeft afgestaan.

G a t i n e t (*eenvoudig*).

Ja wel, er wordt over gesproken. 't Hindert me zelfs een beetje dat men zoo'n beweging maakt om een kunstwerk, dat veeleer stille beschouwing, vrome overpeinzing moest doen ontstaan ....

M a d e n a, (*glimlachend*).

Toch is al dat leven, dat men om uw naam maakt, u niet ongevallig.

G a t i n e t, (*levendig*).

Om mijn Rembrandt.

M a d e n a.

Om ú ook .... Mijn beste meneer Gatinet, u is immers de gelukkige bezitter .... De lui prijzen uw fijnen verzamelaarsneus, uw vlugheid, uw schranderheid, uwe handigheid .... Dat geeft u aanspraak op algemeene waardeering .... (*Pauze*) Wat zegt u wel van 't artikel, dat gisteren in de Revue van oude en nieuwe kunst stond?

G a t i n e t.

Heel goed; een paar vergissingen in jaartallen. Het stuk is niet van 1650 maar van 1651.

Madena.

Toegestemd. Ge wordt daarin verheerlijkt, mijn beste meneer. Onder de groote kunstverzamelingen te Parijs betwisten nu de uwe en de mijne elkaar den eerepalm.

Gatinet.

A propos, gaat u morgen naar de verkooping van Vernier.

Madena.

Zeer zeker.

Gatinet.

Willen we er gezamenlijk heen gaan, baron?

Madena.

Afgesproken. Dan is u in 't westen en ik in 't oosten bezig.

Gatinet.

Waar ontmoeten we elkaar dan?

Madena.

In 't Verkoophuis. Ik zou graag Dinsdag ook op mijn post zijn.

Gatinet.

Ik eveneens. Er zijn verscheidene mooie stukken waar ik op aas.

(*Mevrouw en juffrouw Gatinet komen binnen*).

TWEEDE TOONEEL.

Dezelfden, Mevr. Gatinet, Alice.

Madena, (*beiden groetende*).

Mevrouw.... Mejuffrouw.... Daar ben ik al weer!

Mevr. Gatinet.

Des te beter, baron, als 't u bij ons bevalt. Mijn man vindt

het zoo heerlijk, met een kenner zooals u, over schilderijen te praten.

A l i c e, (*groetende*).

Mijnheer.... (*haar vader omhelzende*). Dag pa.... In het Bosch hebben wij graaf de Javenel ontmoet, die ons gezegd heeft, dat hij u toestemming zou vragen voor de mooie Mevrouw Lancellin, om uw kabinet te bezichtigen. 't Schijnt wel, dat, ofschoon zij zelve leelijke dingen schildert, ze veel belang stelt in goede kunst.

G a t i n e t, (*goedhartig*).

En van goede kunst hebben we nog al wat! Graaf de Javenel is hier immers als thuis. Ik zal hem vandaag nog de toestemming zenden.

M a d e n a.

U is al een heel welwillend verzamelaar.

M e v r. G a t i n e t.

Als men mooie kunst heeft....

G a t i n e t, (*deftig*).

Is ze ter beschikking van een ieder!

M a d e n a, (*afscheid nemende*).

Dames.... Mijn waarde Gatinet.

G a t i n e t, (*hem begeleidende*).

Tot weerziens, baron.

M a d e n a.

Tot morgen, bij Vernier. (*Hij vertrekt*).

DERDE TOONEEL.

Meneer Gatinet, Mevr. Gatinet, Alice.

Gatinet.

Ik ben er niet kwaad om, dat hij vertrokken is.

Mevr. Gatinet.

Waarom?

Gatinet, (*geheimzinnig*).

Dat zal ik je wel eens zeggen.

Alice.

Groot nieuws?

Gatinet.

Nog al van belang!

Mevrouw Gatinet.

Toe, vertel 't dan eens.

Alice.

Ja, pa, toe....

Gatinet.

Jelui kent toch zeker, althans van naam, den jongen beroemden kunstkenner....

Alice, (*levendig*).

Meneer Adriaan Jorel?....

Mevr. Gatinet.

Wie kent dien niet....

Gatinet.

Nu, verbeeld-je, die komt me bezoeken! Hij kan elk oogenblik hier zijn. En waaraan heb ik dat nu te danken?.... Aan mijn Rembrandt!

Mevrouw Gatinet en Alice, (*uit een mond*).

Je Rembrandt?

Gatinet.

Maar kinderenlief! Onze positie in de deftige en artistieke kringen hier te Parijs, mag ik gerust zeggen, stijgt ziendeweg. Drie maanden geleden waren we nog zoo ver niet!

Mevr. Gatinet.

Voor twee jaar woonden we nog te Châlons-sur-Marne. Maar met je groot fortuin konden we verwachten....

Gatinet.

Ja, mijn groot fortuin.... dát was iets, dat was heel wàt! Anders zou ik niet twintig jaren van mijn leven in de kaarsenmakerij gewroet hebben.... Maar dat was nog niet alles. Zie-je, te Parijs is schatrijk zijn niet voldoende om met deftige lui in kennis te komen, van zich te doen spreken, en tot zekere kringen te worden toegelaten. Een prachtige woning, eigen rijtuig, soirées met de eerste artisten, dat is te algemeen, te veel onder het bereik van alle groote fortuinen. Je dient iets anders te vinden om over je te doen spreken....

Mevr. Gatinet.

Dat doet men toch!

Gatinet, (*voortgaande*).

....op eene meer bijzondere manier.... Ja, men moet specialiteit in 't een of ander zijn.... in 't een of ander, onverschillig wat dan ook, de eerste, de eenige zijn.... Parijs vermaakt zich soms met het allerkleinste speeltuig.... Sommigen laten onuitgegeven buitenlandsche tooneelstukken ten hunnen huize opvoeren; geven stierengevechten op hun buiten. Anderen ontvangen koningen en vorsten; bezitten autographen van Don Quichot, de pijp van Clovis, of den stoel van Hendrik IV. Wij, wij hebben een Rembrandt!....

Mevrouw Gatinet.

En een mooien ook!

Alice.

Een meesterstuk!

Gatinet.

En dank zij Rembrandt, zijn wij nu al bekend. Dezen winter nog zullen wij onze intree in de Parijsche wereld doen en in de éérste salons ontvangen worden.... Die staan nu al op een kier voor ons.

Mevr. Gatinet, (*verrukt*).

Geloof-je?

Gatinet.

Of ik 't geloof? Wij zullen beroemd worden, vrouwlief, met onzen Rembrandt! De dagbladen en tijdschriften praten voortdurend over mij en mijn schilderij. Elken dag ontvang ik eene reeks brieven, waarin mij van alles omtrent de historie, de afmeting en verdere bijzonderheden der schilderij gevraagd wordt. En dan al die verzoeken om mijn Rembrandt te zien!

Mevr. Gatinet.

En die je altijd toestaat.

Gatinet, (*ernstig*).

Daardoor krijgen we immers allerlei relatiën!

Mevr. Gatinet.

Onze woning is altijd vol bezoekers. Als 't zoo doorgaat, zullen we een vestiaire met nummers moeten inrichten. En de tapijten zullen tegen dat aanhoudend heen- en weerloopen niet bestand zijn.

Alice.

En ik schenk iedereen een kopje thee.

Gatinet.

Dat wekt geestdrift.

Mevr. Gatinet.

En wanneer komt de prins van Wales?

Gatinet.

Morgen waarschijnlijk. Vandaag is hij bij den president der Republiek.

Mevr. Gatinet.

Hij heeft ons voor 't beste bewaard. Als je hem hier eens aan tafel kon houden?

Alice.

Dat zou heerlijk zijn!

Mevr. Gatinet.

Al te mooi!

Gatinet.

Wie weet?.... (*op de schilderij wijzende*). Wat heeft het me al kennissen bezorgd.... In Italië zetten de voorname eigenaars hunne verzameling minstens één dag per week vóór het publiek open. Daar zou ik den Maandag voor willen bepalen. Zooals je weet, is de Louvre dien dag gesloten.

Mevr. Gatinet, (*goedkeurend*).

Dan zou des Dinsdags alles schoon gemaakt kunnen worden.

Alice.

Van de Louvre gesproken, pa, is u nog altijd van zins, uw Rembrandt er aan te vermaken?

Gatinet, (*nadenkend*).

Dan zou 't lintje spoedig volgen.

Mevr. Gatinet.

Een lintje moet en zál-je hebben. Een knoopsgat zonder iets — dat gaat heelemaal niet meer.

Alice.

U kan er een bloem in steken!

Mevr. Gatinet.

Neen, een lintje moet het zijn....

Gatinet.

Haast-je maar niet, kinderen, dat komt nog wel. Die heeren van de kunst hebben me al te verstaan gegeven, dat als ik hun mijn Rembrandt schonk....

Mevr. Gatinet.

Schenken, dank-je hartelijk! Maar je kunt altijd heel officieel beloven, dat na je dood.... (*stilte*). Dan blijft er altijd nog gelegenheid om van meening te veranderen.

Gatinet, (*het uitschaterende*).

Slimmerik!

Alice, (*op haar horloge kijkende*).

Komt meneer Jorel nu ook nog?

Gatinet.

Drommels! Dat had ik heelemaal vergeten. Daar moeten we op voorbereid zijn.

Mevr. Gatinet.

Is dat bezoek van zoo'n gewicht?

Gatinet, (*levendig*).

Meneer Adriaan Jorel wordt als de eerste onder alle kunstkenners beschouwd. Nu is hij juist de eenige, die zijne meening over 't stuk nog niet heeft doen hooren. Zijne uitspraak zal er de hoogste wijding aan geven. En dan.... (*plotseling*) Alice, doe een andere japon aan. Je moet er knap, keurig uitzien.

Alice, (*zonder het te vatten*).

Ik zie niet in....

Mevr. Gatinet.

En ik evenmin....

Gatinet, (*Alice voor de schilderij brengende*).

En dan ga-je daar in eene zeer bevallige houding staan.

Alice, (*glimlachend*).

Maar hoe mal, pa!

Mevr. Gatinet.

Ik ben er nóg niet.

Gatinet.

Dat zal-je wel zien! Hij zal Rembrandt bewonderenswaardig vinden! Maar hij kan jou even goed om te stelen vinden.

Mevr. Gatinet, (*verbaasd*).

Zou-je denken?....

Alice, (*met neergeslagen oogen*).

Pa heeft misschien huwelijksplannen.... voor ik weet niet wie.

Gatinet.

O! ik ga niet zóo ver met mijn wenschen....

Mevr. Gatinet, (*trotsch*).

Wenschen? Dat is een woord, dat ik niet begrijp. Wij kunnen op heel wat hoogers aanspraak maken.

Gatinet.

Meneer Jorel is nog jong, ziet er heel knap uit....

Alice.

Officier van het legioen van eer.

Gatinet.

Hij verdient zooveel als hij wil.

Mevr. Gatinet, (*minachtend*).

Zijn naam klinkt al heel gewoon.

Gatinet.

Wanneer iemand vijftig duizend francs 's jaars verdient, dan klinkt zijn naam altijd goed.... En ontvangt men hem graag!

Alice, (*lachend*).

Dunkt u?

Gatinet.

Nu kindlief, je mag mijn Rembrandt wel op je knietjes danken!.... Vergeet niet, dat meneer Jorel vandaag of morgen lid der Academie wordt.

Alice.

Het wordt meer dan tijd om hem vandaag te ontvangen....

Een bediende, (*op den achtergrond met een blad*).

Er wordt op antwoord gewacht.

Gatinet, (*het kaartje van 't blad in de hand nemende en lezende. Na eene stilte*).

Nu, kinderen! Verrukkelijk! De markiezin de Galiencourt—Sainte-Anne vraagt belet.

Mevr. Gatinet.

Wil zij jou spreken?

Gatinet, (*op de schilderij wijzende*).

Neen, ze wil dát zien.

Mevrouw Gatinet en Alice, (*tegelijk, verbaasd*).

De markiezin de Galiencourt—Sainte-Anne! Bij ons!

Gatinet, (*tegen den bediende*).

Verzoek mevrouw boven te komen.

Mevr. Gatinet, (*levendig*).

In de lift.

(*De bediende gaat heen.*)

Alice.

De ongenaakbaarste vrouw van heel Parijs.

Gatinet.

Om Rembrandt te bewonderen zal ze van die ongenaakbaarheid wat moeten prijs geven.

Mevr. Gatinet.

Je zult zien, dat ze ongenaakbaar is.

Gatinet, (*neuriënde*).

En mon Rembrandt j'ai confi .... an .... ce.

Alice, ga je aankleeden. Doe .... je weet wel .... dat mooie toiletje aan ....

Alice.

Wees maar gerust, pa; al ben ik ook niet mooi, dan zal ik er toch lief uit zien. (*Zij gaat heen*).

Gatinet, (*tegen zijne vrouw*).

Blijf jij, vrouw; dan kan-je eens zien, hoe ik met markiezinnen omspring.

Mevr. Gatinet, (*de schouders ophalende*).

Ongenaakbaar!

VIERDE TOONEEL.

Gatinet, Mevr. Gatinet, de markiezin, daarna Alice.

De markiezin, (*heel trotsch binnenstappende*).

Meneer Gatinet?

Gatinet, (*heel eerbiedig*).

Uw dienaar, mevrouw de markiezin.

De markiezin.

Ik heb u maar één woordje te zeggen.

Gatinet.

Mag ik u mevrouw Gatinet voorstellen.

De markiezin, (*koel groetende*).

Mevrouw ....

M e v r. G a t i n e t, (*overdreven hoffelijk*).

Wees zoo goed plaats te nemen, mevrouw.

D e m a r k i e z i n, (*droogjes*).

Dank u.

M e v r o u w G a t i n e t, (*stil tegen haar man*).

Ongenaakbaar!

G a t i n e t.

Waar kan ik u mee dienen, mevrouw?

D e m a r k i e z i n.

Ik kom hier niet voor mij zelve, maar doe alleen dezen stap ten behoeve der armen.

M e v r. G a t i n e t, (*ter zijde*).

Een bedelpartij.

G a t i n e t.

Zonder te weten wie die armen zijn, stel ik een bankje van duizend ter hunner beschikking.

D e m a r k i e z i n.

Van zoo'n bagatel is hier geen sprake.

G a t i n e t, (*ter zijde*).

Drommels!

D e m a r k i e z i n.

Ik doe geen rondgang huis aan huis. Dan zend ik eene circuculaire waarop antwoord verzocht wordt.

M e v r. G a t i n e t, (*ter zijde*).

Wat een bij de hande!

M a r k i e z i n.

In ieder geval neem ik uw bankje van duizend gaarne aan, al doe ik ook tevens een beroep op nog grooter edelmoedigheid.

Gatinet, (*ongerust*).

Ik zal mijn best doen....

De markiezin.

Wat ik verlang....

Gatinet, (*een leunstoel ter rechterzijde aanschuivende*).

Als 't u blieft, mevrouw.

De markiezin, (*een stoeltje ter linkerzijde nemende*).

Elk jaar houd ik een grooten verkoop ten bate van de „behoeftige jonge meisjes van Montrouge."

Gatinet.

Een bewonderenswaardig goed werk!

De markiezin.

Heel Parijs komt naar mijn Bazar, en ik ontvang daar verbazingwekkende sommen.

Gatinet.

Dank zij uwe toewijding....

De markiezin, (*hem in de rede vallende*).

....dank zij de steeds afwisselende attracties. Dit jaar ontbrak me een clou, een lokvink. Doch al peinzende en nadenkende, kwam ik eensklaps op uw Rembrandt!

Mevrouw Gatinet.

Allervriendelijkst van u, om aan ons te denken!

De markiezin.

't Vorig jaar had ik de photographie in kleuren. Meneer Lumière werkte er zelfs mede, en wel voor de eerste maal....

Gatinet.

Het zou hier dus de vraag zijn?....

De markiezin.

Mij uw Rembrandt te leenen. Wij maken dan toegangsprijzen:

van twee francs elken dag, vijf francs des Vrijdags, en een halven franc des Zondags voor het volk.

Gatinet.

O! het volk....

De markiezin.

Maak u niet ongerust: we zorgen voor eene balie.

Gatinet, (*die het niet begrijpt*).

Een balie?

De markiezin.

Ik bedoel er mee, dat uw stuk geen schade zal lijden, daar de kijkers het slechts op een afstand van 1.40 meter mogen naderen.

Gatinet.

We zijn verzekerd....

Mevr. Gatinet.

...bij den Phenix.

De markiezin.

Staat u mij uw doek dus af?

Gatinet.

Ik acht mij gelukkig, u welgevallig te kunnen zijn....

De markiezin.

En nuttig tevens.... Maar wees nu op uwe hoede voor de gravin de Lancebal. Háár Bazar heeft plaats vóór den mijne, en zij zou wel eens hetzelfde plannetje kunnen hebben....

Gatinet.

Wees niet bevreesd, u heeft immers mijne toezegging.

De markiezin.

Ze zal een beetje boos zijn, de gravin, als zij hoort van mijn lokvink. Verleden jaar is haar verkoop totaal mislukt. (*Met een glimlach*). Hare armen hebben toen niets gehad.

Gatinet.

Zal er eene gedrukte toelichting verkrijgbaar worden gesteld?

De markiezin.

Ongetwijfeld. Een franc op gewoon, en twee op Wattman-papier. Met het oog op de tijdsomstandigheden zullen we er geen op Chineesch papier drukken. Alles ten voordeele van de goede zaak. Is u er op gesteld, dat uw naam?....

Mevr. Gatinet, (*levendig*).

Me dunkt, dat zal 't publiek belang inboezemen....

Gatinet.

Onnoodig, mevrouw. Ik blijf liever onvermeld. Iedereen weet toch, dat die Rembrandt van mij is. (*Ter zijde*). Ik zend toch een paar woordjes aan de couranten.

Mevr. Gatinet, (*stil tegen haar man*).

Je bent ál te goed.

Gatinet, (*stil tegen zijne vrouw*).

Neen, neen, ik stuur op m'n eigen hand....

De markiezin.

Laat me nu uw stuk eens zien.

(*Gatinet belt*).

Een bediende, (*binnentredende*).

Heeft meneer gebeld?

Gatinet, *plechtig met een gebaar aanduidende dat het om de schilderij te doen is.*

Nu wordt het verlicht! (*Ernstig*). Hoe laat is het? (*Hij kijkt op zijn horloge*). Elf uur. (*Tegen den bediende*). Trek de store tot de tiende lat op. (*De bediende voldoet hieraan*). Goed. (*Tegen de markiezin*). Dit is alles nauwkeurig berekend voor het vallen van het licht. (*De markiezin gaat er dicht voor staan*). O! niet zoo dichtbij, markiezin.

D e m a r k i e z i n, (*een weinig uit het veld geslagen*).

Ach! ....

M e v r. G a t i n e t, (*ongeduldig*).

Nu kan men het ontblooten ....

G a t i n e t, (*haastig*).

Neen, neen.

M e v r. G a t i n e t.

Waarom?

G a t i n e t.

Mevrouw, ontdoe u eerst van uw bonten kraag. Die zou u hinderlijk zijn in 't kijken ....

D e m a r k i e z i n.

Best. (*Zij legt die af*).

G a t i n e t, (*na eene lange stilte*).

Nu vooruit! *Hij wil juist een bediende een teeken geven om het gordijn op te trekken, als een andere bediende zich op den achtergrond vertoont met een brief op een blad.* Gatinet, (*woedend.*) Stil, stil! Zie-je dan niet dat .... (*De tweede bediende schuift op zijde. Gatinet, tegen den eersten bediende.*) Trek op! (*Langzaam gaat het gordijn omhoog en wordt de schilderij zichtbaar.*)

D e m a r k i e z i n, (*in verrukking*).

O! O!

G a t i n e t (*ernstig*).

Ja .... Ja ....

D e m a r k i e z i n.

Wat een wonder! Een echt meesterstuk. (*Zij gaat wat dichterbij, trippelt dan achteruit en komt weder naderbij*). Schitterend, reusachtig ....

G a t i n e t, (*tegen den tweeden bediende*).

Geef dien brief eens.

De markiezin, (*steeds kijkende en bewonderende*).

Ontzettend!

Gatinet, (*den brief open makende*).

Staat u toe, mevrouw?....

De markiezin.

Wel natuurlijk!

Gatinet, (*den brief lezende*).

Wel komaan! Dat loopt mis!.... Juist....

Mevr. Gatinet.

Wat is er gaande?

Gatinet, (*stil tegen zijne vrouw*).

Let nu eens op! (*luide*) O mevrouw, wat stelt me dat te leur!

De markiezin, (*ongerust*).

Wat scheelt er aan?

Gatinet, (*nadenkend*).

U heeft me nog niet gezegd, op welke dagen uw verkoop plaats heeft. Misschien dat....

De markiezin, (*zeer vriendelijk*).

Hier zijn de datums, waarde heer.

Gatinet, (*stil tegen zijne vrouw*).

Hoor-je 't: „Waarde heer!"

De markiezin.

Op 9, 10, 11 en 15 April.

Gatinet, (*zich zeer teleurgesteld voordoende*.)

Juist. O wat een tegenval! De minister schrijft mij hier 't volgende....

De markiezin.

Is 't maar een minister!

Gatinet, (*lezende*).

„Waarde heer! Wij rekenen stellig op het ter leen ontvangen van uwen Rembrandt voor onze Fransche afdeeling op de Tentoonstelling te Praag. Geloof mij.... enz...." Hoe kan ik nu een Minister zoo iets weigeren?

De markiezin.

Dat is heel eenvoudig.

Gatinet.

Dunkt u?

De markiezin.

Ik vind het voorbeeldeloos onbescheiden, u een doek van zùlk eene waarde voor een zoo verafgelegen tentoonstelling ter leen te vragen.

Mevr. Gatinet.

Dat vind ik eveneens!

De markiezin.

Niet waar, waarde mevrouw?

Gatinet, (*stil tegen zijne vrouw*).

„Waarde mevrouw!" (*Luide*). Wat te doen?

De markiezin.

Is u bij toeval republikein?

Gatinet, (*geestig*).

Bij toeval, ja....

De markiezin.

Door overtuiging, niet. Daarbij gaan schoone kunsten en democratie in 't geheel niet samen! Volstrekt niet! Dergelijke wonderen richten zich tot de uitverkoren schare en niet tot de massa. Zoudt ge nu nog weifelen tusschen mij en een minister? tusschen de markiezin de Galiencourt—Sainte Anne en dit afschuwelijk Staatsbestuur?

Gatinet.

Om u welgevallig te zijn, zal ik aan den wensch der markiezin de Galiencourt—Sainte-Anne voldoen en dit afschuwelijk Staatsbestuur teleurstellen. (*Stil tegen zijne vrouw*). De datums loopen niet samen. Rembrandt kan toch even goed naar Praag gaan.

Mevr. Gatinet, (*stil tegen haar man*).

Je bent onbetaalbaar!

De markiezin.

Nu blijft mij alleen over, u hartelijk te bedanken. (*Zij doet haar kraag weer om*).

Gatinet.

Mag ik u even helpen?

De markiezin, *op 't punt van heen te gaan, komt nog even naar de schilderij terug.*

Dat zal een heerlijke lokvink zijn.

(*Alice op den eersten grond*).

Gatinet.

Mevrouw, mag ik u onze dochter voorstellen?

De markiezin.

Heel aangenaam, mejuffrouw.... Houdt u van dansen?

Alice.

Heel veel, mevrouw.

De markiezin.

Dan zal het mijn dochters een waar genoegen zijn, u op ons aanstaand bal te zien.

Mevr. Gatinet.

O! markiezin, wij zijn....

De markiezin.

En u, mevrouwlief, vergeet niet, dat ik ontvang....

Mevr. Gatinet, (*levendig*).

Op Dinsdag....

Een bediende, (*aanmeldende*).

Meneer Adriaan Jorel.

Gatinet, (*ontroerd*).

Nu al! (*Hij trekt het gordijn neer om de schilderij te verbergen*).

Adriaan, (*binnenkomende en groetende*).

Dames.... mijnheer....

Gatinet, (*hem tegemoet gaande*).

Mijnheer.... Wat eene eer voor mij!....

De markiezin, (*tegen Gatinet*).

Tot ziens, niet waar?

Mevr. Gatinet en Alice, (*de markiezin begroetende*).

Markiezin!....

Gatinet.

Ik zal u uitlaten, mevrouw. (*Adriaan Jorel aan mevrouw Gatinet en Alice voorstellende*). Meneer Adriaan Jorel, alom bekend en beroemd.... mijne vrouw.... mijne dochter!.... Ik ben dadelijk tot uw dienst, u excuseert mij even? (*Tot de markiezin*). Mag ik u mijn arm aanbieden, mevrouw? Die drommelsche trap kan soms zoo lastig zijn. (*Stil tegen zijne vrouw en op de schilderij wijzende*). Niet ophalen als ik er niet ben....

De markiezin, (*zijn arm aannemende*).

Niets liever dan dat! (*opnieuw langs de schilderij komende*) o! die Rembrandt, wat 'n lokvink!

(*Gatinet en de markiezin gaan door de achterdeur weg*).

VIJFDE TOONEEL.

Mevr. Gatinet, Alice, Adriaan Jorel, daarna Gatinet.

Adriaan.

't Is wel een vroeg uur, dames, om reeds aan te kloppen....

Alice.

Volstrekt niet, mijnheer. Wij zijn altijd vóór twaalf uur klaar.

Mevr. Gatinet.

Dat is het beste oogenblik om h é m goed te zien en mijn man hecht zoo ontzaglijk aan uw oordeel....

Adriaan.

Al te vriendelijk.... Mag ik hém eens zien?

Mevr. Gatinet, (*levendig en links*).

't Is zoo'n zeldzaam fortuintje, mijnheer, u in ons klein museum te zien, dat mijn man zich heel gelukkig zal voelen, persoonlijk u een en ander daarvan te toonen.

Alice.

O ja, hij alléén. Daar is vader bijzonder op gesteld. Wij, wij zouden niet durven.... wij zouden niet.... (*glimlachend*). Vooral u niet. En als wij dat nu eens deden, zou 't dan onzerzijds aardig zijn indien wij door onze linksheid uw oogenblik van innige bewondering bedierven?

Adriaan.

Och juffrouw, ik ben zeker dat het juist omgekeerd zou zijn.... (*ter zijde*). Wat een allerliefst meisje.

Gatinet, (*door de achterdeur binnenkomende*).

U neemt het me toch niet kwalijk, mijnheer, dat ik u zoo ontvang.

Adriaan.

Maar stellig niet....

Gatinet.

Sinds lang had ik gevlast op de eer, de groote eer....

Adriaan.

Het was mijn ambt, mijn werkkring, die er aanleiding toe gaf, onbescheiden bij u aan te kloppen.... (*Alice aanziende*). Nú is 't een genoegen voor me.

Mevr. Gatinet.

Mijn man spreekt ons zoo dikwijls over u, mijnheer.

Alice.

's Avonds worden uwe artikelen hardop voorgelezen.

Adriaan, (*glimlachend*).

Eene flinke dosis chloral.

Alice.

O! Klaas vaak komt zoo dadelijk niet. Wat mij betreft, beken ik u graag, dat ik er mijn borduurwerk bij ter hand neem; dan denk ik slechts nu en dan aan de kapiteelen, aan de kroonlijsten, aan de steunbogen, en aan al die dingen waarover u zoo knap schrijft....

Adriaan.

Uwe groote openhartigheid, mejuffrouw, is eene bekoring te meer.

Alice.

Prijs mijne openhartigheid niet, meneer, ten koste van de uwe.

Adriaan.

Integendeel, mejuffrouw, die beoefen ik terdege.

Mevr. Gatinet, (*stil tegen haar man*).

Zeg eens, dat is een allerliefste jongen....

Gatinet, (*stil tegen zijne vrouw*).

Ja, maar ik wou 'm nu mijn schilderij laten zien.

Mevr. Gatinet, (*stil tegen haar man*).

Verzamelaar die je bent!

Alice.

Bovendien heb ik u niets dan de waarheid gezegd. De schoone kunsten nemen niet zoo'n groote plaats in mijn bestaan in.

Gatinet.

Maar kind, hoe kan-je zoo iets zeggen?

Adriaan.

In 't mijne evenmin, mejuffrouw. Ik deug nog wel voor 't een of ander.

Gatinet.

Hoe dat?

Alice.

Rijdt u paard?

Mevr. Gatinet.

Maar Alice, hoe kom je daartoe?

Adriaan.

Ik ken geen grooter genoegen.

Mevr. Gatinet.

U moet weten, mijnheer, dat mijne dochter geregeld de voordrachten in Louvre en Sorbonne volgt.

Alice.

Ik word er althans heen gebracht!

Mevr. Gatinet.

Driemaal 's weeks oefent zij zich in quatre-mains.

Gatinet, *(ter zijde, zenuwachtig)*.

En mijn schilderij, voor den drommel! Dàt wordt maar over 't hoofd gezien!

Adriaan.

Ik zal dus 't genoegen hebben, u in het Bosch te begroeten.

Alice.

Zeker; bijna elken ochtend rijd ik tegen elf uur uit.

Gatinet, (*ongeduldig*).

Meneer Jorel, mag ik u m'n Rembrandt....

Adriaan, (*verstrooid*).

Ik ben tot uw orders.... (*tegen Alice*). Komt u op 't bal bij de Grapillon d'Ornac?

Alice.

Zeker.

Adriaan.

Zou u mij de eer willen aandoen, mejuffrouw, mij den cotillon af te staan?

Alice.

Met pleizier, meneer, althans zoo wij blijven, want Ma is soms erg vermoeid.

Mevr. Gatinet, (*levendig*).

O! ik zal stellig niet vermoeid zijn.

Gatinet, (*ter zijde de schilderij ontblootende*).

Als hij 't bespeurt, zal hij geheel en al verrukking zijn.

Adriaan, (*tegen Alice*).

Vindt u die nu ook zóó mooi, die juffrouw Grapillon d'Ornac?

Alice.

Mooi.... niet, maar beminnelijk, sympathiek.

Mevr. Gatinet.

Zij heeft iets aantrekkelijks.

Adriaan, (*zonder geestdrift*).

Ja, iets aantrekkelijks....

Gatinet, (*ter zijde*).

Rembrandt wacht!

Adriaan.

De cotillon zal prachtig zijn, naar men zegt.

Alice.

Alles met bloemen.

Adriaan.

Dat staat zoo sierlijk.

Alice.

En getuigt van goeden smaak.

Mevr. Gatinet.

Vooral in Januari.

Gatinet, (*ter zijde*).

Die vrouwen kennen geen maat! Bovendien is hij toch voor mij hier gekomen. (*Luid*). Meneer Jorel....

Adriaan.

Meneer....

Gatinet, (*hem voor de schilderij brengende*).

Ziedaar!

Mevr. Gatinet, (*ter zijde*).

Ik ben er door aangedaan.

Alice, (*ter zijde*).

Wat zal hij er van zeggen?

Adriaan, (*na eene korte stilte, met zekere onverschilligheid*).

't Is een Rembrandt.... stellig en zeker.... een mooie Rembrandt....

Gatinet.

Vindt u 'm misschien slecht verlicht? (*Hij trekt de store wat op*).

Adriaan, (*hem tegenhoudende*).

Wel neen, wel neen!

Mevr. Gatinet, (*stil tegen haar man*).

Trek de store een beetje op.... tot de veertiende lat.

Gatinet, (*gedwee*).

Geloof-je, Serafien?

Adriaan, (*voor de schilderij*).

Heel mooi.... heel mooi.... ik dank u wel.... (*zich weer tot Alice wendende*). Al de jonge meisjes schilderen tegenwoordig. Bij voorbeeld juffrouw Germaine Grappillon....

Alice.

Vindt u dat zij talent heeft?

Adriaan.

Niemendal. Haar schilderij, dat zij in den „salon voor de afgewezenen" tentoongesteld heeft, had dáár zelfs niet opgenomen mogen worden.

Gatinet.

Mijne dochter schildert zelve niet, maar zij houdt van de kunst (*op de schilderij wijzende*). Op dat meesterstuk, bij voorbeeld, is ze verzot.... 't is letterlijk een hartstocht geworden.

Adriaan, *keert zich plotseling om, nadert de schilderij en zegt heel vleiend tegen Alice*):

Ik begrijp uwe passie zoo goed, mejuffrouw, en deel ze ten volle. 't Is een echt wonder, deze Rembrandt!

Gatinet, Mevr. Gatinet, Alice.

Niet waar?

Adriaan, (*tegen Alice*).

Dat is de mooiste Rembrandt die er bestaat. (*Tegen Gatinet*). Naar mijn schatting staat hij boven de „Nachtwacht". Als u 't mij toestaat, zal ik dat in een artikel uiteenzetten.

Een bediende, (*binnenkomende*).

Mevrouw, het ontbijt is gereed.

Adriaan.

Is 't al zoo laat!.... Neem me niet kwalijk! Als ik dat geweten had! Ik ga dadelijk....

Mevr. Gatinet.

Doe ons 't groot genoegen, met ons te ontbijten, meneer?

Adriaan.

Maar mevrouw....

Alice, (*met gratie*).

Mama heeft gezegd: „'t groot genoegen"....

Adriaan, (*in zijn schik*).

Maar juffrouw.... Doch waarom zou men tegenover een Rembrandt niet van een gastvrijheid gebruik maken, die ik.... echt Hollandsch zou willen noemen.

Alice, (*lachende*).

Aardig gezegd....

Gatinet.

Vol geest! Wil u zoo vriendelijk zijn, mevrouw Gatinet uw arm te bieden?

Adriaan, (*zijn arm aan mevrouw Gatinet aanbiedende*).

Mevrouw.... (*Bij het uitgaan*). Wezenlijk hij is prachtig!

Mevr. Gatinet, (*bescheiden*).

Ja, 't is inderdaad een mooi stuk.

Ter rechterzijde gaan zij de kamer uit).

Gatinet, (*zijne dochter bij den arm nemende*).

Hoe vind-je nu dien beroemden kenner?

Alice.

Een echte kenner, en niet alléén van kunst, in een woord: allerliefst.

Gatinet.

Ik ben dol blij dat hij in je smaak valt.

Een bediende, (*juist binnenkomende als Gatinet en Alice de eetzaal willen binnengaan.*

Meneer, daar is meneer Meyer—Levy, die u dringend spreken moet.

Gatinet.

Dringend! Laat meneer binnenkomen. (*Tegen Alice*). Ik ben dadelijk bij jelui.

Alice.

Stuur hem gauw heen. (*Zij verdwijnt ter rechterzij*).

ZESDE TOONEEL.

Gatinet, Meyer—Levy.

Meyer—Levy, (*zeer beweeglijk*).

Meneer, ik ben een fatsoenlijk man!

Gatinet.

Waar moet dát heen?

Meyer—Levy.

Nu, 't is verschrikkelijk!

Gatinet.

Om fatsoenlijk te zijn?

Meyer—Levy.

Neen.... maar weet-u dan niet?

Gatinet.

Kom er dan mee voor den dag!

Meyer—Levy.

U zal 't mij wijten.

Gatinet.

Wat is er dan toch?

Meyer—Levy.

De slag zal even zwaar voor u zijn als hij voor mij geweest is.

Gatinet.

Vertel dan op.

Meyer—Levy.

Maar ik bezweer u, dat ik 't niet wist.... (*Eene stilte. Dan wijst hij op de schilderij.*) Hij is onecht.

Gatinet, (*levendig*).

Stil! *Lange stilte*). Wat zeg-jij daar?

Meyer—Levy.

Helaas! Ik heb er 't bewijs van, ik heb er tallooze bewijzen van! Hij is ónecht, zoo ónecht mogelijk. Het origineel is bij een brand te Leiden, den 7den Juli 1742, verbrand. Ze hebben mij bedrogen. Daar ik hem u verkocht heb, kom ik hem ook terug halen; de zes ton die u er voor betaald hebt, zijn ter uwer beschikking. Ik ben een fatsoenlijk man, zooals u ziet.

Gatinet.

Ben-je er zeker van?

Meyer—Levy.

Wat bedoelt u?

Gatinet.

Ben-je er zeker van, dat het eene kopie is?

Meyer—Levy, (*aangedaan*).

't Is eene kopie! Ze hebben mij bedrogen.... We zijn gefopt!.... (*Luide*). Ach! ik heb er zoo'n leed van!....

Gatinet.

Stil wat, je behoeft zoo niet te schreeuwen.... ik wil je immers wel gelooven. 't Is noch uwe noch mijne schuld....

Meyer—Levy.

Ik neem het stuk terug en betaal er....

Gatinet, (*hem tegenhoudende*).

Maar luister dan toch eens!.... 't is heel vervelend....

Meyer—Levy.

't Is afschuwelijk voor mij!

Gatinet.

Voor mij!

Meyer—Levy.

Ik neem hem immers terug, ik ben een fatsoenlijk man!

Gatinet.

Je zult heel wat kwaad stichten met je eerlijkheid!

Meyer—Levy.

Hoe dat?

Gatinet.

Vooreerst ontneem-je den armen 't brood....

Meyer—Levy.

Ik?

Gatinet, (*kloek*).

Ja, ú. De markiezin de Galiencourt—Sainte-Anne gaat daar juist heen; zij is mij mijn Rembrandt ter leen komen vragen voor haar weldadigheidsbazar. Dat is haar lokvink! Ik heb hem haar afgestaan en nu wordt dit liefdewerk door u onmogelijk gemaakt. En dat alles om het genoegen van een fatsoenlijk man te zijn.

Meyer—Levy.

Maar, mijn geweten....

Gatinet, (*welsprekend*).

Uw geweten komt hier niet bij te pas. Men heeft u immers nooit voor een dief uitgemaakt? Vraag ik u mijn geld terug? Wat

wil-je dan nog meer? u is zoo uiterst spitsvondig.... Daarbij behoort dit schilderij mij niet meer toe.

Meyer—Levy, (*levendig*).

Heeft u 't verkocht?

Gatinet, (*scherp*).

Dat niet, maar 't behoort aan allen, die het bewonderd hebben, die er een onvergetelijken indruk van bewaren. Het behoort allen toe, die het nog niet gezien hebben, en die het hopen te zien. Welnu, hebben wij 't recht, ja het recht, het souvenir der eenen en de hoop der anderen te vernietigen?

Meyer—Levy, (*wankelend*).

Maar....

Gatinet.

Men zal nooit aannemen dat zoo'n knap kunstkooper als u zich vergist heeft. En vooral dat hij uit zich zelven de zes ton terugbetaald heeft. Dat gaat zoodanig de perken der kieschheid te buiten.... dat het verdacht zal lijken.

Meyer—Levy.

Maar als later ontdekt wordt.... als de kenners....

Gatinet.

De kenners? Ze hebben hem allen gezien, bewonderd, die kenners. Jorel was geheel en al verrukking!

Meyer—Levy, (*verrast*).

Zelfs Jorel!

Gatinet.

Hij zelf! Met hen moet ge ook rekening houden. Door hun te bewijzen dat die Rembrandt ónecht is, geeft u hun onbetwiste bevoegdheid een ernstigen stoot. Dat zullen zij u betaald zetten, hoor! Waarom zoudt ge nu menschen beleedigen, die u niets gedaan hebben? En dan zijn niet alleen zij er in gemoeid. Ik zelf ook.... (*zich boos makende*). 't Is ál te gek! Ik leg toch ook wel eenig gewicht in de schaal. Ik heb er toch ook groot belang bij.

Meyer—Levy.

Wat bedoelt u daarmee?

Gatinet.

Ik word er bespottelijk door.... Het gerucht loopt, dat ik hem heel goedkoop gekocht heb. .. dat ik een fijnen neus heb gehad.... en als men nu alles hoort.... ja, dan word ik er bespottelijk door.... Dat werpt een smet op.... mijne heele verzameling. Dat kan en dat mag niet.... neen.... neen! Bovendien behoort die Rembrandt mij wel en deugdelijk toe.

Meyer—Levy.

Zonder twijfel....

Gatinet.

Nu dan, ik verlang dat die Rembrandt een Rembrandt blijft, al was hij ook maar tien francs waard.

Meyer—Levy.

O! tien francs! De lijst alleen....

Gatinet.

Voor mij is hij waard wat ik er u voor betaald heb. Als u dus rondbazuint dat hij onecht is, zoudt ge een ondankbaar mensch zijn.

Meyer—Levy.

O, meneer....

Gatinet.

U wil toch niet nóg fatsoenlijker dan ik zijn, denk ik?

Meyer—Levy.

't Is voor de rust van mijn geweten....

Gatinet, (*ter zijde*).

Die man is ondragelijk... (*Luid.*) Laten we er nu een eind aan maken.... men wacht mij voor 't ontbijt....

Meyer — Levy.

Maar 't is een ernstige quaestie....

Gatinet, (*een laatste argument vindende.*)

En wie zegt mij dat ge 't doek niet terug wilt nemen, onder 't voorwendsel dat u mij aangeeft, om het daarna nóg duurder te verkoopen dan hetgeen ik er voor betaald heb?....

Meyer — Levy, (*ontsteld.*)

Maar meneer, kan een klant als u zoo iets van me denken?

Gatinet.

Nu.... men zou er door uw aanhouden toe kunnen komen.

Meyer — Levy, (*waardig*).

Dan dring ik er niet meer op aan.... 't was om uwentwil, dat ik....

Gatinet, (*sussend en hem vriendelijk begeleidende*).

Ik begrijp 't heel goed.... Maar geloof me, mijn beste meneer.... laat dat rusten.... laten we allebei zwijgen.... we zouden allebei last er mee krijgen.... Ik loop dezer dagen eens bij u aan om een bod op uw Ruysdaal te doen, die mij bijzonder goed bevalt.... ge zoudt hem dan wat goedkooper kunnen geven als schadeloosstelling.... (*Met nadruk*). Begrepen?.... Nu, tot ziens....

Meyer — Levy.

Tot weerziens, meneer. (*Gaat heen*).

Gatinet, (*alleen*).

O! wat 'n uilskuiken! Wat heeft me dat eene moeite gekost, om van hem los te komen (*pauze*). Misschien moet hij minder licht hebben. (*Hij laat de store zakken. Tegen den bediende die ter rechterzij opkomt*). Ik kom, ik kom!

Stem van Mevr. Gatinet, (*achter het scherm*).

Neemt u witte of roode wijn, meneer?

Stem van Adriaan.

Dank u, mevrouw, ik drink alleen water.

Stem van Alice.

Hè! net als ik.

Gatinet, (*ter zijde, zijne dochter napratende*).

„Net als ik!" Van dien kant gaat het best. (*De schilderij bekijkende*). Mijn Rembrandt.... een kopie! (*Aangedaan*). Toch is hij mooi! (*Naar zijn knoopsgat tastende en een besluit nemende*). In elk geval vermaak ik hem nu aan de Louvre.

(*Hij gaat rechts heen*).

NA DE BOETEDOENING.

Naar ANDRÉ THEURIET.

Het was winter en de vooravond van St. Katharina. Het ijzeren hek der gevangenis te Auberive knarste op zijne duimen om eene vrouw uit te laten. Zij kon omstreeks dertig jaren oud zijn en was gekleed in een verschoten katoenen rok en jak. Op het hoofd droeg zij eene muts, welke op vreemde wijze het geelachtig bleeke, opgezette gezicht omlijstte, zooals men waarneemt bij personen die geruimen tijd aan het diëet en de leefwijze eener gevangenis zijn onderworpen geweest. Zij was eene gevangene welke dien avond hare vrijheid terugkreeg. Veroordeeld wegens kindermoord was het juist zes jaren geleden, dat een cellulair rijtuig haar naar de centrale gevangenis overgebracht had. Hare lotgenooten noemden haar de Bretonsche. Na hare schamele kleeren en luttele uitgaanskas van den hoofdcipier in ontvangst genomen te hebben, zag zij zich eindelijk in vrijheid gesteld met een voor Langres geviseerd paspoort in haar bezit.

De postwagen naar Langres was reeds vertrokken. Vreesachtig en verlegen richtte zij hare wankelende schreden naar de voornaamste herberg van het plaatsje, en vroeg daar met bevende stem om een onderkomen voor dien nacht. De herberg was stampvol en de herbergier, die zich weinig aan dergelijke trekvogels liet gelegen liggen, gaf haar den raad naar de herberg aan het

andere einde van het dorp te gaan, waar men haar misschien zou kunnen opnemen.

De Bretonsche begaf zich derwaarts, nog beschroomder en angstvalliger dan te voren, en klopte aan de deur der haar aangeduide herberg, welke om de waarheid te zeggen niets anders dan eene geringe kroeg voor veldarbeiders en landloopers was. De waardin nam haar met wantrouwigen blik van het hoofd tot de voeten op, zij vermoedde ongetwijfeld eene uit de gevangenis ontslagene en wees haar ten slotte af, onder voorwendsel dat zij aan niemand nachtverblijf verstrekte. De Bretonsche durfde niet aanhouden en verwijderde zich langzaam met op de borst gezonken hoofd, terwijl ze een heimelijken wrok in zich voelde opkomen tegen de maatschappij, welke haar terugstiet.

Er bleef haar niets anders over dan te voet naar Langres te gaan.

's Winters zijn de dagen kort en is het vroeg donker; spoedig was alles in duisternis gehuld en schreed de vrouw langzaam voort langs den breeden door een uitgestrekt bosch loopenden weg, terwijl een ijzige wind haar in het gezicht sneed en hoopen verdorde bladeren voor zich uit joeg.

Na een afgezonderd en zittend leven van zes jaren was zij het gaan ontwend; hare kniegewrichten waren stram en de aan klompen gewende voeten werden door de nieuwe schoenen pijnlijk gekneld. Zij had nog geen kilometer afgelegd, of zij gevoelde zich reeds vermoeid en had blaren onder de voeten. Zij liet zich huiverend op een hoop kiezelsteenen neervallen en vroeg zich af, of zij in dien donkeren nacht, in dien ijzigen wind, die hare ledematen deed verstijven, van honger en koude zou moeten omkomen.

Eensklaps meende zij in de nachtelijke stilte, te midden van de huilende windvlagen, het aanhoudende geluid eener zingende stem te hooren. Zij luisterde oplettend toe en herkende de wijs van een dier liefelijke, eentonige liedjes, waarmede de kinderen in slaap gezongen worden. Toen richtte zij zich met moeite op, strompelde met inspanning voort in de richting van de stem, welke zich nog altijd liet hooren, en om den hoek van een dwarsweg ontwaarde zij tusschen de takken een rosachtig schijnsel.

Vijf minuten later bereikte zij eene armoedige hut van leem

en stroo, waarvan het met aarde bedekte dak tegen eene rots steunde en welker eenig venstertje een zwak licht doorliet. Met beklemd hart klopte zij aan. Het gezang hield op en eene boerin opende de deur; het was eene vrouw van denzelfden leeftijd als de Bretonsche, maar ten gevolge van een leven van gebrek en ellende reeds verlept en oud voor den tijd. Haar op verschillende plaatsen gescheurd jak liet hier en daar eene gebruinde huid zichtbaar worden; de rosachtige haren kwamen wanordelijk onder eene versleten muts uit; hare grijze oogen staarden de onbekende, wier gezicht iets ongewoons had, verbaasd aan.

„Goeden avond," zeide zij, de olielamp welke zij in de hand had in de hoogte houdend. „Wat verlangt ge?"

„Ik kan niet meer," stamelde de Bretonsche met eene door snikken gesmoorde stem, „en de stad is nog zoo ver; wanneer ge mij voor dezen nacht een onderkomen wilt verschaffen, zult ge mij een werkelijken liefdedienst bewijzen.... Ik heb geld en zal u schadeloos stellen voor den last, dien ik u veroorzaak."

„Kom binnen!" antwoordde de andere na eene korte aarzeling, en op meer nieuwsgierigen dan wantrouwigen toon vroeg zij:

„Waarom hebt ge den nacht niet te Auberive doorgebracht?"

„Men wilde mij daar geene huisvesting geven." Zij sloeg de blauwe oogen neder, en door eene plotselinge angstvalligheid aangegrepen liet de Bretonsche er op volgen:

„Omdat.... ziet ge.... ik kom uit de gevangenis en dit boezemt den menschen geen vertrouwen in."

„Ha!.... Kom toch maar binnen!.... ik heb niets te vreezen en behoef mij voor niets ongerust te maken, want ik heb nooit iets anders dan gebrek en ellende in mijne hut gehad. Ik zou er wroeging van hebben als ik in deze koude een medemensch buiten de deur liet staan.... Ik zal met wat bladeren eene slaapplaats voor je gereedmaken."

„Woont ge alleen hier?" vroeg de Bretonsche beschroomd.

„Ja, met mijn dochtertje van omstreeks zeven jaren.... Ik verdien mijn brood met werken."

„Is uw man overleden?"

„Ja," antwoordde Fleuriotte kortaf, „mijn arm kind heeft geen vader meer.... ach!.... iedereen heeft zijn verdriet.... Hier

is uw bed en daar hebt ge eenige overgeschoten aardappels. Het is alles wat ik u kan aanbieden."

Op dat oogenblik liet zich eene kinderstem hooren, welke uit een donkeren, met eenige ruwe planken afgeschoten hoek kwam.

„Goeden nacht! ik ga naar de kleine, die erg bangelijk is."

Zij nam de lamp en liep haastig naar het aangrenzend hokje, de Bretonsche in het donker latend. Deze had zich op haar armoedig leger uitgestrekt. Na met de overgeschoten aardappels haar ergsten honger gestild te hebben sloot zij de oogen, maar de slaap wilde niet komen. Door het planken beschot hoorde zij Fleuriotte zacht met de kleine spreken, die door de komst der onbekende wakker was geworden, en spoedig weder kon inslapen. Fleuriotte wiegde haar op de armen, kuste en liefkoosde haar, en fluisterde haar allerlei vleiwoordjes toe, welker ongekunstelde innigheid de Bretonsche zonderling ontroerde.

Deze teedere ontboezeming wekte een verborgen moederlijk instinct op in het hart der vrouw, die veroordeeld was geworden, omdat zij haar eigen pasgeboren kind het leven benomen had. De Bretonsche dacht, dat, als de zaken niet verkeerd geloopen waren, haar kind nu juist even oud zou zijn als dat meisje. Bij die gedachte en bij den liefelijken klank van dat kinderstemmetje sidderde zij van het hoofd tot de voeten; eene zachtere aandoening daalde in haar verhard gemoed en vulde hare oogen met tranen.

„Kom nu, liefje," zeide Fleuriotte, „ga nu zoet slapen. Als je braaf bent, ga je morgen met me mee naar de jaarmarkt van St. Katharina."

„St. Katharina is de feestdag voor de meisjes, niet waar, moeder?"

„Zeker, liefje."

„Is 't waar dat St. Katharina speelgoed aan de kinderen brengt?"

„Ja.... somwijlen."

„Waarom brengt zij nooit iets in ons huis?"

„Omdat wij zoo ver wonen.... En wij zijn ook te arm."

„Brengt zij dan alleen speelgoed aan de rijken? Waarom dat? Ik zou ook wel speelgoed willen hebben."

„Zeker, zeker.... maar wees nu zoet, ga rustig slapen en misschien.... krijg je morgen ook wat van haar."

Eene diepe stilte. Vervolgens eene zachte en regelmatige adem-

haling. Het meisje was ingeslapen en de moeder eveneens; maar de Bretonsche kon niet inslapen. Eene pijnlijke en tegelijkertijd weemoedige aandoening beklemde haar hart; meer dan ooit dacht zij aan het wezentje, dat zij, o gruwel! van het leven had beroofd. Bij het aanbreken van den dag sliepen Fleuriotte en haar dochtertje nog, het meisje in de armen harer moeder; behoedzaam sloop de Bretonsche de hut uit en verwijderde zich haastig in de richting van Auberive. Eerst toen zij de eerste huizen van het dorp bereikt had, bleef zij even staan om op adem te komen.

Langzaam liep zij de eenige straat in en zag opmerkzaam naar de uithangborden der winkels; eindelijk trok een daarvan hare aandacht, zij klopte tegen een vensterluik en herhaalde dit zoo lang tot haar ten laatste werd open gedaan. Het was een winkel van kramerijen en speelgoed, uit niets anders dan eenige oude en geschonden prullen bestaande: een paar poppen van papier maché, eene ark van Noach en eenige spanen doosjes met houten beesten, huizen en boomen. Tot groote verbazing van de winkelierster kocht en betaalde de Bretonsche alles, en snelde haastig daarmede heen.

Zij wilde den weg naar Fleuriotte's woning weder inslaan, toen haar plotseling eene hand op den schouder werd gelegd. Zij keerde zich verschrikt om en stond tegenover den brigadier der marechaussees. De ongelukkige had vergeten, dat het aan de ontslagen gevangenen verboden is in den omtrek der gevangenis te blijven!....

„In plaats van hier rond te slenteren moest ge reeds te Langres zijn," zeide de brigadier op strengen toon. „Vooruit, ga met mij mee!"

Zij wilde hem de zaak uitleggen.... vergeefsche moeite!.... In een oogenblik had de brigadier een karretje laten inspannen, deed de vrouw onder geleide van een marechaussee daarin stijgen en.... vooruit, koetsier!

Het karretje hotste verschrikkelijk op den hard bevroren macadamsweg. De ongelukkige Bretonsche hield haar pak speelgoed tusschen de verstijfde vingers geklemd. Bij eene bocht van den straatweg herkende zij het voetpad, dat door het bosch liep, haar bloed stroomde terug naar het hart, en zij verzocht den marechaussee haar even te laten uitstijgen; zij had eene boodschap

voor Fleuriotte, eene vrouw die daar vlak bij woonde. Zij smeekte zoo dringend dat de marechaussee, een goedhartige kerel, zich liet verteederen.

Hij bond het paard aan een boom eu sloeg vervolgens met haar het voetpad in.

Voor de deur was Fleuriotte bezig wat brandhout te hakken. Toen zij hare bezoekster onder geleide van een marechaussee terugzag, bleef zij met open mond en hangende armen roerloos staan.

„Stil!" fluisterde de Bretonsche, „slaapt de kleine nog?"

„Ja.... maar...."

„Leg dit speelgoed zachtjes op haar bed, en zeg dat St. Katharina het voor haar gebracht heeft.... Ik was naar Auberive teruggegaan om het te koopen, maar het schijnt dat ik dit niet mocht doen, daar ik nu naar Langres word gebracht...."

„Heilige moeder Gods!" riep Fleuriotte ontsteld.

„Stil!"

De vrouwen traden de hut binnen en gingen naar het bed. Steeds door haar geleider gevolgd verstopte de Bretonsche de poppen, de ark van Noach en de spanen doozen onder de deken, kuste het bloote armpje van het slapende kind, en zich tot den marechaussee wendend, die even met de hand over de oogen streek, zeide zij:

„Nu ben ik gereed en kunnen wij vertrekken."

---

argang.

HET
LEESKABINET

MAANDSCHRIFT

GEWIJD AAN

VADERLANDSCHE EN BUITENLANDSCHE LETTERKUNDE

ONDER REDACTIE VAN

JOHAN GRAM.

Augustus 1901.

MET PLATEN.

LEIDEN.
L. VAN NIFTERIK Hz.

Ter aankondiging ontvangen boeken

Sedert 1 Juli 1901.

Het beeld op de rots, door Marie Marx—Koning. Amsterdam, C. A. J. van Dishoeck.

De jonge dominée, roman door J. Eigenhuis. Amersfoort, Valkhoff & Co.

Verzen van Albert Rehm. Amsterdam, C. A. J. van Dishoeck.

Toespraak ter gelegenheid van het Gouden feest van het Instructie-Bataljon, door G. I. W. Koolemans Beijnen. Kampen, Laurens van Hulst.

Invallen en Uitvallen, door Meester Constantijn. Tweede vermeerderde druk. 's Gravenhage, G. C. Visser.

Van verwant leed, door Suze la Chapelle-Roobol. Utrecht, H. Honig.

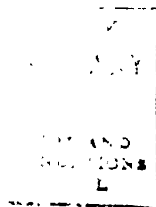
De Natuur, afl. 7. Utrecht, J. G. Broese.

Nota van den Directeur der Rijkspostspaarbank.

☛ **Aan H.H. Uitgevers wordt beleefd verzocht, bij de toezending hunner werken ter beoordeeling, tevens de prijzen te willen opgeven.**

Alle Correspondentiën betreffende de Redactie moeten worden gericht tot den Heer JOHAN GRAM te 's-Gravenhage.

Ongevraagde bijdragen, die niet worden opgenomen, zullen niet teruggezonden worden, tenzij de frankeerkosten door den afzender er bijgevoegd zijn.

MOLENAARSBRUG BIJ LEIDEN.

EEN BOOTTOCHTJE OVER DE MEREN NABIJ LEIDEN.

DOOR

JOHAN GRAM.

(*Met Plaat*).

Er was meer drukte en beweging aan de haven te Leiden, dan de deftige stilte der overige buurten had doen vermoeden. Groote en kleine booten onder stoom waren druk aan het in- en uitladen; er was handelsverkeer en scheepsvolksrumoer. Het bootje, dat ons tot Molenaarsbrug zou brengen, lag gereed om te vertrekken. Weldra stoomden wij de haven uit en hadden geen oogen genoeg om de bedrijvigheid aan beide oevers waar te nemen, de frissche, kleurige bloementuinen met de daarbij behoorende landhuizen te bewonderen en ons te vermeien in het plassen en wasschen der huismoeders en jonge dochters, die overal de vaderlandsche zindelijkheid door daden verkondigden. Houtzagerijen, kalkovens en steenbakkerijen wisselen elkaar aan beide oevers met lange reeksen van allerlei woningen af. Overal lachen u welvaart en bedrijvigheid tegen: klassieke buitenplaatsen met statige hardsteenen gevels, soms voor een deel achter hoog geboomte verscholen, naast lichtkleurige moderne villa's met tintelende bloemperken en cokette priëelen. Daar tusschen stoffige, in de zon bradende kalkovens met duizenden rijen van opgestapelde dak-

pannen en baksteenen, waar stoere sjouwerlui in het zweet huns aanschijns wroeten. Ter afwisseling: arbeiderswoningen, waar een enkel bloempje of gewas nooit ontbreekt, doch het huisje soms zoo laag en klein is, dat men er zich over verbaast, hoe die dwergjes het hoofd boven water houden.

Echt waterland! zegt eene Duitsche dame in ons gezelschap, die met de grootste verbazing ziet, hoe de bodem slechts eene handbreed boven het klotsende water uitsteekt en hoe die stukjes land, waarop de met groen en bloemen omstrengelde slakkenhuisjes gebouwd zijn, ook rechts en links door water omspoeld worden. Elk woninkje heeft zijn waschhuisje of zijn waschbak, waarin moeder de vrouw naar hartelust plast. De kinderen gaan met het water om alsof het hun beste kameraad was, van wien zij geen kwaad te duchten hadden. Aan den zoom der rivier ontlokken spelende kleuters van twee, drie jaar teerhartigen vrouwelijken passagiers op onze boot gilletjes van angst.

Zoo glijdt ons rank vaartuig in het midden van den kabbelenden breeden stroom vroolijk en lustig langs beide teekenachtige oevers, terwijl de zon, die zich in den aanvang buiten spel gehouden heeft, nu de gebenedijde streek plotseling toelonkt en op eenmaal alles doet schitteren en fonkelen. Het witte zeil van een bootje voor ons juicht het hoog uit van louter vreugde en pret. Daar ligt Molenaarsbrug voor ons, het mooi gelegen hôtel omspoeld door de zacht kabbelende golfjes en zich badende in een juichende Juli-zon. Wat moet het hier lekker zitten zijn onder de veranda dezer uitspanning, met dat ruime riviergezicht en beide lachende oevers voor zich.

Hier verlaten wij de boot, om straks te Alfen eene andere boot te nemen. In een notendopje laten we ons overzetten door een veerman.... in de gedaante van een aanvallig blond meisje van vijftien-, zestien jaar, blijkbaar nog een onverdorven kind, dat, met behulp van een dienstvaardigen brievenbesteller, ons dapper naar de overzij roeit. Hier wandelen wij langs een deels belommerden, deels schaduwloozen weg naar Alfen, waar wij naast het logement St. Joris de aankomst van het stoomschip zullen afwachten.

Spoedig legt de boot aan en zijn wij weer vroolijk en genie-

tend gezeten. Wij stoomen het welvarende en fleurige Alfen uit en worden opnieuw aan beide overs door eene reeks smaakvolle, rijke landhuizen en villa's in 't groen en in de bloemen, tusschen hoog en zwaar geboomte en met verkwikkende doorkijkjes verrast.

Op 't water wemelt het van vaartuigen: lange Keulsche aaken, die steenkolen lossen, ranke roeibootjes, die op de glinsterende golfjes dansen, diepgeladen zeilende beurtschepen en stoombooten, die snel en zeker, als ernstige menschen van zaken, zich gelijkmatig voortspoeden.

Zoo zijn wij opnieuw te Molenaarsbrug waar de boot den Rijn verlaat en den weg naar Woubrugge inslaat. Weldra worden de woningen aan beide oevers zeldzamer en tot aan den verren horizon door uitgestrekte weilanden met vee vervangen. Vette landouwen met fluweelig gras en met welgedane melkkoeien en grazende schapen bekoren nu het oog, totdat men het Brasemermeer bereikt en zich plotseling eene onmetelijke plas met wuivende biezen omkransd, voor ons uitspreidt. Het schijnt de Noordzee in miniatuur, met de lang uitgestrekte dorpen, wier grijze torens overal boven het groen uitsteken, als zoovele havens in het klein.

Een frissche lekkere bries waait over dit immens watervlak, een schilderachtig meer vol bochten en eilandjes, omzoomd door hoog riet. Wij steken het dwars over om in een zijner miniatuurhavens, Roelof-Arendsveen, even binnen te vallen. In dit havenbuurtje, den uitlooper van het langwerpig dorp, neemt de boot goederen in en verdwijnt weder even snel om eene tweede, breedere haven, Oude-Wetering, binnen te stoomen. Hier vinden wij een ruim, druk-bedrijvig water, waar groot vertier heerscht en tal van stoombooten, schuiten en beurtschepen gemeerd liggen. Heel in de verte zien wij de golven van het Kagermeer fonkelen en dartelen, en witte zeilen boven den waterspiegel schitteren.

Te Oude-Wetering verlaten wij de boot om over drie kwartier van eene andere gebruik te maken, die ons over het Kagermeer en de Zijl naar Leiden zal terugbrengen. Hier in dezen breeden stroom zitten tal van hartstochtelijke hengelaars met hun ben vol vorens en baarzen, vlijtig te visschen. Het dorp bestaat uit een onafzienbare rij huizen aan weerszijden der vaart, ziet er wederom uit, alsof het zóo uit de handen van verver en stuka-

door was afgeleverd: een wonder van glimmende netheid en zindelijkheid. In het logement tegenover de aanlegplaats, waar wij ons in de gelagkamer neerzetten, is alles eenvoudig, maar zindelijk en onberispelijk.

Zoo gaan wij met eene volgende boot verder, terwijl bedenkelijke wolken de zon bedekken en een plotseling opkomende wind onweer schijnt te voorspellen. Aan weerszijden van de ringvaart varen wij langs ingedijkte polders vol grazend vee, dat zich hier te goed doet aan het sappig gras.

Uit deze vaart komen wij in het Kagermeer, dat evenals het Brazemermeer zich in grillige bochten door wuivend hoog riet begrensd, als een ontzagwekkend watervlak aan het oog vertoont. Donkere wolken pakken zich boven deze wijd uitgestrekte ruimte te zamen; doch hier en daar geeft de zon met enkele fonkelende kantlichten van hare aanwezigheid blijk. Het is een grootsch schouwspel, die worsteling van licht met duister, en als ten slotte de grauwe wolken het winnen, blijft toch de schilderij met dien grijzen horizon, den golvenden stroom, de wuivende biezen en de silhouetten der hier en daar uitstekende molens, indrukwekkend.

Bij het omtrekken van een der bochten, want het meer slingert zich hier als eene kronkelende slang om de groene eilandjes, zien wij telkens Leidsche peuëraars in hun schuitje tegen de tochtplank geleund, ijverig aan het visschen.

Zoo naderen wij de Zijl met hare drukke en bedrijvige scheepstimmerwerf, hare stadsbeweging en haar verkeer te water. Eene sleepboot met niet minder dan acht groote schuiten, hoog beladen met bloemkool voor het veel verslindend Amsterdam, trekt ons hier voorbij. Alles is drukte en vertier.

Ten slotte naderen wij wederom de brug, die ons daar straks om $1^1/_4$ uur den toegang tot zooveel heerlijks ontsloten heeft. Een kostelijk Leidsch stadsgezicht, Hollandsch in merg en been, met zijne trapjesgevels en bruggen, zijne antieke Zijlpoort en zijne frisch beschilderde schepen in de haven, spreidt zich voor ons uit. En terwijl wij het smalle scheepsplankje afdalen, erkennen wij dankbaar en voldaan, een heerlijk brok van ons schilderachtig land te hebben aanschouwd, dat ons van trots en erkentelijkheid vervult.

LEVEN.

DOOR

INA BAKKER.

In de duinvlakte dicht bij de zee, waar de duinreeksen voortgolfden tot in de wijde, wijde verte, woonde Gyne; daar was zij opgegroeid, speelde en zong zij zorgeloos met de vogels, en liep zij de konijntjes na, de grappig-springende konijntjes met de fluweelen velletjes; haar blij gelaat met den zonnigen lach opgeheven, in al haar gracieuse lenigheid van jong, mooi menschenkind; den heelen langen zomerdag, zóó lang, tot ze moe werd en zich 's avonds onder den flikkerenden sterrenhemel te slapen legde.

Maar eens kwam er een dag, dat haar lach niet meer zoo stralend was, dat in haar hart ontwaakte het besef, dat ze iets miste, maar ze wist niet, wat het was....

En stil liep ze door de velden, zonder zooals vroeger jacht te maken op de vlinders, die voor haar uit vlogen, of te hooren naar het gezang der vogels boven haar hoofd.

En stil zat ze dien dag, en vele dagen daarna op een hoog duin, en zag uit over de oneindigheid van land en zee, en een groot verlangen sidderde in haar ziel, terwijl ze staarde naar de verre duintoppen, door de zon beschenen, hun half-uitgewischte omtrek uitvloeiend in de lichte, wazige zomerlucht; en ze breidde de armen wijd uit, als willende tot zich trekken, dat, wat ze in zich voelde als een machtig, onbegrepen iets....

Maar 's avonds, als duisternis lag over het land, zat ze op haar hooge duin, de handen om de knieën gevouwen, het gelaat opgeheven naar de sterren, en luisterde met een huiverend ontzag naar de stem van de stalen, onverbiddelijke zee, vreeselijk in haar duistere oneindigheid. En boven haar flonkerden de duizenden werelden, zóó stil, zóó groot alles, dat Gyne haar hart beklemd voelde, en als een bang kind bevend haar hoofd in haar armen verborg, in 't gevoel van haar eigen nietigheid. En dan schreide haar vreemd groot verlangen zich uit in ongekende tranen van geluk en weemoed....

Eens op een dag, terwijl zij zat en droomde in het gouden zonlicht, viel er een schaduw voor haar op 't zand, en toen zij opzag, stond naast haar de Genius van het leven, machtig en schitterend, en zijn oog rustte ernstig op het jonge gelaat.

Gyne verhief zich, en met hartstochtelijk gebaar riep zij uit:

„Geef mij, geef mij het geluk!"

De Genius sprak:

„Wat gij hadt, dat was 't volmaakt geluk; ge hebt 't niet meer."

Gyne's gelaat verduisterde.

„Waarom heb ik 't niet meer?" vroeg ze, „laat mij teruggaan!"

„Dat kan niet," antwoordde de Genius. „Wat ge verloren hebt, is uw onschuldige, onbewuste kindsheid; in u is ontwaakt het groote levensverlangen."

Maar Gyne luisterde niet meer.

„Geef mij dat andere, dat mooiere!" riep zij. „Ik ben alleen! Wat geeft mij mijn geluk, als ik het met niemand kan deelen!"

De Genius sprak:

„Beschrijf mij hem, met wien ge voortaan uw weg wilt gaan."

Gyne bloosde, en zacht zeide ze:

„Genius, in mijn droomen zag ik hem, fier en sterk als een veldheer, die komt en verovert met zijn macht...."

Toen strekte de Genius de hand uit en sprak: „Zie."

En vóor haar stond een man, jongeling nog, en zoo schoon, dat het Gyne een oogenblik verblindde; en hij strekte zijn arm, die flonkerde in het gouden harnas, naar haar uit, en met een zegevierenden gloed over zijn gelaat, sprak hij: „Mijn!"

Toen week Gyne terug; haar gelaat werd koel, en de glans

stierf weg in haar oogen, en ze sprak tot den Genius:

„Niet deze — niet alzoo. Laat hij tot mij komen, wiens leven is geweest een geheel van groote daden, wien de menschen vereeren om zijn waarachtige grootheid."

En de Genius sprak: „Zie."

Voor haar stond een man, rijper in leeftijd, met edele trekken; zijn donker oog zocht de hare en hij strekte beschermend zijn krachtige hand naar haar uit, en rustig zeide hij: „Kom!"

Maar Gyne, terwijl ze zijn blik doorstond, schudde langzaam neen, en zacht sprak ze:

„Niet alzoo. — Laat tot mij komen een goed mensch, dien ik kan liefhebben alleen om de grootheid zijns harten."

De Genius sprak: „Zie."

Voor haar stond een man, en in zijn zachte, ernstige trekken las zij de grootheid zijner ziel. Zijn eerlijke oogen tot haar opgeslagen, sprak hij:

„Ik zal u liefhebben."

Ditmaal wendde Gyne het bleek gelaat af, en met bevende lippen fluisterde ze:

„Ook deze niet...." en boog haar hoofd in droefheid naar den grond....

Maar toen ze de oogen weer opsloeg, zag zij op het doornig pad, dat daar leidde over de verre heide, een gestalte naderen. En ze merkte op, dat zijn rug was gebogen, al was hij jong, en dat hij moeielijk voortschreed. Maar toen hij nader kwam, en stond aan den voet van het duin, hief hij zijn gelaat naar haar op, en zag haar aan met een langen, langen blik, het mooie jonge wezen.

Toen verhief zich Gyne en liep hem snel tegemoet tot vlak voor hem — en hij greep haar hand, en zijn oogen en lippen spraken tot haar van liefde. En Gyne stond stil, en zag naar hem op, luisterend naar zijn stem, die zacht en week in haar ziel zonk; en iets wonderbaarlijks doorstroomde haar, dat haar wangen kleurde, en haar oogen vochtig deed glanzen.... En hand in hand stonden zij daar, glimlachend in den gouden luister van het goddelijk zonlicht, en van hun lippen juichte blij hun jonge liefde, en in hun oogen lachte zorgeloos-zalig het geluk....

Toen zij opzagen, stond voor hen de Genius.

En Gyne met stralenden blik zei:

„Zie, Genius, ik zelf heb gevonden."

De Genius sprak:

„Is deze tot u gekomen met overwinnaarsmacht?"

Gyne hief de oogen op tot den Genius, en met een lach sprak zij:

„Zonder macht overwon hij mij."

De Genius vroeg:

„Heeft deze de grootsche daden verricht, welke de menschheid doen spreken?"

Maar Gyne, terwijl haar blik trotsch dien van den Genius doorstond, antwoordde:

„Mij zullen voortaan zijn daden zijn."

De Genius sprak verder:

„Is hij een goed mensch, is zijn hart edel, en zijn ziel rein?"

Toen zonk Gyne voor den Genius neer, en terwijl zij de hand ophief, sprak zij, en haar stem klonk machtig:

„Ik heb hem lief!"

De Genius bleef op haar neerzien, glimlachend zijn ondoorgrondelijken glimlach van weemoed en spot, en langzaam sprak hij:

„Gij zeidet, alles te willen deelen met den man uwer liefde, wat wilt ge deelen?"

Gyne sprak:

„Alles! Alles, wat mijn geluk was, wil ik deelen met hem; ik zal deelen, wat zijn is...."

Toen hief de Genius haar op met krachtige hand en sprak, terwijl hij wees naar beneden:

„Ziet ge ginds dien donkeren weg, die voert tusschen hooge, kale rotswanden, waar geen zon kan doordringen: dát is zijn pad: dát is het deel, hetwelk gij van hem ontvangt."

Gyne zag, en huiverde; en even wendde ze het hoofd af, naar haar eigen zonnige wereld, en ze sloot de oogen plotseling als vermoeid.

Toen zocht haar blik weer het donkere ravijn, en het leek haar, nu zij voor de tweede maal keek, niet meer zóó afschrikwekkend.

De Genius staarde haar aan, uitvorschend, en ze voelde zijn donkeren blik, wreed als een scherp mes, ontledend in haar ziel.

„Het is er duister en de lucht kil," sprak hij.

„Ik heb de zon mijner liefde, die zal voor ons schijnen!" antwoordde Gyne.

„Ziet ge de groote dorens? Die zullen uw voet wonden, uw gezicht schrammen."

„Ik zie slechts roode bloemen," sprak Gyne.

„Daaronder verbergen zich de doornen; de roode bloemen verbloeien in één dag."

„Niet zoo spoedig!" riep Gyne. „Zoolang wij de roode bloemen zien, zullen wij de doornen niet voelen."

„En dan?"

„Dan zal ik voorgaan; ik ben jong en sterk; hij heeft reeds een weg afgelegd; ik zal de doornen plattreden voor zijn voet, en de takken afbreken, opdat ze hem niet schrammen."

Toen sprak de Genius en hij legde de hand op haar hoofd, terwijl zijn donkere blik haar doorstaarde:

„Zoo gaat dan het leven in."

En zij gingen. —

Maar toen zij eenige stappen gedaan hadden, stond Gyne plotseling stil, en smeekend zocht haar oog den Genius, die nog daar stond, ernstig.

„Wat wilt ge doen?" vroeg hij.

„Ik wilde nog eens mijn land zien, voor 't laatst," antwoordde Gyne en haar stem beefde.

De Genius week terzij.

En Gyne's oogen zochten gretig haar oude wereld; maar 't was veranderd. Er hing een nevel over de velden, die den horizon verduisterde, en de zon scheen niet meer.

Toen riep Gyne teleurgesteld:

„Dit is mijn land niet!"

De Genius sprak:

„Het is het uwe; maar ge kunt het niet meer zien met dezelfde oogen als vroeger."

„Nooit meer?"

„Nooit meer. —"

Toen wendde Gyne zich bedroefd af; en langzamer nu, liep zij verder, hand in hand met den man, dien zij lief had.

* * *

Zij wandelden voort, en het ging gemakkelijk in het begin, want in Gyne's hart leefde nog het licht achter haar, en het vervroolijkte hen beiden.

En zij hingen, dicht aan elkaar, luisterend slechts naar den liefdetoon van elkaars lippen, ziende slechts den liefdeglans in elkaars oogen.

Zij ontmoetten andere menschenkinderen op hun pad, maar zij zagen ze niet; en velen van deze, moe en zwaar beladen, die hen zagen gaan, blozend, jong, onbezorgd, slechts levend in en voor elkaar, werden wrevelig en zeiden:

„Die dwazen! Zij vermoeden niet de ellende, die hun de toekomst zal brengen!"

Maar anderen weer, stonden stil, en verkwikten een oogenblik hun moede brandende oogen aan dat jonge, frissche geluk, dat oude vergeten gewaarwordingen weer deed opbloeien in hun eigen dorre ziel.

Maar Gyne en de man, dien zij lief had, zagen van dit alles niets. —

Zij gingen voort, altijd voort, altijd dieper in het ravijn, waar de lucht killer en de rotswanden hooger werden; en eens bij een dieper dalen van den smallen steenachtigen weg, moest Gyne een oogenblik omzien naar het licht achter haar, om getroost te kunnen voortgaan.

En al meer en meer gebeurde het, dat zij stilstond, en omzag, langen tijd, met bleek gelaat, en twijfel en angst in de oogen, naar dat verre, verre licht, vóor zij den moed hadden verder te gaan; want hooger en somberder werden de koude rotsmuren, en moeilijker en steenachtiger het pad, en de ijzige wind verkilde de woorden van liefde op hun lippen, en doofde den gloed van hun oog; en pijnlijk kromp Gyne's hart samen, als een groote doorn, onder de roode bloem verborgen, haar verraderlijk schramde.

Soms kruisten andere wegen hun pad, die leken zonnig en effen

en degenen die ze betraden, liepen rechtop en met lichten tred. En Gyne zuchtte:

„Waarom niet als deze?”

En haar zoekende oogen, met den pijnlijken blik van angst en twijfel, volgden deze zonnepaden zóó lang, tot ze verduisterd werden door tranen, en zij, verblind, struikelde op haar eigen donkeren weg.

Maar nog veel meer gebeurde het, dat die wegen duister en steenachtig waren als de hare, en zij zag het gelaat van hen, die ze langzaam en moeielijk beklommen, als komende van een verren tocht, afgetobd en vervallen, en hun oogen dof van ingehouden tranen.

En Gyne's gemoed, als zij deze zag, kromp ineen, en bevend wendde ze het hoofd af, om hun ellende niet te zien, en met een zwaar hart zette ze haar tocht voort — — — —

Er kwamen tijden, dat de weg steeds moeilijker werd, dat ze soms liepen in volslagen duisternis, waarin zij elkaar verloren, en struikelden in de kuilen op den weg.

En pijnlijker en moeilijker elken keer, verhieven ze zich, telkens vermoeider volgden hun voeten het spoor.

Al lang zag Gyne niet meer om naar het licht achter haar, en al lang verborgen de roode bloemen voor haar niet meer de doornen.

En het gebeurde, dat bij een struikeling Gyne zei:

„Laat mij alleen loopen; ge trekt mij mee in uw val.”

En voortaan liepen ze beiden alleen.

Maar Gyne, met bittere zelfbespotting, dacht soms terug aan de woorden van moed en liefde, die ze tot den Genius had gesproken, in de dagen van haar blij geluk; de gebogen man aan haar zijde, die alleen voortschreed, wekte deze gevoelens niet meer in haar vertwijfeld hart; het verzwaarde slechts nog haar eigen leed.

Van tijd tot tijd drong er wel een smal zonnestraaltje op hun pad; maar haar in de koude verstijfd hart voelde het niet, haar moedeloos naar den grond gerichte oogen zagen het niet.

Dan gebeurde het, dat eens in duisternis en koude de man vermoeid neerlag, en wanhopig stond Gyne, de droge, brandende

oogen zoekend de andere wegen, die zich ver van de hare bogen, en bitter in haar smart riep zij uit:

„Welke zijn de gelukkigen, die langs gindsche lichte paden gaan? er is geen lichtstraal meer voor mij, verworpene; laat mij maar sterven!"

Plotseling stond voor haar de Genius van het leven, en Gyne, terwijl zij nederknielde, riep:

„Help mij, Genius! Het is te zwaar voor mij; ik kan het niet dragen." —

Toen boog de Genius zich tot haar over, en sprak:

„Waar is uw liefde?"

Maar Gyne riep:

„Alles heb ik gegeven, alles; maar mijn liefde is verlamd, mijn moed verslagen door het wreede, het blind meedoogenlooze, dat voortzweept, na gebroken te hebben. Laat mij sterven, niet meer voelen, niet meer weten; ik kán niet meer. Waarom moet ik lijden als een onnut wezen?"

De Genius bleef op haar neerzien; en hij voelde in zijn oogen den raadselachtigen glimlach van Alweten, die diep drong in haar ziel, ontledend, scherp-wreed, tot zij zich kromde onder dien blik, en neerzonk aan zijn voet, het gelaat verborgen ter aarde.

Toen begon de Genius te spreken, langzaam, en boven zich hoorde zij zijn stem, zacht doordringend:

„Gij dwaze kortzichtige! Het licht achter u beschijnt u niet meer, en in het duister uwer wanhoop hebt ge de herinnering ervan verloren. Ge zegt, ge hebt lief; maar uw liefde is u geen staf op uw pad, geen licht in het duister. Ik zeg u, gij hebt geen liefde, gij, die versaagt. Gij zijt als de velen, wier liefde is gelijk de lamp, die voortdurend nieuw voedsel behoeft, om te kunnen schijnen, en bij gebrek daaraan uitdooft; niet als de lichtgevende zelf. Wat hebt ge gedaan met degenen, die uw pad kruisten? Ge hebt de gelukkigen benijd, maar er is geen blijdschap gerezen in uw ziel om hun geluk; ge hebt u afgewend van de rampzaligen, maar hun ellende heeft uw ziel niet doen weenen.

„Ge pijnigt u af met de hinderpalen te tellen, die voor u oprijzen, en klaagt bij iederen doorn: „Weer een!" Maar het groote menschheidsleven is aan u voorbijgegaan.

„Zie," en de Genius wees naar boven, „denk, wat uw lijden en smart beteekent in de eeuwigheid dier werelden; hoe klein, hoe niets!"

„Waarom," snikte Gyne, „waarom al dit lijden, die smart?! Help mij, Genius!"

Maar de Genius sprak:

„Ik kan u niet helpen. Daar is in de oneindigheid der tijden geen vraag naar het waarom der dingen. Het leven is een plicht. Zoek en strijd en zie opwaarts.

De Genius zweeg, en zag neer op Gyne, die lag aan zijn voet, het gelaat verborgen ter aarde.

En stil zweefde hij heen. — — — —

Lang, lang nog lag Gyne bewegeloos, en weende, weende dien langen nacht van duisternis en kou.

Maar toen ze eindelijk zich verhief, moe, gebroken, en opwaarts zag, schemerde in haar tranen het licht van den eersten zonnestraal van den nieuwen dag, en een hoopvolle glans lag op haar afgetobd gelaat, toen zij ging tot den man, die nog sliep, vermoeid van zijn arbeid.

„Kom!" sprak ze, en strekte als vroeger de hand naar hem uit.

Hij zag verbaasd naar den glimlach op haar gelaat, die hem tegenlichtte, herinnering uit de dagen van hun jong geluk, en nieuwe hoop werd wakker in zijn hart, terwijl zij samen opzagen naar de smalle streep licht, hoog boven hen, tusschen de rotsen. —

En hand in hand, zooals vroeger, gingen zij voort. — En waar kuilen waren op den weg, daar wezen zij elkaar erop; en als het donker werd, zocht Gyne's oog de sterren boven haar hoofd, en zij wees er den man op.

Maar voortaan waar een ongelukkige moedeloos neerlag en de kracht miste, voort te gaan, daar hief zij hem op, en weende met hem, en sprak tot hem woorden van liefde en kracht.

En velen gingen heen, met den troostenden blik harer ernstige, moedige oogen, balsemend in hun gewonde ziel.

En waar een gelukkige haar voorbij ijlde, blij, met zorgeloozen lach, daar bewaarde hij in zijn hart het beeld van dat vermoeide jonge vrouwengelaat, met den verklaarden, helderen glimlach, dat één oogenblik hem op zijn weg had aangestaard.

Terwijl zij voortgingen, altijd voort, gebeurde het meer en

meer, dat de man ontdekte een nieuwen rimpel in het teedere vrouwengelaat naast hem, een nieuwe groeve, door het leed geploegd.

En Gyne zag de grijze haren menigvuldiger worden bij hem, en zijn rug gebogen, maar zij glimlachten er beiden om, en het maakte hen zachter en liefderijker jegens elkaar. — — — —

Toen, eindelijk, na jaren, hoe lang, zij telden het niet meer, kwamen zij aan in de Vlakte van Ouderdom, waar vredig de velden lagen in stille rust, en de boomen onbewegelijk hun takjes opstaken in de kalme avondroode lucht —

En daar, aan den gezichtseinder, zagen zij de zon.

Niet zooals Gyne haar gezien had in het schoone land van kindsheid, verblindend-stralend over de blonde duintoppen; maar de kalme zon van avond, badend de lage landen in haar zacht-roode stralen; en hun vermoeide oogen zochten gretig deze zon, wier rustige gloed hen verkwikte.

Toen, terwijl ze voortliepen, langzaam nu, hand in hand, niet meer om elkaar te helpen over de moeilijkheden, want de weg was effen thans, maar om elkaar te steunen in hun grijsheid, stond voor hen nog eenmaal de Genius.

En Gyne, in kalm vertrouwen nu, zag tot hem op.

De Genius sprak, en wees met de hand achter hen:

„Ziet, daar ginds, waar de zon schittert over de hooge duintoppen en alles baadt in gouden licht, uw oude jeugd; zoudt ge nóg terug willen?"

Gyne's blik rustte een poos op het verre land, met een glimlach van dierbare herinnering, toen wendde ze de oogen naar de kalme avondzon, en zacht sprak zij:

„Dat is iets moois, dat geweest is; maar het kan geen verlangen meer in mij wekken; het licht is te schel voor oude oogen; hier wil ik rusten."

De Genius luisterde met stillen lach, en nogmaals strekte hij de hand uit:

„Ziet terug op uw eigen donker levenspad, en de zonnige wegen, die ernaast loopen."

En Gyne zag de zonnige wegen, die zich ver van de hare bogen, maar zij zag tevens de vele anderen, duister en moeilijk als de hare.

Maar zij wekten geen afgunst of wanhoop meer in haar.

Haar oog, stralend met den zachten glans van overwonnen leed, zei:

„Het is alles goed."

Toen glimlachte de Genius, en in machtige trillingen klonk boven haar zijn stem in de avondstilte:

„Gezegend gij, die het leven geleerd hebt!"

En zacht zweefde hij heen. —

Maar hand in hand, zaten de man en de vrouw, zwijgend in stillen vrede, en zagen op naar den horizont van purper en goud.

MILITAIRE SCHETSEN.

DOOR

ERRE.

VIII.

De loting.

De loterij is als het leven: grooter bewijs, dan door die omzetting van een bekende uitdrukking, is voor haar wisselvalligheid, dunkt mij, moeilijk te geven. Eigenaardig, die menschelijke trek naar de kansen van het toeval, zooals die zich openbaart in den lust tot deelneming aan bepaalde loterijen. Die toevoeging van het woordje „bepaalde" heeft haar reden. Het bovenstaande geldt nl. alleen voor die loterijen, waarbij de mogelijkheid bestaat om persoonlijk voordeel te behalen, met name op financieel gebied. Alle mogelijke theoriën omtrent het onzedelijke der instelling hebben de Staatsloterij nog niet kunnen schrappen uit de rij van inkomsten-bronnen der schatkist. Tallooze reclames wijzen ons aanhoudend op allerlei andere geldloterijen, waaraan blijkbaar nog altijd op ruime schaal deelgenomen wordt. Het succes van al die ondernemingen is een gevolg van de menschelijke hoop op een gunstige gril van Fortuna. Hoe geheel anders zijn uit den aard der zaak de instellingen, waarbij het lot slechts dient om ongeluk of verdriet aan te brengen. Met welk een angst moet

b.v. het papiertje getrokken zijn, dat in vroeger tijden zoo menigmaal met een doodvonnis gelijk stond, als het om een offer te doen was. Verschrikkelijk, die greep naar het onbekende noodlot....

De loterij, waar ik thans het oog op heb, begeeft zich in geen dier twee uitersten: zij brengt noch groot geluk, noch onoverkomelijk leed. Dit sluit echter niet uit, dat haar afloop met groote spanning tegemoet wordt gezien en voor de betrokkenen van groot gewicht kan zijn. Of is het niet een zaak van belang, of de jongeling uit de hoogste standen al dan niet ettelijke maanden het kazerneleven zal moeten gaan leiden, dat elk begrip van weelde buitensluit; of iemand wellicht voor eenigen tijd achteruit gezet wordt in zijne studiën; of een jeugdig werkman zijn ambacht tijdelijk vaarwel moet zeggen, zonder zekerheid te hebben, dat hij daar na zijn eersten diensttijd terstond weer een plaatsing zal verkrijgen; of den mede-kostwinner van een gezin weldra de mogelijkheid ontnomen zal worden, om de taak zijns vaders te helpen verlichten; of de onontwikkelde boerenknaap, wiens gezichtskring zich nooit verder uitgebreid heeft dan tot de grenzen van zijn gehucht, op eens gebracht wordt in een groote garnizoensplaats met al haar verleiding, en in een omgeving en levenswijze, waarvan alles hem niet alleen vreemd toeschijnt, doch zelfs geheel onbekend is?

Bovendien bestaan nog altijd, ofschoon in mindere mate dan vroeger, vooroordeelen tegen den militairen stand, als gevolg van verhalen omtrent het kazerneleven, die soms een kiem van waarheid bevatten, welke echter door overdrijving al spoedig niet meer te herkennen is, verhalen, die niet nalaten een afschuwwekkenden indruk te maken op menschen, die zonder onderzoek maar al te grif aannemen, wat men hun vertelt. Nu zal ik niet ontkennen dat de militaire huishouding zich in menig opzicht ongunstig onderscheidt van het leven in de burgermaatschappij; dit was vooral eertijds het geval, toen bij vele superieuren gold, dat tucht synoniem is met norschheid, en dat macht het recht medebrengt, om beleedigend op te treden. Die tijden zijn echter voorbij. De tegenwoordige geest, om ruchtbaarheid te geven aan alle mogelijke onrechtvaardigheden, gevoegd bij de heerschende begrippen omtrent vrijheid en gelijkheid, heeft in deze veel ten goede verricht; en

als men thans kazernebewoners hoort klagen over verdrukking en ruwe bejegening, dan kan men in de meeste gevallen zeker zijn, dat er iemand aan het woord is, wiens houding en gedrag veel reden tot klagen geven. Opmerkelijk is dan ook het onloochenbaar verschijnsel, dat men gewezen of nog dienende militairen met een schoon strafregister nooit zal hooren klagen over een ondervonden minder waardige behandeling. Nochtans zijn er vele streken in ons land, en verscheidene kringen in onze maatschappij, waar weinig persoonlijke ondervinding van het militaire leven bestaat. Dáár geldt nog maar al te dikwijls: onbekend maakt onbemind; dáár wordt ondanks die onbekendheid nog maar al te vaak een ongunstig oordeel over het leven in de kazerne uitgesproken. Ten onrechte! Onwaar toch is het, dat daar ondeugden aangekweekt worden; onwaar, dat daar onverschilligheid voor het goede aangeleerd wordt; onwaar, dat daar ongemanierdheid en ruwheid in daden en woorden bevorderd worden. Zeker: men hoort er godslasteringen; men ziet, vooral in de grootere garnizoenen, gedragingen van militairen in het openbaar, die hoogst afkeurenswaardig zijn. Doch ik vraag u: zijn dat bepaaldelijk militaire eigenschappen? Is het niet helaas! een algemeen verschijnsel bij het mannelijk geslacht, om in onderlinge gesprekken aanhoudend een vloek in te lasschen, en neemt de zucht tot het bezigen van ruwe woorden niet toe, naarmate men naar de lagere en laagste standen afdaalt, in welke laatste zelfs de vrouwen voor het sterker geslacht niet onderdoen, en in kindermónden reeds afstuitende uitdrukkingen bestorven liggen, die zij nog niet eens goed kunnen uitspreken? Hoort de jongensgesprekken op de kostscholen, de mannentaal op fabrieken, de volksuitdrukkingen op straat, en zelfs — laat ons eerlijk zijn — den toon van sommige heeren op de societeiten: zijn zij geen aanwijzingen, dat onbeschaafde en grove uitdrukkingen in de kazernen gebracht en daar niet meer aangeleerd behoeven te worden? Laat ons in dit opzicht het beste hopen van het feit, dat de drempels dier gebouwen tegenwoordig ook overschreden worden door de zonen uit de betere standen, die in elk geval — dank zij hunne grootere beschaving en ontwikkeling — een goed voorbeeld k u n n e n geven.

Er is nog een factor, die aanleiding geeft tot het heerschend

ongunstig begrip omtrent het militaire leven ten onzent. Een dronken soldaat valt meer in het oog dan een beschonken burger; niet zoo zeer omdat men in den eerste een toonbeeld van orde wil zien, dan wel, omdat hij de drager van een bijzondere kleeding is. Wat dunkt u van een livreibediende, van een brievenbesteller, van een magazijnsloopknecht en een glazenwasscher? Zij zouden immers in dezelfde mate de aandacht trekken, als zij aan Bacchus geofferd hebben. Alleenlijk komen zij in veel geringer aantal op de openbare straat voor dan de vertegenwoordigers van land- en zeemacht; en daardoor valt het van deze laatsten veel meer in het oog.

Men houde mij deze afdwaling van mijn onderwerp ten goede; zij komt voort uit mijn afkeer van eèn vooroordeel, dat ten onrechte een schaduw werpt op den militairen stand. Die schaduw toch is de voornaamste reden, waarom de loting voor de nationale militie een belangrijk oogenblik is in het leven der negentienjarige jongelieden, die met gemengde gewaarwordingen haren uitslag te gemoet zien.

Om zich van dit laatste te overtuigen, volge men mij naar de lokaliteiten, waar in het najaar in eenige plaatsen des lands in gevolge de wet de trekking plaats heeft der nummers, die uitmaken, wie hunnen dienstplicht zullen moeten vervullen. Ik breng u daartoe bij voorkeur niet in een groote stad, waar de loting geheel onopgemerkt zou blijven, indien niet velen harer slachtoffers het noodzakelijk achtten, om met het nummer op de pet zich zwaaiende en zingende in lange rijen door de straten te bewegen tot schrik der dienstmeisjes en tot vreugde der jeugd. Liever begeven wij ons naar een dorp, waar de loting — evenals elke afwijking van het dagelijksche — een gewichtige gebeurtenis is, waarin door iedereen gedeeld wordt.

Een feestdag is het in de eerste plaats voor de kinderen. Immers, het schoollokaal is voor de trekking aangewezen; en dus hebben zij vacantie. Reeds vroeg in den morgen hoort men hun klompengeklots over den weg, als zij hun plaats gaan innemen vóór het huis, dàt zij heden niet binnen mogen treden. Met open monden staan zij te kijken; doch zij zien niets anders dan den veldwachter en een gemeente-ambtenaar, die van tijd tot tijd in het besef hunner waardigheid in en uit loopen. Nu en dan spoedt de

schare van kleinen zich naar het nabij gelegen dorpskoffiehuis, als „Jan van den Bakker," of „Geert van d'overzij," of „lange Piet," zich in hoorbare feeststemming daar vertoonen. Eindelijk: „daar komme ze!", en aller blikken richten zich naar de zijde, van waar een rijtuig nadert. Een gejuich alsof de god der verrassingen met zijn zwarten knecht in eigen persoon zijn intocht kwam doen! De kleinsten der kleinen vluchten in de richting van het steegje, waarin zij wonen, bekropen door angst voor het ongewone verschijnsel in het eentonig dorpsleven; de grooteren loopen de vigilante vroolijk tegemoet; hun klompenmuziek en geschreeuw brengen ook de volwassenen op straat, die tot nog toe hunne nieuwsgierigheid hadden weten te bedwingen. Dan houdt het rijtuig stil. Een oogenblik zwijgt ook het gejoel; verbaasd kijken allen naar het geopende portier: „'n hooge" stapt uit. Het is de militiecommissaris, een oud hoofd-officier van het Hollandsche of Indische leger, wien men door deze betrekking in de gelegenheid gesteld heeft, zijn karig pensioen eenigszins verhoogd te zien. Hij wordt gevolgd door een hem voor dezen tijd toegevoegd luitenant en een burgerambtenaar. Het drietal wordt als wilde beesten aangegaapt; slechts een enkele onder de mannen bootst het militair saluut na, hetzij dat hij zulks noodzakelijk acht tegenover de uniformdragers, hetzij dat hij de omstanders wil herinneren aan een in zijn jeugd volbrachten diensttijd. Het is eigenaardig, hoe gaarne in het algemeen speciaal militaire vormen en gewoonten ook door leeken overgenomen worden, wanneer zij tegenover rang- of graadbekleeders bij het leger staan. Men kent wellicht het verhaal van dien Goudschen societeitbezoeker, die zich tot een officier wendt met de vraag: „Wil u ook een partij billard spelen, luitenant?", waarop het antwoord luidde: „heel graag, kaarsenfabrikant"; voorzeker een goed middel om den laatste afdoende te genezen van die vreemde gewoonte.

Als het ledige rijtuig weer weg is, begint het gegons en gejoel met dubbele kracht, ook als gevolg van het feit, dat de slachtoffers der loting, gemeentesgewijze door den veldwachter herwaarts begeleid, zich bij de kinderen gevoegd hebben, in afwachting van het sein, om binnen te komen.

In het schoollokaal ligt thans alles ordelijk gereed en neemt

ieder zijn plaats in: de kolonel-militie-commissaris achter het midden der tafel, waarop vóór hem een glazen goudvisschenkom staat, bestemd om de nummers te bevatten, die nu nog netjes in een ringetje opgerold daarneven liggen; aan weerszijden van den hoofdofficier, de luitenant en het burgerpersoneel van Rijk en gemeente; achter de noodige staten en boeken ter linkerzijde een maattoestel, waarmee een daarbij staand onderofficier van het leger de lengte der lotelingen op zal nemen, zooals noodig is voor het opmaken van hun signalement; vóór de tafel eindelijk een ander sergeant, die de afgeroepen jongelieden vóór de tafel laat komen.

De eerste gemeente wordt binnengeroepen. Voorop de veldwachter met den onafscheidelijken wandelstok met wit beenenknop en een daaronder bevestigd leeren riempje, dat om de pols hangt, alsof hij in voortdurend gevaar verkeert zijn wapen in een handgemeen te verliezen: „Stil jongens, en klompen buiten de deur," commandeert hij, na door zijn saluut voor de tafel het onmiskenbaar bewijs geleverd te hebben, welke oefenschool hij doorloopen had vóór zijne aanstelling bij de gemeentelijke politie.

„Ben jij de gemeente-veldwachter?" is de vrij overbodige vraag van den militie-commissaris.

„Om u te dienen, kolonel, en tevens onbezoldigd rijksveldwachter," klinkt het antwoord op deftigen toon.

„Zoo, laat dan de lotelingen eens wat naar voren komen; doch kalm aan, hoor!"

„Smoel houën, hoor je," acht de oud-gediende blijkbaar een duidelijker omzetting van de laatste waarschuwing; en daarmede laat hij de boerenknapen de tafel naderen, terwijl zij de daarop liggende opgerolde nummers met hun oogen trachten te doordringen, alsof zij op die wijze reeds een hoog en een laag zouden kunnen onderscheiden.

De militie-commissaris verheft zich op plechtige wijze van zijn zetel, om vóór den aanvang eenige mededeelingen en waarschuwingen te laten hooren, die hij in het belang van den goeden gang van zaken noodig acht te doen; dan telt hij het aantal nummers voor, waarna hij ze in de glazen kom werpt en flink door elkaar roert, voortdurend in al zijne bewegingen nauwlettend gevolgd door de blikken der omstanders, waarvan slechts enkelen

in waarheid door hun gebaren verraden, wat bij allen in het binnenste omgaat. De kom wordt dicht gedekt, de militie-commissaris gaat weer zitten, en de kleine dorpsschare wordt weder tot bij de deur teruggedrongen, totdat zij één voor één met naam en voornamen in alphabetische orde worden voorgeroepen.

„Aalbers, Jan," begint de militie-commissaris.

„Jan Aalbers," roept de sergeant.

Dit schijnt het sein voor den aanvang van een algemeen gegons en gepraat te zijn, dat de veldwachter met een bevelend „stilll!" tracht te smoren.

De militie-commissaris hervat: „Jan Aalbers."

De geroepene nadert de tafel.

„Ben jij Jan Aalbers?"

„Jao, hoor!"

„Zoon van Hendrik Aalbers?"

„Vaoder is dood."

„Nou ja, maar je hebt toch wel een vader gehad, niet waar?"

„Jao, hoor!"

„Nou goed; heette die Hendrik Aalbers?"

Jan Aalbers haalt zijn schouders op. Vragend kijkt de militie-commissaris den gemeente-ambtenaar aan, die zich daarop tot den boerenknaap wendt: „Je moeder heet Jannegje, is 't niet?" Onzeker brengt de jongen een „jao" uit.

„'t Is in orde, kolonel," zegt de ambtenaar.

„Nu dan," herneemt de hoofdofficier met luide stem, „Jan Aalbers, wil je een nummer uit de kom nemen, en dit aan mij geven?"

De loteling duwt zijn heelen arm in het ruime glas, haalt er een rolletje uit, en wil er het koperen ringetje afhalen.

„Nee, doe nou wat ik in 't begin gezegd heb," zegt de militie-commissaris ietwat ongeduldig en met nadruk; „geef mij nu maar dit briefje, dan maak ik het open en lees het nummer voor; en daarna kan jij het krijgen."

Met een kalmte, die uit vrees voor krankzinnigheid doet hopen, dat Jan Aalbers geen last van zijn zenuwen heeft, maakt de kolonel het briefje open, en roept dan „dertien". Algemeene uitbarsting van gelach.

„Heb je ook reden van vrijstelling?"

De jongen kijkt den vrager dom en zwijgend aan. „Ben je eenige zoon?" omschrijft de militie-commissaris daarop nader zijn vraag.

„'k Hep nog twee zussies," klinkt het antwoord, waarop zelfs de stramme oud-regimentscommandant zich te vergeefs ernstig tracht te houden.

„Dus geen broer, die al onder dienst is?"

„Nei, hoor!"

„En geen lichaamsgebrek, waardoor je ongeschikt bent voor soldaat: slechte oogen, zwakke borst, of zoo iets?"

Voor 't eerst in zijn leven betreurt Jan misschien voor een oogenblik, dat hem niets mankeert.

„Dan onder de maat," eindigt de kolonel, blijde dat hij eindelijk met No. 1 klaar is en in de hoop, dat de volgenden niet zoo lang zullen ophouden.

„Schoenen uit," commandeert de sergeant bij den meetpaal. Dan plaatst hij den loteling er tegen aan, laat het plankje zakken, tot het zijn hoofd raakt, kijkt eerst naar de cijfers en dan naar het gezicht van het slachtoffer, en roept eindelijk af: „1.65, blauw, blond, geene," daarmee achtereenvolgens de lengte, de kleur der oogen, die van het haar, en de afwezigheid van een of andere reden tot vrijstelling van den patient te kennen gevende.

Aalbers is blijkbaar vlugger met de beenen dan met het hoofd: althans, zonder zich den tijd te gunnen om zijn schoenen weer aan te trekken, verdwijnt hij schielijk onder zijn lotgenooten; en dezelfde, die een oogenblik te voren nog de verlegen- en onbeholpenheid in persoon scheen, heeft nu het hoogste woord, en begint zóó hard te zingen en te dansen, dat hij zich weldra door des veldwachters arm buiten de deur geduwd voelt, waar hij een dankbaar gehoor vindt onder de verzamelde menigte van grooten en kleinen.

Onderwijl is dezelfde handeling met een volgenden loteling begonnen, en zoo gaat het den ganschen dag met kleine variaties door, langzamerhand alleen wat vlugger, naar mate de militie-commissaris allengs bemerkt, dat zulks zeer goed mogelijk is zonder aan de securiteit te kort te doen, het hem behulpzame personeel meer en meer routine krijgt, en de slachtoffers, die aanhoudend van dezelfde formaliteiten getuige zijn, zich minder vergissen.

Allerlei gewaarwordingen doen zich bij den onverschilligen toeschouwer op: een rijke dag voor hen, die zich op de studie der menschelijke hoedanigheden en eigenaardigheden toeleggen.

„Piet Meier," roept de militie-commissaris af. „Piet Meier," klinkt als echo de stem van den onderofficier. Twee jongens treden naar voren.

„Ik heb gezegd: Piet Meier," zegt de kolonel; wie is dat?"

„Ik," antwoorden beiden.

Aan de tafel worden vragende blikken gewisseld. Den militie-commissaris daagt al het schrikbeeld van een fout in de lijsten op met alle daaraan verbonden gevolgen.

„Ben jij Piet Meier?" wordt weer aan den een gevraagd, die daarop toestemmend antwoordt. „En hoe heet jij?" wordt den ander toegevoegd.

„Ik heet Piet Meier," klinkt het leukweg van diens lippen.

„Wie is je vader?" wordt bij den eerste geïnformeerd.

„Hendrikus Meyer."

„Dat klopt niet," roept de burgerambtenaar uit, met een blik op het boek, dat vóór hem ligt.

„En de jouwe?" herneemt de kolonel tot den ander.

„Petrus Willem Meier."

„Dat komt uit," verklaart de man van het register weer.

Plotseling komt de luitenant op den goeden inval, dat er Meiers en Meyers kunnen zijn; en inderdaad ligt daarin de oplossing van het raadsel. Een zucht van verlichting ontsnapt aan den militie-commissaris, en schijnbaar kalm wendt hij zich weder tot den laatst toegesprokene: „Piet Meier met een i, zoon van Petrus Willem Meier met een i; ben jij dat?"

„Ja wel, meneer," bevestigt de ander wederom.

„Nu, Piet Meier, zoon van Petrus Willem Meier, wil je dan een nummer trekken?"

Wederom een oogenblik van pijnlijke stilte, zooals bij het ontrollen van elk briefje. Dan zet zich het gelaat van den kolonel tot een glimlach, als hij voorleest: „Nummer één."

Algemeen gelach, en daar bovenuit klinkt de stem van Piet Meier: „Wat ik blij ben, dat ik een ij in mijn naam heb; anders hadden ze mij te pakken." Inderdaad trekt hij daarna een hoog nummer.

Dank zij de komst van een bejaard, armoedig gekleed vrouwtje bij het afroepen van een volgenden naam, zakt de ontstemming weer spoedig, die bij den militie-commissaris door het ook overigens vrijpostig optreden van Meyer opgewekt was. Vriendelijk klinkt zelfs zijn stem tegen het oudje, dat met een beleefd „dag heeren" naderbij komt, terwijl zij met haar boezelaar haar oogen afveegt.

„Zoo vrouwtje, ben jij de moeder van den loteling? Nou, dan moet je er maar eens een goed nummer voor hem uithalen. Maar waarom komt je zoon eigenlijk zelf niet?"

„Ja, ziet u, dat zal ik uwes zeggen: mijn zoon kan zoo slecht weg van het land. Anders gaat ie altijd met mijn man samen, ziet u; maar nou leit m'n man met koors te bed. Die heit nou den heelen nacht geen oog toegedaan; en ziet u, dan slaat ie zulke rare taal uit, dat ik bang ben, dat hij pardoes gek wordt, ziet u; en ziet u, ik heb een groot huisgezin...."

„Ja juist," antwoordt de kolonel, die al spijt had, dat hij onwillens en onwetens de sluizen van vrouwelijke welbespraaktheid zelf geopend had; „en nou moet hij den kost verdienen."

„Akkoord," vervolgde de rappe tong. „Ziet u, nou zei ik teugen 'm, Hannes zeg ik, blijf jij maar op 't land, dan zal ik wel voor je naar de loting gaan. Ik heb een zwaar gezin, ziet u: Hannes is de oudste, en dan kommen er nog drie meisjes en twee jongens; of nee, eigenlijk eerst Jan, dan een meisje, ziet u, dan weer twee jongens, ook flinke jongens, en dan weer Bet en Truitje."

Te vergeefs heeft de kolonel onderwijl al een paar maal getracht, den woordenvloed te stuiten, door op de kom te wijzen. Eerst op zijn uitdrukkelijke uitnoodiging trekt zij met een zucht een nummer er uit, wat eindelijk haar tong een oogenblik tot rust brengt. Doch ook slechts een oogenblik, want zoodra het briefje voorgelezen is, gaat zij weer voort met de vraag of „Hannes nou vrij zou zijn," waarover het personeel aan de tafel haar echter op handige wijze verder bij het wachtend publiek laat uitweiden.

Weer een ander: een luid gelach gaat zijn nadering vooraf; het is een ongelukkige stumperd, een gebochelde, wien dat lichaamsgebrek blijkbaar niet zóóveel verdriet geeft, of hij wil toch persoonlijk loten, ofschoon hij te klein is, om een nummer te trekken, zonder dat hij opgelicht of de kom van de tafel afgenomen

wordt. Een volgende: toevallig — doordat zijn naam den militie-commissaris bekend voorkomt — vraagt deze hem, wie zijn vader is; een hoogrood kleurt zijn wangen, terwijl de gemeente-ambtenaar den kolonel iets aanwijst in het register, waarop deze niet verder op zijn vraag ingaat. Waartoe den jongen ook hard te vallen over iets, waarvan twee menschen de schuld hebben en één de schande gedragen heeft. Nog een:

„Hendricus Wetzel," is reeds herhaaldelijk afgeroepen, en reeds is de militie-commissaris, in gevolge zijn wettelijke bevoegdheid, op het punt voor den afwezige te loten, als de veldwachter een knaap naar voren duwt.

„Hoe heet jij?" vraagt nu de hoofdofficier op eenigzins kort aangebonden toon.

„Hannes."

„En hoe verder?"

„Hannes Wes."

„Neen, zóó ben je zeker niet gedoopt. Heet je niet Hendricus Wetzel?"

De veldwachter knikt toestemmend, doch de jongen zelf herhaalt: „Hannes Wes."

„Wanneer ben je geboren?" wordt hem dan gevraagd ter vaststelling zijner identiteit. Een schouderophalen is het eenige antwoord.

„Weet je dan niet, wanneer je van 't jaar jarig bent geweest."

„Toen 't kerremis was."

„Hoe heet je vader?"

„Willem van Zoest."

„Hè?"

Nu waagt de veldwachter het, naar voren te komen, om het raadsel op te lossen:

„Kolonel, dat is zijn tweede vader; ze noemen hem op 't dorp allemaal Hannes Wes, maar hij heet Hendricus Wetzel; dat heb ik hem van morgen nog eens verteld, maar hij is te stom, om het te begrijpen."

Hannes lacht goedig, alsof hem 't grootste compliment gemaakt werd. De gemeente-ambtenaar bevestigt de uitlegging, waarop de militie-commissaris dan maar vertrouwt, dat de zaak in orde is,

en den jeugdigen boer tot de loting toelaat met de woorden: „Trek nu maar een laag nummer; zoo'n beetje dienen is voor jou niet kwaad."

Inderdaad heeft hij daar alle kans op, en daar hij niet weet, wat de woorden „broederdienst," „eenige zoon" en „lichaamsgebreken" beteekenen, kan hij geen reden van vrijstelling opgeven, en klinkt weldra de stem bij het meettoestel: „1,64, grijs, rood, geene."

Een meer sympathieken indruk maakt zijn opvolger, die met den angst op 't gelaat naar voren treedt en reeds aanstonds in zijn zenuwachtigheid een eind wil maken aan de spanning, waarin hij verkeert. Die overhaasting berokkent hem een vermaning, waarvan hij zóó verschrikt, dat zijn oogen vol tranen schieten, Dit treft den militie-commissaris, en vooral toen hij vernam, dat een brave jongen voor hem stond, op wiens schouders een groot deel der zorgen van het talrijk huisgezin drukt, waartoe hij behoort, en dat het bezit van een half-idioten broer hem helaas het recht op vrijstelling als eenige zoon ontneemt.

„God zegen de greep," zegt hij binnensmonds, terwijl hij met gesloten oogen een nummer trekt.

„Je wensch is verhoord," zegt de kolonel, als hij 't papiertje ontrold heeft, terwijl hij door een vriendelijken toon zijn leedwezen tracht te betuigen over zijn uitval van zooeven; „een honderd zes, het hoogste dat er bij is!"

Welk een schrille tegenstelling tusschen deze en dien anderen, die reeds zóódanig onder den invloed van jenever is, dat hem het persoonlijk loten verboden en hij op onzachte wijze door den veldwachter buiten het lokaal gebracht wordt! Ook voor hem is de greep gunstig, die hem een der laagste nummers bezorgt: wie weet toch, of de ijzeren hand der tucht hem niet geneest van een verkeerde eigenschap! Wellicht echter is hij ook niet een verslaafde aan den sterken drank, maar slechts een slachtoffer van de gewoonte bij een groot gedeelte van ons volk, om zich bij bijzondere gelegenheden steeds te willen bedwelmen.

Niet zelden echter spot het toeval of het noodlot met den wensch der menschen. Anders voorzeker zou gindsche brutale jonge man niet vrijkomen, wien eerst aangezegd moet worden,

zijn pet af te zetten, en die daarna, toen de militie-commissaris met eenige voldoening zijn dienstplichtig nummer afriep, dezen toevoegde: „je krijgt me lekker toch niet," wat maar al te waar bleek te zijn in verband met broederdienst. Dan zou eveneens over eenigen tijd het kazerneleven het deel zijn van dien anderen, die, ondanks de bepalingen, voor een vriend wilde trekken en op het verbod de vraag liet volgen, „of de notaris van zooeven dan soms ook voor zich zelf geloot heeft?" waardoor hij zich terecht hoorde toevoegen, „dat er onderscheid is tusschen een vader en een onbeschoften vriend." Hoe gaarne zouden wij daarentegen anderen in hun familiekring laten, die zoo moeilijk gemist kunnen worden, en wier vader of moeder achter in de zaal zwijgend en bevend de afroeping van het nummer afwachten, dat voor hen als een vonnis geldt!

De zitting is geëindigd; de zaal wordt ontruimd; slechts een dichte walm van ongeurige tabak blijft achter, die allerminst de smakelijkheid bevordert van de broodjes met rookvleesch, die door de veldwachtersvrouw voor de „heeren van 't bero" binnengebracht worden.

Buiten begint thans eerst de stemming goed los te komen, tot grooter vermaak van de jeugd dan van den machteloos daartegenoverstaanden veldwachter.

Midden tusschen de hossende troepjes door rijdt de vigilante weer naar het naastbijgelegen station, weldra gevolgd door de beide onderofficieren, die het te voet moeten bereiken.

„Willen we haar ook maar indeelen?" vraagt de een, die als echo van den kolonel heeft dienst gedaan, op een boerin wijzende.

„Goed," zegt de ander, terwijl hij gekscherend het erf op naar haar toeloopt.

„Ga je weg, smeerlap," roept de onwaardige vertegenwoordigster van het „schoone" geslacht op weinig vrouwelijken toon.

„Wel, hoe is 't signalement?" informeert de echo, die onderwijl buiten is blijven wachten.

„1 meter, 40, scheel, rood, eenige zoon," schertst de sergeant, die aan den meetpaal gestaan heeft.

HET FLUITJE.

Naar KAREL BUSSE.

Freek Winter, de jongen van den daglooner, was de piet van heel de dorpsjeugd. Geen ander suisde met zijn slee zoo den dijk af als hij; geen tweede wist zoo zeker de meest verborgen nesten in woud en weide te vinden; geen tweede verstond het zoo meesterlijk, vallen te knutselen en op te zetten of vogelknippen te leggen. Zagen de anderen tegen iets op, dan werd er maar naar Freek gegaan, en deze rechtvaardigde steeds het in hem gesteld vertrouwen.

Behalve dit alles wekte hij echter om eene verklaarbare reden, behalve de bewondering, ook den nijd der kameraden. Niet alleen, dat hij al het vee mocht hoeden en dus menigen dag vrij van school was, maar ook in het snijden van fluitjes uit wilgentakken had hij 't ver gebracht. Wanneer het sap in de takken steeg en hij eenzaam tusschen de koeien die hem toevertrouwd waren in de weide stond, gluurde hij menigmaal verlangend naar de wilgen aan den slootkant, totdat hij 't niet meer uithield, den hond tot waakzaamheid vermaande en in groote sprongen van zijne kudde wegliep. Buiten adem en met een vuurrood gezicht kwam hij dan terug en onderzocht zorgvuldig, wat hij afgesneden had. Hoe minder knoesten en kwasten de groene bast of schors vertoonde, hoe beter 't was. Dan schilde hij er een dun streepje af om na te gaan, of de teen ook sappig genoeg was,

waarop hij nauwkeurig de noodige uitsnijdingen deed en zoo lang voorzichtig van alle kanten met zijn mes op den tak klopte, totdat de ongedeerde bast zich liet afstroopen.

Zooals reeds gezegd is, kon niemand zich met Freek hierin meten. De fluitjes die hij sneed, werden voor de allerbeste gehouden. En zulk een meesterstuk te bezitten, was de hartewensch van iederen jongen in 't dorp. Maar zonderling: hoe voorkomend Freek anders ook zijn kon — nooit, hoe men er ook op aandrong, gaf hij een zijner fluitjes weg. Hij wist, hoe vurig zij begeerd werden, hoe beroemd zij waren. Misschien wilde hij zijn roem niet op 't spel zetten. Want hij vermoedde wel, dat het niet de fluitjes zelve, maar het onbereikbare van hun bezit en meer nog zijn spel waren, die zijn naam gevestigd hadden. Misschien had hij het moeten beleven, dat de jongens op zijne fluitjes even goed of even slecht bliezen, als op hun eigen fluiten. Dan zouden ze die spoedig op den grond geworpen en niet meer naar anderen getaald hebben. Kortom, Freek Winters zou eerder zijn herderstok weggeschonken hebben dan een rieten fluitje.

Dikwijls zat hij den heelen dag buiten, terwijl de hond om 't vee liep, en speelde zich zelven en de zonnige wereld de wonderlijkste liedjes voor.... dikwijls liederen zonder bepaalde melodie. Maar hij had zoo menigmaal gehoord, hoe het riet in den wind ruischte, hoe de vogels zongen, hoe gonzen en zingen zich overal in de lucht verspreidde. En alles trachtte hij na te spelen: het ruischen van 't riet, het suisen van den wind. Menigmaal gebeurde het, dat een wandelaar bleef staan luisteren. Dan schudde hij wel 't hoofd en stapte kalm verder. Die herdersjongen had toch eene zonderlinge fluit, dacht hij dan wel.

De trouwste toehoorder van Freek was echter iemand anders. Dat was Toni Leonhardt, de achtjarige dochter van den plattelandsheelmeester. De vader tobde zich af, reed naar zijne patiënten en maakte zich dagelijks kwaad over de koppigheid van die buitenlui. Moeder had in huis en tuin volop te doen. En de kleine Toni kreeg met de meisjes van den dominee gezamenlijk van den schoolmeester les. Die afzonderlijke lessen kwamen den braven man goed te stade, maar natuurlijk kon hij die alleen geven, wanneer de openbare school geëindigd was. Zoo gebeurde het dus,

dat Toni Leonhardt zich, ondanks haar leeftijd van acht jaar, in eene onbeperkte vrijheid verheugen mocht.

Haar vader beweerde, dat zij geen oogenblik stil kon staan, en dat het perpetuum mobile in haar uitgevonden was. Geheel ongelijk had hij niet. Want zelfs wanneer Toni alleen voor haar poppenwagen stond, huppelde zij op en neer, alsof haar lichaam opgetrokken werd. Op de dorpstraat zag men het kwikzilveren meisje alleen maar springen en galoppeeren, en zelfs aan tafel of op school zwaaiden de voetjes, die nog niet van de bank tot op den grond reikten, stil en onvermoeid heen en weer. Zoolang het 't weder maar eenigszins veroorloofde, zwierf Toni Leonhardt ook buiten rond. „Laat den wildzang loopen!" had vader tot zijne vrouw gezeid — „in 't juk komt ze toch vroeg genoeg! En aan te veel frissche lucht is er nog geen gestorven!"

Zoo was het gekomen, dat Toni buiten den herdersjongen ontdekt en innige vriendschap met hem gesloten had. Het was eene merkwaardige vriendschap. Freek was een echt dorpskind, ook hierin, dat er weinig uit hem kwam. Hij sprak niet meer dan het hoog noodige, ook zijn vriendinnetje stond hij maar karig te woord. Zij had zich daaraan gewend en bracht nu altijd hare pop mee. Dan zat Freek Winter hier in 't gras, sneed, blies of keek voor zich, en Toni Leonhardt zat een eind verder in 't gras, en sprak met hare pop of met den hond. De hond kende haar spoedig en de koeien eveneens. Zij vraten het gras rondom haar af, gingen soms dichtbij haar op den grond liggen en keken haar met hunne groote bruine oogen, die er zoo diep droefgeestig uitzagen, aan. Had ze dan met hare pop genoeg gebabbeld, dan zeide zij: Je kunt de fluit nemen, Freek! de pop gaat slapen!"

Eerst had hij haar verwonderd aangekeken. „Zij slaapt het beste als jij stil blaast!" had Toni er bij gevoegd. En de jongen blies, alsof 't riet stil ruischte en eentonig 't water golfde.

Het meisje verroerde zich niet; het perpetuum mobile van haar vader was nu niet van toepassing. Muisstil zat zij daar, met de pop in den arm of naast zich in 't gras. En als Freek het fluitje al lang weggestopt had, dan zweeg zij nog maar altijd en verroerde zelfs de voetjes niet. Dan gebeurde het wel eens, dat de jongen met de zweep naar omhoog wees, waar juist een reiger

de op buit beluste koning der wateren, voorbijtrok. En was hij uit hun oogen verdwenen, dan wendde Freek onverschillig 't hoofd weder af.

Het was dus niet precies een gezellig onderhoud, dat hij haar aanbood. Toch kwam de kleine Toni hoe langer hoe drukker bij hem buiten. Reeds dit bracht hen bij elkaar, dat zij nu buiten op 't land waren, terwijl alle andere kinderen op de schoolbanken zaten en leerden lezen of schrijven. En bovendien kwam daar bij, dat het meisje niets liever hoorde, dan wanneer haar vriendje blies.

Natuurlijk was ook zij van het vurig verlangen der overige dorpskinderen niet vrij, en zou ook zij dolgraag een fluitje van Freek bezeten hebben. Op zekeren dag zeide zij: „Geef mij de zweep. Ik zal 't vee zoo lang hoeden, ga gij dan in dien tusschentijd een fluitje voor me snijden!"

„Liever niet!" antwoordde de herdersjongen.

Dat krenkte de kleine bitter. Zij nam hare pop, trok een scheef gezicht en zei: „Dan kom ik in 't geheel niet meer!"

Freek zag haar weggaan. Hij zette groote oogen op. Toen liet hij zijn zweep terdege achter haar knallen. Toni Leonhardt keerde zich even om, maakte hem een langen neus en vloog heen.

Drie dagen later kwam zij terug. „Ik zou er zoo graag een hebben!"

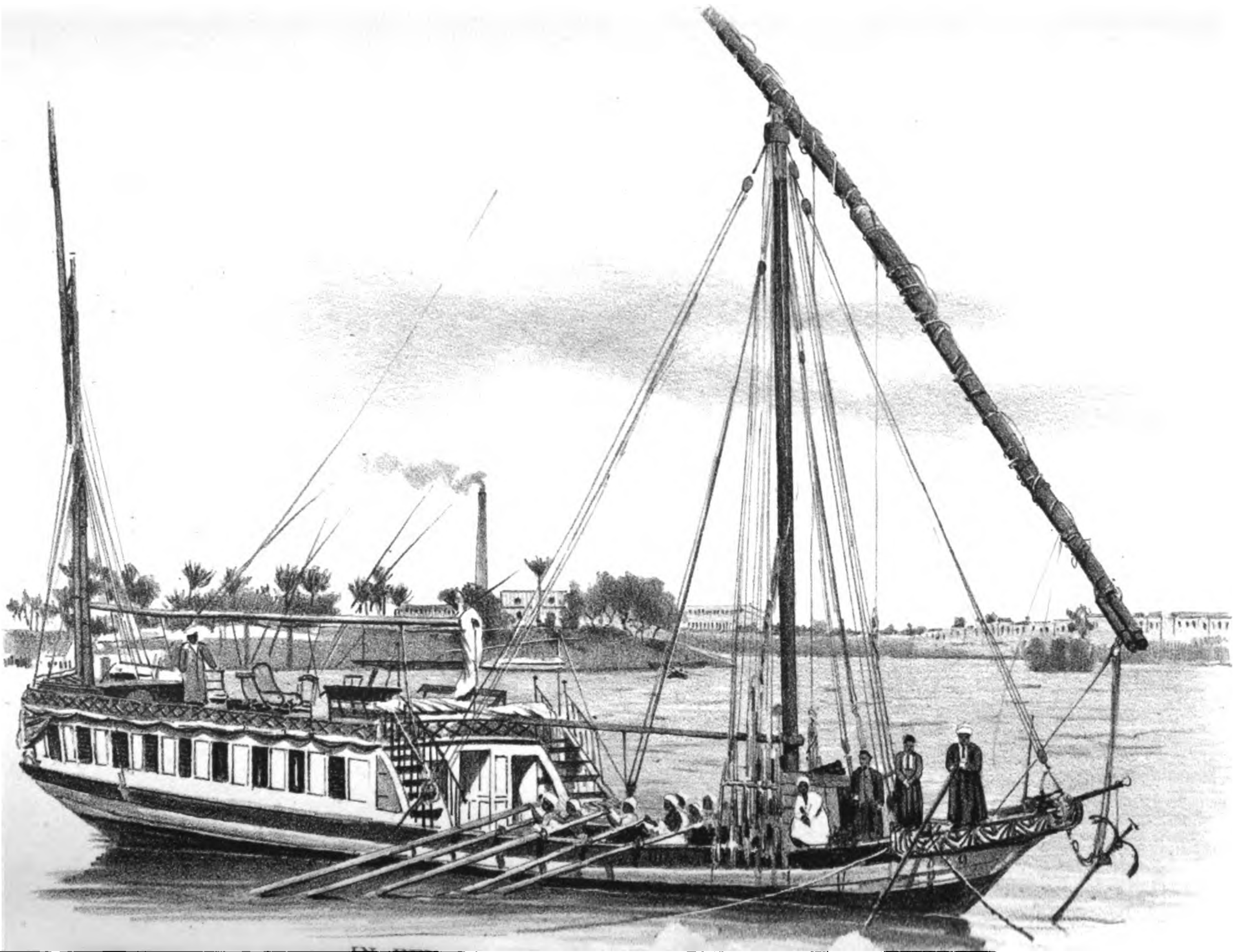
Hij schudde 't hoofd. Zij bad, smeekte, weende. Toen werd zij boos, stampte met de voetjes, hield hem eene lange toespraak en dreigde met eeuwige ongenade. „Krijg ik er een, Freek?" besloot zij.

Hij deed een knoop in de zweep. „Neen!" antwoordde hij onverschillig.

Stil weende 't kind voor zich heen. Een steeds woester verlangen maakte zich van 't jonge hartje meester.

In dien zelfden tijd werd er thuis groote krijgsraad gehouden. Na een meer dan tienjarige praktijk, had dokter Leonardt ingezien, dat het niet raadzaam was, in dezen werkkring te volharden. Wat hij verdiende, was wel toereikend om fatsoenlijk te leven, maar daar hij van 's morgens tot 's avonds op het pad was, leed zijne gezondheid er sterk door, en dacht hij bezorgd aan de toekomst van vrouw en kind.

Moest het kind hier verwilderen? En hoe kon hij 't geld bij

elkaar krijgen, om haar op eene betere school te doen? Nog daargelaten, dat het moederlijk hart zich krachtdadig tegen eene scheiding verzette, en ook hij slechts met weerzin aan de leegte thuis dacht, als Toni's trappelende voetjes daar ontbraken.

Zoo bleef er dus slechts één uitweg over: in een anderen werkkring van voren af aan te vangen, en wel in eene grootere stad, waar zich ook geschikte scholen voor Toni bevonden. Maanden lang zocht hij te vergeefs. Toen viel hij met zijn neus in den boter. Een academie-vriend schreef hem, dat een oude dokter te Berlijn zich uit het grootste gedeelte zijner praktijk wilde terugtrekken en slechts enkele huisgezinnen voor zich behouden. Dientengevolge zou hij niet ongeneigd wezen, een flinken jongeren collega een deel zijner praktijk over te doen.

Dr. Leonhardt bedacht zich niet lang. Hij ging zelf naar Berlijn, maakte kennis met den bejaarden dokter en besprak een en ander met hem. Hij beviel den ouden geneesheer. Een paar weken na Paschen zou de verhuizing der familie plaats hebben, ingeval de reeds van 1 Januari af aanvangende proeftijd met wederzijdsche tevredenheid plaats had gehad. Dit was inderdaad het geval, en dientengevolge was de verhuizing dan ook beslist.

Het was een lentedag, toen Toni Leonhardt, met haar pop scheef in den arm, haar vrindje bij de koeien opzocht. Haar gezichtje gloeide.

„Zeg!" riep zij al van verre — „wij gaan hier van daan — heel ver weg!"

Vol verwachting zag zij hem aan. „Zoo, zoo!" zei Frits Winter.

Daarop knalde zijn zweep flink door de lucht. „De bles wil al weer de wei in!" schreeuwde hij, en woest stormde hij heen en raakte met de zweep 't vel terdege om de beenen, dat het dier angstig op zij week.

„Waar ga-je heen?" vroeg hij den volgenden dag.

„Naar Berlijn!" zeide zij gewichtig en beefde van vreugde.

Toen de afscheidsdag was aangebroken, het rijtuig voor de deur stond en moeder nog eens door de haar dierbaar geworden woning ging, wipte Toni stil de deur uit. De morgen was frisch en zonnig, vol duizend teedere kleuren. Het jonge groen straalde, het weiland straalde, in de huizen straalden de ruiten.

De kleine Toni keek eens om zich heen. Zij wou zoo dolgraag nog even naar buiten vliegen, waar Freek de koeien weidde. Zou er nog tijd voor zijn?

Zij pakte haar pop bij den arm en sleepte het ongelukskind in galop de dorpstraat mee.

Daar kwam Freek Winter haar tegemoet. Hij blies op zijn fluitje en hij blies haast nog mooier dan anders.

En wederom welde de oude begeerte in 't kinderhart op.

„We rijden dadelijk weg," zeide zij, toen ze voor hem stond. „En we komen nooit weer terug."

„Ja, ja!" zeide hij.

„Wil-je van de pop geen afscheid nemen, Frits?"

„Die weet daar toch niets van." Hij luisterde. „Dat is 'n kievit. Den heelen dag door schreeuwt hij je aan je oor."

„Toni!" klonk het nu luide. Moeder riep haar.

„Ik moet weg, hoor! 't Beste met je!"

„Nou, goede reis!" Hij drukte haar de hand. En daarop kwam er stotterend bij hem uit: „Je wou immers zoo graag zoo'n fluitje hebben — daar — daar heb-je 'r een!"

Wat zette zij groote, verbaasde, blijde oogen op. Haar pop viel in 't vuil op straat.

„Voor mij?" stamelde zij — juichend. „Voor mij.... mag ik je fluitje hebben?"

Zij had beide handjes vast tegen haar hartje gedrukt en sprong in de hoogte van vreugde.

„Nou, neem 't dan aan! Goede reis, hoor!"

Hij ging door. Zij hield het fluitje in de hand — 't was versch gesneden, en hij had er daareven nog zoo mooi op geblazen. Zij begreep het nog altijd niet. Dat mocht zij nu voor goed houden!

Een gelukzalig gejuich en blijdschap, kijk! Het liefst zou zij hem nagevlogen zijn en hem een kus gegeven hebben. Maar toen riep moeder opnieuw.

En zij raapte de pop op, en met de fluit in de opgeheven hand, jubelde zij al dravende: „Moes, moes.... kijk eens, wat ik hier heb.... van Freek Winters!"

Het was 't zaligste oogenblik van hare geheele jeugd. Zij dorst er nog niet op te blazen, maar hield het fluitje stevig tegen haar

hartje aan. Met een van vreugde stralend gezicht zat zij in 't rijtuig. Reeds wilden de paarden vooruit, toen de herdersjongen nog kwam aandraven. Hij was buiten adem van 't harde loopen.

„Ik heb nog.... vergeten.... 's Avonds moet je 't fluitje in 't water leggen, dan blijft het zacht en knapt niet. Goede reis!"

En als de wind vloog hij terug naar zijne koeien.

Het rijtuig met Toni Leonhardt rolde het andere eind van 't dorp uit. De herdersjongen stond aan 't water en sneed zich een nieuw fluitje.

Daarop blies hij toen den geheelen dag, wanneer hij zoo alleen was. Hij blies, zooals 't riet in den wind ruischte, zooals 't water viel. Maar 't water viel eentonig en 't riet ruischte zoo treurig van daag....

Vijf en dertig jaar later. Een herfstdag met een doorschijnend heldere lucht. Het geelroode loof trilt en ritselt. Elk takje en stammetje komt in de koele blanke helderheid van den voormiddag af.

Op een kerkhof, dat in den omtrek van Berlijn ligt, staat een groep in diepe rouw om een nog geopend graf. Dof suist het leven der wereldstad, door den grooten afstand gedempt, hier in de ooren. De lucht draagt het geluid heel ver weg: men hoort het fluiten der fabrieken er als een half, onafgebroken ruischen het haasten en jagen van het grootsteedsche leven. Spoortreinen jagen in de nabijheid voorbij, nieuwsgierige gezichten gluren uit de raampjes der wagens.

En langzaam spreekt de geestelijke aan 't graf het laatste gebed uit.

Daarop ligt de doodgraver de spade met aarde op. Eene kalme hand, die niet beeft, steekt driemaal de schop in 't hoopje zand — driemaal valt het zand dof op het deksel. Nu gaan de gravers aan 't werk, dof en hol vallen klonten aarde naar omlaag en spoedig is de kist bedekt. En terwijl de heuvel al hooger en hooger wordt, spreekt de predikant een eenzame vrouw troost

toe. Hij drukt haar de hand en — is bijna verlegen door de kalme onverschilligheid, waarmee de treurende hem aanhoort. De vrienden van den afgestorvene drukken eveneens de eenzame vrouw plichtmatig de hand. Ook zij verwijderen zich. Nu is alleen nog de doodgraver met zijne helpers aan 't werk, en maakt de kanten van den grafheuvel glad en zal ook spoedig klaar zijn.

Het was de geneesheer Frederik Alten dien men daar ter laatste rustplaats had gebracht. Zijne vrouw, die over de twintig jaar aan zijne zijde geleefd heeft, was eenmaal Toni Leonhardt.

Langzaam verlaat ook zij nu het graf. Maar zij gaat niet den gewonen weg, doch stapt langzaam verder.

Er is iets roerloos in haar, maar niet die roerloosheid der groote smart, die plots invalt en van lieverlede vermindert, — maar de roerloosheid der verbittering, die langzaam alles doodt en zich van een geheel leven meester maakt. Van den wildzang, die altijd sprong en dartelde, van het „perpetuum mobile" is het laatste spoor verdwenen. Toni Alten heeft zelve lang vergeten, wat Toni Leonhardt eenmaal was.

Zij legt de zwart gehandschoende hand op de bovenste lat van de omheining, die aan dezen kant in plaats van den muur het kerkhof van 't open veld afscheidt. En zij tuurt ver van zich over 't land. Op de stoppels hebben opgeschoten jongens een vuurtje aangestoken — misschien braden zij er een of ander op. Hoog slingert de vlam zich op, de rook stijgt in de lucht, steeds dunner wordt de pluim, totdat ze zich geheel verdeeld heeft. Ginds laten anderen vliegers op; men kan zoo duidelijk alles onderscheiden, dat men zelfs het ronde sterke karton ziet, dat langs het touw naar omhoog schuift.

Toni Alten hoort de stem van den doodgraver. Of het rijtuig weg moet rijden? Neen, ze komt al.

En met het strakke gezicht gaat zij naar den uitgang. Het rijtuig ratelt met haar weg. En zij denkt aan den man, dien men daar juist begraven en die haar leven verwoest heeft....

Zij had hem gehuwd, omdat hare moeder het gewild had, omdat zij geen redelijken grond had, zijn aanzoek af te wijzen. Haar hart was vrij. En Frederik Alten werd onder zijne collega's destijds zeer geacht. Men sprak over zijne toekomst en zijn kans

om tot hoogleeraar beroepen te worden. Het was volstrekt niet twijfelachtig, dat hij een licht der wetenschap worden zou. En hij geloofde het zelf en ging de toekomst blijde tegemoet.

Maar de jaren verliepen, Frederik Alten had zijne praktijk, doch van een professoraat was verder geen sprake. Jongere collega's maakten zich met meer geluk van zijn arbeidsgebied meester, en van een „licht der wetenschap" repte niemand meer. Met luchtigen hoon en gemaakten glimlach had Frederik Alten dien omkeer der dingen eerst mee aangezien. Maar die glimlach werd hoe langer hoe zenuwachtiger. En hoe meer hij in de algemeene schatting daalde, des te sterker nam zijne verbittering toe, die hem van zijne beste vrienden vervreemdde, die ondragelijk was. Hij wilde voor geen geld den laatsten steun verliezen, het geloof aan zich zelf, het geloof aan zijn genie, en hij deed dit zulk een geweld aan, dat hij grenzenloos hoogmoedig werd. Hij verkleinde 't welslagen van anderen, hield zich voor een dier miskende genieën, die op de wereld al de schuld van hun mislukt leven werpen, en werd zoo doende een volslagen gek.

Meer en meer trok een ieder zich van hem terug. Slechts ééne moest bij hem blijven: zijne vrouw. Manend, troostend, steeds haar best doende, hem zijne vroegere gezonde vroolijkheid weer te geven, had zij naast hem gestaan. Totdat op zekeren dag, toen de laatste vriend hem verlaten had, het gansche kunstig in elkaar gezette gebouw van zijn genie ineenstortte, toen hij in waanzinnige verbittering inzag, dat er niets van hem geworden was en ook niets worden zou. Waarom? Omdat hij getrouwd was, omdat hij de wetenschap, zijne hooge wetenschap, aan eene vrouw opgeofferd had!

Hij schreeuwde het haar in 't gezicht, en zij boog het hoofd, alsof zij een slag gekregen had. Zij weende stil bij zich zelve! Zij wist maar al te goed, dat zij onschuldig was aan alles, ook hoe het gekomen was, dat hij slechts iemand hebben moest, op wien hij alle verantwoordelijkheid laden kon. Al meer en meer ontvreemdde haar hart zich van hem, want steeds werd hij grover in zijn verbeten smart en verbittering. Hij leed, — dus de anderen moesten ook lijden. En zoo plaagde en kwelde hij haar, dat zij dagelijks tranen wegslikte en meermalen dacht, dat zij 't

leven niet meer zou kunnen verduren. Kinderen, bij wie zij troost had kunnen zoeken, had God haar onthouden. Dus moest zij alleen lijden.

Met de jaren stompte 't verdriet haar af. Er kwam verbittering over haar. Het waren geene tranen meer, die zij tegenover zijn hoon zette, maar 't was hoon tegenover hoon. Steeds koelder en strakker werd het in haar. Zij geloofde menigmaal zelve ternauwernood, dat zij nog een warm levend hart in de borst had. Haar gezicht versteende: het kreeg den strakken trek, die er zich zoo vast ingroef, dat hij er nooit meer uit te wisschen was. Zij werd bedaard, maar eene dergelijke bedaardheid joeg iemand eene rilling op het lijf. Zoo gingen zij naast elkaar.... jaar in jaar uit. Het weenen had Toni Alten eveneens verleerd, evenals vroeger reeds het dartelen.

De man werd ziek. Zijn kwaal was ongeneeslijk. Een collega kwam en onderzocht. „De vrouw van een arts zal dapper zijn: 't kan nog een half jaar duren, maar van beter worden is geen sprake."

En het dapper zijn viel haar niet zwaar. Toen de dokter vertrokken was, leunde zij met het hoofd tegen 't raam. „Dus binnen een half jaar vrij!" zeide zij bij zich zelve. De stem klonk hard.

Met dezelfde ijskoude kalmte, waarmee zij den gezonde bejegend had, verpleegde zij den zieke. Het zou hem aan niets ontbreken. Toen de dood naderbij kwam, peinsde zij er over na, wat er van haar worden zou. Zij had genoeg, om stil te kunnen leven. Maar niet hier. Want zij had een fanatieken haat aan de groote stad, waarin zij zoo onduldbaar geleden had. En het leven aan de zijde van dezen man had zoo menig zachter gevoel in haar verstikt, dat zij nog tijdens zijn leven eene kleine woning in een Thuringsch landstadje huurde, waarin zij dadelijk na de begrafenis haar intrek nemen zou.

Met een strak gezicht stond zij ook aan 't sterfbed. De hand, die den stervende 't zweet van 't voorhoofd afwischte, beefde niet. De hand, waarmee zij den doode eerst het rechter en daarna het linker ooglid sloot, was even kalm. De dokter en de verpleegster stonden er van versteld.

Zij gaf de vereischte bevelen, regelde alles, en toen het lijk

naar het kerkhof overgebracht zou worden, begon zij reeds met de voorbereidselen voor de verhuizing. Zij pakte alles bij elkaar, verdeelde wat verkocht en wat meegenomen moest worden, en besliste omtrent ieder stuk.

Nu was ook de begrafenis achter den rug. En toen het rijtuig nu voor hare woning stilhield, wist zij, dat geen beleedigend woord haar meer zou worden toegeworpen, dat deze wanden, die haar lijden gezien hadden, weldra haar blik niet meer krenken zouden....

Zij at wat en begon toen opnieuw in te pakken.

In 't vertrek van haar man, waar zij bijna nooit een voet over den drempel zette, — tijdens zijne ziekte was hij in een andere kamer verpleegd geworden, — stond een ouderwetsche kast, van onderen met papieren en veel rommel volgepakt. Zij deed de eene doos na de andere open, zocht een en ander uit en zette het overige dat verbrand of weggegeven zou worden, op zijde.

Toen zij het touw van 't laatste pak, dat erg bestoven was, openmaakte, zag zij er als adres „Juffrouw Toni Leonhardt" op staan. Er waren vermoedelijk toiletartikelen in de doos geweest, die een magazijn haar destijds had toegezonden.

Toni Leonhardt.... Alsof zij den naam eener sinds lang overledene las, hield Toni Alten een oogenblik op. Toen lichtte zij snel het deksel op. Een muffige lucht kwam haar tegemoet, een spinneweb getuigde er van, dat sinds jaren niemand er naar getaald had. Daar lagen linten, cotillon- en bruidsbloemruikers, al die opschik, dien jonge meisjes menigmaal bewaren, bij elkaar. Ook brieven daartusschen, lange handschoenen en nog velerlei andere dingen.

Minachtend wierp ze er alles uit. „Voor den vuilnisman!" mompelde zij. En de verwelkte bruine en droge bloemen verstuifden toen zij op den grond vielen.

Geheel van onderen in een hoek lag een zonderling ding, van zwartachtig groene kleur. Eigenlijk was het al geheel zwart en onherkenbaar geworden.

Het hoofd schuddend bekeek zij het. Wat was dat? En van lieverlede werd het haar duidelijk: een fluitje.... een fluitje van een wilgentak....

Had zij dat niet als kind eens gekregen van.... van.... ja, van wien toch ook weer?

Zij wist den naam niet meer. Zonderling staarde zij aldoor maar op het oude fluitje. Toen ging zij op en neer, op en neer, totdat zij 't wist.

Freek Winter.... en.... en de koeien.... en haar dorp.... en de domineesdochter en hare kindsheid.... en vader en moeder....

Het eene ontsloot zich aan 't andere; steeds duidelijker, kleuriger en zuiverder werd de herinnering. De wereld straalde, het weiland straalde. Daarboven zweefde de vischreiger en schreeuwde de kievit. Beneden weidden de koeien. De bles wou in de weide. Daar zat ook Freek de koeherder. En hij blies zoo mooi op zijn fluitje, dat hare pop er bij insliep. En hij blies, zooals het riet ruischte en het water heenvlood, hij blies het suizen en zingen der lucht, en zij luisterde heel stil toe, zonder met de voeten te slingeren — zij, het perpetuum mobile. Zoo had haar vader haar gedoopt. Destijds, toen zij nog door de zonnige wereld heen galoppeerde.

Het fluitje hier.... 't wilgenfluitje....

Bij 't afscheid had Frits Winter het haar gegeven — was zij daarna ooit weder zoo gelukkig geweest?

In 't water moest zij 't fluitje leggen, dan bleef het smijdig. Eene rilling toog over Toni Alten's gelaat. Of de fluit nog klank gaf?

Zij zette het aan den mond en blies. Een toon, slechts als een heel zacht klagende zucht week de lucht uit de openingen. Het oude fluitje was gescheurd en verdroogd.

Het hielp dus niets meer, of men het ook al in 't water lei! Het — hielp — niets meer!

En plotseling omklemden de vingers der eenzame vrouw het fluitje, alsof zij 't wilde vermorselen, een wilde, smartelijke trilling vertoonde zich op 't strakke gezicht — en toen boog zich dit gezicht over de handen en het fluitje, en uit een krampachtig schokken en snikken ontstond een aanhoudend bitter weenen.

Het was een weenen, dat zich van haar geheele wezen meester maakte; eerst tranen vol trots en haat en verbittering, maar van

lieverlede gingen zij over in steeds lichter en weldadiger vloeiende tranen.

Sedert tal van jaren had zij niet meer geweend — nu was 't eene weldaad en eene verlichting.

Over de vingers vloden de droppels op 't fluitje. In 't water moest het liggen — dit water kon de harde gescheurde schors niet smijdig meer maken. Maar in de tranen loste zich de harde korst op, die haar hart omsloten had, loste zich die strakheid op. Alsof zij allen haat en hoon, alle trots en alle bitterheid voor altijd verdrijven wilden, vloden zij zonder ophouden. En het werd haar daarbij warmer en weeker en lichter; in dit weenen vond zich Toni Alten weder in Toni Leonhardt terug. Wat zij geleden en verduurd had, kon niet uitgewischt worden; de lidteekens bleven. Maar er doemde daarnaast, heerlijk en troostend, eene wereld op, die haar verlossing bracht.

Altijd vaster, gelijk Toni Leonhardt het eens als gelukkig kind gedaan had, drukte Toni Alten het fluitje aan haar hart, alsof het weer haar grootste schat was en het beste wat haar uit haar geheele leven gebleven was.

En uit leed en duisternis, dat haar omschaduwd had gehouden, wrong zich aarzelend en bang, maar steeds helderder wordend, een licht naar omhoog, waar zij zalig en peinzend naar opkeek — een troost, die het aan het geluk ontwende hart als een heilig vuur warmde. Toen zij opstond, trilde er een glimlach, nog wel smartelijk, maar zonder eenige bitterheid, om het betraande gelaat! Toni Alten glimlachte, want zij wist nu, dat naast leed en smart ook elk geluk, dat rein en vol een menschenhart eenmaal vervuld heeft, verder werkt en onsterfelijk is....

DES ZOMERS OP DEN NIJL.

(*Met Plaat*).

Als eene Oostersche vrouw op reis gaat, blijft zij wel is waar van de buitenwereld afgesloten, maar daarom doet zij geen afstand van het toilet maken, zooals de Westersche dames zich zoo gaarne opschikken en tooien. Ook de bewoonsters der harems pronken gaarne met al het moois en kostbaars dat zij uit Parijs ontboden hebben, vooral met hare fonkelende diamanten, die niet alleen als sieraad der haren, ooren, hals, armen en handen worden aangewend, maar ook als knoopjes, haken en strikken gebruikt worden.

Des zomers echter is de deftige Egyptische vrouw reeds van wege de groote hitte eenvoudig gekleed, meestal in 't wit fijn batist, met blooten hals en bloote armen.

Nieuwe opschik wordt dus voor het zomeruitstapje door de rijke Egyptische vrouw niet aangeschaft. Maar de reis eener Oostersche vrouw is in alle opzichten tijd- en geldroovend. Men bedenke, dat de rechtmatige vrouw van een rijken Pacha steeds verscheidene slavinnen, een paar eunuken en eenige kinderen, hetzij eigen of aangenomen, bezit. Zonder dit klein gevolg kan zij niet op reis gaan. Buitendien heeft zij een paar dozijn toiletbenoodigdheden, die zij niet thuis kan laten, omdat ze haar onontbeerlijk schijnen. Reukfleschjes, wierookvaatjes, zilveren bekkens en schotels om na den maaltijd de handen te wasschen,

een groote voorraad houtskool en kleurstof om de wenkbrauwen, handen en voeten te beschilderen, ontelbare sigaretten, Tschiboeks, koffie-kopjes met edelgesteenten bezet en zoo al meer.

Lang duurt het voor al deze levensbehoeften ingepakt zijn. Altijd weder komt hier of daar een voorwerp voor den dag, dat een der kinderen of de dame zelve zal meenemen en zonder hetwelk men niet vertrekken wil. Heeft eindelijk de geheele rommel in de kisten en koffers een goed plaatsje gevonden, dan komen de gesloten rijtuigen voor de poort van den harem op het binnenplein van het paleis voor. De vermomde en gesluierde vrouwen stappen in, de eunuken springen op den bok of op hun paard en voort gaat het in galop naar 't spoorwegstation. Hier worden in allerijl kamerschermen opgesteld, die van 't rijtuig naar de wachtkamer en van deze naar 't portier van het spoorwegrijtuig loopen, zoodat de dames ongezien in den trein komen.

Waar zij nu in den heeten Egyptischen zomer heenreizen? Meestal na eene of andere bezitting van haar gemaal, maar ook menigmaal maken zij met hem een heerlijk watertochtje in een Dahabijeh. Met ver uitgespreide, machtige zeilen, die in den zonneschijn witte reuzenvleugels schijnen te zijn, glijdt het prachtige vaartuig over den Nijlstroom, die door de overstrooming dubbel zoo breed schijnt. Op het dek, boven de weelderig ingerichte hutten, legert de gunstelinge des heerschers in haar rijkste toilet, fonkelend van diamanten. Wanneer de Egyptische vrouw diamanten bezit, dan draagt ze die ook den ganschen dag, zelfs des morgens bij 't ontbijt.

Slavinnen omgeven de schoone. Nu eens dansen zij, dan weder zingen zij haar op zachte kussens rustende gebiederes liederen voor; dan weder verdrijven zij haar met het vertellen van allerlei sprookjes den tijd, of zij vlechten het lange, zwarte haar der meesteres in tallooze krulletjes en sieren het hoofd met rissen van gouden munten, die bij elke beweging zacht tingelen. Intusschen speelt de wind met de vlaggen en wimpels der Dahabijeh en zeilt het scheepje langs schilderachtige dorpen en palmbosschen voorbij. Hoog rijzen de slanke, geschubde stammen der palmen, hoog verheffen zich de sierlijke, ranke minarets der dorpsmoskeeën en teekenen zich scherp tegen den diep-blauwen hemel af. Helder

fonkelen en glanzen de purpere en goudgele dadeldruiven onder de gevederde takken der palmkronen. Nergens een storend gedruisch in deze Egyptische zomerstilte. Slechts van tijd tot tijd weerklinkt de gil van een adelaar, die hoog in de hemelen zweeft, of wel doet zich het moedig, eentonig deuntje van een Fellah vernemen, waarnaar de stilte niet verbroken wordt door de plechtige oproeping tot het gebed van een Muezzin op de tinne eens tempels: „Allahu Akbar! Allahu Akbar! Aschadu ana la iluha il' Allah wa Muhammedu resal Allah. Haqa alla sala!" — „Ik getuig dat er geen God is, buiten Allah en Mohammed, Allah's profeet! Bereidt u voor 't gebed!"

Zoo brengen de rijke Egyptische vrouwen haar zomer door. Klimaat en aard van het land, evenals godsdienst en zeden zijn oorzaak, dat de uitstapjes dezer vrouwen geheel anders zijn dan bij ons, al moge ook een langzaam indringen der Europeesche kleederdracht en zeden niet te loochenen zijn.

OVERWONNEN.... DOOR EEN HOTEL-BEDIENDE.

Naar ZANGWILL.

I.

Wit en zwart.

Jones! Ik noem hem terstond, omdat mijn verhaal met zijn naam moet beginnen en eindigen. Het is het verhaal van wat men zou kunnen noemen eene schaakpartij tusschen mij en hem, daar 't mij nooit gelukte een zet te doen, zonder dat hij een tegenzet deed. Men gelieve evenwel in 't oog te houden, dat hij, om zoo te zeggen, in den blinde speelde, terwijl ik het beredeneerd deed, niet met de bedoeling hem schaakmat te zetten, maar alleen uit lust tot spelen.

Er zou eene vlootschouw plaats hebben, en de inwoners van Ryde, echte kinderen der zee, verheugden zich reeds bij voorbaat. Hoewel velen zich gedwongen zagen evenals de slakken in kelders te huizen, om de vaderlandlievende immigranten van huisvesting te voorzien, zoo getroostten zij zich dit offer zonder te klagen. Neen, het waren niet de inwoners die klaagden.

Mijne vrienden Jack Woolwich en Merton Towers, beiden in civielen dienst, waren natuurlijk verlangend, hulde te bewijzen aan het minst civiele departement van den Staat, en regelden hunne maand vacantie zoo, dat de vlootschouw daarin viel. Zij droegen zelfs zorg ze in de tweede helft hunner vacantie te doen vallen,

om zich bijtijds en tegen matigen prijs van goede kamers te voorzien. Hunne keus viel op een eenvoudig, doch vrij goed ingericht en aan niet te overdreven eischen voldoend hotel, waarheen zij op schappelijke voorwaarden hunne aan den sleur van het bureauleven ontworstelde lichamen blijmoedig overbrachten. Londen was spoedig eene vergeten nachtmerrie voor hen.

Zij schreven mij onregelmatig en kwelden mij zonder het te weten of te bedoelen met opgewonden beschrijvingen van golvende zeeën en bloeiende weilanden. Het verdroot mij tusschen de muren der metropole opgesloten te zijn, en de brieven mijner vrienden strooiden slechts zout in de wonde. Men moet weten dat ik in het noordelijk district der stad het beroep van geneesheer uitoefende en mijne afwezigheid noodlottig kon worden, niet zoozeer voor mijne zieken misschien, als wel voor mijne toekomst. Ik begon gunstig bekend te worden en naam te maken als specialiteit voor de oogen en de keel, en zond de ooren mijner patiënten onveranderlijk naar mijn ouden collega van het gasthuis, wat het ontzag vermeerderde van hen, die wegens mijne gewaardeerde professioneele verdiensten tot mij kwamen. De alwetendheid op het gebied der geneeskunde is verdacht, daarom is het veel verstandiger minder te weten en zich meer te laten betalen.

„Waarde Ted," schreef mij de Infant (zoo werd Jack Woolwich door ons genoemd), „wat zou ik je gaarne bij mij hebben! Als je wist hoe uitstekend wij ons hier amuseeren! Wij hebben den origineelsten bediende, dien ik ooit gezien heb. Ik ben zeker dat hij je humoristischen geest nieuwe ingevingen zou bezorgen. Hij schijnt het geheele hotel te besturen. Hij heet Jones, en als je hem maar eens gezien hebt zal 't je duidelijk zijn, dat hij een eenige Jones, de eenig mogelijke Jones is. Hij is een man van middelbaren leeftijd, eenigzins gebogen en sluipend als een kat. Hij heeft een groot met diepe rimpels doorploegd gezicht en versierd met peper- en zoutkleurige bakkebaarden. Men heeft hem altijd in zijne nabijheid — een gehuurde Mephistopheles — om op onweerstaanbare, indringende manier uitstapjes met zeilbootjes of per rijtuig aan de hand te geven, en speciale zeilbooten, stoombootjes en rijtuigen aan te prijzen. Hij heeft de vasthoudendheid van een heirleger bloedzuigers, en volgt men zijn raad niet op,

dan bederft hij iemand den geheelen dag. Men kan zich van hem vrijmaken door naar het centrum van het eiland te vluchten of zich in zee te dompelen; maar men kan niet den geheelen dag wandelen of zwemmen, en bij de maaltijden is hij 't, die hen bedient, die zijne aanbevelingen in den wind geslagen hebben. Hij oefent een wanhopig verderfelijken invloed op het gemoed, en ik, die steeds op mijne ongeschonden zedelijke voortreffelijkheid geboogd heb, ik werd er toe gebracht om vier en twintig uren na mijne aankomst verschrikkelijk te liegen. Ik verklaarde hem, dat ik mij uitstekend had geamuseerd op het rijtoertje, dat hij mij had aangeraden, en op het zeiltochtje, waaraan hij zijne goedkeuring had gehecht, en tot belooning koos hij aan de table d'hôte de beste stukken voor mij uit.

„Maar den volgende dag volgde mij overal zijn verwijtende blik, terwijl hij een droefgeestig zwijgen tegenover mij in acht nam. Ik begreep dat hij alles wist en verwijderde mij druipstaartend, mijzelf bedroefd afvragend op welke wijze ik zijne achting zou kunnen herwinnen. Waar ik mij ook wendde of keerde, overal zag ik die verwijtende oogen op mij gericht. Ik begaf mij naar mijne slaapkamer, maar hij sloop mij achterna om mij een valschen franschen stuiver terug te geven, dien het kamermeisje onder mijn bed gevonden had; en het stilzwijgend in die handeling gelegen contrast tusschen de eerlijkheid in het hotel en de mijne, dat ik in zijne oogen las, werd mij onverdraaglijk. Ik maakte mij driftig — het laatste hulpmiddel van den betrapten boosdoener — en verklaarde hem onbewimpeld, dat ik niet in dat hotel logeerde om zijne fooien tot in het oneindige te vermeerderen.

„Ted! tot aan het uur van mijn dood zal ik mij de stille smart dier oogen herinneren! Toen hij zich voldoende hersteld had om te kunnen spreken, zwoer hij mij met van ontroering bevende stem, dat hij zich nooit verwaardigd had courtage aan te nemen van stalhouders of andere ondernemers, zooals ik mij verbeeldde. Ik schaamde mij over mijne ongegronde verdenking, en vroeg hem verschooning; in den namiddag deed ik alleen een watertochtje op de „Meibloem" en kreeg het verschrikkelijk met de zeeziekte te kwaad. Merton was zoo gelukkig daarvan verschoond te blijven, daar hij met het oog op het ongestadige weder van het tochtje

had afgezien, maar 's avonds had ik een appeltje met Jones te schillen.

„Merton beweert dat Jones zich geen courtage laat betalen, om de goede en afdoende reden dat de rijtuigen en de wagentjes en de zeilvaartuigen en de stoombootjes, welke hij aanbeveelt, hem allen toebehooren, en dat de eigenaars in naam allen stroomannen zijn waarachter zich de eenige Jones verbergt. Dit denkbeeld, ik moet het toegeven, is bij hem opgekomen na de verklaring van O' Rafferty, een vroolijke oude Ier, wiens echtgenoote hier in het voorjaar overleden is, en die sedert dien tijd goede sier maakt en den gebraden haan uithangt. Hij vertelt dat het hotel in Maart gedurende eene week ledig was, en men Jones toen elken dag op den bok van een wagentje zag zitten, dat tusschen Ryde en Cowes rijdt. En inderdaad, er is in Jones iets buitengewoon vulgairs en plats, wat het vermoeden kan wettigen dat hij uit de klasse der huurkoetsiers is voortgekomen.

„Wat fooien aangaat, heeft hij bij uitstek democratische ideeën; hij neemt het zelfs niet als eene beleediging op, wanneer men hem een stuiver in de hand laat glijden.

„Hij raakt een flesch roode wijn met denzelfden eerbied aan waarmede een Rus het beeld van zijn heilige aanraakt, en hij is er nog niet in geslaagd zijn diepen eerbied voor champagne te overwinnen. Bij het diner „Monopole" drinken staat bij hem gelijk met het bestijgen van het pedestal der hoogste waardigheid, en ik herkreeg zijne achting door de herinnering aan die vreeselijke op zee opgedane ondervinding in eene flesch „extra dry" te smoren. Wanneer hij eene flesch champagne ontkurkt, neemt hij de houding aan van een priester, en hij schenkt het schuimende vocht in met den diepen eerbied van een aartsbisschop, die de kroon op het hoofd van zijn souverein plaatst, wetend naar geene hoogere eer te kunnen streven dan die van ze aan te raken. Maar het beste bewijs van zijne geringe afkomst ligt misschien in zijne vereering der aristocratie. Een middelmatig hotel-bediende heeft door den aard zijner werkzaamheden gelegenheid met het zuiverste blauwe bloed in aanraking te komen, en zoodoende door de eenvoudige waarneming der menschelijke zwakheden den overdreven eerbied voor de hoogere standen der maatschappij te tem-

peren. Maar de houding van Jones is uitsluitend die van eerbiedige, onvoorwaarlijke vereering. Spreekt hij van een lord dan houdt hij den adem in, en den naam van een hertog durft hij zelfs in een gewoon gesprek niet op de lippen te nemen.

„Dit hotel schijnt niet bijzonder in den smaak van den adel te vallen, want daarin heeft, naar het schijnt, nog maar eens een lord gelogeerd, wat opgemaakt moet worden uit de ontelbare malen, dat Jones diens naam fluistert. Hoewel sommigen van hen, die hier hun intrek hebben genomen, zoo bespottelijk goed voorzien zijn van wat men het slijk der aarde gelieft te noemen, dat zij zich het heele jaar de weelde kunnen verschaffen, welke Merton en ik voornemens zijn ons voor eene enkele maand te veroorloven, zoo vrees ik toch dat ons gezelschap ietwat plebejisch is, en de manier waarop Jones bij elke gelegenheid zijn lord Porchester uitspeelt heeft bepaald iets krenkends, iets deprimeerends.

„Toen Zijne Excellentie hier logeerde, bewonderde hij vooral het uitzicht uit dit venster. — Zijne Excellentie dronk niets anders dan Pommery-Ireen; hij was gewoon eene heele flesch daarvan te ledigen, met hetzelfde gemak waarmede u en ik een glas rumgrog drinken. — O! mijnheer, lord Porchester heeft de „Meibloem" dikwijls voor zich alleen gehuurd en telkens verklaarde hij: Waarachtig! ze is een meeuw! Ze kan zich bijna met mijn klein yacht meten. Ik heb wel lust ze te koopen; bij mijn ziel, ik koop ze en laat zè aan de wedstrijden deelnemen.

„En die brave man is zulk een praatvaar, dat wij hier allen met elkanders zaken bekend zijn. De eigenaar van het hotel is een bedaarde, fatsoenlijke man, en de eenige, die tegenover Jones zijne tegenwoordigheid van geest bewaart en door den zachtmoedigen, flikflooienden, sluipenden majordomus der barak niet mentaal beheerscht wordt.

„Je mag lachen zooveel je wilt, maar ik sta er voor in, dat, als je hier was, Jones je in een enkelen dag onder het juk zou brengen. Het is waar dat hij buitenshuis voor alle reizigers een grooten eerbied aan den dag legt, zelfs wanneer het rijtuig wacht om hen naar het station te brengen, maar binnenshuis voelt men zich in zijne kronkels gekneld als in die eener boa constrictor. Hoe gaarne zou ik je in zijne netten gevangen zien! Kan je niet be-

sluiten je hier bij ons te voegen? Wil je je zieken niet eenige kans op genezing geven?

„Waarde Jack," antwoordde ik den Infant, „het spijt mij zeer aan je uitnoodiging geen gevolg te kunnen geven. Spreek er mij niet meer van; maar als een man zes blaadjes postpapier weet vol te schrijven, dan weet men wat dit beteekent. Ik beken dat je eene sterke begeerte bij mij hebt opgewekt om mij met den eenigen Jones te meten, maar helaas! ik woon in een muzikaal kwartier en heb eene menigte keellijders, zoodat ik Jones per procuratorem[1]) moet genieten. Heeft het hotel geene andere aantrekkelijkheden?"

Merton Towers belastte zich met het antwoord:

„Behalve wij en Jones zijn er in 't hotel geen genietbare gasten. De dames zijn of oud en leelijk, of verkleefd aan hare respectieve echtgenooten. De enkelen, waarmede het de moeite waard is een praatje te maken, bevinden zich in de phase der lune de miel. Maar Jones is honderd vrouwenrokken waard; hij vermaakt ons onuitsprekelijk. Wij hebben eene prachtige vondst gedaan!

„De Infant zal je wel verteld hebben, dat Jones niet het voorrecht heeft gehad in die voortdurende aanraking met de „hoogen" te komen, welke zijn eerzuchtig gemoed zoo ten volle verdient, en dat zijne kennissen, ondanks den onvermijdelijken lord Porchester, veeleer in de monde van Bow en Bromley dan in de beau monde te vinden zijn. Sedert de Infant en ik tot deze ontdekking zijn gekomen, hebben wij onze houding daarnaar geregeld.

„Het was ongelukkigerwijs te laat om nog een titel aan te nemen, maar wij hebben zoo gemanoeuvreerd, dat wij hem hebben doen gelooven dat wij, ofschoon eenvoudige burgers, toch het voorrecht hebben met adellijke personen te verkeeren. In onze gesprekken laten wij ons dikwijls zoo terloops een woord over onze aristocratische kennissen ontvallen, en deze zinspelingen worden door Jones met gebogen rug opgevangen.

„Gisteren, toen na het diner de Chartreuse werd rondgediend,

---

1) Door een gevolmachtigde of plaatsvervanger.

zeide de Infant onverwachts: „O! ik onderstel dat ge geen Damtidam hebt!" De eenige Jones zag hem verbluft aan. „Neen, ge hebt het zeker niet; hoe zou 't in dezen uithoek ook bekend kunnen zijn! liet ik op minachtenden toon er op volgen. „Damtidam? wat is dat mijnheer?" stamelde Jones. „Wat! hebt ge er nog niets eens over hooren spreken?" riep de Infant met de grootste verbazing. Jones zette een treurig en verslagen gezicht. „Het is de laatst uitgevonden likeur" verklaarde ik ernstig. Ze is verschrikkelijk duur en wordt vervaardigd in Dalmatië door eene nieuwe broederschap van kluizenaars, die zich van de wereld hebben afgezonderd om zich uitsluitend met de samenstelling daarvan bezig te houden. De broederschap levert alleen aan vorstelijke personen en aan de aristocratie, maar het gelukt den eenen of anderen millionair natuurlijk wel eens om eene flesch daarvan machtig te worden. Lord Everett heeft mij een paar maanden geleden een beetje ten geschenke gegeven, maar ik ben er uiterst zuinig mede en geloof, dat ik nog maar een half fleschje heb. Het is daar in mijn valies." „Welken smaak heeft ze, mijnheer?" vroeg Jones met iets plechtigs in zijne zachte stem. „De Damtidam is eene likeur, die het verhemelte niet streelt, wanneer het niet daaraan gewend is," antwoordde ik uit de hoogte. „Het is, zooals men pleegt te zeggen, een exquiziete smaak, niet waar, mijnheer?" zeide Jones levendig. „Wilt ge eens een droppeltje proeven?" vroeg ik met een ernstig gezicht. „Maar, Towers!" riep de Infant. „Wat zal lord Everett zeggen?" „Lord Everett behoeft het immers niet te weten!" zeide ik gerusttellend. „Jones zal 't aan niemand vertellen: „Zijne Excellentie zal er van mij geen woord van vernemen," verklaarde Jones met een dankbaren blik. „Maar hij zal u in het begin niet bevallen. Om den Damtidam naar behooren te waardeeren, moet men hem verscheidene malen genoten hebben. Hebt ge een fleschje?" Jones snelde heen om het verlangde te halen, en ik dook in mijn valies en bracht de mixtuur te voorschijn, die je ons voor de dyspepsie hebt medegegeven, en vulde het kleine fleschje van Jones daarmede. Ik volgde hem met den blik, terwijl hij naar den tuin sloop, waar hij het met eene verheerlijkte uitdrukking aan den mond zette, welke nochtans gevolgd werd door eenige symptonen, welke

aan het lijden in het vagevuur deden denken. Dit gebeurde gisteren.

„Wel, Jones, hoe bevalt u de Damtidam? vroeg ik hem van morgen. „Heerlijk, uitstekend, ik dank u nogmaals, mijnheer," antwoordde hij. „Ik vrees wel dat het niet voor mijns gelijken gemaakt is, maar daar u zoo vriendelijk is geweest mij eene flinke hoeveelheid te vereeren, zal ik zoo vrij zijn mij daaraan te vergasten. Van morgen heb ik al een teugje gedronken, en het smaakte mij al veel beter dan gisteren. Men heeft tijd noodig om aan den smaak te gewennen, maar ik zal mijn uiterste best daartoe doen." „Wel moge het u bekomen!" riep ik uit. Is men er eenmaal aan gewend, dan is 't in één woord onovertreffelijk. Ik ga nooit op reis zonder eene flesch bij mij te hebben. Dikwijls neem ik midden in den nacht een teugje. Maak maar eerst op wat ik u gegeven heb: over den prijs behoeft ge u niet ongerust te maken. Ik moet juist vandaag aan lord Everett schrijven en zal hem duidelijk maken, dat ik nog gaarne een paar fleschen wensch te hebben."

„E u r e k a! Terwijl ik schrijf komt een lumineus denkbeeld bij mij op. Ik ben bezig aan j o u te schrijven en j ij bent degeen, die mij den Dantidam, a l i a s mixtuur tegen de dyspepsie bezorgt. O! als je hierheen kondt komen en als lord Everett optreden! Wat zouden we een pret hebben en nog eens hartelijk lachen! Kom, waarde vriend, het zal een alleraardigste klucht zijn. Weiger het niet. Je hebt verandering van lucht noodig; maak van deze schoone gelegenheid gebruik, anders zal je nog eindigen met zelf op de ziekenlijst geplaatst te worden. Kom ten minste voor een week. Het zal je niet moeilijk vallen een collega te vinden die zoo lang je plaats inneemt. Kan Robins je niet vervangen? Hij zal toch niet uitsluitend ooren kunnen behandelen. Ik ben overtuigd dat hij de noodige bekwaamheid bezit om gedurende een week een oogje op je kelen en oogen te houden. De Infant voegt zijne wenschen bij de mijne en verklaart, dat hij, wanneer je niet komt, Jones zal vermoorden om je voor altijd van het genoegen te berooven hem te leeren kennen.

„Geloof mij tot aan Jones dood je toegenegen

Merton Towers.

„P. S. Als je komt, breng dan een dozijn fleschen Dantidam mede."

Het denkbeeld, lord Everett te worden streelde mij, lokte mij aan en werd in de eentonigheid mijner beroepsplichten eene dagelijksche verzoeking. Aan de beschreven visioenen van zee en bosschen paarde zich het verleidelijke visioen van Jones met licht gebogen rug te midden van het lachende landschap, en zich beijverend den smaak van den Damtidam te pakken te krijgen; ik zag hem in mijne verbeelding met verrukt gelaat, ten hemel geslagen blik en de hand op de maag.

Eindelijk kon ik niet langer weerstand bieden; ik ging naar Robins en schreef mijn vrienden het volgende:

„Jones heeft de overwinning behaald! Wacht mij een dag of tien vóór de vlootschouw, om na afloop daarvan gezamenlijk terug te keeren.

„Toen ik Robins verzocht zich met de oogen mijner patiënten te belasten, betoonde hij veel lust mij de mijne uit het hoofd te krabben, maar nauwelijks had ik hem deelgenoot van ons komplot tegen Jones gemaakt, of hij verklaarde zich bereid de zorg voor al mijne zieken op zich te nemen, op voorwaarde, dat hij van de vordering van den veldtocht op de hoogte zou gehouden worden.

„Ik spreek met niemand over mijn vertrek en Robins zal mijne brieven in eene enveloppe aan het adres van lord Everett zenden.

„P. S. Ik ben bezig een nieuw merk Dantidam te bottelen."

II.

De partij biedt moeielijkheden aan.

Het schoonste oogenblik in Jones' leven was waarschijnlijk dat waarin hij mij uit het rijtuig hielp stijgen, dat ik aan het station besteld had. Ik droeg een lichtgrijze demi-saison, strooboed en slobkousen, en zag er uit alsof ik op het schip van den Veroveraar den overtocht had gedaan. Ik zal maar terstond zeggen dat ik nagenoeg even groot als de Infant Woolwich ben. (Towers

daarentegen is een gezet mannetje op wiens gezicht ingenomenheid met zichzelf duidelijk te lezen staat). Ik heb regelmatige gelaatstrekken en zoo zijn ook mijne gewoonten.

Mijne gelaatskleur zou mij tot de schoone sekse doen behooren, maar mijn lichaamsbouw en mijne wijze van spreken getuigen van eene mannelijke kracht, welke de gedachte aan verwijfdheid van mij afweert. Ik spreek niet van mijne bruine knevels, omdat deze in dit tijdperk van vrouwenrechten en vrouwen-emancipatie geen uitsluitend mannelijk prerogatief meer vormen.

„Wees welkom, excellentie!" zeide Jones met eene zoo diepe buiging en op zoo luiden toon, dat ik mij gedrongen gevoelde den koetsier eene halve kroon fooi te geven.

Ik antwoordde met een onmerkbaar knikje, daar ik wel wist dat de beste manier om Jones van mijn aanzienlijken stand te overtuigen daarin bestond, hem niets daarvan te laten blijken. Ik trad onverschillig de vestibule binnen, gevolgd door den Infant en Merton Towers, die mij uit beleefdheid lieten voorgaan, terwijl Jones achterbleef, die met zichzelf in strijd was of hij eerst voor mijne bagage zorgen, of mij de voor mij bestemde kamer aanwijzen zou.

„Neem mij niet kwalijk, Excellentie," verontschuldigde Jones zich met vuurrood gezicht. „Jane, ga gauw den patroon roepen!"

„Neem 't ook mij niet kwalijk, Excellentie, dat ik u een oogenblik verlaat," zeide de Infant. „Ik loop even naar boven om een beetje toilet voor het lunch te maken en kom terstond terug. Wat zijn deze trappen toch vervelend! Wanneer zal hier eens een lift komen, Jones?"

„Dadelijk, mijnheer, dadelijk," antwoordde Jones werktuigelijk. Hij scheen de kluts kwijt te zijn.

De jonge eigenaar van het hotel, een bedaard man met een fatsoenlijk voorkomen, dien wij in zijne lectuur schenen gestoord te hebben, want hij hield een werk van Dickens in de hand, geleidde mij naar eene slaapkamer op de b e l é t a g e, welke met groote weelde gemeubileerd was en waarvan het venster op de zee uitzag.

„Het is de beste welke wij Uwe Excellentie kunnen aanbieden," zeide hij zich verontschuldigend, „maar met het oog op de aanstaande vlootschouw ...."

Ik maakte met de hand een ongeduldig gebaar en wenschte van harte, dat men mij minder goed behandeld had. Te Londen had ik het te druk gehad om mij in zijne bijzonderheden van den toestand rekenschap te geven, maar nu begon ik te bedenken dat onze grap mij duur te staan zou komen. Bovendien was ik door ontelbare trappen en gangen van mijne vrienden gescheiden, en dreigden onze gezellige avondbijeenkomsten in onaangename wandelingen op ongeschoeide voeten te veranderen om elkander te bezoeken, een kleine last wel is waar, maar kleinigheden hinderen dikwijls meer dan men denkt.

„Het salon is hiernaast," zeide de hotelhouder, terwijl hij onverwachts eene deur opende en mij in een ruim, prachtig ingericht vertrek met een rijk geschilderd plafond en eene veranda bracht. „Ge zult uwe maaltijden zeker niet in de algemeene eetzaal willen gebruiken?"

„Hum, hum!" mompelde ik, aan mijne knevels, trekkend. Toen kwam ik op eene goede gedachte: „Wat doen de heeren Woolwich en Towers?" vroeg ik.

„Zij eten met de anderen aan de table d'hôte, Excellentie," antwoordde de hotelhouder. „Zij verklaarden het salon niet noodig te hebben daar zij bijna den geheelen dag in de open lucht doorbrengen."

„O, dan kan ik mijne vrienden niet aan hun lot overlaten!" zeide ik nadenkend. „Ik vrees dat ik hen aan de table d'hôte zal moeten gezelschap houden."

„Zij zullen er waarschijnlijk de voorkeur aan geven met Uwe Lordschap alleen te zijn," merkte de hotelhouder pluimstrijkend op.

„Het is een lastig geval," bromde ik geeuwend, „daar ik evenwel vrees mijn vrienden onaangenaam te zijn met hier alleen te eten, zoo ...."

„Wilt ge hen uitnoodigen alle maaltijden hier gezamenlijk met u te gebruiken? Zeer goed, Excellentie," zeide Jones achter mij. Op zijne gewone katachtige manier was hij onhoorbaar binnen geslopen. Door de gemeenschapsdeur zag ik dat hij mijne bagage in de weelderige slaapkamer had nedergezet. Er ontstond eene korte stilte, waarin ik wanhopige pogingen deed om een antwoord te vinden. Het metalen geluid eener gong weerklonk door de lucht.

„Is dat het sein voor het lunch?" vroeg ik, een stap naar de deur doende.

„Ja, Excellentie," antwoordde Jones, „maar niet voor uw lunch. Ik zal het terstond hier laten gereedzetten, Excellentie, en inmiddels de vrienden van Uwe Lordschap gaan uitnoodigen."

Hij snelde haastig heen en liet mij in de grootste verbazing alleen. Jones viel minder in mijn smaak dan ik mij had voorgesteld. Een oogenblik later trad een bevallig kamermeisje binnen om de talel te dekken. Ik bemerkte toen dat ik hongerig en dorstig en tamelijk bestoven was, waarom ik besloot de zaak tot na het lunch op haar beloop te laten, overtuigd dat ik ze daarna met het grootste gemak in orde zou kunnen brengen. De zon scheen in het vertrek en de zee geleek een onafzienbaar vlak van vloeibaar goud. Het gezicht van de toebereidselen tot het lunch kalmeerde mij. Ik ging naar mijne prachtige slaapkamer en dompelde mijn hoofd in eene kom water.

Er werd aan de deur geklopt.

„Binnen!" riep ik.

„Hier is warm water, Excellentie!" Het was Jones.

„Ik heb 't al warm genoeg naar mijn zin!" dacht ik. „Ik heb 't niet noodig," snauwde ik hem toe; „ik wasch mij altijd met koud water."

Ik had besloten mijn overwicht in ondergeschikte punten te herwinnen, daar het mij niet gelukte het in hoofdpunten te doen.

„Natuurlijk, Excellentie. Het is alleen om u te scheren."

Mijn gezicht werd rood onder de handen die het waschten. Ik herinnerde mij 's morgens laat opgestaan te zijn en verzuimd te hebben mij te scheren uit vrees van den trein te missen. Er was slechts een microscopisch dons op mijne wangen zichtbaar; maar toch gevoelde ik, dat ik niet den moed had mij in dien toestand in Jones tegenwoordigheid aan het lunch te vertoonen.

„Dank u," zeide ik norsch.

Toen ik mij had afgedroogd zag ik, dat hij met gebogen rug in diep ootmoedige houding nog steeds in mijne kamer stond.

„Wat wilt ge nu nog voor den duivel!" donderde ik hem toe.

Zijne oogen schitterden van verrukking. Mijne manieren hadden de waarde van een plechtigen eed waarmede de authenticiteit van

mijn adel bezworen werd, en namen, naar het scheen, zijne laatste twijfelingen weg.

„Welke soort van wijn verlangt Uwe Excellentie? Pommery-Greno of Heidsieck-Monopole?"

Ik verwenschte hem in mijn binnenste naar het land waar de peper groeit. Ik ben zeer meegaand van aard en toen ik student was, moest ik op dagen, dat mijne beurs schraal voorzien was, vijf en twintig stuivers meer voor mijn eenvoudig diner betalen, telkenmale als de kellner mij vroeg: „Zwaar of licht bier, mijnheer?" Maar het alternatief waarvoor ik nu stond was oneindig verschrikkelijker. Ik was op het punt hem te zeggen dat ik geheel-onthouder was, toen ik nog bijtijds bedacht, dat dergelijke verklaring mij 's avonds van mijn glas whisky zou berooven en bovendien veroordeelen om bij elken maaltijd water te drinken. Bovendien dacht ik er aan dat Jones voor mij en mijne vrienden den champagne zou inschenken, en het spreekwoordelijk is dat de adellijken niet in den reuk van matigheid staan. En moest die zoetsappige eerzuchtige nu een armen drommel van zijn glas bier berooven! Het was iets verschrikkelijks! Ik hoopte mij met roode wijn er uit te redden. In mijne agitatie begon ik mijne wangen in te zeepen zonder te antwoorden. Eindelijk klonk mij Jones' stem weder in de ooren, hoogst eerbiedig, maar onvermijdelijk als de bazuinen van het laatste oordeel.

„Hebt ge Pommery-Greno gezegd, Excellentie?"

„Neen," bulderde ik hem toe en mat hem met een trotschen blik.

„Goed, Excellentie. Lord Porchester had eene bijzondere voorliefde voor onzen Heidsieck. Hij is dan ook van een buitengewoon goed jaar."

Ik wenschte hem naar alle duivels. Toen de deur achter hem gesloten was, zette ik met wraakzuchtige gedachten mijn scheermes aan en mompelde: „Goed! ik zal het je met Dantidam betaald zetten!"

Ik hoorde mijne vrienden, die bij mij kwamen lunchen, en haastte mij met scheren gereed te komen. Na mijn jas aangetrokken en een stukje pleister op mijne kin geplakt te hebben, trok ik de deur met een ruk open, daar ik niet verkoos, dat zij mij op dergelijke wijze het vel over de ooren zouden laten trek-

ken; zij hadden hun plan beter moeten beramen en te voren eene eenvoudige slaapkamer voor mij bespreken, in plaats van mij met deze lucullische weelde te laten omgeven. Het was laf en laag mij op het kritieke oogenblik aan mijn lot over te laten, en ik wilde hun terstond aan het verstand brengen hoe ik over hen dacht.

„Schavuiten!" begon ik; maar de woorden bestierven mij op de lippen. Jones bediende aan tafel.

Het lunch moet uitstekend zijn geweest; de gerooste hoentjes en de honigtaart zagen er zeer appetissant uit; door het openstaande venster stroomde eene verfrisschende koelte naar binnen; de zee en de champagne tintelden. Maar mij, die de hongerigste, was, smaakte het volstrekt niet; Jones, die niet medeat, genoot het meest van allen. De Infant en Towers waren uitgelaten vroolijk en onderhielden een levendig vuur van aristocratische toespelingen, welke mijne gal deden overloopen.

„A propos; hoe vaart de hertogin-moeder?" begon de Infant.

„Loop naar den drommel met de hertogin-moeder!" beet ik hem toe, het beetje geduld verliezend dat mij nog restte.

Jones' gezicht was stralend en de Infant gaf door teekens zijne ingenomenheid met mijne ongedwongen manieren te kennen. Dergelijke minachting ten opzichte van de hertogin kon alleen een gevolg van groote gemeenzaamheid zijn. Eindelijk kon ik mij niet langer bedwingen: ik moest uitbarsten, anders kreeg ik een toeval. Ik zond Jones heen om cigaretten te halen.

Nauwelijks had hij de deur achter zich dicht getrokken, of mijne beide vrienden wendden zich tot mij:

„Zeg eens eventjes, beste vriend," riep Towers op verwijtenden toon, „vindt je niet dat de grap te ver gaat? Hoe heb je 't in je hersens gekregen om deze weelderige kamers te nemen? En dat nog wel in den tijd der vlootschouw! Men had deze vertrekken beschikbaar gehouden in de hoop, dat de eene of andere groote hans hier de drukte der voorname hotels zou ontvluchten. Verbeeld je, er is een alleraardigst kamertje naast de onze, en ik dacht niet anders of je zoudt dat genomen hebben."

„Mij dunkt dat het hier frisch wonen is!" zeide ik zuchtend.

„Dat is zoo," antwoordde de Infant, „ik beaam het volkomen.

Het zijn de meest frissche kamers van het heele hotel. Het is hier best uit te houden, en als jij niet tegen de kosten opziet, zal ik wel de laatste zijn om mij daarover te beklagen."

„Het schijnt je goed te gaan in de wereld, waarde vriend," liet Towers zich afgunstig hooren, „dat je ons als critici op gerooste hoentjes en champagne onthaalt. Ik denk dat men spoedig een nieuw kerkhof in je kwartier zal moeten in gebruik nemen."

„Weest op je hoede, waarde heeren!" voerde ik hun grimmig te gemoet. „Vergeet niet, dat er ook op het kerkhof van Ryde ruimte in overvloed is."

„Hoe, Ted!" riep de Infant, mij trouwhartig aanziende, „ben je dan niet gekomen om hier je vacantie door te brengen?"

„Zwijg maar daarover!" snauwde ik hem toe. „Jullie zijt het, die mij in deze val hebt doen loopen. Dat moet ook wel!"

„Val!" riep Towers, verbaasd in het rond ziende. „Dat noemt hij hier een val! Maar zeg eens, beste jongen, ben je millionnair geworden? Wat mij betreft, ik vind dit vertrek een lord waardig."

„Dat is best mogelijk, maar daar ik het eene noch het andere ben, zoo wil ik jullie maar dadelijk aan het verstand brengen, dat ik niet voornemens ben al deze weelde en overdaad te betalen."

„Wat!" viel de Infant uit. „Je inviteert je vrienden op het lunch en dan verlang je dat zij zelf de rekening betalen?"

„Ik heb er niet aan gedacht iemand uit te noodigen!" voegde ik hem verontwaardigd toe.

„Wie heeft 't dan gedaan?" vroeg Towers barsch.

„Jones!" antwoordde ik.

„Tot uw dienst, Excellentie. Het spijt mij, dat ik Uwe Lordschap heb laten wachten, maar ik ben overtuigd, dat deze cigaretten haar zullen bevallen. Ik heb het doosje bij het vertrek van lord Porchester geopend, zoodat het aangebroken is."

„Zijn het Egyptische?"

„Ja, Excellentie," antwoordde Jones en zijn gezicht blonk van blijdschap.

„Geef dan maar hier en scheer je weg!" snauwde ik hem toe. Hij sloop haastig de deur uit.

„Heeft Jones ons uitgenoodigd?" begon de Infant zoodra de genoemde de hielen had gelicht. „Hoe kan je ons dit wijsmaken?

Alsof Jones iets zonder je bevel zou durven doen! Wij zijn zijne slaven, maar jij! Hij hangt aan je lippen!"

„Vervloekt! Ik zou hem gaarne hooger zien hangen!" riep ik uit.

„Je hebt gelijk, want je taal is ontegenzeglijk niet bijster hoog," zeide de Infant sarcastisch. „Maar in ernst, wat moet al dit gekibbel beteekenen? Ik dacht dat dit met champagne besproeide lunch niets anders dan een stukje realisme was, om terstond goed in je rol op te treden."

Ik legde hun met weinig woorden uit hoe Jones, juist zooals zij het mij beschreven hadden, van het oogenblik mijner aankomst af mij geene minuut alleen gelaten had. De veranda weergalmde van hun spottend gelach.

„Hoe 't ook zij," bracht de Infant nog altijd lachend in het midden, „het is niet meer dan billijk, dat je op den dag waarop je tot den adelstand bent verheven ons een lunch aanbiedt. Je kunt niet van ons vergen dat wij ons aandeel betalen, te minder daar wij hierdoor het ons wachtende lunch van koud ossenvleesch met pikante saus, dat in ons wekelijksch pension begrepen is, hebben moeten verzuimen. Wij kunnen toch niet tweemaal betalen!"

„Het kan mij niet schelen wat het lunch betreft," gaf ik glimlachend te kennen, daar mijne opgeruimdheid terugkeerde nu ik mijne kwade luim lucht gegeven had. „Ik zou het gaarne elken dag aanbieden en het verheugt mij dat het jullie gesmaakt heeft. Maar wat het overige aangaat: òf wij betalen gezamenlijk, òf ik trek mij terug. Ik bezit niet meer dan tien pond."

„Een pond per dag!" opperde Towers, „dat zal wel voldoende zijn."

„Hoe! Als er alleen met het lunch al een pond gemoeid is!" wierp ik tegen.

„En dan is er nog de kamer," zeide de Infant. „Wie weet hoeveel men daarvoor zal rekenen?"

„Dat is alleen aan Jones bekend," mompelde ik.

De genoemde trad binnen — een ware deus ex machina — zoodra zijn naam over mijne lippen was.

„Neem de tafel af!" beval ik kortaf.

Hij deed wat hem bevolen was en wij konden eindelijk in vrijheid ademhalen. Wij namen in de met fluweel bekleede fauteuils plaats en lieten de geurige rookwolkjes onzer cigaretten omhoog-

kronkelen. Ik gevoelde mij meer geneigd om den toestand met kalmte te bestudeeren.

„Wij zullen je samen misschien vijf pond kunnen leenen," begon Towers.

„Wat helpt een eerlijk man het leenen van geld?" vroeg ik. „Kunnen wij het spel niet voortzetten zonder dat het te veel kost? Voor alles moet ik mij van deze vertrekken ontdoen en het kamertje naast die van jullie betrekken. Ik kan voorgeven dat wij in elkanders nabijheid wenschen te zijn."

„Maar zal je den moed hebben Jones in het gezicht te zien om het hem te zeggen?"

Ik aarzelde. Instinctmatig gevoelde ik dat het Jones verschrikkelijk zou ergeren, als ik mijne weelderige vertrekken met een goedkoop kamertje verwisselde, en het daarom beter zou zijn, dat een ander er zich mede belastte het hem mede te deelen.

„O! de Infant zal hem de zaak wel aan 't verstand willen brengen," stelde ik losjes voor.

„Volstrekt niet," antwoordde hij levendig, „het is nu te laat. Je zoudt er bovendien in alle opzichten door verliezen en je eene massa onaangenaamheden op den hals halen. Hij zou je te verstaan geven, dat hij in den loop van den dag eene menigte aanzoeken heeft moeten afwijzen, omdat de kamers reeds betrokken waren. Neen, behoud de slaapkamer en wij nemen het salon voor gemeenschappelijke rekening. Goed beschouwd is 't toch wel aangenaam een gezellig en goed ingericht vertrek tot zijne beschikking te hebben."

„Goed," zeide ik. „Dan blijft nog maar alleen over, ons van de afzonderlijke tafel en de champagne vrij te maken."

„Laat dat maar aan mij over," stelde de Infant voor. „Ik zal Jones zeggen, dat je er zeer op gesteld bent met ons samen aan tafel te zijn, maar dat wij er niet in kunnen toestemmen afzonderlijk met je te eten, omdat je in je overdreven zucht tot verkwisting, welke nog den dood der hertogin-moeder zal veroorzaken, er op staat alles te betalen wat in je kamers gebruikt wordt, en het daarom noodig is dat je aan de gemeenschappelijke tafel komt. Hij zal zeer in zijn schik zijn om je heen te kunnen trippelen."

„En ik," voegde Towers er bij, „ik zal hem vertellen dat je

als slachtoffer der onder den aanzienlijken stand heerschende dipsomanie, welke de woekeraars zoo toeschietelijk voor de jongere broeders maakt, gewoon bent zulke ontzaglijke hoeveelheden champagne te verzwelgen, dat je als een aan hydrophobie lijdende hond je op de bedienden werpt en het onze heilige plicht is je op een diëet van licht tafelbier of orgeade te stellen."

„Zou 't niet eenvoudiger zijn hem de waarheid te zeggen?" waagde ik aarzelend in 't midden te brengen.

„Wat! Hem de heele zaak openlijk bekennen? Doe mij het genoegen de prettigste vacantie van mijn leven niet te bederven. Ga eens na hoe je in zijne achting zult rijzen, als hij hoort dat je een doorbrenger en een drinkebroer bent. Werp in 's hemels naam niet zulk eene donkere schaduw over Jones leven!"

„Zeer goed," zeide ik, zwichtend voor de aangevoerde argumenten, „maar dan stel ik tot voorwaarde dat de uitgaven tot een minimum beperkt worden. Ons motto moet zijn: ‚Dwaasheid zonder buitensporigheden', of ‚een economische grap'."

„Je hebt gelijk!" riepen beiden. Wij bleven gezellig zitten praten onder het genot der inderdaad uitstekende cigaretten, en waren onuitputtelijk in humoristische beschouwingen omtrent Jones, te wiens koste wij ons uitstekend vermaakten. Te midden van het levendige gesprek werd er aangeklopt en trad Jones binnen.

„Het rijtuig zal over vijf minuten gereed zijn, Excellentie," meldde hij.

„Het rijtuig!" stamelde ik verbleekend.

„Ja, Excellentie; ik heb mij de vrijheid veroorloofd te denken dat Uwe Lordschap niet voornemens zal zijn zulk een prachtigen dag binnenshuis door te brengen."

„Neen, dat ben ik ook niet, ik ga terstond uit," zeide ik vastberaden. „Maar niet in een rijtuig."

„Zeer goed, Excellentie; ik zal het rijtuig wegzenden en een paard laten voorbrengen. Ik veronderstel dat Uwe Lordschap wel een vurig zal verlangen. Janes, eenige huizen hier vandaan, heeft een prachtigen bruinen volbloedhengst."

„Dank u, ik berijd .... hum .... geen huurpaard."

„Ik begrijp u, Excellentie; dan zal ik zorgen dat de „Meibloem" vandaag ter beschikking van uwe Lordschap blijft. Uwe Excellentie

heeft den tijd om voor het diner een heerlijk zeetochtje te doen."

En haastig sloop hij de kamer uit.

„Je hadt beter gedaan met het rijtuig te kiezen," merkte de Infant droogjes op, „het kost minder dan het yacht. Eens moet je toch in zijne handen vallen, en hoe flinker je dan de zaak behandelt, hoe beter 't is. Na de eerste proefneming kon je zeggen dat de veeren niet deugen, of dat de kussens niet zacht genoeg voor je verwend corpus zijn."

„Loop naar den drommel!" riep ik woedend en gaf een geweldigen ruk aan de schelkoord.

„Tot uw dienst, Excellentie."

Jones stond voor mij, met gebogen rug en kruipend als altijd.

„Ik wil het yacht niet hebben."

„Zeer goed, Excellentie; dan zal ik het rijtuig doen blijven."

Hij keerde zich om om weg te sluipen!

„Jones!" bulderde ik.

Hij zag mij aan. Zijne vol vertrouwelijken eerbied op mij gerichte blikken ontmoetten de mijne. Mijne energie begon mij door al mijne poriën te verlaten.

„Ik.... ik.... Gaat ge ook met het rijtuig mee?" stamelde ik, niet wetend wat te zeggen.

„Neen, Excellentie," antwoordde hij op een toon van diep leedwezen.

Dit deed mij besluiten. Ik liet hem heengaan.

Wij deden ontegenzeglijk een alleraangenaamst rijtoertje door de schoone streken van het eiland, en daar ik toch de muzikanten moest betalen, besloot ik ook de genoegens van het feest te genieten. De Infant en Towers waren vroolijk tot uitgelatenheid toe; ik onderwierp mij gelaten aan de door Jones gemaakte beschikkingen. Thuis komend bemerkten wij met schrik dat het reeds half zeven was. De bel voor het diner had reeds voor de eerste maal geluid. In de vestibule ontmoette ik Jones.

„Het diner zal om zeven uur in de kamer van Uwe Excellentie opgebracht worden."

Ik gaf den Infant allerlei wanhopige teekens.

„Zeg 't hem nu," fluisterde Ik hem toe.

„Het is te laat," fluisterde hij terug. „Morgen."

Radeloos telegrapheerde ik aan Towers. Hij schudde het dikke hoofd om mij te kennen te geven, dat er niets aan te doen was.

„Hebt ge mijne vrienden voor het diner uitgenoodigd?" vroeg ik ironisch.

„Neen, Excellentie; ik dacht dat u voor heden hun gezelschap voldoende genoten had."

De verontschuldiging hield een bedekt verwijt in. Jones droeg zorg voor mij en voor mijne waardigheid.

Toen ik mijne kamer binnen trad, vond ik tot mijn schrik mijn gekleed costuum netjes uitgespreid op het bed liggen — ik had het meegenomen met het oog op de mogelijkheid, dat ik een of ander bal zou bezoeken. Jones had mijn koffer open gemaakt. Gedurende een oogenblik liep het mij als koud water langs den rug bij de gedachte, dat hij het monogram op mijn linnengoed zou gezien en zoodoende het bedrog ontdekt hebben; maar tot mijne groote blijdschap viel mij terstond daarna in, dat de letter E, de werkelijke initiaal van mijn tot Ted verkorten voornaam, ook de beginletter van Everett was. Van dezen twijfel verlost, begreep ik dat ik mij moest onderwerpen aan den last van mij te verkleeden — ter eere van Jones. Terwijl ik daarmede bezig was, beving mij eene plotselinge nieuwsgierigheid. Ik gluurde door het sleutelgat in het salon, en zag Jones juist met eene flesch Heidsieck binnen komen. Ik loosde een zucht. Ik wist dat ik ze moest ledigen om de waarheid te bewijzen van de fabel, welke Towers hem den volgenden dag zou opdisschen. Inmiddels naderde Jones sluipend de deur en knielde daarvoor neder. Eenskaps kwam de gedachte bij mij op, dat hij gebruik wilde maken van het sleutelgat, waarvoor ik het oog hield. Ik sprong verschrikt overeind en ging voort mij te kleeden met de waardigheid van eene schoone vrouw, die weet door een bewonderaar gadegeslagen te worden.

Woedend verslond ik alles wat Jones mij aanreikte. Bij het derde gerecht gaf een lumineus denkbeeld mij de verloren kalmte terug. Van dat oogenblik af verdween de glimlach niet meer van mijn gelaat. In mijne haast om een einde aan het diner te maken bedankte ik voor het dessert. De wraak was mijn beste dessert.

„Hum!" mompelde ik, mijne knevels opkrullend. „Breng mij een flesch Dantidam."

Ik wist dat zijn fleschje al lang leeg moest zijn en was voornemens hem eene volle flesch te schenken.

„Hebt ge Dantidam gezegd, Excellentie?"

„Dantidam!" schreeuwde ik. „Ge zult mij toch niet willen wijsmaken, dat je er geen hebt."

„O neen, Excellentie. Wij hadden een grooten voorraad daarvan opgedaan, maar lord Porchester maakte er zulk een ruim gebruik van (hij dronk ze zooals Uwe Lordschap champagne drinkt) dat ik er zeer aan twijfel of er nog eene flesch over is!"

„Hoe vervelend!" grauwde ik. „Dan zal ik eene flesch van mijn eigen moeten nemen uit die zwarte kist onder mijn bed. Ik kan er niet buiten na het diner. Vervloekt! ik heb den sleutel in mijn anderen pantalon laten zitten."

„O! doe geene moeite, Excellentie," zeide Jones angstig; „ik zal gauw gaan zien of ik er nog kan vinden."

Ik wachtte met den blik op de deur gevestigd.

Met opgeruimd gelaat kwam Jones terug.

„Wij hebben nog een voldoenden voorraad, Excellentie," zeide hij, een boordvol glaasje op de tafel zettend.

Hij nam langzaam de tafel af, terwijl hij mij telkens tersluiks aanzag. Ik dronk den Dantidam. Daarop ging Jones heen en ik schopte tegen de meubels en liep op en neer in mijne troostelooze grootheid als Napoleon op St. Helena.

Eindelijk stormden de Infant en Towers schaterlachend bij mij binnen.

„Je komst heeft Jones' aristocratische eerzucht opnieuw aangevuurd!" proestte Towers. „Ha! ha! ha!"

„Ho! ho! ho!" hijgde de Infant. „Na veel smeeken en vleien heeft hij ons onzen laatsten Dantidam afgetroggeld!"

Met moeite riep ik een glimlach te voorschijn.

„Te duivekater!" brulde de Infant. „Waartoe moet die uitstalling van glanzend linnen op je corpus dienen?"

„Om het frisscher te hebben," verklaarde ik.

III.

De Koningin komt in het spel.

Den volgenden morgen ontbeet ik in mijne kamer, maar voor het lunch hadden mijne vrienden het geschikte oogenblik gevonden om Jones de noodige inlichtingen omtrent mij te geven. Zij hadden hem herhaaldelijk en dringend aanbevolen mijn rang geheim te houden, wat natuurlijk ten gevolge had, dat alle blikken op mij gevestigd werden zoodra ik de eetzaal binnen trad. Ik at met de ongedwongenheid van iemand, die zich bewust is onwillekeurig lessen in de etiquette aan burgerlijke personen te geven, die hem steelswijze gadeslaan. De Infant liet mij orgeade drinken om mij ongemerkt den champagne te ontwennen: en langzamerhand tot het gebruiken van gerstewater te brengen. Na het lunch gaf Towers aan Jones zijn ongenoegen te kennen, omdat hij klaarblijkelijk mijn naam bekend gemaakt had.

„Mijnheer," protesteerde Jones verontwaardigd, „ik heb beloofd met niemand in het hotel daarover te spreken en ik heb mijne belofte gehouden."

„Hoe kent iedereen hem dan?" vroeg Towers.

„Het zou mij niet verwonderen wanneer men hem in het vreemdelingen-register gelezen heeft," antwoordde hij onverstoorbaar.

Half geëmancipeerd als ik was volgde ik den gewonen sleur van het leven aan zee. Ik bracht den dag door met zwemmen, zeilen en roeien, wandelen en nietsdoen, altijd als Jones het mij vergunde. Op een regenachtigen voormiddag, terwijl wij onder het genot eener geurige cigarette onze blikken over den uitgestrekten waterplas lieten weiden, en ons schier verheugden over ons elegant salon, bracht Jones onverwachts het lunch voor drie personen binnen. 's Avonds vermoeid in de eetzaal komend zeide Jones op nederigen toon tot den Infant en Towers:

„Neemt het mij niet kwalijk, heeren, ik ben genoodzaakt geworden u van Zijne Excellentie te scheiden. Wij hebben zulk een toevloed van reizigers, dat het mij moeite kost voor allen plaats te vinden."

De nietswaardigen begaven zich lafhartig naar het andere einde der tafel en ik richtte mij met toornig gefronst voorhoofd naar mijne gewone plaats. Ditmaal was mijn besluit genomen. Ondanks alles zou ik niets anders dan tafelbier drinken. Maar voor ik nog had plaats genomen was elk spoor van verstoordheid bij mij verdwenen.

Mijn hart klopte onstuimig; onwillekeurig sloeg ik een blik op het nummer van mijn servetring om mij te vergewissen dat ik geene verkeerde plaats had ingenomen. Naast mij zat het bekoorlijkste meisje dat ik ooit ontmoet had. Toen de Heidsieck kwam, hief ik als in een droom mijn glas op en dronk het beeldschoone schepseltje aan mijne linkerzijde, aan de zijde van het hart toe. — Wij geneeskundigen worden niet gemakkelijk door de schoonheid eener vrouw getroffen: wij weten te goed waaruit zij bestaat. Maar het gezicht van dat meisje had iets zoo liefelijks en bevalligs, om zelfs een verstokt materialist te doen aarzelen haar onder eene physiologische formule te brengen. Een oogenblik later bood ik haar de peper aan, waarvoor zij met een enkel woord bedankte. Hare uitspraak klonk mij eenigzins vreemd in de ooren en ik was nieuwsgierig om daarvan de reden te weten. Ik sprak over den regen, die aanhoudend tegen de vensters tikte als verlangde hij binnen gelaten te worden.

„Het regende ook toen ik Parijs verliet," zeide zij, „maar daarna heb ik heerlijk weder gehad."

Ik begreep het al. Zij sprak door den neus en was eene Amerikaansche. Ik heb altijd een sterk vooroordeel tegen de Amerikanen gehad, vooral geloof ik, omdat zij altijd, wanneer men hen hoort, „heerlijk weder" hebben gehad. Met een gevoel van gedeeltelijke teleurstelling zette ik het gesprek voort.

„Is u te Parijs geweest?" vroeg ik, aan de oude anecdote over de brave Amerikanen denkend, die naar Parijs gaan wanneer zij stervend zijn. „Ik beken dat u werkelijk uit den hemel schijnt gevallen."

„Houdt u mij voor zoo slecht?" vroeg zij opgeruimd lachend. Haar lachen klonk niet door den neus; integendeel, het was buitengewoon welluidend.

„O! Ik houd u niet voor uit den hemel verbannen!" antwoordde

ik. „U maakt een uitstapje en heeft een retour-biljet bij u."

„Toch ben ik niet voornemens derwaarts terug te keeren," zeide zij, het bekoorlijke kopje schuddend.

„Ook niet wanneer u sterft?" vroeg ik glimlachend.

„Ik voorzie dat ik een warmer klimaat zal noodig hebben," antwoordde zij stoutmoedig.

„U is te goed voor zulk een klimaat," zeide ik zonder aarzeling.

„Ho, ho! Wat zijt ge spoedig gereed met uwe certificaten voor personen, die ge in 't geheel niet kent!" riep zij met een spottenden blik.

„Het geven van certificaten behoort tot mijn werkkring," merkte ik glimlachend op.

„Huwelijks-certificaten, Exellentie?" vroeg zij schertsend.

Ik was op het punt te antwoorden: „Geneeskundige certificaten," maar het laatste woord harer vraag deed de mijne op mijne lippen besterven.

„U .... kent mij?" stamelde ik.

„Ja, Exellentie!" antwoordde zij met eene spottende buiging.

„Maar .... hoe?" mompelde ik. „U is pas aangekomen!"

„Jones," zeide zij.

„Jones!" herhaalde ik spijtig.

„Tot uw dienst, Exellentie."

Hij gleed naast mij om mijn glas te vullen.

„Jones is een vervelende en onbescheiden babbelaar," zeide ik fluisterend, toen hij weder buiten het bereik onzer stemmen was.

„Jones is een Engelschman," luidde haar raadselachtig bescheid. „Maar wat u betreft, het kan u toch niet onaangenaam zijn, dat men weet wie ge zijt?"

„Het is mij wel degelijk onaangenaam," antwoordde ik verlegen.

„Ik begrijp het. Er zal een vlekje aan uwe reputatie kleven," flapte zij met hare Amerikaansche vrijmoedigheid uit. Wij in de Vereenigde Staten schatten den Engelschen adel op zijne juiste waarde."

„Ik .... ik ...." begon ik hakkelend.

„Neen, zeg mij maar niets," viel zij mij haastig in de rede, „ik weet het liever niet. Mijne tante, de dame aan mijne linker-

zijde, is eene weduwe, zij is eene halve Engelsche en hoogst fatsoenlijk, weet u?.... Zij zou verlangen, dat ik mij op een afstand van u hield."

„En dat verlangt gij niet?" vroeg ik gevleid.

„Goede hemel! men moet toch met iemand spreken," verklaarde zij met gefronste wenkbrauwen. „Mijne tante bevindt zich zeer wel: zij heeft hare kinderen thuis gelaten en dit is voor haar voldoende om zich gelukkig te gevoelen. Maar het is niet voldoende om mijn leven te veraangenamen en eenige afwisseling daarin te brengen."

„Ge zijt oprecht," zeide ik glimlachend.

„Zeker; oprechtheid is een in dit oude land vergeten woord."

Opnieuw liet zij haar welluidend lachje hooren.

Ik voelde mij geboeid door hare toovermacht, evenals door die van Jones, maar duizendmaal aangenamer. Ik begon hare neusklanken reeds liefelijk te vinden, en ze gaven eene groote aantrekkelijkheid aan hare origineele uitdrukkingen. Eensklaps sloeg ik de oogen op en ontwaarde ik den Infant en Towers, die mij van het andere einde der tafel met afgunstige blikken aanstaarden. Toen gevoelde ik mij werkelijk gelukkig. Wel is waar zat de opgeruimde O' Rafferty tusschen hen in, maar het scheen dat hij niet voldoende was om hen op te vroolijken, integendeel.

„Ha! ha! ha!" lachte ik luidkeels, toen wij 's avonds in het salon bijeenkwamen. „Alles wel ingezien heeft een titel toch wel iets goeds!"

„Schei uit!" viel de Infant knarsetandend uit. „Als je dat pikante schepsel denkt te monopoliseeren, dan geef ik je reeds bij voorbaat kennis, dat je geusurpeerde adel de rekening van je prachtige zaal zal betalen. Wij hebben een syndicaat gevormd, vergeet het niet."

„Dat is zoo; maar dit maakt geen deel van de daaraan verbonden voorwaarden uit," voegde ik hem verontwaardigd toe.

„Zou je dat denken?" voerde Towers mij sarcastisch te gemoet. „Waarom meen je dat Jones haar naast je heeft doen zitten, als 't niet was om de verschuldigde hulde aan je adel te brengen?"

„Dat is wel mogelijk; maar als ik haar kan overhalen een tochtje of een uitstapje met mij te doen, dan is dat mijne zaak."

„Je zult geene tochtjes en geene uitstapjes met haar doen, Ted," verklaarde de Infant op ernstigen toon. „Wij staan je niet toe voor eigen rekening te werken."

„Of voor je eigen rekeningen," voegde Towers er bij. „Terwijl jullie alleen oogen voor elkander hadt, heeft Jones ons alles omtrent haar medegedeeld. Ze heet Harper, Edelbertha Harper, en haar vader is spoorweg- of petroleumkoning of iets dergelijks."

„Zij is eene koningin, onverschillig van welk rijk!" riep ik vol vuur. „Wij zijn reeds goede vrienden en morgen gaan wij samen een zeiltochtje doen. Het is mijne schuld niet als zij zich om jullie niet bekommert."

„Houd op met dat gehuichel!" schreeuwde de Infant. „Of je staat haar aan het syndicaat af, óf je betaalt je eigen kosten. Kies nu maar."

„Welnu, laten wij tot een compromis komen," zeide ik wanhopig.

„Geen compromis! Het is om je te beletten haar te compromitteeren, dat wij tusschenbeide willen komen. Wij zullen het zeiltochtje gezamenlijk doen."

„Neen, luister naar mij. Ik zal haar na het tochtje een lunch aanbieden en dan noodig ik jullie ook uit om kennis met haar te maken."

„Maar hoe weet je dat zij 't zal aannemen?" vroeg Towers.

„Zij komt zeker als ik ook hare tante uitnoodig."

„Schavuit! je hebt ze al beiden uitgenoodigd!" schreeuwde de Infant. „Waar blijft nu je compromis?"

„Towers en jij waren nog niet geïnviteerd," bracht ik hem onder het oog.

„Neen, maar nu stel je voor het maatschappelijk kapitaal te gebruiken," wierp hij mij norsch tegen.

„Het komt niet bij mij op," stelde ik hem gerust.

Zoo was de zaak in der minne geschikt. Ik had vier gasten bij het lunch en Jones was daarover blijkbaar in zijn schik. De Infant en Towers legden beslag op mejuffrouw Harper en lieten aan mij over om mevrouw Windpeg te onderhouden, eene nog schoone doch vervelende dame, die mij eene wijdloopige beschrijving van haar leven in Engeland gaf, nadat zij twintig jaren geleden New York als jonggetrouwde verlaten had. De bijzonder-

beden daarvan schenen haar buitengewoon te interesseeren. Edelbertha bemoeide zich in 't geheel niet met hare tante, maar des te meer met mijne vrienden. Ik betrapte er mij herhaaldelijk op, dat ik in mijne vingers beet in plaats van in het hoendervleugeltje, dat ik bezig was af te kluiven. Maar ik werd gewroken aan de table d' hôte. Jones hield mijne vrienden meedoogenloos bezig, terwijl hij er zorgvuldig voor waakte, dat ik mijne plaats naast de bekoorlijke Amerikaansche behield. Zonderlinge omkeer van den geest! Het denkbeeld begon zich meer en meer van mij meester te maken om Jones om te koopen.

Op den dag der vlootschouw kwam ik tot de ontdekking dat ik smoorlijk verliefd was. Mijn viertal vrienden had natuurlijk voor het venster van mijn salon plaats genomen. Ook Jones had dat vertrek uitgekozen om het schouwspel te genieten, en ik geloof dat hij mijn gasten den geheelen dag de uitgezochtste ververschingen aanbood; ik herinner mij ook nog flauw, dat ik er mij over verheugde, dat hij ons allen bij mevrouw Windpeg verontschuldigde, welke op schromelijke wijze door ons veronachtzaamd en geheel aan haar lot overgelaten werd, en hij haar de heerlijkste lekkernijen presenteerde; maar alleen van Edelbertha heb ik eene duidelijke herinnering. Haar lief gezicht was mijne vlootschouw. De bewegingen van het licht op hare wangen en in hare haren waren de eenige manoeuvres, die mij belang inboezemden; de paarlen in haar mond waren mijne in linie opgestelde schepen, en terwijl de anderen moeite deden om door den dichten rook heen iets te zien, vergastten mijne oogen zich aan het gezicht van haar bekoorlijk gelaat. Ik hoorde noch het kanon, noch het duizendstemmig gejuich der langs het strand opeengehoopte menigte: ik hoorde alleen de nu en dan over hare lippen komende welluidende klanken.

„Morgen moet ik vertrekken," fluisterde ik haar onder het diner toe. Het kwam mij voor dat zij bleek werd, maar ik kan het niet met zekerheid zeggen, omdat Jones op dat oogenblik juist mijn bord verwisselde.

„Dat spijt mij," zeide zij eenvoudig. „Is 't noodzakelijk?"

„Ja," antwoordde ik treurig. „Mijne heerlijke vacantie is ten einde. Morgen moet ik weder aan den arbeid."

„Ik dacht dat het leven voor u adellijken een onafgebroken feest was," zeide zij verwonderd.

Die toespeling deed mij aangenaam aan. Mijne liefde was hopeloos. Een beginnend geneesheer kon de hand eener rijke erfgename niet vragen. En al kon ik 't ook doen, dan moest ik beginnen met de bekentenis van mijn bedrog, en dit zou al eene zeer slechte aanbeveling zijn geweest. En haar te vragen zonder de waarheid te bekennen, was de handelwijze van een schavuit, van een chevalier d'industrie van de slechtste soort. Neen; beter mij uit haar gezicht te verwijderen en eene herinnering bij haar achter te laten waaraan geene smetten kleven — en zelf het aandenken aan haar te bewaren als een droom, als eene verstoorde idylle. Toch kon ik niet nalaten er met verscheurd gemoed over na te denken, dat, als ik niet met bedrog was begonnen, ik mij aan haar had voorgedaan zooals ik werkelijk was, ik het had kunnen wagen haar om wederliefde te vragen; — en misschien had ze mij die geschonken. Welk eene zwakheid van mij, haar niet alles van den aanvang af gezegd te hebben! Zou zij zelve onze grap niet goedgekeurd hebben? Zou zij niet zelve aan onze samenzwering tegen Jones hebben deelgenomen?

„Ach! ik vrees dat het leven nooit een feest voor mij zal zijn!" zuchtte ik.

„Zeg eens," zeide zij plotseling, „zijt ge wetgever door erfrecht?"

„Dat is niet de ziekte waaraan ik lijd," antwoordde ik ontwijkend.

„Welke dan?"

„De liefde!" kwam het als een wanhoopskreet over mijne lippen.

Zij lachte vroolijk.

„Dat is eene zonderlinge opvatting van de liefde."

„Waarom? Ook mijne ouders hebben daaraan geleden, ik hoop 't althans."

„Ik twijfel daaraan. Over het algemeen is men de meening toegedaan, dat de echtgenooten in uwen stand in het huwelijk daarvoor genezing vinden."

Zij had het hoofd over haar bord gebogen, zoodat ik tevergeefs beproefde in hare oogen te lezen.

„Welnu, dat vind ik eene groote schande; zijt ge 't niet met mij eens, juffrouw Harper.... Edelbertha? Mag ik u Edelbertha noemen?"

„Als 't u aangenaam is," antwoordde zij zonder de geringste aarzeling.

„Het is mij meer dan aangenaam!" verklaarde ik opgewonden. Eene vurige hoop daalde in mijn hart. Als zij mij ondanks alles eens beminde! Kon ik haar daarover maar spreken. Doch neen; als zij mij beminde, had ik onder het valsche aureool van adeldom haar hart veroverd. Beter, veel beter mijne beide geheimen in mijn binnenste besloten te houden. Had ik bovendien hare coquetterie niet bemerkt? Ik bleef haar Edelbertha noemen en dat was alles. Toen wij van tafel opstonden had ik niet gesproken, en daar ik wist dat mijne vrienden wenschten, dat ik het overige van den avond in hun gezelschap doorbracht, bood ik haar tot afscheid de hand. De hand welke de mijne aannam gloeide. Ik hield ze een oogenblik in de mijne, terwijl ik in haar verwonderlijke blauwe oogen staarde, en alles was geëindigd.

„Ik geloof dat Ted dol verliefd is!" zeide Towers op het oogenblik dat ik in mijne kamer kwam, waar zij mij reeds waren voorgegaan.

„Onzin! een verstokt vrijgezel als ik! Foei! Ik ben blij dat ik morgen mijne werkzaamheden kan hervatten."

„Dat is noodig," zeide de Infant, „want ik bemerk uit de statistieke opgaven, dat het sterftecijfer in je district verbazend gedaald is. Die Robins schijnt een groote stommerik te zijn."

„Ik zal spoedig een eind daaraan maken!" riep ik met een gedwongen lach.

„Wat haar betreft," merkte Towers op, „zij is juist geschikt om iemands hoofd op hol te brengen."

„Wel, wel! ik vrees dat Merton zich door haar heeft laten inpalmen," riep ik schaterlachend.

„Hoor eens.... als zij geene rijke erfgename was.... begon Towers langzaam....

„.... Dan zou ze jou misschien willen hebben," voltooide de Infant den zin.

„Maar luistert eens, kameraden, het zou niet kwaad zijn als wij

nu de rekeningen vroegen; wij moeten morgen ochtend om acht uur vijf vertrekken, en 't zou mogelijk kunnen zijn dat Jones op dat uur nog niet op de been was."

Dat denkbeeld deed ons allen in een schaterend lachen uitbarsten. Het was waarlijk niet noodig om voor Jones de schel in beweging te brengen: hij wist een paar voorwendsels per uur te vinden om naar mij om te zien. Toen hij mijne rekening bracht, trad ik daarmede naar het venster om lucht te scheppen en mijn gezicht voor Jones te verbergen.

„Zeer goed, Jones," zeide de Infant, begrijpend wat er aan de hand was, „wij zullen voor wij naar bed gaan het geld op de tafel leggen."

„Welnu?" vroegen mijne vrienden angstig uit één mond, zoodra Jones zich verwijderd had.

„Zeven en twintig pond, twee shillings en tien stuivers," bulderde ik, het noodlottige papier uit de hand latende vallen.

„Nog al matig," zeide de Infant.

„Je mag tevreden zijn," voegde Towers er bij om mij te kalmeeren.

„Matig of niet!" voer ik uit. „Ik bezit niet meer dan zes pond."

„En je zeidet dat je er tien hadt meegebracht," bracht Towers daartegen in.

„En wie heeft de zeilbooten en de rijtuigen betaald?" voerde ik hem in de grootste ongerustheid tegemoet.

„Je bent dronken," wierp de Infant mij brutaal naar het hoofd. „Maar hoe 't ook zij, vóór wij tot het verdeelen der onkosten onder elkander overgaan, moeten wij eerst de som bijeenscharrelen."

Dat was gemakkelijker gezegd dan gedaan. Na tot den laatsten stuiver uit onze portemonnaies te voorschijn gebracht te hebben, ontbraken er nog dertien pond om de drie rekeningen te voldoen. Wij beraadslaagden lang met elkander en bespraken de mogelijkheid om in 't geheim het bedrag op pand te leenen — daartoe had de onvergetelijke Jones ons gebracht — maar ook dit bleek onuitvoerbaar te wezen.

„De duivel haal je!" viel Merton Towers uit. „Waarom heb je niet vooruit aan de rekening gedacht?"

Alsof ik aan niets beters had te denken gehad!

De vrees ons den volgenden morgen van aangezicht tot aangezicht met Jones te bevinden gaf ons de dwaaste redmiddelen in, maar geen enkel kwam ons uitvoerbaar voor.

„Er blijft maar één weg over om aan het geld te komen, Ted," gaf de Infant te kennen.

„En welke is dat?" vroeg ik haastig.

„Vraag het aan de erfgename."

Die woorden waren dubbelzinnig, maar welke beteekenis ik er ook aan wilde geven, het was eene onwaardige en wreede scherts. De verontwaardiging gaf mij een redmiddel in.

„Wat zijn wij toch dwazen!" riep ik juichend. „Het is zoo gemakkelijk als het a b c. Ik ben geen ambtenaar zooals jullie en behoef dus niet op een bepaalden dag terug te zijn, ik blijf hier tot overmorgen en jullie zendt mij het geld uit Londen."

„Waar moeten wij het vandaan halen?" bromde Towers.

„Van waar en van wien je wilt!" riep ik verstoord „Ik zal terstond aan Robins schrijven, dat hij het jullie geeft.

„Waarom telegrapheer je hem niet?" vroeg de Infant.

„Ik zie de noodzakelijkheid niet in om een halven shilling weg te gooien," antwoordde ik. „Wij moeten zuinig zijn. En bovendien, Jones zou het telegram lezen."

IV.

De beslissende zet.

De tijd verliep, maar ik kon mij van dit betooverende hotel niet losrukken. Het vertrek mijner vrienden vergunde mij bijna den geheelen dag in Edelbertha's gezelschap door te brengen. Ik had mijn verstand en mijn geweten het zwijgen opgelegd, de dagen volgden elkander op in een smachtend verlangen, en hoe langer ik bleef, des te pijnlijker werd het vertrek.

Eindelijk werden de telegrammen van Robins zoo dringend, dat ik wel genoodzaakt was daaraan gevolg te geven, en bovendien was ook de tweede toezending van geld niet voldoende om er nog

een dag bij aan te knoopen. Ik moest opnieuw het verdriet van het afscheid nemen doorstaan: — het tooneel van den ongelukkigen avond waarop ik haar voor de eerste maal Edelbertha had genoemd zou herhaald worden. Gedurende het diner spraken wij weinig; daar ik mij ditmaal na afloop daarvan niet bij mijne vrienden behoefde te voegen, lieten wij mevrouw Windpeg aan haar dessert en wandelden wij op en neder op het kleine pleintje dat het hotel van de esplanade scheidt. Het was een prachtige avond: de maan stond hoog aan den hemel, hulde de boomen in een zilveren glans, wierp hare stralen over de spiegelgladde zee en schonk aan Edelbertha's gelaat eene wonderlijke schoonheid, De lucht was met welriekende geuren bezwangerd: alles scheen mede te werken om mij te ontroeren. Mijne oogen werden vochtig bij de gedachte, dat dit de laatste avond was, dien ik met haar doorbracht. De tranen schenen mij alles uit een zuiverder oogpunt te doen beschouwen: ik zag de voordeelen in van oprechtheid en openhartigheid, en besloot niet te vertrekken alvorens haar gezegd te hebben wie ik werkelijk was. Hoe zij dan ook voortaan over mij mocht denken, ik zou 't zoodoende althans aan haar kunnen doen, zonder dat onwaarheid of bedrog eene schaduw tusschen ons wierp.

„Edelbertha!" zeide ik met zachte, bevende stem.

„Lord Everett!" antwoordde zij fluisterend.

„Ik moet u eene bekentenis doen!"

Zij bloosde en sloeg de oogen neder.

„Neen, neen," zeide zij ontroerd, „bespaar ze mij. Ik heb 't al zoo dikwijls gehoord; het is zoo iets conventioneels. Laten wij als goede vrienden scheiden."

Zij zag mij aan met haar oprechten, hemelschen blik; mijn besluit begon reeds te wankelen, maar ik vermande mij en vervolgde:

„Het is geene conventioneele bekentenis, welke ik u doen zal. Ik wilde u niet zeggen dat ik u bemin."

„Niet?" fluisterde zij.

Was het een spel van de maan tusschen een paar voorbijdrijvende wolken, of gleed er eene schaduw van misnoegdheid over haar gelaat. Waren hare woorden oprecht gemeend of had ik te doen met eene coquette? Ik hield mij niet op met dit te ont-

leden en gunde mij geen tijd om daarover na te denken; ik vergat alles behalve de goddelijke schoonheid welke mij bedwelmde.

„Ja.... ja.... dat was 't wat ik u wilde zeggen," stamelde ik plotseling, „ik heb u bemind van het oogenblik dat ik u zag."

Ik wilde hare hand grijpen, maar zij trok ze trotsch terug.

„Lord Everett! zwijg, het is onmogelijk."

In hare fierheid sprak zij niet meer door den neus; hare stem klonk zacht en welluidend.

„Waarom?" riep ik hartstochtelijk. „Omdat het onmogelijk is? Ik meende u niet overschillig te zijn."

Zij zweeg een oogenblik en hernam vervolgens langzaam:

„Omdat ge een lord zijt! Ik kan geen lord trouwen!"

Mijn hart klopte onstuimig; het volgende oogenblik werd ik ijskoud.

„Omdat ik een lord ben?" stamelde ik verbaasd.

„Ja! ik.... heb mij.... alleen uit scherts door u het hof laten maken, geloof mij, het is de zuivere waarheid. Als ik u nu beminde — hare stem beefde en maakte hare woorden onduidelijk en schier onverstaanbaar — zou het eene rechtvaardige straf zijn. Wij moeten elkander niet wederzien. Vaarwel!"

Zij hief het hoofd op en stak mij hare hand toe.

Ik nam ze tusschen mijne ijskoude vingers.

„O! wanneer ge mij mijne bekentenis een oogenblik vroeger hadt laten doen!" riep ik, ter prooi aan eene hevige inwendige kwelling.

„Welke bekentenis?" vroeg zij. „Hebt ge ze dan niet reeds gedaan?"

„Neen. Ge moogt weigeren mij nu te gelooven; maar ik wilde u zeggen dat ik volstrekt niet van adel ben, dat ik het alleen door Jones schuld ben geworden."

Zij zette van verbazing groote oogen op. In korte woorden en tamelijk verward verklaarde ik haar de toedracht der zaak.

Zij lachte, maar ik hoorde in hare stem een valschen toon.

„Luister," zeide zij haastig, terwijl zij de wandeling hervatte, „ik heb u ook eene bekentenis te doen. Ook ik heb mij door Jones om den tuin laten leiden. Ik ben noch eene rijke erfgename, noch eene Amerikaansche, maar eene eenvoudige tooneelspeelster, die

te Londen eenigen opgang heeft gemaakt en nu een paar weken rust neemt; mevrouw Windpeg is niets anders dan mijne juffrouw van gezelschap, mijn factotum; ze is de weduwe van een tooneeldecorateur, die haar zonder middelen heeft achtergelaten, de ongelukkige. Wij hadden de trap van het hotel nog niet bestegen, toen Jones ons reeds over lord Everett begon te spreken, en zijn naam gonsde ons zoo onophoudelijk in de ooren, dat de gedachte bij mij opkwam den draak met hem te steken. Ik ben eene coquette, moet ge weten, en daar de gelegenheid zich voordeed, wilde ik de proef nemen of het waar is dat alle engelsche lords op amerikaansche erfdochters verliefd worden...."

„De proef geldt niet," viel ik haar in de rede. „Een chineesch mandarijn zou eveneens op u verliefd worden."

„Ik liet het aan mevrouw Windpeg over om Jones het noodige aangaande mij te vertellen, dat wil zeggen: te verzinnen, en ik nam den naam van Harper aan, omdat mij op dat oogenblik juist Harper's Magazine in de gedachten kwam. Maar het was het werk van Jones om ons aan tafel naast elkander te plaatsen. Ik wil gelooven dat ge eene oprechte sympathie voor mij gevoelt, maar het was niettemin van weerszijden eene dwaasheid, welke wij zoo spoedig mogelijk moeten trachten te vergeten."

„Ik zal ze nooit vergeten!" riep ik hartstochtelijk. „Ik bemin u en durf te gelooven dat ik u niet onverschillig ben, hoewel ge, toen ge mij voor iemand van adel hieldt, moeite deed om de bij u opkomende neiging te onderdrukken. Geloof mij, ik begrijp de zuiverheid uwer bedoelingen: ze doet mijne liefde voor u nog toenemen."

Hare lippen schenen bleek in het maanlicht.

„Ik heb nooit gezegd dat ik u beminde," kwam het fluisterend over hare lippen.

„Ge hebt het niet met zooveel woorden gezegd, dat geef ik toe, maar waarom vergundet ge mij dan u Edelbertha te meenen?" vroeg ik hartstochtelijk.

„Omdat het mijn naam niet is," antwoordde zij, en haar vroegere opgeruimde glimlach verhelderde vluchtig haar bekoorlijk gezichtje.

Ik stond een oogenblik verlegen. Onwillekeurig waren wij blijven staan en wel onder het venster der eetzaal.

Zij maakte van mijne verlegenheid gebruik om op ongekunstelden toon te zeggen:

„Laten wij als goede vrienden scheiden."

Ik begreep onduidelijk dat hare vrouwelijke fijngevoeligheid, waarvan ik als man mij geene juiste verklaring wist te geven, oorzaak was, dat zij zich schaamde over de door haar gespeelde rol, en zij zich daarvoor wilde straffen door den verderen omgang met mij af te breken. Ik wist niet wat te zeggen: ik zag het geluk mijns levens voor mijne oogen te niet gaan. Zij stak mij voor de laatste maal de hand toe en ik hield ze werktuigelijk in de mijne. Zoo stonden wij zwijgend tegenover elkander.

„Wat doet dat er toe, mevrouw Windpeg? Ge zijt eene werkelijke dame en dat is mij voldoende. Het was niet de gedachte aan uw vermogen, welke mij den moed schonk de oogen tot u op te heffen."

Wij luisterden verbaasd toe. Het was de stem van Jones. Klaarblijkelijk had mevrouw Windpeg zich te lang met het dessert bezig gehouden.

„Maar ik herhaal u dat ik niets, volstrekt niets bezit," liet de stem van mevrouw Windpeg zich hooren.

„Dat is ook niet noodig. Evenals gij ben ook ik niet wat ik schijn, ziet ge? Dit gebouw met alles wat daartoe behoort is mijn eigendom; ik ben in dit hotel geboren en opgegroeid, en ik zag niet in waarom de fooien en andere kleine voordeelen in de zakken van vreemden moesten terecht komen. Ik heb mijn zoon het vertegenwoordigend gedeelte der zaak toevertrouwd, maar hij is alleen goed om Dickens en andere schrijvers van den tweeden rang te lezen, en ik heb eene werkelijke dame noodig, die met de gewoonten der aristocratie bekend is. Met de komst van lord Porchester en vervolgens die van lord Everett schijnt dit hotel in de mode te komen, en in den aanzienlijken stand heerschen eene menigte gebruiken welke mij nog onbekend zijn. Eenige dagen geleden nog deed een heer mij beschaamd staan door mij eene likeur te vragen, welke ik nooit had hooren noemen. Gij hebt te midden van die groote hanzen verkeerd, zoodat ge van dat alles op de

hoogte zijt. Ik heb u bemind van het oogenblik dat ik u uw servet zag opvouwen. Ik ben weduwnaar en gij zijt weduwe. Het verleden is voorbij: waarom zouden wij geen paar kunnen vormen?"

Wij zagen elkander lachend aan; eene levendige blijdschap verdreef alle overdreven gevoeligheid.

„Het verleden is voorbij; waarom zouden wij geen paar kunnen vormen?" herhaalde ik. „Jones heeft gelijk." Ik sloot hare hand vaster in de mijne en trok haar zacht naar mij toe, wat zij toeliet zonder zich te verzetten.

„Ge zijt op het punt uw gezelschap te verliezen, zoodat het noodig is dat ge naar ander uitziet." Haar bekoorlijk gezichtje kwam steeds dichter bij het mijne. „Bovendien," riep ik opgeruimd, „ge hebt op het oogenblik geene enkele verbintenis!"

„Dank u," zeide zij, „ik wil geene verbintenis in de provincie aangaan, en ik heb gezworen nooit met iemand van mijn beroep te zullen trouwen: zij deugen allen even weinig."

„Hoe! houdt ge mij voor een tooneelspeler?"

Mijne lippen raakten bijna de hare.

„Ge hebt de rol van lord Dundreary gespeeld en u behoorlijk daarvan gekweten."

Onze lippen ontmoetten elkander.

„O! August!" liet op dat oogenblik mevrouw Windpegs stem zich hooren, „de overmaat van geluk doet mij het bewustzijn verliezen!"

„Open de armen even, mijn schat; ik ga gauw een glaasje Damtidam voor je halen," antwoordde de stem van Jones.

HET

LEESKABINET

MAANDSCHRIFT

GEWIJD AAN

VADERLANDSCHE EN BUITENLANDSCHE LETTERKUNDE

ONDER REDACTIE VAN

JOHAN GRAM.

September 1901.

MET PLATEN.

LEIDEN.
L. VAN NIFTERIK Hz.

Ter aankondiging ontvangen boeken

Sedert 1 Augustus 1901.

Theebladeren, naar H. von Moltke. Amsterdam, Wilms & Co.

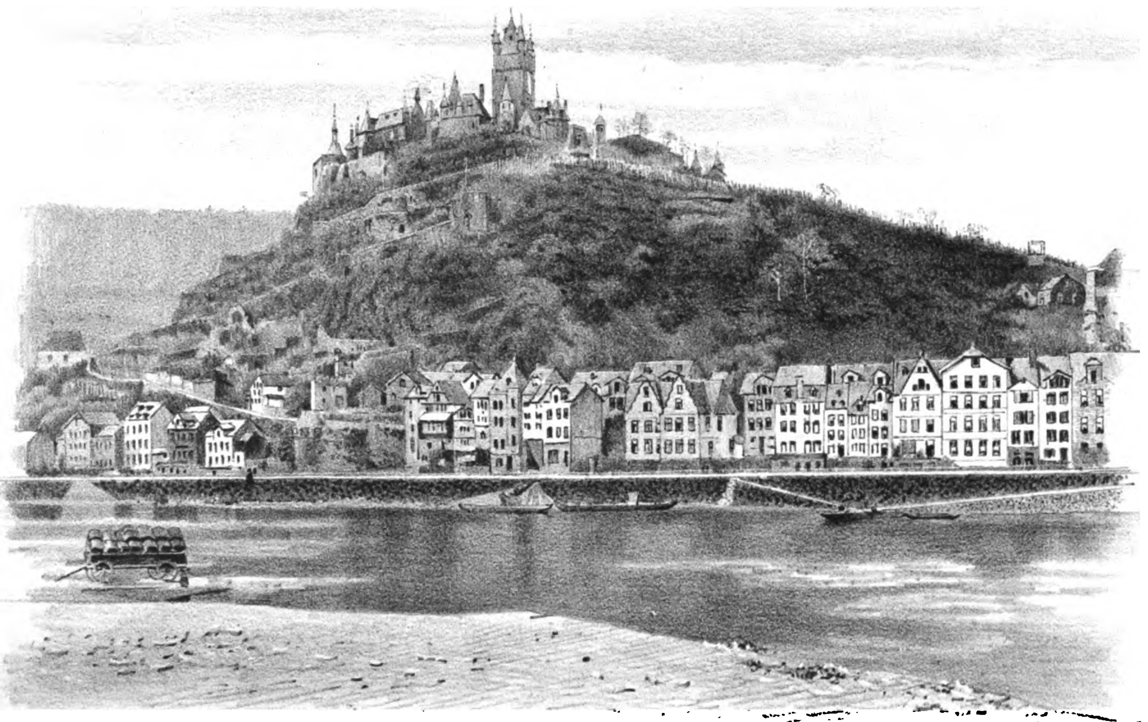
Het eiland van Dr. Moreau, naar H. G. Wills. Amsterdam, Wilms & Co

De Natuur, Aflev. 8. Utrecht, J. G. Broese.

☞ Aan H.H. Uitgevers wordt beleefd verzocht, bij de toezending hunner werken ter beoordeeling, tevens de prijzen te willen opgeven.

Alle Correspondentiën betreffende de Redactie moeten worden gericht tot den Heer JOHAN GRAM te 's-Gravenhage.

Ongevraagde bijdragen, die niet worden opgenomen, zullen niet teruggezonden worden, tenzij de frankeerkosten door den afzender er bijgevoegd zijn.

COCHEM AAN DEN MOEZEL.

DE BURCHT TE COCHEM.

DOOR

LEONARD STEVENS.

(*Met twee Platen.*)

Zelden zag men zooveel glimmende en zweetende gezichten bijeen, zelden zag men handen zoo gretig en verlangend naar een glas water uitstrekken, dan op den 18en Juli 1901 op het brandend heet perron van het Moezelstation te Coblenz. Die arme, amechtige reizigers, afgemat heen en weer schuivende over het schaduwlooze pad, betwistten elkaar onder de daarnaast gelegen veranda élk streepje lommer.

Toen het tochtje naar Cochem langs de kale, vuur uitspattende Moezeloevers, met zelfs geen zweem van een koeltje in een sinds den vroegen ochtend heet gestoofden coupé!

Zoo kwamen wij te Cochem aan, waar het Union-hôtel ons opnam en wij onder de koele veranda ons heerlijk verfrischten en van het mooie uitzicht op de zich kronkelende rivier genoten. Och, als de Moezel meer bosch en schaduw, meer water had, zou men daar graag weken vertoeven. Doch van dit alles is er te weinig: de menschen kunnen er geen lommer en de booten geen water vinden. De Moezel is de Rijn in miniatuur, met dezelfde bergen, dezelfde bevallige bochten en dezelfde aardige stadjes, die

zich aan de oevers genesteld hebben. Maar — op den Rijn is drukte en beweging, een gaan en komen van statige stoombooten, van zwoegende sleepbooten met vier, vijf diepgeladen schepen achter zich, kortom met steeds afwisselende stoffage. Op den Moezel daarentegen is de komst van schip of boot eene gebeurtenis. Meer dan 24 uren hebben wij te Cochem vóór het hôtel de stoomboot zien liggen, vermoedelijk steeds in twijfel of zij naar Coblenz gaan zou, ja dan neen. Eindelijk besloot zij te gaan. Er werd herhaaldelijk geluid en geluid! Ten slotte waren er 13 passagiers en met dit noodlottige getal ondernam de boot den moeitevollen tocht naar Coblenz. Cochem, de parel van den Moezel geheeten, mag echter trotsch wezen op hare burcht, die de gansche streek beheerscht en reeds van verre met hare torens en tinnen zichtbaar is. Het eigenaardige van dit goed onderhouden en grootsche kasteel is, dat het tot 1868 eene ruïne, een oude steenklomp was, doch eerst daarna als een schitterende fenix uit zijn asch verrezen is.

Toen het in 1689 door de Franschen verwoest was, stak men geen hand meer uit om de meer en meer afbrokkelende muren der oude veste weder op te bouwen. Er waren dan ook nog slechts luttele overblijfselen van het stevige bouwwerk aanwezig, toen een man van grooten kunstsmaak en ontzaglijk fortuin het besluit nam, de oude burcht in al haar voormaligen glans weder te doen opstaan. Deze man was de in de Duitsche kunstwereld als kenner en Maecenas zeer geachte heer Louis Ravené uit Berlijn. Bij een bezoek aan Cochem in het jaar 1868 vatte hij, verlokt door de schilderachtige ligging der ruïne op den steilen bergtop, met het uitzicht op het Moezeldal, het plan op, dit slot weder op te bouwen. Toen hij van den fiscus de ruïne gekocht had, stonden er nog slechts de wachttoren met zijne dikke muren en zijne onderaardsche gangen, en eenige stukken muur. Met twee bevriende architecten toog nu de eigenaar aan het werk, om te trachten het nieuwe slot zooveel mogelijk volgens de blootgelegde fundamenten weder op te bouwen. Toch hechtte men zich niet angstvallig aan de oude vormen, maar hield ook rekening met de behoefte van onzen tijd, vooral wat inrichting en meubileering betreft. Aldus ontstond er een woning, die op de gelukkigste wijze den

comfort van den tegenwoordigen tijd met de middeleeuwsche kunstvormen verbindt, — een verblijf, zooals men 't zich niet licht mooier en bevalliger denken kan.

Hetgeen uit die samenwerking ontstond, is een rijk, voortreffelijk onderhouden kasteel met prachtige zalen, indrukwekkende hallen en vertrouwelijke vertrekken, waar oude kunst zich allergelukkigst met nieuwe paart en waar op bijzonder geslaagde wijze oude meubelen en kostbare antieke Smyrna- en andere tapijten met het beste wat onze tijd oplevert, tot één geheel zijn bijeengebracht. Voor de meubileering van het inwendige, wandbekleedingen, tapijten en meubels is de Duitsche renaissance, waarin de heer Ravené zelf zich zoo goed thuis voelde, bij voorkeur toegepast. Aan de rustelooze bemoeiingen van den artistieken opbouwer is het gelukt, eene reeks voorbeeldige meubelen uit dien lang vervlogen tijd op te duiken en ze in zijn lievelingsverblijf smaakvol te rangschikken. Zoo vindt men in de woonvertrekken prachtige oude kasten, over de vijftig in getal, rijk met inlegwerk versierd, kisten (truhen) en tafels uit den bloeitijd van Neurenberg; de haarden en schouwen zijn trouwe navolgingen van oud-Duitsche modellen.

* * *

Langs tuinen en wijnbergen bereikt men in een kwartier het oud-nieuwe kasteel. Rustbanken in den vorm van prieelen met allegorische bas-reliefs versierd, noodigen onderweg tot rusten uit; een met wilde wijngaardranken overdekte gang brengt ons spoedig aan de massief ijzeren deur, welke toegang tot het voorhof verleent.

Het uitzicht van het plat, waarop zich een kanon bevindt, is zeer schoon: aan den voet van den berg ligt Cochem; op een heuvel in den achtergrond, nog binnen de stad gelegen, verheft zich het oude Kapuzijner-klooster met zijne kerk.

De kapel van het kasteel vooral mag, zoowel wat bouwstijl als versiering betreft, een kabinetstuk der Gothiek genoemd worden. De vier vensters van het bedehuis zijn met glasschilderwerk versierd, dat van zeer oude dagteekening is. Het orgel is nieuw, de

kansel van kunstig gesmeed ijzer is afkomstig uit het klooster Stubben bij Bremen. De luchters en het kruisbeeld van gesmeed ijzer zijn naar teekeningen der twee bouwmeesters gemaakt.

Een overdekte gang geleidt naar het „Kavalierenhuis", welks deur met het wapen van Ravené versierd is; twee logeerkamers, N^0. 3 en 4, worden den bezoeker vertoond; in het geheel zijn er 21, die elk een antieke kast, tafel, stoelen, tapijt en verder alles wat tot een welingericht slaapvertrek behoort, bevatten. In de vensternissen zijn zinspreuken aangebracht, die door hunne kernachtigheid treffen.

In N^0. 3 vindt men b.v.:

„Ist das Haus gar übel dran
Kräht die Henn und schweigt der Hahn."

„Wenn der Neid kunnt brennen wie Feuer
„Wär das Holz nicht halb so theuer."

„Der beste Rath ist in der Noth:
„Mensch hilf dir selbst, so hilft auch Gott." —

N^0. 4 bevat de spreuk:

„Kommt ein Ochs in andres Land
„Er wird doch als ein Rind erkannt."

De buitenkant van het Kavalierenhuis is eveneens met zinspreuken versierd:

„Allerlei ist Zweierlei"

„Die Sneke und auch der Regenwurm,
„Die haben selten grossen Sturm."

„Geh ein, geh aus, Bleib Freund dem Haus."

„Frayen und Geld, Regieren die Welt."

„Jeder gute Gast findet hier Rast.

* * *

Treden wij nu door eene gebeeldhouwde deur de ridderzaal binnen. Geene overlading, geene bonte kleuren-ophooping, zooals men op Stolzenfels of de Wartburg te zien krijgt, maar weloverdachte versiering en eene rangschikking, die verfijnden smaak en diepe kennis openbaart. Gothisch welft zich de rijk beschilderde houten zoldering; in de verschillende vakken zijn beurtelings de heraldische rijksadelaar en de beeltenissen dier keizers aangebracht, wier namen in de geschiedenis der Burcht hunne plaats hebben.

Aan den zuidelijken wand dezer zaal is eene rijke tropee van Australische wapenen aangebracht. Daartegenover verheft zich aan den noordelijken gevelwand een ontzagwekkende steenen schouw, die in gulden letteren, in de Latijnsche en Duitsche taal, de geschiedenis van het kasteel en zijn herbouwing bevat.

Rechts en links van de schouw twee heraldische steenen figuren (van Profesor Mohr); daarboven verbindt eene houten gaanderij, de wapenen der pfaltsgraven van het Rijk en van het Keurvorstendom Trier dragend, de beide lange wanden.

In een uitstekje (erker) dat tot een balkon toegang verleent, heeft men een heerlijk uitzicht. Ook hier, even als in ridderzaal zelve, bestaat de stoffeering uit zware eikenhouten stoelen met prachtige stoffen overtrokken. In denzelfden stijl zijn de rustbanken, waarop de gasten na den maaltijd zich neervleien. Twee overheerlijke eikenhouten kastjes bekoren door hun edel snijwerk, evenals een moderne luchter van gesmeed ijzer, die door den overleden slotheer steeds als een toonbeeld van hedendaagsche smeedkunst in hooge eer werd gehouden. Tegen de balken der zoldering zijn de honderden waskaarsen aangebracht, die zeker des avonds een tooverachtig licht in deze ruimte zullen verspreiden.

Het borstbeeld van den overleden oprichter, bijzonder gelijkend, naar de vrouwelijke gids beweerde, heeft ook hier in een nis eene plaats gekregen. Opmerkelijk zijn de portretten van Rubens en Titiaan in olieverf. Groote tijger- en berenvellen bedekken den ingelegden vloer.

Onze weg brengt ons nu naar het „hooge kasteel", waarvan slechts eene verdieping voor den bezoeker toegankelijk is, daar

dit alles de woning der familie Ravené, de bibliotheek, kortom allerlei vertrekken bevat, die met denzelfden smaak en dezelfde pracht als al de anderen zijn ingericht.

Wat men er van te zien krijgt, bekoort door den eenvoud en den verfijnden smaak. De wanden zijn met echte gobelins behangen; studiekoppen van moderne meesters, kopieën naar Titiaan en andere Italiaansche kunstenaars brengen afwisseling in de stille harmonieuse kleuren.

De eetzaal, in rijken Renaissance-stijl, mag wel in alle opzichten als 't schoonste van al 't bezienswaardige beschouwd worden. In de deur oud snijwerk, Christus' geboorte voorstellende; de lange zijden der zaal zijn versierd met twee groote wandschilderingen (terugkeer van de jacht en een Bacchus-optocht) van Professor Ewald. Tusschen de vensters staan drie eikenhouten kastjes, pronkjuweelen van prachtig snijwerk. De eene wand wordt bijna in zijne geheele breedte tot aan de zoldering ingenomen door een reusachtig eikenhouten buffet. Kannen en schotels van zilver, koper, brons, tin en glas prijken hier in menigte: het een al mooier, rijker van vorm en antieker dan het andere. De daartegenover liggende wand wordt door de met eikenhouten lijst bekroonde steenen schouw ingenomen. Deze schouw is afkomstig uit een oud huis aan den Moezel, en verdient de bewondering van een ieder, die iets voelt voor den smaak en de voorbeeldelooze techniek dier middeleeuwsche kunstenaars.

Ook in de eetzaal hapert het niet aan pittige spreuken. Zoo b.v.:

„Wer seiner Stiefel nicht trinken kann
Ist fürwahr kein deutscher Mann."

„Einerlei Speise an jeglichem Tag
„Selbst nicht des Kaisers Beichtvater mag."

„Wohl herrlich ist ein tiefer Zug aus vollem Becher Wein,
Doch ist der allerbeste Zug, den Freunden treu zu sein."

Overal waar de harmonie er niet door verstoord werd, is het oude met het nieuwe samengebracht. Men raakt niet uitgekeken van al het moois en zeldzaams, dat men ziet, en voelt zich zoo volkomen in die oude tijden verplaatst, dat men er zich geheel

mee vereenzelvigt. Men geraakt in vervoering over eene creatie, die het verledene zoo betooverend met het tegenwoordige in verband heeft weten te brengen. Van den schepper zelve, den heer Ravené, den arbeidzamen man, die zich zoo gelukkig voelde in het smaakvol en bedachtzaam herbouwen van zijn kasteel, verklaart men zich zoo ten volle de spreuk, die hij destijds in de kamer van zijn zoon, den tegenwoordigen slotheer, liet aanbrengen:

„Arbeite gern und sei nicht faul,
„Gebratene Tauben fliegen nicht ins Maul."

De tegenwoordige bezitter, de heer L. Ravené te Berlijn, staat, evenals zijn vader, een ieder gaarne toe, onder leiding van den concierge of burchtbewaarder de herrezen burcht te bezoeken, die op zulk eene merkwaardige wijze oud en nieuw samenbrengt.

BUITEN DEN VIJFDEN TITEL B. W.

DOOR

S T A N O C.

I.

Eene Heldin.

Peinzend staart ze in de ruimte, er is niets te zien in de straat, in de kamer hoort men niets, niets dan het eentonig tik, tik, tik der naaimachine, dat de stilte verbreekt.

Met een beweging van ongeduld schudt ze opeens het golvende donkerbruine haar weer op den rug, het was haar over de schouders in het gelaat gevallen; nu keert zich het mooie, nog zoo kinderlijke gezichtje naar haar moeder, die aan de tafel zit en met vlugge hand het wieltje der machine doet ronddraaien.

„Mama, waarom hebt u geen vriendin?"

„Geen vriendin? Wel kindje, daar heb ik nooit naar verlangd; ik heb genoeg aan pa en m'n kleine dochtertje."

„Nu, ja, dat is wel mogelijk, maar ik meen zoo wat dameskennissen; er komt hier nooit eens een visite, het is zoo saai, zoo saai!.... Bij de mama van Charlotte komen altijd bezoeken.... Als Mevrouw Korver haar j o u r heeft staan we altijd om een hoekje van de kinderkamer te kijken naar de toiletten der dames. Maar hier is het zoo eentonig.... altijd het zelfde.... bah!"

„Is m'n kleine meisje ontevreden? Foei Nelly! Daar heb je toch geen reden toe."

„Nee ma".... en het slanke, vijftienjarige meisje stond op, kwam naar de tafel, sloeg haar arm liefkoozend om haar moeders hals, dan keek ze met haar groote, oprechte, zielvolle bruine oogen de moeder aan en zeide:

„Eigenlijk toch wel een klein beetje, moeke.... Nu ik met Charlotte vriendinnetje ben en nog al veel bij haar kom, vind ik het bij haar thuis zoo heel anders, zoo veel gezelliger.... Hier is het altijd zoo stil, hè ma, en we gaan nooit eens uit, behalve eens wandelen .... Waarom gaan we nooit eens naar de Tent in 't Bosch, ma? Lotte zegt: ‚daar zijn alle officieren lid van', en pa is toch ook officier!"

Een gloeiend rood verspreidde zich over het fijne, nog zoo schoone gelaat der moeder; met een zachte beweging schoof ze den arm van haar kind weg. Zonder haar in de oogen te zien zeide zij slechts:

„We houden daar niet van, Nelly.... Maar als m'n lieveling zich verveelt, zullen papa en ik eens overleggen, waarmee we je jonge leven wat vroolijker kunnen maken; je weet toch, m'n schat, dat je ons boven alles gaat, boven ons eigen geluk of genoegen."

„O! ma.... lieve ma! Zoo heb ik het niet gemeend. Ik ben zoo gelukkig als ik maar zijn kan, veel gelukkiger dan Charlotte en kleine Lili, want die zitten bijna altijd alleen bij de meid, omdat haar ma zoo veel uitgaat en zij nog te jong zijn om in de wereld te komen, hebben ze mij verteld.

„Eerst begreep ik Lot niet, toen ze eens zeide: ik ga nog niet uit. Ik moest lachen, want ma, we waren uit toen ze dat zei, we wandelden toen met haar mama. Ze heeft me toen uitgelegd, dat een jonge dame pas uitgaat als ze eerst op de kostschool is geweest, dan haar belijdenis heeft gedaan en.... daarna door haar pa en ma aan de vrienden is voorgesteld. Dat begrijp ik nu best. Ga ik ook naar kostschool, ma, als ik van school kom?"

„Hé Nelly! Van ons weggaan, onze eenige; zou je dat willen?"

„Och, alleen maar voor korten tijd, moesje, al de meisjes gaan; en ik dan alleen niet? Dat staat zoo gek; vindt u niet? Maar

aan wie zou u me moeten presenteeren; u kent niemand, wel ma?"

„Nu kindje, breek daar je hoofdje maar niet mee, je bent pas vijftien."

„P a s, p a s! Over vier maanden word ik al zestien."

„Ja Nelly, kleine kinderen worden groot."

En moeder loosde een zwaren zucht toen zij dit zeide; ze begon weer haar wieltje met ijver te laten rondsnorren, tik, tik, tik was weer het eenige wat men hoorde.

Nelly nam een boek, waarmee ze zich weer naar haar oude plaatsje aan het venster begaf.

* * *

„Dag Ed; dag Ed! Blijf je nu een poosje bij ons, ga je van middag met ons uit?"

„Dag kinderen; dag Lietje, dag juffrouw!" Met een vluchtige buiging voor het vreemde jonge meisje, half nog een kind, maakte Eduard Korver zich van zijne zusje af, die hij in den gang had aangetroffen toen hij uit Leiden arriveerde, om eenige vacantieweken in het ouderlijke huis door te brengen. Hij was student in de medicijnen, de oudste en eenige zoon des huizes.

Mevrouw Korver omhelsde haar eerstgeborene, op wien ze zoo trotsch was, zij schikten zich in de rieten stoelen der serre om eens vertrouwelijk alles te bepraten, wat er in den laatsten tijd was voorgevallen.

„Wie was dat prachtmooie bakvischje, dat ik daar zooeven in de gang passeerde? Ze ging met de zusjes wandelen."

„Dat is de tegenwoordige hartsvriendin van Charlotte, een meisje dat sedert eenige maanden op haar school is gekomen. Een mooi kind, nietwaar? Dat zal een pracht van een meisje worden en later nog onze blonde Lotte in de schaduw stellen, maar nu kan het haar nog niet schaden. Het is een lief, zacht meisje; daarom zie ik dien omgang graag.

„Hoe heet dat kindje?"

„Nelly Larynx."

„Larynx; wat een ongemeene naam; ik ken hier een officier Larynx."

„Dat zal haar vader zijn."

„Neen, dat kan niet, want die is ongetrouwd."

„Nu dan zeker een oom of zoo iets, haar vader is ook officier."

„Zoover ik weet is er hier maar één Larynx in garnizoen; maar ik kan me vergissen, zoo goed ben ik hier niet op de hoogte van de officieren; ik zal er eens naar imformeeren te Leiden."

„Malle jongen, hoe stel je daar zoo'n belang in; je hebt in dat oogenblik toch je hart niet verloren?"

„Neen ma, zoo licht ontvlambaar ben ik nu niet, maar ik vond het wel een aantrekkelijk, mooi kopje en dan de vriendin van je zuster.... Je kunt nooit weten wat er in de toekomst gebeurt."

* * *

Eenige dagen laten kwam Eduard bij zijne moeder binnen; haar alleen vindende, zeide hij:

„Ma, u plaagde me laatst met dat mooie kind, maar dat belette mij niet om eenige navraag in te stellen; daar de naam zoo zeldzaam is gelukte het mij spoedig op de hoogte te komen van wat ik wilde weten. Hoe lief en mooi dat meisje ook is, moet u aan die vriendschap een einde maken, want die ongetrouwde officier Larynx is toch de vader van dat mooie gezichtje. Hij leeft reeds sedert jaren met de moeder samen, en schijnt zijne dochter onder zijn eigen naam te laten noemen, niettegenstaande zij volgens de wet daar geen recht op heeft.

„Het arme schepseltje is daar nu wel even onschuldig aan als u of ik, maar ik geloof dat het toch beter is, dat onze Charlotte zich een ander vriendinnetje aanschaft."

„Beter is! Natuurlijk maak ik er terstond een eind aan als het is zooals je zegt. Hoe onbeschaamd van zoo'n man en hoe onverstandig. Is het wel zeker waar, Ed? Me dunkt, ze zou toch niet op zoo'n deftige school zijn indien ze het kind was van zulk eene moeder!"

„Die schooljuffrouw zal dat niet weten."

„Maar dat zou onverantwoordelijk zijn. Dergelijke dingen móét men weten."

„En u weet het evenmin!"

„Dat is heel iets anders; als het waar is zal papa er met juffrouw Tomson over gaan spreken, je weet immers dat Charlotte en Lili daar school gaan, en nemen we onze meisjes direct daar vandaan; het is ongeloofelijk lichtvaardig van het mensch en dat zullen we haar dan ook wel duidelijk onder het oog brengen. Maar ik kan het nog niet gelooven, heusch niet, Ed."

„Nu ma, ik kan u dan toch verzekeren dat het zoo is. Larynx woont met zijne maitres in de C.-straat No. 18. Zij is de dochter van een gemeenen kroeghouder; haar zuster is een publieke vrouw. Overigens is er op háár niets te zeggen, nooit iets te zeggen geweest. Larynx zou ook wel met haar getrouwd zijn, maar kon als officier geen permissie krijgen."

„C.-straat No. 18; ja daar is onze Lotte laatst op visite geweest. Het is ongehoord! Zoo'n onbeschaamd man! Om het te doen voorkomen alsof hij getrouwd is; ons kind op bezoek bij de maitres van een officier! Het is schandelijk!"

„Hoewel ik het natuurlijk ook volkomen afkeur en het een geheel scheve verhouding geeft, om met eene dergelijke familie omgang te hebben, zoo denk ik toch niet, maatje, dat Charlotte er van bedorven is. Maar was ze daar dan gevraagd?"

„Neen, nu ik er over nadenk had mevrouw, of laat ik nu liever zeggen: die dame of dat mensch, het geheel aan ons overgelaten. Nelly zeide dat zij het thuis als eenig kind altijd zoo saai en stil had; dat ze aan haar mama gevraagd had of Charlotte eens een avondje bij haar mocht komen en dat mama had geantwoord: ‚dat laat ik aan mevrouw Korver geheel over.' Toen zei ik dat Lotte dien avond wel meê mocht gaan, om haar wat gezelschap te houden; dus eigenlijk vragen was het niet. Het mensch zal gedacht hebben, dat we het wisten en het goed vonden.

„Zóó iets had ik nu nooit kunnen denken; papa moet van avond dadelijk naar juffrouw Tomson, ik neem het haar hoogst kwalijk om ons in zulk een moeilijke positie te brengen. Wie had dat nu verwacht van zoo'n deftige school!"

* * *

Een gezellige omgeving, zachte harmonische kleuren, een aangenaam helder licht, frissche lucht, die door de openstaande balkondeuren binnen dringt, kalmte, rust, geluk, zoo is de indruk van dit huiselijk tafereel.

Om de theetafel zitten drie personen:

Larynx leest; de portefeuille met tijdschriften staat naast hem.

Nelly maakt haar schoolwerk.

„Papa, wat is ‚prestidigitateur'?"

„Goochelaar, kind;" dan zich wendende tot hare moeder: „Lees dit artikeltje eens, Anna; het zal je wel bevallen, het is goed geschreven."

Anna legt haar boek ter zijde en verdiept zich daarna geheel in de „Gids", die hij haar ter lezing afstaat.

De stilte wordt daarna alleen weder verbroken door het krassen van Nelly's pen.

Daar gaat de huisbel over; alle drie zien verwonderd op; het schijnt niet vaak voor te komen dat er op dit uur gebeld wordt.

„Heb je iets besteld, vrouwtje?"

„Neen Robert, ik ben niet uit geweest."

De meid komt binnen en reikt den heer des huizes een brief over.

Larynx bekijkt het adres, trekt de schouders op ten teeken dat het handschrift hem onbekend is.

Na de lezing van het briefje vormt zich een diepe rimpel op z'n voorhoofd. Anna, die hem heeft gadegeslagen, wendt nu haar blik van hem af. Ze ziet wel dat er iets is dat hem hindert; zeker iets wat betrekking heeft op den dienst.

„Pa, wat is ‚é l e c t i f'?"

Hij hoort haar niet.

„Zeg pa, weet u het niet? Dan moet ik het in die vervelende dictionnaire opzoeken."

„Hé, wat, wat vroeg je, kindje?"

„Wat ‚é l e c t i f' is?"

„O, dat is ‚verkiesbaar'.... Ben je haast klaar, Nel; moet je nog niet naar bed?"

„Naar bed, pa? Het is pas half negen. Is u met den tijd in de war? Ik ga toch altijd om tien uur."

„Ik wist niet dat het nog zoo vroeg was.... Met een zucht zoekt hij een tijdschrift op uit de portefeuille.

„Scheelt er iets aan, Robert?" vraagt Anna met bezorgde stem.

„Ik zal het je later wel vertellen; ik dacht aan iets anders."

Nelly, nu klaar met haar werk, vraagt aan hare moeder met een verlangenden blik naar „Eigen haard" dat op de tafel ligt:

„Ma, zal ik m'n haakwerk halen of nog een uurtje lezen?"

„Ik zal maar niet vragen waarin de jonge juffrouw meer zin heeft; nu lees dan maar"....; en met teederen blik ziet de moeder naar het aardige, jonge gezichtje van haar kind.

Om ruim tien uur staat Nelly op, het behoeft haar niet herhaald te worden, dat ze nu moet gaan rusten.

Zoodra de deur zich achter het kind gesloten heeft zien de ouders elkander aan.

„Is er iets, Robert, iets dat ook mij aangaat, wat staat er in dat briefje?"

Larynx staat op, schuift zijn stoel naast den haren, legt zijn arm om haar schouder.

„Sterk wezen, lieveling; moedig zijn. Wij kunnen er niets aan doen; samen ons leed dragen hoor, kind; zooals we nu al zoo veel jaren gedaan hebben."

„Ja man, ik zal m'n best doen. Maar wat is er.... wat? Is het iets dat Nelly deren zal?"

„Betrekkelijk wel, maar we zullen een middel zoeken om haar te sparen. Dat briefje was van de schooljuffrouw. Zij verzoekt me héél beleefd, om mijn dochter van hare school terug te nemen. Onmiddellijk!

„Er valt niet het minste op ons kind aan te merken," zegt ze, „ik zal de reden wel begrijpen en, naar ze hoopt, geen rekenschap vragen van dezen maatregel. Dat zou slechts pijnlijk zijn voor beide partijen."

„De zonden der vaderen".... zegt Anna zacht voor zich heen.

„Neen kind, neen. Van zonden is in ons geval geen sprake. De wanverhoudingen in de maatschappij. Wij deden geen zonde. Zijn we elkaar niet even trouw, ja trouwer dan sommige voor de wet gehuwde paren.

„Hebben we elkaar niet altijd lief gehad boven alles! Kan ik

het helpen dat ik officier was zonder fortuin! Dat oom zoo eigenzinnig was! Geen reden wilde verstaan! Mij, door zijn invloed het verkrijgen van elke andere betrekking onmogelijk heeft gemaakt!

„Kan jij het helpen, arm kind, dat je vader een kroeg houdt; dat je zuster....!”

„O! Zwijg maar, Robert. Ik ken wel al de redenen, die er ons toe hebben gedrongen. Wij beiden hebben niet zulk een groote schuld als de wereld ons zal ten laste leggen, maar we hebben niet genoeg gedacht aan het lijden, dat ons zoo geheel onschuldig kind zal te wachten staan.

„Arme.... arme Nel!” was al wat hij zeide.

Lang zaten ze bijeen, in diepe gedachten. In die droeve oogenblikken zagen ze hun rampspoedig leven voorbij zich heentrekken. Wat al leed! Wat al leed, hadden ze moeten verduren om een dwaas vooroordeel!

En hun kind! Hun lief, lief, arm kind! Waarom moest dit worden uitgestooten uit de maatschappij; dat arm schepsel dat nooit eenig kwaad had gedaan! Uitgestooten! Terwijl honderden schurken, met aanzien overladen, in diezelfde preutsche maatschappij niet alleen worden gedoogd maar zelfs gevierd!

Neen, neen! Dat was niet rechtvaardig!

En wat was dan hun misdrijf?

Hij zag zich zelf nog hoe hij tegenover z'n oom stond, z'n goeien oom, dien hij altijd zoo had lief gehad; hoe hij hem verhaalde van z'n liefde voor het zachte, lieve meisje uit den minderen stand; hoe hij z'n zaak bepleitte en z'n oom trachtte over te halen om hem ten minste niet te veroordeelen voor en aleer hij het meisje had leeren kennen.

Neen, dat wilde de man van de wereld niet, hij twijfelde niet aan de reinheid van het kind; hij wilde gaarne gelooven dat ze haar vader, den gemeenen kroeghouder, niet kende; dat ze niet wist dat ze eene oudere zuster had, die publieke vrouw was.

Het kon best waar zijn dat die brave tante, die haar tot zich nam, toen de moeder bij de geboorte van het kind was gestorven, haar eene goede opvoeding had gegeven. Maar die brave tante was toch zelve maar een gewone burgervrouw, eene fijne waschvrouw immers, niet waar?

Robert kon dan toch wel begrijpen dat zulk een mésalliance nooit een gelukkig huwelijk kon opleveren, dat hij als officier nooit toestemming zou krijgen, om met de dochter van een kroeghouder te trouwen, die nog bovendien eene zuster had, die zich misdroeg.

„Kom jongen, je zult me toch niet zoo'n verdriet aandoen. Je begrijpt toch wel dat tante en ik zoo'n vrouw niet goedschiks zouden kunnen ontvangen en aan onze kennissen presenteeren."

„Dat verlang ik ook niet, oom; niemand behoeft met ons om te gaan. Mijn vrouwtje en ik zullen er even gelukkig om zijn met elkaar. Ook officier wensch ik niet te blijven. Ik zou niet willen dat de andere officiersdames op m'n Anna neerzagen. Bovendien, we zouden van m'n traktement niet kunnen leven. Uw toelage zou ik niet willen blijven aannemen, indien ik een huwelijk sloot tegen uw zin."

„Nonsens, Rob, mijn toelage behoudt je altijd, wat er ook gebeure; je bent immers op mijn verlangen officier geworden; toen heb ik je dadelijk die tegemoetkoming toegezegd; dat was m'n plicht; want indien je een werkkring naar je eigen zin hadt gekozen zou je waarschijnlijk een betere bezoldiging hebben genoten."

„Het is nog niet te laat om te veranderen, oom."

„Dat is het wel. Wat wil je nu beginnen? Eenmaal opgeleid tot officier deug je niet meer voor wat anders. Kom jongen, wees verstandig. Er zijn zooveel lieve vrouwen en meisjes....

„Ga er eens op uit, ga eens aan de rol, dan gaan die verliefde kuren wel over.

„Wil je vijfhonderd pop hebben boven je budget? Je weet, oom is er goed voor. Bevalt je m'n raad niet, laten we dan wat anders bedenken; vraag maar een paar weken verlof; maak een reisje. Of wil ik tante vragen om wat lieve meisjes op te schommelen onder haar kennissen? We komen er wel niet veel mee in aanraking, omdat we zelf geen kinderen hebben, maar er zijn toch nog meisjes genoeg, die wel zin zouden krijgen in een knappen luitenant zooals jij; en dan zou ik dat Anneke maar vergeten."

„Oom, van uw standpunt gezien, kan ik me voorstellen dat u zoo spreekt; maar geloof me: het zit dieper dan u denkt; we

kennen elkaar al langer dan een jaar; het is geen vluchtige verliefdheid, die je vergeten kunt met eens aan de rol te gaan.

„Wezenlijk, Anna is een degelijk, goed beschaafd meisje, die op een fatsoenlijke school een behoorlijke opvoeding heeft genoten, veel heeft gelezen; indien ze onder onze familie werd opgenomen, zou ze zeer spoedig dat uiterlijk vernisje van wereldvormen aannemen."

„En papa; én mooie Kaat, de zuster?"

„Die kent ze niet eens. Bovendien trouwt men de familie niet."

„In zekeren zin wél. Maar hoe het zij, Robert, al praat je als Brugman, m ij zul je niet tot je zienswijze overhalen.

„Laat ons er niet over gaan twisten, jongen, je weet hoeveel ik van je houd, alsof je m'n eigen zoon zijt, een zoon, dien ik zoo graag tot m'n werkelijken zoon zou hebben gehad.

„Kom Rob, even goeie vrienden hé?"

En met een hartelijke beweging stak de oude man hem de hand toe.

Kon hij de hand terugstooten? Die hand, die hem van der jeugd af geleid had, die hem zoovele weldaden had bewezen?

Neen! Hij greep z'n ouden vriend bij de hand, drukte die krachtig en zei slechts:

„Oom, ik hoop u eenmaal te zullen bewijzen dat u ongelijk heeft gehad."

Toen een tijd van zoeken naar eene hem passende betrekking; die wanhoop bij het steeds niet slagen. Zoeken, zoeken! Op het laatst bereid alles aan te nemen, ook al was het niet passend voor hem .... Maar te vergeefs .... alles te vergeefs!

Menigmaal op het punt van slagen snelde hij naar zijn meisje, zijn lieve Anke; nú zou het lukken, nú zou die lange tijd van geduldig wachten ten einde zijn. Heerlijk, heerlijk vooruitzicht, hij zou zijn lieveling nu eindelijk in een eigen huisje binnen voeren .... Maar .... vreemd toch .... Hoe goed zijne kansen soms stonden, altijd .... altijd sprong de zaak weer af; wel eens op het laatste oogenblik.

Later, véél later had hij dikwijls een vaag vermoeden dat z'n oom hem had tegengewerkt, dat de man van invloed dien invloed tegen hem had aangewend.

Eindelijk.... eindelijk waren zij bezweken....

Indien zijn Anna niet had toegegeven, hij geloofde dat hij zich voor den kop zou hebben geschoten.

En toch.... Hij, hij! Hij had dat niet moeten doen. Hij, die de wereld kende, de wereld waarin hij zich bewoog, die dwaze wereld met hare kleingeestige vooroordeelen, die — Anna zei het daar juist — de misdaad der vaderen straft in de kinderen.... De misdaad!.... Het was zelfs geen misstap geweest.... Liefde was het, reine, zuivere liefde, zonder berekening, zonder egoïstische berekening, zonder nadenken omtrent het toekomstig bestaan.... Neen! Zij, zijn eenige, lieve vrouw, zijn belangelooze engel, ze was de zijne, uit haar geheele hart, uit haar neiging tot één zijn met den man die haar genegenheid bezat, die haar tot zich had genomen, zonder vooroordeel, oprecht, liefdevol, met zuivere, hartelijke, goed gemeende bedoelingen.

Maar hij had de gevolgen moeten bedenken. Het kind.... Het arme onschuldige kind....! Ja zeker, hij had zijn plicht gedaan, hij had het niet verstooten, neen hij had haar eene behoorlijke opvoeding gegeven, overeenkomstig zijn stand....

Zijn stand!.... De arme moeder zuchtte nu al ruim vijftien jaren onder het domme vooroordeel van zijn stand.... In haar omgeving kon ze zich niet meer bewegen; daar had hare opvoeding haar reeds vroeger het leven minder aangenaam gemaakt; maar nu, nu zou ze er geheel en al gedisorienteerd zijn. En in zijn stand: daar was zij uit gebannen, omdat ze een kind had en een vader, dien ze niet kende, die haar niet kende, maar — misdaad! — een kroeg hield.... Had hij tonnen gouds gestolen en een villa bewoond, zijn dochter ware overal ontvangen. En nu! Zelfs haar kind, zijn kind, dat schuldelooze wicht, leed er onder, werd verjaagd, verjaagd van school, teruggestooten, weggejaagd uit haren vriendenkring, omdat.... ja waarom? Omdat de vader zijn plicht had gedaan toen hij een argeloos meisje verleid had, omdat dat argelooze meisje een trouwe gezellin was gebleven van dien man, omdat de wereld een inrichting is van dom vooroordeel....

„Zijn plicht gedaan.... Deed ik m'n plicht.... m'n plicht tot het laatste toe.... geheel.... volkomen?.... Neen, dien deed

ik niet.... niet tot het uiterste.... Want dan had ik me niet moeten laten terughouden door de onmogelijkheid van het krijgen van een betrekking. Dan had ik er elke betrekking aan moeten geven, vooral toen ik merkte waarom het onmogelijk was iets te krijgen.... Was er dan geen kans te leven ook buiten Europa?" Hij had toch flinke handen aan het lijf én vooral goede hersens; hij zou dus wel terecht zijn gekomen.... Maar ook hij, dat voelde hij nu vooral, ook hij had van zijn stand niet kunnen scheiden, niettegenstaande hij toch ook maar zóó zóó in dien stand werd aangezien.... om die vrouw!.... Die lieve, goede, gelukkige en toch zoozeer te beklagen vrouw.... En dan ware ook z'n kind geacht geweest, hadde zij vriendinnen gehad, hadde zij op elke school kunnen komen.... hadde zij zich nooit over hare ouders behoeven te beklagen.... nooit voor hen te schamen.... Arm kind.... Arme ouders.... Arme moeder vooral....

En zij herinnerde zich ook die droevige tijden, die moedeloosheid, die sombere wanhoop van hem, toen de ondervonden teleurstellingen, waaraan maar geen eind kwam, al zijne énergie dreigden uit te dooven.

Zij wist nog zoo goed dat ook haar toegeven een daad der wanhoop was geweest.

Wat kwam het er voor haar op aan, als ze hem maar kon troosten, hem maar het eenige geluk kon geven, waarnaar hij haakte. Wat deerde het haar wat de menschen van haar zeiden als ze zijn krachtigen arm maar om zich heen voelde.

Wat gaf ze er om of haar tante, dat goede, bekrompen mensch, haar niet meer zien wilde, haar bijna vervloekte om de schande die ze haar aandeed; als ze maar rusten mocht aan zijn liefhebbend hart.

Toch was er een tijd gekomen dat diep in haar ziel een verdriet was ontstaan, een angstig gevoel van kwaad te hebben gedaan.

Maar dat was pas gekomen na de geboorte van haar dochtertje. Wat zou het lot worden van dit haar zoo dierbaar wezentje? Zoolang het nog klein was verontrustte haar die gedachte aan de toekomst wel; maar het was toen nog zoo ver af.... Maar later.... later.... tobde ze er over.

Niemand mocht het vermoeden, ook hij niet. Hij mocht eens meenen dat ze hem niet meer volkomen vertrouwde, die goede, edele man, die alles deed om z'n vrouw, zijn kind gelukkig te maken. Neen, hij vooral mocht haar oogenblikken van moedeloosheid niet merken. Hij voelde zich zoo gelukkig in haar bezit, in het bezit van hun lief, lief meisje.... neen hij niet. Ze hield haar leed voor zich, ze was sterk ter wille van het geluk van man en kind.

Er was ééne gedachte die haar moed gaf: „Ik kan verdwijnen." Die gedachte bekende ze zich nauwelijks zelve, ze wist wel dat ze met die woorden niet meende dat ze ergens, ver af. kon gaan wonen; hen die ze zoo lief had, kon gade slaan, al was het dan met een grooten afstand tusschen hen en haar.

Neen, ze gevoelde wel diep in haar binnenste dat ze verdwijnen moest voor góéd.

Hem zou men weer in genade aannemen, hem en het kind.

Zij was het struikelblok, zij alléén.

Met een zacht drukje laat hij nu zijn arm van haar schouder glijden.

„Hoe zullen we het haar zeggen, Anne-lief? Zullen we haar alles uitleggen, is het niet beter dat ons kind alles weet?"

„Neen. O neen, Robert! Dat niet. Ze is nog zoo jong. Ze zou zulk een toestand niet begrijpen.

„Wat weet ons kind, dat in zulk een afzondering is groot gebracht, van wereldsche toestanden, van afscheidingen, die er in de maatschappij bestaan?

„Vergeet niet dat ze geheel anders is opgevoed dan andere jonge meisjes, die met elkaar in aanraking komen, hier en daar wat opvangen, dat, bijeen gevoegd, ze doet nadenken over sommige zaken, die ze dan wel niet geheel begrijpen, maar die hen toch zouden helpen, om zich van ons leven een voorstelling te kunnen vormen.

„Ons kind komt pas sedert eenige maanden in gezelschap van andere jonge meisjes, ze begint zich reeds vragen te stellen die ze niet kan oplossen. Onlangs vroeg ze mij, waarom ik geen vriendin heb of kennissen.

„Ze is nu nog te onwetend omtrent alles wat er in de wereld

omgaat, om haar van onze moeilijke omstandigheden op de hoogte te stellen.... Neen, dat kan niet.

„Wij hadden toch nog wijzer gedaan haar verre te houden van het gewone menschenleven; haar niet naar die school te laten gaan."

„De uitkomst stelt je in het gelijk; maar de arme Nel werd zoo eenzelvig; ik meende het voor haar bestwil te moeten beproeven."

„Zeker, het zou zoo goed voor haar geweest zijn, maar het blijkt eene onmogelijkheid. Ik zal haar eenvoudig verklaren, dat we besloten hebben haar weerom thuis te laten les geven; dat we daar geldige redenen voor hebben, die we haar niet willen mededeelen.

„Het zal haar verdriet doen, ons arm kind, ze was zoo tevreden, zoo opgewekt, ze begon juist een lief vriendinnetje te krijgen; dat zal nu ook uit zijn. Ze zal er onder lijden; maar we kunnen haar niet helpen. We staan machteloos!"

* * *

Van nu af begon er voor Anna een leven van onbeschrijfelijk zielelijden.

Zij voelde zich als een veroordeelde, die angstig de voltrekking van z'n doodvonnis verbeidt.

Zij had dat vonnis over zichzelf uitgesproken; zij wist dat er geen ontkomen aan was. Zij was schuldig, hoeveel verzachtende omstandigheden er dàn ook in haar voordeel pleitten. Zij moest boeten doen! Zij moest de jaren van geluk betalen.... Zij moest haar kind bevrijden van den hinderpaal, die dat geliefde wezen in den weg stond.

Ze redeneerde er niet over met zich zelve, ze wist het reeds zoovele jaren, dat er een tijd zou aanbreken dat zij te veelwas in het leven, dat zij vrijwillig afstand moest doen.

Dat had ze zich nu eenmaal vast voorgenomen en niets was in staat haar te doen wankelen in haar besluit.

Maar hoe; op welke wijze moest ze de daad ten uitvoer brengen? Hare dierbaren mochten niets aan haar merken; ze moest

hun steeds hetzelfde kalme, tevreden gelaat toonen dat ze van haar gewend waren.

Nooit mocht Robert vermoeden dat ze haar leven had opgeofferd, om hun kind de gelegenheid te geven, een plaats te erlangen in de maatschappij en niet te blijven voortleven als paria, als uitgestootene.

Ongemerkt had ze reeds jaren geleden aan Robert de bekentenis weten te ontlokken, dat zijne bloedverwanten hem en het kind wel in hun kring zouden opnemen, indien zij maar niet bestond.

Zoo handig had ze hem hieromtrent weten uit te hooren, dat de goede man het niet eens had bemerkt. Zeer zeker zou hij er zich wel voor gewacht hebben haar zóó iets te doen vermoeden indien hij begrepen had met welke bedoelingen zij dit wenschte te weten.

Als allen om haar heen sliepen lag ze, in stille wanhoop, klaar wakker; haar oogen, koud en strak, staarden in de sombere toekomst; groote zweetdroppels parelden dan op haar voorhoofd; de lieve zachte mond was dan vertrokken als in doodsangst.

Het naderde langzaam, maar zeker, het vreeselijk oogenblik, dat zij haar leven ging geven ter wille van haar kind, haar lieve dochter, die recht had op dat leven, die zij niet in de wereld had mogen zetten, indien ze niet bereid was, zoo het noodig bleek, alles.... alles.... zelfs haar leven te geven voor het geluk van dat onschuldig schepseltje.

Dat kind mocht niet lijden door háár schuld.

Ze was bereid, de jaren van geluk, van innige heerlijke liefde, die ze met hem doorleefd had, te betalen.

Dat hij zou lijden, zwaar en lang, dat was haar grootste smart. Als ze zoo lag te denken in die eindelooze, lange, slapelooze nachten, dan zag ze zich zelve roerloos uitgestrekt op haar doodbed liggen. Dan zag ze haar Robert, haar boven alles beminden man, over haar heen gebogen, in waanzinnige droefheid, met doffe oogen, een diepe groef van onuitsprekelijk zieleleed om den mond.

Die oogen mochten niet verwijtend op haar rusten; ze zou dat voelen, dacht ze, zelfs al was het leven uit haar geweken. Nooit mocht hij vermoeden dat ze hem dát vrijwillig had aangedaan.

Als ze eraan lag te denken dat ze hem moest verlaten, dat ze hem zoo diep ongelukkig moest maken, drukte zij het gelaat in haar kussen om het niet uit te gillen van afschuw over zich zelve; dan durfde ze niet meer denken.

Maar telkens kwam er een gevoel van rechtvaardigheid bij haar boven, dat haar zeide: „wij hebben genoten, wij moeten het lijden op ons nemen; zij is volkomen onschuldig, zij mag dus niet boeten voor onze daad."

Op welke wijze ze uit het leven zou treden was haar nog een raadsel. Te vergeefs pijnigde ze haar zieke hersenen, om een middel te bedenken hoe ze zich zou dooden, zonder de achterdocht van Robert gaande maken.

Ze zag geen kans om, als bij toeval, in het water te vallen en te verdrinken. Bij dag zou men haar te hulp snellen en haar redden, bij avond ging ze nooit alleen uit.

Bovendien trok die dood haar wel het allerminst aan. Met huivering dacht ze er aan dat haar lijk zou komen boven drijven, misvormd en opgezwollen, zooals ze dat wel eens gezien had van dierenlijken aan de oppervlakte van het water.

Ook kon ze het denkbeeld niet verdragen, dat hij de oogen dan met walging zou afwenden van de hem eens zoo dierbare trekken.

Zij begon er slecht uit te zien van die doorwaakte nachten. Hoewel ze de kracht had hare gelijkmatige kalmte te blijven toonen, grifte haar inwendig lijden zijn stempel op haar gelaat. Robert vroeg haar of ze zich ongesteld gevoelde; wat er aan scheelde? Ze stelde hem gerust; ze voelde zich volmaakt wel. Toen hoopte ze dat de natuur medelijden met haar zou krijgen, dat haar zieleleed haar gestel zou ondermijnen, dat ze sterven zou een natuurlijken dood.

Maar de natuur kent geen medelijden, bemoeit zich niet met het leven harer kinderen, laat de ongelukkige niet sterven van smart.

Dan, na eenigen tijd, werd ze wat kalmer, hield zich voor dat het zoo'n haast niet had, dat ze zich nog een uitstel mocht toestaan.

Als ze dan daarna bedacht dat het toch gebeuren móést; dat

de sleur van het gewoon dagelijksch leven haar niet mocht meesleepen; dat het een heilige plicht was, dien zij zichzelve beloofd had te zullen vervullen, voelde ze zich nog veel angstiger en gejaagder dan vóor dien tijd van betrekkelijke verademing. Zij moest een redmiddel vinden, dat haar de eeuwige rust zou verzekeren.

* * *

Eens op een avond kwam er een brief voor haar uit Amsterdam. Ze ontving nooit brieven. Ze schrikte hevig; in haar zenuwachtigen toestand meende ze overal iets bijzonders te zien.

Het was een bericht van de directrice van een ziekenhuis omtrent de tante, die haar had opgevoed.

De oude vrouw lag te sterven en liet haar verzoeken nog eenmaal bij haar te komen om afscheid te nemen.

„Natuurlijk moet je morgen dadelijk gaan," meende Larynx; „wil ik meegaan of zou de oude vrouw dat onaangenaam zijn?"

„Zij zou je nooit, nooit willen zien; zij beschouwt je als de oorzaak van ons aller ongeluk, als een lagen verleider.

„Wel moet ze veel zijn veranderd dat ze mij laat roepen, daar ze mij eene verworpene vindt, die ze had willen vervloeken als haar godsdienst haar dat niet verbood. ,Mij is de wrake, zegt de Heer', beweerde ze altijd. Het past mij, zondig mensch, dus niet in 's Heeren plaats te treden."

„Arme ziel, ze meende het zoo goed met al hare bekrompenheid." Toen ze dien nacht over haar aanstaand reisje lag te denken ging er opeens een licht voor haar op: dàt was het middel, dàt was haar doodvonnis!

* * *

Larynx en Nelly brachten haar naar den trein. Het was voor hen een heele gebeurtenis, dat moeder alleen op reis ging. Toen zij een coupé „niet rooken" gevonden hadden, — Anna verklaarde liever niet in een dameswagen te reizen, daar ze zag dat die bijna geheel bezet was, — stonden zij een oogenblik voor het geopend portier op het perron.

Anna sloeg den arm om Nelly's hals; moeder en dochter kusten elkaar hartelijk.

„Het is of je voor maanden op reis gaat," zeide Larynx glimlachende.

Anna liet haar kind los, reikte hem de hand en hief haar gelaat tot hem op om een afscheidskus te wisselen.

Na zijne opmerking durfde ze hem niet om den hals vallen, zooals ze zoo gaarne gedaan had.

De portieren werden dichtgeslagen en langzaam gleed de trein het station uit.

De beide achterblijvenden wuifden haar na met de hand; Anna knikte en lachte terug, maar slechts de mond vertrok zich tot dien lach; de oogen vestigden zich met een strakken, hongerenden blik op die twee gestalten.

„Vaart wel, geliefden, voor eeuwig!" prevelde ze zachtjes. Met eene haastige beweging der hand streek ze over de oogen om dat waas weg te vagen, dat haar verhinderde hen nog eenmaal te zien.

Toen ze terugzonk tegen de kussens der coupé, bemerkte ze pas dat ze geheel alleen was.

Dat gaf haar een schok van teleurstelling; en toch gevoelde ze iets van bevrijding, van verluchting.

Ze moest haar plan dus nog uitstellen, want de zoo noodige getuigen ontbraken haar nu. Zij mocht hare daad niet volvoeren als ze alleen was: anderen moesten het vaststellen, dat slechts een ongeluk haar getroffen had.

Het landschap snelde haar voorbij, de uitgestrekte weilanden, de afgelegen hoeven, de enkele groepjes boomen, ze staarde dat alles aan zonder het te zien. Toch namen haar oogen onwillekeurig al die voorwerpen op hun netvlies op.

Ze verwonderde zich er over dat ze in dit wanhopige oogenblik nog kon denken of de menschen, die op die stille boerderijen woonden, misschien ook zoo ongelukkig waren als zijzelve.

„Laat ik toch niet behoeven te denken aan zulke onbeduidendheden. Laat ik toch mijn laatste gedachten concentreeren op mijn twee dierbaren, die ik verlaten ga."

Toen zeurde het voort in haar hoofd op den rhythmischen

dreun van den trein: „laatste gedachte, laatste gedachte, het laatste uur van een veroordeelde"; die woorden werden haar als eene obcessie, die ze niet vermocht te bannen uit haar overspannen brein.

Eindelijk rukte zij zich los van die woorden. Ze stond op, boog zich zoo ver mogelijk uit het portier, maakte de klink los, die van buiten was aangebracht; daarna draaide ze de kruk aan den binnenkant open; het ging niet zoo gemakkelijk, hoewel de woorden: „open, dicht", de richting aanwezen. Ze sloot het portier weer, haalde een klein fleschje uit den zak en na het portier nog eenmaal even geopend te hebben goot ze er eenige droppels olie uit op het slot, dat nu veel lichter werkte; daarna wierp ze het uit het raam.

„Als ik tot van avond moet wachten koop ik wel weer wat andere olie; maar te Leiden en anders te Haarlem krijg ik toch zeker gezelschap."

Na met eene onnatuurlijke kalmte deze voorzorgen genomen te hebben begonnen diezelfde woorden weer op de maat van het treingedreun: „laatste gedachten, laatste uur van een veroordeelde", door haar hoofd te spelen.

Zonder dat ze het bemerkte stoomde de trein het station Leiden binnen. Door den schok van het stilstaan schrikte ze op. De portieren werden opengeworpen. Met strakken blik keek ze naar de heen en weer loopende reizigers.

Een frisch jong gezichtje vertoonde zich aan het geopend portier.

„O neen! Neen, dat niet," mompelde ze voor zich heen, „laat dat jonge schepseltje niet instijgen. Laat mijn dood geen schrik en ontsteltenis brengen in dat jonge hartje.... Ga toch verder, lief kind"; bad ze bij zichzelve.

Alsof haar stille kreet verhoord werd verwijderde het jonge meisje zich, daar hare moeder wenschte dat ze in de dames-coupé zou reizen.

Anna slaakte een zucht van verlichting.

Een oogenblik later steeg een bejaard heer in, zette zich met een beleefden groet in den tegenovergestelden hoek neer en even voor het vertrek van den trein sprong, met vlugge beweging, nog een jonge man den wagen in.

Beide reizigers verdiepten zich in hunne couranten; schonken haar niet de minste aandacht.

Toen na eenige minuten, háár schenen het uren van spanning en wachten, de trein weder in volle vaart was, lichtte zij kalm en voorzichtig den knop der kruk op, leunde even met haar volle gewicht tegen de deur — haar lichaam verdween in de ruimte. Door den kouden luchtstroom die ineens binnendrong zagen beide mannen op, wisselden een verschrikten blik; toen greep de jongste instinctmatig naar de noodrem en gaf dien een haastigen ruk. Na eenige seconden stond de trein stil; oogenblikkelijk rende een conducteur langs de loopplank tot bij het nog steeds openhangende portier; aan alle raampjes verschenen de verontruste gezichten der reizigers.

„Een afgrijselijk ongeluk, conducteur; een dame is uit den trein gevallen.... Schandelijke nonchalance, de portieren niet goed te sluiten!" riepen beide heeren.

De trein reed langzaam terug tot waar men eene menschelijke gedaante op den weg vond liggen.

Er was geen dokter in den trein, maar de jonge man, die bij het ongeluk tegenwoordig was geweest en zich als student in de medicijnen bekend maakte, knielde neder bij de roerlooze gestalte.

Het bloed gudste uit eene gapende wonde aan de slaap en vormde reeds een groote plas op den grond.

„Dood!" zei Eduard Korver; want deze was het, die de verongelukte onderzocht had, weinig vermoedende dat ook hij een steentje had bijgedragen om die edele vrouwenziel te vernietigen.

II.

De Zonden der Vaderen.

In de lekkere gezellige tuinkamer zitten de heer Larynx en z'n dochtertje Nelly koffie te drinken, het is ongeveer één uur en men begint aanstalten te maken om van tafel op te staan.

Maar papa, die het vandaag zoo knus vindt, nu z'n kleine meid de honneurs waarneemt, omdat mama heden uit de stad is, blijft wat langer zitten dan gewoonlijk.

Toch, hij weet niet of het dáárom is.

Neen, er is vandaag iets weemoedigs in z'n stemming. Is dit toe te schrijven aan de reden, waarom z'n vrouw op reis ging? Hij zou niet gaarne een stellig antwoord daarop moeten geven. Maar toch de aanleiding tot die reis brengt hem veel voor den geest, wat hij al vergeten waande.

Veel verdrietelijkheden, maar ook veel geluk!

En hij ziet rond in het vertrek; geen plek is er die hem niet herinnert aan een aangenaam oogenblik.

Ja zeker, leed.... veel leed is hier geleden om zijn onregelmatige verhouding tegenover de maatschappij. Ja, dat vrije huwelijk heeft bij menigeen kwaad bloed gezet, waarvan hij maar al te zeer den terugslag ondervond. „Mais si c'était à refaire je le ferais encore!"

„Wát paatje!" klonk de stem van Nelly, welke hem uit zijn droom deed ontwaken.

„Wel kind, wat bedoel je?"

„U zegt: ‚si c'était à refaire je le ferais encore,' en nu vraag ik: „wat, paatje?"

„Wel kind, je moeder tot vrouw nemen en jou tot m'n dochtertje. Dát was 't!"

„Die lieve aardige vleier van een pa. Ik geloof dat ie 't heuzig meent, anders zou ik hem niet zoo kussen. Die lieve vader. Als ma vanavond thuis komt zal ik u verklappen. Ik...."

„Ring.... ring.... ring...." daar ging de bel hard over.

„Nu, die heeft ook haast. We waren daar juist zoo prettig samen."

„Mijnheer Larynx thuis, oppasser?"

„Ik zal...." hoorde men de stem van dezen.

„Ik moet m'nheer onmiddellijk spreken, is ie niet thuis, waar kan ik hem dan vinden?"

„Een druktemaker, Nel," zei Larynx.

„'t Is de stem van Eduard Korver, geloof ik; de broer van Charlotte."

„M'nheer," zei de oppasser, die binnenkwam, „daar is een

heer, die u moet spreken; hij wil niet weg vóor ik hem heb gezegd, waar m'nheer is. Toen heb ik tegen het consigne gehandeld en gezeid dat u thuis waart en ik u zou waarschuwen."

„Goed, Pieters; laat m'nheer voor, ik kom. Ga jij je kleeden, kindje. We loopen naar Loosduinen als die drukke m'nheer weg is."

„Gut ja, paatje, heerlijk!"

* * *

Toen Larynx in de andere kamer kwam vond hij daar een jong mensch, die er zeer ontdaan uitzag en die bijna niet wist hoe zich te houden.

Eduard Korver, want die was het, had na het verongelukken van Mevrouw Larynx, aan den stationchef te Haarlem verzocht om niet onmiddellijk aan haar man te 's Gravenhage te telegrafeeren; men had namelijk in den zak der verongelukte dame den brief der tante gevonden waarbij ze verzocht werd naar Amsterdam te komen en daaruit had men gezien wie ze was.

Ook daardoor was Eduard op de hoogte gesteld, anders had ook hij niet geweten wie de doode was.

Waarom, hij kon er zich geen rekenschap van geven, maar hij achtte nu het ongeluk zulk eene groote ramp, dat hij het iets afschuwelijks zou hebben gevonden als Larynx op een of andere officieele wijze den dood zijner vrouw vernomen had. Daarom deed hij dat verzoek aan den chef.

Onderweg in den trein maakte hij een speech op, hoe hij Larynx het voorval zou mededeelen; hij was overtuigd dat deze het ongeluk veel ernstiger zou opnemen dan het gros der gehuwde mannen dat zou doen. Ook van die opvatting zou hij geen reden hebben kunnen geven, immers hij kende dien officier niet.

Hoe het zij, hij had zijn thema onderweg goed ingestudeerd. Zoo zou hij later, als hij arts was, zoo vaak moeten optreden, dacht hij, het was dus niet kwaad zich eens op de proef te stellen.

Maar toen hij voor Larynx stond, ja, toen hij gebeld had, verliet hem z'n heele moed. „Die arme kerel," zei hij bij zich zelf; „dat arme mooie bakkesje;" die gedachten brachten hem geheel van streek.

„Mijnheer," begon Larynx.

Maar verder kwam hij niet, want Korver viel hem in de rede.

„Mijnheer Larynx, ik ben Korver, semi-arts; ik was van morgen in denzelfden trein met Mevrouw Larynx, in dezelfde coupé, tusschen Leiden en Haarlem. Er was niet éene reden om te kunnen vermoeden dat een der portieren los was, maar dat was wél het geval. Mevrouw Larynx schijnt tegen dat portier te hebben geleund, het ging open — en...."

„Wat zeg je daar? Wat zeg je daar! M'n vrouw er uitgevallen!" riep Larynx, die in hevige spanning het discours had gevolgd, „en gewond.... ernstig gewond? Maar zeg dan toch, hoe het is afgeloopen," siste hij, terwijl zijn gelaat alle angsten afspiegelde, die in hem omgingen en zijn stem van aandoening bijna niet hoorbaar meer was.

„Beste mijnheer Larynx, veel erger, veel erger dan dat. Mevrouw is.... dood."

„God, God!" kreet Larynx, „m'n arme lieve Anna dood.... dood...." en hij borg het gelaat in z'n handen, snikkende als een klein kind, steeds herhalende: „dood.... dood.... en m'n kleine Nel.... wat wordt er van m'n kleine Nel.... dood.... dood...."

Maar opeens zich vermannende, zegt hij tot Korver:

„Mijn waarde heer Korver, je weet niet hoe hartelijk ik het van u vind, dat u me dat zelf komt zeggen. Ik ben u daarvoor innig dankbaar. Ik ga onmiddellijk naar Haarlem. Wees dus niet verstoord op me indien ik u wegstuur.... Ja.... maar dat kan niet —" vervolgde hij als in gedachten.... „waar laat ik Nel.... Ik kan het arme kind toch niet op eens voor haar doode moeder plaatsen. Dat begrijpt u als dokter ook wel. Wie weet hoe deerlijk ze er uitziet.... En waar haar te laten? Ik heb niet één kennis, ook dat begrijpt u wel, want in een stad als Den Haag bestaan er geen geheimen.... Ik kan dus niet eens naar Haarlem, naar m'n arme, lieve doode.... O die vervloekte maatschappij met haar dwaze bemoeizieke vooroordeelen!.... God, God! nog daardoor te worden geplaagd, zelfs na je dood!...."

„Mijnheer Larynx, uw dochtertje was vroeger een kennisje van

m'n zuster en is dus in ons gezin geen onbekende. Zou ik u mogen aanbieden haar, zoo lang als u weg is, bij m'n moeder te laten?"

„En als die dame dat eens niet goed vindt; u weet: het vooroordeel?"

„Wees daarvoor onbezorgd — die vindt het goed!"

„Dan neem ik uw aanbod gaarne aan. Maar hoe het haar zeggen? .... Ik zie daartegen op als tegen een berg —" en weer klonken de tranen door zijne stem. — „Enfin! 't moet .... Ik ga naar haar toe. Wil dan aan Mevrouw uw moeder zeggen dat ik Nelly meteen bij haar breng."

* * *

Toen Nelly, die op hare kamer was en zich kleedde om straks naar Loosduinen te gaan, haar vader dien gil hoorde slaken, vergat ze dat het geen pas gaf opeens binnen te stormen, om te zien wat hem overkwam. Ze vloog dus de trap af. Maar beneden gekomen bedacht ze zich en ging weer terug. Luisteren kon ze echter niet laten, de huizen in de residentie zijn zoo luchtig gebouwd, ze hoorde derhalve dat haar moeder een ongeluk was overkomen, maar goed verstond ze het niet. Men begrijpt dus de spanning, waarin ze verkeerde.

Toen ze dan ook Korver hoorde heengaan, joeg ze den trap af en haar vader, die naar boven wilde, de beide armen om den hals slaande, kreet ze:

„Pa, lieve pa, wat is er toch met moeder! Wat is haar overkomen! Is het ernstig?"

„Ja kindje, nog al heel ernstig. Ik ga naar Haarlem, waar ze is, om haar te zien. Ze heeft een ongeluk gekregen met uit den trein te stappen. En ...."

„O! Ik ga mee pa! Ik wil ook m'n lieve moedertje zien en helpen, ik blijf bij haar, haar oppassen. Ze heeft iets tegen de hulp van vreemde menschen. Ik ga mee!"

„Neen lieveling, dat kan niet —" en met veel moeite wist hij haar te overtuigen, dat ze achter moest blijven; dat ze naar Mevrouw Korver zou gaan; dat hij haar morgen zou laten overkomen .... Eindelijk berustte ze in de noodzakelijkheid.

In Haarlem gekomen begaf Larynx zich naar het ziekenhuis waar het lijk zijner vrouw was neergelegd.

De hartverscheurende droefheid die hem aangreep toen hij haar dood terugvond, is boven alle beschrijving.

De val uit den trein had haar, behalve de wond aan de slaap, niet veranderd; het schoone, vriendelijke gelaat was ongeschonden, men zou hebben gedacht dat ze lag te slapen, en een aangenamen droom had.

Toen Larynx Nelly niet onmiddellijk meenam, was dit grootendeels uit vrees dat zij hare moeder erg verminkt zou terugvinden. Hij wilde niet dat de laatste indruk eene onaangename herinnering bij haar zou achterlaten. Het laatste oogenblik, waarin ze hare moeder zag, moest een gevoel geven van piëteit, van droevig maar niet van onaangenaam herdenken.

Nu echter telegrafeerde hij aan Mevrouw Korver, dat hij Nelly den volgenden morgen om elf uur aan het station zou afhalen.

* * *

Eduard Korver was door zijn bezoek bij Larynx nog meer van streek geraakt dan hij reeds was toen hij bij dezen binnentrad.

De overweldigende smart van dien krachtigen man had hem zoo aangegrepen, dat ook hij zich zielsbedroefd gevoelde.

Toen hij in de huiskamer bij z'n moeder kwam, die hem in het geheel niet verwachtte, terwijl hij er zoo betrokken en vreemd uitzag, schrok ze hevig.

„Beste jongen, wat scheelt je, is je iets overkomen? Je ziet er uit alsof je ziek bent," en tevens trok ze hem liefderijk naar zich toe.

„O moeder! Het is verschrikkelijk wat ik heb bijgewoond. Ik reis van morgen in den trein naar Amsterdam. Tegenover me zit een dame. We zijn niet ver voorbij Warmond. De dame wil uit uit het portier zien. Het portier is slecht gesloten, gaat open, en de dame valt dood uit den trein."

„Afschuwelijk —"

„Ja, dat is het zeker. Ik als semi-arts bood m'n diensten aan om te constateeren of ze dood was, dan wel, of er nog iets aan was

te doen. Om te kunnen berichten aan de familie zochten we in haar zakken naar eenige aanwijzing.

„Denk eens, moeder, het was Mevrouw Larynx; u weet wel, de moeder van Charlotte's vriendinnetje.

„Ik weet niet hoe het kwam, maar ik vond haar man en haar kind zoo diep te beklagen, dat ik besloot het zelf te gaan zeggen. Zoo'n koud telegram kwam me verschrikkelijk voor.

„Ik kom nu van Larynx, ik weet niet of alle mannen, die getrouwd zijn, zóó erg bedroefd zijn bij het sterven van hunne vrouwen, maar deze niet getrouwde, o moeder! 't Was hartverscheurend om dat aan te zien.

„Hij ging naar Haarlem, waar het lijk van Mevrouw is. Hij nam z'n dochtertje niet mee, maar hij wist niet waar ze te laten. Ik heb niet ééne kennis, zei hij, dat begrijpt u wel, ik kan dus niet weg.

„Toen dacht ik aan m'n goede moedertje; ik bood hem een dak aan voor z'n dochtertje bij u. Hij brengt haar te mee hier. U vindt het immers goed? —"

„Goed? .... Wel ik vind het heel lief van je dat je zoo over je moeder gedacht hebt, niettegenstaande je mijn zienswijze over de familie Larynx kent.

„Nu houdt natuurlijk alle vooroordeel op. Bij zoo'n ongeluk moet men eerst denken aan de lijdenden, daarna eerst aan de eischen der samenleving."

Daar werd gebeld. Mevrouw Korver zag even naar buiten, zij ontwaarde Larynx en Nelly op den stoep en hoewel ze anders de deur niet zou hebben geopend voor wien ook, behalve voor haar man en kinderen, ging ze nu zelve om dit te doen.

Ze stak Larynx bij het binnenkomen de hand toe en sprak hem aan op dien vriendelijken, zachten toon, dien vrouwen, die gevoel hebben, kunnen aannemen.

Ze sprak over het ongeluk aan „Mevrouw Larynx" overkomen; ze sprak over die lieve arme Nelly, die ze zoo gaarne bij zich zou houden, zoo lang als mijnheer Larynx dat noodig oordeelde; ze drukte Nelly in de armen: „M'n arm lief kind, ben je zoo bedroefd," kortom, men zou aan haar niet hebben herkend de vrouw, die, eenige maanden geleden, uit vooroordeel had medegewerkt,

ja de hoofdpersoon was geweest, om diezelfde Nelly van school te drijven, wijl ze de dochter was van haar vader en haar moeder, evenals andere kinderen.

En het viel haar hoegenaamd niet moeilijk om te spreken van „Mevrouw Larynx". Later, toen ze met haar zoon alleen was, gaf ze hare verwondering daarover te kennen.

Toen Larynx weg was, wiens bezoek maar zeer kort had geduurd, zei Nelly:

„Ach, Mevrouw, heeft u er iets tegen dat ik me afzonder, ik zou zoo gaarne alleen wezen."

Mevrouw bracht haar naar hare kamer; toen ze haar verliet, zei ze:

„Nu liefje, hier ben je alleen, maar ik kom nu en dan eens naar je zien, of stuur Charlotte, als ze thuis komt."

* * *

Later op den dag wist Mevrouw Korver met veel tact en zachtheid aan Nelly te beduiden dat haar moeder dood was, dat ze uit den trein was gevallen en nu te Haarlem in het gasthuis was opgenomen tot ze begraven werd.

„En wist papa dat? Waarom nam hij me dan niet mee, dan had ik m'n lieve moedertje nog eens gezien? O! dat vind ik leelijk!"

Maar Mevrouw troostte haar. Morgen zou ze naar Haarlem gaan. Haar vader had gemeend dat het te haar vreeselijk zou aandoen indien ze haar moeder misschien erg verminkt aantrof enz. enz.

„En die arme vader, wat zal hij in Haarlem zoo heel alleen doen, waar hij niet één kennis heeft, want pa heeft ook geen kennissen, evenmin als ma die had.... Waarom hadden we toch geen kennis? Iedereen heeft toch vrienden; alleen wij niet.... En nu is ie daar heel alleen.... heel alleen.... Arme lieve vader, hij die zoó ongaarne alleen is....

„Mevrouw, het is nog vroeg genoeg; laat u telegrafeeren dat ik nu alles weet en dus nog van avond bij pa kom.... Ik kan dien besten vader toch niet alleen laten; hij zal zoo bedroefd zijn; als hij eens ziek werd.... Toe Mevrouw, telegrafeert u?"

„Wees verstandig, kind," suste Mevrouw. „Je papa heeft gezegd dat hij zou telegrafeeren. We zullen zijn bericht eerst afwachten en dan zien wat we doen.

„Ik zou je wel den raad willen geven om met me naar de huiskamer te gaan, maar dat zul je toch niet willen, dat is natuurlijk. Ik zal je licht laten brengen en stuur Charlotte bij je, dat zal je wat afleiding geven, m'n kind."

De groote, vriendelijke, moederlijke zachtheid van Mevrouw Korver had veel invloed op Nelly's handelen en zij onderwierp zich derhalve aan den wil dier lieve vrouw, hoezeer de eenzaamheid, waarin haar vader verkeerde, geen oogenblik uit hare gedachten was.

Den volgenden dag werd zij naar Haarlem gebracht door Mevrouw Korver, die het voor het jonge meisje eene te zware taak vond om alleen, met haar groot verdriet, in den trein te zitten.

Tot Leiden ging Eduard mee, die z'n oogen niet kon afwenden van het bedroefde gezichtje van Nelly.

Mevrouw Korver merkte dit zeer goed op, niettegenstaande Eduard z'n best deed om, telkens als hij meende dat zijn moeder naar hem keek, zijn blikken af te wenden; maar vrouwen kijken scherp en vooral moeders.

Gisteren was die belangstelling haar zeer natuurlijk voorgekomen; de impressie van het oogenblik, de herinnering aan het vriendinnetje van z'n zuster, de verhouding van de familie Larynx tegenover de maatschappij, de inlichtingen die hij, Eduard, daaromtrent had ingewonnen: dit alles gaf aanleiding tot meer belangstelling in de slachtoffers dan zulks in gewone omstandigheden het geval zou zijn geweest.

Nu echter viel haar de conversatie in, toen Eduard, uit Leiden komende, Nelly voor het eerst gezien had. — „Een mooi meisje —" had hij gezegd — en zij had gekscherend geantwoord: „Pas op, word niet van haar gecharmeerd;" en hij, hij liet er lachend op volgen: „dat hij zoo ontvlambaar niet was, maar men kon niet weten wat er nog van komen kon. —"

En daar kwam het. Ja het was er misschien al. Wat er tegen te doen? Later, als de eerste indruk voorbij was, zou het wel overgaan; vooral als ze elkaar niet meer zagen Want nu moest

ze zorgen dat de vriendschap tusschen Charlotte en Nelly niet werd aangewakkerd.

Als nu Charlotte maar niet al te veel medelijden had met „dat arme kind". Ze vreesde dat dit wel het geval zou worden; dat ongeluk met de moeder was juist een aanleiding voor jonge meisjes om Nelly interessant te vinden.

Om de verhouding tusschen Charlotte en Nelly te bekoelen had ze wel een middel. Ze kon hare dochter, die al oud genoeg was om iets van de wereld te begrijpen, zeggen, dat Nelly's moeder de maitres was geweest van m'nheer Larynx en dus Nelly een onecht kind.

Maar dat vond żе onedel. Neen, dan maar liever afgewacht wat er van komen zou. Daarbij is belangstelling nog geen liefde; bovendien het „vooreerst niet meer zien" was ook een geneesmiddel.

„Hoe jammer, ze zou zoo'n lief schoondochtertje zijn. Zoo'n lief, goed kind is ze. Maar!"....

* * *

't Was nu ruim een jaar geleden sedert het ongeluk met Nelly's moeder was voorgevallen.

Ware de zelfopofferende moeder weer onder de levenden verschenen, ze zou satisfactie van hare daad hebben gehad.

Nelly had een vrij grooten vriendinnenkring, waarin ze gaarne gezien werd. Zonderling, dien kring had ze hoofdzakelijk te danken aan Mevrouw Korver, de vrouw der vooroordeelen, de moeder, die met zoo groote bezorgdheid de ontkiemende liefde van Eduard in den trein had gadegeslagen.

Maar aanvankelijk had ze medelijden gehad met Nelly en ook met Larynx: dit was, in den beginne, eene reden voor haar geweest om den omgang tusschen Nelly en Charlotte, die dreigde druk te worden, vooral niet tegen te gaan, zooals eerst haar plan was geweest.

Uit goedhartigheid verloor ze geheel en al uit het oog, dat door die vriendschap tusschen beide meisjes de kans dat Eduard haar kon ontmoeten, zooveel te grooter werd.

Later had ze voor Nelly zulk een groote genegenheid opgevat dat ze het betreurde dat Eduard van het meisje hoegenaamd geen werk maakte. „'t Zou zoo'n uitmuntende vrouw voor hem geweest zijn."

En geen wonder, Nelly was niet alleen een bijzonder mooi meisje, maar een hoogst eenvoudig en ongekunsteld schepseltje; daarbij zeer ontwikkeld van geest voor hare jaren, had ze niet alleen een aangename conversatie en wist ze over veel mee te spreken, maar bezat ze ook eene groote mate van gezond verstand, welke hare zienswijze in menige aangelegenheid zeer gezocht deed zijn bij Mevrouw en Charlotte.

Door hare kennissen werd ze bewonderd en ook benijd.

De jonge Haagsche dames, met wie ze omging, waren alle op de hoogte van hare verhouding betrekkelijk den burgerlijken stand, maar dit maakte haar in haar oog nog interessanter.

* * *

Eduard, die eerstdaags examen zou doen als arts, die daarna wilde gaan naar Weenen en Berlijn, misschien ook nog naar Parijs, om zich daar als geneeskundige bijzonder te ontwikkelen, kwam geheel niet thuis, tot groot genoegen van mama.

Want niettegenstaande hare groote genegenheid voor Nelly, niettegenstaande den wensch, die zoo vaak bij haar opkwam, dat toch Eduard werk van het meisje mocht maken, niettegenstaande ze haar zoo gaarne Eduard's vrouw gezien had, vond ze toch beter dat hij geen poging deed om haar liefde te winnen en haar tot zijn vrouw te bekomen.

Maar vooreerst was daar nog geen vrees voor.

Had Eduard vues op Nelly gehad, dan had hij wel een uurtje op zijne studie kunnen afzonderen om nu en dan eens uit Leiden over te komen.

„Hij dacht dus niet meer aan het meisje, des te beter.... misschien," — dacht ze —

Eduard was daarentegen van eene geheel andere meening dan zijn moeder. Hij dacht heel veel aan het meisje. Maar behept met aristocratische neigingen, zag hij er erg tegen op om te eeniger

tijd voor den ambtenaar van den burgerlijken stand te moeten verschijnen en daar in het publiek te hooren, dat hij in het huwelijk trad, niet met Nelly Larynx, maar met Nelly Pas, vader onbekend; en dan als tante, die beruchte Kaat Pas!

Neen, hij vroeg haar nooit! nooit!! nooit!!! Hij zou maar liever niet naar huis gaan, dan zag hij haar niet en door hard werken zou hij haar wel vergeten.... Jammer, eeuwig jammer zoo'n prachtexemplaar van een meisje. Ze had er zoo lief en eenvoudig uitgezien in haar verdriet.

Neen. Dien morgen in den trein vergat hij nooit!

Toen hij zijn examen achter den rug had kwam hij even vluchtig thuis; door Charlotte uit te hooren in, naar hij meende, een zeer slim overlegde correspondentie, waaruit hij was te weten gekomen wanneer Nelly niét bij zijn familie zou worden aangetroffen, dacht hij zijn tijd best te hebben gekozen.

„Als ik dus ga op dién dag, dan ontmoet ik Nelly zeker niet. En zoo moet het zijn, want ik wil in geen geval in die familie komen, en ontmoet ik haar, dan voel ik maar al te goed, sta ik niet voor mezelf in. —"

Maar hij had in dit geval buiten den waard gerekend.

„Gunst, ma, komt Eduard van middag thuis, dan vraag ik Nelly te eten. Juist iets om met onzen knappen dokter te praten Wij zijn daarvoor te dom, wel moes? En dan een mooi meisje.... ho.... ho.... broertje mag z'n zusje wel danken, dat ze zoo goed voor hem zorgt. Wel, moes, je moet toch maar eenige broer wezen om zoo door je oudste zuster te worden bedorven. —"

„Jaaa.... ik weet niet.... hoewel.... ga je gang maar —"

En zoo wilde het toeval dat Eduard Korver eene ontmoeting had, welke hij zoo zeer gevreesd en toch zoo sterk gewenscht had. 't Gevolg was dat hij den anderen dag niet naar Weenen ging, zooals z'n plan was, ja dat hij zelfs nog veertien dagen later in Den Haag was.

* * *

Na een paar dagen verblijf bij z'n ouders vroeg Eduard hun of ze er erg veel tegen zouden hebben als hij werk maakte van Nelly. Hij vroeg hun dit vooraf, omdat, als zij haar toestand

vis-à-vis de maatschappij en vooral tegenover haar familie van dien aard vonden, dat hierin een onoverkomelijke hinderpaal werd gezien, hij trachten zou haar te vergeten, hoewel hij maar al te goed voelde dat dit niet mogelijk zou zijn. Het laatste jaar had hem dit bewezen. Maar hij zou pogen het onmogelijke te doen.

Vader en moeder meenden dat hij zeker het verstandigst zou handelen, als hij die liefde uit zijn hoofd stelde, maar deed hij dat niet, zij zouden hem nooit iets in den weg leggen. Vooral zijn moeder niet, wier hart met den dag meer naar het kind werd toegetrokken.

Eduard besloot dus zijne liefde aan Nelly te bekennen, maar vooraf wilde hij weten wat de heer Larynx van zijn aanzoek zou zeggen.

Hij meende, dat hij zelf wel met dezen daarover kon spreken, daar zijne ouders later een aanzoek zouden doen in den vorm.

Op zekeren dag verkondigde hij aan den heer Larynx zijne wenschen en vroeg hem of hij er iets tegen zou hebben, zoo hij, Eduard, er werk van maakte om de liefde van Nelly te winnen. Tot zijn niet geringe verwondering had Larynx bezwaren. Dezelfde, welke ook bij hem zoo zwaar gewogen hadden: „familie."

Larynx deelde hem den geheelen toestand mee. Hij had wel nimmer last van de familie gehad, maar hij was slechts een arm officier; Eduard echter, die zeer rijk was, kon er later veel last van hebben. Daarbij was hij, Larynx, niet getrouwd, dat had misschien de familie teruggehouden.

Dan, was Eduard er wel zeker van dat hij zich later niet zou schamen voor de familie van z'n vrouw? Hij moest dit alles wel bedenken alvorens met Nelly te spreken. Eerst moest hij naar Weenen gaan en naar Berlijn. Daar zag hij wat van de wereld. Hij zou dan zijne liefde wel vergeten. Hem had men ook zoo iets aangeraden, in der tijd; het scheen dus een geneesmiddel te wezen, hoewel hij er de proef niet van had genomen.

„Hoe het zij, m'n waarde heer," vervolgde hij, „ik verzet er me niet tegen, maar als eerlijk man moest ik u op de hoogte stellen van onzen toestand.

„Het is nog tijd. Bezin eer ge begint. Ik zou het me zelf nooit vergeven, te hebben bijgedragen tot een huwelijk van m'n dochter en daarbij, door iets te verzwijgen, te hebben medegewerkt tot

haar ongeluk. Beter dat ze dán nooit trouwt." Eduard nam dit alles natuurlijk als toestemming aan. En zoo waren onze jonge lui een geëngageerd paartje, nog voor Eduard naar Weenen ging.

Hij zou daar een half jaar blijven en daarna een half jaar te Berlijn; Parijs zou hij er maar aan geven.

Dan kwam hij terug, haalde den doctorsgraad, vestigde zich in Den Haag en trouwde met Nelly in October.

„Zie je, vrouwtje, dat is de beste tijd om naar Parijs te gaan; daar gaan we samen studeeren, dat is veel gezelliger, vindt je niet? Als we dan terugkomen is het winter, we trekken dan knus in ons eigen huisje en ik word opeens de heel serieuze arts. Tot zoo lang blijven we jong."

* * *

Kort na Eduard's vertrek was Nelly ernstig ongesteld geworden; een lastige hoest wilde maar niet wijken. De geneesheer lachte echter om de vrees der omgeving.

Toen het dan ook zomer werd, week de „verkoudheid", zooals de dokter gekscheerde.

Nelly begon weer uit te gaan, hoewel ze er nog erg smalletjes uitzag.

Op zekeren morgen wandelde ze in de Laan van Meerdervoort, toen een half beschonken, erg slordig gekleede soort dame haar aansprak.

„Zoo nichtje Nel, hè-je een vrijer? Wel nou, meid, da hè je gelijk in, hoor, da zeg ik. En ik weet er van mee te praten.... Een vrijer; nou begint pas de leut. Maar pas op; la je niet in de kaart loeren, zoo as m'n zuster Ant. Dan ben je in den aap geleseerd. En hokken, nie doen, nie doen. Dan hè-je niks an je leven, trouw dan liever. De lui zien je toch met den nek an.

„Nou, kijk me mar niet zoo sip an. Jandorie, ik ben je eigen, vleeselijke tante. Mooie Kaat, dat zouen ze nou niet meer van me zeggen, wel? En jij, je bint m'n bloed nichie. Wat zeg ie van de peremetatie? Ja die domme Ant, je moeder, da was m'n eigen zuster. Die keek ook altijd zoo sip, net als jij nou.... En tante Sien! brrrr! meid; die dach da' ze altijd bij onzen Lievenheer op

salet was. Die nam Ant mee, ze zou ze netjes groot brengen; nou ja 't hielp wat. Ze ging toch op den hort met dien luint Lavink; een mooie vent, hoor!

„En nou bin' je m'n eigen vleeselijke nicht en ik jou eigen vleeselijke tante, maar ik ben een arme donder; hè je nou nie een paar kwartjes voor me. Hij, die Koffer, is er goed voor; duite nou, van wa blief je me. Nou, strijk 'm mar es onder de kin, dan hè je je kwartjes er uit geklopt. Nou, geef me dan maar een pop, of een kopstuk. 't Kan best lijen."

Nelly die tot nu toe niet geweten had wat haar overkwam, verstond de laatste woorden, tastte in haar zak en gaf aan hare tante, want dat was ze, haar geheele portemonnaie. Toen spoedde ze zich naar huis, ze voelde zich zoo aangegrepen van verdriet, dat ze vreesde elk oogenblik het uit te gillen. Want hoewel het gesprek haar slechts als een gegons in de ooren had geklonken, had ze toch alles goed verstaan.

Was het ook een verschrikkelijke droom, die straks bij het ontwaken zou eindigen? — „Ach, ach, werd ik dan maar wakker —!" dacht ze en vervolgd door die gedachte kwam ze thuis.

Daar vond ze haar vader en nu begreep ze dat het geen nachtmerrie, maar werkelijkheid was.

Ze vertelde wat haar was overkomen.

„En is het waar, vader," zei ze, „wat die dronken vrouw vertelde."

„Helaas! ja kind."

„Mama en U waren dus niet getrouwd?"

„Neen kind."

„Ik ben dus een onecht kind?"

„Neen, dat niet. Bij je geboorte ben je door mij erkend!"

„Zoo.... Ach paatje, wat voel ik me nu ongelukkig.... Pa, wees niet boos op me, maar waarom huwde u niet met ma toen ik geboren werd? Moest u mij dan zoo ongelukkig in de wereld zenden? En dan beweerdet u beiden dat u van me hield. O pa, pa! Ik verlies heden alles wat me lief is.... Ach! wat wordt me nu alles duidelijk. We waren buiten de maatschappij, geen kennissen, geen vrienden, geen school zelfs, en nu die vrouw, die verachtelijke vrouw, die we moeten aanhooren, moeten helpen, anders verkondigt ze onze schande in het publiek. God....

God!.... wat al ellende!".... En na een poos: „Pa, weet Eduard dat alles en ook z'n ouders?"

„Ja kindje, ik heb hun dat gezegd, nog voor er van een engagement sprake was."

„Dank daarvoor, paatje. Want u begrijpt, ik zou ze anders niet meer onder de oogen durven komen.... en nu.... ach!"

* * *

Na eenigen tijd als wezenloos te hebben voor zich gestaard, greep ze met beide handen naar de borst, kreeg een hevigen hoestaanval, welke eindigde in het opgeven van een gulp bloed. En zoo vinden we haar ziek en zwak, terwijl Eduard of haar vader bij haar zitten.

Want ze wilde niet gaarne opgepast worden door vreemden. Spreken was haar verboden.

Ze lag stil in haar bed en kon haar vader of haar aanstaande met haar zielvolle oogen aanstaren, oogen die meer zeiden dan met woorden kon worden uitgedrukt.

Zoowel Larynx als Korver zagen, dat hun lieve zieke niet meer te herstellen was. Of zij het zelve voelde wisten ze niet, maar naar haar gelijkmatig en betrekkelijk opgeruimd humeur te oordeelen, meenden zij daaraan te mogen twijfelen; ze vonden het een zalig idee voor de patiënt zelve.

Maar deze wist wel wat haar boven het hoofd hing, doch moedig als ze was, moedig als hare moeder, wilde zij hare geliefden niet meer dan noodig was met haar leed bedroeven.

Ze was nu reeds een paar weken bedlegerig; 't was ongeveer tien uur; haar vader zat bij haar bed, toen ze opeens, iets wat haar anders nooit gebeurde omdat de dokter het streng verboden had, zich half oprichtte en Larynx tot haar trekkende zei:

„Vader, ik was laatst niet aardig tegen u toen ik u verweet, dat u en moeder me niet lief hadden gehad, daar ge me anders niet zoo ongelukkig in de wereld hadt moeten zenden. U kon wel niet anders, denk ik; want dan had u wel anders gedaan. U waart toch beide zoozeer op elkaar gesteld. Neen, u kon niet anders. En voor mij waart u beide toch zoo goed; ook daaraan

zie ik: er was iets in uw leven, dat u dwong. En daarom, niet waar vader, u vergeeft me dien uitval. Toen ik nadacht, toen ik na kon denken, zei ik tot me zelf: foei wat heb ik m'n lieve pa gegriefd en m'n arme moeder hard beoordeeld. Die brave, edele vader, die, niettegenstaande het vooroordeel der maatschappij, toch de vrouw behield, toch het kind behield dat hem overal een hinderpaal was in het leven. Beste pa, u is daarom dus niet boos op me?"

„Boos op je; boos op jou! M'n lieveling, hoe kom je er op. Dat was een wanhoopskreet, anders niet, dat wist ik wel; maak je daar niet druk over, denk daar niet aan;" zei Larynx terwijl hij zijn kind in de armen, aan zijn hart drukte. Nauwelijks kon hij de tranen terughouden, die hem dreigden te overstelpen. Ach nu begreep hij dat ook zijn Nelly wel wist dat ze sterven ging; dat was haar afscheid geweest.... haar afscheid....

„Pa," zei ze na een poos, „weet u nog wel hoe u me als klein meisje aardig naar bed kon brengen en inpakken, ja? Nu, pak u me nog eens zoo lekker in, dan doen we net als toen, hé pa?" Larynx stopte haar in de dekens, en toen hij daar mee klaar was gaf hij haar een zoen.

„Dag paatje, dag lieve vadertje," ook zij zoende hem, toen deed ze de oogen toe. „Nu gaat Nelly slapen, pa, da.a.ag". Dit laatste fluisterde ze op een zangerigen toon.

Larynx verliet het vertrek met de hand voor de oogen, toen hij buiten was berstte hij in tranen uit.

Om ongeveer elf uur als gewoonlijk verscheen Eduard. Nelly was overgelukkig.

„Lieve man, ik heb je vanmorgen met zoo'n ongeduld gewacht. Ik was zoo bang, je moet niet op m'n woorden letten, ik was zoo bang dat ik je niet meer zien zou."

Eduard werd doodsbleek, want hoewel hij wel wist wat er gebeuren zou, schrok hij toch hevig, toen hij haar zelve als 't ware haar eigen doodvonnis hoorde uitspreken. Hij deed echter zijn best om zich goed te houden en zei:

„Ja, maar je moet niet zooveel praten, dan wordt je weer beter."

„Dat weet ik wel van niet. Ik word nooit weer beter. Ik ga sterven en spoedig, dat voel ik wel.

„Ik ben daarvoor niet bevreesd. 't Eenige wat me leed doet is dat ik jou, m'n lieven man, en pa zoo bedroefd achterlaat. Overigens is het zóó veel beter. Ik zou je toch veel verdriet hebben veroorzaakt.... Na die ontmoeting met die vrouw voelde ik dat ik van je moest afzien; dát heeft me zoo ziek gemaakt.... want ik houd zoo oneindig veel van je.... Maar aan zoo'n familie wilde ik jou niet blootstellen;.... op den duur zou je daar tegen niet bestand zijn geweest.... want ik had nooit, nooit toegegeven.... en nu komt de natuur en die helpt ons beiden.... 't Is niet lief van me dat ik je dat zeg, maar later, veel later, als je me hebt vergeten.... als je een vrouw zult hebben geheel uit je stand, dan zal je me gelijk geven en zeggen: ze stierf juist op het goede oogenblik, en ze had het hart op de rechte plaats.

„Eduard, zul je mijn arme vader dikwijls opzoeken in z'n verdriet? Dan kan je samen nog eens denken aan die arme Nelly, die zoo veel van je houdt."

Eduard zat stom van smart haar aan te hooren. Eindelijk zei ze:

„Geef me een zoen.... een hartelijke!.... Dank-je.... tot morgen.... ik ben zoo moe."

Toen Korver zich verwijderd had begon ze bitter te weenen. Ze had zich goed gehouden, maar nu was ook hare kracht geheel uitgeput.

In den loop van den dag overviel haar een hevige aanval van hoest, waarin ze bleef.

ARMELUI'S KINDEREN.

Twee schetsen van HANS B.

Op straat.

Op een herfstavond stapte een man door de straten van een afgelegen wijk der stad, waarin de weinige gaslantarens een vaag licht verspreidden. In gedachten verzonken, hoorde hij plotseling naast zich zuchten en snikken. Hij keek op en zag twee kinderen, die, op den grond neergedoken, wanhopend snikten, en met de vingers in 't straatvuil woelden. De man kwam er bij, en vroeg waarom zij zoo weenden.

„Wij — wij — hebben — wij hebben — een kwartje verloren. — Moeder —"

Door het snikken bleven zij opnieuw in hunne woorden steken."

„Kunnen jullie 't kwartje niet vinden?"

„Neen, neen, wij zoeken al zoo lang...."

„Staat dan maar op. Zóó erg is 't niet. Komt maar hier!"

Hij begaf zich naar 't licht der naburige lantaren, haalde zijne beurs uit den zak en nam er een kwartje uit.

De kinderen stonden er nog altijd jammerend bij.

„Daar, steekt dat in je zak en gaat naar huis. En daar loop-je mee naar den suikerbakker — om je tranen te stillen."

Hij drukte het oudste van het tweetal t w e e geldstukjes in de hand. Toen keerde hij zich om en ging zijns weegs.

Hij hoorde nog, hoe vlug de kinderen beenen maakten. „Die zullen in hun schik zijn," dacht hij, „de arme wurmen."

Een paar avonden later leidde zijn weg denzelfden man door eene andere stille buurt. Hij stapte haastig door — toen hij vlak naast zich weder datzelfde gejammer en gesteun hoorde, dat hem van onlangs nog zoo duidelijk in de ooren klonk. Verbaasd bleef hij staan. Warempel — daar zaten dezelfde kinderen weder en woelden in 't slijk en jammerden om u 't hart te breken.

„Wel?" vroeg hij — „wat scheelt er aan?"

„Wij — wij — hebben — een kwartje — verloren. — Moeder —"

De man zei niets meer. Vol onbeschrijfelijk weegevoel ging hij verder....

Onder dak.

De avondzon valt door de troebele vensterglazen van een achterkamertje, onder 't dak.

Kale muren, eene smerige zoldering, in den hoek een oude kachel met een roestige pijp, een kast, een waggelende tafel, eenige houten stoelen en twee bedden! Het eene aan de smalle zijde van 't vertrek, het andere aan den muur tegenover het raam. Het eerste staat leeg; op den hard gelegen stroozak van het andere slaapt een bleek ventje.

Naast het bed zit de moeder van den slapende, een jonge, vroeg vergrijsde vrouw, de oogen op den zieke gericht en naar zijn rochelend ademhalen luisterende.

De jongen is doodziek. De moeder weet het en ziet het naderend onheil met redelijke kalmte tegemoet. O, zij heeft al heel wat anders doorleefd. Het leven is wreed.

Het oranje-licht der avondzon beschijnt de trekken van den zieke als een hemelsche verheerlijking. Maar met den voortschrijdenden tijd wijkt het meer en meer, en eindelijk glijdt het geheel en al van 't gezicht en vertoeft nog even op de deken.

De zieke beweegt zich heel even met zijn gloeiend, bleek ge-

zicht, en slaat de oogen op. Onophoudelijk staart hij naar den muur — lang, lang. Zijn mond is gesloten; de magere handen onder 't dek gebald. Moeder verroert zich niet.

Op eenmaal rijst het magere lichaam van den koortslijder op. Zijn lippen openen zich: „Moe — moedertje — de zon — is die 'r—"

De vrouw met het grijze haar en de diepe mondhoeken tracht den zieke te sussen en tot liggen te krijgen. Het gelukt haar echter niet; hij verweert zich met beide handen.

„Laat me toch, moeder —"

„Moeder! Moeder!" gilt hij dan plotseling waanzinnig uit. En onmiddellijk daarop heel stil, smeekend, met onbeschrijfelijk liefdevolle oogen: „Moedertje — mijn — heer Jezus — Heer Jezus — Heer Jezus!" — En daarbij streelt hij zacht zijn moeders hand met de lange, magere, ontvleesde vingers.

Zij bukt zich over hem heen en drukt hem een kus op 't voorhoofd. „Stil toch kind, ga nu liggen."

„Komt hij dan, moedertje?"

„Misschien, kind, je moet wachten."

En terwijl zij hem met teedere zorg op 't kussen legt, gaat de deur open, en komt de armendokter binnen.

Nu is de zieke niet meer te houden. „Daar — moeder — Heer Jezus — kom! — kom!'"

Hij strekt de houterige armen verlangend naar den dokter uit, die stok en hoed in een hoek zet.

De dokter komt aan 't bed, en het stervende kind pakt zijne rechterhand en bedekt ze met kussen, die geen eind nemen. De man weert den zieke niet af — waarom zou hij ook? — het is nu toch dadelijk afgeloopen.

Als 't kind zich zat gekust heeft, sluit het de droeve oogjes en blijft afgemat op 't kussen liggen. Maar de hand van den dokter houdt het vast in de zijnen en drukt ze op zijne zwoegende borst.

Het rochelen wordt woester. Nu eens vliegt de adem als een storm, dan weder gaat hij plotseling langzamer, de borst gaat trager, vreedzamer, eindelijk nauw merkbaar.

Nu verbreekt de dokter het stilzwijgen: „Voor wien hield hij me toch? Hij was anders toch niet zoo op me gesteld."

„Voor Jezus Christus. Dien had hij zoo lief."

De dokter knikte en zag naar de vale hand, die de zijne nog altijd omklemd hield.

„Hij is al bij hem," zei hij zachtjes.

De laatste zonnestraal was juist stil uit de kamer heengegleden. Met hem zweefde de jonge menschenziel naar het gouden avondrood heen....

IN HET DUISTER.

Naar W. RICHTER.

„En zeg me nu asjeblieft, doctor, hoe lang deze verwenschte geschiedenis wel duren kan?”

De toegesprokene, een breedgeschouderde, niet meer heel jonge man met een roodblonden vollen baard en blauwgrijze, scherpkijkende oogen, haalde vluchtig de schouders op. „Een beetje geduld zullen we in elk geval nog noodig hebben,” zei hij toen met een schalksch, maar toch deelnemend glimlachje, „want al te veel van dit artikel heb ik juist niet onder uw bagage bespeurd.”

„Drommels, neen!” In het streng gesneden, door de lucht verbrande gezicht van den gekwetste flikkerden de donkere, heerschzuchtige oogen beslist toornig op. „Dat zal ik ook wel niet noodig hebben voor een schram en een verstuikt been —”

„V e r s t u i k t is nu juist niet de ware uitdrukking. Het is vrij wat erger, maar 't heeft verder niets te beteekenen, wanneer de voet rustig in 't gipsverband gelaten wordt.”

„Hoe lang?”

„Twaalf tot veertien dagen....”

„En moet ik zoo lang hier blijven?”

„Dat is natuurlijk niet te vermijden.”

„Onmogelijk!.... Onder geene voorwaarde doe ik dat....”

„Dat is ùwe zaak, baron. Laat u dit na, dan kan er eene beenontsteking 't gevolg van zijn, waarmee u maanden lang mooi is.”

Dit zeggende keerde zich Dr. Berger kortweg om en begon de ongebruikte rollen verband in zijne tasch te pakken. De andere zag hem eenigszins verwonderd aan. Aan antwoorden in dergelijken bondigen vorm scheen hij juist niet gewoon.

„Er is hier geen sprake van eene lange reis," begon hij nu te parlementeeren. „Slechts van een rit van een paar uren. Die kan den voet in zijn hard gipsverband onmogelijk nadeel berokkenen. Daarbij heb ik verpleging en bediening noodig. En dit alles vind ik het allerbeste op 't kasteel Weiten."

„Te Weiten?" viel hem hier de dokter met eenige levendigheid in de rede, „dat is nog zeer de vraag. Wanneer in een huis al twee patiënten zijn ...."

„Is er dan iemand bij de Weiprechts ziek?"

„De beide jongste kinderen hebben de mazelen. Wist u dat niet, baron?"

„Geen woord. Maar dat is een leelijke tegenvaller. Waar moet ik nu heen? In dit huis kan ik natuurlijk niet blijven. Hoe staat het met de hôtels hier? Zijn daar ook nog andere vertrekken als die, waar iemand als het regent 't water op 't gezicht droppelt en de muizen 's nachts op de beddedekens naloopertje spelen?"

„Met de hand op mijn geweten kan ik die vraag amper toestemmend beantwoorden," hernam doctor Berger met humor. „Maar aan een hôtel had ik, eerlijk gezegd, volstrekt niet gedacht. 't Aangenaamst zou het mij zijn, wanneer er van vervoer in 't geheel geen sprake ware .... wanneer u b. v. hier in het posthuis blijven kon. Juffrouw Rainer zal u, denk ik, de kamer met genoegen afstaan .... wij kunnen 't haar trouwens dadelijk vragen ...."

Met zijne snelle, krachtige schreden liep de arts naar de deur van 't aangrenzend vertrek.

„Juffrouw Rainer, kom alsjeblieft eens een oogenblikje hier!"

De geroepene, eene bejaarde, zeer nette en zeer zwaarlijvige vrouw met grijze, glad gekamde haren, een sterk gebogen neus en kleine diepliggende, bijzonder goedhartige oogen, verscheen dadelijk. Dr. Berger pakte haar zonder plichtpleging bij de schouders en schoof de verlegen blozende tot dicht bij de groote rustbank, waarop de vreemdeling lag.

„Bekijk nu je gast eens van nabij,” zei hij daarbij ernstig, „zooals je 't met je nieuwsgierige ziel al lang verlangd hebt. De patiënt, wien 't ongeval met het rijtuig een paar weken een gedwongen verblijf in ons liefelijk Schönau kost, wenscht hals over kop in een hôtel te trekken, om u niet langer tot last te zijn. Wat doen wij nu? Laten wij hem maar gaan?”

Juffrouw Rainer sloeg ontsteld de handen in elkaar.

„In ons hôtel?” riep ze, „dat zou wat moois voor een zieke zijn. Geen rust tot in den nacht.... En geene zindelijkheid....” Nu zag ze eerst hoe de dokter heimelijk met zijne oogen naar den vreemdeling pinkte. „Het is toch immers niet zoo,” zeide zij gerustgesteld, „u heeft er toch niet ernstig aan gedacht?.... Wanneer hier bovendien de kamer leeg staat.... En wat de verpleging betreft, daar zullen we voor zorgen, ik en Ploni, dat het den patiënt aan niets hapert.”

„Mooi! Zóo had ik het ook eigenlijk van u verwacht,” zei de dokter. „En nu zullen wij er in de eerste plaats voor zorgen, dat de handbagage — of wat daarvan nog over is — uit het rijtuig naar hier wordt overgebracht....”

„Halt,” riep hier de baron, geestkrachtig door hand en blik afwerend, „dat heeft veel van eene overrompeling weg. U moet eerst nog eens rijpelijk over de zaak nadenken,” maande hij toen juffrouw Rainer aan, die zich al gereed maakte om de kamer te verlaten, „heeft u ook eenig vermoeden, wien u in uw huis opneemt?”

„Baron van Steinhaus immers?!” antwoordde zij, onzeker glimlachend en door den toon der vraag in verlegenheid gebracht.

„Juist.... maar die al in gezonde dagen een heel lastige, moeilijk te voldoen en aanmatigende patroon is en die in zijn tegenwoordigen toestand stellig niet in zachtmoedigheid zal toenemen; die zich bovendien het recht, om vrij voor zijne meening uit te komen, maar zelden en ongaarne laat ontnemen — ook zelfs niet door de grootste verplichting.... U is natuurlijk volstrekt niet verplicht, hem dat in te willigen, en daarom zal het 't verstandigste zijn, wanneer u uw wat voorbarig gedane aanbod terugneemt.”

Juffrouw Rainer stond verlegen en bedremmeld voor haar gast, die haar scherp opnam.

„Het is zeker heel eenvoudig in mijn huis,” zei zij eindelijk dralend, „en veel kan men hier in Schönau niet krijgen....” De baron maakte een ongeduldig handgebaar, alsof hij te kennen wilde geven, dat dit bijzaken waren.... „Maar beter dan in 't logement is het hier in elk geval.... En wanneer u misschien....” Zij bleef steken, maar toen gleed er een bijna schalksch glimlachje over haar goed gezicht. „Mocht u 't hart wat veel op de tong hebben, maak er geen moordkuil van, baron. U mag ons naar hartelust uitschelden, wanneer wij 't u niet naar den zin maken. Mijn man heeft altijd gezegd: Wie het woord van een zieke op de weegschaal legt, dien ontbreekt het zoowel aan hoofd als aan hart.”

Een seconde lang zag haar Steinhaus nog onderzoekend in de oogen. Tot in de ziel toe, dacht zij. Toen kwam in de zijnen op eenmaal een zeer warm licht en stilzwijgend stak hij haar de hand toe.

Dokter Berger, die het tooneeltje met belangstelling had gadeslagen, greep nu naar zijn hoed.

„Nu zal ik mij eens gauw uit de voeten maken,” zei hij. „Ik moet nog ver weg. Tegen den avond ben ik terug. Dan kom ik nog eens zien, of u je al thuis voelt bij juffrouw Rainer.”

Hij knikte den baron op zijne aangename, opwekkende manier toe; daarop ging hij heen.

Juffrouw Rainer kwam echter met emmer en zeemelap aan, om de opgedroogde gipsvlek, waarmee de bodem voor de rustbank rijkelijk bezoedeld was, flink uit te wasschen. Hare zwaarlijvigheid bewees haar bij dit werkje nu juist niet de beste diensten en Steinhaus bespeurde met toenemende ontevredenheid, dat hare ademhaling steeds korter werd en op haar voorhoofd tal van zweetdroppelen parelden.

„Moet u dan zulk grof werk zelf doen?” vroeg hij eindelijk op sterk afkeurenden toon. „U heeft immers een dochter?”

„Maar eene nicht, baron.... die ik tot mij genomen heb, om mij in 't huishouden behulpzaam te zijn.”

„Wat zij echter niet doet, naar 't schijnt.”

„Helaas neen.... vandaag is zij weer buiten te Griesbach op de jaarmarkt.... En anders ook.... altijd maar de pret opzoeken en 't werk van den hals schuiven....”

„Dan hapert het aan de noodige gestrengheid," zei Steinhaus met groote beslistheid, toen juffrouw Rainer met een zorgvollen zucht zweeg. „En aan consequentie. Een jong meisje mag geen eigen wil hebben. Dat moest u niet dulden."

„Zeker wel," gaf de juf nadenkend toe. „Het is trouwens niet heel gemakkelijk, zulk een jong, eigenwillig schepseltje te besturen. En tevens te overtuigen, dat men het om haar bestwil doet. 't Werkt heel anders, wanneer iemand die totaal vreemd is...." Zij hield plotseling op en hare opglurende oogen verrieden het ontstaan van een goeden inval. „Wanneer u het haar eens zeggen wou," ontglipte het haar, „betreffend dat vele uitloopen, meen ik.... En dat zoo iets voor een jong meisje niet past.... 't Zou mij zoo'n pleizier doen.... En dan zou zij 't zeker niet weer doen — o neen, daar zou zij ontzag voor hebben.... Als zoo'n ernstig, deftig heer — dan was één woord al genoeg — of zelfs een blik.... U heeft zulke strenge, bevelende oogen...." Zij hield verschrikt op, toen zij 't humoristisch glimlachje op zijne gelaatstrekken bespeurde. „Neem mij niet kwalijk.... ik dacht zoo...." stamelde zij een weinig onbeholpen.

„Dat ik als Sinterklaas met de roede te gebruiken zou zijn," vulde hij vroolijk aan. „Beschik gerust over mij. Het zou er treurig mee gesteld zijn, als ik zoo'n meisje niet mores kon leeren. En als u nu zoo goed wou zijn, zou ik graag papier en inkt hebben. En dan wat om er onder te leggen. Een portefeuille. Mooi! Ik wil namelijk snel een brief schrijven, zoo lang het nog daglicht is."

De deur ging in dit oogenblik open en een kleine jongen op bloote voeten met haar zoo geel als stroo, schoof zacht en nieuwsgierig loerend de kamer in.

„Kon jij niet eerst kloppen, Fransje?" riep hem juffrouw Rainer berispend toe.

„De bode uit Königsau staat beneden," zei de jonge indringer snel, de vraag eenvoudig onbeantwoord latende.

„Nu al?" De postmeesteres sprong op en droogde zich haastig de natte handen af. „Dan moet ik u voorloopig een half uur alleen laten," zeide zij verontschuldigend tot haar gast, „daarna heb ik weer tijd, tot de post uit Neuberg aankomt. Als u wat noodig

heeft, baron, stuurt u me den jongen maar.... Hij is de oudste van onzen besteller en heel handig voor zijne jaren. Jij loopt me nu maar niet weg, hoor!" scherpte zij den kleine nog in, „je blijft hiernaast in de keuken zitten, hoor-je!"

Daarmee liep zij, haar omvang in aanmerking genomen, verbazend vlug de deur uit.

* * *

„Beste Fred!

Misschien, wanneer je blik den poststempel van dit schrijven ontmoet heeft, is er reeds een schaduw in je ziel gevallen.

Schönau? Niet Weiten? Wat is Schönau? Een eenzaam dorp, beste jongen, nog een paar ferme uren van mijn eigenlijke doel!

Hoe het er hier uitziet? Daarop zou ik slechts zeer onvoldoende kunnen antwoorden, daar de horizontale ligging voor grondige waarnemingen niet zeer bevorderlijk is.

Hoe ik hier gekomen ben? In elk geval sneller, dan het in mijne bedoeling lag.

Ik reed dus juist in zonneschijn, woudlucht en hooigeur en met al het welbehagen van een man, die niet voor zich zelf maar voor een ander een meisje gaat vragen, een breeden bergrug af en liet mijn genotlievenden blik over het bevallige dal aan mijne voeten glijden, toen plotseling die vroolijke idylle eene zeer dramatische wending kreeg.

Bijzonderheden herinner ik mij zeer vaag.... een paar jonge, zenuwachtige buitenpaarden.... eene boerenhoeve bij een der wouduitloopers.... een varken, wien het om zijn leven te doen was en dat — in zijn angst zijn beulen ontvliedend en met het geweld van een reusachtigen kanonskogel losbrekend, mijn paarden te lijf wilde.... Hierop een razende, hollende vaart door het dal.... eene helling, wier bedreigende nabijheid mij plotseling het denkbeeld ingaf, liever vroeger alleen dan later in gezelschap naar beneden te rollen.... een koene sprong mijnerzijds.... eene vlijmende smart in het rechter been, dat op een steen was neergekomen.... mijn overbrengen in het eerste huis van 't

naburige dorp.... dat alles verdringt zich bont en verward in mijn geheugen en zou mij — door 't verbluffend snel verloop, waarin zich die tooneelen afgespeeld hebben — den indruk van eene reeks woeste droombeelden hebben achtergelaten, wanneer niet het tot over de knie reikend, ongeloofelijk massief gipsverband aan mijn been de werkelijkheid van het gebeurde tastbaar bevestigde.

Van mijn diplomatieke zending naar Weiten komt dus voorloopig niets. Over veertien dagen zijn echter de veldoefeningen afgeloopen en kan-je zelf aanrukken om de reden van Hetty's nukkige terughoudendheid uit te visschen. Wees er blij om, want wie weet, of ik 't karretje nog niet verder in 't zand gereden had.

Lieve nicht — zoo was 't mijn plan geweest, haar toe te spreken — je hebt mijn neef Fred 't hoofd op hol gebracht, wat ik, tusschen twee haakjes, alleronverklaarbaarst vind, daar er in zijn garnizoen tal van knappe en rijke meisjes zijn, vrij wat beminnelijker dan jij. Maar 't is nu eenmaal bekend, dat de mensch altijd naar die appelen verlangt, welke een tak hooger hangen, dan hij bereiken kan. Daar aan dit bedenkelijk feit niets te veranderen valt, zou ik je alleen heel beleefd willen verzoeken, met den jongen niet langer kat en muis te spelen, zooals dit de loflijke gewoonte der vrouwen is, maar rondweg te zeggen, of je hem hebben wilt of niet. Het laatste scheen mij wel in Fred's belang verreweg het wenschelijkste toe, maar ik wil op geenerlei wijze invloed op jelui uitoefenen, omdat ik ieder mensch gaarne op zijn eigen manier gelukkig wil doen worden.

Zoo ongeveer zou mijn speech geluid hebben en vermoedelijk zou ik door mijn tusschenkomst nog erger in discrediet bij hem geraakt zijn, als ik nu reeds geworden was. Ik heb je, naar 't schijnt, nog in 't geheel niet verteld, dat wij correspondeeren? Maar je behoeft niet jaloers te zijn. Mijn 35 jaren kunnen met jouw 25 niet wedijveren en bovendien weet-je ook immers, dat het mijn vaste wil en besluit is, mij niet in den huwelijken staat te begeven. Tenzij ik een schepseltje ontmoette, zoo teer, zoo plooibaar en buigzaam, dat het zich onvoorwaardelijk naar mij wilde voegen en in wier woordenschat het woordje „neen" nooit opgenomen was geworden. Maar evengoed zou ik kunnen hopen, een

levenden Ichthyosaurus te ontmoeten. Hetty echter.... nou, je kent toch Petrucchio's Kaatje, he?

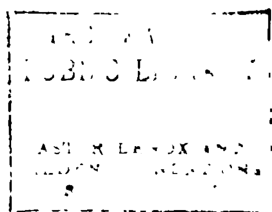
Vijf jaren geleden bezocht ik de Weiprechts in Pommeren. Destijds was mijn nichtje zoo'n opgeschoten ding, en als de dameswereld van dien tijd al omwentelingsplannen verkondigd had, zou 't nichtje ultra modern geweest zijn. De blonde vlechten waren het dikste aan haar — betrekkelijk altijd — en daaraan heb ik haar op zekeren dag uit het Ottermeer getrokken, in welks kristalhelder water een onwederstorm haar bij een waaghalzigen tocht alleronzachtst ondergedoken had. Sedert ontving oom „levensredder" jaarlijks op zijn jaardag en op nieuwjaar een mooien gelukwensch, waarvoor hij regelmatig bedankte.

Later kwam in ons hoffelijk niets zeggend schriftelijk verkeer een heel onverwacht krachtige toon. Ik liet namelijk spottenderwijze 't vermoeden doorschemeren, dat mij dit jaar wel een verlovingsnieuwtje geworden zou. Het antwoord was verpletterend. Zij had niet gedacht, schreef mij het jonge meisje, dat ik met tante gemeene zaak zou maken. Tot heden had zij de zucht tot koppelen uitsluitend als eene erkende eigenaardigheid van andere vrouwelijke bloedverwanten beschouwd, doch nu had zij deze opvatting als geheel onjuist naast anderen van dergelijken aard terzijde moeten liggen.

Zij zou volstrekt niet trouwen — dat zeggen overigens alle jonge meisjes die voor 't oogenblik hun zin niet kunnen krijgen — doch voor alles nooit een officier, wien haar fortuin bekend was en die het vermoeden wekte, dat zij als toegift bij haar geld genomen werd.

Tegelijkertijd komt ze mij met een allercurieus plan aan. Zij was het moede, bemerkt zij, hare jonge kracht in waardelooze, doellooze vrouwenarbeid en in maatschappelijke nietigheden te verspillen, maar zij wilde een of ander grondig en degelijk leeren, iets, dat bij machte was, haar leven te vullen.

Zij deed in dien tijd aan muziek en schilderen met bijna gelijken ijver, doch bij gebreke van stelselmatig onderricht, op de gewone spelende, niets bereikende dilettantenmanier. Nu was ze van zins, zich aan eene der beide kunstuitingen uitsluitend te wijden, en ik, die onder al hare bloedverwanten haar daarin als de

DE RIDDERZAAL IN DE BURCHT TE COCHEM.

meest bevoegde toescheen, moest nu beslissen, waarvoor zij wel den grootsten aanleg toonde. Of ik bij gelegenheid niet eens naar Weiten wilde komen? En of ik haar niet tegelijkertijd helpen wilde, tante Lotjes vooroordeelen tegen haar besluit te bestrijden.

Anders niets? dacht ik bij mij-zelven. Moet ik er nu nog toe bijdragen dat je voor Fred heel zeker verloren gaat? Dan zal ik eerst eens bij mij zelven overleggen. Ik schreef dus terug, dat ik haar eigenlijk voor eene veel verstandiger en billijker denkende jonge dame gehouden had. Niet alleen, omdat zij in onzen tegenwoordigen tijd, die aan romantiek zoo arm is, een echt asschepoestersprookje dacht te verwezenlijken, maar ook, omdat zij geheel scheen te vergeten, dat tegenover het egoïsme van den man, wien het geld zijner aangebedene een aangename aanvulling harer overige deugden toeschijnt, het egoïsme van het meisje, dat in den echtgenoot den beschermer en door den echtgenoot de maatschappelijke positie verwerven wil, volkomen opweegt.

Aangaande hare voorstellen kon ik haar niet met de noodige objectiviteit antwoorden, omdat ik een onoverwinnelijken afkeer van alle vrouwen had, die, zonder onafwijsbare noodwendigheid, in het strijdperk met mannen treden, meestal slechts met de achterbaks gehouden bedoeling, om zich van hare eigenlijke plichten op wel- en luidklinkende wijze los te schroeven. Ingeval zij echter bij haar plan volhardde, dan ried ik haar nog eerder het schilderen aan, daar het beoefenen dezer kunst alleen de reukzenuwen der naaste buren beleedigt en dit zelfs nog de vraag was, daar menigeen terpentijn en lijnolie wat graag ruikt.

Een antwoord op dit epistel ontving ik natuurlijk niet. Ik heb dat ook niet verdiend. Maar toch wel verwacht, omdat de vrouwen bijna zonder uitzondering het laatste woord willen hebben. Nu wordt 't me echter wat al te schemerig. Dus een eind er aan gemaakt. Je behoeft je niet om mij te bekommeren, ik word redelijk verpleegd en zal binnen een paar weken weder op de been zijn. Alleen mijn ouden Jozef mag-je om niets ter wereld iets van 't ongeval laten weten. Hij zou met alle geweld naar me toe willen komen. Daar hij echter veel meer verwend is dan ik,

zou hij 't mij dubbel en dwars doen beseffen, dat ik in geen hôtel logeer. Good bye, old fellow.

Je oom Lodewijk."

Het schellengebengel der paarden, die de post van Neuberg gebracht hadden, was nu reeds lang verstomd.

Van de straat klonk nu menigmaal het klokjesgelui van naar huis keerend vee. De zon was zeker al wel reeds een half uur ondergegaan, maar eerst eenige minuten geleden had de schemering van den zomeravond voor eene volledige duisternis plaats gemaakt.

Een heel poosje lag Steinhaus rustig en geduldig in 't donkere vertrek. Nu verhief zich echter de storm.

Een vensterraam had zich in een omzien los gerukt en klapperde nu naar goeddunken heen en weer. Die slaat meteen aan stukken, dacht de baron, door het geraas onaangenaam gestoord. Waarom zorgden de lui daar niet voor.

Spoedig begonnen zijne zenuwen in opstand te geraken. Er was niets akeligers dan dit aanhoudend klapperen, klepperen en dreunen.

Een paar maal riep hij, toenemend luider, om den jongen. In de keuken daarbuiten verroerde zich niets. Frans had zeker stil de plaat gepoetst.

De prikkelbaarheid van den zieke sloeg nu in eene soort van zenuwachtige ontevredenheid over, zooals het bewustzijn van totale hulpelooze afhankelijkheid onvermijdelijk met zich mee brengt.

„Voor den duivel! Is er dan geen mensch in de nabijheid?" mompelde hij toornig. „Ik gooi jullie deur nog in!"

Hij luisterde met inspanning, om naast de aanzwellende stem van den storm een of ander geraas, dat de nabijheid van een menschelijk wezen verkondigde, te vernemen. Te vergeefs! In 't heele huis verroerde en bewoog zich niets. Daarentegen sloeg 't venster weder met het grootste geweld dicht. In 't volgende oogenblik vloog een haarborstel uit de reistasch van den baron met een korten luiden slag tegen de deur. Bijna onmiddellijk daarop werd deze opengerukt.

„Wat moet dat beteekenen?" vroeg eene vrouwelijke stem, die echter niet die van de postmeesteres was, „is er brand?"

Zeker 't nichtje, dacht Steinhaus, wiens toorn bij den terechtwijzenden toon der jeugdige stem nu eerst terdege opvlamde. Die gaat eerst op de kermis slenteren en dan zou zij een man als ik gelijk een schooljongen willen behandelen. „Nog niet, zooals u ziet," antwoordde hij met volle scherpte.

„Dat is te verhelpen," antwoordde het meisje kalm. „Ik zal u Frans met de lamp zenden."

Zij wilde reeds heen gaan, toen 't raam opnieuw dichtklepperde. Nu hoorde Steinhaus, dat zij snel terugkwam en het venster sloot.

„Misschien is er hier in de kamer wel een doosje lucifers en eene kaars te vinden," zei hij ongeduldig. „Frans is niet te bereiken."

„Ik zal hem zoeken."

„Voelt u er zich te goed voor, om dit zelve te doen?"

„In elk geval ontzeg ik u 't recht, deze vraag op te werpen."

De baron zweeg even.

„U is toch immers 't nichtje der postmeesteres?"

„Maar stellig niet het uwe."

„Daar zou ik ook hartelijk voor bedanken."

„Als een geluk zou ik 't nu juist ook niet beschouwen."

Is dat een brutaal ding, dacht Steinhaus in toenemende opwinding. Hij trachtte met zijne toornige blikken de duisternis te doorboren, doch was zelfs niet in staat, de omtrekken der gestalte te bespeuren.

„Verlangt u misschien anders nog iets?" vroeg het meisje nu weder zeer kalm.

Hij gaf geen antwoord en bleef stokstijf zwijgen.

„Zeg u het alsjeblieft, want raden kan ik 't moeilijk." Er lag beslist een licht ironische toon in hare stem.

Toen werd het hem toch wat ál te gek.

„Geef u toch in overmaat van behulpzaamheid geene verdere moeite," bruiste hij op. „Een glas water zal mij later de jongen wel brengen.... want ú schijnt het begrip van gastvrijheid totaal vreemd te zijn."

Nu hoorde hij, hoe zij de deur uitging.

Morgen verhuis ik, dacht hij. In 't eerste beste huis. Zoo goed als hier word ik overal verpleegd. En dan behoef ik mij niet boos te maken. Toen ging de deur weer open.

„Frans!" riep hij. Het was echter ook ditmaal het nichtje. Haar lichte tred naderde zijn leger, daarop zag hij plotseling voor zijn oogen iets mats fonkelen.

Een glas, dacht hij en greep er onwillekeurig naar. Daarbij raakte hij eene seconde lang eene zachte, koele hand aan.

„Het water is frisch en ‚helder', zei het meisje. „U kunt er gerust van drinken." Haar vriendelijk-zacht toespraakje verraste hem bijzonder. Plotseling kreeg hij een dwazen inval.

„Zeg me eens, juffrouw.... Ploni? Niet waar? U is zeker bij 't dansen gestruikeld en hebt je neusje bezeerd?"

Een stil, snel afbrekend lachje was 't antwoord. De toon beviel hem. Dom scheen dit landmeisje stellig niet te zijn.

„U verlangt zeker naar licht?" vroeg ze opgeruimd terug. Een weinig medelijden lag echter ook in hare stem. „Nog één minuutje moet u geduld hebben. Ik zal de lamp dadelijk gereed maken en er Frans mee sturen."

„De jongen is daar te onhandig voor. Ik zou hem die niet toevertrouwen."

„Wanneer ik hem voorzichtigheid aanbeveel, zal hij er wel zorg voor dragen."

Weder klonk de luchtige tred, ditmaal naar de deur heen. Daarop werd deze geopend, gesloten, en Steinhaus bevond zich weder alleen. Aan verhuizen dacht hij echter niet meer. Twee minuten later bracht juffrouw Rainer zelve de lamp. Het vriendelijk gemoedelijke gezicht en de ronde gestalte waren daarbij eene bede om haar te verontschuldigen.

„U is erg, erg boos, nietwaar," zeide zij geheel terneergeslagen, de lamp op de groote, ronde, met fraai inlegwerk versierde tafel zettende. „Ik dacht dat het meisje al lang thuis was en dat de jongen behoorlijk hiernaast in de keuken zat. Inplaats daarvan slentert hij met zijne kornuiten op de markt.... en Ploni is ook pas een kwartier geleden teruggekomen.... die moet u 't maar eens flink zeggen, baron, 't lichtzinnige ding verdient het ten volle.... Ja, en wat ik nog zeggen wou: mijn

buurvrouw heeft daar straks zulke schrikkelijke hartkrampen gekregen, toen hebben ze mij gehaald.... En nu heeft u zoo lang in 't donker gelegen.... en alleen...."

Zij moest steeds opnieuw over zich zelve 't hoofd schudden, over hare laakbare nalatigheid.

Steinhaus trachtte haar zoo goed mogelijk gerust te stellen.

„Ik leef nog, zooals u ziet," besloot hij glimlachend. „En overigens ben ik toch ook geen kind, dat in het donker...." schreeuwt, wilde hij zeggen, maar het woord bleef merkwaardigerwijze onuitgesproken.

Toen Steinhaus den volgenden dag ontwaakte uit een slaap, die eerst tegen het morgenuur diep en rustig geworden was, was er een tweevoudig sterke bitterheid bij hem aanwezig. Zijne blikken gleden moede en verdrietig langs den met allerlei prentjes, borduurwerkjes en andere beuzelarijen versierden wand, totdat zij op de lage, bijna vierkante vensters gevestigd bleven, door wier neergelaten jaloeziën de morgenzon smalle, blinkende goudstrepen op den vloer legde.

Al weer een mooie dag, dacht Steinhaus ontevreden, en ik lig hier opgesloten.... en afhankelijk....

Nu bespeurde hij eerst, dat de deur naar de keuken slechts op een kier stond. Geraas als van 't voorzichtig hanteeren van allerlei huisraad en een zacht neuriënde meisjesstem drong naar binnen.

De landerigheidsplooi op 't voorhoofd van den baron verdween en hij trachtte zich in zijn kussens op te richten, om beter te kunnen hooren. Daarbij stiet echter zijn arm tegen het zijtafeltje, waarop de glazen luid begonnen te rinkelen.

Buiten hield oogenblikkelijk het gezang op, een gemompel en gefluister werd nu hoorbaar, en na verloop van eenige minuten trad juffrouw Rainer met de dampende koffiekan binnen.

Steinhaus tuurde scherp naar de openstaande deurreet, die spoedig weder smaller werd, maar behalve blank glimmend koperwerk tegen den muur en een groen geverfde emmer kwam er overigens niets in zijn gezichtsveld.

Later maakte juffrouw Rainer zich gereed, de kamer wat op te ruimen, welke bedoeling haar gast met gefronste wenkbrauwen opmerkte.

„Dit werk zou u toch gevoegelijk aan uw nichtje kunnen overlaten," bemerkte hij, „van daag is ze toch thuis?"

„Dat wel.... maar ik dacht, dat het u stellig storen zou, wanneer zoo'n jong ding in de kamer scharrelde...."

„Daar vergist ge u in," verzekerde hij levendig, „dat stoort me in 't geheel niet."

Zijne huisvrouw schudde met ontwapende vriendelijkheid het hoofd.

„Kom er dan maar voor uit.... omdat u je te weinig laat voorstaan.... 't is in elk geval een last voor u...."

En zij liet zich van het tegendeel niet overtuigen.

* * *

Later zinspeelde Steinhaus in tegenwoordigheid van den dokter op 't gebeurde.

„Het is mij zeer pijnlijk, aanleiding tot deze vermeerdering van arbeid te geven," zei hij. „De vrouw is toch niet jong meer."

„Maar het type van die onvermoeide, arbeidlievende menschen, die in hunne omgeving stelselmatig de traagheid aanmoedigen," antwoordde Dr. Bergen. „'t Nichtje kon opperbest meer doen, wanneer zij er flinker toe aangezet werd. 't Is een kloek boerenkind."

„Een boerenkind?"

„Hare ouders waren landbouwers. Doch ze is groot gebracht, meen ik, in een onderwijzersfamilie, totdat hare tante haar bij zich nam."

„Die schijnt echter niet tevreden over haar te zijn."

„Daar heeft ze ook geene reden voor. Het meisje heeft geen lust in werken en verbeuzelt haar tijd, zoodra zij geene teugels voelt. Maar wat ik nog vragen wilde.... mag ik u misschien eenige boeken zenden, totdat u zelf u daarvan voorzien heeft?.... Of is u mijn aanbod niet aangenaam?"

„Mij? Maar ik vraag u.... in mijn toestand.... Ik verwonder mij er slechts over, dat juist ik onder zulke allerliefste menschen geraakt ben...."

De dokter lichtte met een gebaar van vroolijk afweren de hand op.

„Dat meent u maar zoo, baron," zei hij glimlachend, „omdat u nog uit de verte ziet.... dan schittert altijd eerst het licht te voorschijn. De schaduwen komen eerst als men naderbij treedt...."

„Die zijn slechts eene natuurlijke begeleiding van 't licht."

„Ondanks dit alles zal uwe scherpere waarneming steeds tot teleurstelling leiden."

„Dat is nu eenmaal niet te vermijden."

„Doch.... wanneer iemand b. v. beproeft, zijn licht zooveel mogelijk onder de korenmaat te plaatsen...."

„Dat doet niemand."

„Ik zou het tegendeel durven beweren."

Steinhaus keek vol argwaan in het eenigszins achterhoudend glimlachend gezicht van den arts.

„Luister eens, dokter, zoo nu mijn persoon in eenig opzicht in uw optimistisch beweren mee betrokken mocht zijn — uwe gelaatsuitdrukking komt mij namelijk verdacht voor — dan moet ik u zeggen, dat u zich in uwe opvatting vergist. Ik ben werkelijk dat, waarvoor ik me uitgeef: een egoïst. Geen geboren egoïst misschien, maar een, die door 't leven er toe gevormd is.... ten slotte blijft het toch hetzelfde...."

„Niet geheel.... wanneer een lijden niet organisch is...."

„Ook acute gevallen kunnen zich daartoe ontwikkelen...."

„Wanneer de juiste bodem daartoe voorhanden was.... U zal mij overigens toestaan, u alle bevoegdheid betreffende het beoordeelen van uw geval te ontzeggen," schertste de geneesheer, opstaand, „tegenover de menschelijke ziel is de spectraal-analyse nog niet van toepassing, derhalve moeten wij, om het voorhanden zijn — of ontbreken — van zekere eigenschappen te doorgronden, wachten totdat beslissende gebeurtenissen ons daartoe in staat stellen. Nemen we b. v. een brand, waarbij de redding van een bedelkind slechts door het koelbloedig wagen van een menschenleven kan verkregen worden. Wanneer nu iemand dit met doodsverachting waagt...."

„Dan kan hij de reddingsmedaille of den glorieschijn van een held willen verdienen."

„Hm.... Wanneer echter diezelfde iemand zich thuis door een paar oude dienaren laat tyranniseeren, alleen omdat die brom-

mige, gebrekkige lieden bij zijn ouders gediend hebben...."

„U is verrassend goed ingelicht, dokter...."

Berger haalde de schouders op en lachte. Er lag echter eene waardeerende hartelijkheid in zijne blikken.

„Schönau is dicht bij Weiten," zei hij argeloos, „dus hoort men velerlei." Nu maakte hij zich echter in 't oog vallend vlug uit de voeten. Aan de deur keerde hij zich nog even om.

„Binnen een half uur zend ik u de boeken," riep hij nog.

De uren van Schönau moesten beslist een veel trageren gang hebben, dan hare zusteren in de stad. Voor Steinhaus althans rekten zich de uren eindeloos uit.

Toch deed hij zijn best, om dit kwaad te loochenen; hij las en schreef en liet zich door zijne huisvrouw van haar moeite en zorgen en het gering vooruitzicht wat haar baantje betrof, vertellen, maar telkens, wanneer de koekoek der groote Schwarzwalderklok achter het openklepperend deurtje naar buiten schoot, werd hij door zijn geroep teleurgesteld. Tegen den namiddag viel hij eindelijk — geheel tegen zijne gewoonte — in een sluimer. Toen hij wakker werd, nog zonder de oogleden op te lichten, tooverde hem zijne fantasie, als in de voortzetting van vroolijke droombeelden, eene bloeiende, door woud omgeven zomerweide voor.

Slechts een oogenblik lang — toen week de slaapbevangenheid en met een zucht sloeg hij de oogen open.

Nu scheen echter ook zijn neus als 't ware wakker te worden. Hij scheen hier of daar een fijne, lekkere lucht gewaar te worden. En spoedig volgden ook de oogen die richting, van waaruit zijn reuk het eerst geprikkeld was geworden.... eerst nog traag en onverschillig, dan echter opschitterend in verbazende verwondering. Op het tafeltje naast de rustbank stond een frissche ruiker veldbloemen.

Dat was nu juist niets merkwaardigs. Men had den gast een vriendelijke oplettendheid willen bewijzen.

Het bevreemdende en buitengewone lag slechts hierin, dat de bloesems allen zóó geurig los, zoo grillig ongeregeld en met de fijnste schikking der tinten bijeengebracht waren, dat al deze frissche klokjes en grasjes een smaakvol en artistiek geheel vormden.

Toen juffrouw Rainer binnentrad, wenschte hij vol ongeduldige

belangstelling te vernemen, wie dien bloemruiker geplukt had.

„U in geen geval,” voegde hij er met de hem eigene vrijmoedigheid bij.

„Dus voor zoo handig houdt u me niet?” luidde de schertsende tegenvraag. „Dan zal i k 't ook wel niet geweest zijn!”

„Maar wie dan? Juffrouw Ploni?”

De postmeesteres raapte een neergevallen omslag van een brief op en lei dien bij het overige schrijfgereedschap van den baron.

„Wel mogelijk,” zei zij zoo langs zich heen, „jonge meisjes slepen graag zoo allerlei onkruid 't huis in. Maar nu zal u thee wenschen. Het is al vijf uur, u heeft lang geslapen, baron.”

De zonsondergang werd heden door een bijzonder mooi avondrood gevolgd, weshalve Steinhaus 't voorstel van juffrouw Rainer, om de lamp al vóór 't aankomen van de post uit Neuberg aan te steken, met groote levendigheid van de hand wees. Ook op hare verzekeringen dat zij zich beijveren zou, om hare ambtszaken zoo spoedig mogelijk af te doen, had hij slechts de vriendelijke toezegging, dat het hem volkomen voldoende was, als hij Frans in de nabijheid wist; om hem moest zij zich vooral niet haasten. Toen het nu sterk begon te schemeren, riep hij om den jongen.

„Kom eens hier, Frans,” zei hij, toen deze eenigszins schuw de kamer binnenstoof, „verdien-je graag wat?”

De jongen knikte en kwam langzaam verder.

„Weet-jij iemand in 't dorp, die gebroken paraplu-stokken repareert?”

Frans knikte weer, heel verwonderd.

„De horlogemaker,” stiet hij er eindelijk uit.

„Waar woont die? Dichtbij?”

De jongen schudde 't hoofd.

„Heelemaal aan 't eind. In 't laatste huisje.”

„Best.” De baron nam een zilverstukje uit zijne beurs. „Breng daar de paraplu eens heen en dat is voor je moeite.”

Frans greep beschaamd glimlachend eerst naar het geld en daarop naar de paraplu. Als het weerlicht was hij er uit.

Steinhaus luisterde naar het klotsen en klepperen zijner klompen, totdat het in een snel diminuendo wegstierf. Daarop deed

hij iets zeer zonderlings. Was hij wellicht van meening, dat de jongen, inplaats van die primitieve voetbekleeding, de tooverpantoffels van een Moek aangeschoven had en alweer terug kon zijn, of gebeurde het in een aanval van acute verstrooidheid? Hoe het zij, de baron begon eerst gedempt, daarop steeds luider en ongeduldiger om Frans te roepen.

Na een paar minuten gaat de deur werkelijk open. In den verbleekenden schemerglans ziet Steinhaus eene slanke gestalte in een licht kleedje binnentreden. Van 't gelaat kon hij geen enkelen trek waarnemen, daar een breed gerande strooihoed het geheel beschaduwt, maar de heldere, jonge stem, die hem kalm „goeden avond" zegt, is hem welbekend.

„Samaritane," zegt hij glimlachend en met een diepe stem, door welke half scherts, maar ook zekere vertrouwelijkheid klinkt.

„Verlangt u iets?" vraagt het meisje koel en ernstig.

„Niets, dan u voor den heerlijken ruiker te mogen bedanken."

„Mij? Wie heeft u gezegd...."

„Dat uwe hand dien saamgelezen heeft? Hm.... mijn vermoeden.... en de vreugde, die hij mij bereid heeft. Zoo'n liefelijke zomergroet.... en uit teedere deelneming geschonken...."

„U overdrijft eene aardigheid.... Ik vind 't plukken zoo prettig. Niet de voltooide ruiker.... wiens doel en bestemming me vrij onverschillig is."

„U is zeer oprecht."

„Is dat eene fout?"

„In elk geval niet altijd juist het tegendeel!" In zijne stem lag reeds zekere geraaktheid.

„O, — u meent dus ook, dat men wel waarheid spreken moet, maar ze niet altijd mag zeggen?"

Steinhaus vond niet dadelijk eene weerlegging. Hoe komt dat drommelsche meisje op dergelijke spitsvondigheden, dacht hij.

Intusschen naderde zijne jonge tegenstandster de deur.

„U zal de lamp wenschen," zeide zij. „Het is pikdonker."

Toen stoof hij onverwachts op.

„Natuurlijk.... u zal wel wat beters te doen hebben, dan den zieke gezelschap te houden, al zou hij ook van verveling bersten."

Zij was blijven staan bij zijn eerste heftige woord.

„Uit mijn onderhoud haalt u toch niet veel opwekkends," antwoordde zij.

„Dat staat aan mij te beoordeelen. Wanneer echter uwe woorden slechts een voorwendsel waren om heen te gaan...."

„Moeten de uwen misschien eene uitnoodiging om te blijven beteekenen?"

„Daarvoor behoeft u ze nu niet meer te houden. Met bedelen houd ik mij niet op." Hij sprak kort en op hoogen toon, van schertsen was 't nu ernst geworden.

Daarop zei 't meisje — naar 't hem toescheen met een heimelijk lachje:

„Als u dat aangenaam is, dan blijf ik nog wat."

„Werkelijk?" Hij sprak snel en verheugd, „dat is aardig van u.... Maar nu mag u ook niet zoo midden in de kamer blijven staan, alsof u elk oogenblik wilde opstappen. Ik zou graag zekeren waarborg hebben, dat de lichte nevelgestalte niet zoo onvoorziens van mij verdwijne.... Als u eens ging zitten?"

Hij hoorde dat zij naar 't raam ging en zich niet ver van daar op een stoel neerzette.

„Dus een praatje op een afstand?" vroeg hij eenigszins ironisch.

„Waarom niet? Is u misschien hardhoorend?"

„Dank u voor uwe vriendelijke informatie. Mijn gehoortoestel werkt tot nu toe onberispelijk."

„Des te beter."

„Was u anders misschien naderbij gekomen?" Hij scheen nu spijt te hebben van de overijld gegeven verklaring.

„Neen.... maar ik zou dan harder hebben moeten spreken."

De baron mompelde iets van stijfhoofdigheid in zijn baard. Van de straat ginds hoorde men een posthoorn.

„De omnibus brengt passagiers," zei 't meisje ophelderend. „Die kondigt hij op dergelijke wijze reeds op een afstand aan."

Die tonen gingen nu in een eenvoudige melodie over.

„Wat is dat ook voor een oud bekend lied?" vroeg Steinhaus.

„Dat is 't bekende: Du, du liegst mir im herzen, du, du liegst mir im Sinn," gaf zij rasch en argeloos te kennen.

„Wezenlijk?"

„Een dwaas lied. Hij kent heel wat mooiere." Zij was opge-

staan en naar 't venster getrippeld. „Voor het oude boerenwijfje, dat hij van daag meebrengt, heeft hij zich vermoedelijk geene bijzondere inspanning willen opleggen?"

„Waarom? Ik vind 't lied heel aardig. Maar nu zou ik ook graag vernemen, wat u heden den heelen dag heeft uitgevoerd."

„Waarom heden?"

„Omdat onze kennismaking eerst van gisteren dagteekent en ik dus vroeger niet op eenig gedeelte van uw tijd kon letten."

„En nu meent u dit te mogen doen?"

„Ongetwijfeld. In mijne qualiteit als gast."

„Het begrip ‚gastrecht' is voor u wezenlijk buitengewoon rekbaar."

Zij was van 't raam gegaan en had hare vroegere plaats weder ingenomen. „Dus om rekenschap over den dag van heden af te leggen.... ik ben gedeeltelijk in 't postkantoor bezig geweest.... Met ellenlange optellingen, staten en vergelijkende staten, zooals die bij de maandopgaven behooren."

„Dat is droog werk voor een jong meisje...."

„Wel mogelijk.... maar daarnevens is er toch ook allerlei afwisseling...."

„Jonge heeren, die eigenhandig hunne brieven of pakjes afhalen...."

„Zeker.... toeristen namelijk. Maar ook oude moedertjes, voor wie men gaarne het adres gereed maakt, wanneer zij haar zoon, die in de stad in garnizoen ligt, een pakje sigaren willen zenden. Of ook...." Hier kwam iets sombers in de jonge stem, „een knecht, wien de dorschmachine bijna de hand afgekapt heeft, maar die, ondanks dit ongeval, van zijn belachelijk gering, in 't zweet zijns aanschijns verdiend loon, zijn broeder, den student, die ergens bij welgestelde kennissen de vacantie verluiert, geld stuurt, opdat deze wat rojaler voor den dag zou kunnen komen...."

„U heeft een scherpen blik voor dergelijke gebeurtenissen...."

„Ja en een vurigen hekel aan alle ledigloopers, die van 't geld van anderen willen leven en zich daarbij nog over de bron schamen, waaruit het vloeit."

„Wat windt zich de juf op. Aan mijn speciaal adres zijn uwe woorden toch zeker niet bestemd, daar ik noch zelf tot de cate-

gorie van die lieden behoor, noch van zins ben, voor hen als verdediger op te treden." Hij had luchtig en schertsend gesproken, nu meende hij een zacht „wie weet" te vernemen.

„Hm?" deed hij meer verbluft dan geërgerd hooren. „U zal mij veroorloven," zei hij toen eenigszins uit de hoogte, „dat ik toch met het oog op de kortheid en onvolkomenheid onzer wederkeerige kennismaking m ij n e opvatting voorloopig nog blijf handhaven. O n d a n k s uwe bewonderenswaardige scherpzinnigheid, overigens," voegde hij er, nu weder gemoedelijker, bij: „U is mij nog eene halve mededeeling schuldig. Is u den heelen dag thuis geweest?"

„Thuis?" zij herhaalde het woord met eene duistere, onzekere stem, als bevangen door de haar ten deel gevallen terechtwijzing. „Ach, daar ben ik slechts zelden, bij mooi weer eigenlijk nooit."

„Ha ha! Dan loopt u liever op kermissen of in 't bosch rond?"

„Wie zegt u dat?"

„Och, men verneemt zoo veel...."

„In 't bosch — ja, daar ben ik veel. En g r a a g." Zij scheen de korte verlegenheid overwonnen te hebben en sprak nu met een zekere weeke vroolijkheid. „Het is hier ook zoo heerlijk mooi — hoog en dicht.... en stil en eenzaam als een sprookjesland."

Voor de eerste maal hoorde Steinhaus, welk een liefelijk-innigen klank deze meisjesstem bezat. Dit roerde hem eigenaardig. Weldoend en bijna een weinig opwindend tegelijkertijd. Toen schoot hem echter plotseling eene nieuwe gedachte door 't brein. Zij dwaalt niet alléén door 't eenzame bosch. Die opwellende gedachte bereidde hem eene onpleizierige gewaarwording. De volmacht der tante viel hem in, volgens welke hij op de onbetwist mislukte opvoedingsmethode invloed meende te mogen uitoefenen.

„Ik dacht," begon hij op den toon van scherpe afkeuring, „dat voor een meisje met betrekking tot vrijheidsgenot zekere perken bestonden — nog geheel afgezien van het verzuimen der huiselijke plichten...."

„Stof afnemen en kousen stoppen," wierp zij er tusschen.

„En waarom niet?" vroeg hij heftig. „Ik geloof dat er bezig-

heden zijn, die stellig nog minder rustig en — achtenswaard zijn."

„Nu hoorde men den stoel verschuiven. Zij was opgestaan.

„Ik zal u de lamp sturen," zeide zij koel.

„Drommels neen. Ik heb u immers daareven al gezeid, dat ik ze niet noodig heb. U is eenvoudig beleedigd en wil het me laten voelen. Een werkzaam middel heeft u immers steeds bij de hand — tegenover den verlatene."

Het verwijt scheen te treffen. Toen zij antwoordde, gebeurde het weder heel zacht.

„Ik hoor, dat het postkantoor gesloten wordt. Met uwe verlatenheid zal het dus heel spoedig gedaan zijn."

„U is toch boos op me!"

„Neen."

„Bewijs me dat dan."

„Hoe kan ik dat?"

„Geef mij de hand tot afscheid — ter verzoening."

Een paar seconden heerschte er een volstrekte stilte. Vermoedelijk wist 't meisje niet hoe zij handelen zou.

„Is u bedeesd?"

Nu hoorde hij, hoe zij snel naderbij kwam. In 't volgende oogenblik greep hij eene kleine zachte hand en hield die, ze flink drukkend, gevangen.

„Als 't u blieft niet," zei de eigenares er van, rukkend en trekkend.

„Totdat u me belooft, morgen terug te komen."

„Een afgedwongen belofte behoeft men niet te houden."

„Maar een afgesmeekte belofte?"

„Ook die wil overdacht zijn."

„Hm.... en wanneer ik nu.... altijd uwe hand in de mijne houdend.... een lucifer.... van daag ben ik er van voorzien — afsteken zou, om mijne jonge vijandin eindelijk eens in 't gezicht te kunnen zien?"

„Dan zou aan mijn weifelen omtrent het terugkomen oogenblikkelijk een einde zijn gemaakt," gaf ze fier ten antwoord.

„Dus Eros en Psyche in verwisselde rollen?"

De heftige ruk, waarmede zij nu hare hand bevrijdde, gaf hem te verstaan, dat haar deze mythe niet onbekend was.

„Tot weerziens," riep hij haar glimlachend na, toen zij met een kort adieu de kamer verliet.

* * *

Maar de volgende dag verliep, zonder dit weerzien te brengen. Het uitmuntend goede humeur van den baron onderging tegen den avond eene aanmerkelijke daling, zoodat juffrouw Rainer aanleiding vond, hem deelnemend te vragen, of zijne wonde dan wel het gebroken been hem van daag ook weer pijn begonnen te doen. Hij moest dit naar waarheid ontkennen, maar het feit, dat zijn slecht humeur voor andere lieden doorzichtig was en nog meer, dat het hem met inspanning van alle wilskracht niet gelukte, dit te bestrijden, bracht hem in eene sombere stemming. Zeer beslist werkte zijn tegenwoordige onnatuurlijke toestand: bij een gezond lichaam een levenswijze van een zieke te moeten aannemen, hoogst ongunstig op zijne zenuwen.

Hij besloot, morgen met den dokter daarover te spreken. Daar hoorde hij, hoe uit een der zijkamers een paar enkele schuchtere pianotonen drongen — onsamenhangend, als door eene onkundige hand gewekt.

Speelde het boerenmeisje misschien ook nog piano? Waarom eigenlijk niet?.... In onzen tijd kan men ook iets dergelijks verwachten. Steinhaus' wenkbrauwen fronsten zich. Zonder zelf de muziek te beoefenen, bezat hij een fijn begrip en een bijna ziekelijke antipathie voor de onwaardige vertolking van toonwerken. Tevens had hij — zonder het zich te willen toegeven — het gevoel alsof het stumperige, smakelooze spel, dat hem zeer stellig in de volgende minuten te wachten stond, hem eveneens pijnlijk zoude aandoen

Nu klonken de eerste accoorden door de stilte van het huis. Te drommels, dacht Steinhaus, dat zijn de zomersprookjes van Fuchs. Hij kende deze bekoorlijke kleine toondichten, waaruit eene volheid van frisch gevoel en innigheid, van romantiek en bevallige schalkschheid spreekt. Wel is waar behoorde, om ze naar waarde te kunnen schatten, er ook een zoo fijn en technisch voltooid spel toe, zoo vol uitdrukking, zoo teer en zoo zoet, zoo

aanvallig — zoo vol bescheiden overmoedigheid dat het den toehoorder geheel van streek bracht en Steinhaus dien avond den slaap niet vinden kon.

„Nu weet ik, waarom u alleen in het halfduister bij mij komt," zei hij den volgenden dag, toen tegen posttijd, na een beverig kloppen, zijn kamerdeur openging. „U is uit een of ander feeënland afkomstig, dat zijne dochters slechts na zonsondergang uitzendt."

„Vergeef me, wanneer ik u eene illusie ontneem, maar ditmaal vervul ik eene geheele aardsche zending. Ik breng u een brief."

„Voor mij? Vermoedelijk van mijn neef, daar ik anders voor niemand ter wereld te vinden ben. Maar ook dit epistel kan wachten. — Ik ontneem u elke uitvlucht. En zeg me nu eens snel: was u dat, die gisteren avond zoo heerlijk gespeeld heeft?"

„Gespeeld heb ik wel.... dat u 't goed vond, zou ik niet gedacht hebben."

„Goed — goed," zei hij, bijna toornig. „Meesterlijk was het.... artistiek."

„En niet schadelijk voor de geheele buurtschap?"

„Ach!...."

Op dit korte, energiek uitgestooten geluid volgde eene minutenlange stilte.

„Ik wist immers, dat er hekserij mee gemoeid was," mompelde de baron verontwaardigd, „zou ik ook misschien de afkomst dier uitspraak mogen vernemen?" voegde hij er dadelijk luid achter.

In 't volgende oogenblik echter knarste er een lucifertje en een zwak licht vlamde even in de kamer op, uit wier duister eene slanke meisjesgestalte en een bekoorlijk, door blond haar omkranst kopje te voorschijn kwam.

„Hetty!!.... natuurlijk.... dat had ik kunnen weten."

Met een tweede lucifer stak Steinhaus nu de kaars op zijn tafeltje aan.

„Zou-je me eens willen zeggen, hoe je hier komt?" vroeg hij streng.

De jonge dame antwoordde niet dadelijk. Zij keek schuw onderzoekend in haar ooms gezicht. Wat zij daar zag, was niet heel aanmoedigend. Een gefronst voorhoofd, en sombere afkeurende oogen.

Zij zuchtte stil en werd een weinig bleek.

„Juffrouw Rainer is de zuster van onzen opzichter,” zei zij eindelijk met zekere haast, „en daar Harry en Immo de mazelen hebben, moest ik met Else in Schönau blijven.”

„En daar het hier aan conversatie hapert, wilde je 't met komediespel beproeven.”

Nu fonkelden hare groote, mooie oogen hem aan. Maar de roode mond trilde toch even, alsof hij wilde lachen.

„Dat was mijne schuld niet.... de vergissing kwam van uwe zijde.”

„Jij hebt me er in laten loopen.”

„Ik kende u ook niet.... den eersten dag....”

„Anders had-je me nog wel erger toegetakeld!” zei Steinhaus, wiens toorn over de mystificatie in het aangezicht der liefelijke meisjesgestalte spoedig verdween.

„Maar wil-je niet gaan zitten?”

Terwijl Hetty stil aan zijne uitnoodiging gehoor gaf, begon de baron ook de twee andere kaarsen van zijn tinnen kandelaar te ontsteken.

„Weet-je, waarom ik naar Weiten wilde komen?” vroeg hij toen. Zij keek hem vol verwachting aan. „Om jouwentwil en om Fred,” voegde hij er snel met eene zekere spanning achter. Een trek van teleurstelling sloeg om haar mond.

„Zeg eens, oom,” sprak ze nu na een kort poosje, met fluisterende stem, „gelooft u dan ook, dat ik met hem gelukkig zal worden?”

Steinhaus haalde norsch de schouders op.

„Waarom niet?” zei hij dralend, „als je van hem houdt. —”

„Maar dat d o e ik niet.... En dat weet hij ook.... maar toch —” zij vouwde op eenigszins zenuwachtige wijze de handen te zamen.

„Niet, dat hij mij antipathiek is, weet u.... ik mag hem heel graag als danser.... of partner bij 't spel.... anders niet. — Maar dat is toch niet genoeg voor 't huwelijk, is 't wel?”

„Natuurlijk niet,” bevestigde de baron levendig, „dat wil zeggen,” voegde hij er langzamer en met eene veranderde stem bij, „dat andere kan nog wel komen....”

„Neen oompje," viel ze hem hier bijna hartstochtelijk in de rede, „dat komt nooit.... reken daarop.... dat kan ik u bezweren."

Hij keek uitvorschend in 't jonge gezicht, dat heel langzaam met een purperrood bedekt werd.

„Zoo?" zei hij halfluid en glimlachend, maar met een zonderling vreemd gevoel in de borst, „dan heeft de jongen weinig kans."

„Hij zal 't wel te boven komen," antwoordde ze kort.

„Zijne liefde? Denk-je?"

„En 't mislukken van zijn berekening...."

„Halt," zei Steinhaus met strengheid, „je bent op 't punt, een leelijk en onbillijk oordeel te vellen."

„Oom," sprak ze nu met eene half luide, dringende, door de aandoening klankloos geworden stem, „wanneer ú 't mij raadt, dan neem ik hem. Aan ú heb ik mijn leven te danken. Had u me destijds niet uit het Ottermeer.... en met eigen levensgevaar.... u heeft een recht op mij.... En ik vertrouw u.... u zal me niets slechts raden. Wat moet ik doen? — Ik sta zoo alleen op de wereld.... eene wees.... en zoo nutteloos, weet-u, daarom wilde ik artiste worden.... zeg me, wat u er van dunkt.... of ik...."

Zij hield op, alleen hare mooie oogen vroegen nog, welsprekend en angstig.

Hij schudde misnoegd het hoofd.

„Dat kan ik niet," zei hij bijna ruw. Verdrietig — scheen het haar toe, „dat moet je je zelve afvragen.... je hart."

Het bloed schoot haar in de wangen.

„Goed," zei zij opstaande en met fonkelende oogen, „u wil dus niet. Dan handel ik naar eigen goeddunken.... en trouw Fred.... u kan 't hem schrijven.... van daag nog —" Zij sprak haastig, met toornigen nadruk. „Maar één ding wil ik u toch nog zeggen, oom Lodewijk. In u heb ik me deerlijk vergist — vreeselijk bedrogen.... Zoo lang ik denk, heb ik u vereerd — en zoo trotsch en gelukkig was ik, dat juist ú mij 't leven gered heeft, omdat ik u voor edeler en hoogdenkender gehouden heb dan al de anderen.... en voor rechtvaardiger.... maar u is dat niet, o neen, u kiest Fred's partij, omdat hij de

zoon van uw zuster is.... daarom vergeeft u hem alles.... zijne schulden.... en ook dat hij mij alleen om mijn geld wil nemen.... mijn lot is u onverschillig —" Hier kwam een kort, droog geenik uit hare keel, „en — en — ik wou, dat u me toen maar had laten verdrinken in het Ottermeer."

„Dat zou ik bijna ook," zei Steinhaus nu met eene eigenaardige gelaatsuitdrukking, „ten minste dan zou ik nu niet in zoo'n ellendige verhouding.... tegenover Fred staan."

„Ik heb u immers al gezeid, dat ik zijne vrouw wil worden," wierp zij met eene soort van smartelijken trots er tusschen. „Schrijf hem dat dan toch."

„Ik zal hem schrijven!" Hij richtte zich met het bovenlichaam op, zoodat hij haar vlak in de mooie, door de aandoening vochtige oogen zien kon. „En wel, dat zich het oude spreekwoord weder eens bewaarheid heeft: wie voor een ander een kuil graaft, valt er zelf in —" En toen zij hem met open mond en oogen aankeek, ging hij op bijna overmoedigen toon voort: „En dat het oude oompie, dat als huwelijksmakelaar uitgetrokken is, onderweg niet alleen een splinter in zijn been, maar ook een andere in zijn hart gekregen heeft, die heel, heel moeilijk te genezen is."

In dit oogenblik ging de deur open en kwam juffrouw Rainer met de lamp in de hand binnen.

„Ach," zei zij in lachende bewondering, van het eene blijde gezicht naar 't andere opziende, „hier is al licht...."

„Goddank," antwoordde Steinhaus, zich buigende en Hetty's hand in de zijne nemend. „Ik ben lang genoeg in 't duister geweest."

DE POSTBODIN.

Naar FRIDA SCHANZ.

In een smal Alpendal, rondom door kantige bergruggen afgesloten en bespoeld en doorbruist door een woest schuimend riviertje, ligt op 't hoogste punt een groep huizen, waar des zomers steeds logeergasten vertoeven. Eene vrouw verricht daar den postbodedienst.

Drie uren lang gaat men van 't laatste poststation, een in den breeden bergketel gelegen groot dorp, den naasten weg door boschage en weiland naar Zirbelau. Maar die weg loopt niet altijd over een gladde heirbaan, doch in allerlei bonte kronkelingen, de groene hellingen op en af. Iedere boer in al de kleine, ver verstrooide huizen en afgelegen hoeven, ja bijna ieder veehoeder in zijn eenzame hut houdt er zijn krantje op na, en al de kleine herbergen, die een glas wijn met kaas en brood aan vermoeide bergbeklimmers voorzetten, hebben ook hun brievenbus, en zoo mogelijk ook prentpostkaarten te koop.

Agaat dient dus flink door te stappen, om het gansche groote terrein af te loopen. Maar des zomers, en zelfs als het brandend heet is, acht zij dat alles toch maar kinderspel. In den herfst en onder den regentijd in 't voorjaar, als de wegen overstroomd en half weggespoeld zijn, dan is 't een ander ding. En des winters, bij sneeuwweder en storm, in die korte, in 't ingesloten Alpendal bijna ongeloofelijk korte dagen! De uitspanning te Zirbelau, het laatste doel van haar tocht, is dan natuurlijk gesloten, en

waard en waardin houden in het hun toebehoorende huis in 't dorp hun welkome winterrust, die veel op een winterslaap gelijkt. Ook de veehoeders hebben hun beesten op den herfstmarkt verkocht en wachten in een of ander warm hoekje de lente af, om dan met nieuw aangekochte kudden weder naar de ontluikende sappige hooge weiden te trekken. Toch blijft het leven in de bergen nog altijd vol eenzaamheid, en tusschen deze en de buitenwereld vormt Agaat de postbodin bijna de éenige verbinding. Al die nietige huisjes, die zich op den weg door een kronkelend rookwolkje, in de schemering door een glimmend lichtpuntje verraden, hebben in 't postverkeer heel wat te beteekenen. Daar wacht in het eene een allesbehalve ingevroren meisjeshart op den groet van haar liefste, die in de hoofdstad dient; in het andere smacht een oud moedertje naar tijding van de veraf wonende zieke dochter; doch in allen zonder onderscheid hunkert de huisvader naar de onmisbare gezellin bij het avondpijpje, de courant.

Als een soort van aangenamen electrischen stroom, als eene verschijning uit een verafgelegen wereld, werkt het door de diepe stilte, wanneer Agaat buiten de sneeuw stampt van hare flink met spijkers beslagen schoenen. Tevergeefs laten wachten heeft zij nog nooit gedaan, wanneer er 't een of ander te bestellen viel. Geen onweder, geene ongesteldheid heeft haar ooit teruggehouden. Met onfeilbare trouw aan haar plicht vervult zij haar ambt. En dat al sinds tien jaren. En eene vrouw, kijk!

Haar geheele lichaam is als geschapen voor den zwaren dienst, voor den straffen, flinken looppas, waarmee zij haar weg maakt. Ontzagwekkend breed van heupen en daarbij toch lang en flink en uit de kluiten gegroeid, lijkt zij een mooie, rechte woudboom; het hoofd met de oorspronkelijk fijne, door wind en weer nu geharde en reeds verbruinde trekken, draagt zij trotsch op haar krachtig slanken hals; vast, zoodat de ergste wind geen haartje vindt om mee te dartelen, zitten hare gladde, sterke vlechten — koolzwart haar heeft zij en lichtblauwe, scherpzichtige oogen — om het ovale hoofd. Geen zweempje van vrouwelijke teederheid en zwakheid aan de gansche vrouw; alles energie en kracht — en toch vrouwelijkheid! Vrouwelijke kernachtigheid en kloekheid; — dat is het in 't oog vallend eigenaardige aan Agaat.

Daar haar geen nog zoo vroolijk gebabbel, geen nog zoo verlokkend warm etens- of koffie-luchtje langer dan de noodzakelijke minuten rust in keuken of kamer houden kan, gaat Agaat voor streng door; onder de zomergasten te Zirbelau weet men evenzeer, dat Agaat geen grapje verstaat. Zaken zijn zaken bij haar; naar volgorde deelt zij de gerangschikte brieven en stukken uit, zooals zij die op het kantoor in haar zak gelegd heeft; van ongeduld of voorkeur eischen is dus geene sprake; flink en kortaf wijst zij die voordringers af.

De ongeduldigste en haar het minst sympathieke is in dezen nazomer eene jonge dame uit Munchen, door de logeergasten — „de mooie kleine" betiteld. Tot versterking harer zenuwen is zij in die goud uitstralende augustusdagen naar hier gekomen, door haar echtgenoot begeleid, wien zijne drukke dokterspraktijk daags daaraanvolgende weder naar huis riep.

„Die heeft iets, iets heel bijzonders, wat haar zoo gejaagd en koortsig naar hare brieven laat uitzien, iets wat niet heelemaal in den haak schijnt te zijn," heeft de slimme Agaat al spoedig opgedoken. De vele briefkaarten en brieven met het doktersadres van den echtgenoot wekken die ontroering niet! — Maar wat gaat het Agaat ook aan! Die weet en ziet zooveel en ziet toch niets. Dat het vrouwtje zekere brieven met een zeker adres niet toevertrouwt aan de brievenbus daarboven, maar haar die altijd eigenhandig toestopt om mee te nemen, is onze Agaat immers om 't even!

Als een najaarsbloem staat de kleine vrouw in een onpraktisch lange lila zomerjapon dan altijd op het sappige grasveld onder het huis, waar Agaat met hare vlakke, lange stappen bij het vlug klimmen het eerste aankomt.

„'t Is in orde!" zegt de bodin kortaf, neemt haar den brief af en spoedt zich verder. Rusteloos, zonder stil te staan, als door innerlijke veerkracht van alle vermoeidheid ontheven, stapt zij nu op den naasten rechten weg dalwaarts voort. Alsof zij iemand haar hoorde roepen, alsof men haar aan een onzichtbaar koord trok, zoo flink schrijdt zij voort. Dan echter, na een uur loopens, vermindert haar spoed. Als een groot, trouw, blauw oog kijkt het haar uit den dalgrond aan. Een door boschage en dennen omringd meer van eene eigenaardig diep blauw-groene kleur, van

het middelpunt uit zwart-blauw doorstraald, als eene wezenlijke iris, vult de gansche breedte van het dal. Aan dezen kant van den oever schommelt in de nabijheid van een hut een bootje. Een jonge schippersmaat haakt even den ketting van den ring en roept haar daarbij een luid goejen avond! toe. Als eene verademing trilt het door Agaat's ledematen: de vreugde van eens goed uit te rusten, de eerste, eenige, volledige rust op haar langen dag.

Zoo is 't elken avond, wanneer zij de boot aan den oever wachtende vindt. Een gevoel van rust en van voldaanheid vervult dan hare ziel, heldert dan de uitdrukking van zorgzaam plichtgevoel op hare geharde trekken op. De jonge maat, de zoon van den veerschipper, krijgt er een hartelijk bedankje voor, dat hij op haar gewacht heeft. Sedert tien jaren, zoo lang zij haar ambt vervult, bevleugelt iederen avond, waarop 't meer zonder ijs en bevaarbaar is, dezelfde hoop hare schreden. Het bootje, waarin de bewoners iederen avond naar hun woonplaats terugkeeren, beteekent voor haar ruim een half uur winst, een vroeger thuiskomen bij haar zieken, lammen man, een half uur geluk méér voor hem, een half uur avondvrede méér voor allebei.

En voor haar alléén nog iets onbeschrijfelijk genotvols: deze avondtocht over 't meer! Zelden heeft Hans buiten haar nog menschen in de boot. En al mocht dit ook wezen, de lieden uit den omtrek zijn 't gewoon, dat Agaat des avonds vermoeid en stil is. Zwijgend over den rand der boot in 't geheimzinnig donkerblauw van 't meer te turen, heeft voor haar een nooit verzwakte bekoring. Wanneer daarbij de avondhemel zijne laatste rozige wolken in het meer weerspiegelt of de scherp geslepen maansikkel haar glans daarin bekijkt, komt niets de plechtige stemming in haar gemoed nabij. Feestavond is 't dan voor haar! — Ach, wat is dat voor eene heerlijke gewaarwording! Zij houdt van 't meer — als het vertrouwelijkste tehuis lonkt het haar toe. Ieder boschage kent zij aan den oever, elken straal der wonderbare iris. Ginds, naar 't midden toe, is die donkere vlek, die van ondoorgrondelijke diepte spreekt, waaruit al hare rust, al hare kracht afkomstig is! — — —

Agaat houdt van 't meer. Want een dieper uitrusten dan dat

hoogte zijt. Ik heb u bemind van het oogenblik dat ik u uw servet zag opvouwen. Ik ben weduwnaar en gij zijt weduwe. Het verleden is voorbij: waarom zouden wij geen paar kunnen vormen?"

Wij zagen elkander lachend aan; eene levendige blijdschap verdreef alle overdreven gevoeligheid.

„Het verleden is voorbij; waarom zouden wij geen paar kunnen vormen?" herhaalde ik. „Jones heeft gelijk." Ik sloot hare hand vaster in de mijne en trok haar zacht naar mij toe, wat zij toeliet zonder zich te verzetten.

„Ge zijt op het punt uw gezelschap te verliezen, zoodat het noodig is dat ge naar ander uitziet." Haar bekoorlijk gezichtje kwam steeds dichter bij het mijne. „Bovendien," riep ik opgeruimd, „ge hebt op het oogenblik geene enkele verbintenis!"

„Dank u," zeide zij, „ik wil geene verbintenis in de provincie aangaan, en ik heb gezworen nooit met iemand van mijn beroep te zullen trouwen: zij deugen allen even weinig."

„Hoe! houdt ge mij voor een tooneelspeler?"

Mijne lippen raakten bijna de hare.

„Ge hebt de rol van lord Dundreary gespeeld en u behoorlijk daarvan gekweten."

Onze lippen ontmoetten elkander.

„O! August!" liet op dat oogenblik mevrouw Windpegs stem zich hooren, „de overmaat van geluk doet mij het bewustzijn verliezen!"

„Open de armen even, mijn schat; ik ga gauw een glaasje Damtidam voor je halen," antwoordde de stem van Jones.

HET

LEESKABINET

MAANDSCHRIFT

GEWIJD AAN

VADERLANDSCHE EN BUITENLANDSCHE LETTERKUNDE

ONDER REDACTIE VAN

JOHAN GRAM.

September 1901.

MET PLATEN.

LEIDEN.
L. VAN NIFTERIK Hz.

Ter aankondiging ontvangen boeken

Sedert 1 Augustus 1901.

Theebladeren, naar H. von Moltke. Amsterdam, Wilms & Co.

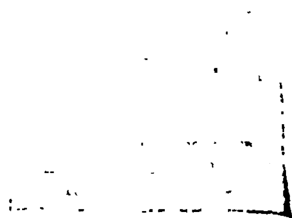
Het eiland van Dr. Moreau, naar H. G. Wills. Amsterdam, Wilms & Co

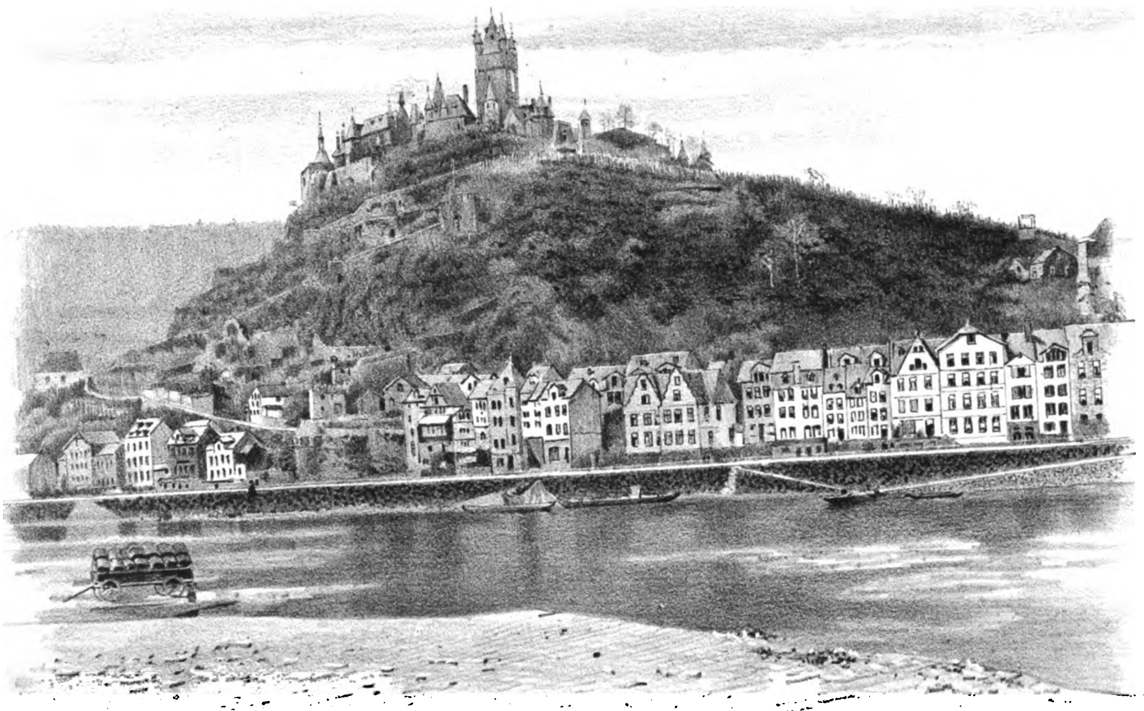
De Natuur, Aflev. 8. Utrecht, J. G. Broese.

☞ Aan H.H. Uitgevers wordt beleefd verzocht, bij de toezending hunner werken ter beoordeeling, tevens de prijzen te willen opgeven.

Alle Correspondentiën betreffende de Redactie moeten worden gericht tot den Heer JOHAN GRAM te 's-Gravenhage.

Ongevraagde bijdragen, die niet worden opgenomen, zullen niet teruggezonden worden, tenzij de frankeerkosten door den afzender er bijgevoegd zijn.

COCHEM AAN DEN MOEZEL.

DE BURCHT TE COCHEM.

DOOR

LEONARD STEVENS.

(*Met twee Platen.*)

Zelden zag men zooveel glimmende en zweetende gezichten bijeen, zelden zag men handen zoo gretig en verlangend naar een glas water uitstrekken, dan op den 18en Juli 1901 op het brandend heet perron van het Moezelstation te Coblenz. Die arme, amechtige reizigers, afgemat heen en weer schuivende over het schaduwlooze pad, betwistten elkaar onder de daarnaast gelegen veranda élk streepje lommer.

Toen het tochtje naar Cochem langs de kale, vuur uitspattende Moezeloevers, met zelfs geen zweem van een koeltje in een sinds den vroegen ochtend heet gestoofden coupé!

Zoo kwamen wij te Cochem aan, waar het Union-hôtel ons opnam en wij onder de koele veranda ons heerlijk verfrischten en van het mooie uitzicht op de zich kronkelende rivier genoten. Och, als de Moezel meer bosch en schaduw, meer water had, zou men daar graag weken vertoeven. Doch van dit alles is er te weinig: de menschen kunnen er geen lommer en de booten geen water vinden. De Moezel is de Rijn in miniatuur, met dezelfde bergen, dezelfde bevallige bochten en dezelfde aardige stadjes, die

zich aan de oevers genesteld hebben. Maar — op den Rijn is drukte en beweging, een gaan en komen van statige stoombooten, van zwoegende sleepbooten met vier, vijf diepgeladen schepen achter zich, kortom met steeds afwisselende stoffage. Op den Moezel daarentegen is de komst van schip of boot eene gebeurtenis. Meer dan 24 uren hebben wij te Cochem vóór het hôtel de stoomboot zien liggen, vermoedelijk steeds in twijfel of zij naar Coblenz gaan zou, ja dan neen. Eindelijk besloot zij te gaan. Er werd herhaaldelijk geluid en geluid! Ten slotte waren er 13 passagiers en met dit noodlottige getal ondernam de boot den moeitevollen tocht naar Coblenz. Cochem, de parel van den Moezel geheeten, mag echter trotsch wezen op hare burcht, die de gansche streek beheerscht en reeds van verre met hare torens en tinnen zichtbaar is. Het eigenaardige van dit goed onderhouden en grootsche kasteel is, dat het tot 1868 eene ruïne, een oude steenklomp was, doch eerst daarna als een schitterende fenix uit zijn asch verrezen is.

Toen het in 1689 door de Franschen verwoest was, stak men geen hand meer uit om de meer en meer afbrokkelende muren der oude veste weder op te bouwen. Er waren dan ook nog slechts luttele overblijfselen van het stevige bouwwerk aanwezig, toen een man van grooten kunstsmaak en ontzaglijk fortuin het besluit nam, de oude burcht in al haar voormaligen glans weder te doen opstaan. Deze man was de in de Duitsche kunstwereld als kenner en Maecenas zeer geachte heer Louis Ravené uit Berlijn. Bij een bezoek aan Cochem in het jaar 1868 vatte hij, verlokt door de schilderachtige ligging der ruïne op den steilen bergtop, met het uitzicht op het Moezeldal, het plan op, dit slot weder op te bouwen. Toen hij van den fiscus de ruïne gekocht had, stonden er nog slechts de wachttoren met zijne dikke muren en zijne onderaardsche gangen, en eenige stukken muur. Met twee bevriende architecten toog nu de eigenaar aan het werk, om te trachten het nieuwe slot zooveel mogelijk volgens de blootgelegde fundamenten weder op te bouwen. Toch hechtte men zich niet angstvallig aan de oude vormen, maar hield ook rekening met de behoefte van onzen tijd, vooral wat inrichting en meubileering betreft. Aldus ontstond er een woning, die op de gelukkigste wijze den

comfort van den tegenwoordigen tijd met de middeleeuwsche kunstvormen verbindt, — een verblijf, zooals men 't zich niet licht mooier en bevalliger denken kan.

Hetgeen uit die samenwerking ontstond, is een rijk, voortreffelijk onderhouden kasteel met prachtige zalen, indrukwekkende hallen en vertrouwelijke vertrekken, waar oude kunst zich allergelukkigst met nieuwe paart en waar op bijzonder geslaagde wijze oude meubelen en kostbare antieke Smyrna- en andere tapijten met het beste wat onze tijd oplevert, tot één geheel zijn bijeengebracht. Voor de meubileering van het inwendige, wandbekleedingen, tapijten en meubels is de Duitsche renaissance, waarin de heer Ravené zelf zich zoo goed thuis voelde, bij voorkeur toegepast. Aan de rustelooze bemoeiingen van den artistieken opbouwer is het gelukt, eene reeks voorbeeldige meubelen uit dien lang vervlogen tijd op te duiken en ze in zijn lievelingsverblijf smaakvol te rangschikken. Zoo vindt men in de woonvertrekken prachtige oude kasten, over de vijftig in getal, rijk met inlegwerk versierd, kisten (truhen) en tafels uit den bloeitijd van Neurenberg; de haarden en schouwen zijn trouwe navolgingen van oud-Duitsche modellen.

* * *

Langs tuinen en wijnbergen bereikt men in een kwartier het oud-nieuwe kasteel. Rustbanken in den vorm van prieelen met allegorische bas-reliefs versierd, noodigen onderweg tot rusten uit; een met wilde wijngaardranken overdekte gang brengt ons spoedig aan de massief ijzeren deur, welke toegang tot het voorhof verleent.

Het uitzicht van het plat, waarop zich een kanon bevindt, is zeer schoon: aan den voet van den berg ligt Cochem; op een heuvel in den achtergrond, nog binnen de stad gelegen, verheft zich het oude Kapuzijner-klooster met zijne kerk.

De kapel van het kasteel vooral mag, zoowel wat bouwstijl als versiering betreft, een kabinetstuk der Gothiek genoemd worden. De vier vensters van het bedehuis zijn met glasschilderwerk versierd, dat van zeer oude dagteekening is. Het orgel is nieuw, de

kansel van kunstig gesmeed ijzer is afkomstig uit het klooster Stubben bij Bremen. De luchters en het kruisbeeld van gesmeed ijzer zijn naar teekeningen der twee bouwmeesters gemaakt.

Een overdekte gang geleidt naar het „Kavalierenhuis", welks deur met het wapen van Ravené versierd is; twee logeerkamers, N°. 3 en 4, worden den bezoeker vertoond; in het geheel zijn er 21, die elk een antieke kast, tafel, stoelen, tapijt en verder alles wat tot een welingericht slaapvertrek behoort, bevatten. In de vensternissen zijn zinspreuken aangebracht, die door hunne kernachtigheid treffen.

In N°. 3 vindt men b.v.:

„Ist das Haus gar übel dran
Kräht die Henn und schweigt der Hahn."

„Wenn der Neid kunnt brennen wie Feuer
„Wär das Holz nicht halb so theuer."

„Der beste Rath ist in der Noth:
„Mensch hilf dir selbst, so hilft auch Gott." —

N°. 4 bevat de spreuk:

„Kommt ein Ochs in andres Land
„Er wird doch als ein Rind erkannt."

De buitenkant van het Kavalierenhuis is eveneens met zinspreuken versierd:

„Allerlei ist Zweierlei"

„Die Sneke und auch der Regenwurm,
„Die haben selten grossen Sturm."

„Geh ein, geh aus, Bleib Freund dem Haus."

„Frayen und Geld, Regieren die Welt."

„Jeder gute Gast findet hier Rast.

* * *

Treden wij nu door eene gebeeldhouwde deur de ridderzaal binnen. Geene overlading, geene bonte kleuren-ophooping, zooals men op Stolzenfels of de Wartburg te zien krijgt, maar weloverdachte versiering en eene rangschikking, die verfijnden smaak en diepe kennis openbaart. Gothisch welft zich de rijk beschilderde houten zoldering; in de verschillende vakken zijn beurtelings de heraldische rijksadelaar en de beeltenissen dier keizers aangebracht, wier namen in de geschiedenis der Burcht hunne plaats hebben.

Aan den zuidelijken wand dezer zaal is eene rijke tropee van Australische wapenen aangebracht. Daartegenover verheft zich aan den noordelijken gevelwand een ontzagwekkende steenen schouw, die in gulden letteren, in de Latijnsche en Duitsche taal, de geschiedenis van het kasteel en zijn herbouwing bevat.

Rechts en links van de schouw twee heraldische steenen figuren (van Profesor Mohr); daarboven verbindt eene houten gaanderij, de wapenen der pfaltsgraven van het Rijk en van het Keurvorstendom Trier dragend, de beide lange wanden.

In een uitstekje (erker) dat tot een balkon toegang verleent, heeft men een heerlijk uitzicht. Ook hier, even als in ridderzaal zelve, bestaat de stoffeering uit zware eikenhouten stoelen met prachtige stoffen overtrokken. In denzelfden stijl zijn de rustbanken, waarop de gasten na den maaltijd zich neervleien. Twee overheerlijke eikenhouten kastjes bekoren door hun edel snijwerk, evenals een moderne luchter van gesmeed ijzer, die door den overleden slotheer steeds als een toonbeeld van hedendaagsche smeedkunst in hooge eer werd gehouden. Tegen de balken der zoldering zijn de honderden waskaarsen aangebracht, die zeker des avonds een tooverachtig licht in deze ruimte zullen verspreiden.

Het borstbeeld van den overleden oprichter, bijzonder gelijkend, naar de vrouwelijke gids beweerde, heeft ook hier in een nis eene plaats gekregen. Opmerkelijk zijn de portretten van Rubens en Titiaan in olieverf. Groote tijger- en berenvellen bedekken den ingelegden vloer.

Onze weg brengt ons nu naar het „hooge kasteel”, waarvan slechts eene verdieping voor den bezoeker toegankelijk is, daar

dit alles de woning der familie Ravené, de bibliotheek, kortom allerlei vertrekken bevat, die met denzelfden smaak en dezelfde pracht als al de anderen zijn ingericht.

Wat men er van te zien krijgt, bekoort door den eenvoud en den verfijnden smaak. De wanden zijn met echte gobelins behangen; studiekoppen van moderne meesters, kopieën naar Titiaan en andere Italiaansche kunstenaars brengen afwisseling in de stille harmonieuse kleuren.

De eetzaal, in rijken Renaissance-stijl, mag wel in alle opzichten als 't schoonste van al 't bezienswaardige beschouwd worden. In de deur oud snijwerk, Christus' geboorte voorstellende; de lange zijden der zaal zijn versierd met twee groote wandschilderingen (terugkeer van de jacht en een Bacchus-optocht) van Professor Ewald. Tusschen de vensters staan drie eikenhouten kastjes, pronkjuweelen van prachtig snijwerk. De eene wand wordt bijna in zijne geheele breedte tot aan de zoldering ingenomen door een reusachtig eikenhouten buffet. Kannen en schotels van zilver, koper, brons, tin en glas prijken hier in menigte: het een al mooier, rijker van vorm en antieker dan het andere. De daartegenover liggende wand wordt door de met eikenhouten lijst bekroonde steenen schouw ingenomen. Deze schouw is afkomstig uit een oud huis aan den Moezel, en verdient de bewondering van een ieder, die iets voelt voor den smaak en de voorbeeldelooze techniek dier middeleeuwsche kunstenaars.

Ook in de eetzaal hapert het niet aan pittige spreuken. Zoo b.v.:

„Wer seiner Stiefel nicht trinken kann
Ist fürwahr kein deutscher Mann."

„Einerlei Speise an jeglichem Tag
„Selbst nicht des Kaisers Beichtvater mag."

„Wohl herrlich ist ein tiefer Zug aus vollem Becher Wein,
Doch ist der allerbeste Zug, den Freunden treu zu sein."

Overal waar de harmonie er niet door verstoord werd, is het oude met het nieuwe samengebracht. Men raakt niet uitgekeken van al het moois en zeldzaams, dat men ziet, en voelt zich zoo volkomen in die oude tijden verplaatst, dat men er zich geheel

mee vereenzelvigt. Men geraakt in vervoering over eene creatie, die het verledene zoo betooverend met het tegenwoordige in verband heeft weten te brengen. Van den schepper zelve, den heer Ravené, den arbeidzamen man, die zich zoo gelukkig voelde in het smaakvol en bedachtzaam herbouwen van zijn kasteel, verklaart men zich zoo ten volle de spreuk, die hij destijds in de kamer van zijn zoon, den tegenwoordigen slotheer, liet aanbrengen:

„Arbeite gern und sei nicht faul,
„Gebratene Tauben fliegen nicht ins Maul."

De tegenwoordige bezitter, de heer L. Ravené te Berlijn, staat, evenals zijn vader, een ieder gaarne toe, onder leiding van den concierge of burchtbewaarder de herrezen burcht te bezoeken, die op zulk eene merkwaardige wijze oud en nieuw samenbrengt.

BUITEN DEN VIJFDEN TITEL B. W.

DOOR

S T A N O C.

I.

Eene Heldin.

Peinzend staart ze in de ruimte, er is niets te zien in de straat, in de kamer hoort men niets, niets dan het eentonig tik, tik, tik der naaimachine, dat de stilte verbreekt.

Met een beweging van ongeduld schudt ze opeens het golvende donkerbruine haar weer op den rug, het was haar over de schouders in het gelaat gevallen; nu keert zich het mooie, nog zoo kinderlijke gezichtje naar haar moeder, die aan de tafel zit en met vlugge hand het wieltje der machine doet ronddraaien.

„Mama, waarom hebt u geen vriendin?"

„Geen vriendin? Wel kindje, daar heb ik nooit naar verlangd; ik heb genoeg aan pa en m'n kleine dochtertje."

„Nu, ja, dat is wel mogelijk, maar ik meen zoo wat dameskennissen; er komt hier nooit eens een visite, het is zoo saai, zoo saai!.... Bij de mama van Charlotte komen altijd bezoeken.... Als Mevrouw Korver haar j o u r heeft staan we altijd om een hoekje van de kinderkamer te kijken naar de toiletten der dames. Maar hier is het zoo eentonig.... altijd het zelfde.... bah!"

„Is m'n kleine meisje ontevreden? Foei Nelly! Daar heb je toch geen reden toe."

„Nee ma".... en het slanke, vijftienjarige meisje stond op, kwam naar de tafel, sloeg haar arm liefkoozend om haar moeders hals, dan keek ze met haar groote, oprechte, zielvolle bruine oogen de moeder aan en zeide:

„Eigenlijk toch wel een klein beetje, moeke.... Nu ik met Charlotte vriendinnetje ben en nog al veel bij haar kom, vind ik het bij haar thuis zoo heel anders, zoo veel gezelliger.... Hier is het altijd zoo stil, hè ma, en we gaan nooit eens uit, behalve eens wandelen .... Waarom gaan we nooit eens naar de Tent in 't Bosch, ma? Lotte zegt: ‚daar zijn alle officieren lid van', en pa is toch ook officier!"

Een gloeiend rood verspreidde zich over het fijne, nog zoo schoone gelaat der moeder; met een zachte beweging schoof ze den arm van haar kind weg. Zonder haar in de oogen te zien zeide zij slechts:

„We houden daar niet van, Nelly.... Maar als m'n lieveling zich verveelt, zullen papa en ik eens overleggen, waarmee we je jonge leven wat vroolijker kunnen maken; je weet toch, m'n schat, dat je ons boven alles gaat, boven ons eigen geluk of genoegen."

„O! ma.... lieve ma! Zoo heb ik het niet gemeend. Ik ben zoo gelukkig als ik maar zijn kan, veel gelukkiger dan Charlotte en kleine Lili, want die zitten bijna altijd alleen bij de meid, omdat haar ma zoo veel uitgaat en zij nog te jong zijn om in de wereld te komen, hebben ze mij verteld.

„Eerst begreep ik Lot niet, toen ze eens zeide: ik ga nog niet uit. Ik moest lachen, want ma, we waren uit toen ze dat zei, we wandelden toen met haar mama. Ze heeft me toen uitgelegd, dat een jonge dame pas uitgaat als ze eerst op de kostschool is geweest, dan haar belijdenis heeft gedaan en.... daarna door haar pa en ma aan de vrienden is voorgesteld. Dat begrijp ik nu best. Ga ik ook naar kostschool, ma, als ik van school kom?"

„Hé Nelly! Van ons weggaan, onze eenige; zou je dat willen?"

„Och, alleen maar voor korten tijd, moesje, al de meisjes gaan; en ik dan alleen niet? Dat staat zoo gek; vindt u niet? Maar

aan wie zou u me moeten presenteeren; u kent niemand, wel ma?"

„Nu kindje, breek daar je hoofdje maar niet mee, je bent pas vijftien."

„P a s, p a s! Over vier maanden word ik al zestien."

„Ja Nelly, kleine kinderen worden groot."

En moeder loosde een zwaren zucht toen zij dit zeide; ze begon weer haar wieltje met ijver te laten rondsnorren, tik, tik, tik was weer het eenige wat men hoorde.

Nelly nam een boek, waarmee ze zich weer naar haar oude plaatsje aan het venster begaf.

* * *

„Dag Ed; dag Ed! Blijf je nu een poosje bij ons, ga je van middag met ons uit?"

„Dag kinderen; dag Lietje, dag juffrouw!" Met een vluchtige buiging voor het vreemde jonge meisje, half nog een kind, maakte Eduard Korver zich van zijne zusje af, die hij in den gang had aangetroffen toen hij uit Leiden arriveerde, om eenige vacantieweken in het ouderlijke huis door te brengen. Hij was student in de medicijnen, de oudste en eenige zoon des huizes.

Mevrouw Korver omhelsde haar eerstgeborene, op wien ze zoo trotsch was, zij schikten zich in de rieten stoelen der serre om eens vertrouwelijk alles te bepraten, wat er in den laatsten tijd was voorgevallen.

„Wie was dat prachtmooie bakvischje, dat ik daar zooeven in de gang passeerde? Ze ging met de zusjes wandelen."

„Dat is de tegenwoordige hartsvriendin van Charlotte, een meisje dat sedert eenige maanden op haar school is gekomen. Een mooi kind, nietwaar? Dat zal een pracht van een meisje worden en later nog onze blonde Lotte in de schaduw stellen, maar nu kan het haar nog niet schaden. Het is een lief, zacht meisje; daarom zie ik dien omgang graag.

„Hoe heet dat kindje?"

„Nelly Larynx."

„Larynx; wat een ongemeene naam; ik ken hier een officier Larynx."

„Dat zal haar vader zijn."

„Neen, dat kan niet, want die is ongetrouwd."

„Nu dan zeker een oom of zoo iets, haar vader is ook officier."

„Zoover ik weet is er hier maar één Larynx in garnizoen; maar ik kan me vergissen, zoo goed ben ik hier niet op de hoogte van de officieren; ik zal er eens naar imformeeren te Leiden."

„Malle jongen, hoe stel je daar zoo'n belang in; je hebt in dat oogenblik toch je hart niet verloren?"

„Neen ma, zoo licht ontvlambaar ben ik nu niet, maar ik vond het wel een aantrekkelijk, mooi kopje en dan de vriendin van je zuster.... Je kunt nooit weten wat er in de toekomst gebeurt."

* * *

Eenige dagen laten kwam Eduard bij zijne moeder binnen; haar alleen vindende, zeide hij:

„Ma, u plaagde me laatst met dat mooie kind, maar dat belette mij niet om eenige navraag in te stellen; daar de naam zoo zeldzaam is gelukte het mij spoedig op de hoogte te komen van wat ik wilde weten. Hoe lief en mooi dat meisje ook is, moet u aan die vriendschap een einde maken, want die ongetrouwde officier Larynx is toch de vader van dat mooie gezichtje. Hij leeft reeds sedert jaren met de moeder samen, en schijnt zijne dochter onder zijn eigen naam te laten noemen, niettegenstaande zij volgens de wet daar geen recht op heeft.

„Het arme schepseltje is daar nu wel even onschuldig aan als u of ik, maar ik geloof dat het toch beter is, dat onze Charlotte zich een ander vriendinnetje aanschaft."

„Beter is! Natuurlijk maak ik er terstond een eind aan als het is zooals je zegt. Hoe onbeschaamd van zoo'n man en hoe onverstandig. Is het wel zeker waar, Ed? Me dunkt, ze zou toch niet op zoo'n deftige school zijn indien ze het kind was van zulk eene moeder!"

„Die schooljuffrouw zal dat niet weten."

„Maar dat zou onverantwoordelijk zijn. Dergelijke dingen móét men weten."

„En u weet het evenmin!"

„Dat is heel iets anders; als het waar is zal papa er met juffrouw Tomson over gaan spreken, je weet immers dat Charlotte en Lili daar school gaan, en nemen we onze meisjes direct daar vandaan; het is ongeloofelijk lichtvaardig van het mensch en dat zullen we haar dan ook wel duidelijk onder het oog brengen. Maar ik kan het nog niet gelooven, heusch niet, Ed."

„Nu ma, ik kan u dan toch verzekeren dat het zoo is. Larynx woont met zijne maitres in de C.-straat No. 18. Zij is de dochter van een gemeenen kroeghouder; haar zuster is een publieke vrouw. Overigens is er op háár niets te zeggen, nooit iets te zeggen geweest. Larynx zou ook wel met haar getrouwd zijn, maar kon als officier geen permissie krijgen."

„C.-straat No. 18; ja daar is onze Lotte laatst op visite geweest. Het is ongehoord! Zoo'n onbeschaamd man! Om het te doen voorkomen alsof hij getrouwd is; ons kind op bezoek bij de maitres van een officier! Het is schandelijk!"

„Hoewel ik het natuurlijk ook volkomen afkeur en het een geheel scheve verhouding geeft, om met eene dergelijke familie omgang te hebben, zoo denk ik toch niet, maatje, dat Charlotte er van bedorven is. Maar was ze daar dan gevraagd?"

„Neen, nu ik er over nadenk had mevrouw, of laat ik nu liever zeggen: die dame of dat mensch, het geheel aan ons overgelaten. Nelly zeide dat zij het thuis als eenig kind altijd zoo saai en stil had; dat ze aan haar mama gevraagd had of Charlotte eens een avondje bij haar mocht komen en dat mama had geantwoord: ‚dat laat ik aan mevrouw Korver geheel over.' Toen zei ik dat Lotte dien avond wel meê mocht gaan, om haar wat gezelschap te houden; dus eigenlijk vragen was het niet. Het mensch zal gedacht hebben, dat we het wisten en het goed vonden.

„Zóó iets had ik nu nooit kunnen denken; papa moet van avond dadelijk naar juffrouw Tomson, ik neem het haar hoogst kwalijk om ons in zulk een moeilijke positie te brengen. Wie had dat nu verwacht van zoo'n deftige school!"

* * *

Een gezellige omgeving, zachte harmonische kleuren, een aangenaam helder licht, frissche lucht, die door de openstaande balkondeuren binnen dringt, kalmte, rust, geluk, zoo is de indruk van dit huiselijk tafereel.

Om de theetafel zitten drie personen:

Larynx leest; de portefeuille met tijdschriften staat naast hem.

Nelly maakt haar schoolwerk.

„Papa, wat is ‚prestidigitateur'?"

„Goochelaar, kind;" dan zich wendende tot hare moeder: „Lees dit artikeltje eens, Anna; het zal je wel bevallen, het is goed geschreven."

Anna legt haar boek ter zijde en verdiept zich daarna geheel in de „Gids", die hij haar ter lezing afstaat.

De stilte wordt daarna alleen weder verbroken door het krassen van Nelly's pen.

Daar gaat de huisbel over; alle drie zien verwonderd op; het schijnt niet vaak voor te komen dat er op dit uur gebeld wordt.

„Heb je iets besteld, vrouwtje?"

„Neen Robert, ik ben niet uit geweest."

De meid komt binnen en reikt den heer des huizes een brief over.

Larynx bekijkt het adres, trekt de schouders op ten teeken dat het handschrift hem onbekend is.

Na de lezing van het briefje vormt zich een diepe rimpel op z'n voorhoofd. Anna, die hem heeft gadegeslagen, wendt nu haar blik van hem af. Ze ziet wel dat er iets is dat hem hindert; zeker iets wat betrekking heeft op den dienst.

„Pa, wat is ‚é l e c t i f'?"

Hij hoort haar niet.

„Zeg pa, weet u het niet? Dan moet ik het in die vervelende dictionnaire opzoeken."

„Hé, wat, wat vroeg je, kindje?"

„Wat ‚é l e c t i f' is?"

„O, dat is ‚verkiesbaar'.... Ben je haast klaar, Nel; moet je nog niet naar bed?"

„Naar bed, pa? Het is pas half negen. Is u met den tijd in de war? Ik ga toch altijd om tien uur."

„Ik wist niet dat het nog zoo vroeg was.... Met een zucht zoekt hij een tijdschrift op uit de portefeuille.

„Scheelt er iets aan, Robert?" vraagt Anna met bezorgde stem.

„Ik zal het je later wel vertellen; ik dacht aan iets anders."

Nelly, nu klaar met haar werk, vraagt aan hare moeder met een verlangenden blik naar „Eigen haard" dat op de tafel ligt:

„Ma, zal ik m'n haakwerk halen of nog een uurtje lezen?"

„Ik zal maar niet vragen waarin de jonge juffrouw meer zin heeft; nu lees dan maar"....; en met teederen blik ziet de moeder naar het aardige, jonge gezichtje van haar kind.

Om ruim tien uur staat Nelly op, het behoeft haar niet herhaald te worden, dat ze nu moet gaan rusten.

Zoodra de deur zich achter het kind gesloten heeft zien de ouders elkander aan.

„Is er iets, Robert, iets dat ook mij aangaat, wat staat er in dat briefje?"

Larynx staat op, schuift zijn stoel naast den haren, legt zijn arm om haar schouder.

„Sterk wezen, lieveling; moedig zijn. Wij kunnen er niets aan doen; samen ons leed dragen hoor, kind; zooals we nu al zoo veel jaren gedaan hebben."

„Ja man, ik zal m'n best doen. Maar wat is er.... wat? Is het iets dat Nelly deren zal?"

„Betrekkelijk wel, maar we zullen een middel zoeken om haar te sparen. Dat briefje was van de schooljuffrouw. Zij verzoekt me héél beleefd, om mijn dochter van hare school terug te nemen. Onmiddellijk!

„Er valt niet het minste op ons kind aan te merken," zegt ze, „ik zal de reden wel begrijpen en, naar ze hoopt, geen rekenschap vragen van dezen maatregel. Dat zou slechts pijnlijk zijn voor beide partijen."

„De zonden der vaderen".... zegt Anna zacht voor zich heen.

„Neen kind, neen. Van zonden is in ons geval geen sprake. De wanverhoudingen in de maatschappij. Wij deden geen zonde. Zijn we elkaar niet even trouw, ja trouwer dan sommige voor de wet gehuwde paren.

„Hebben we elkaar niet altijd lief gehad boven alles! Kan ik

het helpen dat ik officier was zonder fortuin! Dat oom zoo eigenzinnig was! Geen reden wilde verstaan! Mij, door zijn invloed het verkrijgen van elke andere betrekking onmogelijk heeft gemaakt!

„Kan jij het helpen, arm kind, dat je vader een kroeg houdt; dat je zuster....!"

„O! Zwijg maar, Robert. Ik ken wel al de redenen, die er ons toe hebben gedrongen. Wij beiden hebben niet zulk een groote schuld als de wereld ons zal ten laste leggen, maar we hebben niet genoeg gedacht aan het lijden, dat ons zoo geheel onschuldig kind zal te wachten staan.

„Arme.... arme Nel!" was al wat hij zeide.

Lang zaten ze bijeen, in diepe gedachten. In die droeve oogenblikken zagen ze hun rampspoedig leven voorbij zich heentrekken. Wat al leed! Wat al leed, hadden ze moeten verduren om een dwaas vooroordeel!

En hun kind! Hun lief, lief, arm kind! Waarom moest dit worden uitgestooten uit de maatschappij; dat arm schepsel dat nooit eenig kwaad had gedaan! Uitgestooten! Terwijl honderden schurken, met aanzien overladen, in diezelfde preutsche maatschappij niet alleen worden gedoogd maar zelfs gevierd!

Neen, neen! Dat was niet rechtvaardig!

En wat was dan hun misdrijf?

Hij zag zich zelf nog hoe hij tegenover z'n oom stond, z'n goeien oom, dien hij altijd zoo had lief gehad; hoe hij hem verhaalde van z'n liefde voor het zachte, lieve meisje uit den minderen stand; hoe hij z'n zaak bepleitte en z'n oom trachtte over te halen om hem ten minste niet te veroordeelen voor en aleer hij het meisje had leeren kennen.

Neen, dat wilde de man van de wereld niet, hij twijfelde niet aan de reinheid van het kind; hij wilde gaarne gelooven dat ze haar vader, den gemeenen kroeghouder, niet kende; dat ze niet wist dat ze eene oudere zuster had, die publieke vrouw was.

Het kon best waar zijn dat die brave tante, die haar tot zich nam, toen de moeder bij de geboorte van het kind was gestorven, haar eene goede opvoeding had gegeven. Maar die brave tante was toch zelve maar een gewone burgervrouw, eene fijne waschvrouw immers, niet waar?

Robert kon dan toch wel begrijpen dat zulk een mésalliance nooit een gelukkig huwelijk kon opleveren, dat hij als officier nooit toestemming zou krijgen, om met de dochter van een kroeghouder te trouwen, die nog bovendien eene zuster had, die zich misdroeg.

„Kom jongen, je zult me toch niet zoo'n verdriet aandoen. Je begrijpt toch wel dat tante en ik zoo'n vrouw niet goedschiks zouden kunnen ontvangen en aan onze kennissen presenteeren."

„Dat verlang ik ook niet, oom; niemand behoeft met ons om te gaan. Mijn vrouwtje en ik zullen er even gelukkig om zijn met elkaar. Ook officier wensch ik niet te blijven. Ik zou niet willen dat de andere officiersdames op m'n Anna neerzagen. Bovendien, we zouden van m'n traktement niet kunnen leven. Uw toelage zou ik niet willen blijven aannemen, indien ik een huwelijk sloot tegen uw zin."

„Nonsens, Rob, mijn toelage behoudt je altijd, wat er ook gebeure; je bent immers op mijn verlangen officier geworden; toen heb ik je dadelijk die tegemoetkoming toegezegd; dat was m'n plicht; want indien je een werkkring naar je eigen zin hadt gekozen zou je waarschijnlijk een betere bezoldiging hebben genoten."

„Het is nog niet te laat om te veranderen, oom."

„Dat is het wel. Wat wil je nu beginnen? Eenmaal opgeleid tot officier deug je niet meer voor wat anders. Kom jongen, wees verstandig. Er zijn zooveel lieve vrouwen en meisjes....

„Ga er eens op uit, ga eens aan de rol, dan gaan die verliefde kuren wel over.

„Wil je vijfhonderd pop hebben boven je budget? Je weet, oom is er goed voor. Bevalt je m'n raad niet, laten we dan wat anders bedenken; vraag maar een paar weken verlof; maak een reisje. Of wil ik tante vragen om wat lieve meisjes op te schommelen onder haar kennissen? We komen er wel niet veel mee in aanraking, omdat we zelf geen kinderen hebben, maar er zijn toch nog meisjes genoeg, die wel zin zouden krijgen in een knappen luitenant zooals jij; en dan zou ik dat Anneke maar vergeten."

„Oom, van uw standpunt gezien, kan ik me voorstellen dat u zoo spreekt; maar geloof me: het zit dieper dan u denkt; we

kennen elkaar al langer dan een jaar; het is geen vluchtige verliefdheid, die je vergeten kunt met eens aan de rol te gaan.

„Wezenlijk, Anna is een degelijk, goed beschaafd meisje, die op een fatsoenlijke school een behoorlijke opvoeding heeft genoten, veel heeft gelezen; indien ze onder onze familie werd opgenomen, zou ze zeer spoedig dat uiterlijk vernisje van wereldvormen aannemen."

„En papa; én mooie Kaat, de zuster?"

„Die kent ze niet eens. Bovendien trouwt men de familie niet."

„In zekeren zin wél. Maar hoe het zij, Robert, al praat je als Brugman, mij zul je niet tot je zienswijze overhalen.

„Laat ons er niet over gaan twisten, jongen, je weet hoeveel ik van je houd, alsof je m'n eigen zoon zijt, een zoon, dien ik zoo graag tot m'n werkelijken zoon zou hebben gehad.

„Kom Rob, even goeie vrienden hé?"

En met een hartelijke beweging stak de oude man hem de hand toe.

Kon hij de hand terugstooten? Die hand, die hem van der jeugd af geleid had, die hem zoovele weldaden had bewezen?

Neen! Hij greep z'n ouden vriend bij de hand, drukte die krachtig en zei slechts:

„Oom, ik hoop u eenmaal te zullen bewijzen dat u ongelijk heeft gehad."

Toen een tijd van zoeken naar eene hem passende betrekking; die wanhoop bij het steeds niet slagen. Zoeken, zoeken! Op het laatst bereid alles aan te nemen, ook al was het niet passend voor hem .... Maar te vergeefs .... alles te vergeefs!

Menigmaal op het punt van slagen snelde hij naar zijn meisje, zijn lieve Anke; nú zou het lukken, nú zou die lange tijd van geduldig wachten ten einde zijn. Heerlijk, heerlijk vooruitzicht, hij zou zijn lieveling nu eindelijk in een eigen huisje binnen voeren .... Maar .... vreemd toch .... Hoe goed zijne kansen soms stonden, altijd .... altijd sprong de zaak weer af; wel eens op het laatste oogenblik.

Later, véél later had hij dikwijls een vaag vermoeden dat z'n oom hem had tegengewerkt, dat de man van invloed dien invloed tegen hem had aangewend.

Eindelijk.... eindelijk waren zij bezweken....

Indien zijn Anna niet had toegegeven, hij geloofde dat hij zich voor den kop zou hebben geschoten.

En toch.... Hij, hij! Hij had dat niet moeten doen. Hij, die de wereld kende, de wereld waarin hij zich bewoog, die dwaze wereld met hare kleingeestige vooroordeelen, die — Anna zei het daar juist — de misdaad der vaderen straft in de kinderen.... De misdaad!.... Het was zelfs geen misstap geweest.... Liefde was het, reine, zuivere liefde, zonder berekening, zonder egoïstische berekening, zonder nadenken omtrent het toekomstig bestaan.... Neen! Zij, zijn eenige, lieve vrouw, zijn belangelooze engel, ze was de zijne, uit haar geheele hart, uit haar neiging tot één zijn met den man die haar genegenheid bezat, die haar tot zich had genomen, zonder vooroordeel, oprecht, liefdevol, met zuivere, hartelijke, goed gemeende bedoelingen.

Maar hij had de gevolgen moeten bedenken. Het kind.... Het arme onschuldige kind....! Ja zeker, hij had zijn plicht gedaan, hij had het niet verstooten, neen hij had haar eene behoorlijke opvoeding gegeven, overeenkomstig zijn stand....

Zijn stand!.... De arme moeder zuchtte nu al ruim vijftien jaren onder het domme vooroordeel van zijn stand.... In haar omgeving kon ze zich niet meer bewegen; daar had hare opvoeding haar reeds vroeger het leven minder aangenaam gemaakt; maar nu, nu zou ze er geheel en al gedisorienteerd zijn. En in zijn stand: daar was zij uit gebannen, omdat ze een kind had en een vader, dien ze niet kende, die haar niet kende, maar — misdaad! — een kroeg hield.... Had hij tonnen gouds gestolen en een villa bewoond, zijn dochter ware overal ontvangen. En nu! Zelfs haar kind, zijn kind, dat schuldelooze wicht, leed er onder, werd verjaagd, verjaagd van school, teruggestooten, weggejaagd uit haren vriendenkring, omdat.... ja waarom? Omdat de vader zijn plicht had gedaan toen hij een argeloos meisje verleid had, omdat dat argelooze meisje een trouwe gezellin was gebleven van dien man, omdat de wereld een inrichting is van dom vooroordeel....

„Zijn plicht gedaan.... Deed ik m'n plicht.... m'n plicht tot het laatste toe.... geheel.... volkomen?.... Neen, dien deed

ik niet.... niet tot het uiterste.... Want dan had ik me niet moeten laten terughouden door de onmogelijkheid van het krijgen van een betrekking. Dan had ik er elke betrekking aan moeten geven, vooral toen ik merkte waarom het onmogelijk was iets te krijgen.... Was er dan geen kans te leven ook buiten Europa?" Hij had toch flinke handen aan het lijf én vooral goede hersens; hij zou dus wel terecht zijn gekomen.... Maar ook hij, dat voelde hij nu vooral, ook hij had van zijn stand niet kunnen scheiden, niettegenstaande hij toch ook maar zóó zóó in dien stand werd aangezien.... om die vrouw!.... Die lieve, goede, gelukkige en toch zoozeer te beklagen vrouw.... En dan ware ook z'n kind geacht geweest, hadde zij vriendinnen gehad, hadde zij op elke school kunnen komen.... hadde zij zich nooit over hare ouders behoeven te beklagen.... nooit voor hen te schamen.... Arm kind.... Arme ouders.... Arme moeder vooral....

En zij herinnerde zich ook die droevige tijden, die moedeloosheid, die sombere wanhoop van hem, toen de ondervonden teleurstellingen, waaraan maar geen eind kwam, al zijne énergie dreigden uit te dooven.

Zij wist nog zoo goed dat ook haar toegeven een daad der wanhoop was geweest.

Wat kwam het er voor haar op aan, als ze hem maar kon troosten, hem maar het eenige geluk kon geven, waarnaar hij haakte. Wat deerde het haar wat de menschen van haar zeiden als ze zijn krachtigen arm maar om zich heen voelde.

Wat gaf ze er om of haar tante, dat goede, bekrompen mensch, haar niet meer zien wilde, haar bijna vervloekte om de schande die ze haar aandeed; als ze maar rusten mocht aan zijn liefhebbend hart.

Toch was er een tijd gekomen dat diep in haar ziel een verdriet was ontstaan, een angstig gevoel van kwaad te hebben gedaan.

Maar dat was pas gekomen na de geboorte van haar dochtertje. Wat zou het lot worden van dit haar zoo dierbaar wezentje? Zoolang het nog klein was verontrustte haar die gedachte aan de toekomst wel; maar het was toen nog zoo ver af.... Maar later.... later.... tobde ze er over.

Niemand mocht het vermoeden, ook hij niet. Hij mocht eens meenen dat ze hem niet meer volkomen vertrouwde, die goede, edele man, die alles deed om z'n vrouw, zijn kind gelukkig te maken. Neen, hij vooral mocht haar oogenblikken van moedeloosheid niet merken. Hij voelde zich zoo gelukkig in haar bezit, in het bezit van hun lief, lief meisje.... neen hij niet. Ze hield haar leed voor zich, ze was sterk ter wille van het geluk van man en kind.

Er was éêne gedachte die haar moed gaf: „Ik kan verdwijnen." Die gedachte bekende ze zich nauwelijks zelve, ze wist wel dat ze met die woorden niet meende dat ze ergens, ver af, kon gaan wonen; hen die ze zoo lief had, kon gade slaan, al was het dan met een grooten afstand tusschen hen en haar.

Neen, ze gevoelde wel diep in haar binnenste dat ze verdwijnen moest voor góéd.

Hem zou men weer in genade aannemen, hem en het kind.

Zij was het struikelblok, zij alléén.

Met een zacht drukje laat hij nu zijn arm van haar schouder glijden.

„Hoe zullen we het haar zeggen, Anne-lief? Zullen we haar alles uitleggen, is het niet beter dat ons kind alles weet?"

„Neen. O neen, Robert! Dat niet. Ze is nog zoo jong. Ze zou zulk een toestand niet begrijpen.

„Wat weet ons kind, dat in zulk een afzondering is groot gebracht, van wereldsche toestanden, van afscheidingen, die er in de maatschappij bestaan?

„Vergeet niet dat ze geheel anders is opgevoed dan andere jonge meisjes, die met elkaar in aanraking komen, hier en daar wat opvangen, dat, bijeen gevoegd, ze doet nadenken over sommige zaken, die ze dan wel niet geheel begrijpen, maar die hen toch zouden helpen, om zich van ons leven een voorstelling te kunnen vormen.

„Ons kind komt pas sedert eenige maanden in gezelschap van andere jonge meisjes, ze begint zich reeds vragen te stellen die ze niet kan oplossen. Onlangs vroeg ze mij, waarom ik geen vriendin heb of kennissen.

„Ze is nu nog te onwetend omtrent alles wat er in de wereld

omgaat, om haar van onze moeilijke omstandigheden op de hoogte te stellen .... Neen, dat kan niet.

„Wij hadden toch nog wijzer gedaan haar verre te houden van het gewone menschenleven; haar niet naar die school te laten gaan."

„De uitkomst stelt je in het gelijk; maar de arme Nel werd zoo eenzelvig; ik meende het voor haar bestwil te moeten beproeven."

„Zeker, het zou zoo goed voor haar geweest zijn, maar het blijkt eene onmogelijkheid. Ik zal haar eenvoudig verklaren, dat we besloten hebben haar weerom thuis te laten les geven; dat we daar geldige redenen voor hebben, die we haar niet willen mededeelen.

„Het zal haar verdriet doen, ons arm kind, ze was zoo tevreden, zoo opgewekt, ze begon juist een lief vriendinnetje te krijgen; dat zal nu ook uit zijn. Ze zal er onder lijden; maar we kunnen haar niet helpen. We staan machteloos!"

* * *

Van nu af begon er voor Anna een leven van onbeschrijfelijk zielelijden.

Zij voelde zich als een veroordeelde, die angstig de voltrekking van z'n doodvonnis verbeidt.

Zij had dat vonnis over zichzelf uitgesproken; zij wist dat er geen ontkomen aan was. Zij was schuldig, hoeveel verzachtende omstandigheden er dan ook in haar voordeel pleitten. Zij moest boeten doen! Zij moest de jaren van geluk betalen.... Zij moest haar kind bevrijden van den hinderpaal, die dat geliefde wezen in den weg stond.

Ze redeneerde er niet over met zich zelve, ze wist het reeds zoovele jaren, dat er een tijd zou aanbreken dat zij te veelwas in het leven, dat zij vrijwillig afstand moest doen.

Dat had ze zich nu eenmaal vast voorgenomen en niets was in staat haar te doen wankelen in haar besluit.

Maar hoe; op welke wijze moest ze de daad ten uitvoer brengen? Hare dierbaren mochten niets aan haar merken; ze moest

hun steeds hetzelfde kalme, tevreden gelaat toonen dat ze van haar gewend waren.

Nooit mocht Robert vermoeden dat ze haar leven had opgeofferd, om hùn kind de gelegenheid te geven, een plaats te erlangen in de maatschappij en niet te blijven voortleven als paria, als uitgestootene.

Ongemerkt had ze reeds jaren geleden aan Robert de bekentenis weten te ontlokken, dat zijne bloedverwanten hem en het kind wel in hun kring zouden opnemen, indien zij maar niet bestond.

Zoo handig had ze hem hieromtrent weten uit te hooren, dat de goede man het niet eens had bemerkt. Zeer zeker zou hij er zich wel voor gewacht hebben haar zóó iets te doen vermoeden indien hij begrepen had met welke bedoelingen zij dit wenschte te weten.

Als allen om haar heen sliepen lag ze, in stille wanhoop, klaar wakker; haar oogen, koud en strak, staarden in de sombere toekomst; groote zweetdroppels parelden dan op haar voorhoofd; de lieve zachte mond was dan vertrokken als in doodsangst.

Het naderde langzaam, maar zeker, het vreeselijk oogenblik, dat zij haar leven ging geven ter wille van haar kind, haar lieve dochter, die recht had op dat leven, die zij niet in de wereld had mogen zetten, indien ze niet bereid was, zoo het noodig bleek, alles.... alles.... zelfs haar leven te geven voor het geluk van dat onschuldig schepseltje.

Dat kind mocht niet lijden door háár schuld.

Ze was bereid, de jaren van geluk, van innige heerlijke liefde, die ze met hem doorleefd had, te betalen.

Dat hij zou lijden, zwaar en lang, dat was haar grootste smart. Als ze zoo lag te denken in die eindelooze, lange, slapelooze nachten, dan zag ze zich zelve roerloos uitgestrekt op haar doodbed liggen. Dan zag ze haar Robert, haar boven alles beminden man, over haar heen gebogen, in waanzinnige droefheid, met doffe oogen, een diepe groef van onuitsprekelijk zieleleed om den mond.

Die oogen mochten niet verwijtend op haar rusten; ze zou dat voelen, dacht ze, zelfs al was het leven uit haar geweken. Nooit mocht hij vermoeden dat ze hem dát vrijwillig had aangedaan.

Als ze eraan lag te denken dat ze hem moest verlaten, dat ze hem zoo diep ongelukkig moest maken, drukte zij het gelaat in haar kussen om het niet uit te gillen van afschuw over zich zelve; dan durfde ze niet meer denken.

Maar telkens kwam er een gevoel van rechtvaardigheid bij haar boven, dat haar zeide: „wij hebben genoten, wij moeten het lijden op ons nemen; zij is volkomen onschuldig, zij mag dus niet boeten voor onze daad."

Op welke wijze ze uit het leven zou treden was haar nog een raadsel. Te vergeefs pijnigde ze haar zieke hersenen, om een middel te bedenken hoe ze zich zou dooden, zonder de achterdocht van Robert gaande maken.

Ze zag geen kans om, als bij toeval, in het water te vallen en te verdrinken. Bij dag zou men haar te hulp snellen en haar redden, bij avond ging ze nooit alleen uit.

Bovendien trok die dood haar wel het allerminst aan. Met huivering dacht ze er aan dat haar lijk zou komen boven drijven, misvormd en opgezwollen, zooals ze dat wel eens gezien had van dierenlijken aan de oppervlakte van het water.

Ook kon ze het denkbeeld niet verdragen, dat hij de oogen dan met walging zou afwenden van de hem eens zoo dierbare trekken.

Zij begon er slecht uit te zien van die doorwaakte nachten. Hoewel ze de kracht had hare gelijkmatige kalmte te blijven toonen, grifte haar inwendig lijden zijn stempel op haar gelaat. Robert vroeg haar of ze zich ongesteld gevoelde; wat er aan scheelde? Ze stelde hem gerust; ze voelde zich volmaakt wel. Toen hoopte ze dat de natuur medelijden met haar zou krijgen, dat haar zieleleed haar gestel zou ondermijnen, dat ze sterven zou een natuurlijken dood.

Maar de natuur kent geen medelijden, bemoeit zich niet met het leven harer kinderen, laat de ongelukkige niet sterven van smart.

Dan, na eenigen tijd, werd ze wat kalmer, hield zich voor dat het zoo'n haast niet had, dat ze zich nog een uitstel mocht toestaan.

Als ze dan daarna bedacht dat het toch gebeuren móést; dat

de sleur van het gewoon dagelijksch leven haar niet mocht meesleepen; dat het een heilige plicht was, dien zij zichzelve beloofd had te zullen vervullen, voelde ze zich nog veel angstiger en gejaagder dan vóor dien tijd van betrekkelijke verademing. Zij moest een redmiddel vinden, dat haar de eeuwige rust zou verzekeren.

* * *

Eens op een avond kwam er een brief voor haar uit Amsterdam. Ze ontving nooit brieven. Ze schrikte hevig; in haar zenuwachtigen toestand meende ze overal iets bijzonders te zien.

Het was een bericht van de directrice van een ziekenhuis omtrent de tante, die haar had opgevoed.

De oude vrouw lag te sterven en liet haar verzoeken nog eenmaal bij haar te komen om afscheid te nemen.

„Natuurlijk moet je morgen dadelijk gaan," meende Larynx; „wil ik meegaan of zou de oude vrouw dat onaangenaam zijn?"

„Zij zou je nooit, nooit willen zien; zij beschouwt je als de oorzaak van ons aller ongeluk, als een lagen verleider.

„Wel moet ze veel zijn veranderd dat ze mij laat roepen, daar ze mij eene verworpene vindt, die ze had willen vervloeken als haar godsdienst haar dat niet verbood. ‚Mij is de wrake, zegt de Heer', beweerde ze altijd. Het past mij, zondig mensch, dus niet in 's Heeren plaats te treden."

„Arme ziel, ze meende het zoo goed met al hare bekrompenheid." Toen ze dien nacht over haar aanstaand reisje lag te denken ging er opeens een licht voor haar op: dàt was het middel, dàt was haar doodvonnis!

* * *

Larynx en Nelly brachten haar naar den trein. Het was voor hen een heele gebeurtenis, dat moeder alleen op reis ging. Toen zij een coupé „niet rooken" gevonden hadden, — Anna verklaarde liever niet in een dameswagen te reizen, daar ze zag dat die bijna geheel bezet was, — stonden zij een oogenblik voor het geopend portier op het perron.

Anna sloeg den arm om Nelly's hals; moeder en dochter kusten elkaar hartelijk.

„Het is of je voor maanden op reis gaat," zeide Larynx glimlachende.

Anna liet haar kind los, reikte hem de hand en hief haar gelaat tot hem op om een afscheidskus te wisselen.

Na zijne opmerking durfde ze hem niet om den hals vallen, zooals ze zoo gaarne gedaan had.

De portieren werden dichtgeslagen en langzaam gleed de trein het station uit.

De beide achterblijvenden wuifden haar na met de hand; Anna knikte en lachte terug, maar slechts de mond vertrok zich tot dien lach; de oogen vestigden zich met een strakken, hongerenden blik op die twee gestalten.

„Vaart wel, geliefden, voor eeuwig!" prevelde ze zachtjes. Met eene haastige beweging der hand streek ze over de oogen om dat waas weg te vagen, dat haar verhinderde hen nog eenmaal te zien.

Toen ze terugzonk tegen de kussens der coupé, bemerkte ze pas dat ze geheel alleen was.

Dat gaf haar een schok van teleurstelling; en toch gevoelde ze iets van bevrijding, van verluchting.

Ze moest haar plan dus nog uitstellen, want de zoo noodige getuigen ontbraken haar nu. Zij mocht hare daad niet volvoeren als ze alleen was: anderen moesten het vaststellen, dat slechts een ongeluk haar getroffen had.

Het landschap snelde haar voorbij, de uitgestrekte weilanden, de afgelegen hoeven, de enkele groepjes boomen, ze staarde dat alles aan zonder het te zien. Toch namen haar oogen onwillekeurig al die voorwerpen op hun netvlies op.

Ze verwonderde zich er over dat ze in dit wanhopige oogenblik nog kon denken of de menschen, die op die stille boerderijen woonden, misschien ook zoo ongelukkig waren als zijzelve.

„Laat ik toch niet behoeven te denken aan zulke onbeduidendheden. Laat ik toch mijn laatste gedachten concentreeren op mijn twee dierbaren, die ik verlaten ga."

Toen zeurde het voort in haar hoofd op den rhythmischen

dreun van den trein: „laatste gedachte, laatste gedachte, het laatste uur van een veroordeelde"; die woorden werden haar als eene obcessie, die ze niet vermocht te bannen uit haar overspannen brein.

Eindelijk rukte zij zich los van die woorden. Ze stond op, boog zich zoo ver mogelijk uit het portier, maakte de klink los, die van buiten was aangebracht; daarna draaide ze de kruk aan den binnenkant open; het ging niet zoo gemakkelijk, hoewel de woorden: „open, dicht", de richting aanwezen. Ze sloot het portier weer, haalde een klein fleschje uit den zak en na het portier nog eenmaal even geopend te hebben goot ze er eenige droppels olie uit op het slot, dat nu veel lichter werkte; daarna wierp ze het uit het raam.

„Als ik tot van avond moet wachten koop ik wel weer wat andere olie; maar te Leiden en anders te Haarlem krijg ik toch zeker gezelschap."

Na met eene onnatuurlijke kalmte deze voorzorgen genomen te hebben begonnen diezelfde woorden weer op de maat van het treingedreun: „laatste gedachten, laatste uur van een veroordeelde", door haar hoofd te spelen.

Zonder dat ze het bemerkte stoomde de trein het station Leiden binnen. Door den schok van het stilstaan schrikte ze op. De portieren werden opengeworpen. Met strakken blik keek ze naar de heen en weer loopende reizigers.

Een frisch jong gezichtje vertoonde zich aan het geopend portier.

„O neen! Neen, dat niet," mompelde ze voor zich heen, „laat dat jonge schepseltje niet instijgen. Laat mijn dood geen schrik en ontsteltenis brengen in dat jonge hartje.... Ga toch verder, lief kind"; bad ze bij zichzelve.

Alsof haar stille kreet verhoord werd verwijderde het jonge meisje zich, daar hare moeder wenschte dat ze in de dames-coupé zou reizen.

Anna slaakte een zucht van verlichting.

Een oogenblik later steeg een bejaard heer in, zette zich met een beleefden groet in den tegenovergestelden hoek neer en even voor het vertrek van den trein sprong, met vlugge beweging, nog een jonge man den wagen in.

Beide reizigers verdiepten zich in hunne couranten; schonken haar niet de minste aandacht.

Toen na eenige minuten, háár schenen het uren van spanning en wachten, de trein weder in volle vaart was, lichtte zij kalm en voorzichtig den knop der kruk op, leunde even met haar volle gewicht tegen de deur — haar lichaam verdween in de ruimte. Door den kouden luchtstroom die ineens binnendrong zagen beide mannen op, wisselden een verschrikten blik; toen greep de jongste instinctmatig naar de noodrem en gaf dien een haastigen ruk. Na eenige seconden stond de trein stil; oogenblikkelijk rende een conducteur langs de loopplank tot bij het nog steeds openhangende portier; aan alle raampjes verschenen de verontruste gezichten der reizigers.

„Een afgrijselijk ongeluk, conducteur; een dame is uit den trein gevallen.... Schandelijke nonchalance, de portieren niet goed te sluiten!" riepen beide heeren.

De trein reed langzaam terug tot waar men eene menschelijke gedaante op den weg vond liggen.

Er was geen dokter in den trein, maar de jonge man, die bij het ongeluk tegenwoordig was geweest en zich als student in de medicijnen bekend maakte, knielde neder bij de roerlooze gestalte.

Het bloed gudste uit eene gapende wonde aan de slaap en vormde reeds een groote plas op den grond.

„Dood!" zei Eduard Korver; want deze was het, die de verongelukte onderzocht had, weinig vermoedende dat ook hij een steentje had bijgedragen om die edele vrouwenziel te vernietigen.

II.

De Zonden der Vaderen.

In de lekkere gezellige tuinkamer zitten de heer Larynx en z'n dochtertje Nelly koffie te drinken, het is ongeveer één uur en men begint aanstalten te maken om van tafel op te staan.

Maar papa, die het vandaag zoo knus vindt, nu z'n kleine meid de honneurs waarneemt, omdat mama heden uit de stad is, blijft wat langer zitten dan gewoonlijk.

Toch, hij weet niet of het dáárom is.

Neen, er is vandaag iets weemoedigs in z'n stemming. Is dit toe te schrijven aan de reden, waarom z'n vrouw op reis ging? Hij zou niet gaarne een stellig antwoord daarop moeten geven. Maar toch de aanleiding tot die reis brengt hem veel voor den geest, wat hij al vergeten waande.

Veel verdrietelijkheden, maar ook veel geluk!

En hij ziet rond in het vertrek; geen plek is er die hem niet herinnert aan een aangenaam oogenblik.

Ja zeker, leed.... veel leed is hier geleden om zijn onregelmatige verhouding tegenover de maatschappij. Ja, dat vrije huwelijk heeft bij menigeen kwaad bloed gezet, waarvan hij maar al te zeer den terugslag ondervond. „Mais si c'était à refaire je le ferais encore!"

„Wát paatje!" klonk de stem van Nelly, welke hem uit zijn droom deed ontwaken.

„Wel kind, wat bedoel je?"

„U zegt: ‚si c'était à refaire je le ferais encore,' en nu vraag ik: „wat, paatje?"

„Wel kind, je moeder tot vrouw nemen en jou tot m'n dochtertje. Dát was 't!"

„Die lieve aardige vleier van een pa. Ik geloof dat ie 't heuzig meent, anders zou ik hem niet zoo kussen. Die lieve vader. Als ma vanavond thuis komt zal ik u verklappen. Ik...."

„Ring.... ring.... ring...." daar ging de bel hard over.

„Nu, die heeft ook haast. We waren daar juist zoo prettig samen."

„Mijnheer Larynx thuis, oppasser?"

„Ik zal...." hoorde men de stem van dezen.

„Ik moet m'nheer onmiddellijk spreken, is ie niet thuis, waar kan ik hem dan vinden?"

„Een druktemaker, Nel," zei Larynx.

„'t Is de stem van Eduard Korver, geloof ik; de broer van Charlotte."

„M'nheer," zei de oppasser, die binnenkwam, „daar is een

heer, die u moet spreken; hij wil niet weg vóor ik hem heb gezegd, waar m'nheer is. Toen heb ik tegen het consigne gehandeld en gezeid dat u thuis waart en ik u zou waarschuwen."

„Goed, Pieters; laat m'nheer voor, ik kom. Ga jij je kleeden, kindje. We loopen naar Loosduinen als die drukke m'nheer weg is."

„Gut ja, paatje, heerlijk!"

* * *

Toen Larynx in de andere kamer kwam vond hij daar een jong mensch, die er zeer ontdaan uitzag en die bijna niet wist hoe zich te houden.

Eduard Korver, want die was het, had na het verongelukken van Mevrouw Larynx, aan den stationchef te Haarlem verzocht om niet onmiddellijk aan haar man te 's Gravenhage te telegrafeeren; men had namelijk in den zak der verongelukte dame den brief der tante gevonden waarbij ze verzocht werd naar Amsterdam te komen en daaruit had men gezien wie ze was.

Ook daardoor was Eduard op de hoogte gesteld, anders had ook hij niet geweten wie de doode was.

Waarom, hij kon er zich geen rekenschap van geven, maar hij achtte nu het ongeluk zulk eene groote ramp, dat hij het iets afschuwelijks zou hebben gevonden als Larynx op een of andere officieele wijze den dood zijner vrouw vernomen had. Daarom deed hij dat verzoek aan den chef.

Onderweg in den trein maakte hij een speech op, hoe hij Larynx het voorval zou mededeelen; hij was overtuigd dat deze het ongeluk veel ernstiger zou opnemen dan het gros der gehuwde mannen dat zou doen. Ook van die opvatting zou hij geen reden hebben kunnen geven, immers hij kende dien officier niet.

Hoe het zij, hij had zijn thema onderweg goed ingestudeerd. Zoo zou hij later, als hij arts was, zoo vaak moeten optreden, dacht hij, het was dus niet kwaad zich eens op de proef te stellen.

Maar toen hij voor Larynx stond, ja, toen hij gebeld had, verliet hem z'n heele moed. „Die arme kerel," zei hij bij zich zelf; „dat arme mooie bakkesje;" die gedachten brachten hem geheel van streek.

„Mijnheer," begon Larynx.

Maar verder kwam hij niet, want Korver viel hem in de rede.

„Mijnheer Larynx, ik ben Korver, semi-arts; ik was van morgen in denzelfden trein met Mevrouw Larynx, in dezelfde coupé, tusschen Leiden en Haarlem. Er was niet éene reden om te kunnen vermoeden dat een der portieren los was, maar dat was wél het geval. Mevrouw Larynx schijnt tegen dat portier te hebben geleund, het ging open — en...."

„Wat zeg je daar? Wat zeg je daar! M'n vrouw er uitgevallen!" riep Larynx, die in hevige spanning het discours had gevolgd, „en gewond.... ernstig gewond? Maar zeg dan toch, hoe het is afgeloopen," siste hij, terwijl zijn gelaat alle angsten afspiegelde, die in hem omgingen en zijn stem van aandoening bijna niet hoorbaar meer was.

„Beste mijnheer Larynx, veel erger, veel erger dan dat. Mevrouw is.... dood."

„God, God!" kreet Larynx, „m'n arme lieve Anna dood.... dood...." en hij borg het gelaat in z'n handen, snikkende als een klein kind, steeds herhalende: „dood.... dood.... en m'n kleine Nel.... wat wordt er van m'n kleine Nel.... dood.... dood...."

Maar opeens zich vermannende, zegt hij tot Korver:

„Mijn waarde heer Korver, je weet niet hoe hartelijk ik het van u vind, dat u me dat zelf komt zeggen. Ik ben u daarvoor innig dankbaar. Ik ga onmiddellijk naar Haarlem. Wees dus niet verstoord op me indien ik u wegstuur.... Ja.... maar dat kan niet —" vervolgde hij als in gedachten.... „waar laat ik Nel.... Ik kan het arme kind toch niet op eens voor haar doode moeder plaatsen. Dat begrijpt u als dokter ook wel. Wie weet hoe deerlijk ze er uitziet.... En waar haar te laten? Ik heb niet één kennis, ook dat begrijpt u wel, want in een stad als Den Haag bestaan er geen geheimen.... Ik kan dus niet eens naar Haarlem, naar m'n arme, lieve doode.... O die vervloekte maatschappij met haar dwaze bemoeizieke vooroordeelen!.... God, God! nog daardoor te worden geplaagd, zelfs na je dood!...."

„Mijnheer Larynx, uw dochtertje was vroeger een kennisje van

m'n zuster en is dus in ons gezin geen onbekende. Zou ik u mogen aanbieden haar, zoo lang als u weg is, bij m'n moeder te laten?"

„En als die dame dat eens niet goed vindt; u weet: het vooroordeel?"

„Wees daarvoor onbezorgd — die vindt het goed!"

„Dan neem ik uw aanbod gaarne aan. Maar hoe het h a a r zeggen? .... Ik zie daartegen op als tegen een berg —" en weer klonken de tranen door zijne stem. — „Enfin! 't moet .... Ik ga naar haar toe. Wil dan aan Mevrouw uw moeder zeggen dat ik Nelly meteen bij haar breng."

* * *

Toen Nelly, die op hare kamer was en zich kleedde om straks naar Loosduinen te gaan, haar vader dien gil hoorde slaken, vergat ze dat het geen pas gaf opeens binnen te stormen, om te zien wat hem overkwam. Ze vloog dus de trap af. Maar beneden gekomen bedacht ze zich en ging weer terug. Luisteren kon ze echter niet laten, de huizen in de residentie zijn zoo luchtig gebouwd, ze hoorde derhalve dat haar moeder een ongeluk was overkomen, maar goed verstond ze het niet. Men begrijpt dus de spanning, waarin ze verkeerde.

Toen ze dan ook Korver hoorde heengaan, joeg ze den trap af en haar vader, die naar boven wilde, de beide armen om den hals slaande, kreet ze:

„Pa, lieve pa, wat is er toch met moeder! Wat is haar overkomen! Is het ernstig?"

„Ja kindje, nog al heel ernstig. Ik ga naar Haarlem, waar ze is, om haar te zien. Ze heeft een ongeluk gekregen met uit den trein te stappen. En ...."

„O! Ik ga mee pa! Ik wil ook m'n lieve moedertje zien en helpen, ik blijf bij haar, haar oppassen. Ze heeft iets tegen de hulp van vreemde menschen. Ik ga mee!"

„Neen lieveling, dat kan niet —" en met veel moeite wist hij haar te overtuigen, dat ze achter moest blijven; dat ze naar Mevrouw Korver zou gaan; dat hij haar morgen zou laten overkomen .... Eindelijk berustte ze in de noodzakelijkheid.

In Haarlem gekomen begaf Larynx zich naar het ziekenhuis waar het lijk zijner vrouw was neergelegd.

De hartverscheurende droefheid die hem aangreep toen hij haar dood terugvond, is boven alle beschrijving.

De val uit den trein had haar, behalve de wond aan de slaap, niet veranderd; het schoone, vriendelijke gelaat was ongeschonden, men zou hebben gedacht dat ze lag te slapen, en een aangenamen droom had.

Toen Larynx Nelly niet onmiddellijk meenam, was dit grootendeels uit vrees dat zij hare moeder erg verminkt zou terugvinden. Hij wilde niet dat de laatste indruk eene onaangename herinnering bij haar zou achterlaten. Het laatste oogenblik, waarin ze hare moeder zag, moest een gevoel geven van piëteit, van droevig maar niet van onaangenaam herdenken.

Nu echter telegrafeerde hij aan Mevrouw Korver, dat hij Nelly den volgenden morgen om elf uur aan het station zou afhalen.

* * *

Eduard Korver was door zijn bezoek bij Larynx nog meer van streek geraakt dan hij reeds was toen hij bij dezen binnentrad.

De overweldigende smart van dien krachtigen man had hem zoo aangegrepen, dat ook hij zich zielsbedroefd gevoelde.

Toen hij in de huiskamer bij z'n moeder kwam, die hem in het geheel niet verwachtte, terwijl hij er zoo betrokken en vreemd uitzag, schrok ze hevig.

„Beste jongen, wat scheelt je, is je iets overkomen? Je ziet er uit alsof je ziek bent," en tevens trok ze hem liefderijk naar zich toe.

„O moeder! Het is verschrikkelijk wat ik heb bijgewoond. Ik reis van morgen in den trein naar Amsterdam. Tegenover me zit een dame. We zijn niet ver voorbij Warmond. De dame wil uit uit het portier zien. Het portier is slecht gesloten, gaat open, en de dame valt dood uit den trein."

„Afschuwelijk —"

„Ja, dat is het zeker. Ik als semi-arts bood m'n diensten aan om te constateeren of ze dood was, dan wel, of er nog iets aan was

te doen. Om te kunnen berichten aan de familie zochten we in haar zakken naar eenige aanwijzing.

„Denk eens, moeder, het was Mevrouw Larynx; u weet wel, de moeder van Charlotte's vriendinnetje.

„Ik weet niet hoe het kwam, maar ik vond haar man en haar kind zoo diep te beklagen, dat ik besloot het zelf te gaan zeggen. Zoo'n koud telegram kwam me verschrikkelijk voor.

„Ik kom nu van Larynx, ik weet niet of alle mannen, die getrouwd zijn, zóó erg bedroefd zijn bij het sterven van hunne vrouwen, maar deze niet getrouwde, o moeder! 't Was hartverscheurend om dat aan te zien.

„Hij ging naar Haarlem, waar het lijk van Mevrouw is. Hij nam z'n dochtertje niet mee, maar hij wist niet waar ze te laten. Ik heb niet ééne kennis, zei hij, dat begrijpt u wel, ik kan dus niet weg.

„Toen dacht ik aan m'n goede moedertje; ik bood hem een dak aan voor z'n dochtertje bij u. Hij brengt haar te mee hier. U vindt het immers goed? —"

„Goed?.... Wel ik vind het heel lief van je dat je zoo over je moeder gedacht hebt, niettegenstaande je mijn zienswijze over de familie Larynx kent.

„Nu houdt natuurlijk alle vooroordeel op. Bij zoo'n ongeluk moet men eerst denken aan de lijdenden, daarna eerst aan de eischen der samenleving."

Daar werd gebeld. Mevrouw Korver zag even naar buiten, zij ontwaarde Larynx en Nelly op den stoep en hoewel ze anders de deur niet zou hebben geopend voor wien ook, behalve voor haar man en kinderen, ging ze nu zelve om dit te doen.

Ze stak Larynx bij het binnenkomen de hand toe en sprak hem aan op dien vriendelijken, zachten toon, dien vrouwen, die gevoel hebben, kunnen aannemen.

Ze sprak over het ongeluk aan „Mevrouw Larynx" overkomen; ze sprak over die lieve arme Nelly, die ze zoo gaarne bij zich zou houden, zoo lang als mijnheer Larynx dat noodig oordeelde; ze drukte Nelly in de armen: „M'n arm lief kind, ben je zoo bedroefd," kortom, men zou aan haar niet hebben herkend de vrouw, die, eenige maanden geleden, uit vooroordeel had medegewerkt,

ja de hoofdpersoon was geweest, om diezelfde Nelly van school te drijven, wijl ze de dochter was van haar vader en haar moeder, evenals andere kinderen.

En het viel haar hoegenaamd niet moeilijk om te spreken van „Mevrouw Larynx". Later, toen ze met haar zoon alleen was, gaf ze hare verwondering daarover te kennen.

Toen Larynx weg was, wiens bezoek maar zeer kort had geduurd, zei Nelly:

„Ach, Mevrouw, heeft u er iets tegen dat ik me afzonder, ik zou zoo gaarne alleen wezen."

Mevrouw bracht haar naar hare kamer; toen ze haar verliet, zei ze:

„Nu liefje, hier ben je alleen, maar ik kom nu en dan eens naar je zien, of stuur Charlotte, als ze thuis komt."

* * *

Later op den dag wist Mevrouw Korver met veel tact en zachtheid aan Nelly te beduiden dat haar moeder dood was, dat ze uit den trein was gevallen en nu te Haarlem in het gasthuis was opgenomen tot ze begraven werd.

„En wist papa dat? Waarom nam hij me dan niet mee, dan had ik m'n lieve moedertje nog eens gezien? O! dat vind ik leelijk!"

Maar Mevrouw troostte haar. Morgen zou ze naar Haarlem gaan. Haar vader had gemeend dat het te haar vreeselijk zou aandoen indien ze haar moeder misschien erg verminkt aantrof enz. enz.

„En die arme vader, wat zal hij in Haarlem zoo heel alleen doen, waar hij niet één kennis heeft, want pa heeft ook geen kennissen, evenmin als ma die had.... Waarom hadden we toch geen kennis? Iedereen heeft toch vrienden; alleen wij niet.... En nu is ie daar heel alleen.... heel alleen.... Arme lieve vader, hij die zoo ongaarne alleen is....

„Mevrouw, het is nog vroeg genoeg; laat u telegrafeeren dat ik nu alles weet en dus nog van avond bij pa kom.... Ik kan dien besten vader toch niet alleen laten; hij zal zoo bedroefd zijn; als hij eens ziek werd.... Toe Mevrouw, telegrafeert u?"

„Wees verstandig, kind," suste Mevrouw. „Je papa heeft gezegd dat hij zou telegrafeeren. We zullen zijn bericht eerst afwachten en dan zien wat we doen.

„Ik zou je wel den raad willen geven om met me naar de huiskamer te gaan, maar dat zul je toch niet willen, dat is natuurlijk. Ik zal je licht laten brengen en stuur Charlotte bij je, dat zal je wat afleiding geven, m'n kind."

De groote, vriendelijke, moederlijke zachtheid van Mevrouw Korver had veel invloed op Nelly's handelen en zij onderwierp zich derhalve aan den wil dier lieve vrouw, hoezeer de eenzaamheid, waarin haar vader verkeerde, geen oogenblik uit hare gedachten was.

Den volgenden dag werd zij naar Haarlem gebracht door Mevrouw Korver, die het voor het jonge meisje eene te zware taak vond om alleen, met haar groot verdriet, in den trein te zitten.

Tot Leiden ging Eduard mee, die z'n oogen niet kon afwenden van het bedroefde gezichtje van Nelly.

Mevrouw Korver merkte dit zeer goed op, niettegenstaande Eduard z'n best deed om, telkens als hij meende dat zijn moeder naar hem keek, zijn blikken af te wenden; maar vrouwen kijken scherp en vooral moeders.

Gisteren was die belangstelling haar zeer natuurlijk voorgekomen; de impressie van het oogenblik, de herinnering aan het vriendinnetje van z'n zuster, de verhouding van de familie Larynx tegenover de maatschappij, de inlichtingen die hij, Eduard, daaromtrent had ingewonnen: dit alles gaf aanleiding tot meer belangstelling in de slachtoffers dan zulks in gewone omstandigheden het geval zou zijn geweest.

Nu echter viel haar de conversatie in, toen Eduard, uit Leiden komende, Nelly voor het eerst gezien had. — „Een mooi meisje —" had hij gezegd — en zij had gekscherend geantwoord: „Pas op, word niet van haar gecharmeerd;" en hij, hij liet er lachend op volgen: „dat hij zoo ontvlambaar niet was, maar men kon niet weten wat er nog van komen kon. —"

En daar kwam het. Ja het was er misschien al. Wat er tegen te doen? Later, als de eerste indruk voorbij was, zou het wel overgaan; vooral als ze elkaar niet meer zagen Want nu moest

ze zorgen dat de vriendschap tusschen Charlotte en Nelly niet werd aangewakkerd.

Als nu Charlotte maar niet al te veel medelijden had met „dat arme kind". Ze vreesde dat dit wel het geval zou worden; dat ongeluk met de moeder was juist een aanleiding voor jonge meisjes om Nelly interessant te vinden.

Om de verhouding tusschen Charlotte en Nelly te bekoelen had ze wel een middel. Ze kon hare dochter, die al oud genoeg was om iets van de wereld te begrijpen, zeggen, dat Nelly's moeder de maitres was geweest van m'nheer Larynx en dus Nelly een onecht kind.

Maar dat vond ze onedel. Neen, dan maar liever afgewacht wat er van komen zou. Daarbij is belangstelling nog geen liefde; bovendien het „vooreerst niet meer zien" was ook een geneesmiddel.

„Hoe jammer, ze zou zoo'n lief schoondochtertje zijn. Zoo'n lief, goed kind is ze. Maar!"....

* * *

't Was nu ruim een jaar geleden sedert het ongeluk met Nelly's moeder was voorgevallen.

Ware de zelfopofferende moeder weer onder de levenden verschenen, ze zou satisfactie van hare daad hebben gehad.

Nelly had een vrij grooten vriendinnenkring, waarin ze gaarne gezien werd. Zonderling, dien kring had ze hoofdzakelijk te danken aan Mevrouw Korver, de vrouw der vooroordeelen, de moeder, die met zoo groote bezorgdheid de ontkiemende liefde van Eduard in den trein had gadegeslagen.

Maar aanvankelijk had ze medelijden gehad met Nelly en ook met Larynx: dit was, in den beginne, eene reden voor haar geweest om den omgang tusschen Nelly en Charlotte, die dreigde druk te worden, vooral niet tegen te gaan, zooals eerst haar plan was geweest.

Uit goedhartigheid verloor ze geheel en al uit het oog, dat door die vriendschap tusschen beide meisjes de kans dat Eduard haar kon ontmoeten, zooveel te grooter werd.

Later had ze voor Nelly zulk een groote genegenheid opgevat dat ze het betreurde dat Eduard van het meisje hoegenaamd geen werk maakte. „'t Zou zoo'n uitmuntende vrouw voor hem geweest zijn."

En geen wonder, Nelly was niet alleen een bijzonder mooi meisje, maar een hoogst eenvoudig en ongekunsteld schepseltje; daarbij zeer ontwikkeld van geest voor hare jaren, had ze niet alleen een aangename conversatie en wist ze over veel mee te spreken, maar bezat ze ook eene groote mate van gezond verstand, welke hare zienswijze in menige aangelegenheid zeer gezocht deed zijn bij Mevrouw en Charlotte.

Door hare kennissen werd ze bewonderd en ook benijd.

De jonge Haagsche dames, met wie ze omging, waren alle op de hoogte van hare verhouding betrekkelijk den burgerlijken stand, maar dit maakte haar in haar oog nog interessanter.

* * *

Eduard, die eerstdaags examen zou doen als arts, die daarna wilde gaan naar Weenen en Berlijn, misschien ook nog naar Parijs, om zich daar als geneeskundige bijzonder te ontwikkelen, kwam geheel niet thuis, tot groot genoegen van mama.

Want niettegenstaande hare groote genegenheid voor Nelly, niettegenstaande den wensch, die zoo vaak bij haar opkwam, dat toch Eduard werk van het meisje mocht maken, niettegenstaande ze haar zoo gaarne Eduard's vrouw gezien had, vond ze toch beter dat hij geen poging deed om haar liefde te winnen en haar tot zijn vrouw te bekomen.

Maar vooreerst was daar nog geen vrees voor.

Had Eduard vues op Nelly gehad, dan had hij wel een uurtje op zijne studie kunnen afzonderen om nu en dan eens uit Leiden over te komen.

„Hij dacht dus niet meer aan het meisje, des te beter.... misschien," — dacht ze —

Eduard was daarentegen van eene geheel andere meening dan zijn moeder. Hij dacht heel veel aan het meisje. Maar behept met aristocratische neigingen, zag hij er erg tegen op om te eeniger

tijd voor den ambtenaar van den burgerlijken stand te moeten verschijnen en daar in het publiek te hooren, dat hij in het huwelijk trad, niet met Nelly Larynx, maar met Nelly Pas, vader onbekend; en dan als tante, die beruchte Kaat Pas!

Neen, hij vroeg haar nooit! nooit!! nooit!!! Hij zou maar liever niet naar huis gaan, dan zag hij haar niet en door hard werken zou hij haar wel vergeten.... Jammer, eeuwig jammer zoo'n prachtexemplaar van een meisje. Ze had er zoo lief en eenvoudig uitgezien in haar verdriet.

Neen. Dien morgen in den trein vergat hij nooit!

Toen hij zijn examen achter den rug had kwam hij even vluchtig thuis; door Charlotte uit te hooren in, naar hij meende, een zeer slim overlegde correspondentie, waaruit hij was te weten gekomen wanneer Nelly niét bij zijn familie zou worden aangetroffen, dacht hij zijn tijd best te hebben gekozen.

„Als ik dus ga op dién dag, dan ontmoet ik Nelly zeker niet. En zoo moet het zijn, want ik wil in geen geval in die familie komen, en ontmoet ik haar, dan voel ik maar al te goed, sta ik niet voor mezelf in. —"

Maar hij had in dit geval buiten den waard gerekend.

„Gunst, ma, komt Eduard van middag thuis, dan vraag ik Nelly te eten. Juist iets om met onzen knappen dokter te praten. Wij zijn daarvoor te dom, wel moes? En dan een mooi meisje.... ho.... ho.... broertje mag z'n zusje wel danken, dat ze zoo goed voor hem zorgt. Wel, moes, je moet toch maar eenige broer wezen om zoo door je oudste zuster te worden bedorven. —"

„Jaaa.... ik weet niet.... hoewel.... ga je gang maar —"

En zoo wilde het toeval dat Eduard Korver eene ontmoeting had, welke hij zoo zeer gevreesd en toch zoo sterk gewenscht had. 't Gevolg was dat hij den anderen dag niet naar Weenen ging, zooals z'n plan was, ja dat hij zelfs nog veertien dagen later in Den Haag was.

* * *

Na een paar dagen verblijf bij z'n ouders vroeg Eduard hun of ze er erg veel tegen zouden hebben als hij werk maakte van Nelly. Hij vroeg hun dit vooraf, omdat, als zij haar toestand

vis-à-vis de maatschappij en vooral tegenover haar familie van dien aard vonden, dat hierin een onoverkomelijke hinderpaal werd gezien, hij trachten zou haar te vergeten, hoewel hij maar al te goed voelde dat dit niet mogelijk zou zijn. Het laatste jaar had hem dit bewezen. Maar hij zou pogen het onmogelijke te doen.

Vader en moeder meenden dat hij zeker het verstandigst zou handelen, als hij die liefde uit zijn hoofd stelde, maar deed hij dat niet, zij zouden hem nooit iets in den weg leggen. Vooral zijn moeder niet, wier hart met den dag meer naar het kind werd toegetrokken.

Eduard besloot dus zijne liefde aan Nelly te bekennen, maar vooraf wilde hij weten wat de heer Larynx van zijn aanzoek zou zeggen. Hij meende, dat hij zelf wel met dezen daarover kon spreken, daar zijne ouders later een aanzoek zouden doen in den vorm.

Op zekeren dag verkondigde hij aan den heer Larynx zijne wenschen en vroeg hem of hij er iets tegen zou hebben, zoo hij, Eduard, er werk van maakte om de liefde van Nelly te winnen. Tot zijn niet geringe verwondering had Larynx bezwaren. Dezelfde, welke ook bij hem zoo zwaar gewogen hadden: „familie."

Larynx deelde hem den geheelen toestand mee. Hij had wel nimmer last van de familie gehad, maar hij was slechts een arm officier; Eduard echter, die zeer rijk was, kon er later veel last van hebben. Daarbij was hij, Larynx, niet getrouwd, dat had misschien de familie teruggehouden.

Dan, was Eduard er wel zeker van dat hij zich later niet zou schamen voor de familie van z'n vrouw? Hij moest dit alles wel bedenken alvorens met Nelly te spreken. Eerst moest hij naar Weenen gaan en naar Berlijn. Daar zag hij wat van de wereld. Hij zou dan zijne liefde wel vergeten. Hem had men ook zoo iets aangeraden, in der tijd; het scheen dus een geneesmiddel te wezen, hoewel hij er de proef niet van had genomen.

„Hoe het zij, m'n waarde heer," vervolgde hij, „ik verzet er me niet tegen, maar als eerlijk man moest ik u op de hoogte stellen van onzen toestand.

„Het is nog tijd. Bezin eer ge begint. Ik zou het me zelf nooit vergeven, te hebben bijgedragen tot een huwelijk van m'n dochter en daarbij, door iets te verzwijgen, te hebben medegewerkt tot

haar ongeluk. Beter dat ze dán nooit trouwt." Eduard nam dit alles natuurlijk als toestemming aan. En zoo waren onze jonge lui een geëngageerd paartje, nog voor Eduard naar Weenen ging.

Hij zou daar een half jaar blijven en daarna een half jaar te Berlijn; Parijs zou hij er maar aan geven.

Dan kwam hij terug, haalde den doctorsgraad, vestigde zich in Den Haag en trouwde met Nelly in October.

„Zie je, vrouwtje, dat is de beste tijd om naar Parijs te gaan; daar gaan we samen studeeren, dat is veel gezelliger, vindt je niet? Als we dan terugkomen is het winter, we trekken dan knus in ons eigen huisje en ik word opeens de heel serieuze arts. Tot zoo lang blijven we jong."

* * *

Kort na Eduard's vertrek was Nelly ernstig ongesteld geworden; een lastige hoest wilde maar niet wijken. De geneesheer lachte echter om de vrees der omgeving.

Toen het dan ook zomer werd, week de „verkoudheid", zooals de dokter gekscheerde.

Nelly begon weer uit te gaan, hoewel ze er nog erg smalletjes uitzag.

Op zekeren morgen wandelde ze in de Laan van Meerdervoort, toen een half beschonken, erg slordig gekleede soort dame haar aansprak.

„Zoo nichtje Nel, hè-je een vrijer? Wel nou, meid, da hè je gelijk in, hoor, da zeg ik. En ik weet er van mee te praten.... Een vrijer; nou begint pas de leut. Maar pas op; la je niet in de kaart loeren, zoo as m'n zuster Ant. Dan ben je in den aap geleseerd. En hokken, nie doen, nie doen. Dan hè-je niks an je leven, trouw dan liever. De lui zien je toch met den nek an.

„Nou, kijk me mar niet zoo sip an. Jandorie, ik ben je eigen, vleeselijke tante. Mooie Kaat, dat zouen ze nou niet meer van me zeggen, wel? En jij, je bint m'n bloed nichie. Wat zeg ie van de peremetatie? Ja die domme Ant, je moeder, da was m'n eigen zuster. Die keek ook altijd zoo sip, net als jij nou.... En tante Sien! brrrr! meid; die dach da' ze altijd bij onzen Lievenheer op

salet was. Die nam Ant mee, ze zou ze netjes groot brengen; nou ja 't hielp wat. Ze ging toch op den hort met dien luint Lavink; een mooie vent, hoor!

„En nou bin' je m'n eigen vleeselijke nicht en ik jou eigen vleeselijke tante, maar ik ben een arme donder; hè je nou nie een paar kwartjes voor me. Hij, die Koffer, is er goed voor; duite nou, van wa blief je me. Nou, strijk 'm mar es onder de kin, dan hè je je kwartjes er uit geklopt. Nou, geef me dan maar een pop, of een kopstuk. 't Kan best lijen."

Nelly die tot nu toe niet geweten had wat haar overkwam, verstond de laatste woorden, tastte in haar zak en gaf aan hare tante, want dat was ze, haar geheele portemonnaie. Toen spoedde ze zich naar huis, ze voelde zich zoo aangegrepen van verdriet, dat ze vreesde elk oogenblik het uit te gillen. Want hoewel het gesprek haar slechts als een gegons in de ooren had geklonken, had ze toch alles goed verstaan.

Was het ook een verschrikkelijke droom, die straks bij het ontwaken zou eindigen? — „Ach, ach, werd ik dan maar wakker —!" dacht ze en vervolgd door die gedachte kwam ze thuis.

Daar vond ze haar vader en nu begreep ze dat het geen nachtmerrie, maar werkelijkheid was.

Ze vertelde wat haar was overkomen.

„En is het waar, vader," zei ze, „wat die dronken vrouw vertelde."

„Helaas! ja kind."

„Mama en U waren dus niet getrouwd?"

„Neen kind."

„Ik ben dus een onecht kind?"

„Neen, dat niet. Bij je geboorte ben je door mij erkend!"

„Zoo.... Ach paatje, wat voel ik me nu ongelukkig.... Pa, wees niet boos op me, maar waarom huwde u niet met ma toen ik geboren werd? Moest u mij dan zoo ongelukkig in de wereld zenden? En dan beweerdet u beiden dat u van me hield. O pa, pa! Ik verlies heden alles wat me lief is.... Ach! wat wordt me nu alles duidelijk. We waren buiten de maatschappij, geen kennissen, geen vrienden, geen school zelfs, en nu die vrouw, die verachtelijke vrouw, die we moeten aanhooren, moeten helpen, anders verkondigt ze onze schande in het publiek. God.... .

God!.... wat al ellende!".... En na een poos: „Pa, weet Eduard dat alles en oek z'n ouders?"

„Ja kindje, ik heb hun dat gezegd, nog voor er van een engagement sprake was."

„Dank daarvoor, paatje. Want u begrijpt, ik zou ze anders niet meer onder de oogen durven komen.... en nu.... ach!"

* * *

Na eenigen tijd als wezenloos te hebben voor zich gestaard, greep ze met beide handen naar de borst, kreeg een hevigen hoestaanval, welke eindigde in het opgeven van een gulp bloed. En zoo vinden we haar ziek en zwak, terwijl Eduard of haar vader bij haar zitten.

Want ze wilde niet gaarne opgepast worden door vreemden. Spreken was haar verboden.

Ze lag stil in haar bed en kon haar vader of haar aanstaande met haar zielvolle oogen aanstaren, oogen die meer zeiden dan met woorden kon worden uitgedrukt.

Zoowel Larynx als Korver zagen, dat hun lieve zieke niet meer te herstellen was. Of zij het zelve voelde wisten ze niet, maar naar haar gelijkmatig en betrekkelijk opgeruimd humeur te oordeelen, meenden zij daaraan te mogen twijfelen; ze vonden het een zalig idee voor de patiënt zelve.

Maar deze wist wel wat haar boven het hoofd hing, doch moedig als ze was, moedig als hare moeder, wilde zij hare geliefden niet meer dan noodig was met haar leed bedroeven.

Ze was nu reeds een paar weken bedlegerig; 't was ongeveer tien uur; haar vader zat bij haar bed, toen ze opeens, iets wat haar anders nooit gebeurde omdat de dokter het streng verboden had, zich half oprichtte en Larynx tot haar trekkende zei:

„Vader, ik was laatst niet aardig tegen u toen ik u verweet, dat u en moeder me niet lief hadden gehad, daar ge me anders niet zoo ongelukkig in de wereld hadt moeten zenden. U kon wel niet anders, denk ik; want dan had u wel anders gedaan. U waart toch beide zoozeer op elkaar gesteld. Neen, u kon niet anders. En voor mij waart u beide toch zoo goed; ook daaraan

zie ik: er was iets in uw leven, dat u dwong. En daarom, niet waar vader, u vergeeft me dien uitval. Toen ik nadacht, toen ik na kon denken, zei ik tot me zelf: foei wat heb ik m'n lieve pa gegriefd en m'n arme moeder hard beoordeeld. Die brave, edele vader, die, niettegenstaande het vooroordeel der maatschappij, toch de vrouw behield, toch het kind behield dat hem overal een hinderpaal was in het leven. Beste pa, u is daarom dus niet boos op me?"

„Boos op je; boos op jou! M'n lieveling, hoe kom je er op. Dat was een wanhoopskreet, anders niet, dat wist ik wel; maak je daar niet druk over, denk daar niet aan;" zei Larynx terwijl hij zijn kind in de armen, aan zijn hart drukte. Nauwelijks kon hij de tranen terughouden, die hem dreigden te overstelpen. Ach nu begreep hij dat ook zijn Nelly wel wist dat ze sterven ging; dat was haar afscheid geweest.... haar afscheid....

„Pa," zei ze na een poos, „weet u nog wel hoe u me als klein meisje aardig naar bed kon brengen en inpakken, ja? Nu, pak u me nog eens zoo lekker in, dan doen we net als toen, hé pa?" Larynx stopte haar in de dekens, en toen hij daar mee klaar was gaf hij haar een zoen.

„Dag paatje, dag lieve vadertje," ook zij zoende hem, toen deed ze de oogen toe. „Nu gaat Nelly slapen, pa, da . a . ag". Dit laatste fluisterde ze op een zangerigen toon.

Larynx verliet het vertrek met de hand voor de oogen, toen hij buiten was berstte hij in tranen uit.

Om ongeveer elf uur als gewoonlijk verscheen Eduard. Nelly was overgelukkig.

„Lieve man, ik heb je vanmorgen met zoo'n ongeduld gewacht. Ik was zoo bang, je moet niet op m'n woorden letten, ik was zoo bang dat ik je niet meer zien zou."

Eduard werd doodsbleek, want hoewel hij wel wist wat er gebeuren zou, schrok hij toch hevig, toen hij haar zelve als 't ware haar eigen doodvonnis hoorde uitspreken. Hij deed echter zijn best om zich goed te houden en zei:

„Ja, maar je moet niet zooveel praten, dan wordt je weer beter."

„Dat weet ik wel van niet. Ik word nooit weer beter. Ik ga sterven en spoedig, dat voel ik wel.

„Ik ben daarvoor niet bevreesd. 't Eenige wat me leed doet is dat ik jou, m'n lieven man, en pa zoo bedroefd achterlaat. Overigens is het zóó veel beter. Ik zou je toch veel verdriet hebben veroorzaakt.... Na die ontmoeting met die vrouw voelde ik dat ik van je moest afzien; dát heeft me zoo ziek gemaakt.... want ik houd zoo oneindig veel van je.... Maar aan zoo'n familie wilde ik jou niet blootstellen;.... op den duur zou je daar tegen niet bestand zijn geweest.... want ik had nooit, nooit toegegeven.... en nu komt de natuur en die helpt ons beiden.... 't Is niet lief van me dat ik je dat zeg, maar later, veel later, als je me hebt vergeten.... als je een vrouw zult hebben geheel uit je stand, dan zal je me gelijk geven en zeggen: ze stierf juist op het goede oogenblik, en ze had het hart op de rechte plaats.

„Eduard, zul je mijn arme vader dikwijls opzoeken in z'n verdriet? Dan kan je samen nog eens denken aan die arme Nelly, die zoo veel van je houdt."

Eduard zat stom van smart haar aan te hooren. Eindelijk zei ze:

„Geef me een zoen.... een hartelijke!.... Dank-je.... tot morgen.... ik ben zoo moe."

Toen Korver zich verwijderd had begon ze bitter te weenen. Ze had zich goed gehouden, maar nu was ook hare kracht geheel uitgeput.

In den loop van den dag overviel haar een hevige aanval van hoest, waarin ze bleef.

ARMELUI'S KINDEREN.

Twee schetsen van HANS B.

Op straat.

Op een herfstavond stapte een man door de straten van een afgelegen wijk der stad, waarin de weinige gaslantarens een vaag licht verspreidden. In gedachten verzonken, hoorde hij plotseling naast zich zuchten en snikken. Hij keek op en zag twee kinderen, die, op den grond neergedoken, wanhopend snikten, en met de vingers in 't straatvuil woelden. De man kwam er bij, en vroeg waarom zij zoo weenden.

„Wij — wij — hebben — wij hebben — een kwartje verloren. — Moeder —"

Door het snikken bleven zij opnieuw in hunne woorden steken."

„Kunnen jullie 't kwartje niet vinden?"

„Neen, neen, wij zoeken al zoo lang...."

„Staat dan maar op. Zóó erg is 't niet. Komt maar hier!"

Hij begaf zich naar 't licht der naburige lantaren, haalde zijne beurs uit den zak en nam er een kwartje uit.

De kinderen stonden er nog altijd jammerend bij.

„Daar, steekt dat in je zak en gaat naar huis. En daar loop-je mee naar den suikerbakker — om je tranen te stillen."

Hij drukte het oudste van het tweetal t w e e geldstukjes in de hand. Toen keerde hij zich om en ging zijns weegs.

Hij hoorde nog, hoe vlug de kinderen beenen maakten. „Die zullen in hun schik zijn," dacht hij, „de arme wurmen."

Een paar avonden later leidde zijn weg denzelfden man door eene andere stille buurt. Hij stapte haastig door — toen hij vlak naast zich weder datzelfde gejammer en gesteun hoorde, dat hem van onlangs nog zoo duidelijk in de ooren klonk. Verbaasd bleef hij staan. Warempel — daar zaten dezelfde kinderen weder en woelden in 't slijk en jammerden om u 't hart te breken.

„Wel?" vroeg hij — „wat scheelt er aan?"

„Wij — wij — hebben — een kwartje — verloren. — Moeder —"

De man zei niets meer. Vol onbeschrijfelijk weegevoel ging hij verder....

Onder dak.

De avondzon valt door de troebele vensterglazen van een achterkamertje, onder 't dak.

Kale muren, eene smerige zoldering, in den hoek een oude kachel met eén roestige pijp, een kast, een waggelende tafel, eenige houten stoelen en twee bedden! Het eene aan de smalle zijde van 't vertrek, het andere aan den muur tegenover het raam. Het eerste staat leeg; op den hard gelegen stroozak van het andere slaapt een bleek ventje.

Naast het bed zit de moeder van den slapende, een jonge, vroeg vergrijsde vrouw, de oogen op den zieke gericht en naar zijn rochelend ademhalen luisterende.

De jongen is doodziek. De moeder weet het en ziet het naderend onheil met redelijke kalmte tegemoet. O, zij heeft al heel wat anders doorleefd. Het leven is wreed.

Het oranje-licht der avondzon beschijnt de trekken van den zieke als een hemelsche verheerlijking. Maar met den voortschrijdenden tijd wijkt het meer en meer, en eindelijk glijdt het geheel en al van 't gezicht en vertoeft nog even op de deken.

De zieke beweegt zich heel even met zijn gloeiend, bleek ge-

zicht, en slaat de oogen op. Onophoudelijk staart hij naar den muur — lang, lang. Zijn mond is gesloten; de magere handen onder 't dek gebald. Moeder verroert zich niet.

Op eenmaal rijst het magere lichaam van den koortslijder op. Zijn lippen openen zich: „Moe — moedertje — de zon — is die 'r—"

De vrouw met het grijze haar en de diepe mondhoeken tracht den zieke te sussen en tot liggen te krijgen. Het gelukt haar echter niet; hij verweert zich met beide handen.

„Laat me toch, moeder —"

„Moeder! Moeder!" gilt hij dan plotseling waanzinnig uit. En onmiddellijk daarop heel stil, smeekend, met onbeschrijfelijk liefdevolle oogen: „Moedertje — mijn — heer Jezus — Heer Jezus — Heer Jezus!" — En daarbij streelt hij zacht zijn moeders hand met de lange, magere, ontvleesde vingers.

Zij bukt zich over hem heen en drukt hem een kus op 't voorhoofd. „Stil toch kind, ga nu liggen."

„Komt hij dan, moedertje?"

„Misschien, kind, je moet wachten."

En terwijl zij hem met teedere zorg op 't kussen legt, gaat de deur open, en komt de armendokter binnen.

Nu is de zieke niet meer te houden. „Daar — moeder — Heer Jezus — kom! — kom!'"

Hij strekt de houterige armen verlangend naar den dokter uit, die stok en hoed in een hoek zet.

De dokter komt aan 't bed, en het stervende kind pakt zijne rechterhand en bedekt ze met kussen, die geen eind nemen. De man weert den zieke niet af — waarom zou hij ook? — het is nu toch dadelijk afgeloopen.

Als 't kind zich zat gekust heeft, sluit het de droeve oogjes en blijft afgemat op 't kussen liggen. Maar de hand van den dokter houdt het vast in de zijnen en drukt ze op zijne zwoegende borst.

Het rochelen wordt woester. Nu eens vliegt de adem als een storm, dan weder gaat hij plotseling langzamer, de borst gaat trager, vreedzamer, eindelijk nauw merkbaar.

Nu verbreekt de dokter het stilzwijgen: „Voor wien hield hij me toch? Hij was anders toch niet zoo op me gesteld."

„Voor Jezus Christus. Dien had hij zoo lief."

De dokter knikte en zag naar de vale hand, die de zijne nog altijd omklemd hield.

„Hij is al bij hem," zei hij zachtjes.

De laatste zonnestraal was juist stil uit de kamer heengegleden. Met hem zweefde de jonge menschenziel naar het gouden avondrood heen....

IN HET DUISTER.

Naar W. RICHTER.

„En zeg me nu asjeblieft, doctor, hoe lang deze verwenschte geschiedenis wel duren kan?"

De toegesprokene, een breedgeschouderde, niet meer heel jonge man met een roodblonden vollen baard en blauwgrijze, scherpkijkende oogen, haalde vluchtig de schouders op. „Een beetje geduld zullen we in elk geval nog noodig hebben," zei hij toen met een schalksch, maar toch deelnemend glimlachje, „want al te veel van dit artikel heb ik juist niet onder uw bagage bespeurd."

„Drommels, neen!" In het streng gesneden, door de lucht verbrande gezicht van den gekwetste flikkerden de donkere, heerschzuchtige oogen beslist toornig op. „Dat zal ik ook wel niet noodig hebben voor een schram en een verstuikt been —"

„Verstuikt is nu juist niet de ware uitdrukking. Het is vrij wat erger, maar 't heeft verder niets te beteekenen, wanneer de voet rustig in 't gipsverband gelaten wordt."

„Hoe lang?"

„Twaalf tot veertien dagen...."

„En moet ik zoo lang hier blijven?"

„Dat is natuurlijk niet te vermijden."

„Onmogelijk!.... Onder geene voorwaarde doe ik dat...."

„Dat is ùwe zaak, baron. Laat u dit na, dan kan er eene beenontsteking 't gevolg van zijn, waarmee u maanden lang mooi is."

Dit zeggende keerde zich Dr. Berger kortweg om en begon de ongebruikte rollen verband in zijne tasch te pakken. De andere zag hem eenigszins verwonderd aan. Aan antwoorden in dergelijken bondigen vorm scheen hij juist niet gewoon.

„Er is hier geen sprake van eene lange reis," begon hij nu te parlementeeren. „Slechts van een rit van een paar uren. Die kan den voet in zijn hard gipsverband onmogelijk nadeel berokkenen. Daarbij heb ik verpleging en bediening noodig. En dit alles vind ik het allerbeste op 't kasteel Weiten."

„Te Weiten?" viel hem hier de dokter met eenige levendigheid in de rede, „dat is nog zeer de vraag. Wanneer in een huis al twee patiënten zijn...."

„Is er dan iemand bij de Weiprechts ziek?"

„De beide jongste kinderen hebben de mazelen. Wist u dat niet, baron?"

„Geen woord. Maar dat is een leelijke tegenvaller. Waar moet ik nu heen? In dit huis kan ik natuurlijk niet blijven. Hoe staat het met de hôtels hier? Zijn daar ook nog andere vertrekken als die, waar iemand als het regent 't water op 't gezicht droppelt en de muizen 's nachts op de beddedekens naloopertje spelen?"

„Met de hand op mijn geweten kan ik die vraag amper toestemmend beantwoorden," hernam doctor Berger met humor. „Maar aan een hôtel had ik, eerlijk gezegd, volstrekt niet gedacht. 't Aangenaamst zou het mij zijn, wanneer er van vervoer in 't geheel geen sprake ware.... wanneer u b. v. hier in het posthuis blijven kon. Juffrouw Rainer zal u, denk ik, de kamer met genoegen afstaan.... wij kunnen 't haar trouwens dadelijk vragen...."

Met zijne snelle, krachtige schreden liep de arts naar de deur van 't aangrenzend vertrek.

„Juffrouw Rainer, kom alsjeblieft eens een oogenblikje hier!"

De geroepene, eene bejaarde, zeer nette en zeer zwaarlijvige vrouw met grijze, glad gekamde haren, een sterk gebogen neus en kleine diepliggende, bijzonder goedhartige oogen, verscheen dadelijk. Dr. Berger pakte haar zonder plichtpleging bij de schouders en schoof de verlegen blozende tot dicht bij de groote rustbank, waarop de vreemdeling lag.

„Bekijk nu je gast eens van nabij," zei hij daarbij ernstig, „zooals je 't met je nieuwsgierige ziel al lang verlangd hebt. De patiënt, wien 't ongeval met het rijtuig een paar weken een gedwongen verblijf in ons liefelijk Schönau kost, wenscht hals over kop in een hôtel te trekken, om u niet langer tot last te zijn. Wat doen wij nu? Laten wij hem maar gaan?"

Juffrouw Rainer sloeg ontsteld de handen in elkaar.

„In ons hôtel?" riep ze, „dat zou wat moois voor een zieke zijn. Geen rust tot in den nacht.... En geene zindelijkheid...." Nu zag ze eerst hoe de dokter heimelijk met zijne oogen naar den vreemdeling pinkte. „Het is toch immers niet zoo," zeide zij gerustgesteld, „u heeft er toch niet ernstig aan gedacht?.... Wanneer hier bovendien de kamer leeg staat.... En wat de verpleging betreft, daar zullen we voor zorgen, ik en Ploni, dat het den patiënt aan niets hapert."

„Mooi! Zóo had ik het ook eigenlijk van u verwacht," zei de dokter. „En nu zullen wij er in de eerste plaats voor zorgen, dat de handbagage — of wat daarvan nog over is — uit het rijtuig naar hier wordt overgebracht...."

„Halt," riep hier de baron, geestkrachtig door hand en blik afwerend, „dat heeft veel van eene overrompeling weg. U moet eerst nog eens rijpelijk over de zaak nadenken," maande hij toen juffrouw Rainer aan, die zich al gereed maakte om de kamer te verlaten, „heeft u ook eenig vermoeden, wien u in uw huis opneemt?"

„Baron van Steinhaus immers?!" antwoordde zij, onzeker glimlachend en door den toon der vraag in verlegenheid gebracht.

„Juist.... maar die al in gezonde dagen een heel lastige, moeilijk te voldoen en aanmatigende patroon is en die in zijn tegenwoordigen toestand stellig niet in zachtmoedigheid zal toenemen; die zich bovendien het recht, om vrij voor zijne meening uit te komen, maar zelden en ongaarne laat ontnemen — ook zelfs niet door de grootste verplichting.... U is natuurlijk volstrekt niet verplicht, hem dat in te willigen, en daarom zal het 't verstandigste zijn, wanneer u uw wat voorbarig gedane aanbod terugneemt."

Juffrouw Rainer stond verlegen en bedremmeld voor haar gast, die haar scherp opnam.

„Het is zeker heel eenvoudig in mijn huis," zei zij eindelijk dralend, „en veel kan men hier in Schönau niet krijgen...." De baron maakte een ongeduldig handgebaar, alsof hij te kennen wilde geven, dat-dit bijzaken waren.... „Maar beter dan in 't logement is het hier in elk geval.... En wanneer u misschien...." Zij bleef steken, maar toen gleed er een bijna schalksch glimlachje over haar goed gezicht. „Mocht u 't hart wat veel op de tong hebben, maak er geen moordkuil van, baron. U mag ons naar hartelust uitschelden, wanneer wij 't u niet naar den zin maken. Mijn man heeft altijd gezegd: Wie het woord van een zieke op de weegschaal legt, dien ontbreekt het zoowel aan hoofd als aan hart."

Een seconde lang zag haar Steinhaus nog onderzoekend in de oogen. Tot in de ziel toe, dacht zij. Toen kwam in de zijnen op eenmaal een zeer warm licht en stilzwijgend stak hij haar de hand toe.

Dokter Berger, die het tooneeltje met belangstelling had gadegeslagen, greep nu naar zijn hoed.

„Nu zal ik mij eens gauw uit de voeten maken," zei hij. „Ik moet nog ver weg. Tegen den avond ben ik terug. Dan kom ik nog eens zien, of u je al thuis voelt bij juffrouw Rainer."

Hij knikte den baron op zijne aangename, opwekkende manier toe; daarop ging hij heen.

Juffrouw Rainer kwam echter met emmer en zeemelap aan, om de opgedroogde gipsvlek, waarmee de bodem voor de rustbank rijkelijk bezoedeld was, flink uit te wasschen. Hare zwaarlijvigheid bewees haar bij dit werkje nu juist niet de beste diensten en Steinhaus bespeurde met toenemende ontevredenheid, dat hare ademhaling steeds korter werd en op haar voorhoofd tal van zweetdroppelen parelden.

„Moet u dan zulk grof werk zelf doen?" vroeg hij eindelijk op sterk afkeurenden toon. „U heeft immers een dochter?"

„Maar eene nicht, baron.... die ik tot mij genomen heb, om mij in 't huishouden behulpzaam te zijn."

„Wat zij echter niet doet, naar 't schijnt."

„Helaas neen.... vandaag is zij weer buiten te Griesbach op de jaarmarkt.... En anders ook.... altijd maar de pret opzoeken en 't werk van den hals schuiven...."

„Dan hapert het aan de noodige gestrengheid," zei Steinhaus met groote beslistheid, toen juffrouw Rainer met een zorgvollen zucht zweeg. „En aan consequentie. Een jong meisje m a g geen eigen wil hebben. Dat moest u niet d u l d e n."

„Zeker wel," gaf de juf nadenkend toe. „Het is trouwens niet heel gemakkelijk, zulk een jong, eigenwillig schepseltje te besturen. En tevens te overtuigen, dat men het om haar bestwil doet. 't Werkt heel anders, wanneer iemand die totaal vreemd is...." Zij hield plotseling op en hare opglurende oogen verrieden het ontstaan van een goeden inval. „Wanneer u het haar eens zeggen wou," ontglipte het haar, „betreffend dat vele uitloopen, meen ik.... En dat zoo iets voor een jong meisje niet past.... 't Zou mij zoo'n pleizier doen.... En dan zou zij 't zeker niet weer doen — o neen, daar zou zij ontzag voor hebben.... Als zoo'n ernstig, deftig heer — dan was één woord al genoeg — of zelfs een b l i k.... U heeft zulke strenge, bevelende oogen...." Zij hield verschrikt op, toen zij 't humoristisch glimlachje op zijne gelaatstrekken bespeurde. „Neem mij niet kwalijk.... ik dacht zoo...." stamelde zij een weinig onbeholpen.

„Dat ik als Sinterklaas met de roede te gebruiken zou zijn," vulde hij vroolijk aan. „Beschik gerust over mij. Het zou er treurig mee gesteld zijn, als ik zoo'n meisje niet mores kon leeren. En als u nu zoo goed wou zijn, zou ik graag papier en inkt hebben. En dan wat om er onder te leggen. Een portefeuille. Mooi! Ik wil namelijk snel een brief schrijven, zoo lang het nog daglicht is."

De deur ging in dit oogenblik open en een kleine jongen op bloote voeten met haar zoo geel als stroo, schoof zacht en nieuwsgierig loerend de kamer in.

„Kon jij niet eerst kloppen, Fransje?" riep hem juffrouw Rainer berispend toe.

„De bode uit Königsau staat beneden," zei de jonge indringer snel, de vraag eenvoudig onbeantwoord latende.

„Nu al?" De postmeesteres sprong op en droogde zich haastig de natte handen af. „Dan moet ik u voorloopig een half uur alleen laten," zeide zij verontschuldigend tot haar gast, „daarna heb ik weer tijd, tot de post uit Neuberg aankomt. Als u wat noodig

heeft, baron, stuurt u me den jongen maar.... Hij is de oudste van onzen besteller en heel handig voor zijne jaren. Jij loopt me nu maar niet weg, hoor!" scherpte zij den kleine nog in, „je blijft hiernaast in de keuken zitten, hoor-je!"

Daarmee liep zij, haar omvang in aanmerking genomen, verbazend vlug de deur uit.

* * *

„Beste Fred!

Misschien, wanneer je blik den poststempel van dit schrijven ontmoet heeft, is er reeds een schaduw in je ziel gevallen.

Schönau? Niet Weiten? Wat is Schönau? Een eenzaam dorp, beste jongen, nog een paar ferme uren van mijn eigenlijke doel!

Hoe het er hier uitziet? Daarop zou ik slechts zeer onvoldoende kunnen antwoorden, daar de horizontale ligging voor grondige waarnemingen niet zeer bevorderlijk is.

Hoe ik hier gekomen ben? In elk geval sneller, dan het in mijne bedoeling lag.

Ik reed dus juist in zonneschijn, woudlucht en hooigeur en met al het welbehagen van een man, die niet voor zich zelf maar voor een ander een meisje gaat vragen, een breeden bergrug af en liet mijn genotlievenden blik over het bevallige dal aan mijne voeten glijden, toen plotseling die vroolijke idylle eene zeer dramatische wending kreeg.

Bijzonderheden herinner ik mij zeer vaag.... een paar jonge, zenuwachtige buitenpaarden.... eene boerenhoeve bij een der wouduitloopers.... een varken, wien het om zijn leven te doen was en dat — in zijn angst zijn beulen ontvliedend en met het geweld van een reusachtigen kanonskogel losbrekend, mijn paarden te lijf wilde.... Hierop een razende, hollende vaart door het dal.... eene helling, wier bedreigende nabijheid mij plotseling het denkbeeld ingaf, liever vroeger alleen dan later in gezelschap naar beneden te rollen.... een koene sprong mijnerzijds.... eene vlijmende smart in het rechter been, dat op een steen was neergekomen.... mijn overbrengen in het eerste huis van 't

naburige dorp.... dat alles verdringt zich bont en verward in mijn geheugen en zou mij — door 't verbluffend snel verloop, waarin zich die tooneelen afgespeeld hebben — den indruk van eene reeks woeste droombeelden hebben achtergelaten, wanneer niet het tot over de knie reikend, ongeloofelijk massief gipsverband aan mijn been de werkelijkheid van het gebeurde tastbaar bevestigde.

Van mijn diplomatieke zending naar Weiten komt dus voorloopig niets. Over veertien dagen zijn echter de veldoefeningen afgeloopen en kan-je zelf aanrukken om de reden van Hetty's nukkige terughoudendheid uit te visschen. Wees er blij om, want wie weet, of ik 't karretje nog niet verder in 't zand gereden had.

Lieve nicht — zoo was 't mijn plan geweest, haar toe te spreken — je hebt mijn neef Fred 't hoofd op hol gebracht, wat ik, tusschen twee haakjes, alleronverklaarbaarst vind, daar er in zijn garnizoen tal van knappe en rijke meisjes zijn, vrij wat beminnelijker dan jij. Maar 't is nu eenmaal bekend, dat de mensch altijd naar die appelen verlangt, welke een tak hooger hangen, dan hij bereiken kan. Daar aan dit bedenkelijk feit niets te veranderen valt, zou ik je alleen heel beleefd willen verzoeken, met den jongen niet langer kat en muis te spelen, zooals dit de loffelijke gewoonte der vrouwen is, maar rondweg te zeggen, of je hem hebben wilt of niet. Het laatste scheen mij wel in Fred's belang verreweg het wenschelijkste toe, maar ik wil op geenerlei wijze invloed op jelui uitoefenen, omdat ik ieder mensch gaarne op zijn eigen manier gelukkig wil doen worden.

Zoo ongeveer zou mijn speech geluid hebben en vermoedelijk zou ik door mijn tusschenkomst nog erger in discrediet bij hem geraakt zijn, als ik nu reeds geworden was. Ik heb je, naar 't schijnt, nog in 't geheel niet verteld, dat wij correspondeeren? Maar je behoeft niet jaloers te zijn. Mijn 35 jaren kunnen met jouw 25 niet wedijveren en bovendien weet-je ook immers, dat het mijn vaste wil en besluit is, mij niet in den huwelijken staat te begeven. Tenzij ik een schepseltje ontmoette, zoo teer, zoo plooibaar en buigzaam, dat het zich onvoorwaardelijk naar mij wilde voegen en in wier woordenschat het woordje „neen" nooit opgenomen was geworden. Maar evengoed zou ik kunnen hopen, een

levenden Ichthyosaurus te ontmoeten. Hetty echter.... nou, je kent toch Petrucchio's Kaatje, he?

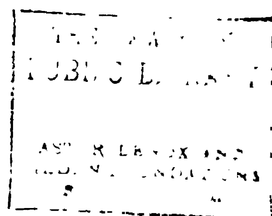
Vijf jaren geleden bezocht ik de Weiprechts in Pommeren. Destijds was mijn nichtje zoo'n opgeschoten ding, en als de dameswereld van dien tijd al omwentelingsplannen verkondigd had, zou 't nichtje ultra modern geweest zijn. De blonde vlechten waren het dikste aan haar — betrekkelijk altijd — en daaraan heb ik haar op zekeren dag uit het Ottermeer getrokken, in welks kristalhelder water een onwederstorm haar bij een waaghalzigen tocht alleronzachtst ondergedoken had. Sedert ontving oom „levensredder" jaarlijks op zijn jaardag en op nieuwjaar een mooien gelukwensch, waarvoor hij regelmatig bedankte.

Later kwam in ons hoffelijk niets zeggend schriftelijk verkeer een heel onverwacht krachtige toon. Ik liet namelijk spottenderwijze 't vermoeden doorschemeren, dat mij dit jaar wel een verlovingsnieuwtje geworden zou. Het antwoord was verpletterend. Zij had niet gedacht, schreef mij het jonge meisje, dat ik met tante gemeene zaak zou maken. Tot heden had zij de zucht tot koppelen uitsluitend als eene erkende eigenaardigheid van andere vrouwelijke bloedverwanten beschouwd, doch nu had zij deze opvatting als geheel onjuist naast anderen van dergelijken aard terzijde moeten liggen.

Zij zou volstrekt niet trouwen — dat zeggen overigens alle jonge meisjes die voor 't oogenblik hun zin niet kunnen krijgen — doch voor alles nooit een officier, wien haar fortuin bekend was en die het vermoeden wekte, dat zij als toegift bij haar geld genomen werd.

Tegelijkertijd komt ze mij met een allercurieus plan aan. Zij was het moede, bemerkt zij, hare jonge kracht in waardelooze, doellooze vrouwenarbeid en in maatschappelijke nietigheden te verspillen, maar zij wilde een of ander grondig en degelijk leeren, iets, dat bij machte was, haar leven te vullen.

Zij deed in dien tijd aan muziek en schilderen met bijna gelijken ijver, doch bij gebreke van stelselmatig onderricht, op de gewone spelende, niets bereikende dilettantenmanier. Nu was ze van zins, zich aan eene der beide kunstuitingen uitsluitend te wijden, en ik, die onder al hare bloedverwanten haar daarin als de

DE RIDDERZAAL IN DE BURCHT TE COCHEM.

meest bevoegde toescheen, moest nu beslissen, waarvoor zij wel den grootsten aanleg toonde. Of ik bij gelegenheid niet eens naar Weiten wilde komen? En of ik haar niet tegelijkertijd helpen wilde, tante Lotjes vooroordeelen tegen haar besluit te bestrijden.

Anders niets? dacht ik bij mij-zelven. Moet ik er nu nog toe bijdragen dat je voor Fred heel zeker verloren gaat? Dan zal ik eerst eens bij mij zelven overleggen. Ik schreef dus terug, dat ik haar eigenlijk voor eene veel verstandiger en billijker denkende jonge dame gehouden had. Niet alleen, omdat zij in onzen tegenwoordigen tijd, die aan romantiek zoo arm is, een echt asschepoestersprookje dacht te verwezenlijken, maar ook, omdat zij geheel scheen te vergeten, dat tegenover het egoïsme van den man, wien het geld zijner aangebedene een aangename aanvulling harer overige deugden toeschijnt, het egoïsme van het meisje, dat in den echtgenoot den beschermer en door den echtgenoot de maatschappelijke positie verwerven wil, volkomen opweegt.

Aangaande hare voorstellen kon ik haar niet met de noodige objectiviteit antwoorden, omdat ik een onoverwinnelijken afkeer van alle vrouwen had, die, zonder onafwijsbare noodwendigheid, in het strijdperk met mannen treden, meestal slechts met de achterbaks gehouden bedoeling, om zich van hare eigenlijke plichten op wel- en luidklinkende wijze los te schroeven. Ingeval zij echter bij haar plan volhardde, dan ried ik haar nog eerder het schilderen aan, daar het beoefenen dezer kunst alleen de reukzenuwen der naaste buren beleedigt en dit zelfs nog de vraag was, daar menigeen terpentijn en lijnolie wat graag ruikt.

Een antwoord op dit epistel ontving ik natuurlijk niet. Ik heb dat ook niet verdiend. Maar toch wel verwacht, omdat de vrouwen bijna zonder uitzondering het laatste woord willen hebben. Nu wordt 't me echter wat al te schemerig. Dus een eind er aan gemaakt. Je behoeft je niet om mij te bekommeren, ik word redelijk verpleegd en zal binnen een paar weken weder op de been zijn. Alleen mijn ouden Jozef mag-je om niets ter wereld iets van 't ongeval laten weten. Hij zou met alle geweld naar me toe willen komen. Daar hij echter veel meer verwend is dan ik,

zou hij 't mij dubbel en dwars doen beseffen, dat ik in geen hôtel logeer. Good bye, old fellow.

Je oom Lodewijk."

Het schellengebengel der paarden, die de post van Neuberg gebracht hadden, was nu reeds lang verstomd.

Van de straat klonk nu menigmaal het klokjesgelui van naar huis keerend vee. De zon was zeker al wel reeds een half uur ondergegaan, maar eerst eenige minuten geleden had de schemering van den zomeravond voor eene volledige duisternis plaats gemaakt.

Een heel poosje lag Steinhaus rustig en geduldig in 't donkere vertrek. Nu verhief zich echter de storm.

Een vensterraam had zich in een omzien los gerukt en klapperde nu naar goeddunken heen en weer. Die slaat meteen aan stukken, dacht de baron, door het geraas onaangenaam gestoord. Waarom zorgden de lui daar niet voor.

Spoedig begonnen zijne zenuwen in opstand te geraken. Er was niets akeligers dan dit aanhoudend klapperen, klepperen en dreunen.

Een paar maal riep hij, toenemend luider, om den jongen. In de keuken daarbuiten verroerde zich niets. Frans had zeker stil de plaat gepoetst.

De prikkelbaarheid van den zieke sloeg nu in eene soort van zenuwachtige ontevredenheid over, zooals het bewustzijn van totale hulpelooze afhankelijkheid onvermijdelijk met zich mee brengt.

„Voor den duivel! Is er dan geen mensch in de nabijheid?" mompelde hij toornig. „Ik gooi jullie deur nog in!"

Hij luisterde met inspanning, om naast de aanzwellende stem van den storm een of ander geraas, dat de nabijheid van een menschelijk wezen verkondigde, te vernemen. Te vergeefs! In 't heele huis verroerde en bewoog zich niets. Daarentegen sloeg 't venster weder met het grootste geweld dicht. In 't volgende oogenblik vloog een haarborstel uit de reistasch van den baron met een korten luiden slag tegen de deur. Bijna onmiddellijk daarop werd deze opengerukt.

„Wat moet dat beteekenen?" vroeg eene vrouwelijke stem, die echter niet die van de postmeesteres was, „is er brand?"

Zeker 't nichtje, dacht Steinhaus, wiens toorn bij den terechtwijzenden toon der jeugdige stem nu eerst terdege opvlamde. Die gaat eerst op de kermis slenteren en dan zou zij een man als ik gelijk een schooljongen willen behandelen. „Nog niet, zooals u ziet," antwoordde hij met volle scherpte.

„Dat is te verhelpen," antwoordde het meisje kalm. „Ik zal u Frans met de lamp zenden."

Zij wilde reeds heen gaan, toen 't raam opnieuw dichtklepperde. Nu hoorde Steinhaus, dat zij snel terugkwam en het venster sloot.

„Misschien is er hier in de kamer wel een doosje lucifers en eene kaars te vinden," zei hij ongeduldig. „Frans is niet te bereiken."

„Ik zal hem zoeken."

„Voelt u er zich te goed voor, om dit zelve te doen?"

„In elk geval ontzeg ik u 't recht, deze vraag op te werpen."

De baron zweeg even.

„U is toch immers 't nichtje der postmeesteres?"

„Maar stellig niet het uwe."

„Daar zou ik ook hartelijk voor bedanken."

„Als een geluk zou ik 't nu juist ook niet beschouwen."

Is dat een brutaal ding, dacht Steinhaus in toenemende opwinding. Hij trachtte met zijne toornige blikken de duisternis te doorboren, doch was zelfs niet in staat, de omtrekken der gestalte te bespeuren.

„Verlangt u misschien anders nog iets?" vroeg het meisje nu weder zeer kalm.

Hij gaf geen antwoord en bleef stokstijf zwijgen.

„Zeg u het alsjeblieft, want raden kan ik 't moeilijk." Er lag beslist een licht ironische toon in hare stem.

Toen werd het hem toch wat ál te gek.

„Geef u toch in overmaat van behulpzaamheid geene verdere moeite," bruiste hij op. „Een glas water zal mij later de jongen wel brengen.... want ú schijnt het begrip van gastvrijheid totaal vreemd te zijn."

Nu hoorde hij, hoe zij de deur uitging.

Morgen verhuis ik, dacht hij. In 't eerste beste huis. Zoo goed als hier word ik overal verpleegd. En dan behoef ik mij niet boos te maken. Toen ging de deur weer open.

„Frans!" riep hij. Het was echter ook ditmaal het nichtje. Haar lichte tred naderde zijn leger, daarop zag hij plotseling voor zijn oogen iets mats fonkelen.

Een glas, dacht hij en greep er onwillekeurig naar. Daarbij raakte hij eene seconde lang eene zachte, koele hand aan.

„Het water is frisch en ‚helder', zei het meisje. „U kunt er gerust van drinken." Haar vriendelijk-zacht toespraakje verraste hem bijzonder. Plotseling kreeg hij een dwazen inval.

„Zeg me eens, juffrouw.... Ploni? Niet waar? U is zeker bij 't dansen gestruikeld en hebt je neusje bezeerd?"

Een stil, snel afbrekend lachje was 't antwoord. De toon beviel hem. Dom scheen dit landmeisje stellig niet te zijn.

„U verlangt zeker naar licht?" vroeg ze opgeruimd terug. Een weinig medelijden lag echter ook in hare stem. „Nog één minuutje moet u geduld hebben. Ik zal de lamp dadelijk gereed maken en er Frans mee sturen."

„De jongen is daar te onhandig voor. Ik zou hem die niet toevertrouwen."

„Wanneer ik hem voorzichtigheid aanbeveel, zal hij er wel zorg voor dragen."

Weder klonk de luchtige tred, ditmaal naar de deur heen. Daarop werd deze geopend, gesloten, en Steinhaus bevond zich weder alleen. Aan verhuizen dacht hij echter niet meer. Twee minuten later bracht juffrouw Rainer zelve de lamp. Het vriendelijk gemoedelijke gezicht en de ronde gestalte waren daarbij eene bede om haar te verontschuldigen.

„U is erg, erg boos, nietwaar," zeide zij geheel terneergeslagen, de lamp op de groote, ronde, met fraai inlegwerk versierde tafel zettende. „Ik dacht dat het meisje al lang thuis was en dat de jongen behoorlijk hiernaast in de keuken zat. Inplaats daarvan slentert hij met zijne kornuiten op de markt.... en Ploni is ook pas een kwartier geleden teruggekomen.... die moet u 't maar eens flink zeggen, baron, 't lichtzinnige ding verdient het ten volle.... Ja, en wat ik nog zeggen wou: mijn

buurvrouw heeft daar straks zulke schrikkelijke hartkrampen gekregen, toen hebben ze mij gehaald.... En nu heeft u zoo lang in 't donker gelegen.... en alleen...."

Zij moest steeds opnieuw over zich zelve 't hoofd schudden, over hare laakbare nalatigheid.

Steinhaus trachtte haar zoo goed mogelijk gerust te stellen.

„Ik leef nog, zooals u ziet," besloot hij glimlachend. „En overigens ben ik toch ook geen kind, dat in het donker...." schreeuwt, wilde hij zeggen, maar het woord bleef merkwaardigerwijze onuitgesproken.

Toen Steinhaus den volgenden dag ontwaakte uit een slaap, die eerst tegen het morgenuur diep en rustig geworden was, was er een tweevoudig sterke bitterheid bij hem aanwezig. Zijne blikken gleden moede en verdrietig langs den met allerlei prentjes, borduurwerkjes en andere beuzelarijen versierden wand, totdat zij op de lage, bijna vierkante vensters gevestigd bleven, door wier neergelaten jaloeziën de morgenzon smalle, blinkende goudstrepen op den vloer legde.

Al weer een mooie dag, dacht Steinhaus ontevreden, en ik lig hier opgesloten.... en afhankelijk....

Nu bespeurde hij eerst, dat de deur naar de keuken slechts op een kier stond. Geraas als van 't voorzichtig hanteeren van allerlei huisraad en een zacht neuriënde meisjesstem drong naar binnen.

De landerigheidsplooi op 't voorhoofd van den baron verdween en hij trachtte zich in zijn kussens op te richten, om beter te kunnen hooren. Daarbij stiet echter zijn arm tegen het zijtafeltje, waarop de glazen luid begonnen te rinkelen.

Buiten hield oogenblikkelijk het gezang op, een gemompel en gefluister werd nu hoorbaar, en na verloop van eenige minuten trad juffrouw Rainer met de dampende koffiekan binnen.

Steinhaus tuurde scherp naar de openstaande deurreet, die spoedig weder smaller werd, maar behalve blank glimmend koperwerk tegen den muur en een groen geverfde emmer kwam er overigens niets in zijn gezichtsveld.

Later maakte juffrouw Rainer zich gereed, de kamer wat op te ruimen, welke bedoeling haar gast met gefronste wenkbrauwen opmerkte.

„Dit werk zou u toch gevoegelijk aan uw nichtje kunnen overlaten," bemerkte hij, „van daag is ze toch thuis?"

„Dat wel.... maar ik dacht, dat het u stellig storen zou, wanneer zoo'n jong ding in de kamer scharrelde...."

„Daar vergist ge u in," verzekerde hij levendig, „dat stoort me in 't geheel niet."

Zijne huisvrouw schudde met ontwapende vriendelijkheid het hoofd.

„Kom er dan maar voor uit.... omdat u je te weinig laat voorstaan.... 't is in elk geval een last voor u...."

En zij liet zich van het tegendeel niet overtuigen.

* * *

Later zinspeelde Steinhaus in tegenwoordigheid van den dokter op 't gebeurde.

„Het is mij zeer pijnlijk, aanleiding tot deze vermeerdering van arbeid te geven," zei hij. „De vrouw is toch niet jong meer."

„Maar het type van die onvermoeide, arbeidlievende menschen, die in hunne omgeving stelselmatig de traagheid aanmoedigen," antwoordde Dr. Bergen. „'t Nichtje kon opperbest meer doen, wanneer zij er flinker toe aangezet werd. 't Is een kloek boerenkind."

„Een boerenkind?"

„Hare ouders waren landbouwers. Doch ze is groot gebracht, meen ik, in een onderwijzersfamilie, totdat hare tante haar bij zich nam."

„Die schijnt echter niet tevreden over haar te zijn."

„Daar heeft ze ook geene reden voor. Het meisje heeft geen lust in werken en verbeuzelt haar tijd, zoodra zij geene teugels voelt. Maar wat ik nog vragen wilde.... mag ik u misschien eenige boeken zenden, totdat u zelf u daarvan voorzien heeft?.... Of is u mijn aanbod niet aangenaam?"

„Mij? Maar ik vraag u.... in mijn toestand.... Ik verwonder mij er slechts over, dat juist ik onder zulke allerliefste menschen geraakt ben...."

De dokter lichtte met een gebaar van vroolijk afweren de hand op.

„Dat meent u maar zoo, baron," zei hij glimlachend, „omdat u nog uit de verte ziet.... dan schittert altijd eerst het licht te voorschijn. De schaduwen komen eerst als men naderbij treedt...."

„Die zijn slechts eene natuurlijke begeleiding van 't licht."

„Ondanks dit alles zal uwe scherpere waarneming steeds tot teleurstelling leiden."

„Dat is nu eenmaal niet te vermijden."

„Doch.... wanneer iemand b. v. beproeft, zijn licht zooveel mogelijk onder de korenmaat te plaatsen...."

„Dat doet niemand."

„Ik zou het tegendeel durven beweren."

Steinhaus keek vol argwaan in het eenigszins achterhoudend glimlachend gezicht van den arts.

„Luister eens, dokter, zoo nu mijn persoon in eenig opzicht in uw optimistisch beweren mee betrokken mocht zijn — uwe gelaatsuitdrukking komt mij namelijk verdacht voor — dan moet ik u zeggen, dat u zich in uwe opvatting vergist. Ik ben werkelijk dat, waarvoor ik me uitgeef: een egoïst. Geen geboren egoïst misschien, maar een, die door 't leven er toe gevormd is.... ten slotte blijft het toch hetzelfde...."

„Niet geheel.... wanneer een lijden niet organisch is...."

„Ook acute gevallen kunnen zich daartoe ontwikkelen...."

„Wanneer de juiste bodem daartoe voorhanden was.... U zal mij overigens toestaan, u alle bevoegdheid betreffende het beoordeelen van uw geval te ontzeggen," schertste de geneesheer, opstaand, „tegenover de menschelijke ziel is de spectraal-analyse nog niet van toepassing, derhalve moeten wij, om het voorhanden zijn — of ontbreken — van zekere eigenschappen te doorgronden, wachten totdat beslissende gebeurtenissen ons daartoe in staat stellen. Nemen we b. v. een brand, waarbij de redding van een bedelkind slechts door het koelbloedig wagen van een menschenleven kan verkregen worden. Wanneer nu iemand dit met doodsverachting waagt...."

„Dan kan hij de reddingsmedaille of den glorieschijn van een held willen verdienen."

„Hm.... Wanneer echter diezelfde iemand zich thuis door een paar oude dienaren laat tyranniseeren, alleen omdat die brom-

mige, gebrekkige lieden bij zijn ouders gediend hebben...."

„U is verrassend goed ingelicht, dokter...."

Berger haalde de schouders op en lachte. Er lag echter eene waardeerende hartelijkheid in zijne blikken.

„Schönau is dicht bij Weiten," zei hij argeloos, „dus hoort men velerlei." Nu maakte hij zich echter in 't oog vallend vlug uit de voeten. Aan de deur keerde hij zich nog even om.

„Binnen een half uur zend ik u de boeken," riep hij nog.

De uren van Schönau moesten beslist een veel trageren gang hebben, dan hare zusteren in de stad. Voor Steinhaus althans rekten zich de uren eindeloos uit.

Toch deed hij zijn best, om dit kwaad te loochenen; hij las en schreef en liet zich door zijne huisvrouw van haar moeite en zorgen en het gering vooruitzicht wat haar baantje betrof, vertellen, maar telkens, wanneer de koekoek der groote Schwarzwalderklok achter het openklepperend deurtje naar buiten schoot, werd hij door zijn geroep teleurgesteld. Tegen den namiddag viel hij eindelijk — geheel tegen zijne gewoonte — in een sluimer. Toen hij wakker werd, nog zonder de oogleden op te lichten, tooverde hem zijne fantasie, als in de voortzetting van vroolijke droombeelden, eene bloeiende, door woud omgeven zomerweide voor.

Slechts een oogenblik lang — toen week de slaapbevangenheid en met een zucht sloeg hij de oogen open.

Nu scheen echter ook zijn neus als 't ware wakker te worden. Hij scheen hier of daar een fijne, lekkere lucht gewaar te worden. En spoedig volgden ook de oogen die richting, van waaruit zijn reuk het eerst geprikkeld was geworden.... eerst nog traag en onverschillig, dan echter opschitterend in verbazende verwondering. Op het tafeltje naast de rustbank stond een frissche ruiker veldbloemen.

Dat was nu juist niets merkwaardigs. Men had den gast een vriendelijke oplettendheid willen bewijzen.

Het bevreemdende en buitengewone lag slechts hierin, dat de bloesems allen zóó geurig los, zoo grillig ongeregeld en met de fijnste schikking der tinten bijeengebracht waren, dat al deze frissche klokjes en grasjes een smaakvol en artistiek geheel vormden.

Toen juffrouw Rainer binnentrad, wenschte hij vol ongeduldige

belangstelling te vernemen, wie dien bloemruiker geplukt had.

„U in geen geval," voegde hij er met de hem eigene vrijmoedigheid bij.

„Dus voor zoo handig houdt u me niet?" luidde de schertsende tegenvraag. „Dan zal ik 't ook wel niet geweest zijn!"

„Maar wie dan? Juffrouw Ploni?"

De postmeesteres raapte een neergevallen omslag van een brief op en lei dien bij het overige schrijfgereedschap van den baron.

„Wel mogelijk," zei zij zoo langs zich heen, „jonge meisjes slepen graag zoo allerlei onkruid 't huis in. Maar nu zal u thee wenschen. Het is al vijf uur, u heeft lang geslapen, baron."

De zonsondergang werd heden door een bijzonder mooi avondrood gevolgd, weshalve Steinhaus 't voorstel van juffrouw Rainer, om de lamp al vóór 't aankomen van de post uit Neuberg aan te steken, met groote levendigheid van de hand wees. Ook op hare verzekeringen dat zij zich beijveren zou, om hare ambtszaken zoo spoedig mogelijk af te doen, had hij slechts de vriendelijke toezegging, dat het hem volkomen voldoende was, als hij Frans in de nabijheid wist; om hem moest zij zich vooral niet haasten. Toen het nu sterk begon te schemeren, riep hij om den jongen.

„Kom eens hier, Frans," zei hij, toen deze eenigszins schuw de kamer binnenstoof, „verdien-je graag wat?"

De jongen knikte en kwam langzaam verder.

„Weet-jij iemand in 't dorp, die gebroken paraplu-stokken repareert?"

Frans knikte weer, heel verwonderd.

„De horlogemaker," stiet hij er eindelijk uit.

„Waar woont die? Dichtbij?"

De jongen schudde 't hoofd.

„Heelemaal aan 't eind. In 't laatste huisje."

„Best." De baron nam een zilverstukje uit zijne beurs. „Breng daar de paraplu eens heen en dat is voor je moeite."

Frans greep beschaamd glimlachend eerst naar het geld en daarop naar de paraplu. Als het weerlicht was hij er uit.

Steinhaus luisterde naar het klotsen en klepperen zijner klompen, totdat het in een snel diminuendo wegstierf. Daarop deed

hij iets zeer zonderlings. Was hij wellicht van meening, dat de jongen, inplaats van die primitieve voetbekleeding, de tooverpantoffels van een Moek aangeschoven had en alweer terug kon zijn, of gebeurde het in een aanval van acute verstrooidheid? Hoe het zij, de baron begon eerst gedempt, daarop steeds luider en ongeduldiger om Frans te roepen.

Na een paar minuten gaat de deur werkelijk open. In den verbleekenden schemerglans ziet Steinhaus eene slanke gestalte in een licht kleedje binnentreden. Van 't gelaat kon hij geen enkelen trek waarnemen, daar een breed gerande stroohoed het geheel beschaduwt, maar de heldere, jonge stem, die hem kalm „goeden avond" zegt, is hem welbekend.

„Samaritane," zegt hij glimlachend en met een diepe stem, door welke half scherts, maar ook zekere vertrouwelijkheid klinkt.

„Verlangt u iets?" vraagt het meisje koel en ernstig.

„Niets, dan u voor den heerlijken ruiker te mogen bedanken."

„Mij? Wie heeft u gezegd...."

„Dat uwe hand dien saamgelezen heeft? Hm.... mijn vermoeden.... en de vreugde, die hij mij bereid heeft. Zoo'n liefelijke zomergroet.... en uit teedere deelneming geschonken...."

„U overdrijft eene aardigheid.... Ik vind 't plukken zoo prettig. Niet de voltooide ruiker.... wiens doel en bestemming me vrij onverschillig is."

„U is zeer oprecht."

„Is dat eene fout?"

„In elk geval niet altijd juist het tegendeel!" In zijne stem lag reeds zekere geraaktheid.

„O, — u meent dus ook, dat men wel waarheid spreken moet, maar ze niet altijd mag zeggen?"

Steinhaus vond niet dadelijk eene weerlegging. Hoe komt dat drommelsche meisje op dergelijke spitsvondigheden, dacht hij.

Intusschen naderde zijne jonge tegenstandster de deur.

„U zal de lamp wenschen," zeide zij. „Het is pikdonker."

Toen stoof hij onverwachts op.

„Natuurlijk.... u zal wel wat beters te doen hebben, dan den zieke gezelschap te houden, al zou hij ook van verveling bersten."

Zij was blijven staan bij zijn eerste heftige woord.

„Uit mijn onderhoud haalt u toch niet veel opwekkends," antwoordde zij.

„Dat staat aan mij te beoordeelen. Wanneer echter uwe woorden slechts een voorwendsel waren om heen te gaan...."

„Moeten de uwen misschien eene uitnoodiging om te blijven beteekenen?"

„Daarvoor behoeft u ze nu niet meer te houden. Met bedelen houd ik mij niet op." Hij sprak kort en op hoogen toon, van schertsen was 't nu ernst geworden.

Daarop zei 't meisje — naar 't hem toescheen met een heimelijk lachje:

„Als u dat aangenaam is, dan blijf ik nog wat."

„Werkelijk?" Hij sprak snel en verheugd, „dat is aardig van u.... Maar nu mag u ook niet zoo midden in de kamer blijven staan, alsof u elk oogenblik wilde opstappen. Ik zou graag zekeren waarborg hebben, dat de lichte nevelgestalte niet zoo onvoorziens van mij verdwijne.... Als u eens ging zitten?"

Hij hoorde dat zij naar 't raam ging en zich niet ver van daar op een stoel neerzette.

„Dus een praatje op een afstand?" vroeg hij eenigszins ironisch.

„Waarom niet? Is u misschien hardhoorend?"

„Dank u voor uwe vriendelijke informatie. Mijn gehoortoestel werkt tot nu toe onberispelijk."

„Des te beter."

„Was u anders misschien naderbij gekomen?" Hij scheen nu spijt te hebben van de overijld gegeven verklaring.

„Neen.... maar ik zou dan harder hebben moeten spreken."

De baron mompelde iets van stijfhoofdigheid in zijn baard. Van de straat ginds hoorde men een posthoorn.

„De omnibus brengt passagiers," zei 't meisje ophelderend. „Die kondigt hij op dergelijke wijze reeds op een afstand aan."

Die tonen gingen nu in een eenvoudige melodie over.

„Wat is dat ook voor een oud bekend lied?" vroeg Steinhaus.

„Dat is 't bekende: Du, du liegst mir im herzen, du, du liegst mir im Sinn," gaf zij rasch en argeloos te kennen.

„Wezenlijk?"

„Een dwaas lied. Hij kent heel wat mooiere." Zij was opge-

staan en naar 't venster getrippeld. „Voor het oude boerenwijfje, dat hij van daag meebrengt, heeft hij zich vermoedelijk geene bijzondere inspanning willen opleggen?"

„Waarom? Ik vind 't lied heel aardig. Maar nu zou ik ook graag vernemen, wat u heden den heelen dag heeft uitgevoerd."

„Waarom heden?"

„Omdat onze kennismaking eerst van gisteren dagteekent en ik dus vroeger niet op eenig gedeelte van uw tijd kon letten."

„En nu meent u dit te mogen doen?"

„Ongetwijfeld. In mijne qualiteit als gast."

„Het begrip ‚gastrecht' is voor u wezenlijk buitengewoon rekbaar."

Zij was van 't raam gegaan en had hare vroegere plaats weder ingenomen. „Dus om rekenschap over den dag van heden af te leggen.... ik ben gedeeltelijk in 't postkantoor bezig geweest.... Met ellenlange optellingen, staten en vergelijkende staten, zooals die bij de maandopgaven behooren."

„Dat is droog werk voor een jong meisje...."

„Wel mogelijk.... maar daarnevens is er toch ook allerlei afwisseling...."

„Jonge heeren, die eigenhandig hunne brieven of pakjes afhalen...."

„Zeker.... toeristen namelijk. Maar ook oude moedertjes, voor wie men gaarne het adres gereed maakt, wanneer zij haar zoon, die in de stad in garnizoen ligt, een pakje sigaren willen zenden. Of ook...." Hier kwam iets sombers in de jonge stem, „een knecht, wien de dorschmachine bijna de hand afgekapt heeft, maar die, ondanks dit ongeval, van zijn belachelijk gering, in 't zweet zijns aanschijns verdiend loon, zijn broeder, den student, die ergens bij welgestelde kennissen de vacantie verluiert, geld stuurt, opdat deze wat rojaler voor den dag zou kunnen komen...."

„U heeft een scherpen blik voor dergelijke gebeurtenissen...."

„Ja en een vurigen hekel aan alle ledigloopers, die van 't geld van anderen willen leven en zich daarbij nog over de bron schamen, waaruit het vloeit."

„Wat windt zich de juf op. Aan mijn speciaal adres zijn uwe woorden toch zeker niet bestemd, daar ik noch zelf tot de cate-

gorie van die lieden behoor, noch van zins ben, voor hen als verdediger op te treden." Hij had luchtig en schertsend gesproken, nu meende hij een zacht „wie weet" te vernemen.

„Hm?" deed hij meer verbluft dan geërgerd hooren. „U zal mij veroorloven," zei hij toen eenigszins uit de hoogte, „dat ik toch met het oog op de kortheid en onvolkomenheid onzer wederkeerige kennismaking mijne opvatting voorloopig nog blijf handhaven. Ondanks uwe bewonderenswaardige scherpzinnigheid, overigens," voegde hij er, nu weder gemoedelijker, bij: „U is mij nog eene halve mededeeling schuldig. Is u den heelen dag thuis geweest?"

„Thuis?" zij herhaalde het woord met eene duistere, onzekere stem, als bevangen door de haar ten deel gevallen terechtwijzing. „Ach, daar ben ik slechts zelden, bij mooi weer eigenlijk nooit."

„Ha ha! Dan loopt u liever op kermissen of in 't bosch rond?"

„Wie zegt u dat?"

„Och, men verneemt zoo veel...."

„In 't bosch — ja, daar ben ik veel. En graag." Zij scheen de korte verlegenheid overwonnen te hebben en sprak nu met een zekere weeke vroolijkheid. „Het is hier ook zoo heerlijk mooi — hoog en dicht.... en stil en eenzaam als een sprookjesland."

Voor de eerste maal hoorde Steinhaus, welk een liefelijk-innigen klank deze meisjesstem bezat. Dit roerde hem eigenaardig. Weldoend en bijna een weinig opwindend tegelijkertijd. Toen schoot hem echter plotseling eene nieuwe gedachte door 't brein. Zij dwaalt niet alléén door 't eenzame bosch. Die opwellende gedachte bereidde hem eene onpleizierige gewaarwording. De volmacht der tante viel hem in, volgens welke hij op de onbetwist mislukte opvoedingsmethode invloed meende te mogen uitoefenen.

„Ik dacht," begon hij op den toon van scherpe afkeuring, „dat voor een meisje met betrekking tot vrijheidsgenot zekere perken bestonden — nog geheel afgezien van het verzuimen der huiselijke plichten...."

„Stof afnemen en kousen stoppen," wierp zij er tusschen.

„En waarom niet?" vroeg hij heftig. „Ik geloof dat er bezig-

heden zijn, die stellig nog minder rustig en — achtenswaard zijn."

„Nu hoorde men den stoel verschuiven. Zij was opgestaan.

„Ik zal u de lamp sturen," zeide zij koel.

„Drommels neen. Ik heb u immers daareven al gezeid, dat ik ze niet noodig heb. U is eenvoudig beleedigd en wil het me laten voelen. Een werkzaam middel heeft u immers steeds bij de hand — tegenover den verlatene."

Het verwijt scheen te treffen. Toen zij antwoordde, gebeurde het weder heel zacht.

„Ik hoor, dat het postkantoor gesloten wordt. Met uwe verlatenheid zal het dus heel spoedig gedaan zijn."

„U is toch boos op me!"

„Neen."

„Bewijs me dat dan."

„Hoe kan ik dat?"

„Geef mij de hand tot afscheid — ter verzoening."

Een paar seconden heerschte er een volstrekte stilte. Vermoedelijk wist 't meisje niet hoe zij handelen zou.

„Is u bedeesd?"

Nu hoorde hij, hoe zij snel naderbij kwam. In 't volgende oogenblik greep hij eene kleine zachte hand en hield die, ze flink drukkend, gevangen.

„Als 't u blieft niet," zei de eigenares er van, rukkend en trekkend.

„Totdat u me belooft, morgen terug te komen."

„Een afgedwongen belofte behoeft men niet te houden."

„Maar een afgesmeekte belofte?"

„Ook die wil overdacht zijn."

„Hm.... en wanneer ik nu.... altijd uwe hand in de mijne houdend.... een lucifer.... van daag ben ik er van voorzien — afsteken zou, om mijne jonge vijandin eindelijk eens in 't gezicht te kunnen zien?"

„Dan zou aan mijn weifelen omtrent het terugkomen oogenblikkelijk een einde zijn gemaakt," gaf ze fier ten antwoord.

„Dus Eros en Psyche in verwisselde rollen?"

De heftige ruk, waarmede zij nu hare hand bevrijdde, gaf hem te verstaan, dat haar deze mythe niet onbekend was.

„Tot weerziens," riep hij haar glimlachend na, toen zij met een kort adieu de kamer verliet.

* * *

Maar de volgende dag verliep, zonder dit weerzien te brengen. Het uitmuntend goede humeur van den baron onderging tegen den avond eene aanmerkelijke daling, zoodat juffrouw Rainer aanleiding vond, hem deelnemend te vragen, of zijne wonde dan wel het gebroken been hem van daag ook weer pijn begonnen te doen. Hij moest dit naar waarheid ontkennen, maar het feit, dat zijn slecht humeur voor andere lieden doorzichtig was en nog meer, dat het hem met inspanning van alle wilskracht niet gelukte, dit te bestrijden, bracht hem in eene sombere stemming. Zeer beslist werkte zijn tegenwoordige onnatuurlijke toestand: bij een gezond lichaam een levenswijze van een zieke te moeten aannemen, hoogst ongunstig op zijne zenuwen.

Hij besloot, morgen met den dokter daarover te spreken. Daar hoorde hij, hoe uit een der zijkamers een paar enkele schuchtere pianotonen drongen — onsamenhangend, als door eene onkundige hand gewekt.

Speelde het boerenmeisje misschien ook nog piano? Waarom eigenlijk niet?.... In onzen tijd kan men ook iets dergelijks verwachten. Steinhaus' wenkbrauwen fronsten zich. Zonder zelf de muziek te beoefenen, bezat hij een fijn begrip en een bijna ziekelijke antipathie voor de onwaardige vertolking van toonwerken. Tevens had hij — zonder het zich te willen toegeven — het gevoel alsof het stumperige, smakelooze spel, dat hem zeer stellig in de volgende minuten te wachten stond, hem eveneens pijnlijk zoude aandoen

Nu klonken de eerste accoorden door de stilte van het huis. Te drommels, dacht Steinhaus, dat zijn de zomersprookjes van Fuchs. Hij kende deze bekoorlijke kleine toondichten, waaruit eene volheid van frisch gevoel en innigheid, van romantiek en bevallige schalkschheid spreekt. Wel is waar behoorde, om ze naar waarde te kunnen schatten, er ook een zoo fijn en technisch voltooid spel toe, zoo vol uitdrukking, zoo teer en zoo zoet, zoo

aanvallig — zoo vol bescheiden overmoedigheid dat het den toehoorder geheel van streek bracht en Steinhaus dien avond den slaap niet vinden kon.

„Nu weet ik, waarom u alleen in het halfduister bij mij komt," zei hij den volgenden dag, toen tegen posttijd, na een beverig kloppen, zijn kamerdeur openging. „U is uit een of ander feeënland afkomstig, dat zijne dochters slechts na zonsondergang uitzendt."

„Vergeef me, wanneer ik u eene illusie ontneem, maar ditmaal vervul ik eene geheele aardsche zending. Ik breng u een brief."

„Voor mij? Vermoedelijk van mijn neef, daar ik anders voor niemand ter wereld te vinden ben. Maar ook dit epistel kan wachten. — Ik ontneem u elke uitvlucht. En zeg me nu eens snel: was u dat, die gisteren avond zoo heerlijk gespeeld heeft?"

„Gespeeld heb ik wel.... dat u 't goed vond, zou ik niet gedacht hebben."

„Goed — goed," zei hij, bijna toornig. „M e e s t e r l ij k was het.... artistiek."

„En niet schadelijk voor de geheele buurtschap?"

„Ach!...."

Op dit korte, energiek uitgestooten geluid volgde eene minutenlange stilte.

„Ik wist immers, dat er hekserij mee gemoeid was," mompelde de baron verontwaardigd, „zou ik ook misschien de afkomst dier uitspraak mogen vernemen?" voegde hij er dadelijk luid achter.

In 't volgende oogenblik echter knarste er een lucifertje en een zwak licht vlamde even in de kamer op, uit wier duister eene slanke meisjesgestalte en een bekoorlijk, door blond haar omkranst kopje te voorschijn kwam.

„Hetty!!.... natuurlijk.... dat had ik kunnen weten."

Met een tweede lucifer stak Steinhaus nu de kaars op zijn tafeltje aan.

„Zou-je me eens willen zeggen, hoe je hier komt?" vroeg hij streng.

De jonge dame antwoordde niet dadelijk. Zij keek schuw onderzoekend in haar ooms gezicht. Wat zij daar zag, was niet heel aanmoedigend. Een gefronst voorhoofd, en sombere afkeurende oogen.

Zij zuchtte stil en werd een weinig bleek.

„Juffrouw Rainer is de zuster van onzen opzichter,” zei zij eindelijk met zekere haast, „en daar Harry en Immo de mazelen hebben, moest ik met Else in Schönau blijven.”

„En daar het hier aan conversatie hapert, wilde je 't met komediespel beproeven.”

Nu fonkelden hare groote, mooie oogen hem aan. Maar de roode mond trilde toch even, alsof hij wilde lachen.

„Dat was mijne schuld niet.... de vergissing kwam van uwe zijde.”

„Jij hebt me er in laten loopen.”

„Ik kende u ook niet.... den eersten dag....”

„Anders had-je me nog wel erger toegetakeld!” zei Steinhaus, wiens toorn over de mystificatie in het aangezicht der liefelijke meisjesgestalte spoedig verdween.

„Maar wil-je niet gaan zitten?”

Terwijl Hetty stil aan zijne uitnoodiging gehoor gaf, begon de baron ook de twee andere kaarsen van zijn tinnen kandelaar te ontsteken.

„Weet-je, waarom ik naar Weiten wilde komen?” vroeg hij toen. Zij keek hem vol verwachting aan. „Om jouwentwil en om Fred,” voegde hij er snel met eene zekere spanning achter. Een trek van teleurstelling sloeg om haar mond.

„Zeg eens, oom,” sprak ze nu na een kort poosje, met fluisterende stem, „gelooft u dan ook, dat ik met hem gelukkig zal worden?”

Steinhaus haalde norsch de schouders op.

„Waarom niet?” zei hij dralend, „als je van hem houdt. —”

„Maar dat doe ik niet.... En dat weet hij ook.... maar toch —” zij vouwde op eenigszins zenuwachtige wijze de handen te zamen.

„Niet, dat hij mij antipathiek is, weet u.... ik mag hem heel graag als danser.... of partner bij 't spel.... anders niet. — Maar dat is toch niet genoeg voor 't huwelijk, is 't wel?”

„Natuurlijk niet,” bevestigde de baron levendig, „dat wil zeggen,” voegde hij er langzamer en met eene veranderde stem bij, „dat andere kan nog wel komen....”

„Neen oompje," viel ze hem hier bijna hartstochtelijk in de rede, „dat komt nooit.... reken daarop.... dat kan ik u bezweren."

Hij keek uitvorschend in 't jonge gezicht, dat heel langzaam met een purperrood bedekt werd.

„Zoo?" zei hij halfluid en glimlachend, maar met een zonderling vreemd gevoel in de borst, „dan heeft de jongen weinig kans."

„Hij zal 't wel te boven komen," antwoordde ze kort.

„Zijne liefde? Denk-je?"

„En 't mislukken van zijn berekening...."

„Halt," zei Steinhaus met strengheid, „je bent op 't punt, een leelijk en onbillijk oordeel te vellen."

„Oom," sprak ze nu met eene half luide, dringende, door de aandoening klankloos geworden stem, „wanneer ú 't mij raadt, dan neem ik hem. Aan ú heb ik mijn leven te danken. Had u me destijds niet uit het Ottermeer.... en met eigen levensgevaar.... u heeft een recht op mij.... En ik vertrouw u.... u zal me niets slechts raden. Wat moet ik doen? — Ik sta zoo alleen op de wereld.... eene wees.... en zoo nutteloos, weet-u, daarom wilde ik artiste worden.... zeg me, wat u er van dunkt.... of ik...."

Zij hield op, alleen hare mooie oogen vroegen nog, welsprekend en angstig.

Hij schudde misnoegd het hoofd.

„Dat kan ik niet," zei hij bijna ruw. Verdrietig — scheen het haar toe, „dat moet je je zelve afvragen.... je hart."

Het bloed schoot haar in de wangen.

„Goed," zei zij opstaande en met fonkelende oogen, „u wil dus niet. Dan handel ik naar eigen goeddunken.... en trouw Fred.... u kan 't hem schrijven.... van daag nog —" Zij sprak haastig, met toornigen nadruk. „Maar één ding wil ik u toch nog zeggen, oom Lodewijk. In u heb ik me deerlijk vergist — vreeselijk bedrogen.... Zoo lang ik denk, heb ik u vereerd — en zoo trotsch en gelukkig was ik, dat juist ú mij 't leven gered heeft, omdat ik u voor edeler en hoogdenkender gehouden heb dan al de anderen.... en voor rechtvaardiger.... maar u is dat niet, o neen, u kiest Fred's partij, omdat hij de

zoon van uw zuster is.... daarom vergeeft u hem alles.... zijne schulden.... en ook dat hij mij alleen om mijn geld wil nemen.... m ij n lot is u onverschillig —" Hier kwam een kort, droog gesnik uit hare keel, „en — en — ik wou, dat u me toen maar had laten verdrinken in het Ottermeer."

„Dat zou ik bijna ook," zei Steinhaus nu met eene eigenaardige gelaatsuitdrukking, „ten minste dan zou ik nu niet in zoo'n ellendige verhouding.... tegenover Fred staan."

„Ik heb u immers al gezeid, dat ik zijne vrouw wil worden," wierp zij met eene soort van smartelijken trots er tusschen. „Schrijf hem dat dan toch."

„Ik zal hem schrijven!" Hij richtte zich met het bovenlichaam op, zoodat hij haar vlak in de mooie, door de aandoening vochtige oogen zien kon. „En wel, dat zich het oude spreekwoord weder eens bewaarheid heeft: wie voor een ander een kuil graaft, valt er zelf in —" En toen zij hem met open mond en oogen aankeek, ging hij op bijna overmoedigen toon voort: „En dat het oude oompie, dat als huwelijksmakelaar uitgetrokken is, onderweg niet alleen een splinter in zijn been, maar ook een andere in zijn hart gekregen heeft, die heel, heel moeilijk te genezen is."

In dit oogenblik ging de deur open en kwam juffrouw Rainer met de lamp in de hand binnen.

„Ach," zei zij in lachende bewondering, van het eene blijde gezicht naar 't andere opziende, „hier is al licht...."

„Goddank," antwoordde Steinhaus, zich buigende en Hetty's hand in de zijne nemend. „Ik ben lang genoeg in 't duister geweest."

DE POSTBODIN.

Naar FRIDA SCHANZ.

In een smal Alpendal, rondom door kantige bergruggen afgesloten en bespoeld en doorbruist door een woest schuimend riviertje, ligt op 't hoogste punt een groep huizen, waar des zomers steeds logeergasten vertoeven. Eene vrouw verricht daar den postbodedienst.

Drie uren lang gaat men van 't laatste poststation, een in den breeden bergketel gelegen groot dorp, den naasten weg door boschage en weiland naar Zirbelau. Maar die weg loopt niet altijd over een gladde heirbaan, doch in allerlei bonte kronkelingen, de groene hellingen op en af. Iedere boer in al de kleine, ver verstrooide huizen en afgelegen hoeven, ja bijna ieder veehoeder in zijn eenzame hut houdt er zijn krantje op na, en al de kleine herbergen, die een glas wijn met kaas en brood aan vermoeide bergbeklimmers voorzetten, hebben ook hun brievenbus, en zoo mogelijk ook prentpostkaarten te koop.

Agaat dient dus flink door te stappen, om het gansche groote terrein af te loopen. Maar des zomers, en zelfs als het brandend heet is, acht zij dat alles toch maar kinderspel. In den herfst en onder den regentijd in 't voorjaar, als de wegen overstroomd en half weggespoeld zijn, dan is 't een ander ding. En des winters, bij sneeuwweder en storm, in die korte, in 't ingesloten Alpendal bijna ongeloofelijk korte dagen! De uitspanning te Zirbelau, het laatste doel van haar tocht, is dan natuurlijk gesloten, en

waard en waardin houden in het hun toebehoorende huis in 't dorp hun welkome winterrust, die veel op een winterslaap gelijkt. Ook de veehoeders hebben hun beesten op den herfstmarkt verkocht en wachten in een of ander warm hoekje de lente af, om dan met nieuw aangekochte kudden weder naar de ontluikende sappige hooge weiden te trekken. Toch blijft het leven in de bergen nog altijd vol eenzaamheid, en tusschen deze en de buitenwereld vormt Agaat de postbodin bijna de éenige verbinding. Al die nietige huisjes, die zich op den weg door een kronkelend rookwolkje, in de schemering door een glimmend lichtpuntje verraden, hebben in 't postverkeer heel wat te beteekenen. Daar wacht in het eene een allesbehalve ingevroren meisjeshart op den groet van haar liefste, die in de hoofdstad dient; in het andere smacht een oud moedertje naar tijding van de veraf wonende zieke dochter; doch in allen zonder onderscheid hunkert de huisvader naar de onmisbare gezellin bij het avondpijpje, de courant.

Als een soort van aangenamen electrischen stroom, als eene verschijning uit een verafgelegen wereld, werkt het door de diepe stilte, wanneer Agaat buiten de sneeuw stampt van hare flink met spijkers beslagen schoenen. Tevergeefs laten wachten heeft zij nog nooit gedaan, wanneer er 't een of ander te bestellen viel. Geen onweder, geene ongesteldheid heeft haar ooit teruggehouden. Met onfeilbare trouw aan haar plicht vervult zij haar ambt. En dat al sinds tien jaren. En eene vrouw, kijk!

Haar geheele lichaam is als geschapen voor den zwaren dienst, voor den straffen, flinken looppas, waarmee zij haar weg maakt. Ontzagwekkend breed van heupen en daarbij toch lang en flink en uit de kluiten gegroeid, lijkt zij een mooie, rechte woudboom; het hoofd met de oorspronkelijk fijne, door wind en weer nu geharde en reeds verbruinde trekken, draagt zij trotsch op haar krachtig slanken hals; vast, zoodat de ergste wind geen haartje vindt om mee te dartelen, zitten hare gladde, sterke vlechten — koolzwart haar heeft zij en lichtblauwe, scherpzichtige oogen — om het ovale hoofd. Geen zweempje van vrouwelijke teederheid en zwakheid aan de gansche vrouw; alles energie en kracht — en toch vrouwelijkheid! Vrouwelijke kernachtigheid en kloekheid; — dat is het in 't oog vallend eigenaardige aan Agaat.

Daar haar geen nog zoo vroolijk gebabbel, geen nog zoo verlokkend warm etens- of koffie-luchtje langer dan de noodzakelijke minuten rust in keuken of kamer houden kan, gaat Agaat voor streng door; onder de zomergasten te Zirbelau weet men evenzeer, dat Agaat geen grapje verstaat. Zaken zijn zaken bij haar; naar volgorde deelt zij de gerangschikte brieven en stukken uit, zooals zij die op het kantoor in haar zak gelegd heeft; van ongeduld of voorkeur eischen is dus geene sprake; flink en kortaf wijst zij die voordringers af.

De ongeduldigste en haar het minst sympathieke is in dezen nazomer eene jonge dame uit Munchen, door de logeergasten — „de mooie kleine" betiteld. Tot versterking harer zenuwen is zij in die goud uitstralende augustusdagen naar hier gekomen, door haar echtgenoot begeleid, wien zijne drukke dokterspraktijk daags daaraanvolgende weder naar huis riep.

„Die heeft iets, iets heel bijzonders, wat haar zoo gejaagd en koortsig naar hare brieven laat uitzien, iets wat niet heelemaal in den haak schijnt te zijn," heeft de slimme Agaat al spoedig opgedoken. De vele briefkaarten en brieven met het doktersadres van den echtgenoot wekken die ontroering niet! — Maar wat gaat het Agaat ook aan! Die weet en ziet zooveel en ziet toch niets. Dat het vrouwtje zekere brieven met een zeker adres niet toevertrouwt aan de brievenbus daarboven, maar haar die altijd eigenhandig toestopt om mee te nemen, is onze Agaat immers om 't even!

Als een najaarsbloem staat de kleine vrouw in een onpraktisch lange lila zomerjapon dan altijd op het sappige grasveld onder het huis, waar Agaat met hare vlakke, lange stappen bij het vlug klimmen het eerste aankomt.

„'t Is in orde!" zegt de bodin kortaf, neemt haar den brief af en spoedt zich verder. Rusteloos, zonder stil te staan, als door innerlijke veerkracht van alle vermoeidheid ontheven, stapt zij nu op den naasten rechten weg dalwaarts voort. Alsof zij iemand haar hoorde roepen, alsof men haar aan een onzichtbaar koord trok, zoo flink schrijdt zij voort. Dan echter, na een uur loopens, vermindert haar spoed. Als een groot, trouw, blauw oog kijkt het haar uit den dalgrond aan. Een door boschage en dennen omringd meer van eene eigenaardig diep blauw-groene kleur, van

het middelpunt uit zwart-blauw doorstraald, als eene wezenlijke iris, vult de gansche breedte van het dal. Aan dezen kant van den oever schommelt in de nabijheid van een hut een bootje. Een jonge schippersmaat haakt even den ketting van den ring en roept haar daarbij een luid goejen avond! toe. Als eene verademing trilt het door Agaat's ledematen: de vreugde van eens goed uit te rusten, de eerste, eenige, volledige rust op haar langen dag.

Zoo is 't elken avond, wanneer zij de boot aan den oever wachtende vindt. Een gevoel van rust en van voldaanheid vervult dan hare ziel, heldert dan de uitdrukking van zorgzaam plichtgevoel op hare geharde trekken op. De jonge maat, de zoon van den veerschipper, krijgt er een hartelijk bedankje voor, dat hij op haar gewacht heeft. Sedert tien jaren, zoo lang zij haar ambt vervult, bevleugelt iederen avond, waarop 't meer zonder ijs en bevaarbaar is, dezelfde hoop hare schreden. Het bootje, waarin de bewoners iederen avond naar hun woonplaats terugkeeren, beteekent voor haar ruim een half uur winst, een vroeger thuiskomen bij haar zieken, lammen man, een half uur geluk méér voor hem, een half uur avondvrede méér voor allebei.

En voor haar alléén nog iets onbeschrijfelijk genotvols: deze avondtocht over 't meer! Zelden heeft Hans buiten haar nog menschen in de boot. En al mocht dit ook wezen, de lieden uit den omtrek zijn 't gewoon, dat Agaat des avonds vermoeid en stil is. Zwijgend over den rand der boot in 't geheimzinnig donkerblauw van 't meer te turen, heeft voor haar een nooit verzwakte bekoring. Wanneer daarbij de avondhemel zijne laatste rozige wolken in het meer weerspiegelt of de scherp geslepen maansikkel haar glans daarin bekijkt, komt niets de plechtige stemming in haar gemoed nabij. Feestavond is 't dan voor haar! — Ach, wat is dat voor eene heerlijke gewaarwording! Zij houdt van 't meer — als het vertrouwelijkste tehuis lonkt het haar toe. Ieder boschage kent zij aan den oever, elken straal der wonderbare iris. Ginds, naar 't midden toe, is die donkere vlek, die van ondoorgrondelijke diepte spreekt, waaruit al hare rust, al hare kracht afkomstig is! — — —

Agaat houdt van 't meer. Want een dieper uitrusten dan dat

der vermoeide voeten komt over haar bij elke dergelijke vaart! Met haar diepste leven staat het meer in verband — met haar voor allen verzwegen, uiterst zwaar lot.

De „mooie kleine vrouw" heeft op 't grasperk weer eens op Agaat gewacht, omdat zij den moed niet had, haar brief in de door gasten gevulde veranda boven, aan de bus toe te vertrouwen, zij, die anders alles aandurft, die zelfs flinkweg durft weigeren, wanneer de anderen haar voor gezamenlijke tochten uitnoodigen en zij eenzaam hare kleine wandelingen doet. Verlegen staat zij daar en heeft den brief in haar zak vast. Waarom brandt die haar zoo? Niets staat er in, als eene onverschillige, voorname, koele toestemming! Iemand die met den vrede van haar leven en van hare echt den vorigen winter een koud, betooverend spel scheen te spelen, waaronder hare vroolijkheid en hare gezondheid aan 't wankelen geraakte, verzoekt, haar een paar uurtjes hier te mogen bezoeken om afscheid te nemen voor eene lange reis in 't verre buitenland. En gelijk het haar den laatsten winter magnetisch naar alle partijen trok, waar zij toch rilde en beefde onder zijne blikken, zoo dwong het haar nu tot dit toestemmend antwoord. Zij maakt zich zelve wijs, dat dit het besluit zal zijn. Koud en onverschillig zal zij hem tegemoet gaan, alsof geene gedachte aan hem hare ziel ooit ontroerd hadde. En toch klopt haar 't hart zoo wild, zoo vol verwachting; en toch vliegt haar 't bloed purperrood in 't fijne gelaat, als zij den brief nu der bodin in de hand wil stoppen. Zij schaamt zich over hare verlegenheid, haar mal blozen. Of Agaat haar tot het meer wil meenemen, vraagt zij alleen en laat den brief voorloopig weder diep in haar zak glijden. Agaat kijkt haar verwonderd aan. Bevreesd zijn om alleen te gaan, hier in 't dal! Dat vindt ze al erg kinderachtig! Hier is nergens eenig spoor van gevaar, verklaart zij, en zij vertelt het mevrouwtje, hoe menigmaal zij dezen weg gegaan is, in welk weder en bij welke duisternis ook.

Uit haar eigen gedachten gerukt, luistert de jonge vrouw plotseling met warme belangstelling naar dat relaas en zou er zoo heel graag meer van hooren. Deze vreemde lotsbeschikking trekt haar machtig aan, sleept haar met zich mede. Zij vraagt en vraagt, met toenemende belangstelling, en niet slechts met opper-

vlakkige nieuwsgierigheid, zooals de anderen zoo menigmaal. De zwijgzame Agaat wordt nu tegen hare gewoonte in spraakzaam. Zij heeft aan een wat voorbarig vooroordeel toegevende, tot nu toe dat heet gebakerde, haastige mevrouwtje niet kunnen zetten. Voor de eerste maal neemt zij haar nu eens onbevooroordeeld op. Een lief gezichtje en vol uitdrukking kijkt naar haar op, half kinder- half vrouwegelaat, nu niet meer trillend van innerlijke onrust, maar gerust gesteld, bedaard door hartelijke deelneming.

Dat Agaat voor haar zieken man dien dagelijkschen tocht maakt! „Je houdt zeker héél veel van hem, he?" vraagt zij ontroerd.

Agaat zegt warm en kalm: „Ja, zeker! — Hij is geduldig, goed en zacht. — — Door het storten van een besneeuwd en bevrozen bergpad is hem 't ongeluk overkomen. Van de ruggenuwen ging de verlamming uit."

„Was-je al lang getrouwd, toen 't gebeurde?"

„Nog in 't geheel niet," herneemt de bodin. „Veertien dagen voor de bruiloft was 't gebeurd."

„Mijn hemel! En ben-je hem trouw gebleven in zijn ongeluk, je liefste?"

Agaat zegt langzaam en nadenkend: „Mijn liefste? Dat was hij niet eens! Wij hadden verkeering samen," verklaart zij als antwoord op een vragenden, verbaasden blik. „En ik mocht hem gaarne lijden, lang reeds, altijd zelfs, toen nog een geheel andere mijn hart vervulde. Dát was mijn liefste!"

„Lieve, goede vrouw Agaat, dat moet-je mij vertellen! Alles, heel precies! 't Is me alsof ik 't weten moest! De lui ginds zullen er geen woord van mij hooren. De eene vrouw vertelt het aan de andere vrouw!" Eene heele poos ziet men de harde trekken van Agaat zich zenuwachtig bewegen.

„Kijk, zoo was 't," begint zij ten slotte. „Mijn man heeft naar mij verlangd, zoo lang ik denken kan; maar ik niet naar hem. Ik heb 't al geweten, dat het diep bij hem zat, en 't heeft mij zeer gedaan, als ik er aan dacht, maar véél heb ik er toen eigenlijk niet aan gedacht. De andere, mijn wezenlijke liefste, die had me letterlijk heelemaal betooverd. Die had mijn hart en ziel geheel en al, en ik had krankzinnig van geluk kunnen worden,

toen die begonnen is, vriendelijk en lief tegen mij te zijn. Die kon me praten! Regelrecht op 't hart af! Jager was hij, en ik dienstbode in het hôtel De Leeuw. Wij waren samen aan 't verkeeren en hadden elkander lief, kijk! Toen is 't ongeluk gebeurd: eene vechtpartij in 't logement, waarbij mijn jongen als dol en onzinnig op een nijdigen, ellendigen vijand losgetrokken is. Voor dood is hij, badende in zijn bloed, daar neergezegen. En mijn liefste is op de vlucht gegaan. Door zijn broeder in 't andere dal ginds is hij van reisgeld voorzien. Daarop heeft hij uit Genua geschreven, dat hij naar Amerika ging. Twee jaar lang zou ik op hem wachten en hem trouw zijn. Dan zou hij er wel bovenop zijn! En dan zou hij mij komen afhalen! Toen heb ik hopen en wachten geleerd! Van dag tot dag, van avond tot morgen, van morgen tot avond, altijd maar Bart, den postbode, tegemoet gezien. Brengt hij mij nu mijn geluk? — En nòg een jaar! — En nóg een half jaar! — Toen heeft Bart zich eens naast me op de bank neergezet, toen ik van louter wanhoop ineengezakt was en hardop gesnikt had, en heeft hij gezegd, dat hij ook wou, dat hij zoo eens ferm uitweenen kon! Wat hij uitgestaan had om mij, heeft hij me toen beleden. En toen is voor 't eerst dat innige groote medelijden met hem over mij gekomen. En toen heeft het mij niet meer losgelaten, en uit louter erbarmen heb ik hem beloofd, zijne vrouw te worden, daar ik immers door den andere vergeten werd. Wij hebben toen een woning gehuurd en den trouwdag bepaald. Acht dagen voor dien dag hebben ze hem verminkt uit het gebergte naar 't dal gebracht. Met hem was 't gedaan. Hij gaf mij mijn woord terug, dat was 't eerste wat hij tegen mij gezegd heeft. Toen heb ik 't bijna uitgeproest in al zijn leed. Mij m'n woord terug geven — dat heeft niemand behoeven te doen! Aan zijn ziekbed zijn wij getrouwd. Ik heb hem verpleegd en dadelijk aanvraag gedaan om hem te vervangen. Bij wijze van proef hebben ze me dit dadelijk toegestaan. Daarop voor langeren tijd — —"

„En — de andere?"

Toen sprak Agaat wederom eene poos geen enkel woord en bleef zelfs stilstaan. Ernstig tuurde zij in het diepe blauwe oog van 't meer, dat tusschen de weiden en 't bosch opgesloten was

en nu in zijn wonderbaar kleurenspel aan hare voeten lag.

„Wel!" sprak zij toen diep ademhalend en voortstappend, „dat mag u voor mijn part ook weten. Ja, warempel ja! Een paar dagen voor onze bruiloft heb ik me den lang gewenschten brief zelf met de anderen van 't postkantoor afgehaald! De zieke destijds in bed — ik met den postzak onderweg — en dat! En wat een brief! De gansche oude liefde daarin en vreugde en gelukzaligheid, dat er nu eindelijk na hard tobben een betere tijd gekomen was! Kom dus, schreef hij, wanneer je nog van me houdt en vrij bent, schrijf me dan! Dan zal ik je dadelijk reisgeld overzenden."

De aangedane stem der jonge vrouw vroeg: „En u?"

„Het was immers te laat!" zei Agaat eenvoudig. „Het was immers beslist, wat mij te doen stond! — Maar keer nu om — naar huis, mevrouwtje. Ik dank u wel, dat je me aangehoord hebt."

„Ik vaar mee over 't meer en terug," zei de andere. „Niets daartegen inbrengen! Ik kom nog bijtijds terug en behoef mij immers om niemand te storen. Ik moet u nu nog een poosje aankijken, vrouw Agaat, en nog hooren, hoe je 't verder gesteld hebt. Was 't niet erg zwaar? Heeft het niet machtig gelokt?"

Nu glimlachte de bruine Agaat heel kalm en tevreden voor zich zelve heen. Zij kan nu niets meer vertellen, Hans wacht immers. Het mevrouwtje laat zich echter niet afwijzen, zoodat zij dus te zamen in 't bootje stappen. Over 't meer gaat men al zwijgende verder, tot aan die plek, waar het glinsterende blauwgroen het allerdonkerst wordt.

Daar trekt Agaat hare blonde buurvrouw op eens stil aan haar lila japon. En haar slechts beteekenisvol naar de diepte wijzend, fluistert zij snel:

„Daar ligt het begraven! Diep gezonken! Een steen aan den brief gebonden — en toen naar beneden. Niemand heeft het ooit vernomen. Hoe machtig het mij ook verlokt heeft — daarmee was 't uit! En ik ben 't ook te boven gekomen. Hij ook. Dat heb ik door zijn broer gehoord. Hij heeft een Amerikaansche tot vrouw. Hem gaat het goed. Mij ook! — 't Meer — och mijn meer!" — —

Ginds aan den oever zeggen beide vrouwen elkaar vaarwel.

Dat is een goede handdruk! De jonge visscher geeft Agaat van daag geen vischzoo mee voor het logement, om zijn tweede passagier dadelijk weer terug te roeien. Wat blikt de kleine, onrustige vrouw nu helder en klaar in 't rond! Alle opgewondenheid schijnt van haar geweken, met diep genot ademt zij van haar scheepje uit de schoonheid van den avond in: het wegsmeltende goud in de heldere lucht, den gloriekrans op de hooge toppen, het streelen van den warmen adem des winds en 't geklep van 't dorpsklokje.

Daarbij verscheurt zij met de lange, fijne vingers spelend een wit blaadje schrijfpapier, en strooit de als sneeuwvlokjes zoo fijne snippers op 't meer.

„Uit! Voorbij! Afgedaan!" denkt zij blijde. „Reis gelukkig, mijn consul, en vergeef me, dat uw brief onbeantwoord blijft!"

En over het meer klinkt plotseling helder en jong — een krachtig avondgezang.

„Wat voor een heldere stem heeft ze," mompelt Agaat onder 't loopen. „Nu — ik had het niet gedacht — dat is toch een goed, lief schepsel."

En de bodin gaat blijmoedig en kalm naar haar dorp toe, in welks kleinste huis haar man bij zijn eenvoudig snijwerk, dat hij in zijn lang lijden geleerd heeft, verlangend luistert of hij het trappen harer groote beslagen schoenen nog niet hoort.

---

jaargang.

HET

LEESKABINET

MAANDSCHRIFT

GEWIJD AAN

VADERLANDSCHE EN BUITENLANDSCHE LETTERKUNDE

ONDER REDACTIE VAN

JOHAN GRAM.

October 1901.

MET PLATEN.

LEIDEN.
L. VAN NIFTERIK Hz.

Ter aankondiging ontvangen boeken

Sedert 1 September 1901.

Het Boek van Klein-Broertje. Roman uit het Huwelijksleven. Naar het Zweedsch van Gustav af Geyerstam, door Ed. Thorn Prikker. Amsterdam, C. A. J. van Dishoeck.

Vivat's geïllustreerde Encyclopedie. Verklarend en beschrijvend Woordenboek, naar de nieuwste bronnen bewerkt door J. Kramer, met medewerking van een groep bevoegde deskundigen. Afl. 17. Amsterdam, Uitgevers-Maatschappij „Vivat".

De Natuur, Aflev. 9. Utrecht, J. G. Broese.

☞ Aan H.H. Uitgevers wordt beleefd verzocht, bij de toezending hunner werken ter beoordeeling, tevens de prijzen te willen opgeven.

Alle Correspondentiën betreffende de Redactie moeten worden gericht tot den Heer JOHAN GRAM te 's-Gravenhage.

Ongevraagde bijdragen, die niet worden opgenomen, zullen niet teruggezonden worden, tenzij de frankeerkosten door den afzender er bijgevoegd zijn.

HET LEESKABINET.

HET
LEESKABINET.

MAANDSCHRIFT

GEWIJD AAN

VADERLANDSCHE EN BUITENLANDSCHE LETTERKUNDE

ONDER REDACTIE VAN

JOHAN GRAM.

[Jaarg. 68

VOOR 1901.

VIERDE DEEL.

LEIDEN,
L. VAN NIFTERIK Hz.
1901.

INHOUD.

INHOUD.

DE PLATEN ALDUS TE PLAATSEN:

HET SANATORIUM ORANJE-NASSAU'S OORD BIJ RENKUM.

HET SANATORIUM ORANJE-NASSAU'S OORD BIJ RENKUM.

DOOR

JOHAN GRAM.

(*Met Plaat*).

Kon men rustiger, liefelijker en doeltreffender oord voor een sanatorium kiezen? Aldus moet een ieder bij zich zelven denken, die, uit de statige, donkere beukenlaan komende, het voormalig kasteel met de zich daaraan sluitende reeks gebouwen op het zacht golvend terras ziet oprijzen. De overgang uit het halfduistere blårengewemel in de door de zon bestraalde lichtplek verrast en verblijdt. Daar ligt het zoogenaamde „Paleis", wat eigenlijk niet meer dan het buitenverblijf van een patriciër of edelman was, voor u. Hieraan koppelt zich op voegzame en geleidelijke wijze, een reusachtigen halven cirkel beschrijvende, welks beide uiteinden naar het zuidwesten wijzen, die reeks roomkleurig gepleisterde gebouwen vast, welke met hunne afwisselende groen verglaasde baksteenen en frisch roode daken zulk een vroolijken, blijmoedigen toon in dit rijke landschap brengen. Naar symetrie of gelijkvormigheid is niet getracht: men heeft alleen doel en bestemming voor oogen gehouden en de esthetiek het allerlaatst een woord mee laten spreken.

Aan wees-, zieken- of verplegingsgesticht herinneren deze schijn-

baar grillige lijnen en willekeurige toegangen in het geheel niet. De boomgroepen, die men hier en daar terecht gespaard heeft, brengen hun welkom lommer aan, en onttrekken op enkele punten de gebouwen aan het oog van den bezoeker.

Wendt men op het uitgestrekte, zacht glooiende terras den rug aan dien bebouwden halven cirkel, dan begroeten u het prachtigst geboomte en de eerwaardigste stamhouders in het rond.

Al het grootsche der natuur-eenzaamheid doordringt u.

Aan uwe rechterhand, tegenover het grijs-bruine hoofdgebouw, onder de schaduw van eiken en dennen, bespeurt ge een frissche, smaakvolle woning, waarin de geneesheer-directeur van het Sanatorium zetelt. Als het wakend oog waaraan niets ontsnapt, als de slotvoogd dezer kolonie, heeft de beheerder daar zijn kwartier gevestigd. Doch alvorens de gewichtige taak op Oranje Nassau's Oord te aanvaarden, heeft Dr. Donath eerst in Duitschland en Oostenrijk tal van sanatoria bezocht en er tijdelijk vertoefd, ten einde door onderlinge vergelijking, voor het alhier te stichten heiloord het beste en duurzaamste te kiezen.

* * *

Dit uitgestrekt landgoed, vroeger toebehoorende aan graaf van Rechteren van Appeltern, werd door Koning Willem III van dezen gekocht en aan zijne echtgenoote, Koningin Emma, ten geschenke gegeven. Toen in 1898 onze veelbeminde vorstin hare taak als regentes van het koninkrijk nederlegde, schonk zij het Nederlandsche volk dit kostbare landgoed, ten einde daarop een Sanatorium voor long- en borstlijders te stichten. Voor de inrichting van het geheel werd daarbij eene koninklijke gift ter beschikking gesteld. Het nationaal geschenk, dat de dankbare Nederlandsche natie had bijeen gebracht, werd door H. M. grootendeels dáárvoor bestemd.

De opening van dit Sanatorium is eene gebeurtenis, die geheel Nederland met blijdschap mag vervullen. Bij den bouw en de inrichting zijn kosten noch moeite gespaard, om te voldoen aan de eischen, welke de wetenschap aan de behandeling van longlijders in Sanatoria stelt.

Het voorloopig bestuur, dat H. M. de Koningin-moeder bijstond bij den bouw van het Sanatorium, heeft getracht van de Koninklijke stichting een model-inrichting te maken, welke als voorbeeld zal kunnen dienen voor Sanatoria van kleineren omvang, die na verloop van tijd zullen blijken noodig te zijn als aanhangsels van groote ziekenhuizen, opdat op de algemeene ziekenzalen de lijders aan tuberculose niet meer behoeven te worden opgenomen. Gevaar van besmetting voor de andere patiënten wordt hierdoor zeer verminderd. Genoemd bestuur werd daarbij krachtig voorgelicht door den heer Roelof Kuipers, ingenieur-architect te Amsterdam, die eene ernstige studie heeft gemaakt van den bouw van Sanatoria voor longlijders en naar wiens ontwerpen de geheele stichting is gebouwd.

* * *

In het jaar 1859 kwam de geniale arts Dr. Herman Brehmer, overtuigd van de geneesbaarheid der tuberculose, en niet minder overtuigd, dat de behandeling naar een vastgestelden leefregel onder voortdurend geneeskundig toezicht, in een opzettelijk voor longlijders ingericht gebouw aanbeveling verdiende, op het denkbeeld om het eerste Sanatorium te Görbersdorf te stichten. Brehmer was van meening, dat eene zekere hoogte boven den zeespiegel en bijzondere eischen ten aanzien van het klimaat onontbeerlijk waren, om in zulke Sanatoria goede resultaten te verkrijgen. De ervaring der laatste jaren heeft echter geleerd, dat Sanatoria, die inderdaad niet kunnen bogen op een bevoorrecht klimaat, even goede resultaten opleveren als de Sanatoria, die zich in eene landstreek bevinden, waar het klimaat aan alle eischen beantwoordt. Wat is een modern Sanatorium voor longlijders? vraagt Dr. S. A. Knopf in zijn bekroond geschrift „De Tuberculose als volksziekte en hoe zij kan worden bestreden," (vertaald en voor Nederland bewerkt door Dr. Donath). En het antwoord luidt: „Het is eene inrichting in eene gezonde streek, die vrij van stof is, en waarin slechts patiënten in behandeling komen die lijden aan borst- en halstuberculose. Overal (in huis en in tuin) is men er met groote nauwkeurigheid op bedacht, eene besmetting van beambten en bezoekers en van de buren van het Sanatorium te voorkomen, als-

mede nieuwe infectie van de patiënten zelve te verhinderen. De voorzorgsmaatregelen om de sputa (uitwerpselen) onschadelijk te maken, worden derhalve in het Sanatorium met de allergrootste gestrengheid in acht genomen.

„In een sanatorium leven de zieken om zoo te zeggen dag en nacht in de frissche lucht. Over dag liggen zij op gemakkelijke stoelen, gaan wandelen, of oefenen zich in adembalingsgymnastiek. Het is merkwaardig, hoe longlijders zich van lieverlede gewennen aan de luchtkuur. Weersverandering, koude, en zelfs wind, als hij ten minste niet te sterk is, verhinderen zelden, dat het grootste deel der zieken zich plichtmatig in de veranda's op de stoelen bevinden."

De vraag, waar men Sanatoria voor longlijders moet bouwen, is zeer dikwijls behandeld en beantwoord in dien zin, dat het er weinig toe doet, in welke landstreek men deze inrichtingen bouwt, mits de gekozen plek beschut zij tegen wind en verwijderd van de centra der samenleving, opdat de lucht zoo zuiver mogelijk zij. Aan al die eischen beantwoordt het Koninklijk landgoed „Oranje Nassau's Oord" volkomen, en de resultaten, welke men hier kan verwachten, zullen zeker niet onderdoen voor die welke in verschillende Noord-Duitsche Sanatoria zijn verkregen.

Om den schadelijken invloed der noord-oosten winden zooveel mogelijk te ontwijken, heeft men het Sanatorium in den vorm van een halven cirkel gebouwd. Voor hetzelfde doel is de bodem aan de oostzijde tot een heuvel opgehoogd, welke met sparrenhout is beplant. Zelfs is men zóó ver gegaan, dat men, ter vermijding van stof, elk rijtuig een omweg laat maken om den hoofdingang van het Sanatorium aan de achterzijde te bereiken. Die hoofdingang zelf is hoogst eenvoudig en brengt u onmiddellijk voor het kantoor der boekhoudster. Op de daaraan grenzende ruime vestibule volgt vooreerst de kamer der adjunct-directrice, en vervolgens de spreekkamer van den geneesheer-directeur.

Alle wanden zijn bestreken met zonca-verf, welke de bijzondere eigenschap heeft, dat zij onmiddellijk op den muur kan aangebracht worden, hoe nat deze ook nog zijn moge, en tevens, dat de wanden terdege gedesinfecteerd kunnen worden.

Alle vloeren van het Sanatorium zijn van cement-ijzer, systeem

Monier. Die cement-ijzeren vloeren zijn in de eetzalen, gangen, veranda's en andere ruimten afgedekt, deels met torgament — eene soort van houtgraniet — deels met terrazzo of mozaïek. In de slaapkamers ligt linoleum op den cement-ijzeren vloer.

In dezen nieuwen bouw vindt de patiënt alles wat hij behoeft: slaapkamers voor 2, 4 en 6 patiënten; lange veranda's op alle windrichtingen, een wintertuin, waar, alnaarmate de wind zich openbaart, de groote ramen voor óf achter geopend kunnen worden. Den minvermogenden longlijder, die eene slaapkamer met een, drie of vijf mede-patiënten deelt, wordt dit gedwongen samenzijn verlicht, doordien men door een vernuftig omkleppen van een drietal paneelen die aan de ter zijner beschikking gestelde kast bevestigd zijn, de legerstede in een vrij hoekje herschept, waarin de patiënt zich vrij en onbespied bewegen kan. Is de patient bemiddeld genoeg, om boven de verplegingskosten van *f* 2.50 per dag, nog *f* 2.50 of *f* 5.— voor een geheel vrije kamer te betalen, dan staan in het hoofdgebouw, het voormalig paleis, vertrekken ter zijner beschikking.

Behalve deze slaapkamers en open en gesloten veranda's, zoogenaamde lig-galerijen, waar de lijder op een ligstoel met matras de zuivere lucht inademt, vindt men hier badvertrekken, de lees- en conversatiezaal, de groote eetzaal en aan den uitgang naar het park de Laarzenkamer, waar de patiënt bij het in- en uitgaan van schoeisel verwisselt, opdat er geen stof in de lokalen verspreid worde. Aanvoer van frissche buitenlucht, zelfs des winters, door middel van geopende vensters, is eene eerste voorwaarde in deze stichting.

De verwarming geschiedt door laagdruk-stoom. De buizen loopen onder het gebouw door een tunnel, die 78 meter lang en 1.80 meter hoog is. Evenals de vloeren is ook deze tunnel van cementijzerdraad gemaakt. De stoom wordt afgevoerd uit het machinegebouw, dat gebouwd is nabij de plaats, waar zich de vroegere stallen bevonden. Ook de electro-motor voor de electrische verlichting is daar geplaatst. De electrische geleidingen loopen natuurlijk door het geheele gebouw en zijn overal zichtbaar gelaten, opdat men de oorzaak van eventueele storingen onmiddellijk zou kunnen nagaan.

De wasscherij, waaronder de desinfectie-oven begrepen is, en de geheele keukeninrichting, naar de nieuwste vindingen en door stoom gedreven, bevinden zich in de vroegere stalgebouwen. Van hieruit, een afstand tusschen hoofdgebouw en bijgebouw van ongeveer 150 meter, zal het eten in een electrisch wagentje naar de beide eetzalen worden vervoerd. Van etenslucht is dus geenerlei sprake.

In de nabijheid van het machine-gebouw bevindt zich ook de zoogenaamde biologische filter, een rottingsbassin, waarheen alle faecaliën geleid worden, welke zich daarin ontleden onder de werking van bacteriën die leven kunnen zonder de aanwezigheid van zuurstof. Als zuiver water, helder gelijk kristal, wordt de inhoud van dezen filter ten slotte in de naburige beek overgebracht, nadat het vooraf eenige uren op een coaks-filter-bed aan de lucht is blootgesteld geweest.

* * *

Ofschoon de bedoeling der milde geefster is: dit Sanatorium te bestemmen voor den middenstand, is niettemin door H. M. de Koningin-moeder de grondslag gelegd voor een fonds, waaruit de verplegingskosten voor onvermogende longlijders kunnen betaald worden. Jhr. De Ranitz, Voorzitter van het voorloopig Bestuur der Stichting, deelt in Het Handelsblad van 17 Sept. jl. mede, dat er reeds een „Emma-fonds" is opgericht, waarvan de renten uitsluitend zullen worden bestemd ter tegemoetkoming in de verpleegkosten van on- en minvermogenden.

Wanneer men weet, dat er jaarlijks in ons land ruim 8000 menschen aan longlijden sterven, dan moet de stichting van dit Sanatorium, hetwelk zich met de beste van dien aard in het buitenland kan meten, ons met groote dankbaarheid vervullen. Door deze Koninklijke schenking toch zullen velen, die nimmer konden denken aan eene Sanatorium-behandeling, hetzij wegens de kostbare reis, de vreemde taal of om welke beweegreden ook, nu binnen de grenzen van ons Vaderland even goed als in den vreemde kunnen geholpen worden.

ALLEEN.

Tooneelstukje in één Bedrijf.

DOOR

J. TERSTEEG.

Personen:

Van Welting, weduwnaar.
Grete, zijn nicht.
Mevrouw Hensvelt, weduwe, } **huisvrienden van Van Welting.**
Langenberg, }

(Huiskamer bij Van Welting; brandende haard links; tafel met brandende lamp rechts.)

Grete (*bezig de kamer wat op te ruimen en thee te zetten*).

Als oom nu maar in een goeie bui is van avond! Want Frits heeft gelijk: ik moet met oom over ons engagement spreken; we hebben het al veel te lang verborgen gehouden. Verbeeld-je eens dat hij er van achter af iets van hoorde! En bovendien: oom zou gelijk hebben, als hij heel boos was omdat ik hem niet in

vertrouwen genomen heb — ik ben heelemaal van oom afhankelijk, ik heb alles aan hem te danken!

En toch is 't zoo moeilijk! Hij is over zoo iets niet goed te spreken. Hij zegt altijd: „jullie met je gepraat over trouwen — je komt pas kijken! Wacht nog maar een paar jaar. Ik kan je trouwens voorloopig niet missen ook." En daar heeft oom gelijk in: alleen of met een huishoudster zou hij 't niet kunnen stellen. Ik ken hem zoo door-en-door, en weet zoo precies hoe hij alles hebben wil....

Mevrouw Hensvelt, (*steekt eerst voorzichtig haar hoofd door de middendeur, daarna binnen. Goed geconserveerd, maar toch op jaren; een tikje coquet — vooral niet overdreven.*)

Is Welting er nog niet? Dat komt juist goed. Dag lieve Grete, hoe gaat het je?

Grete.

Dag mevrouw Hensvelt, hoe maakt u het! U bent erg vroeg van avond. Oom zal vooreerst wel niet komen; hij doet z'n gewone dutje-na-tafel. Dat vertel ik u in vertrouwen, hoor! Oom wil niet graag weten dat hij overdag slaapt. Tegenover de buitenwereld lijkt hij graag tien jaar jonger!

Mevrouw Hensvelt.

Ja, ja, dat weet ik.

Grete.

Geeft u mij uw hoed en mantel maar. Wat ziet u er feestelijk uit! 't Lijkt wel of u jarig bent!

Mevrouw Hensvelt.

Ja, ja, je ziet het goed, er is iets bijzonders. Daar wou ik je nu juist over hebben. Nee, ik doe me goed nog niet uit, ik ga weer weg....

Grete.

Hè? gaat u weer weg? En 't is Dinsdag, uw vaste avond! De dominosteenen liggen al klaar, en straks komt meneer Langenberg ook.

Mevrouw Hensvelt.

Maar ik kom weer terug. Ik wou alleen nog even een paar boodschappen doen, en daarom kwam ik jou zeggen dat ik misschien wat later zal zijn dan anders.

Grete.

Maar wat is er dan voor bizonders? U bent zoo.... zoo anders dan gewoonlijk....

Mevrouw Hensvelt.

Er is dan ook iets héel gewichtigs met me gebeurd vandaag. Ja, wees maar eens nieuwsgierig. We hebben.... e.... ik heb de kennissen een verrassing bereid! — Oom kan toch niet binnenkomen? —

Grete.

Neen, weest u maar niet bang, ik hoor hem hier snurken!

Mevrouw Hensvelt.

Ja, ja, iets heel gewichtigs. (*Coquet*). Kun je 't niet raden?

Grete.

Neen, heusch niet....

Mevrouw Hensvelt.

Nu, enfin.... ik wil 't jou wel zeggen. Maar 't blijft nog tusschen ons, hoor! 't Moet vanavond een verrassing zijn. Ik.... e....

Grete.

Nu?

Mevrouw Hensvelt.

Ik.... (*zenuwachtig lachende*) ik ben verloofd! Ja, ja. Vanmiddag is 't er door gegaan.

Grete.

Neemaar!!

Mevrouw Hensvelt.

Vind je dat zoo ongeloofelijk? Waarom zou ik niet verloofd kunnen zijn?

Grete.

O neen, ik vind 't volstrekt niet ongeloofelijk, integendeel.... maar....

Mevrouw Hensvelt.

Wat máar? Heb ik er soms den leeftijd niet voor?

Grete.

O neen, zeker niet, 't kwam alleen maar zoo onverwacht. Wel ja, waarom zou u niet geëngageerd kunnen zijn!

Mevrouw Hensvelt.

O zoo. Ik mag er wezen, al zeg ik 't zelf. In menig opzicht steek ik de jonge meisjes den loef af!

Grete.

Zeker, zeker. Ik hoop, dat ik er op mijn veertigste nog zoo jong uitzie!

Mevrouw Hensvelt.

Nu, nu — je flatteert me. Ik ben acht.... e.... vijf-en-veertig. Maar ik mag er zijn, al zeg ik 't zelf.

Grete.

Acht-en-veertig! Daar had ik u toch niet voor aangezien! Maar vertelt u eens — wie is de gelukkige? Mag ik dat al weten?

Mevrouw Hensvelt.

Hoor eens, nu vraag je de boeren de kunst af. Dat moet nog een geheim blijven. Een verrassing. Je zult het van avond wel hooren. Nog aan niemand wat vertellen!

Grete.

Ik ben vreeselijk benieuwd!

Mevrouw Hensvelt.

Dan moet je je nieuwsgierigheid nog maar wat bedwingen. Maar nu ga ik heusch weg, anders mocht Van Welting eens komen. Dag kindlief, tot straks. (*Neemt een roos van haar borst, en kust die*). Van hèm! (*Bij de deur zich omkeerend en weer terug.*) Zeg — zou je niet kunnen zorgen dat het wat feestelijk is van avond? Iets bizonders, wat champagne bijvoorbeeld....

Grete (*lachende*).

Wel zeker kan ik daarvoor zorgen. U weet, oom houdt van wat lekkers, hij heeft een goeien wijnkelder. Maar wat bent u buitensporig! Champagne! En dat ù, die nooit iets van dien aard gebruikt!

Mevrouw Hensvelt.

Ja, dat is zoo. Maar och, van avond.... (*kust de roos*) van àvond.... Och, zoo'n dag als vandaag is toch ook wel iets buitengewoons in je leven. Jij weet dat nog niet zoo, maar ìk.... Nu, dag Grete, nu moet ik heusch weg. Tot straks! (*Af middendeur*).

Greta.

Dag mevrouw! (*Belt*).
Wel, wel, wie had dat ooit gedacht! Zoo geven de oudjes het voorbeeld. Was ik ook maar zoo gelukkig dat ik in 't publiek van mijn engagement mocht spreken!

Langenberg. (*Op door de middendeur; met zorg gekleed, roos in het knoopsgat; bedaard, oudachtig.*)

Goeienavond, mijn beste Grete, goeienavond. Wel, en hoe gaat 't?

Grete.

O, dank u wel, dat gaat nog al. U hoef ik het niet te vragen, u ziet er florissanter uit dan ooit.

Langenberg.

Ja, mij gaat 't best. Ik word letterlijk met den dag jonger. En hoe maakt de waarde gastheer het? Niet te veel last van den ouden dag?

Grete.

Oom zal wel dadelijk komen, meneer Langenberg. Hij rust een beetje.

Langenberg.

Welzoo. Zeker om moed te verzamelen voor het edele dominospel. We zullen hem weer eens duchtig mat zetten!

Van Welting (*om den hoek van de deur rechts*).

Grete! — O, ben jij daar al, Langenberg! Goeienavond! Ik kom dadelijk. — Grete, waar kan mijn scheermes toch zijn, ik zoek het overal.

Grete (*terzijde*).

Z'n scheermes? (*luid*). In de la vàn uw waschtafel, oom, daar heb ik het ten minste van morgen gelegd. (*Van Welting af*).

Wat wil oom nu met z'n scheermes beginnen? Hij scheert zich nooit 's avonds. Hij heeft 't trouwens van morgen al gedaan, zooals altijd.

Langenberg.

Hij zal er eens extra-mooi mooi willen uitzien. Misschien is ie wel verliefd!

Grete.

Verliefd! Dan moet er heel wat gebeuren eer óom verliefd wordt. Neen, al is tante nu ook al tien jaar geleden gestorven — vergeten zal oom ze nooit. Hij mag een beetje stug en eigenzinnig zijn, maar in den grond is hij heel fijngevoelig. Hij denkt nog altijd aan tante, dat weet ik zeker.

Verliefd! Neemaar! Die leeftijd is hij nu trouwens wel wat te boven.

Langenberg.

Nu, nu! Jullie jonge menschen denkt altijd maar dat je hart van perkament wordt, als je boven de veertig bent. Ik zou niet weten waarom ik bijvoorbeeld niet verliefd zou kunnen worden!

Grete.

Nu ja, ù! Maar u bent ook al weer 'n jaartje jonger dan oom. En u hebt ook geen last van de jicht, en bent nog niet zoo grijs.

Langenberg.

Zoo, dus je vindt dat ik er nog zoo kwaad niet uitzie, dat ik nog wel een kansje zou kunnen wagen. (*Schuift dichter bij; vertrouwelijk*). Zeg eens, Grete — (*goedig*) nee, nee, wees maar niet bang, ik zal jou niet vragen. hoor! Dat laat ik aan de jongelui over. — Nee, ik wou alleen maar zeggen — kijk me eens aan, Grete — vind je heùsch dat ik als getrouwd man een eenigszins behoorlijk figuur zou slaan?

Grete (*terzijde*).

Hij ook al! 't Zit in de lucht vandaag. (*Luid.*) Welzeker, meneer Langenberg, waarom niet.

Langenberg.

Zoo. Ja, dat dacht ik ook. Nu, (*geheimzinnig*) wie weet wat er nog gebeurt. Als je je niet haast, dan gaat je beurt heusch nog voorbij, zeg, Grete! 't Is of de tegenwoordige jongelui heelemaal geen gevoel meer voor het huwelijk hebben. Zorg dat je er bij bent, meid! (*Ondeugend*). Zijn er nog heelemaal geen plannen?

Grete.

Och, meneer Langenberg....

Langenberg,

Nu, nu, ik vraag 't maar zoo. Ik ben niet nieuwsgierig. 't Zou immers best kunnen en dan mag je 't je ouwe vriend Langenberg toch zeker wel vertellen!

Grete.

O zeker. Maar.... Och nee — ik denk voorloopig niet aan trouwen.

Langenberg.

Wat komt er dat droevig uit! Zeg eens meisje, je tobt toch niet met 'n gebroken hart?

Grete.

O neen, mijn hart is best in orde....

Langenberg.

Hoor eens, kindlief, er zit jou iets dwars; dat zie ik heel goed. Nog eens: nieuwsgierig ben ik niet, maar ik kan toch ook niet hebben dat je verdrietig bent. Mijn vroolijk zangvogeltje mag 't kopje niet laten hangen. Biecht eens op: is er wat? Kan ik je helpen? Kan je ouwe vriend Langenberg, die je zóo klein gekend heeft, iets voor je doen?

Grete.

Misschien.... ik weet 't niet. In elk geval wil ik 't u graag opbiechten. Aan niemand liever dan u. U bent altijd zoo goed voor me geweest.

Langenberg.

Daar heb je 't naar gemaakt!

Grete.

U moet weten, dat ik sedert veertien dagen in stilte geëngageerd ben. Hij is student in de medicijnen, maar kan eerst over een paar jaar dokter zijn. En dan verdient ie voorloopig natuurlijk nog niet genoeg om op te trouwen. Fortuin heeft hij niet, en u weet wel, dat ik ook niets bezit....

Langenberg.

Neen.... je ouwelui hadden nog al wat aan Van Welting te danken, hè?

Grete.

Ze waren grootendeels afhankelijk van hem. Ook de zusters en broers: die hebben aan oom hun positie te danken. Ik, de jongste, kwam bij hem aan huis, onder voorwaarde dat ik tot mijn vijf-en-twinstigste blijven zou, om 't huishouden te doen.

Langenberg.

Ja, daar heeft Welting me wel eens van verteld. Hij was dat vroeger al zoo met je vader overeengekomen.

Grete.

Precies. Nu, en u zult begrijpen....

Langenberg.

Dat die vijf jaar je wel wat lang vallen, hè, en dat je wel wat eerder vrij zou willen zijn?

Grete.

Dat is 't. Maar de moeilijkheid ligt hier in: oom geeft me als salaris een jaarlijksche toelage, die zoo ruim is, dat ik er heel wat van overhoud. Dat is tevens mijn pensioen, zegt oom altijd. Als Frits nu over twee jaar is afgestudeerd, zou ik juist genoeg hebben overgespaard om te kunnen trouwen en het den eersten tijd uit te zingen.

Langenberg.

Maar dan is de zaak nog al eenvoudig. Als we oom er nu maar toe konden brengen over twee jaar het kooitje open te zetten....

Grete.

Dan zou de vogel er nog maar niet zoo dadelijk uit mogen vliegen. Dat zou nog al egoist zijn tegenover oom, die niet buiten me kan, en 't nooit met een vreemde, een huishoudster, zou kunnen stellen. Het gaat toch niet aan om te zeggen: ziezoo, ik heb genoeg geld van u opgestoken, en nu ga ik maar weg.

Langenberg.

Dat is zoo. Hártelijk zou 't niet bepaald zijn.

Grete.

Bovendien is oom mijn voogd, en zou toch nooit zijn toestemming geven. Hij vindt 't bepaald verkeerd dat ik voor mijn vijf-en-twintigste trouw.

Langenberg.

Je hebt hem nog niet verteld van je engagement, hè?

Grete.

Neen. En ik hoor 't toch wel te doen. Vanmiddag schreef Frits

me trouwens 't bepaald noodig te vinden, dat ik er met oom over sprak. Oom heeft er niet alleen recht op, schrijft hij, omdat je alles aan hem te danken hebt, maar bovendien zouden de menschen kwaad gaan spreken, als ze ons voortdurend samen zien, zonder dat we officiëel verloofd zijn.

Langenberg.

Daar heeft Frits groot gelijk in.

Grete (*haalt den brief te voorschijn*).

Verder schrijft hij: „Ik kan me niet voorstellen, dat je oom niet voor rede vatbaar zou zijn. Hij is getrouwd geweest en weet dus wat 't zeggen wil, dat twee jongen menschen elkaar liefhebben. Dat wil zeggen, dat ze niets zullen ontzien om elkaar toe te behooren. Aan eęn liefde, sterk en eerlijk als de onze, mag geen ouder geslacht zich in den weg stellen. De toekomst behoort aan de jongeren, en de ouderen, die jong geweest zijn als zij, liefgehad hebben als zij, moeten hun die toekomst met vertrouwen in handen geven."

Langenberg.

Bravo! Flink gezegd! Je zou eer zeggen dat hij dichter was dan dokter. Maar gelijk heeft-ie. Wat drommel hebben die ouwe paaien er ook mee te maken als wij jongelui trouwen willen!

Grete.

Maar wat moet ik nu doen? Wat raadt u me? Ik heb er al zoo lang over nagedacht, en het maakt mij zoo bedroefd en moedeloos. Ik zie nog aankomen, dat we op die manier nooit trouwen!

Langenberg.

Misschien is er wel wat op te vinden. Geef mij dien brief eens.

Van Welting, (*van rechts op. L. steekt den brief in zijn zak*).

Daar was ik. Ik heb jullie laten wachten, maar ik moest me even scheren.

Grete.

Maar oom, dat had u toch van morgen gedaan?

Van Welting.

Jawel, maar.... e.... 't lijkt me zoo alsof mijn baard harder groeit dan vroeger. Bovendien, als mijn vriendin Hensvelt komt, zie ik er graag netjes uit — ze is zelf altijd zoo in de puntjes. Maar wat is ze laat van avond! Ze zal toch niet ziek zijn? (*Gaat bij de tafel zitten; langzaam en wat stijf van bewegingen; grijpt nu en dan pijnlijk naar zijn been. Dit laatste vooral bijzaak*).

Grete (*helpend*).

Neen, mevrouw Hensvelt komt wat later vanavond; ze had bezigheden, liet ze zooeven zeggen. Zit u zoo goed?

Van Welting.

Ja, ja, dankje. Neen, nu niet meer aan me been morrelen. Neen, ik heb geen bankje noodig vanavond. Mijn been doet heelemaal geen pijn.

Langenberg (*bij den haard*).

Is 't je wel warm genoeg? Zal ik er nog wat opgooien?

Van Welting.

't Is hier om te stikken. Wat duivel — jullie behandelen me als 'n zieke! Heelemaal geen voetebankjes en geen warme kachels noodig, hoor.

Langenberg.

Nu, ik dacht maar zoo. 't Is April, en je bloed is niet zoo warm meer als voor twintig jaar!

Van Welting.

Schei toch uit! Ik ben geen tachtig! Jullie willen me allemaal maar voor stokoud verslijten. Zeker omdat je er dan zelf gunstiger bij af meent te steken.

Grete, (*met pijp en tabakspot*).

Zal ik u maar vast thee inschenken, oom?

Van Welting.

Half acht — ja, graag. Ik ben liever niet over mijn tijd met

eten en drinken — dan bekomt 't me slecht. Wat is die Hensvelt laat, d'r zal toch niets zijn? — Zeg eens Grete, die karbonade van vanmiddag ligt als 'n steen op me maag. Heb je 'm wel zelf klaargemaakt?

Grete.

Nee, oom.... de meid. Ik....e.... had zoo weinig tijd van middag.... Ik moest noodzakelijk uit.

Van Welting.

Daar heb je 't al. Hoe dikwijls heb ik je niet gezegd dat je karbonade, wentelteefjes en stokvisch zelf moet klaarmaken! Dat zijn me lievelingsgerechten, daar heeft de meid geen gevoel voor. (*Steekt 'n gouwenaar op*).

Grete, (*ter zijde tot L.*)

Nù hoort u 't — als ik 't niet doe, is 't niet goed. Hoe zou oom me nu kunnen missen? Vanmorgen, toen oom brieven schreef, ben ik even de deur uitgewipt.... Ik had Frits in een heelen dag niet gezien.... en dadelijk is 't mis. Ach, u zult zien: we trouwen nóoit!

Langenberg.

Kom, kom, er zijn er wel méer getrouwd die 't nooit gedacht hadden!

Van Welting.

Grete, meisje, ik mis de krant. Maar lieve kind, waar zijn vandaag je hèrsens! Je legt toch al vier jaar làng 's avonds de krant bij me tabakspot — die je trouwens daarnet ook al bijna vergeten had!

Grete.

Hier, oom. Neem 't me maar niet kwalijk, ouwetje, ik beloof beterschap. (*Omhelst hem*).

Van Welting.

Wel kind, ik ben niet boos. Waarom zou je niet eens wat vergeten. 't Is alweer in orde, hoor.

Langenberg.

Goed, dat je een beetje bijkrabbelt, Welting! Grete vergeet zoo zelden wat, dat je wel eens wat door de vingers mag zien. Menigeen zou willen dat-ie zoo'n uitstekend, werkzaam, en daarbij zoo'n lièf huishoudstertje had!

Van Welting.

Waarachtig, zeker. Dat is ook zoo. — Wil je rooken? — Je hebt gelijk. — Hìer is 'n vlammetje. — Grete is er een uit duizend. En als ik eens wat brom — au! (*grijpt naar z'n been*) — is 't heusch zoo boos niet gemeend.

Langenberg.

Ik geloof dan ook, dat je haar niet graag zou missen, nietwaar?

Van Welting.

Als 't aan mij lag — zeker niet. Maar je weet nooit.... er kùnnen omstandigheden komen.... Ach Grete-lief, rijg eens even mijn schoen wat losser, de rechter, dat ding knelt me zoo miserabel.

Grete (*doet het*).

Maar oom, waarom hebt u eigenlijk uw pantoffels niet aan?

Van Welting.

Och, ik.... enfin, ik vind 't eigenlijk wel wat té huiselijk in gezelschap — er komt dan toch een dàme, niewaar....

Grete, (*ter zijde*).

Wat heeft oom toch voor jeugdige aanvechtingen vanavond? (*Luid*). Ziezoo, nu zal-ie u niet meer knellen.

Van Welting.

Dankjewel. — Neen, Langenberg, zooals ik zeg: uit vrijen wil zou ik Grete niet graag missen. Maar er zijn omstandigheden....

Grete.

Wat is dat nu?

Langenberg.

Wat voor omstandigheden?

Van Welting.

Ja — jullie zetten me er nu in eens zoo recht voor.... Enfin, nu ik eenmaal begonnen ben, wil ik ook precies zeggen wat ik meen. Kijk eens, beste Grete — kom nu eens even bij me zitten — kijk eens; toen je hier pas kwam, toen was m'n idee, dat ik hier wel tot mijn dood blijven zou, en dat jij me dan zoolang tot hulp en steun zou zijn. Me goeie vrouw was toen pas zes jaar dood (*verteederd*), 't beste lieve mensch, en.... maar daar wil ik 't nu niet over hebben. In elk geval stonden de dingen toen anders dan nu. Heel anders. (*Steekt opnieuw z'n pijp aan*).

Grete, (*ter zijde tot L.*)

Wat wil oom toch?

Langenberg, (*ter zijde tot Gr.*)

Stil, wacht maar eens af.

Van Welting.

Er is een heeleboel veranderd. 'n Mensch vergéet z'n verdriet wel nooit, maar 't slijt dan toch met de jaren. En, zonder ook maar ièts op de goeie zorgen van Grete te willen afdingen — er gaat toch maar niets boven 't huwelijksleven. En of ik er nu lang over praat of kort, de zaak komt hier op neer: dat ik plan heb te hertrouwen!

Grete en Langenberg.

Hertrouwen?!

Van Welting.

Ja zeker. En waarom niet? Er zijn er wel ouder getrouwd dan ik. (*Steekt opnieuw z'n pijp aan*).

Langenberg.

Maar Grete — nu ben je vrij!

Grete.

Vrij? dat is de vraag! Vrij om een andere betrekking te zoeken, ja!

Van Welting.

Welbeschouwd is dat nu alles eigenlijk mijn zaak. Maar de gevolgen gaan ook Grete aan. — Grete, kind, je hebt me de verkeerde pijp gegeven. Ik dacht ook al, dat ding trekt niet. Die dóorgerookte moet ik hebben — juist, die. Dankjewel. — Nu dan. Ik heb de voldoening me naaste familie fatsoenlijk door de wereld te hebben geholpen, maar dat heeft me natuurlijk geld gekost, veel geld. En als ik nu 't bescheiden overschot met 'n ander wil gaan deelen, dan moet ik met Grete 'n andere overeenkomst maken.

Grete, (*terzijde*).

Daar heb je 't al!

Langenberg.

Maar je wilt Grete toch zoo maar niet....

Van Welting.

Zeg eens, ik ben geen barbaar! Luister nu. Zoo'n hooge toelage als Grete tot nu toe ontving, kan ik haar natuurlijk niet blijven geven. Maar ik heb gezorgd, dat er voor Grete een goede betrekking is te krijgen: familie met kinderen, huiselijk verkeer, kost en inwoning en zoo — zoodat haar toekomst dus verzekerd is. En 'n paarhonderd gulden salaris, voor kleeren en andere kleinigheden, zullen er wel op overschieten. Da's trouwens bijzaak.

Grete, (*voorgrond, geheel overstuur*).

In betrekking.... op tweehonderd gulden.... o Frits, m'n arme jongen, nu kan ik niet voor je sparen!!

Langenberg.

Maar Welting, hoe ver staat het al met je plannen? Is het niet onbescheiden als ik vraag, wie of....

Van Welting.

Volstrekt niet. Mijn plannen betreffen iemand, die jij, Grete en ik al jaren kennen. 'n Ouwe vriendin, die me al de tien jaar sedert 't overlijden van mijn vrouw trouw gebleven is, die me veel hartelijkheid betoond heeft, die.... Kortom, ik meen de zeker-

heid te hebben, dat ik bij haar niet tevergeefs een beroep zal doen op....

Mevrouw Hensvelt, (*met de roos*).

Daar ben ik eindelijk. Welting, je moet me niet kwalijk nemen, maar er waren vandaag héél bizondere dingen die me ophielden. Blijf zitten, toe, gerust, blijf nu zitten....

Van Welting, (*opstaande*).

Welneen, waarom zou ik niet opstaan! Goeienavond, hoe gaat 't! Ga zitten, ga zitten. (*Zet een stoel bij de zijne, geeft mevr. H. een voetkussen, schenkt haar thee in, enz. Spreken zacht samen voort*).

Grete. (*Na, evenals L., mevr. H. begroet te hebben, terzijde*).

Was het dus dàt, wat mevrouw Hensvelt bedoelde! Dus vanmiddag, toen ik uit was, heeft oom haar gevraagd! O, als ik ook 'n oogenblik van huis ben, gebeurt er iets akeligs!

Langenberg.

't Is lam voor je Grete, maar je mag den moed niet zoo gauw verliezen! Ik heb zoo'n idee dat alles nog wel terecht komt.

Grete.

Och wat, u weet even goed als ik dat oom niet licht van gedachte verandert. Bovendien, hij heeft gelijk: schàtrijk is hij niet, en als hij trouwt doet hij wijs z'n geld voor zich en z'n vrouw te houden.

Langenberg, (*ter zijde*).

Grete kijkt niet verder dan der neus lang is! Ik geloof heusch dat ik een eindje verder zie.

Grete, (*ter zijde*).

Ik vergeef 't mevrouw Hensvelt nooit, dat ze zoo'n ouwe man het hoofd op hol gemaakt heeft!

Mevrouw Hensvelt, (*opstaande*).

Ja, ja, Welting, je bent nog altijd even complimenteus als vroeger. Jij weet een vrouw het hoofd op hol te maken! (*Zacht

tot Grete). Kindlief — nù de champagne. De verrassing is in aantocht!

Grete, (*bedrukt*).

Ja mevrouw. (*Onder het weggaan, ter zijde*). De champagne! Nu moet ik mijn eigen vonnis teekenen! (*Links af*).

Mevrouw Hensvelt.

Wat denk je, Langenberg, zouden we 't nu maar niet publiek maken?

Langenberg.

Wel ja, de kogel moet maar door de kerk. (*Ter zijde*). Wat zal Grete straks opkijken! (*Luid*). Beste Van Welting, ik heb je een heugelijke tijding mee te deelen, en om nu maar met de deur in het huis te vallen: Amelie Hensvelt en ik zijn sedert vanmiddag verloofd!

Van Welting.

Ver....?! (*Staat op, maar valt weer in z'n stoel*).

Langenberg.

Jawel. Me dunkt, je hebt 't wel zien aankomen, den laatsten tijd!

Mevrouw Hensvelt.

Ja, beken maar eerlijk: je deed uit bescheidenheid wel net of je niets zag, maar je begreep 't wel!

Van Welting.

Ik.... ik.... begreep niets.... ik dacht.... ik hoopte juist....

(*Versuft in zijn stoel; mevr. H. en L. staan meer naar achteren hand in hand te praten.*) Ik ezel! en ik dacht nog al dat ik zoo ver gevorderd was! dat ik nog maar één woord te zeggen had.... O ézel, ézel!

Grete, (*van links*).

Hier is de champagne.

Langenberg, (*haar helpend*).

Nu zullen we 't heugelijk feit eens met een glas eerewijn vieren. Komaan, Welting (*geeft hem een glas, dat deze wezenloos laat leegloopen*); alsjeblieft Amelie; en dit voor jou, Grete. (*Gr. zet 't glas neer, en wendt zich af, handen voor de oogen. Even stilte*).

Mevrouw Hensvelt.

Maar wat is dat nu? Hoe kunnen we nu feestvieren als iedereen doet of ie op een begrafenis is? Wat scheelt jullie in eens?

Van Welting, (*met moeite*).

Ja, ja, je heb gelijk.... 't is geen begrafenis.... Van harte, hoor, van harte! Neem me niet kwalijk, 't kwam zoo onverwacht.... Hensvelt!.... Langenberg!.... Dat je samen gelukkig mag zijn!

Grete, (*zich omdraaiend*).

Wat is dat?!

Mevrouw Hensvelt.

Dat is, dat Langenberg en ik geëngageerd zijn! Maar gansje, waar zijn dan je oogen en ooren! Heb je er dan nog niets van gemerkt?

Maar wat scheelt jullie toch? Schenk nog eens in, Grete! Zeg Welting, je bent toch niet ziek?

Van Welting.

Welneen, welneen.... ik ben alleen overduusd!

Mevrouw Hensvelt.

En jij, Grete? Je oogen zijn rood!

Langenberg.

Sst! Grete zal gauw genoeg lachen!

Nu moet je toch eens hooren, Welting, onder wat voor omstandigheden we elkaar gekregen hebben. Verbeeld je, Amelie heeft een oom —

Mevrouw Hensvelt.

Hè?

Langenberg.

Sst! Ja, je hebt een oom. — En daar hangt ze financiëel eenigszins van af. En die oom —

Mevrouw Hensvelt.

Wat vertel je toch?

Grete.

O meneer Langenberg, wees toch voorzichtig!

Langenberg.

— die heeft zich nu in 't hoofd gezet, om zich met alle macht tegen ons huwelijk te verzetten.

Mevrouw Hensvelt.

Die beste jongen kan geen champagne verdragen!

Van Welting, (*wezenloos*).

Ja, ja, juist....

Langenberg.

Maar weet je wat ik Amelie geschreven heb toen ze me dat verteld had? (*Den brief van Frits uit zijn zak halend*). Lees maar eens! (*Tot Gr., die naar den brief grijpt*). Afblijven; laat mij maar begaan. (*Tot v. W.*) Hier beginnen. Lees maar. — Neen, hardop lezen! Toe nu!

Van Welting (*leest*).

„Ik kan me niet voorstellen, dat je oom niet voor rede vatbaar zou zijn. Hij is getrouwd geweest, en weet dus wat 't zeggen wil, dat twee jonge menschen elkaar liefhebben." — Maar dat is een brief van....

Langenberg.

Praat nu niet! Lees verder!

Van Welting (*leest*).

„Dat wil zeggen, dat ze niets zullen ontzien om elkaar toe te behooren. Aan een liefde, sterk en eerlijk als de onze, mag geen ouder geslacht zich in den weg stellen. De toekomst behoort aan de jongeren, en de ouderen, die jong geweest zijn als zij, liefgehad hebben als zij, moeten hun die toekomst met vertrouwen in handen geven."

Langenberg, (*den brief terugnemend*).

Halt! Zoo. Dat is genoeg. En wat zeg je daarvan?

Grete.

O, als dat maar niet slecht afloopt!

Langenberg.

Ik garandeer je de uitkomst!

Mevrouw Hensvelt.

Ik wist niet, dat je de hartszaken van anderen al even goed bepleiten kon als die van je zelf!

Van Welting.

Kom eens hier, Grete. Is dat Frits Muller, de student?

Grete.

Ja, oom.

Van Welting.

Dus staat 't al zoover tusschen jullie.

Grete.

Ja. oom.

Van Welting.

Waarom heb je willens en wetens in strijd gehandeld met mijn wenschen?

Grete, (*op de knieën naast hem*).

Omdat ik zoo erg veel van Frits houd, oom!

Van Welting.

Weet je dat heel zeker? Hou je genoeg van hem om je voor je heele leven aan hem te verbinden?

Grete.

O, oom, ik kan u niet zeggen hoé dol veel ik van hem houd! Ik geloof haast even veel als tante van ù gehouden heeft.

Van Welting.

Zoo.... zoo.... Ja, je tante hield héel veel van me, kind. Ouwerwetsch veel. Een beste, bovenste beste vrouw was ze. En ja — 't zou ook eigenlijk dwaas zijn om zoo iemand te willen vervangen.... Ik zou 'r toch nooit kunnen vergeten....

Langenberg.

Zeg eens, Welting, spijkers met koppen alsjeblief. Je stemt dus toe?

Mevrouw Hensvelt.

Kom, ja, Welting, je moest nu eens maken dat er twee gelukkige paren zijn van avond!

Van Welting.

Jullie hebt gelijk. Je bent een handig advocaat, Langenberg. Ik feliciteer je met zoo'n man, Hensvelt!

We zullen er niet lang over praten, Grete. Je blijft bij me tot Frits dokter is, op de oude voorwaarden. En dan mag je trouwen.

Grete.

O, oom, hoe heerlijk!!

Van Welting.

Jawel, jawel. Ga 't hem maar schrijven.

Grete.

O mevrouw Hensvelt, wat ben ik blij! En hoe dankbaar ben ik u voor uw hulp, meneer Langenberg!

Hè, ik wou dat ik 't Frits dadelijk kon gaan vertellen!

Langenberg.

Nu, daar is misschien wel een mouw aan te passen. Als we met z'n drieën Frits eens gingen halen, en hij kwam ons helpen de champagne opdrinken?

Mevrouw Hensvelt.

'n Prachtig idee!

Grete.

Hè ja! Mag dat, oom?

Van Welting.

Welzeker. Alles mag vanavond. Ga jullie maar. Heb maar pret. En haal nog een extra flesch uit den kelder. (*Mevr. H., Gr. en L. lachend en pratend door de middeldeur af. Even stilte*).

Van Welting.

Weg zijn ze. Wat is 't hier nu stil en leeg. Ja — en dat zal 't nu voortaan wel héél dikwijls zijn: stil en leeg.

Maar Frits heeft gelijk: de jongeren hebben recht op hun vrijheid — ze willen het huis uit, de wereld in....

En ons ouderen laten ze achter.... alléén....

(*Gordijn*).

Gouda, Maart 1901.

TRISTAN.

Naar het Italiaansch van G. DE CASTRO.

De lezer moge van hetgeen wij verhalen gelooven zooveel hem goeddunkt; wat ons betreft, wij houden het verhaal voor waar, zij het ook niet in zijne uiterlijke bijzonderheden, welke trouwens niets anders zijn dan de kleederen, waarmede wij, kunstenaars met de pen, onze moreele modellen bedekken, en welke wij naar eigen goedvinden fatsoeneeren en drapeeren; wij houden het voor waar, wat de drijfveeren betreft, welke het geheel in werking brengen: de drijfveeren, het eeuwige erfdeel van den mensch.

De persoon, uit wiens leven wij ons voorstellen eene episode te beschrijven, was iemand, dien ge waarschijnlijk, wie weet hoeveel malen, op straat, op de wandelwegen of in de publieke vervoermiddelen ontmoet hebt, zonder te bemerken, dat er iets aan hem was, wat hem van andere mannen onderscheidde. Het kan misschien zonderling schijnen, dat wij op deze manier aan onzen held elk romantisch aanhangsel ontnemen, dat aan zijne figuur luister zou kunnen bijzetten, en 't kan tevens dienen om de zonderlinge tegenstellingen tusschen het fantantische en het werkelijke, welke zijne handelingen besturen, met elkander in overeenstemming te brengen. Wij hadden hem bij voorbeeld de romeinsche toga kunnen omhangen, in stede van hem in gewone alledaagsche kleeding aan u voor te stellen; wij hadden hem ook in de duistere, geheim-

zinnige eeuwen van het grijze verleden kunnen laten leven. Maar waartoe zou dit dienen? Het leven heeft zooveel belangwekkends, het is zoo waar en zoo rijk aan dramatische gebeurtenissen, welke in dezen zoogenaamd prozaïschen tijd eene even krachtige taal tot het hart spreken, als in dien van het verre verleden, waaraan tijd en afstand een bijzonder prestige verleenen. Is soms het geestelijk leven van elk menschelijk individu niet een mysterie? Ge ontmoet bij toeval een dichter met een allergewoonst voorkomen, die als ieder ander mensch eet en drinkt; over het weder, over politiek en allerlei andere alledaagsche onderwerpen spreekt; den volgenden dag zit ge alleen in uwe binnenkamer en leest zijne gedichten, ze treffen uw geest en roeren uw gemoed, en wellicht wordt ge door de macht der kunst in liefelijke gemeenschap met het oneindige gebracht. Morgen zult ge de hand van een kunstenaar drukken en over verschillende, wellicht zeer beuzelachtige onderwerpen met hem schertsen en redetwisten; eenige uren later, zijne kunstgewrochten beschouwend, zult ge u overgebracht gevoelen in die verwonderlijke ideale wereld, welke zijn genie door toovermacht in het aanzien riep.

Verwonder u daarom niet, welwillende lezer, wanneer wij een in alle opzichten tot onzen tijd behoorend man tot held gekozen hebben. Hij heet .... maar neen, het is beter hem een gefingeerden naam te geven; wij zullen hem Tristan noemen. Die naam [1]) komt hem toe, want de man had veel verdriet. Hij heete dus Tristan.

* * *

Hij was overstelpt door verdriet en bezweek onder den last van zijn hartzeer; wat echter de oorzaak van zijn duldeloos lijden was, willen wij voorloopig in het midden laten. Het behoeft geen betoog, dat zijn leven zeer, onbeschrijfelijk ongelukkig is geweest, en het nog is: het was een leven vol doornen. Acht u gelukkig,

1) Tristanza = treurigheid, zwaarmoedigheid.

wanneer ge er geen met eigen hand in zijn hart of in dat van een zijner lotgenooten heb gedrukt.

Op een avond in Juni wandelde Tristan door de straten van Londen; heerlijke uren buiten de stad, maar treurig en afmattend in Londen zelf. Langzaam en met loome schreden vervolgde hij zijn weg door de nauwe, donkere stegen, waar de drukkende hitte nooit door den avondwind wordt afgekoeld, tusschen smalle, hooge huizen, die verhinderden den prachtigen, door het purperen licht der ondergaande zon gekleurden hemel te zien; alleen op den kerktoren in de nabijheid was eene smalle strook van het gouden zonlicht zichtbaar. Om de waarheid te zeggen, merkte Tristan van dit alles niets op; zijne oogen, die eene zonderlinge strakheid hadden, zagen schier niets; zijn hart was door angst beklemd.

Eindelijk, na eene urenlange wandeling, naderde hij de Serpentine. Hij zag de rivier in de verte; als het door jagers vervolgde hert naar eene veilige schuilplaats, zou hij naar haar oevers gesneld zijn, maar hem ontbrak de moed daartoe. Het scheen hem toe, dat ieder, die hem voorbijging, hem kon vragen: „Mensch, waar moet ge heen?"

Het antwoord daarop behoorde niet aan den tijd, maar aan de eeuwigheid. Het kwam Tristan voor, dat alle blikken op hem gevestigd waren en dezelfde vraag tot hem richtten, en hij die vragende blikken niet kon ontwijken, waarheen hij het hoofd ook wendde. De straatjongen, die hem vroolijk fluitend voorbijliep, het luchthartige naaistertje, dat met vluggen tred tusschen de menigte voortgleed, de meest onverschillige en verstrooide voorbijgangers schenen in den achterdochtigen blik van dien man zoovele beschuldigende rechters te zijn, die met zijne slechte voornemens bekend waren. Om zich aan die voortdurende bespieding te onttrekken, wandelde hij oogenschijnlijk doelloos heen en weder, en bereikte de brug toen de zon reeds was ondergegaan. Meer dan ooit zorgde hij er voor, dat de voorbijgangers hem voor niets anders dan een leeglooper hielden, of voor een vermoeide, die een poosje uitrustte; hij liet daarom zijn blikken ronddwalen, alsof hij in alles belang stelde, en zag naar de groepen straatslijpers evenals hij, en naar de onder de brug voortglijdende vaartuigen;

maar zijne gedachten waren elders, ze volgden den loop van het water beneden hem, in de diepe, donkere bedding. Wat was er op den bodem?

Hij durfde het zichzelf niet zeggen; hij gevoelde dat het eene plaats moest zijn, waar stilte, koelte en rust heerschten, en hij verlangde thans niets anders. Het door de avondschemering nog steeds verlicht, zich in het water weerspiegelend blauw des hemels deed hem onaangenaam aan; hij had duisternis noodig, hij verlangde dat alles om hem heen in een ondoordringbaar donker was gehuld. Hij wilde die rust niet onderzoeken, hij wilde niet neerdalen in die stilte, zoolang daarin nog een enkele lichtstraal glinsterde, zoolang nog eene menschelijke stem, eenig gedruis der buitenwereld rondom hem weerklonk. Hij hoorde nog luid lachende menschenstemmen in zijne nabijheid en het tjilpen van een paar roodborstjes in de naburige boomen. Hij wilde wachten, nog een poosje wachten, tot de nacht en de sterren de eenige getuigen van den grooten overgang zouden zijn. Tristan ging met afhangende beenen op den borstmuur der brug zitten, de geliefkoosde houding van straatjongens en lanterfanters; een voorbijganger zag hem aan, blijkbaar verwonderd hem daar te zien, daar hij zich geene verklaring daarvan kon geven. Tristan haalde daarom een broodje uit zijn zak en deed alsof hij het wilde opeten. Eene vrouw ging de brug over, met een bleek, uitgeput knaapje aan de hand, dat een begeerigen blik op dat broodje wierp. Tristan gaf het brood aan het knaapje; hij gevoelde geene verlichting, maar had eene kwellende gewaarwording van ijdelheid over die goede daad.... zijne laatste wellicht.

* * *

Kouder en donkerder daalde de nacht neder, en nog altijd zat Tristan in wachtende houding op den borstmuur der brug. Eene zekere slaperigheid, eene zekere verdooving deden van lieverlede zijne krachten afnemen, en maakten hem zelfs ongeschikt tot volvoering van het laatste besluit, dat aan alles een einde kon maken; een nevel omsluierde zijne blikken; toch zag hij nog de boomen, wier kruinen als spookachtige gedaanten in de duisternis heen en

weer golfden, de aan het uitspansel fonkelende sterren en het vreedzaam ruischende water onder zich.

Zich een weinig vooroverbuigend om met den blik beter in het water te kunnen doordringen, ontbrak hem elke steun onder de voeten, en hij huiverde; instinctmatig deed hij eene poging om het lichaam achteruit te werpen, maar het was vruchteloos: de door hem gezochte schuilplaats had zich vanzelf voor hem ontsloten.

Evenals men somwijlen in droomen in een peilloozen afgrond meent neder te storten, zoo voelde ook Tristan zich in de diepte verzinken. Boven hem het koele water, dat hem den terugkeer tot het menschelijk leven verbood; rondom hem het koele water, dat hem krachtig genoeg omsloot om hem den weg tot redding af te snijden: alles was geëindigd.

Eensklaps begreep Tristan, dat hij weder omhoog rees. Eene zwakke herinnering kwam in hem op, dat zulks in dergelijk geval altijd gebeurde, dat het water gewoon was het lichaam twee of drie malen naar de oppervlakte te doen terugkeeren om het eenige kans op redding te geven. Misschien zou hij de werkelijke wereld nog eens kunnen zien, voor hij in het schimmenrijk nederdaalde; hij kon zich niet voorstellen den drempel der eeuwigheid reeds overschreden te hebben, hij hoorde het zachte murmelen van het water, hij zag het zwakke licht der sterren daarboven.

Hij keerde terug naar de oppervlakte en deed nog eene poging om uit den donkeren afgrond te geraken. Maar daartoe was niet de geringste inspanning noodig. Tristan bleef drijvend met eene lichtheid en eene gemakkelijkheid, voor een gewoon menschenverstand ten eenenmale onbegrijpelijk. Toen begreep hij dat de geheimzinnige groote overgang had plaats gehad, dat hij niet langer een geest met een lichaam, maar een geest zonder lichaam was. Hij zag het ellendige stoffelijke omhulsel aan de oppervlakte drijven, dat Tristan was geweest! Een nameloos gevoel van schrik en afschuw doordrong zijne ziel bij het zien van dat levenloos overschot. Toen drong, krachtiger dan ooit te voren, het bewustzijn tot hem door van hetgeen een moordenaar was; ja, al had hij slechts tegen zijn eigen lichaam gehandeld, hij was en bleef een moordenaar.

Hoe had hij het durven wagen, de hand, welke zooveel vriendschappelijke handdrukken beantwoord had, en zich nog medelijdend naar tal van ongelukkigen kon uitstrekken, te doen verstijven en tot werkeloosheid te doemen? — Hoe had hij het durven wagen, de oogen van het licht te berooven, waarop kort te voren de blikken der beminde vrouw lang gevestigd waren? — Hoe had hij het durven wagen, de haren tusschen de slijmige waterplanten te werpen, waarop zij een langen kus gedrukt had? — O! het was ontegenzeggelijk een misdrijf, het was eene hoofdmisdaad, en hij, de geest van den dooden Tristan, gevoelde al de verfoeilijkheid, al de grootheid van zijn vergrijp. Gescheiden van haar sterfelijk omhulsel, zag de ziel waar en hoe hij had gezondigd. Toch was er nog iets van het wereldsch egoïsme in hem overgebleven, en deed hem naar verzachtende en rechtvaardigende omstandigheden zoeken.

„Het was eene treurige en hartelooze wereld voor mij," dacht hij; „ik heb altijd het goede gezocht en nooit heb ik het gevonden. Mijne vrienden (kan ik hen zoo noemen?) spoorden mij aan tot eene deugdzame levenswijze, en lieten mij zonder brood. Ik twijfelde zelfs aan datgene, wat den grootsten troost des levens uitmaakt: ik twijfelde aan de liefde. En zou er nu op aarde eene levende ziel zijn, die aan mij denkt? Hoe gaarne zou ik het weten!

Dit verlangen wekte in Tristan het bewustzijn der vermogens, welke zijn van het lichaam ontdane geest bezat. Zijn geest zweefde in den koelen, gesternden nacht boven de slapende stad. Hij daalde neder voor de deur van een fraai huis, waarin Tristan eenige uren te voren eene kleine teleurstelling had ondervonden; hij had een gebaar van slecht verheelde minachting bemerkt; zoo was het hem althans voorgekomen, en de geest had eene aandrift van trotschheid, een gevoel van triomf zou men het kunnen noemen, toen hij bemerkte, dat hij alle maatschappelijke vormen kon overtreden en hij in dat uur, met overschrijding van alle materieele hinderpalen, in de meest verborgen vertrekken kon doordringen om onzichtbaar den man te zien, door wien hij zich beleedigd achtte, en tegen wien hij een bitteren wrok koesterde.

Tristan was met dien man alleen in de voor de zaken bestemde uren in aanraking gekomen, en had dan op zijn gelaat eene uit-

drukking van barschheid en kommer waargenomen. Het scheen hem toe niet meer dezelfde physionomie te zijn, nu de lippen glimlachten en de rimpels op het voorhoofd geëffend waren in het korte genot van rust en huiselijke gezelligheid. Ze was nu niet ruw en gebiedend de stem, die over aangename en vertrouwelijke onderwerpen sprak. De koele en ernstige koopman zat naast zijne bevallige levensgezellin, en hij was tevreden, blijmoedig en onbekommerd. En meer dan door de kostbare inrichting werd deze woning tot een aangenaam verblijf gemaakt door dat, wat het geld niet schenkt en de weelde niet verschaft, — door echtelijke liefde.

De dame zag op de pendule.

„Voor wij ons ter ruste begeven, lieve man, wenschte ik gaarne iets van je te vernemen omtrent dien ongelukkigen jonkman, die je heden voor het diner kwam bezoeken. Hij heet Tristan, geloof ik."

„Ja, een brave drommel, maar zeer zonderling en vooral zeer trotsch. Ik zou ook wel wat voor hem willen doen, te meer daar ik zijn vader gekend heb."

„Wat verlangde hij?"

„Ik ben bijna niet wijs kunnen worden uit hetgeen hij eigenlijk wilde, want toen ik hem verzocht morgen terug te keeren — je weet, Emma, hoeveel beslommeringen ik heden door het failliet van Williamsen had — werd hij schamper en nam hij een hoogen toon aan; ik maakte mij driftig en verklaarde hem, dat hij maar beter deed niet meer terug te komen, als hij zich niet beter wist te gedragen."

„Arme jongen! Misschien leed hij wel gebrek," ging Emma op meewarigen toon voort. „Hij zag er zeer droefgeestig en ontdaan uit."

„Dat is wel mogelijk, ik heb daaraan niet gedacht. Maar hij heeft in elk geval een broeder in eene goede positie, tot wien hij zich om hulp kan wenden."

„Maar ge zult toch iets voor hem doen, Eduard?"

„Ik hoop reeds er in geslaagd te zijn eene betrekking voor hem te vinden. Van avond heb ik met mijne vrienden Hill en Wenables gesproken, die een bediende zoeken en mij beloofd heb-

hen hem terstond te laten ontbieden. Arme Tristan; zijn vader was een braaf man. Het zal mij zeer aangenaam zijn hem eindelijk goed geplaatst te zien."

Deze vriendelijke, van zooveel deelneming getuigende woorden drongen diep in Tristans hart en bleven lang daarin weerklinken. Ze veroorzaakten hem eene plotselinge beklemdheid, en eene smartelijke wroeging doorliep als een doordringend lichamelijke pijn zijn geheel geestelijk wezen.

* * *

Zich van daar verwijderend dwaalde de geest verder, ontastbaar als het rustige maanlicht, dat de op dat uur ledige straten bescheen. Hij doorliep dezelfde plaatsen, welke Tristan levend placht te doorloopen; maar op dat oogenblik verstoorde geen enkel gedruis der menschelijke samenleving de plechtige stilte; alleen hoorde men de zware, regelmatige voetstappen van een nachtwacht. Toen deze in de verte verdwenen was, verscheen eene vrouw met een knaapje aan de hand in de straat, en ging op de stoep van een huis zitten, wellicht om daar den nacht door te brengen. Bij zijn terugkeer bemerkte de nachtwacht haar, en vroeg haar waarom zij daar zat; de arme vrouw schrikte hevig en haastte zich door te antwoorden, dat zij niet dronken was, maar dat zij geen dak had om haar te beschutten.

„Den geheelen dag hebben wij slechts een klein broodje gegeten, dat een edelmoedige heer aan mijn kind gaf: wij hebben het samen gedeeld."

De nachtwacht tastte in zijn zak, haalde een stuk brood en koud vleesch daaruit, en gaf het aan de ongelukkige met de woorden:

„Tracht eene geschiktere plaats te vinden om te rusten, er zou hier iemand kunnen voorbijkomen, die je hardvochtig wegjoeg."

„God zal u daarvoor beloonen," antwoordde de bedelares, „de wereld is beter dan men denkt. Eet, lief kind; het zal spoedig dag worden."

Het zal spoedig dag worden! O! welk eene veelbeteekenende les behelsden de woorden dier vrouw! En hij, de geest,

die thans dit alles zag en hoorde, die, licht geraakt door tegenspraak en verbitterd door zwarigheden, gedurende den tijd zijner sterfelijke loopbaan de wereld en de menschen had veracht, hij had den dageraad niet geduldig weten af te wachten, die voorzeker ook voor hem eindelijk zou aangebroken zijn. Hij, hoewel arm, had nooit broodsgebrek gehad; hij, hoewel ongelukkig, had een kostbaar goed ontmoet, hij had liefde, oprechte, innige liefde gevonden; hij, hoewel zonder vrienden, was nooit geheel verlaten geweest; hij, het is zeer pijnlijk het te zeggen, hij had zich door de wanhoop laten overmeesteren, hij was als een lafaard het slagveld ontvlucht; terwijl die arme vrouw, wie weet sedert hoe lang zonder werk en zonder beschermend dak boven het hoofd, haar ellendig bestaan van dag tot dag bleef voortslepen, zich niet aan wanhoop overgevend, maar steeds op den dag van morgen hopend, alles verdurend en geduldig lijdend tot het einde toe.

Tristan's geest ontving opnieuw eene diepe wonde; hij gevoelde een smartelijk, thans ijdel verlangen naar de wereld, welke hij kort geleden ontvlucht was. O gewis! het leven, hoe het ook zij, is een geschenk van het Opperwezen, het is een tijdperk van beproeving, eene voorbereiding tot de overwinning. Beminnen en werken is zijne wet, dulden en vergeven zijne verdienste, verduren en volharden zijne glorie! Al wordt het door teleurstellingen en tegenspoeden verbitterd, door gebrek en ellende tot een last, door moreele en materieele schokken verstoord, de wereld is gezegend en het licht is gezegend; het leven is een plicht.

* * *

Tristan's geest, hoewel zich zoo kwellend, zette zijne vlucht voort boven duizenden stille huizen, tot hij aan een aardig huisje in eene voorstad der onmetelijke metropole kwam.

Weinige uren te voren had hij met verwrongen gelaat en onder het uiten van toornige woorden dat huisje verlaten. Op dien drempel had hij van zijn eigen broeder scherpe verwijten gehoord: van dien drempel was hij weggejaagd.

„Laat mij met vrede, Tristan. Ieder moet voor zichzelf zorgen. Het is niet mijne schuld, dat je niet verstandig bent geweest en

mijn raad, ik zou kunnen zeggen mijn voorbeeld niet gevolgd hebt. Ga heen en zoek werk, ik kan je niet langer onderhouden en tot mijn last hebben. Je kunt nog eenige dagen hier blijven, maar dan verzoek ik je naar een ander verblijf uit te zien. Ga nu heen!"

Tristan had op aanmatigenden toon geantwoord, en zijn broeder had zich niet weerhouden, hem nog harder en grievender waarheden te zeggen.

Vreeselijk was de uitwerking daarvan op Tristan's gemoed geweest. Hij had zich eensklaps de kracht voelen ontbreken om te leven. Het denkbeeld van zelfmoord had hem opnieuw met groote kracht aangegrepen, daar deze noodlottige en misdadige gedachte hem tevens de mogelijkheid van eene onmiddelijke wraak op zijn broeder bood, die hem eene schuilplaats weigerde, die hem ruw van zich stiet. Hoewel het geweten, meer dan ooit waakzaam in de laatste uren, hem over deze vooraf beraamde misdaad scherpe verwijtingen deed, zoo boden het van liefde beroofd hart en de zwakke wil toch geen weerstand daaraan.

De kleine vestibule van het huisje was met rozestruiken versierd, welke de lucht met liefelijke geuren vervulden; het tuintje werd door de maan helder verlicht; het aardige huisje wist niets van wat er was voorgevallen; toch bleef er van een zoo wreeden broedertwist altijd te veel over: hij liet wrok en haat en heimelijke vijandschap achter. Zoo bederft de mensch het schoone!

* * *

Onzichtbaar drong Tristans geest in de kamer zijns broeders, die in zijn rustigen slaap het voorgevallene voor het oogenblik vergetend, kalm en vreedzaam daar nederlag, alsof zijn jongere broeder nog onder zijn dak woonde en, zooals hij sedert zijne kindsheid had gedaan, in het aangrenzend vertrek sliep.

Het duurde echter niet lang of de slapende werd onrustig en bewoog zich, zijne ademhaling werd moeilijk, onsamenhangende woorden kwamen over zijne lippen.

„Laten wij wat gaan spelen .... Laten wij dit spel doen .... Even of oneven .... Je wilt altijd kommandeeren .... Pas op, of ik breek alles!"

Het waren herinneringen uit de kinderjaren, herinneringen aan talrijke en hevige twisten, waarin het verschillende karakter der beide knapen sterk uitkwam; doch spoedig werd weder vrede gesloten, om daarna den strijd opnieuw te beginnen.

Hoeveel jaren keerde de slapende in het verleden terug! Hoe levendig waren die herinneringen, thans, helaas, gepaard met smartelijke, treurige, kwellende indrukken! Het zelfverwijt gaf zich op grievende wijze lucht in den droom.

„Neen, neen," zeide hij, „het was mijne bedoeling niet hem op stel en sprong weg te sturen; ik sprak hem alleen op dien toon aan om hem aan te sporen eindelijk zijn verstand eens te gebruiken. Zeg niet, dat ik hem heb weggejaagd, lieve vader, vergeef het mij; maar ik zal herstellen, wat ik misdaan heb, door hem morgen beter te behandelen. Laten wij vrede sluiten, Tristan, geef mij de hand. Goede God, wat is die hand koud, ze maakt mij als ijs."

Was 't een visioen, was 't een voorgevoel?

De slapende sprong verschrikt overeind; met opengespalkte oogen staarde hij een oogenblik verwilderd om zich heen.

„Hoe dwaas, zich door een droom zoo'n angst te laten aanjagen! Tristan zal wel tehuis gekomen zijn. Het is niet de eerste maal, dat wij met elkander twisten. Ik zal eens gaan zien of hij slaapt."

Behoedzaam verliet hij het bed en opende de tusschendeur. Er was eene meer dan broederlijke bezorgdheid in hem ontwaakt, welke hem aandreef het gepleegde onrecht zoo spoedig mogelijk te herstellen.

Er was geen licht in het vertrek; het bed was onaangeroerd. Een vreeselijk vermoeden kwam in hem op. Hij herinnerde zich de eenige dagen te voren in een oogenblik van diepe verslagenheid door zijn broeder gesproken woorden; hij zag weder de uitdrukking van zijn gelaat, terwijl hij sprakeloos en met gebogen hoofd zich langzaam van het huis verwijderde.

„Als hij ...." begon hij aarzelend, maar hij durfde niet voortgaan en streek met de hand over het voorhoofd. „Och, kom," hernam hij, „het is maar verbeelding, hij zal wel in een of ander koffiehuis zijn blijven plakken. Maar neen, hij had slechts enkele

stuivers in zijn bezit, en hij houdt ook niet van drinkgelagen. Waar, waar zou hij zijn? Wist ik 't maar, dan ging ik hem terstond opzoeken."

Hij opende het venster: het eerste gloren van den dageraad smolt zacht ineen met het zilveren licht der maan. Alles rust en vrede daarbuiten, en in zijn binnenste zooveel strijd!

„Ach! Tristan, keer terug, keer spoedig terug!"

En de gedachte, dat hij niet meer zou terugkeeren, overmeesterde hem met zooveel geweld, dat hij niet meer kon slapen.

O, als Tristan op dat oogenblik had kunnen spreken!

Zijn broeder ging weder te bed liggen, in de hoop door den slaap den eindeloos langen tijd te verkorten; hij ging te bed liggen, doch niet in het zijne, maar in dat van Tristan, om spoediger het openen der huisdeur te hooren. Hij kon geen oog sluiten, het zwakste geluid deed hem opschrikken en scherp toeluisteren. Het scheen hem toe, dat eene strenge stem uit lang vervlogen tijd, uit zijne kindsheid, de stem zijner ouders, die van God, hem zijne hardheid verweet. Hij nam zich voor, voortaan een geheel ander broeder te zijn. Instede van een broeder wilde hij veeleer een medelijdend, hulpvaardig en zelfs opvoedend vader voor hem wezen. Waarom niet?

Aan de grootste onrust ter prooi verliet de beklagenswaardige in den vroegen morgen met doodsbleek gelaat het huis om nasporingen te doen. Tristan was in zijne onmiddellijke nabijheid, en treurde met en om hem. Hij had zich bekend willen maken, hij had de armen naar hem willen uitstrekken en hem toeroepen: „Broeder, dierbare broeder!" Maar het was te laat; de onafwendbare dood had zich tusschen hen geplaatst.

* * *

Niet zonder groote inspanning verwijderde Tristan's geest zich van zijn broeder, wien hij — duldelooze foltering — geene woorden van bemoediging, van troost kon toespreken, en met eene van oogenblik tot oogenblik toenemende ontroering legde hij een hem goed bekenden weg af.

Het eerste gedruis van het ontwakend stadsleven steeg reeds

van pleinen en straten naar hem op; maar in sommige van de hoofdverkeerswegen verwijderde buurten heerschte nog de poëtische nachtelijke rust, waaraan zich thans de frissche poëzie van den aanbrekenden dageraad paarde. Tristan naderde een huis in eene smalle, afgelegen straat, en trad een armoedig uitziend, doch zindelijk en vriendelijk kamertje op de bovenste verdieping binnen.

Daar woonde eene jonge vrouw, met een lijdend voorkomen. Zij had zich gekleed te bed gelegd, want zij had den ganschen nacht gewaakt.

Op het tafeltje lag een gedurende de nachtwake, onder het storten van tranen geschreven brief.

„Waarom hebt ge mij gisteren zoo toornig verlaten, Tristan? Ach! Tristan, mijn eenige steun en troost in deze wereld, hoe kunt ge denken en zeggen, dat ik u niet bemin? Moet ik u er aan herinneren, dat mijn hart sedert lange jaren alleen u toebehoort? Van mijne kindsheid af hebben mijne gedachten bij u verwijld; te midden van allerlei teleurstellingen en tegenspoeden had ik slechts één enkelen wensch: ter eeniger tijd uwe levensgezellin te worden. Tot dusverre is dit geluk ons niet mogen ten deel vallen; een gevolg van een samenloop van ongelukkige omstandigheden: ik aanvaard en verdraag ze, en wacht; gij aanvaardt ze niet en wordt verbitterd, en weet geen geduld te oefenen. Het is geen bewijs van gebrek aan liefde mijnerzijds geweest u te zeggen, dat wij nog moeten wachten, maar steeds moeten blijven hopen, en vooral dat wij krachtig moeten willen: het was een bewijs van ware, van oprechte genegenheid. Wat mij betreft, al zou ik, om met u vereenigd te zijn en uw naam te dragen, ook moeten wachten tot mijne haren beginnen te grijzen, mijne gevoelens jegens u zouden onveranderlijk dezelfde blijven. En zou uw hart kunnen veranderen, geliefde Tristan? Neen, neen, wij hebben steeds voor elkander geleefd en zullen het ook blijven doen. Houd moed, mijn vriend! Het leven is nooit zonder hoop, wanneer men moed en vertrouwen heeft! Wellicht zullen wij spoedig de zoo vurig gewenschte haven bereiken, en in onze liefde de belooning voor

ons langdurig lijden vinden. Ik schrijf dezen brief met bevende hand; gefolterd door de treurigste gedachten heb ik bijna den geheelen nacht slapeloos doorgebracht. Uw troosteloos, wanhopig gelaat is geen oogenblik uit mijne oogen verdwenen. Waar zijt ge thans, geliefde? Keer terug, keer spoedig tot mij terug, om mij de gelegenheid te schenken uw hart met liefdevolle en overtuigende woorden tot kalmte te brengen. Ach! laat mij niet lang in deze pijnlijke onzekerheid, in dezen folterenden angst; ik wacht u, verlang naar u, reikhals naar uwe terugkomst. Uwe getrouwe

Maria.

Bij het lezen van dezen brief gevoelde de geest eene zielesmart, welke in geene menschelijke taal met woorden kan worden weergegeven; bij sommige gedeelten voer een schok door de luchtvormige gedaante, als deed een hevige angst haar sidderen. Hij was daar in hare onmiddellijke nabijheid; en hij kon zich niet bekend maken, kon haar niet danken, kon niet tot het leven terugkeeren! Nooit kwam het hart dier vrouw hem schooner en heiliger voor dan in dat oogenblik, terwijl in vergelijking daarmede zijne eigen nietigheid en minderheid, en ook zijne eigen neerslachtigheid en moedeloosheid des te sterker uitkwamen. Hij stelde zich met schrik hare wanhoop voor, als zij binnen kort de onverbiddelijke waarheid zou vernemen. Niet alleen had hij zichzelf van het leven beroofd, hij had ook eene ongeneeslijke, eene doodelijke wonde toegebracht aan haar, die hem het meest bemind had, die hem op aarde het meest beminde. Het berouw, dat hij daarover gevoelde, deed hem denken aan de hem wachtende straf; te midden van ratelende donderslagen en felle bliksemschichten voelde hij zich door de onmetelijke ruimte voortgesleurd naar een schrikwekkend oord, naar eene plaats van vreeselijke boetedoening. Maar het contrast tusschen de noodlottige scheiding en het knagend berouw, dat hij daarover gevoelde, tusschen het voor altijd verloren geluk en zijne tegenwoordige folteringen, dat zijn hart van angst samensnoerde, hergaf hem plotseling het bewustzijn der waarheid, riep hem terug tot de werkelijkheid.

* * *

Alles was een droom geweest.

Tristan werd bij het aanbreken van den dag op den borstmuur der brug wakker.

Hij ontwaakte als een geheel ander man.

Verteederd, herschapen en verbeterd weende die trotsche man als een kind; hij zegende den slaap, die hem met zijn geheimzinnigen droom in de harten der menschen had laten lezen, die hem de onschatbare waarde van het leven had leeren kennen en hem verhinderd had eene misdaad te begaan.

Tristan begaf zich terstond op weg naar huis. Door angst gefolterd en met doodsbleek gelaat liep zijn broeder in de vestibule op en neer; zoodra hij den terugkeerende zag, slaakte hij een kreet van blijdschap en snelde op hem toe met de woorden:

„Waar ben je geweest, waar heb je den nacht doorgebracht?"

Tristan antwoordde hem niet, hij drukte zijne hand en omhelsde hem. Sedert dat oogenblik heerscht er vrede tusschen hen.

Er was inmiddels een brief voor hem gekomen: de heeren Hill en Wenables boden hem eene eenvoudige maar vaste betrekking aan. De hooghartige Tristan stamelde: „Ik dank u."

's Avonds rustte Maria's vermoeid hoofd tegen den schouder van haar verloofde, en zochten hare zachte ernstige oogen met eene teedere uitdrukking de zijne.

Eenige jaren later wandelde Tristan op een middag met zijne echtgenoote langs de oevers der Serpentine, en vertelde hij haar dien wonderbaren, hem door de Voorzienigheid als 't ware toegezonden droom.

In haar eenvoudig, kinderlijk geloof, trok Maria de tusschenkomst der Voorzienigheid geen oogenblik in twijfel, en terwijl zij met eene huivering, welke zij niet kon weerhouden, zich dichter tegen haar echtgenoot drong, sloeg zij de oogen hemelwaarts en fluisterden hare lippen:

„Het leven is zoo vol geheimen!"....

Mr. A. E. ELIAS.

DOOR

G. J. D. C. GOEDHART.

(*Met Portret*).

Er zullen weinig Hagenaars zijn, die den man niet kennen wiens trekken hiernaast zijn afgebeeld. Niet zoozeer omdat hij in onze aan hoogere en lagere ambtenaren zoo overrijke residentie een der hoogste staatsbetrekkingen — die van secretaris-generaal van het Ministerie van Koloniën — bekleedt. Evenmin omdat hij, na eerst aan de afdeeling Domeinen van het Departement van Finantiën spoedig van adjunct-commies tot hoofdambtenaar opgeklommen te zijn, na zijn overplaatsing in een hoogeren rang aan het Departement van Koloniën, daar zoo spoedig thuis bleek te zijn in een hem totaal nieuwen werkkring, dat hij weldra, op betrekkelijk jeugdigen leeftijd, aan het hoofd van het corps ambtenaren van dat departement werd geplaatst. Want — al zijn zij zeldzaam — dergelijke snelle promotiën komen meer voor, en de heer Elias had zich als het ware daartoe voorbereid door het afleggen van het toenmalige Indische Groot-ambtenaars-examen. Maar de heer Elias staat sinds bijna een kwart eeuw als voorzitter aan het hoofd van het bestuur der belangrijkste coöperatieve vereeniging in ons land, nl. de coöperatieve winkelvereeniging van het district 's Gravenhage der Vereeniging „Eigen Hulp". Als zoodanig ken-

nen hem vrienden en vijanden dier vereeniging. Aan de bevordering van háár bloei wijdt hij het grootste deel van zijn vrijen tijd; voor háár goed recht heeft hij menigen warmen strijd gestreden. En die strijd is hem geruimen tijd lang niet gemakkelijk geweest ten gevolge van de eenigszins zonderlinge manier waarop de coöperatie ten onzent tot besef is gekomen.

Men weet, dat elders, met name in Engeland, Frankrijk, België, Italië, Denemarken en grootendeels ook in Duitschland, de toepassing der coöperatieve beginselen een gevolg is geweest van het initiatief der werklieden zelf, die begrepen dat de samenwerking hen alleen krachtig kon maken en verheffen tot een hoogeren levensstandaard. Maar ten onzent is het anders gegaan.

Wèl hebben velen, zoo de heer Kerdijk, die in Engeland den zegen der coöperatie had gezien, Goeman Borgesius, de Witt Hamer, Van Marken en anderen, aan de werklieden de toepassing van hare beginselen gepredikt en door daad en voorbeeld getracht die ingang te doen vinden, maar hoewel op verschillende plaatsen begonnen werd, kon men niet op veel succès bogen. Slechts hier en daar slaagde een vereeniging, maar velen gingen ten gronde òf door lauwheid der leden, òf door slordige administratie, òf door tegenwerking van buiten. De Nederlandsche werklieden hadden nog niet gezien wàt coöperatie was en wat Hollanders niet gezien hebben, dringt bij hen niet door.

Welnu, het is, durf ik zeggen, voor een goed deel aan den heer Elias te danken, dat thans in Nederland zelf kan gezien worden, wat met coöperatie te bereiken is.

Wat de coöperatie in het algemeen en de winkelvereeniging in het bijzonder aan den heer Elias te danken heeft, zal ik in het kort pogen te schetsen.

* * *

Er werd in den jare 1877 een poging aangewend om eens iets te doen voor een klasse in de maatschappij, die door het leven niet verwend wordt, nl. zooals de uitgevaardigde circulaire het uitdrukte, voor hen „die door arbeid met de pen of anderen persoonlijken arbeid een *vaste belooning* genieten." Bedoeld

werden hiermede, zooals uit de volgende alinea bleek: „bedienden van handelshuizen, bankiers en fabrikanten, de geëmployeerden der spoorwegmaatschappijen en reederijen, de militairen, de godsdienstleeraars, de onderwijzers, de letterkundigen en de ambtenaren in dienst van staat, provincie, gemeente of waterschap, actieven zoowel als gepensioneerden."

Het treft eenigszins vreemd, te midden van lieden met een vaste „belooning" de letterkundigen te zien opgesomd, maar de bedoeling werd in de ontwerp-statuten op nog minder juiste wijze uitgedrukt door te bepalen, dat alleen als leden konden worden aangenomen zij „die geheel of gedeeltelijk hun bestaan vinden of gevonden hebben in loon van arbeid van den geest."

Wat hiermede bedoeld werd, moge dus eenigszins duister geweest zijn, de talrijke ambtenaren van staat, provincie en gemeente begrepen dat hier iets voor hen gedaan zou worden en de leden vloeiden toe.

Het was dan ook al te verleidelijk wat werd aangeboden voor één rijksdaalder per jaar.

Levensverzekeringen zouden zonder eenige belangrijke kosten kunnen strekken om voorschotten te bekomen bij de voorschotkassen; de gelegenheid zou worden geopend om allerlei verzekeringen te sluiten voor uitkeering bij overlijden, voor ziekte, geneeskundige hulp en medicijnen. Voor bereikbaren prijs zou voldoend onderricht worden verschaft.

Met verschillende leveranciers zou het aangaan van overeenkomsten worden uitgelokt, om de deelnemers in de gelegenheid te stellen zich soms hoogst noodige, maar kostbare voorwerpen (naaimachines, piano's enz.) aan te schaffen; voor particuliere beambten zou de mogelijkheid bestaan om bij onverhoopte lichaamsgebreken of zielsziekten dadelijk in het genot te treden van een belangrijk deel van het verzekerd pensioen.

Ten gerieve van particuliere geëmployeerden en van ambtenaren en officieren, die zich een suppletoir pensioen wilden verzekeren, zou een afzonderlijk op wiskundige gronden berekend tarief worden vastgesteld, waarbij op den voorgrond zou staan geheel vrije betaling der inlagen; het stellen van borgtocht van rekenplichtige ambtenaren en particulieren zou worden vergemakkelijkt; bij deel-

nemers zou men zelfs ziekten trachten te voorkomen door maandelijksche bezoeken van den huisarts, gepaard met raadgeving; het steunen van weduwen en weezen van alle deelnemers zou steeds het streven blijven van allen, hetzij waar het de voltooiing eener begonnen opleiding of de zorg voor goedkoope woning betreft. Onvervalschte en niet dure levensbenoodigdheden aan de deelnemers te bezorgen, moest een hoofdzorg zijn van alle districtsbesturen.

In één woord: men zou zich toeleggen op „oordeelkundige coöperatie" enz.

* * *

Wie nu na 25 jaren deze circulaire leest, begrijpt bijna niet hoe zooveel illusiën konden gekoesterd worden. De uitkomst heeft dan ook bewezen, dat slechts een deel daarvan voor verwezenlijking vatbaar was, en dat men daarvoor nog niet eens den besten weg heeft ingeslagen. Ware men bij de oprichting der vereeniging Eigen Hulp wat beter bekend geweest met den toestand en de geschiedenis der coöperatie elders, dan zou men waarschijnlijk wel getracht hebben haar anders in te richten en daardoor vele bezwaren hebben voorkomen en tevens velerlei strijd, die, een persoonlijk karakter aannemende, tot verdachtmaking van de ergste soort heeft geleid.

Intusschen deden de ontwerpers wat zij konden en de vereeniging Zekerheidstelling, de Levensverzekering, de Spaar- en Voorschotkas van Eigen Hulp waren de gelukkige bewijzen van de werkzaamheid van den heer Kuyper en van zijne medewerkers, waartoe ook Mr. Elias behoorde. Maar daardoor juist was deze het best in de gelegenheid de fouten in de organisatie als het ware zelf te voelen.

Reeds in 1880 vinden wij een rapport van zijn hand, waarin op de puntige wijze, die hem eigen is, de plannen behandeld worden tot oprichting van nieuwe afdeelingen, die door de districten waren aan de hand gedaan.

Achtereenvolgens passeeren de revue: een brandwaarborgmaatschappij, een begrafenisfonds, een voorschotbank voor rijksambte-

naren voor verhuiskosten bij verplaatsing, een voorstel om het initiatief te nemen voor een wijziging der pensioenwetgeving, alle welke plannen worden teruggewezen. Alleen wat werkelijk langs coöperatieven weg kan worden bereikt, vindt genade in de oogen van den rapporteur, van wiens juist inzicht de geheele verdere geschiedenis van Eigen Hulp de doorslaandste bewijzen geeft.

Immers nadat het eerste élan voorbij was, nadat de bovengenoemde afdeelingen waren gesticht, bleef het genootschap verder vegeteeren. Vergaderingen werden genoeg gehouden, al werden zij ook schraal bezocht, maar men kon van de vereeniging met recht zeggen: Ich höre wohl das Klappern der Mühle, doch sehe ich kein Mehl.

Als middenpunt voor de coöperatie in Nederland was de vereeniging ongeschikt gebleken.

Het was ook weder de heer Elias, die trachtte hierin verbetering aan te brengen.

Maar om dit duidelijk te maken, dien ik even terug te gaan tot het uitgangspunt.

In de circulaire tot oprichting van Eigen Hulp, in de circulaire van de „betooverde rijksdaalders", zooals de heer Elias haar doopte, werd aan het slot gezegd, dat men beoogde in één woord „oordeelkundige coöperatie"; men bedoelde: „oordeelkundige samenwerking", want wat in technischen zin onder „coöperatie" verstaan wordt, moet steeds oordeelkundig geschieden: onoordeelkundige coöperatie is geen coöperatie. En men kan natuurlijk niet onderstellen dat de oprichters van Eigen Hulp voorzien hebben hoezeer hun troetelkind een struikelblok zou worden op de baan der coöperatie in Nederland en daarom al te voren een vingerwijzing hebben willen geven, dat de samenwerking tusschen de leden oordeelkundig zou behooren te zijn. Intusschen het woord „coöperatie" was in de circulaire genoemd en de heer Elias, die een practisch man bij uitnemendheid is, voelde al heel spoedig, dat met praten, overwegen en rapporteeren ten slotte niets anders gedaan wordt dan herhalen wat reeds dikwijls gezegd is en hij begreep dat het beter was iets te doen. Met eenige anderen richtte hij daarom op de Coöperatieve Winkelvereeniging van het district 's Gravenhage der Vereeniging Eigen Hulp

Mr. A. E. ELIAS.

die reeds den 30 April 1878 hare statuten goedkeurde en 31 Mei in werking trad, om een paar maanden later hare zaken te beginnen. De heer Elias werd de voorzitter van de nieuwe vereeniging en bleef dat sedert, en wie gedurende zijn voorzitterschap zijn handteekening heeft geplaatst op het register der vereeniging, heeft daarvan nog geen oogenblik berouw behoeven te hebben.

Bedroeg bij het afsluiten der boeken op 31 Dec. 1878 het aantal leden nog geen 400, thans, nog geen 25 jaren later, is het geklommen tot bijna 7000. En wie weet welk een aantal bereikt zou zijn zonder den band met „Eigen Hulp".

Dit verband vereischt eenige toelichting.

Zooals uit de meergenoemde circulaire van de „betooverde rijksdaalders" blijkt, zou een afgesloten kring worden gemaakt van zekere personen aan welke alle weldaden der vereeniging zouden worden bewezen.

Later in de statuten heeft men het criterium voor de toelating gezocht in „den arbeid van den geest", zooals het in een der ontwerpen heet: „Al wie zijne kennis en bekwaamheid, door arbeid van den geest, aanwendt tot loongevend dienstbetoon, kan als lid der Vereeniging worden toegelaten."

In parenthesi zij opgemerkt, dat de ontwerpers wel niet zullen bedoeld hebben, dat de arbeiders hun hersens niet noodig hadden, maar een gevolg van de opneming van het voorschrift was toch, dat arbeiders moesten geweerd worden. Iets wat zeer ernstig in zijn gevolgen is geweest.

Toen nu in (niet door) Eigen Hulp een coöperatieve vereeniging werd opgericht, moesten ook buiten die vereeniging de werklieden gehouden worden.

Verbeeld u, een coöperatieve-vereeniging, die moedwillig de werklieden buiten sluit!

Verbeeld u een winkel, die een hekje voor de deur zet om niet alle klanten binnen te krijgen!

Welk een comble!

Zoodra dan ook de heer Elias gezien had, door menigen harden strijd met het districts-bestuur, dat de sleutels tot de Winkelvereeniging in den zak droeg, doordien het alleen recht had tot het district 's Gravenhage en daarom ook tot de Winkelvereeniging de

leden toe te laten — immers niemand kan lid worden van de Winkelvereeniging, die niet is lid van de Vereeniging Eigen Hulp — ik zeg toen de heer Elias geleerd had dat de-arbeid-van-den-geest-clausule zijn schepping, de Winkelvereeniging, bedreigde, toog hij met de hem eigene geestkracht aan het werk om haar te doen verdwijnen. Lang en hard was de strijd en slechts met één stem meerderheid werd de zege bevochten.

Een der essentialia van de Vereeniging Eigen Hulp was weggevaagd.

Voortaan luidde art. 3 der statuten dier Vereeniging: „Ieder kan tot lid der vereeniging worden toegelaten."

Was alzoo een der hinderpalen weggenomen die de ontwikkeling der Coöperatieve Winkelvereeniging bedreigde — er bleven er nog genoeg over, en er was een man noodig als de heer Elias om die zooveel mogelijk onschadelijk te maken.

Een coöperatieve, dat is een samenwerkende vereeniging kan niet alleen staan, krachtens haar beginsel is zij verplicht samenwerking te zoeken met gelijkgezinden.

Het denkbeeld rees derhalve om den gezamenlijken inkoop te regelen voor de verschillende Winkelvereenigingen.

Een eerste poging daartoe aangewend had niet veel succes, onder meer omdat de coöperatieve vereenigingen van werklieden, die eerst door de-arbeid-van-den-geest-clausule uit Eigen Hulp waren geweerd, nu niet verkozen met Eigen Hulpsche vereenigingen samen te werken en een wholesale alleen dan kan bloeien en geen gevaar meer oplevert, wanneer de afzet verzekerd is, doordat zoovele Vereenigingen zijn toegetreden, dat de administratie-kosten slechts een klein deel van de winst uitmaken.

De heer Elias sloeg den blik naar het buitenland en zag hoe daar een coöperatieve bond overal reeds spoedig door de coöperatieve vereenigingen gesloten werd, een bond die, de gemeenschappelijke belangen van allen verdedigende, tevens een vereenigingspunt vormde van alle samenwerkende vereenigingen. Hij trachtte derhalve ook hier zulk een bond tot stand te brengen en ook hier met aanvankelijk succes. Op 24 November 1889 werd door een klein aantal coöperatieve vereenigingen opgericht de Nederlandsche Coöperatieve Bond, welke ten doel had:

1° verbreiding van de coöperatie door alle wettige middelen en de voorlichting van allen die haar in toepassing brengen of willen brengen;

2° de bevordering van de belangen der deelgenooten in den uitgebreidsten zin des woords.

De bond zou door zijn Raadgevende Kamer zorgen voor de propaganda, door zijn Handels-Kamer voor den inkoop van deugdelijke waren.

Uitnemend voorbereid zou de bond zeker wel geslaagd zijn, ware het niet dat zijn geboorte binnen Eigen Hulp en het voortbestaan van deze geldverslindende vereeniging hem alle groeikracht bijna had ontnomen. Immers waar de contributiën vloeiden naar Eigen Hulp, kon de Bond voor zijn propaganda slechts nog geringe middelen verkrijgen en toch was propaganda hier noodiger dan elders.

Het oprichten van coöperatieve vereenigingen in Eigen Hulp toch, dus oorspronkelijk voor een bepaalde klasse der maatschappij, voornamelijk of althans voor een groot deel bestaande uit ambtenaren, officieren, gepensioneerden en dergelijke, gaf aan de kleinere en grootere kooplieden, die hunne belangen bedreigd zagen door het veldwinnen der coöperatie, een machtig wapen in de hand.

Het werd nl. voorgesteld alsof de ambtenaren en officieren, die betaald werden uit de staatskas, dus uit de belastingen die de nijveren opbrachten, door die coöperatie dezelfde nijveren tot den bedelstaf trachtten te brengen en dus, onberadenlijk de bron deden opdrogen, waaruit hun inkomen voortkwam.

De middenstand, aldus heette het, werd bedreigd!

Het is eenigermate grappig dit argument te hooren, want de officieren en de ambtenaren behooren dan toch zeker ook wel tot den middenstand en als zij nu een zeker aantal tusschenhandelaars overbodig maakten, zouden wij hier dus eenvoudig te doen hebben met een strijd in den boezem van den middenstand, een soort van retorsie.

De winkeliers toch beweren steeds dat er te veel ambtenaren zijn en te hunnen behoeve te veel uit de schatkist wordt geput, nu zouden dan de ambtenaren arbeiden aan het terugbrengen van het aantal winkeliers.

Maar zoo is de zaak niet.

Het aantal tusschenpersonen tusschen producent en consument neemt steeds toe, in plaats van af.

Nu kan die toeneming natuurlijk niet ongelimiteerd voortgaan. Op een gegeven oogenblik komen er te veel en zal een groot aantal hunner slechts een kommerlijk bestaan kunnen hebben en bij te weinig arbeid natuurlijk een veel te gering inkomen genieten.

Die eischen trachten de betrokkenen te overwinnen door concurrentie à outrance, door middel van reclame, zeer lage prijzen en bij hen, die over een ruim geweten beschikken, door verknoeide waren.

Zoo blijft er een veel te groot aantal tusschenpersonen bestaan, wier te gering inkomen, gecombineerd met te weinig arbeid, hun een ellendig leven geeft, waarvan zij zelf de oorzaken niet begrijpen of willen inzien.

Deze lieden voeren strijd juist tegen datgene wat zij zouden moeten toejuichen, nl. tegen de organisatie van hun bedrijf, waardoor hun bij behoorlijken arbeid een behoorlijker leven kan worden gegeven.

Hun het dwaze van hun oppositie aan het verstand te brengen, is een onbegonnen werk, en wie het waagt, verzamelt zich een massa haat.

De heer Elias heeft er al de genoegens van gesmaakt, toen hij in publieke vergaderingen het goed recht van zijn schepping en van alle coöperatieve organisatie verdedigde.

Personen, die onnoodig zijn in het maatschappelijk raderwerk, zoo had hij eens ongeveer gezegd, zijn als de parasieten in de plantenwereld.

Welk een woede barstte er tegen hem los: de winkeliers parasieten! Nu, de spreker stond zijn menschen, zoo met de pen als met den mond.

Met de eerste bijna nog beter dan met de laatste.

Hoewel toch de heer Elias een vlot spreker is, heeft de omstandigheid, dat hetgeen hij zegt, hem zelf zoo bijzonder goed voor den geest staat en zoo helder voorkomt, ten gevolge dat hij met een zekere kortheid, die den indruk van brusquerie maakt, zijn tegenstanders te lijf gaat, maar die kortheid heeft geen on-

volledigheid ten gevolge, integendeel punt voor punt verdedigt Mr. Elias zijn positie.

Voeg hierbij nu dàt hij gaarne de ironie als wapen bezigt en men begrijpt hoe de man, die onder zijn handen is geweest, zich voelt.

Van de welversneden pen van den Voorzitter der Winkelvereeniging getuigen tallooze artikelen in het orgaan der Vereeniging Eigen Hulp, in het Bijvoegsel tot de Prijscourant der coöperatieve winkelvereeniging, waarin de coöperatieve beginselen telkens weer worden uiteengezet.

Lange jaren voerde de heer Elias ongestoord den schepter in de Winkelvereeniging en ook eenigen tijd in den Nederlandschen Coöperatieven Bond als wier voorzitter hij optrad, toen niemand den plotseling afgetreden president wilde vervangen. Nog steeds voert hij den voorzittershamer, weldra een kwart eeuw.

Een paar jaren geleden ontstonden er beroeringen ten gevolge van verkeerd begrepen voorstellen, zoodat de heer Elias het voornemen te kennen gaf om af te treden. De algemeene vergadering gaf echter door een indrukwekkende betooging te kennen, dat de vereeniging haren beproefden voorzitter niet missen wilde en de leden herkozen hem met bijna algemeene stemmen, gelukkig voor de belangen, die hier op het spel staan.

De Nederlandsche coöperatie heeft behoefte aan beproefde krachten. Hare organisatie is de slechtste die er bestaat en alleen door onverdroten arbeid van bekwame, eerlijke, ernstige mannen zullen in de toekomst de bezwaren voorkomen worden, die daaruit moeten voortvloeien. En zoo één man haar kan helpen in het rechte spoor, dan is het Mr. A. E. Elias.

LAATSTE LIEFDE.

Naar KAREL BUSSE.

In een klein wijnhuis, dat in een onaanzienlijk steegje der Noordduitsche academiestad lag, kwamen tweemaal 's weeks drie oude heeren bijeen. Een gepensionneerd overste, die sedert jaar en dag zat te pluizen in de uitgaven van den generalen staf en vast overtuigd was, dat hij in een gelukkig oogenblik daar wel eens een bok in zou vinden. Een oud-rector van een gymnasium, die een boek over Afrika schreef, daar hij nooit mee klaar kwam, omdat er altijd nieuwe werken verschenen, waarmee hij rekening moest houden. En eindelijk de hoogleeraar in de geschiedenis aan de hoogeschool, professor Richter.

Dit drietal had een vast tafeltje en hield al 't andere bezoek op een afstand. Zij hadden kind noch kraai, waren nooit gehuwd geweest en stonden op hun ouden dag meer of minder onder de plak van hun huishoudster. Toch klonken zij bij iedere samenkomst terdege op hunne „vrijheid".

Op zekeren avond bestelde professor Richter, tegen alle gewoonte in, een heel fijne flesch, liet drie glazen brengen en schonk in.

„Men moet de feesten vieren, naar zij vallen," zeide hij. „Drinkt mee, heeren, en laten we ditmaal de vrijheid laten rusten. Ik wou jelui uitnoodigen — ik heb namelijk van daag een jongmensch tot doctor gepromoveerd, die bijna mijn zoon had kunnen zijn. Hem kan ik 't eerste glas wijden: in multos annos!"

De beide anderen dronken mee. Toen draaide professor zijn glas en sprak:

„'t Is lang geleden en bijna vergeten. En daar roept me nu een dezer jongeren de heele geschiedenis weer voor den geest. Jelui weet, dat ik op 't oogenblik het hoofd mijner faculteit ben. De jonge doctoren brengen me een dag voor 't examen een bezoek en geven dan bij de andere professoren hun kaartje af. Gewoonlijk geef ik niet thuis, wat hun niet ongevallig is. Nu brengt me gisteren de meid een kaartje: Gerard Vos, cand. phil. „Laat meneer binnen komen," zeg ik werktuigelijk. In 't volgende oogenblik heb ik er spijt van, maar de jonge man staat al voor me. Hij zegt zijn lesje op, ik vraag hem op de gewone manier, wij babbelen — maar steeds zit ik hem aan te gapen. En plotseling sta ik op en kijk de stukken in: Gerard Vos, uit Groot-Riensdorp! Dat klopt — 't klopt precies. Maar ik wil zekerheid.

„Mag ik u eene vraag doen: hoe is de familienaam uwer moeder?"

En hij, verbaasd, maar niet onaangenaam verbaasd: „Moeder is eene geboren barones Rechenthuizen." Hij zegt dat met dien zekeren lichten trots, waarmee de burgerjongen 't blauwe bloed in zich constateert.

„Ik ken de streek," antwoord ik daarop. En kort afbrekend wensch ik hem voor het aanstaande examen veel succes.

Van daag nu, is deze Gerard Vos cum laude door mij gepromoveerd. Ik feliciteerde den nieuwbakken doctor en vroeg hem, of zijne moeder nog leefde. Op zijn toestemmend antwoord: „Doe dan mijn complimenten aan uwe moeder. Wij zijn oude bekenden van jaren herwaarts, toen niemand nog aan u dacht!"

Hij stond verbluft te kijken, maar was te gelukkig over het zoo gunstig afgelegd examen, om zich langer bij mijne woorden op te houden. Ik keek hem na, toen hij blijmoedig in zijn zwarte rok de trap afvloog. En toen nam ik mij voor, van avond eene fijne flesch te drinken en.... en eens niet op onze vrijheid te klinken. De flesch geef ik ook als straf. Ik heb er mij op betrapt, dat ik er niets tegen in had weten te brengen, wanneer deze Gerard Vos mijn zoon en zijne moeder mijne vrouw geweest ware!"

De overste en de rector dronken zwijgend en wachten.

De professor telde: „Drie-en-twintig jaar is 't jonge mensch. Een jaar na mijn bezoek kreeg ik kennis van haar engagement. Nu dus — goed drie-en-veertig zal ik geweest zijn, toen mij de duivel naar Groot-Riensdorp reed. Voor eenige dokumenten had ik reeds eene reeks van familie-archieven doorgesnuffeld en door toeval vernam ik, dat baron Rechenthuizen een zeer belangrijk archief bezat. Ik verzocht hem schriftelijk daarvan kennis te mogen nemen; dit werd mij toegestaan. In 't begin van Augustus sloot ik mijn college, en begaf mij naar Groot-Riensdorp. Van 't naastbijgelegen spoorstation zijn 't nog twee mijlen. In de gloeiende hitte kom ik daar aan. Geen rijtuig daar — niemendal. Ik bijt me op de lippen, de baron schijnt geen beleefd heer te zijn. Wat komt het er ook op aan, dan zal ik aan 't station wel een rijtuig kunnen krijgen. Maar hoe ik ook vraag, en wat ik ook bied — in den oogsttijd zijn man en paard onontbeerlijk. Er blijft mij dus niets anders over dan te loopen. Op drie uur reken ik maar vast.

Zoo stap ik dan door den zonnegloed voorwaarts. Zon, zon, zon overal. Zij straalt als licht van boven, zij dampt als hitte uit den bodem. Tegen de bermen is 't gras verwelkt en stoffig. Zweetende arbeiders en meiden snijden en binden het koren. Zelfs in de lucht zit iets rijps en iets erg drukkends.

Nog bedekt met het stof uit oude stukken en bibliotheken, ga ik voorwaarts door dezen oogstdag. De hemel weet, hoe me dat heel anders maakt. Ik denk aan mijne jongste verhandeling en aan die stoffige papieren, maar mijne gedachten verwarren zich, mijne oogen maken zich niet meer los van 't vette, rijke weiland. Ik slinger mijn stok in 't rond, ik krijg het vreeselijk warm, maar het doet goed, mijn bloed is heet, ik voel me een geheel ander mensch. Maar waartoe zou men een boekenman zijn, als men niet over alles nadacht: alles is rijp, vruchtbaar, vervult zijne bestemming. En jij? Wordt de wereld gelukkiger, wanneer zij nog iets naders en juisters omtrent mijne archief-napluizingen hoort? Verzuim-je niet je bestemming, je jeugd, je geluk? In één woord, al wat men zoo denkt, wanneer men uit die oude muffe papieren in 't gezegende oogstland komt.

Daaraan sluiten zich andere gedachten en invallen. Bij voor-

beeld: 't wordt tijd om te trouwen, gelukkig te zijn en gelukkig te maken. Er wacht nog eene heele reeks meisjes op je! Vergeet alsjeblieft niet, dat ik drie-en-veertig was! Maar dat is het zonderlinge: men blijft in menig opzicht altijd vijf-en-twintig of dertig, en wanneer men springt, springt men dadelijk op vijftig en zestig. Begrepen? Ik was gelukkig door mijn arbeid, ik was een jong professor. Alles ging zijn geregelden gang, zoo effen en gelijkmatig bedaard, dat de jaren bijna onbewust verliepen. Natuurlijk wilde ik trouwen. Het kwam toen niet zoo bijzonder gelegen en ik dacht: 't heeft ook nog tijd; niet overhaast te werk gaan! In 't eerst werd men veel uitgehoord en veel geplaagd. Daarop kwam slechts nu en dan eene toespeling. Per slotte bleven die ook heelemaal uit. Ik zelf alléén dacht nog over een huwelijk. Ik kon immers op mijn doode gemak naar eene vrouw omzien, zei ik tot mijzelven. Zoo werd ik drie-en-veertig en was eigenlijk, naar mijn gevoel te oordeelen, dertig, hoogstens vijf-en-dertig, want in die dertien jaren was er letterlijk niets gebeurd, wat mijn positie veranderd of invloed op mijn leven gehad had. De jaren schijnen in zoo'n geval feitelijk stil te staan.

Zoo verdrijf ik mij al zwervende den tijd. Eindelijk komt Groot-Riensdorp in 't gezicht. Ik heb mijn jas over mijn arm gehangen en stap er terdege zweetend, dapper op los. Een paadje door 't weiland, dat langs 't water en riet loopt, schijnt mij nader toe — en dat sla ik dus in.

De zon begon al te dalen. Het riet trilde; libellen, die met hunne vleugelen daarin gevangen zaten, ratelden bij de haastige poging om zich los te maken; glanzende, staalblauwe vliegen stonden in de lucht, en de lucht zelve, hier door 't water een weinig verkoeld, was allerweldadigst. Ge kent die lauwe lucht, die van het water komt en den zomeravond vervult — men zou zoo een bad willen nemen. Ik kon mijn lust haast niet bedwingen. Wie weet, of ik er weerstand aan geboden had, want men zag en hoorde niemand en 't riet strekte ter bescherming. Maar om tijdig aan te komen, waar ik verwacht werd, ging ik liever verder.

Plotseling hoor ik luid lachen en watergeplas. In een oogwenk is 't weer gedaan. Ik blijf staan, maar hoor niets. De zomerlucht

draagt zoo menig geluid verder en brengt ons omtrent den afstand in de war — ik slenter dus verder voort.

Daar vliegt me plotseling iets langs mijn gezicht voorbij, dat ik achteruit deins. Kletterend valt het neer. Het is een visch — een baars. De zilveren schubben schitteren. Ik overleg bij mij zelven, dat een visch niet dien boog door de lucht beschrijven kan, 't allerminst een doode. Want het diertje was, zooals ik mij overtuigde, dood. Derhalve moeten er menschen achter het riet zijn. Ik hoor ook wederom lachen, maar nog stiller, alsof men 't smoren wil.

Nog overleg ik bij mij zelven, of ik roepen zal, als twintig schreden voor mij de biezen sterker ruischen en wuiven, net alsof iemand er met geweld door heen wil, en vóor ik er op verdacht ben, staat niet ver van mij een jong meisje, de rechterhand, waarmede zij 't riet van elkaar gebogen had, nog licht uitgestrekt, en in de linker een netje, waarin visschen spartelen. Zonder hoed, door de zon verbrand, staat zij voor me, in eene oude blouse, waaraan waterdroppelen glinsteren, met gescheurde rokken en natte schoenen.

Zij schijnt verlegen, en toch trilt er weder een helder lachje om haar mondhoek!

„Wil u geen visch koopen, meneer?" En zwaait met het net. „Mooie, versche visch, hoor!" Precies zooals de vischvrouwen hun waar aanprijzen.

Wat zal ik zeggen? „Wat kosten ze?" En dan flap ik er op eens uit: „Als ik er een zoen bij krijg, waarom niet?"

Daar barst ze in een lachbui uit — een lachbui, kijk, en als ik nader kom — flap, daar ruischt het riet en verdwijnt ze daar achter. Alleen blijft het lachen nog aanhouden. Het verheft zich boven 't riet en lacht mij familiaar uit.

De zon is eene ondeugende koppelaarster, die heete zon bij oogsttijd. Zij zat mij in 't bloed; alsof ik een student ware in plaats van een professor, alsof ik met vrienden uit ware en een avontuur zocht, loop ik haar na. Wat anderen kunnen, kan ik ook, denk ik. En dring door 't riet. Maar een paar seconden later steek ik tot aan de knieën in 't water. Ik kan een vloek niet onderdrukken en werk me er weer uit.

Een nieuw gelach, ditmaal is 't meerstemmig. Weemoedig bekijk ik mijn nieuwen zomerbroek.

„Ouwe heer!" klinkt het vroolijk uit de verte, „sta ik je aan? Vin-je me aardig?"

Het „oude heer!" gaf me een duw. Ik was verstoord, „oude heer!" zoo had mij nog niemand betiteld! Brutaal nest! denk ik. En afgekoeld zet ik, professor in de geschiedenis aan onze Hoogeschool, mij in 't gras en schud me 't water uit mijn schoenen. Daarbij kan ik de akelige gedachte niet onderdrukken, dat de zaak misschien een heel anderen loop zou genomen hebben, wanneer ze een mijner studenten overkomen ware. En zooiets blijft je hinderen.

Achter 't riet wordt het nu stil. Alleen hoorde men roeispanen in 't water plassen. Natuurlijk zaten de plaaggeesten veilig en echt vroolijk in 't schuitje.

Het was geene zonnige vroolijkheid, die ik in 't huis van meneer van Rechenthuizen meebracht. Maar de baron — zoo'n echte, goede buitenheer — had mij spoedig met mijn lot verzoend. Ik verontschuldigde me over het toilet, waarin ik mij vertoonde. „Wel verduiveld, daar is u ongemakkelijk in onze vaart terechtgekomen!" Hij lachte totdat hij zoo rood werd als een kreeft. „Maar elk ongeval, zeg ik, kan hersteld worden. Karel! — Ka—rel!"

Karel was het factotum, nog de oppasser uit den luitenantstijd van den baron. Karel moest laarzen, kousen en een broek van den gastheer brengen, want mijn koffer was natuurlijk op 't station gebleven. Mijn kamer, waarin ik mij verkleedde, zag op den tuin uit. Een spiegel was daar niet in. Dat hield men daar voor mannen niet noodig.

„Het zijn mijne jachtlaarzen," zei de baron. „U moet het maar voor lief nemen."

Maar 't waren geene laarzen, 't waren schuiten. En een pantalon, neen maar! — stel u voor dat meneer van Rechenthuizen een bierbuik eerste klasse met zich rondsleepte.

De oppasser grinnikte, toen ik naar beneden kwam. De baron lachte ook. „Als u 't er mee eens is, professor, dan zullen we u hier wel zóó ver brengen, dat u aanvult, wat nu nog leeg blijft. Van de wetenschap schijnt men niet vet te worden!"

Hij verontschuldigde zich toen, dat nu in den oogsttijd geen paard ter beschikking was geweest en dat hij mij geheel aan mij zelven had moeten overlaten.

Wat er dan binnenvalt, behoef ik nauwelijks te zeggen. Een gejuich daarbuiten, de deur vliegt open: „Zestien stuks, pa! Vijf groote baarzen daarbij! Geertrui — —!"

Plotseling houdt het gejuich op. In de deur staan drie meisjes: de visscheres van daareven met twee jongere zusters. Verwonderd en met zekere beklemdheid zien mij de jongeren aan. De groote is purperrood en durft haar oogen nog maar niet vertrouwen.

Daar stelt de oude heer ze voor: „Mijne dochters: Sibyl, Geertrui, Ilse — onze nieuwe gast, professor Richter. Hoe staat het met het avondeten?"

Sibyl — al de huisgenooten legde den klemtoon op de eerste lettergreep van den naam — buigt en knikt heel verlegen en weet niet, waar ze met hare oogen blijven zal. De jongeren grinniken echter steeds bedenkelijker.

„De professor," zegt vader, „is er leelijk aan toe, en is in 't moeras gesukkeld."

Hij zegt dat, daar hij wel bespeurt, hoe zijne dochters met ontzaglijke pret, die spoedig niet meer te temperen is, naar mijn slobberenden pantalon staren.

Toen schaterden zij het ongedwongen uit, ook Sibyl kon zich niet langer bedwingen. „Schelmengespuis," moppert de baron, geeft de oudste een flinken tik op de schouders, en tegen mij: „Je hebt wat te stellen met zoo'n drietal! Een oogenblik — excuseer me!"

Buiten is hij noodig. Als hij uit de kamer is, zegt Sibyl: „Neem 't ons niet kwalijk, professor .... wij konden niet weten ...."

Maar toen zei ik: „de oude heer vindt het wezenlijk alleraardigst."

Zij gloeit. „En u zal toch niets zeggen?" Daarbij komt ze vlak bij me staan.

„Wees niet bang, juffrouw Sibyl. De kleine schade is hersteld."

„Op uw woord van eer?"

Ik denk dat ik uit de lucht val. Waar haalt ze dat vandaan?

„Op mijn eerewoord," zeg ik plechtig. „Is u altijd zoo deftig en officieel?"

„Bij gewichtige aangelegenheden — ! Zijn eerewoord mag men niet breken, zegt George Vos!"

„Dat is zeker."

„Dat is papa's broek!" proest plotseling de jongste uit, een blond kopje van tien, elf jaar.

„En de jachtlaarzen!" valt de tweede in. Er komt geen einde aan 't gejuich! Plotseling nemen beide meisjes elkaar bij de hand en dartelen naar buiten.

Ook Sibyl is rood van 't lachen geworden. „Neem het toch niet kwalijk.... 't ziet er ook wezenlijk zoo koddig uit!"

Dat was mijn intrede te Groot-Riensdorp. Ik had den ganschen avond een allerakeligst gevoel.

* * *

Den volgenden dag liet ik mijn koffer halen. Ik wilde me niet eerder vertoonen voor ik er menschelijk uitzag. Zoo ijdel was ik toch nog.

In den tuin speelden de meisjes met haar bal. Ik keek toe. Ik stond achter 't gordijn, opdat zij mij niet zouden bespeuren.

Sibyl Rechenthuizen was vlug en lenig in hare bewegingen. Bijna meer 't figuur van een jongen dan van een meisje. Mogelijk, dat het aan hare kleeding lag. Zij droeg bij 't balspel korte rokken en hooge laarsjes. Als een wilde jongen sprong zij den bal na, over bloembedden en struiken. Haar gezicht was vuurrood en haar japon vloog op en haar gordel schitterde.

Onwillekeurig stak ik mijn hoofd uit het raam toen ze in de boschjes verdween. Daarbij zag mij eene der zusters.

„Sibyl, Sibyl!" En reeds rende ze de oudste achteraan om haar 't nieuws te vertellen. Toen zij alle drie daarna verder speelden, geschiedde het niet meer met die wilde onbezonnenheid. Zij gluurden te dikwerf naar het raam daarboven.

Ik moest bekennen, dat ik mij ondanks den ontbrekenden spiegel zoo voordeelig mogelijk opknapte. Ik was zelf met me tevreden. Voor wien deed ik het? Voor den baron? Gekheid! Voor de kinderen misschien? Wou ik op halfwassen meisjes indruk maken? Stellig ook niet. Dus bleef slechts de eene verklaring over, dat ik den „ouden heer" van gisteren kwijt wilde zijn.

Het gelukte mij werkelijk.

„Zeg, Sibyl — hij is nog in 't geheel zoo oud niet," hoorde ik de veertienjarige zeggen. Balsem, mijne heeren, was dat — balsem! Ik zette mijn hoed dadelijk wat schever. En toen de jongste, Ilse, mij voorbijliep, riep ik haar na: „Loop, loop, anders vang ik je!" Zij giegelt en blijft staan. Ik haar achterna. 't Was een wilde jacht. Ik krijg ze natuurlijk, maar raak buiten adem. Ik hef ze in de hoogte en geef haar een kus.

Sibyl staat er bij.

„Die Ilse!" zegt ze glimlachend, — „dat is geen kunststuk. Ze kan niet loopen!"

„Oho! Veel sneller zal u ook niet loopen — wat zeg-jij, Ilse? Als men jou vangt, kan men juffrouw Sibyl ook best krijgen!"

„Mij?" Dat „mij" klonk echt onbeschaamd-uitdagend.

„Om u te dienen! Dat zou al heel erg zijn, wanneer dat niet best ging!"

Zij draait zich en loert, — plotseling rukt ze uit: „pak me dan toch!"

Wat te doen? De professor in de geschiedenis jaagt een zestien-, zeventienjarig meisje achterna, gevolgd door de jubelende jongere beiden, die zich de keel schor schreeuwen en haar zuster aanhitsen. Door boschage, over wegen en bloembedden gaat het, de tuin eindigt, de zoom licht reeds voor ons — geen twijfel, ik heb ze dadelijk. Maar met een ruk staat Sibyl op de grens, in 't volgende oogenblik is ze er over, stormt over de weide naar 't bosch.

Wat eenmaal begonnen was, kon ik niet opgeven. Ik dus eveneens over den zoom, over 't weiland.

Zij kijkt om, blijft stilstaan, laat mij naderbij komen.

„Ziet — u!" En ik wil ze pakken. Maar zij sluipt mij onder de armen door. De wilde jacht bruist naar de andere zijde. En ik schaam me inderdaad, maar ik ren haar na, alsof het mijn eeuwige zaligheid betrof.

En de jongere zusters jolen, lachen en hitsen haar aan.

„Links om, Sibyl! — Gauw! — Voorwaarts — ferm zoo!"

Licht geschoeid vliegt ze als een pijl verder. Ten slotte raakt ze toch vermoeid, haar loop wordt zwaarder; ik kom haar hoe

langer hoe nader, met een laatste krachtsinspanning wil ze mij door eene wending opnieuw ontglippen — daar valt ze. Over een wortel is zij gestruikeld.

En reeds heb ik ze gegrepen, draai haar om en hef haar in de hoogte als de kleine Ilse. Haar gloeiend gezicht is boven 't mijne. Ons beider adem ontmoet elkaar.

„He, wie heeft gelijk gehad? En nu doe ik met u als met Ilse!"

Ilse had ik gekust. „Eigenlijk," denk ik bij mezelven, „is ze toch nog een kind!"

Ik kijk ze aan, zij kijkt mij aan, zonder er nog een woord te kunnen uitbrengen. Ik voel, hoe de opwinding van den wedloop haar nog door 't jonge lichaam trilt, voel het aan de handen, waarmee ik ze vasthoud.

Daarop zet ik Sibyl Rechenthuizen neer, zonder ze gekust te hebben. Zij strijkt zonder verwarring 't haar glad. Waarschijnlijk was 't haar onverschillig, wat ik deed en wat ik naliet.

En dan drukt zij beide handen op hare borst.

„Men kan.... nauwelijks ademhalen!" Zij opent hare lippen, de prachtige, witte tanden — tanden, die veel tarwebrood eten — glinsteren.

Zij ziet haar zusters aankomen. Maar plotseling tegen mij: „Zeg eens.... is u wezenlijk professor?"

„Ja natuurlijk. Waarom dan niet?"

„En dokter ook?"

„Ook dat."

„En aan eene heusche hoogeschool?"

Ik moet lachen. „Ja, ja," verzeker ik. —

Een groote pauze.

„Dan loopt u nog heel best," zegt zij, aanmoedigend knikkend. Nu hangen Truida en Ilse ook al tegen haar aan.

Des namiddags had ik de eerste verzameling brieven en documenten uit het archief voor mij uitgespreid. Dat was anders voor mij een heerlijkheid. Maar tusschen die duffe papieren in kwam uit den tuin het gelach, het heldere jonge lachen der zestien, zeventien jaren, kwam de warme rijpe geur, het gonzen der vliegen, het kokende, geheime borrelen der verhitte lucht. Ik betrapte mijzelven daarbij, dat er hoogst onwetenschappelijke gedachten

bij mij opkwamen. Daar zit-je nu, dacht ik, onder louter doode rommel. De hand is verstijfd, die 't geschreven heeft — wat gaat ze je eigenlijk aan? Wat is Homeros en Achilles, wat is de groote keurvorst en de groote Frederik tegen den zomer buiten, tegen het stralende leven, tegen jeugd en lachen!

Zij waren niet bijzonder oorspronkelijk, deze gedachten, maar zij hadden mij verlegen kunnen maken. Toch deden zij het niet. Tien minuten later stond ik weer voor 't open raam, en babbelde met de jonge Sibyl, terwijl Geertrui mij den bal voor de twintigste maal in 't raam wierp en ik haar dien weer terugwierp.

Des avonds ontkurkte de baron een flesch rooden wijn. De oogst was goed, 't weder bleef best. Hij was uiterst tevreden. Ik dronk destijds bijna niets. De jeugd heeft geen wijn noodig, en jong voelde ik me.... met elk uur jonger. Maar mijn besten gastheer mocht ik niet kwetsen. Dus hield ik hem gezelschap.

Het was een van die menschen, wier laatste hartsgeheimen men na een uur of wat kent. Zonder met bijzondere gaven van den geest gezegend te zijn, had hij gezond verstand en een oog voor de werkelijkheid. Hij zelf schatte de wetenschap wel niet heel hoog, maar ontzei haar daarom toch geenszins haar recht van bestaan. Er waren duizend dingen, die hij niet kende, maar hij wist dat zij er waren en dat zij menigeen belang inboezemden — dat was voldoende. Hij was er overigens niet nieuwsgierig naar. De geleerde rommel was hem even vreemd, als vroeger Amerika iederen landrat. Zulk land bestond er, maar men dankte den hemel, dat men er niets mee te maken had.

Overigens vernam ik, dat zijne vrouw vijf jaar geleden gestorven was, dat zijn oudere zuster, die zich weinig vertoonde, sedert het huishouden waarnam, dat de kinderen naar den predikant gingen, die hun leerde wat zij noodig hadden. „Wild, maar kerngezond!" zei hij. „Van zoo'n broeikas-opvoeding houd ik niet. En gezond zijn ze alle drie!"

Vroeg ging men ter ruste, want om drie, vier uur was 't heele huishouden weer op de been. Ik zie mij nog, reeds half ontkleed, in 't open raam liggen en naar den tuin kijken. De toppen der hooge boomen waren onbewegelijk als uit steen gehouwen. Eene vleermuis fladderde stil in 't rond. Ik heb geteld, hoe dikwerf

zij heen- en weervloog, en daarbij dacht ik altijd: Sibyl is een goed kind, een lief, prachtig kind.

Ik dacht aan haar als aan een dochter. Overigens had ik mij reeds zoo aan den ongewonen klemtoon van den naam, den klemtoon op de eerste lettergreep, gewend, dat ik zelfs in mijn gepeins niet meer op den gebruikelijke kwam.

Zij stond in alle vroegte — ik kwam voor het ontbijt naar beneden — aan de bron, de mouwen tot aan de helft der bovenarmen opgestroopt, en haalde den vollen emmer naar omhoog. De emmer was boordevol. Zij schoof snel achteruit, om niet nat te worden, en goot daarop 't water in een reusachtige kan, die nog uit de dagen van Olim scheen af te stammen. Ik trad naderbij.

„Wie moet die monsterkan slepen? u, juffrouw Sibyl?"

„Zeker, en wel zóo?"

Zij lichtte de kan op, de spieren spanden zich aan den rechterarm, dat de opgestroopte mouw in 't blanke vaste vleesch sneed. Zoo liep zij tot aan den tuin. Daar ging zij aan 't gieten. Andere middelen had men daar nog niet.

Ik moest haar vertellen, waarom ik eigenlijk hier was en wat ik in die oude papieren zocht. Zij luisterde ook zeer oplettend, doch ik merkte dat zij de dochter van haar vader was en niet goed begreep, hoe men als verstandig mensch zijn tijd met dergelijke dingen verspillen kon. Maar naast de geringschatting stond toch ook de v e rwondering, die van eene zekere b ewondering niet al te ver af is. Ik was over 't algemeen zeer tevreden, want ongetwijfeld won ik terrein.

„Willen wij straks een rit te paard doen?" vroeg zij plotseling.

„Te paard — —?" De schrik vloog me in de beenen. In mijn geheele leven had ik geen driemaal op een paard gezeten. Maar ik was tot alles bereid.

„Dan roep ik u!"

Op mijne kamer vond ik twee fleschen rooden wijn.

„De baron heeft dat gelast," zei Karel, de oppasser, „opdat de professor niet op een droogje zou zitten!"

Hij wilde ze niet terugnemen. Bevel was bevel. Toen zette ik ze in een hoek, bedankte bij 't ontbijt voor de opmerkzaamheid en vergat ze.

Het oogenblik, waarop ik het slagros bestijgen zou, kwam. Sibyl Rechenthuizen wiegde zich reeds in 't zadel. Het stelde mij ietwat gerust dat de bonk er mak uitzag, die mij voorgebracht werd. Toen ik er op zat, vond ik, dat de historie in 't geheel niet zoo erg was. Zoo reden wij van 't voorplein.

Alles ging opperbest. Ik hield mij misschien nog wat krampachtig, maar ik hield me in elk geval staande. Daar het mooi heet was, reden we 't bosch in. Ongeveer een kwartier mochten we nu eens babbelend, dan weder zwijgend voortgereden zijn, toen zich een bekoorlijk beeld aan ons voordeed.

Het woud ging nu in eene groote boomkweekerij over. In 't jong plantsoen, dat door niemand betreden mocht worden, stond een jong meisje frambozen te plukken. Het was vermoedelijk een meisje uit het naburig stedeke. Voor haar een jager, die zich met de teedere, blauwe veeren van een specht den hoed gesierd had.

Ik zou 't nog kunnen schilderen. Dadelijk was mij de samenhang ook duidelijk. In 't jonge plantsoen stonden natuurlijk de mooiste en meeste frambozen. Het meisje had op goed geluk den verboden grond betreden en was daarbij gesnapt geworden. Maar de verbolgenheid van den jager scheen niet heel erg te zijn. Het meisje althans lachte, stak een framboos tusschen de lippen en boog het hoofd achterover, dat haar de witte, kapvormige doek, dien zij voor de zon om 't hoofd geslagen had, in den rug viel.

En de jager kuste ze — de lippen of de frambozen — zeer precies zag men dat niet.

Wij lachten beiden tegelijkertijd. Sibyl's paard snoof en het tweetal week van elkaar. De jager groette verlegen, terwijl bij het meisje nog altijd de lach om den rooden mond zichtbaar bleef.

Ik vroeg naar de frambozen, of ze goed smaakten. En daar ik dorst had, kocht ik voor een paar stuivers. De bijzonder dienstvaardige jager maakte van een oude courant een peperhuis, belegde dit met bladen en schudde er de roode, sappige vruchten in.

Langzaam reden wij verder.

„Neem een hand vol." Ik bood haar 't zakje aan. Zij tastte toe en boog zich voorover. Onze armen raakten elkaar. Vergenoegd at ze.

Plotseling moest zij lachen. Haar viel zeker het tooneeltje in, dat wij daar juist beleefd hadden. En zij lei precies zoo de framboos tusschen hare lippen.

„Doe 't niet, juf Sibyl!" zeide ik, „anders komt de jager. U weet, wat hij doet!"

„Daar is er geen in de buurt!" antwoordde zij onduidelijk, want zij had de bes half in den mond.

„Dan zal een professor hem vervangen!"

Zij lacht zoo, dat de framboos haar bijna ontsnapt.

„Eerst kunnen!"

„Dat heeft u bij 't loopen ook gezegd!"

Ik word warm, maar ik denk: „'t is immers eene onschuldige scherts, en 't kindje — —" nu ja, kort en goed, ik dring mijn paard nader en beproef, mij naar haar over te buigen. Maar dat is een kunststuk, mijne heeren. Ik bespeur weldra, dat ik mij de zaak te licht heb voorgesteld. Een handig ruiter — ja, voor dien is 't natuurlijk eene kleinigheid, maar voor mij zondagsrijder —! Alle moeite is te vergeefsch! Sibyl Rechenthuizen schudt van 't lachen. Altijd opnieuw verliest ze daarbij de bes, maar ook altijd opnieuw neemt zij eene andere tusschen de lippen. De paarden worden door het eeuwige dringen, door het heen- en weer rukken onrustig, en reeds wil ik 't spel verloren geven, als mij juist de onrust der paarden te pas komt. Zij hadden zich op eens zoodanig tegen elkaar gedrongen, dat mijn been terdege in de klem geraakte. In dit oogenblik grijp ik Sibyl, trek ze snel naar mij toe en kus haar de framboos van den mond, dat wil zeggen: de framboos had zij door de verrassing dadelijk ingeslikt, maar ik deed, alsof ik er naar zocht en kuste hare jonge lippen.

't Was een werk van een oogenblik. In 't volgende gleed ik rechts van 't paard af en kon nog juist bijtijds de manen grijpen, waaraan ik me weer omhoog heesch.

Sibyl Rechenthuizen had haar paard dadelijk in een scherpen draf gezet. Ze was me een heel eind vooruit. Ik haar na, maar ik voel, dat ik dezen draf niet lang zal volhouden. 't Rijden heeft ook zijn bezwaren, naar ik bespeur.

„Juffrouw Sibyl!" Driemaal moet ik roepen voor zij de vaart van den bruine matigt.

Ik ben ten slotte toch een beetje verlegen. Vooreerst weet ik niet, hoe zij den kus zal opnemen; dán heb ik toch ook een slecht geweten. Ik, die als gast hier vertoef, misbruik het vertrouwen....

Spoedig echter zeg ik tot mij zelven: „'t Is immers alles zoo onschuldig mogelijk, ze is nog een kind!" En om daar uitdrukking aan te geven, om haar als 't ware elke tweespalt, elken twijfel te besparen, zeg ik lachend: „U ziet, dat professoren heel wat in hun mars hebben! En u zal 't wel niet kwalijk nemen, juffrouw Sibyl, dat u een oom-zoen gekregen hebt!"

Nauwelijks hebt ik 't woord „oom-zoen" over de lippen gebracht, als ik innerlijk al reeds tegen me zelf toorn. Zonder reden, maar ik maak me erg boos over mijn houding.

Sibyl straalt echter van pret. „Dat begrijp ik wel," zegt zij. „Nu heb ik bij oom Vos nog een nieuwen oom! Dank u wel, nieuwe oom."

Ik vond destijds, dat dit woord zoo ongeveer klinkt als „oude heer"! Heen en weer geslingerd door de tegenstrijdigste gewaarwoordingen zit ik in 't zadel. Nog voel ik hare jonge lippen — ach, wat bedwelmt ons de jeugd! Alsof ik de beide fleesschen wijn gedronken had, die in den hoek der kamer stonden. Het leven zelf, dat ik zoo vele jaren verwaarloosd had, had mijn wond aangeraakt. En te midden van deze zaligheid dook toen de „oom" op! Als een domper! Ik haatte het woord, 't vergalde mij het geluk! Ik was alles behalve oomachtig gestemd, wanneer ik op zij keek, waar 't lenige, jonge meisje zich zoo los en vlug in 't zadel wiegde.

Sibyl zweeg eveneens. Wie weet, wat zij wel dacht. Ik had overigens al mijn paperassen er aan willen geven, als ik dat had te weten kunnen komen.

„Rijden we spoedig weer naar de frambozen, juffrouw Sibyl?" vroeg ik bij 't afstijgen.

Een kwâjongensblik.

„Dat zou licht te druk worden, oompje!"

Geertrui verhinderde door haar naderen de voortzetting van dit onderhoud.

„Hoe ging 't dan?" vroeg ze.

„O, voor de eerste maal — heel goed!” antwoordde de zuster.

„Maar George Vos zit toch beter te paard,” kritiseerde de kleine.

„Ja — die!”

Het „die” werd lang uitgehaald. En de wijze, waarop de drie letters werden uitgesproken, was oorzaak, dat ik dien meneer George Vos niet kon uitstaan.

Ik zou tot morgen vroeg kunnen vertellen, wanneer ik alles wat die dag met zich bracht en wat mij nog heden levendig vóor den geest staat, zou willen opdisschen. Genoeg: er viel spoedig niet meer aan te twijfelen, dat ik, met al mijn geleerdheid, op genade en ongenade aan het jonge meisje overgeleverd was. Met alle geweld maakte ik mij wijs, dat alleen vaderlijk gevoel mijn hart vervulde, maar dat „vaderlijk” gevoel was buitengewoon krachtig en onrustig. Nu natuurlijk: gedichten heb ik niet gemaakt, en eetlust had ik ook, maar werken — dat ging in 't geheel niet meer, daar ontbrak mij rust voor; alsof ik alle belangstelling in die oude paperassen verloren had, liet ik archief archief. Veertien dagen had ik voor 't navorschen bepaald, maar zij naderden hun einde en ik had nauwelijks de helft der voorhanden papieren doorzien.

Sibyl Rechenthuizen had bij 't avondeten haar vader verteld, waar we heen gereden waren. Zij sneed tevens brood en maakte het voor de jongere zusjes klaar.

„Wij zijn heel vroolijk geweest en hebben een aardig avontuur beleefd,” zeide zij, terwijl ze tegen mij lachte.

Ik kleurde tot achter de haarwortels. Die drommelsche meid zal toch niets vertellen? Maar daar begint ze al.... van den jager, van de frambozen, van 't meisje. Ik stik bijna in de groote happen die ik neem. Ik vraag mij af, of ik niet het allerliefst zal opspringen en wegloopen, in één draf tot het naaste spoorwegstation. Ik werp haar een smeekenden blik toe. Maar zij lacht steeds joliger, terwijl zij de boter op 't brood smeert.

Nu moet de kus komen. Ik martel mijn brein af om een uitweg te vinden, een of ander woord, dat alles in 't argelooze brengt. En zie toch juist aan den angst dien ik heb, aan den angst, dat Sibyl haar vader alles zal vertellen, hoe weinig onschuldig de zaak was. Allen moeten het mij aanzien, dat er wat voorgevallen

is. En Sibyl houdt me steeds in het oog en heeft een pret van belang. Zij moet toch het bewustzijn hebben, dat zij mij plagen kan. Glimlachend doet de baron daarbij verbazende portie's verdwijnen, terwijl ik nauwelijks een bete naar beneden kan krijgen! In 't volgend oogenblik, zoo denk ik bij mij zelven, zal hij niet meer glimlachen, maar zal hij opspringen, mij het huis uitjagen — wat weet ik!

„Ja, 't was heel aardig. Ook de terugtocht!" zei Sibyl toen. „Ik ben terdege met den professor bevriend — nietwaar? En zelfs mag ik hem „o o m" noemen!"

De baron schatert het uit en proest het uit van de pret. „Meid — heereje, wat 'n meid! Wat zegt u wel van zoo'n fopster! Nu, als u er genoegen mee neémt, professor — — — oompje — om je dood te lachen!"

„Dan zeg ik ook oom!" schreeuwt Geertrui. „Ik ook!" en als bezeten springt de kleine Ilse van den stoel, danst in 't rond en herhaalt: „Oom — oom — oom!"

Ik had bloed gezweet. Als een zwaar gewicht had het mij op de borst gedrukt — nu haalde ik weer vrij adem. Er overviel mij een onbeschrijfelijke vreugde. Wanneer Sibyl er zoo zorgvuldig voor gewaakt had, juist de hoofdzaak te vermelden, dan moest toch ook zij de kus als iets.... iets geheims, desnoods als verboden beschouwen, niet als echt oomachtig-natuurlijk. Zij was dus, ondanks het voorgevallene, niet boos op me. Dus — —

Als een jong, pas losgelaten bokje sprong mijn hart. Ik had willen jubelen! Ik werd uitgelaten, alsof ik twintig jaar jonger was. Ik klonk met den baron, en met de meisjes. „Gezondheid, oompie!" klonk 't vroolijk. Domme streken, die ik als groen uitgehaald had, vertelde ik nu met de grootste pret. Ja, ik zat te bluffen en deed me als een oud-student voor, die heel wat dolle dingen op zijn boekje had staan, en die terdege pret had gemaakt. Sibyl's oogen schitterden, haar blik liet mij geen oogenblik los, zij hing aan mijn mond. Ik was onuitputtelijk, ik had zelf niet geweten, dat ik zoovele dolle histories kende. Meneer van Rechenthuizen hield zijn buik vast van 't lachen. En 't was bijna elf uur — voor Groot-Riensdorp diep in den nacht! — toen wij opstonden.

„U bent een prater van belang, professor," schreeuwde de baron, die wat veel gedronken had, — „van belang, van belang! U hoort heelemaal hier, we laten u niet heengaan, hoor!"

En ik zelf was even opgewonden als hij — doch niet van den wijn, maar door 't vele praten, door de jeugd en door dwaze verwachtingen.

Sedert dien avond zag Sibyl Rechenthuizen mij met andere oogen aan. Ik had de gewaarwording, alsof zij nu in 't geheel niet meer met mij naar 't frambozenboschje zou rijden. Maar die gewaarwording was mij niet onwelkom, zij maakte mij trotsch.

Steeds werden wij vertrouwelijker onder elkaar. Het „oompje" hinderde niemand meer Toen kwam er eene plotselinge wending.

Bij een hevig onweder was de bliksem in een pruimenboom geslagen. De boom werd geveld. Hij moest aan stukken gezaagd worden.

„Draagt u mee, oompie?" vroeg Sibyl, en sleepte een zwaren tak naar de zaagbank.

Niets kon mij welkomer zijn. Nu begonnen wij te zagen.

Sorr, sorr, sorr! — de tanden vraten in 't hout. We werden er warm van. „Even ophouden!" zeide zij en haalde diep adem.

Zij leunde tegen de bank. „Het ontbijt smaakt des te beter! Is u uitgerust?"

Sorr, sorr, sorr — — „Neen," zeide zij plotseling — „een oogenblik!" En stroopt de mouwen harer blouse zoo hoog mogelijk op en begint opnieuw. Op 't land bekommert geen sterveling zich daarom, en 't is toch ook warempel onschuldig genoeg.

Ik druk echter de lippen op elkaar. Heen en weer gaat de zaag. Ik sluit de oogen, om niet de beweging der blanke armen te zien. Maar 't helpt me niet. Ik voel de kracht, waarmede zij bezig is en waarmee zij de zaag terugtrekt. Dat maakt me verward.

Als eene verlossing begroet ik het, wanneer Trude aankomt. Opzettelijk houd ik een praatje met haar en kijk alleen de kleine aan. Maar 't begint me toch zwart en wit voor de oogen te schemeren.

„Oom," zegt Truida plotseling, „wil ik u eens wat zeggen?" zij lacht ondeugend. „Waarom houdt u meer van Sibyl dan van mij?"

Ik word rood, Sibyl wordt rood. De zaag houdt op.

„Mal kind!" bromt de oudste.

„Wie zegt dan, dat ik van jou niet evenveel houd?"

De kleine wil 't uitproesten van 't lachen. „Allemaal! Wordt u Sibyl's aanstaande?"

Als een weerlicht is ze in 't boschage geglipt. „Psst, psst!" plaagt zij nog luide.

Opzettelijk luid begin ik te lachen. Wat moest ik doen. Onze gezichten gloeien allebei. Sibyl is in de grootste verwarring. De zaag wil volstrekt niet meer aan den gang komen.

„Wat kunnen kinderen allerdolst voor den dag komen," kreeg ik er met moeite uit.

„Ja," antwoordde zij, en alsof zij hare beklemdheid door uitwendige inspanning meester wil worden, begint zij met groote hevigheid te zagen. Sterker werkt die krachtinspanning op mij. Alsof warme stroom van haar jonge leven in golvingen in mij voorttrilt, voel ik mijn bloed rollen. Ik kan niet spreken; schuw en warm rust mijn blik op hare armen.

Daar houdt zij plotseling op. Met groote oogen ziet zij mij aan. Zij ziet, hoe 't mij doortrilt, zij ziet mijn blik. Uit de naïeve verwondering ontstaat diepe schaamte, een lichte schrik.

Heftig trekt zij de mouwen naar omlaag en knoopt ze dicht.

„Ik ben.... toch te moe. We zullen nu niet meer zagen!" Zonder hare verwarring te kunnen verbergen, gaat zij heen. Zij gaat anders dan gewoonlijk, langzaam en toch vol onrust.

Van dezen dag af noemde zij mij nooit meer oom. Van dezen dag af droeg zij nooit meer de korte rokken, waarin zij anders placht bal te spelen. En als zij gieten moest, stroopte zij de mouwen harer blouse niet meer op. Werden zij nat, dan verkleedde zij zich.

Sibyl Rechenthuizen was als vrouw begeerd geworden en was dientengevolge vrouw geworden. Rillend werd zij zoowel hare sterkte als hare zwakte gewaar. De anderen merkten het minder, want zij behield daarbij nog veel kinderlijk-wilds. Slechts in haar gedrag tegenover mij was de verandering heel duidelijk. Dan speelde zij de dame en was toch daarbij een beetje hulpeloos en verlegen. Zij bleef vriendelijk, maar hare zekerheid was gevlogen.

Het scheen menigmaal, alsof zij elk woord op een goudschaaltje woog. Van daar ontstond zeker die talmende onzekerheid.

Ik zelf zat de halve nachten naar den tuin uit te kijken. Het waren de heldere nachten van den oogsttijd. De woorden van 't kind hadden ook mij den blinddoek van de oogen gerukt. Wel had ik vroeger al geweten, dat ik Sibyl heel, heel graag mocht, maar steeds weder had ik mij met den „vaderlijken" aard dier gevoelens getroost. Nu was dat alles in duigen gevallen. Nu wist ik, dat alles, wat leven in mij was, alles, wat door de drukte met de wetenschappen zoo lang braak gelegen had, opbruiste, dat het op zijne rechten stond, dat de jeugd, die zich al half wilde keeren, aan de jeugd van anderen nog eens wenschte te gast te gaan en zich opnieuw te versterken.

Men zegt, dat wanneer een mensch ziek wordt, die altijd gezond geweest is, het dan onmiddellijk een ziekbed op leven en dood wordt. Mij ging 't althans zoo. Alsof de liefde, die zoo vele jaren lang geen plaats bij mij gevonden had, zich nu over den langen tegenstand wilde wreken, overviel zij mij des te woester en wilder. Ik hief de armen op: „Sibyl, Sibyl!" Ik liep in hemelsvreugde en helle-angst rond. En altijd die eene vraag: „Wat zal daarvan worden, hoe zal dat eindigen?"

Menigmaal, wanneer de nacht heel stil was, stond ik op den sprong, als een dief uit het huis te sluipen en zoo ver weg te loopen, als mijne voeten mij dragen wilden. Heel helder zei ik dan tot mij zelven, dat dit het beste ware voor Sibyl en voor mij. Tegelijkertijd wist ik, dat ik het toch voor geen geld ter wereld deed. Maar wanneer ik hier bleef? Ik mocht op de gastvrijheid niet al te lang beslag leggen; het archief, welks beteekenis ik overschat had, kon bij eenigen goeden wil in drie dagen doorvorscht zijn — dan had ik hier niets meer te zoeken. En toch scheen het mij onmogelijk, hier zoo eenvoudig heen te gaan, zonder eenige zekerheid hoegenaamd verkregen te hebben. Maar wat zou ik doen? Eene liefdesverklaring doen, Sibyl huwen, haar voor altijd aan mij verbinden?

Opmerkelijk: hoezeer ik Sibyl beminde, zoo was er toch een gevoel aanwezig, dat — hoe zal ik mij uitdrukken? — mij 't huwelijk als 't ware verbood. „Je loopt een blauwtje, je maakt 'n

mal figuur!" zei het gevoel nu. „Men mag haar niet uit den natuurlijken bodem rukken," zei het een andermaal. Men moet in den echt springen, zooals bij 't baden in 't water, hals over kop. Dat gaat op zijn dertigste beter dan op zijn veertigste jaar. Maar had ik mij zelven wel een dozijn malen opgedrongen, dat trouwen gekheid was, dat ik er met een ongemakkelijk blauwtje zou afkomen, en dat het dus veel beter was, dadelijk zelf er een eind aan te maken — dan schrikte mij weder de gedachte af: „Misschien houdt ze toch van je, misschien vergooi-je je levensgeluk, wanneer je zwijgend hier vandaan trekt!" In 't geheel een onaangename toestand, die niet duren kon.

„U is stil van daag, professor!" zei de baron op zekeren avond.

„Ik denk aan de terugreis. 't Was zoo heerlijk hier."

„Geen gekheid, hoor! Het oogstfeest moet u in elk geval nog met ons mee vieren. Wij beginnen ditmaal in de buurt en er is heel wat aan vast."

Geertrui en Ilse trachtten mij over te halen. De jongste klauterde zelfs op mijn schoot en streelde oompje's baard. Alleen Sibyl was stil en bleef het. Waarom? Was dat een goed of een slecht teeken? Lang heb ik daarover nagepeinsd, zonder dat het mij duidelijk werd.

In elk geval bleef ik. Op Zondag zou het oogstfeest beginnen. Het was de gewoonte, dat de omwonende bezitters daartoe genoodigd werden.

Zij kwamen met kinderen en al. 't Geheele huis was vol.

„Veel te doen, juffrouw Sibyl?" vroeg ik in den voormiddag. Zij kwam uit de keuken.

„De handen vol, zooals u ziet!"

Reeds was zij mij voorbij. Toen riep ik ze nog even terug. Bijna tegen mijn wil was mij de naam ontsnapt.

Zij keerde zich om.

„Morgen vertrek ik!" zei ik verlegen. „Dan raakt u me kwijt. U wenscht me stellig naar den drommel, hè!"

Onzeker keek zij mij aan. „Waarom?" vroeg zij.

„Waarom —! Waarom? kan ik ook vragen. Waarom noemt u me niet meer oom?"

„Omdat u geen oom...."

Zoover was zij gekomen, toen zij, blozend, zich zelve in de rede viel: „geen wezenlijke oom van me is!"

Wip, weg was ze. Zij wilde blijkbaar geen langer gesprek. Zij ontweek mij. —

En wederom: was dat een goed of een slecht teeken?

U is geen oom, had zij willen zeggen. Met andere woorden: geen oude heer. U is nog te jong. Nog te gevaarlijk. Ik ontwijk u, omdat ik vrees koester.

Zoo ontleedde ik haar antwoord en hare houding.

Bij 't oogstfeest ging het dol toe. Ik leerde behalve vele andere lieden ook den ouden Vos kennen en zijn zoon George. De zoon was misschien vier-en-twintig. Een flinke jongen, stellig een goede heereboer. Een open, verbrand gezicht; handen, wier druk u pijn deed; in den kring der ouderen was hij, dat bespeurde men spoedig, zeer gezien. Ik mocht hem niet. Misschien omdat hij beter rijden kon — herinnert gij 't u! Nu, er werd gegeten, gedronken, v e e l gedronken vooral. Dan kwam de dans. De violen zongen, en de dienstboden noodigden schuchter de gasten uit. Donkerrood in 't gezicht naderde een knecht met de muts in de hand de blanke Sibyl. Zij lacht. En beiden dansen — uren verloopen er. George Vos schijnt zich zelven en Sibyl dood te willen dansen, en steeds wilder wordt hun danslust. De gezichten der knechts en meiden gloeien, de avond valt, zonder dat het merkbaar koeler wordt. Na de zware werkdagen heeft eene bacchantische feestvreugde de lieden aangegrepen. Het zweet parelt op hun voorhoofd, maar zij draaien altijd maar doller door. En van den tuin, uit de gevulde schuren, uit alle hoeken deze rijpe, zatte, zware lucht....!

Ik kijk maar toe, doch voel me onweerstaanbaar in den dwarrelwind meegevoerd. Alsof ik zelf mee in 't rond draai, begin ik te gloeien. Tweemaal dans ik ook met Sibyl. Zij ligt in mijn arm; ik durf ze eerst niet zoo vast te houden. Zij is geheel buiten adem, maar toch zóó geheel bij 't dansen, dat zij zegt: „U verliest me haast!" Dan drukt mijn arm haar steviger. Nu eerst komt zij tot bewustzijn, wien ze dat gezegd heeft. Zij draait zich nog een paar maal om, bedankt dan en spoedt zich voort. „Ik moet naar 't avondeten zien!"

De dans, het rumoer, de avond met zijne zatte en rijpe lucht hadden mij geheel van streek gebracht. Ik sloop stil den tuin in. Daar was ik alleen. Maar de lucht was er nog erger. Er zijn avonden en tijden, dat het iemand met onbeschrijfelijke woestheid overvalt: „Dáar is het geluk — strek de hand maar uit, tast toe!" Men is bedwelmd door zijn eigen jeugd, door den last der anderen. „Sibyl," dacht ik —, „lieve mooie Sibyl!" Het was mij alsof ik ze nog in mijn armen had. Wanneer zij nu eens hier ware —! Alles fluisterde mij teeder in 't oor: „Strek de hand uit — tast toe!"

En alsof mijn vurig begeeren haar naar mij toegedreven had, kwam zij in dit oogenblik door de veranda, met een mes in de hand. Zij wilde bloemen snijden voor de tafel, en zij sneed. Rozen, tulpen, nu dit, dan dat. Een heele ruiker. Nu stond ze dicht voor me, daar ik eenigszins verscholen tegen het priëel leunde.

„Snij mij niet mee, Sibyl!" zei ik. Het „juffrouw" liet ik er af.

Zij schrikte en trilde. „Och u!" bracht zij er met moeite uit en wilde glimlachen. Maar een onrustige angst, zekere vrees in hare oogen logenstrafte haar glimlachje.

„Ik snijd..... bloemen!" sprak zij haastig.

„Dat zie ik. Wil ik 'n handje helpen?"

Ik boog een rozenstruik naar haar toe. En zij sneed werkelijk de eene roos na de andere. De geur der reeds afgebroken en der nog aan de struiken hangende bloemen steeg naar omhoog, en verspreidde zich nu om onze verhitte gezichten. En in de verte de muziek, het juichen der jongens, dat als de uiting van een vurig leven tot in de stile van den tuin weerklonk, de avond — en zoo dicht naast mij de slanke, krachtige gestalte, naast mij misschien voor de laatste maal. — Een woest verlangen en stormachtige opwinding pakt me, er wordt mij toegefluisterd: „strek de hand uit, tast toe!" alles geraakt in spanning bij mij, als eene bedwelming schijnt het me toe; ik houd den struik steviger vast, druk mij de doornen in de hand, maar de pijn verhoogt slechts het wilde kracht- en begeerte-gevoel.

„Morgen moet ik weg, Sibyl!" zeg ik maar steeds weder.... „en dat kan men zich maar niet voorstellen, dat men elkaar

nooit, nooit, nooit weerzien zal.... Sibyl! kom mee, blijf bij me, word mijn vrouwtje, Sibyl!"

Hare oogen kunnen zich niet van mij losmaken. Zij wijkt echter terug.... eene schrede, de tweede, de derde. Neen, bij de derde had ik ze, tilde ze in de hoogte, zooals destijds op de weide en kuste toen haar frisschen mond, die koel was en toch heet, die tegenstribbelde en zich toch welfde.

Zij wilde gillen en bracht den gil er toch niet uit. Hare bloemen vielen op den grond, 't mes ontglipte haar handen. Ik weet niets meer; ik weet alleen, dat zij zich met woeste onstuimigheid losrukte, en liep wat ze kon, de deur in. De deur klepte dicht. En als een verlossingskreet weerklonk: „George! George!"

Als de stem van 't laatste gerecht klonk mij die naam in 't oor. George Vos was den tuin in gekomen. „Wat is er dan gaande, Sibyl, wat scheelt er aan?"

Sedert hun kinderjaren kenden zij elkaar.

't Was of mijn hart stil zou staan. Zoo gebeurde toch wat ik gedacht had. Als een arme zondaar moest ik afdruipen. Bliksemsnel vlogen er mij duizenden gedachten door 't hoofd.

„Maar hoe is u dan toch zoo geschrikt, juffrouw Sibyl?" breng ik er met moeite uit, treed nader en begin de bloemen bijeen te zamelen. Alsof hij het te Keulen hoorde donderen kijkt George Vos dan mij dan Sibyl aan. Zij heeft hare hand nog altijd op zijn arm gelegd, beeft en gloeit.

„De professor.... bloemen snijden.... zeer geschrikt," komt er met horten en stooten uit. Zij kan nog maar niet tot zich zelve komen, maar een verlossend gevoel maakt zich van mij meester: zij wil mij tegemoetkomen.

En zóó is de mensch: eene seconde tevoren zou ik in den hemel zijn geweest, wanneer ik zonder smet of schande me uit de moeilijkheid gered had. En nauwelijks is er een schijn van hoop, of ik hoop al meer en meer: misschien heb ik ze maar schrik aangejaagd, misschien is er nog niets verloren, misschien houdt ze toch van je en wordt nog je vrouw!

George Vos hielp bij 't oprapen der bloemen. Ik vertel hem, dat juffrouw Sibyl door mijn niet vermoede tegenwoordigheid zoo doodelijk geschrikt is. Hij gelooft alles, aan iets anders denkt hij

in 't geheel niet. „Sedert wanneer ben-je zoo zenuwachtig, Sibyl?" vraagt hij nog.

Zij is nu heel bedaard geworden. Zij neemt bloem en mes aan en kijkt me aan. Mijn vragende, hopende, smeekende blik treft ze.

Daarop zegt zij bedaard en op den luchtigen praattoon tegen mij, terwijl zij zich opricht:

„Morgen vertrekt u al, en dan moet u me van daag nog zoo doen schrikken! Dat was niet aardig van u, oompje!"

Zij scheen daarbij zoo groot, alsof zij op de teenen was gaan staan. Ik kroop ineen van verbazing. Maar reeds heeft zij zich tot George Vos gewend: „Draag jij nu de bloemen voor me, George!"

Ik zag hoe zij hem met al de bloemen belaadt, met de rozen, de lelies, kortom met alles. En dan gaan ze naast elkaar, jeugd naast jeugd, naar voren, waar de muziek weerklinkt, waar het jonge leven hen lokt en roept....

Geheel alleen blijf ik achter in den stillen tuin, door niemand gezocht en door geen mensch gemist. Ik hoor nog altijd de woorden, waarmede de naïeve Sibyl als 't ware boven zich zelve uitgroeide: „Morgen vertrekt u al, en dan moet u me van daag nog zoo doen schrikken! Dat was niet aardig van u, oompje!"

Voor de eerste maal weer „oompje!" Dat wou met andere woorden zeggen: vertrek zoo spoedig mogelijk! Dat wou zeggen: je bent te oud voor mij! Dat was een duidelijk antwoord.

In dit oogenblik werd ik vijftig en zestig. Toen ik in 't rozenboschje naast haar stond, had ik mij vijf-en-twintig gevoeld. Het is niet om te lachen: ik wist dat nu onherroepelijk alles uit was. Niet alleen met Sibyl Rechenthuizen. Maar met de jeugd, met dit bruisend leven, dat ginds in wilde lust juichte. Ik wist dat mijne laatste liefde nu begraven was. Kracht en moed hadden mij ontbroken, om mij haar uit te leveren. Nooit meer, zelfs al wilde ik het, zou ik in 't frambozenboschje kunnen rijden — stil zou ik mij met de oude paperassen en de bestoven archieven dienen bezig te houden. In de laatste opflikkering was de jeugd gestorven. De oude dag begon. De ‚oom' was nu niet opzij te schuiven.

Door Karel, den oppaser, liet ik mij wegens zware hoofdpijn verontschuldigen en zat boven in mijn kamer, die op den tuin

uitzag. Bijna kon ik door 't raam het rozenboschje zien, waar alles voorgevallen was. Hoe vreeselijk neergedrukt ik was, behoef ik niet lang en breed te vertellen. Eerst wilde er ook in mij iets opborrelen dat naar toorn zweemde, de aanklacht van alle afgewezenen: zij heeft met je gespeeld, ze is coket en harteloos! Maar daarvoor was ik toch — bijna zou ik zeggen: helaas! — te rijp. Ik kon 't zoover niet brengen om daarover te mokken. Ik meende Sibyl van Rechenthuizen te begrijpen.

Ik was eerst de oude heer voor haar, 't oompje, met wien ze een loopje nam. Later zag zij meer in mij, door mijn schuld en mijn gedrag: naast den oom trad de man op, die haar lief kreeg en die door zijne liefde de vrouw in haar deed ontwaken. Toen vergat zij het oompje. En ten slotte, in haar angstvollen tegenstand, in 't oogenblik der beslissing was het haar instinktmatig toch duidelijk en klaar geworden, dat de eerste jeugd niet bij de laatste past. In dit gevoel rukte zij zich los. George Vos werd als een redder begroet. De jeugd beschermde de jeugd.

Dat zette ik mij zelven uiteen, zeide mijzelven met harde en barsche woorden, dat ik een gek en een mopperaar geweest was. Op en af ging ik. Buiten wilde het rumoer en kabaal niet ophouden. Ik paste daar niet meer bij; ik pakte mijn koffer. Daarbij vielen mij de beide fleeschen wijn in handen, die daar achter stonden en vergeten waren.

Ik dronk ze uit. De wijn bleef stil, weerde zich niet als zekere roode mond. Een paar malen zei ik nog ‚Sibyl', toen de roode vloed mijne lippen bevochtigde. De wijn, die is voor ons, voor den ouden dag.

Den volgenden morgen vertrok ik. Sibyl Rechenthuizen zag ik niet weder. Een jaar later ontving ik de kennisgeving van haar engagement. Ik houd het niet voor onmogelijk, dat ik zonder het te weten of te willen, voor beiden een beetje den koppelaar gespeeld heb. George Vos moest in 't oogenblik stijgen toen ik zonk.

Daaraan heeft mij vandaag de jonge doctor herinnerd. De herinnering is zoo frisch gebleven, omdat ze de laatste uit mijn jeugd is."

— — — — — — — — — — — — — —

De professor zweeg, ook de overste en de rector.

„Alles bijeen," knorde de rector toen, „blijft de vrijheid toch 't hoogste. Laten we dus klinken, heeren — geen van ons heeft het anders willen hebben."

„Neen, neen," antwoordde de professor en draaide ouder gewoonte met het glas. „Ik zou toch nog eens op Sibyl Rechenthuizen's zoon willen drinken.... op den nieuwen doctor. 't Is niet om den jongen zelf te doen, den drieëntwintigjarige — wat gaat hij me aan? — Maar de jeugd, mijne heeren, op de jeugd!"

Hij hield den wijn tegen het licht.

„Laten wij er bijvoegen," zei hij opmerkelijk fluisterend, „op de jeugd, die haar geluk niet verwaarloost."

---

e jaargang.

HET
LEESKABINET

MAANDSCHRIFT

GEWIJD AAN

VADERLANDSCHE EN BUITENLANDSCHE LETTERKUNDE

ONDER REDACTIE VAN

JOHAN GRAM.

November 1901.

MET PLATEN.

LEIDEN.
L. VAN NIFTERIK Hz.

Ter aankondiging ontvangen boeken

Sedert 1 October 1901.

Voor 't oog van de wereld, door Suze la Chapelle—Roobol. Haarlem, de Erven Loosjes.

'n Zeemansbruid, door Thérèse Hoven. (2 dln.). Haarlem, de Erven Loosjes. 1901.

Maria. Een boek van liefde, naar het Deensch van Peter Nansen. Amsterdam, C. A. J. van Dishoeck.

Zwervers, door G. van Hulzen. Tweede en vermeerderde druk. Amersfoort, Valkhoff & Co.

Tijdschrift van de Vereeniging „Het Nederlandsche Zeewezen". October 1901.

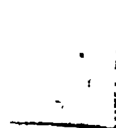
De Natuur, Aflev. 10. Utrecht, J. G. Broese.

Vivat's geïllustreerde Encyclopedie. Verklarend en beschrijvend Woordenboek, naar de nieuwste bronnen bewerkt door J. Kramer, met medewerking van een groep bevoegde deskundigen. Afl. 18. Amsterdam, Uitgevers-Maatschappij „Vivat".

 Aan H.H. Uitgevers wordt beleefd verzocht, bij de toezending hunner werken ter beoordeeling, tevens de prijzen te willen opgeven.

Alle Correspondentiën betreffende de Redactie moeten worden gericht tot den Heer JOHAN GRAM te 's-Gravenhage.

Ongevraagde bijdragen, die niet worden opgenomen, zullen niet teruggezonden worden, tenzij de frankeerkosten door den afzender er bijgevoegd zijn.

RUDOLF VIRCHOW.

RUDOLF VIRCHOW.

DOOR

L. STEVENS.

(*Met Portret*).

De groote geleerde, wiens tachtigste geboortedag op 13 October jl. in alle beschaafde landen met bewonderende en dankbare, vereering gevierd werd, is sedert lange jaren reeds de trots en het sieraad der internationale wetenschap. Zijne leerlingen, die uit alle wereldstreken naar hem toegestroomd zijn, hebben den invlood van zijn geest in hun vaderland overgebracht, en aldus zijn Virchow's navorschingen en vindingen der gansche beschaafde wereld ten nutte geworden. Frankrijk en Engeland hebben hem de grootste onderscheidingen, die zij te schenken hebben, ten deel laten worden, de Russische geleerde wereld vereert hem als geen tweeden man der wetenschap. En ook ver buiten de wetenschappelijke kringen is zijn groote naam doorgedrongen.

Ter herinnering aan dien geboortedag werd hier te lande in Amsterdam door het „Genootschap ter bevordering van natuurgenees- en heelkunde" in de Aula van het universiteitsgebouw eene buitengewone vergadering belegd, om hulde te brengen aan het beroemde eerelid. Professor Rosenstein, de vermaarde Leidsche geleerde, hield daarbij de feestrede en schetste den grooten man, wiens beminnelijk karakter hij teekende als „uiterst bescheiden, niet gelijk aan den trots van Diogenes, doch zich kenmerkende door hulpvaardigheid en minzaamheid en het bewustzijn van men-

schelijke onvolkomenheid. Waar is hij in alles, beginselvast, maar een streng examinator in het belang der Maatschappij, dat bij hem boven alles gaat. Niets is hem te veel als hij voor de belangen van zijn land kan optreden, niet alleen als geleerde, doch ook als politicus. Zijn gansche leven was plichtsbetrachting; hij heeft groote arbeidskracht getoond en hij is het ideaal van den arts en van den mensch."

Aldus Professor Rosenstein in zijne geestdriftige waardeering.

Ziet en hoort men hem heden ten dage, den naar den geest nog zoo frisschen, kalmen Virchow, dan is het nauwelijks te gelooven, dat hij, steeds in dienst der wetenschap en der humaniteit staande, de nú nog onafgebroken scheppende man, reeds tachtig jaren doorleefd heeft. Gaat men echter na, wat hij voortgebracht heeft, dan schijnt het verbazend, dat zulk een levenswerk in een zestigtal jaren zijner wetenschappelijke loopbaan is tot stand kunnen komen.

Den 13en October 1821 in een Pommersch stadje, te Schievelbein geboren, kwam hij in 1839 te Berlijn op de kweekschool voor militaire artsen, de tegenwoordige Keizer Wilhelms-Academie. In 1843 verkreeg hij den doctorstitel en promoveerde als militaire arts; in 1844 werd hij Professor aan het gasthuis de Charité, als welks bestuurder hij twee jaar later optrad. Reeds in 1847 werd hij privaat-docent in de pathologische anatomie aan de Berlijnsche Hoogeschool; in 1848 ging hij, in opdracht der Regeering, naar Opper-Silezië, om de ginds uitgebroken hongertyphus-epidemie te bestudeeren. Een jaar daarna werd hij Professor aan de Hoogeschool te Würzburg en reeds toen bleek hij als leeraar en onderzoeker zoo uitnemend te zijn, dat zijn naam een groote schare van hoorders naar die stad lokte.

In de jaren zijner Würzburgsche colleges legde hij de grondslagen voor het groote werk, de „Cellulair pathologie", dat als Virchow's hoofdlevenstaak te beschouwen is. Eerst zijn onderzoek stelde vast, dat ook het rijpe beenderweefsel cellen bevat en zoo kwam hij tot de theorie, dat de cel eigenlijk alleen het physiologische en pathologische leven bevat, dat van de cel het gezond of ziek zijn uitgaat.

Toen dit werk in 1858 verscheen, was Virchow reeds twee

jaar Professor aan de Berlijnsche Hoogeschool. Sedert 1856 tot heden ten dage werkt hij in deze positie met onverzwakte krachten, alsof hij steeds dertig jaar bleef. Wilde men beschrijven, wat hij daar als leeraar en onderzoeker tot stand gebracht heeft, dan zou men een geschiedenis der geneeskunde van onzen tijd boekstaven. Op het gebied der biologie en pathologie heeft hij zich door belangrijke bijdragen onderscheiden, hij wordt tot de eerste beoefenaars der anthropologie gerekend, hij is de grootste kenner op het gebied der paleontologie en men getuigt van hem, dat hij uit elk gebeente dadelijk herkennen kan, tot welk tijdperk de voormalige bezitter dezer beenderen behoord heeft.

Van niet minder beteekenis is zijne werkzaamheid voor de openbare gezondheid. Aan zijn scherpzinnigheid hebben wij de ontdekking der trichinosis en het invoeren van een doelmatige keuring van het vleesch te danken.

Naast dezen wetenschappelijken arbeid heeft Virchow, die ook sinds vele jaren zich op politiek terrein bewogen heeft, zich ook terdege met de pen geroerd. Hij redigeert talrijke tijdschriften, die in de geneeskundige wetenschap grooten naam hebben. Wat hij zelf schrijft, is degelijk en knap.

Om dat alles te kunnen omvatten en ten uitvoer brengen is de zeldzame arbeidskracht onmisbaar, waarover Virchow beschikt. Weinig voedsel en weinig slaap slechts behoeft deze eenige man. Nu en dan gebeurt het, dat de trouwe dienstbode, die hem 's avonds in zijn studeerkamer goeden nacht gewenscht heeft, hem 's morgens nòg aan zijn lessenaar vindt. Deze meester toch, die in enkele vakken onvergankelijke dingen gevonden heeft, heeft nog tijd om talrijke vragen uit alle mogelijke landen zelf te beantwoorden en mondeling raad te geven. Hij kent geene vermoeienis — zijn geest, die op elk gebied des levens thuis is, blijft steeds frisch en behoudt de wonderbaarlijkste spankracht.

In Berlijn is Virchow's feest luisterrijk gevierd. De groote gehoorzaal van het pathologisch instituut was op 13 October met de eerste dienaren der wetenschap, uit Duitschland en uit geheel Europa gevuld, om den eerste onder hen, den primus inter pares, wiens heldere geest en krachtige gestalte nog zoo vele schoone verwachtingen wekt, te vieren.

Naast de groote mannen van het heden en wie weet welke uitstekende geleerden van morgen, waren verschenen de vertegenwoordigers van den Staat, de ministers graaf Posadowsky, Dr. von Stadt, Von Thielen en Möller. En merkwaardig — als wilden zij toonen te beseffen, hoe althans in dezen kring de eer der menschen moet wijken voor de eer van de onsterfelijke wetenschap, de breede borsten, anders rijk behangen met blinkende en stralende onderscheidingsteekenen, waren nu effen en ongerept, geen enkele orde brak het stemmig zwart van den rok.

Daar verscheen Rudolf Virchow. Daverende toejuichingen begroetten hem en het duurde ettelijke minuten voordat hij het woord kon nemen voor zijne voordracht over de geschiedenis der pathologie.

„Voor deze doorluchte vergadering" — ving hij aan „zou ik ter nauwernood een gevoel van trots kunnen onderdrukken, ware het niet dat juist de wetenschap geenszins geschikt is bij de menschen trots te verwekken. Immers de ervaring in de wetenschap dat elke dag wat nieuws brengt, eene waarheid tot onwaarheid maakt, deze ervaring moet trots en zelfverheffing in den mensch fnuiken."

Des avonds had er een schitterend gastmaal in eene der zalen van het Huis van afgevaardigden plaats, en werd door de aanwezige grootheden, onder wie zich onze welsprekende professor Stokvis uit Amsterdam bevond, de jubilaris als mensch en geleerde gehuldigd.

Geen der sprekers vermocht echter zulk een daverenden bijval oogsten als Guido Baccelli, die in de taal der wetenschap, het klassiek latijn, een van zuidelijken gloed tintelende rede hield, saamgetrokken in deze slotwoorden: „Heil en roem u, Rudolf Virchow! Moget gij Nestor's jarental bereiken in krachtige gezondheid, drievoud en viervoud gelukkig te prijzen. Leef, sieraad en licht van uw vaderland, leef tot trots van het menschengeslacht, bewonderd door de volkeren, bemind door Italië, leef voor de onsterfelijkheid."

Zoo werd deze 13de October voor den grooten Virchow, wiens naam in onuitwischbare letteren is gegrift in de annalen der geneeskunde, onvergetelijk.

DE WRAAK VAN DEN ALTELS.

DOOR

M. VAN KRONENBURG.

Als ge ooit in Zuid-Zwitserland zijt geweest en even beneden het Berner Oberland den Gemmipas zijt overgegaan, dan hebt ge gewis, aan den zuidkant afdalende naar Leukerbad, het kruis gezien, dat, een eind van het smalle voetpad af, een weinig naar beneden, uit de ruwe verweerde rotsen uitsteekt. Het is een grafteeken. Een reiziger, die, ondanks de waarschuwingen van den waard uit het hôtel Wildstrubel op de pashoogte, inplaats van op eigen beenen, te paard den bergpas afging, is daar bij een zeer smallen draai juist langs een ver vooruitstekend rotsblok met het dier naar beneden gestort. Toen heeft men daar, even vóór den noodlottigen draai, als waarschuwing voor andere onvoorzichtige reizigers, dat kruis geplaatst.

Ongeveer vijf jaar geleden zijn op den Gemmi nog twee kruizen geplaatst, ook als grafteekens, en hoewel minder bekend bij de reizigers dan het eerste, wekken ze toch een veel treuriger herinnering op voor hen die er de geschiedenis van kennen. Die beide kruizen staan aan de noordzijde van den bergpas, nog zoowat anderhalf uur loopen beneden de pashoogte. Wie omstreeks dien tijd den pas is overgetrokken, zal zich herinneren dat hij, vóór in het sombere hôtel Schwarenbach rust en verkwikking na den

langen weg van Kandersteg af gezocht te hebben, langen tijd achtereen zich een weg heeft moeten banen door een woestenij van puin en rotsbrokken en zwart geworden ijs. Hij zal ook weten dat onder dat alles, dat de Altels heeft losgelaten, het schamele dorpje Schwarenbach begraven ligt. Een dorpje kon men het eigenlijk niet noemen, want op die plek stonden slechts veehutten en enkel kleine huisjes die door de veehoeders en een paar gemzenjagers bewoond werden. Op die woeste plek nu staan de twee kleine kruizen, vlak tegen den bergwand aan, ver van het gaandeweg in het puin gemaakte pad. Ze vallen weinig in 't oog, want ze zijn maar klein en van ruw hout gemaakt, en door den invloed van weer en wind van de geheele verweerde omgeving bijna niet te onderscheiden. Zij echter, die het eene vlak naast het andere plaatsten, weten ze van verre terstond met de oogen te vinden.

. . . .

Paul Steinfacher woonde in Schwarenbach en Linda Faulen in Kandersteg. Hoewel goed drie uren loopen door de woeste bergstreek van elkaar verwijderd, zagen ze elkaar toch bijna dagelijks. Alle twee waren jong en sterk en zij hadden elkaar lief. Linda zag niet op tegen een stijging van een paar uur waardoor ze Paul eerder kon ontmoeten. Ze was het eenige kind harer ouders en ze kon in de kleine huishouding best gemist worden. Men liet haar dus vrij gaan, wel wetende dat het meisje, aan klauteren gewoon, geen onheil kon geschieden. Echter niet zonder voordeel toch waren deze wandelingen. Linda plukte onderweg een groote hoeveelheid Alpenrozen en soms ook Edelweiss en bood die den reizigers die ze ontmoette, te koop aan en deze, altijd denkend aan het gevaar dat aan het plukken van Edelweiss verbonden is, kochten het lieve kind den bloemenschat af voor veel meer geld dan hij waard was. Want in werkelijkheid is het meestal meer lastig en vermoeiend dan gevaarlijk om Edelweiss te plukken, men moet echter in de streek bekend zijn en weten waar het moet gezocht worden. En dit wist Linda, het bergkind, natuurlijk. Zoo bracht ze nog menig stuivertje in de huishouding.

Als Linda, wat dikwijls gebeurde, al in het begin van haar wandeling haar bloemen verkocht had, dan liep ze vrij en vroolijk

zingend met haar Alpenstok den schoonen weg op, altijd hooger; nu omringd door donker sparregroen, soms vrijer, opener. Dan sloeg ze den blik in het rond, wijd weg, en staarde in de verte naar de wazigblauwe bergtoppen, die als nevelwolken schemerden in de zwoele zomerlucht. Zonder er zich rekenschap van te kunnen geven, als onbewust, genoot ze dan van de schoone wereld, die om haar was, ze was zoo gelukkig, dat onschuldige natuurkind, met die groote reine liefde voor Paul in zich; en omdat ze zoo gelukkig was, straalde dat geluk van haar uit in haar omgeving en daarom vond ze die wereld zoo schoon. En als dan opeens, bij een kromming van den weg, Paul voor haar stond, het geweer aan den schouder gehangen, soms een dooden gems over den anderen, dan had haar geluk zijn toppunt bereikt. Paul deed dan zijn geweer af, legde het met het doode dier op den grond, en zette zich naast Linda neer, zijn arm om haar heen. Dan staarden zij elkander in de helderblauwe oogen en spraken zij te zamen over hun toekomst, dan schepten zij zich illusiën zoo schoon, zoo schoon.

. . . .

Paul had niet, als Linda, een gelukkig tehuis. Hij woonde bij zijn stokouden, kindschen vader. Geitenhoeder van beroep was hem dat werk sinds lang niet meer toevertrouwd, omdat hij in het gebergte den weg niet meer wist en men dikwijls uren en uren naar hem had moeten zoeken. Slechts zijn twee eigen geiten hoedde hij in de buurt, op de Spitalmatte, en thuis kookte hij zijn maal en soms dat van Paul. Doch meestal was Paul op etenstijds niet thuis. Eenmaal een gems op het spoor, rustte hij niet voordat hij het dier geschoten had en dikwijls duurde het uren voordat de vlugge jager den nog vluggeren gems onder zijn bereik had. Dan nog maakte hij niet veel haast om thuis te komen; hij had altijd brood genoeg in zijn knapzak en wetende dat het den suffen ouden man, die altijd wezenloos voor zich uitstaarde en machinaal zijn huishoudentje deed, volstrekt onverschillig was of hij thuis kwam of niet, ging Paul meestal nog den weg naar Kandersteg af, met de hoop Linda te ontmoeten. Dikwijls ging hij dan met haar mee naar huis en gebruikte hij bij de Faulens het middagmaal.

. . . .

Soms ging ook Linda met Paul meê naar Schwarenbach, en bezocht ze zijn ouden vader, maar de goede man toonde niet het minste besef te hebben van de verhouding der jongelieden. Werktuigelijk gaf hij haar de hand en heette haar welkom in zijn woning, en uit een aangeboren gevoel van gastvrijheid, dat hem in zijn kindschheid was bijgebleven, noodigde hij haar aan den eenvoudigen disch. Linda had altijd diep medelijden met den goedhartigen oude, die toch ook eerlang haar vader zou worden, en een somber weemoedig gevoel beving haar in zijn nabijheid, dat niet overging voordat ze weêr buiten was in de vrije natuur, om den langen weg naar Kandersteg terug te gaan, altijd een groot eind door Paul vergezeld. En de weemoed die beider gemoed vervulde deed hen vatbaarder zijn, om het somberschoone der omgeving te gevoelen. Het eerste gedeelte van den wèg van Schwarenbach naar Kandersteg kon hun nog niet den gewonen levenslust teruggeven. De sombergrauwe woeste omgeving, waar van alle kanten, uit iedere rotsspleet dood en verwoesting hen schenen aan te grijnzen, waar zelfs de heldere warme zonnestralen niet iets liefelijks konden te voorschijn roepen, stemde hen ernstig en droevig. Hier voelden zij hun geluk niet, hier tusschen al die hooge bergen zoo dicht om hen henen, zoo machtig en zoo geweldig. En de hooge witte Altels, machtiger dan de andere, scheen grimmiger dan zij. Trotsch, fier, onoverwonnen zag hij op hen neer, omdat nog geen menschenvoet ooit zijn blanke kruin besmette. Dan keerden Paul en Linda hem den rug toe en gingen verder en verder den weg af, dan werd gaandeweg de natuur minder woest en somber en keerde ook de onbezorgde vroolijkheid terug in hun jonge lichamen, tegelijk met den zonneschijn op hun pad. Dan schertsten ze en waren ze weêr gelukkig. Om hen heen het geurige woud van donker sparregroen, boven hen de wolkelooze hemel, zich badende in middagzonneglans, en heel in het verschiet de nevelige bergketen, zacht blauwend, tegen het donkerviolet van den zuidelijken hemel aangolvend.

. . . .

Linda was niet volkomen gelukkig.

In al de vreugde van haar kinderlijk gemoed kroop een adder rond, klein maar giftig. Hoe lief zij haar Paul ook had, was er

toch iets dat haar in hem hinderde. Het was zijn stijfhoofdigheid. Karaktertrek der Steinfachers, was Paul er in hooge mate mee behept. Wanneer hij zich eenmaal iets had voorgenomen, goed of niet goed, rustte hij niet voordat hij het volbracht had.

Zoo had hij sinds lang een plan opgevat, dat Linda met schrik en angst vervulde, en haar telkens in vertwijfeling naar den Altels deed opzien. Paul wilde doen wat niemand nog gedaan had: hij wilde den onoverwonnen berg veroveren, dien trotschen witten kop betreden. Langen tijd had hij strijd gevoerd met dezen wensch en het verhooren van Linda's vurig smeeken om er van af te zien. Doch nu had hij sedert eenige dagen een vast besluit genomen. Morgen zou hij den gevaarvollen tocht ondernemen, geheel alleen, en Linda, die hij toch zoo innig lief had, vermocht met al haar smeekbeden niet zijn besluit te veranderen. Het weêr was nu helder. Wachtte hij langer, dan zouden de najaarsregens hem den tocht onmogelijk maken. In drie, hoogtens vier dagen zou hij terug zijn; zij moest niet ongerust zijn als het iets langer mocht duren; hij moest natuurlijk den weg zoeken. Dit zou hem zeker niet gemakkelijk vallen, doch hij voelde zich moedig en sterk en tegen den tocht opgewassen.

Stil liepen Paul en Linda een tijdlang naast elkaar voort. Zij, sprakeloos van verdriet en angst, hij, met fier opgeheven hoofd, trotsch op zijn moed en op de overwinning, waarvan hij zeker was.

„Er zal een ongeluk gebeuren," riep eindelijk Linda snikkend uit, „ik heb een somber voorgevoel. Het loopt niet goed af. Wij zien elkaar niet weer."

„Gekheid," antwoordde Paul, haar omhelzende; „over drie, vier dagen zie je me terug als overwinnaar, en dan heb ik recht om trotsch te zijn en jij ook op mij."

„En als je er heelhuids afkomt, beloof je me dan dat je nooit weêr zooiets zult doen?"

Linda zag wel in dat niets hem van zijn besluit kon afbrengen en perste hem daarom ten einde raad deze belofte af.

„God geve dat ik je behouden terugzie en dat je je belofte zult houden."

Zij waren intusschen halverwege Kandersteg gekomen en hier nam Paul van Linda een hartelijk afscheid. Het meisje klemde

zich hartstochtelijk aan hem vast, en kuste hem langer dan gewoonlijk, en toen ze hem eindelijk losliet kon ze niets meer zeggen; zij had een gevoel alsof ze zou stikken. Ze bleef staan en keek hem na. Bij de bocht wuifde hij haar nog eens vroolijk toe, maar ze beantwoordde zijn groet niet. Ze kon niet vroolijk met de hand naar hem wuiven; ze bleef slechts naar hem kijken totdat hij om den hoek was verdwenen. Toen overviel haar op eens een gevoel van leegte en kon ze zich niet langer inhouden. Ze zette zich neêr aan den kant van den weg en gaf haar overkropt gemoed lucht in heete tranen. Een somber voorgevoel fluisterde haar in, dat haar rein en ongestoord levensgeluk voorbij was, dat er nu een tijd ging komen, dat ze zou weten, dat het niet altijd alles zonneschijn was in het leven, dat zich nu ook de schaduwzijde daarvan aan haar zou laten zien. Voor 't eerst in haar jong leven voelde Linda zich ongelukkig. Ze was in Paul teleurgesteld. Waarom toch had hij zijn trots liever dan haar, want dit had hij haar toch getoond. Al haar smeeken had hem niet van zijn voornemen om den gevaarlijken berg te bestijgen kunnen afbrengen. Was dan zijn liefde wel zoo groot en zoo diep gevoeld als de hare? Ja zeker, was zij dat, maar Linda kon in haar eenvoud niet vatten dat Paul's krachtig wezen niet, als zij, genoeg had aan de ideale liefde, en dat hij er behoefte aan had, de kracht, die hem door de natuur was gegeven, in de natuur te beproeven. Paul had niet, als Linda, een gelukkig tehuis, en zoo kwamen er bij hem wel eens wenschen op, die anders misschien waren blijven sluimeren.

Eenzaam zette Linda nu haar weg huiswaarts voort. Wat leek hij haar nu lang. Zij zong niet en liep niet met haar gewonen veerkrachtigen tred. Langzaam en moede schreed ze voort met gebogen hoofd in droefgeestig gepeins verdiept.

Thuis gekomen snikte ze het opnieuw uit bij haar moeder, die nu ook begreep dat het werkelijk ernst was met Paul's voornemen. De goede vrouw troostte haar kind zoo goed zij kon; zij wees er op dat Paul toch een goed bergklimmer was, dat hij zich niet roekelooos zou wagen; meermalen toch had hij in gezelschap van anderen bergtochten gemaakt, hij wist dus hoe hij zoeken moest, kende de kleur der sneeuw. Maar Linda was niet

vatbaar voor troost. Van uitgaan was geen sprake in de eerste drie dagen. Linda hielp haar moeder in de huishouding, doch ze sprak niet en at heel weinig. 's Nachts sliep ze onrustig. Angstige droomen deden haar telkens verschrikt wakker worden. Zij was dankbaar voor iederen dag, voor iederen nacht, die voorbij was. Eindelijk, in den namiddag van den vierden dag, werd ze erg onrustig. Paul was nog niet terug en Linda was niet langer te houden. Ze wilde weten. Hoe het buiten ook regende en stormde, haar ouders konden haar niet tegenhouden. Snel greep ze haar Alpenstok en ging den weg op naar Schwarenbach. Maar helaas, ze keerde na verloop van vele uren terug, alleen, zonder Paul. Ze was in Schwarenbach geweest bij zijn vader, maar Paul was niet terug. Wel had ze nog niets gehoord van een ongeluk, maar ach, hoe zou men dat ook reeds nu kunnen weten, en dan, wie had den moed hem te gaan zoeken? Een oogenblik had zij dien moed in zich voelen opkomen; maar wat zou ze kunnen doen; ze had nog nooit bepaald moeilijke bergtoeren ondernomen, en dan nu in dit weer: ze zou zeker reeds in 't eerste uur zijn bezweken. En als dan Paul eens langs een anderen weg ongedeerd naar beneden was gekomen, dan zou alles voor niets zijn geweest. Neen, zij zou naar huis gaan en wachten. Zeker zou hij, als hij zijn tocht gelukkig had volbracht, terstond vol trots naar haar toesnellen. En als hij heden niet kwam, zou ze morgen weêr naar Schwarenbach gaan, hem tegemoet. Zoo kwam ze thuis, onrustig en overspannen. Het werd avond; Paul kwam niet. Laat nog bleven ze bij elkaar zitten, luisterend naar iederen voetstap bij het huis, maar tevergeefs. 's Morgens, reeds vroeg, ontwaakte Linda; ze kleedde zich haastig om klaar te zijn als Paul kwam. Maar hij kwam niet, en 's middags, toen ze weêr naar Schwarenbach toog, ontmoette ze hem nog niet. Toen werd ze wanhopig: „O God, o, God, geef mij mijn Paul weer," bad ze huiswaarts keerende.

Toen ze thuis kwam schrikte haar moeder van haar afgemat gezichtje, ze overreedde haar om nu rustig thuis te blijven en niet meer in dien vreeselijken storm naar Schwarenbach te gaan. Linda stemde lijdelijk toe en ging dien avond vroeg naar bed; ze sliep echter weinig, en 's morgens was ze erg onrustig.

Eindelijk 's middags om drie uur zag Linda door het venster Paul den bergweg af komen.

Ze snelde hem tegemoet.

„Victorie, Linda," riep hij haar opgewekt toe, „daar ben ik weêr, als overwinnaar; maar ik verzeker je, het heeft strijd gekost en er waren oogenblikken dat ik werkelijk begon te vreezen dat je gelijk hadt en we elkaar niet terug zouden zien."

Linda zei niets. De reactie was gekomen. De vreeselijke onrust en angst van de laatste dagen had ze door overspanning kunnen dragen; de overstelpende blijdschap Paul behouden terug te zien was haar te veel. Haar gansche lichaam trilde. Paul, verwonderd over haar stilzwijgen, keek haar aan; en toen, op dat afgematte bleeke gezichtje las hij eensklaps al haar lijden van de laatste dagen.

„Linda, kind, ben je zóó ongerust geweest?"

„O Paul," barstte ze uit, „zal je je belofte houden? Zal je het nooit weêr doen?"

Toen drukte Paul het hartstochtelijk snikkende meisje aan zijn hart.

„Neen Linda, nooit, nooit meer zal ik je zóó doen lijden."

. . . .

De meeste bergbewoners zijn bijgeloovig; bijna geen bergstreek of ze heeft haar sagen. Maar de weinige onontwikkelde bewoners van Schwarenbach waren niet alleen bijgeloovig, doch ook jaloersch. De Altels, de geweldige berg, tegen wien zij allen opzagen met groot ontzag, had zijn meester gevonden. Een van hen was er, die niet meer als zij, vol eerbied naar den schitterend witten sneeuwkam opzag. Paul Steinfacher had het gewaagd, meer te durven dan zij, en daarvoor moest hij boeten. Het hinderde hen, dat hij, eerst huns gelijke, nu boven hen uitstak in moed en vasten wil; dat hij, wat hij sinds lang gezegd had te zullen doen, nu gedaan had niet alleen, maar met glans getoond had wat een onverzettelijke wil vermocht.

Evenwel had Paul er even goed het leven bij kunnen laten; met ieder ander, krachtig als hij en even moedig, zou het misschien minder goed afgeloopen zijn. Het strekte hem dus niet zoozeer tot eer, dat hij zijn leven gewaagd had en dat hij zijn geliefde Linda en zijn ouden vader in diepe droefheid had kunnen

achterlaten. Wèl moet tot zijn eer toch gezegd worden, dat hij zich niets op zijn overwinning liet voorstaan. Even eenvoudig en gewoon als tevoren ging hij met geweer en knapzak het gebergte in en op de gemzenjacht. Doch juist dit zette de Schwarenbachers nog meer tot plagen aan. Met hun domme bijgeloovigheid kwamen zij hem hinderen, zoo erg en zoo aanhoudend, dat Paul, hoewel voor een bergbewoner niet bijgeloovig, er toch door onder den indruk geraakte.

De Altels zou zich niet ongestraft laten overwinnen, zeìden ze; hij zou zich wreken, bloedig wreken op den vermetele die het gewaagd had hem, den ontzagwekkende uit den omtrek, op den fieren nek te trappen, zijn overwinnaar te zijn.

En 's avonds, als Paul op de Spitalmatte ronddrentelde, dan was het, alsof de wind de woorden der Schwarenbachers herhaalde, alsof de stukjes puin, die nu en dan van den Altels naar beneden rolden, vlak voor zijn voeten soms, hem vertelden van de wraak die hem van hun meester daarboven wachtte. Dan werd Paul somber gestemd, en ging hij naar huis, naar zijn ouden vader, en sluimerde hij in, droomende van den Altels.

Als hij bij dag dan weêr naar den berg opkeek, geleek deze volstrekt niet op een overwonnene, neen, nog even geweldig en dreigend blikte hij neer op de schamele woningen aan zijn voet.

Ook op Linda miste dat geheimzinnig gefluister zijn uitwerking niet, en met nog meer vertwijfeling keek zij nu op naar den gevreesden berg, dan zij gedaan had vóór Paul's overwinning.

Veertien dagen waren voorbij gegaan, en natuurlijk had het plagen van de Schwarenbachers langzamerhand een einde genomen. Paul en Linda wandelden weêr ongestoord rond in de heerlijke natuur, die reeds de najaarstinten begon te krijgen, maar toch niet minder schoon was daarom. En de najaarskoude, die al goed te voelen was, deerde hen niet; het bloed liep zoo snel nog door hunne jonge sterke lichamen. Zoo het scheen waren ze weer onbezorgd en vroolijk, maar heel diep in hun harten, zóó diep dat de een het van den ander niet merkte, sloop iets rond, wat ze niet onder woorden konden brengen, doch waaraan de Schwarenbachers schuld hadden.

. . . .

Het was een heldere morgen in 't begin van October. Linda zou zich juist met haar ouders aan het ontbijt zetten, toen een oploopje van menschen voor hunne woning haar aandacht trok. Zij liep naar het venster en zag toen allen met medelijdende hoofdbewegingen naar haar kant uitgezien. Een vreeselijke angst maakte zich plotseling van haar meester, en ze had moeite om zich staande te houden. Toch — ze moest weten, zekerheid hebben. En al haar moed verzamelend, snelde ze naar buiten, naar de menschen en toen . . . .

Haar moeder, die haar gevolgd was, kwam juist bij tijds om het bewusteloos neerzijgende kind in haar armen op te vangen, en terwijl ze terugliep naar huis hoorde ook zij de vreeselijke hartverscheurende tijding.

* * *

Er heerschte groote ontsteltenis in en om Schwarenbach, het Schwarenbach dat niet meer bestond, het Schwarenbach, dat nu bedolven lag onder puin en rotssteenen en ijsblokken. Ontzettend was de aanblik van het eertijds zoo vreedzame plaatsje voor de geredde bewoners, die vol vertwijfeling bij elkaar stonden, beroofd van have en goed. Alles, alles had de enorme gletscher- en rotsenmassa, die de Altels had losgelaten, in haar alles vernielenden val bedolven. Niets bleef behouden, ook niet het vee, dat op het oogenblik van het onheil nog in de hutten lag te slapen. Doch het vreeselijkst was dat ook de Altels het leven van zeven menschen had geëischt, waaronder dat van de beide Steinfachers.

. . . .

Dit laatste was de vreeselijke tijding die Linda had doen bezwijmen. Vele dagen verkeerde haar leven in doodsgevaar, maar jeugd en gezondheid zegevierden; Linda herstelde. Maar de blijdschap der ouders hierover was niet zoo groot als hij wezen moest, want Linda was niet dezelfde van vroeger. Weemoedig stemde het de oude lieden als zij hun kind aankeken. eertijds zoo gelukkig, zoo vroolijk, zoo onbezorgd, en nu zoo stil voor zich uitstarend, zoo vol droeve gedachten, te zwak nog om zich geheel te denken in het hopelooze leven dat haar wachtte. Naar lichaam

en geest geknakt, wreed gescheiden van Paul, zou voortaan haar leven eenzaam zijn en doelloos. Nooit sprak ze over Paul, maar staarde altijd weemoedig strak voor zich uit. De lieve heldere lach was voor goed bestorven om haar mond, waarom zich in die weinige dagen scherpe lijnen hadden gegroefd.

Haar ouders maakten zich ongerust.

Langzaam herstelde Linda's lichaam, en toen ze eindelijk zoover was dat ze mocht uitgaan, zou haar eerste gang zijn een bedevaart naar Paul. Ze sneed in de schuur een klein kruis uit ruw hout en ging daarmee het smalle bergpad op. Haar ouders lieten haar stil gaan; ze begrepen wel dat deze gang noodig was voor hun kind. Het was koud, maar Linda was er gevoelloos voor, ook voor de eenzaamheid van den weg. Half droomend liep ze voort, langzaam en loom, en op de plaatsen, waar ze vroeger altijd van het pad afging om Edelweiss te plukken, ging ze er nu werktuigelijk ook af en plukte de witte altijddurende bloempjes.

Hoe geheel anders was deze tocht voor haar dan vroeger, bijna altijd in gezelschap van Paul. Toen liep ze, vroolijk zingend den weg op, nu sleepte ze zich naar hem heen. De schitterende natuur om haar, die haar vroeger zoo bekoorde, het frissche groen, de blauwe hemel, de door de laatste regens hooggezwollen bergstroomen — dat alles kon haar nu niet uit haar droeve droomerijen opwekken. Met sleependen gang liep ze door, onverschillig voor alles, alleen niet voor Edelweiss, doch de weinige witte bloemen die ze heden vond, waren voor een heel ander doel bestemd dan vroeger. Het waren de laatste bloemen die ze brengen ging aan haar Paul. Ach, hoe lang scheen haar de weg, die haar vroeger, in zijn gezelschap, altijd te kort toeleek. Eindelijk toch bereikte ze de plek, waar zoo kort geleden nog het lieve dorpje lag, en waar nu niets te zien was als een opeenstapeling van ijsklompen en rotsenpuin, een tooneel van onmetelijke verwoesting in die sombergrauwe omgeving. Linda schrikte even.

De heldere zon grijnsde haar tegen als spotte ze met haar droevig leed, en de Altels, trotscher dan ooit, blikte zegepralend op haar neêr. Wanhopend keek Linda naar den berg op, een bezwijming nabij. De lange tocht in dezen toestand was haar te

zwaar geweest, zoo kort na haar herstel; maar ze wilde zich staande houden, zoeken naar de plek waar Paul's huisje gestaan had. Ze baande zich met groote inspanning van krachten een weg door het puin, haar sterke wil om de plaats te vinden, waar haar geliefde Paul bedolven lag, gaf haar nieuwen moed, en zoekend met de oogen om zich henen, zag ze eindelijk den welbekenden platten kant van den berg waar dichtbij het huisje had gestaan. Ze liep naar de plek toe en plantte het kruis in het puin. Toen omwoelde ze het met Edelweiss, trachtende zoo goed mogelijk met de weinige bloemen het ruwe kruis te bedekken. En haar heilige arbeid was volbracht; maar toen kon het arme wreedberoofde meisje zich ook niet langer goed houden. Nu had ze geen kracht meer noodig; ze had voor Paul alles gedaan wat ze nog voor hem doen kon. Machteloos viel ze nu naast het kruis neer, en omvatte het met beide armen.

„O Paul, mijn Paul, waarom ben je van me weggegaan? Zie je wel, dat ik gelijk had, dat er een ongeluk zou komen? Alleen had ik het eerder verwacht.... En nu is het tòch gekomen; maar ik wil je niets verwijten, je hadt me tòch lief, niet waar?.... O wat is het vreeselijk,.... wat zal-je een pijn gehad hebben.... en hoe benauwd zal-je geweest zijn....; was ik toen maar bij je geweest.... Maar nu laat ik je ook niet langer alleen hier liggen. Ik blijf bij je,.... hoor je Paul,.... altijd.... ik verlaat je niet meer.... Zóó blijf ik bij je liggen...."

Nog vaster drukte ze zich tegen het kruis aan, en toen ontspande zich haar overkropt gemoed in een hartstochtelijk snikken. Haar teere lichaam ging in groote schokken op en neêr. Toen werden de schokken minder en zachter, en toen ze moêgesnikt was, bleef ze zoo liggen, zacht kreunende, en eindelijk heel stil. Ze bleef liggen, uur op uur, alleen met haar Paul, niet meer wetende wat om haar was, door de koude bevangen.

. . . .

Zoo vonden haar haar ouders. Zij wisten wel, waar ze hun kind moesten zoeken, en nu hadden ze haar gevonden, koud, levenloos, met haar armen nog omknellend het houten kruis, omwoeld met het symbool van haar liefde. En ze konden niet weenen, die arme ouders, die toch hun kind zoo hartelijk liefhad-

den, en dat ze nu hadden afgestaan aan Paul. Ze wisten dat haar leven toch gebroken was, en dat ze nu, vereenigd met haar Paul, gelukkig was.

. . . .

Twee dagen later stond eenzelfde kruis naast het eerste. En de Altels keek naar beneden met trotsche voldoening. Hij hàd zich gewroken, dubbel gewroken.

FAILLIET.

EENE SCHETS

DOOR

Mevrouw B. DE GRAAFF VAN CAPPELLE.

Met holle oogen, moegeweend, zit juffrouw Geurts in de zindelijke voorkamer der kleine nette woning met een verdieping in de Voorstraat.

Ze heeft deftig bezoek. Een goudgebrild heer zit te schrijven aan de glimmend gewreven tafel van groen zeildoek met mahoniehouten rand. Het vierkante vertrek is schaars gemeubeld; een secretaire, twee leun- en drie gewone stoelen, twee stoven, een ouderwetsche theestoof met koperen bak en bruinen waterketel, enkele vaasjes, een spiegel en een paar platen aan den wand — zijn de overgebleven stukken van vroegere welvaart.

Even te voren is de werkplaats van den schrijnwerker geïnventariseerd, daarna de keuken en slaapkamer, thans is het laatste aan de beurt.

Terwijl de goudgebrilde heer met een ernstig gelaat opteekent roept de taxateur achtereenvolgens de waarde der voorwerpen af:

„Secretaire . . . . . . *f* 13.—
Stoelen . . . . „ 7.—
een spiegel . . . . . „ 6.—
in de lade der tafel . . „ 5.40," enz.

Als de voorwerpen zijn aangegeven ziet de makelaar rond en vraagt: „Geen goud of zilver, moeder?” Vrouw Geurts, die elke beweging van den indringer zwijgend volgde, wordt nog bleeker dan ze was; langzaam, bevend, met trillende onderlip, haalt ze een sleuteltje uit haar zak dat ze den makelaar toereikt. Dat sleuteltje past op een straks op zijde gezet kistje, „tot nader onderzoek”; 't wordt met een glimlach geopend. Een antieke flacon, die waarde had en na den dood van haar grootmoeder aan het petekind was afgestaan, was voor *f* 7 reeds verkocht; een horloge, van overvloedig verval aangeschaft toen Roelfje nog diende, deed evenveel; de leegte in de schatkist ontstaan deed de brave vrouw altoos pijnlijk aan. Nu wordt voor haar op tafel uitgespreid de gouden broche, die ze als bruid ten geschenke kreeg van haar bruigom, het kerkboekje, met cantille goud slotje, dat den doop van vier geslachten meemaakte, een bloedkralen collier, dasspeld, oorbellen en dan de gouden ring dien ze moeder altoos had zien dragen, doch die haar zelve te wijd was aan de uitgeteerde vingers.

De lip trilt niet meer van bedwongen smart, de arme snikt het plotseling uit nu de schennende hand van den makelaar de voorwerpen als weegt in de holte der vette vuist en hij lachend spreekt: „prullen! *f* 6 samen, da's ruim!”

„O God, mijnheer, laat ze me dan houden,” roept ze smeekend.

De curator ziet haar medelijdend aan en antwoordt vriendelijk: „Dat kan niet, vrouwtje, alles moet onder den hamer, tenzij een accoord wordt getroffen en daar zal weinig kans op zijn.... Niets meer aan te geven? Kan onder eede verklaard worden dat niets is achtergehouden?”

„Waarachtig niet, mijnheer,” klaagt de vrouw, „u weet al wat we bezitten.”

„Mot je de muizen ook niet opschrijven die bij ons wonen?” sart een stem uit den hoek van het vertrek. „Er is nog een kaaskorst van Zondag, toe, schrijf op, vergeet niks, haal den boel weg en goed ook.... God!.... die rijke lui, ik zou ze....”

Angstig ziet de vrouw om, terwijl de advocaat kalm spreekt: „Pas op je woorden, Geurts!”

„Oppassen,” roept de beschonkene, „oppassen? je bent toch geen politie?”

„Laat je man slapen gaan, moeder," zegt de makelaar tot de ontstelde vrouw, „hij kan wel eens spijt hebben van wat hij nuchter niet doen zou."

Geurts vloekt binnensmonds en ziet de heeren van het gerecht gaan zonder zelfs de pet te lichten. De deur valt toe. — De failliet ploft neer op een stoel, strekt de armen over de tafel en roept: „ik ga er van door, moeder! Geef op, wat centen uit de la! een paar kwartjes! .... hondsvotten! die lui .... de groote dieven d i e moesten ze krijgen .... die helpen de kleinen in de kast! ...."

Geen poging om den beschonkene naar bed te helpen en hem tot thuis blijven te bewegen had invloed ....

Eenzaam blijft de zwaarbeproefde achter. Ze overdenkt het gebeurde, overziet haar armoe en plotseling sluit ze de oogen en ontrolt het verleden zich voor haar geheugen. Ze is twaalf jaar gehuwd; drie jaar had ze verkeerd, trotsch op den knappen, stoeren werkman, kundig en onbesproken van gedrag, met twee duizend gulden als kapitaaltje. Rijk waren ze geweest in de eerste jaren van hun trouwen; *f* 12, toen *f* 16 vast weekgeld, de inrichting afbetaald uit de spaarbank, en maar één, toen twee kinders om voor te zorgen.

Maar Geurts woû vooruit — die zucht strekte hem tot eer. Hij werd meesterknecht. En de meesterknecht voelde in kunde den baas te durven staan! B a a s wou Geurts worden, maar wee den werkman die zonder een flink bedrijfskapitaal den strijd onderneemt: de kans tot zakken is grooter dan tot stijgen ....

Geurts moest verhuizen, meer verwonen, het kleine kamertje dat voor overwerk hem diende, was niet groot genoeg; een werkplaats met toebehooren werd zijn deel; hout moest aangeschaft, een knechtje gehuurd, enkele voorwerpen op risico moesten gemaakt worden en het weekloon bleef uit. Geen sommetje werd op den Zaterdagmiddag door den baas hem uitbetaald. Het kapitaaltje, de twee duizend gulden, was op een paar honderd na verbruikt, maar geen nood, de rente zou volgen! ....

Bestellingen kwamen in, de zaak marcheerde, twee jaar lang was de winst veel minder dan Geurts zich had voorgesteld, doch reden tot klagen bestond er niet. Intusschen vermeerderden het

gezin en de zorgen; het derde kind was een ziekelijk ventje dat goed versterkt moest worden, voor wie dure beugels moesten gekocht en toen het vierde gewacht werd moest er hoog noodig vaste hulp zijn. — Een dienstmeisje den ganschen dag deed haar best, doch kostte meer dan de juffrouw vermoed had. Zoo stegen de uitgaven — en de inkomsten? Deze werden niet grooter: concurrentie, een meubelwinkel in de buurt verkocht tegen „ongehoord lage prijzen"; het hout steeg en Geurts zat in zorgen. De kinderz e g e n werd een r a m p — het zesde had de moeder bijna vermoord! Schoolgeld voor de oudsten moest betaald worden, een schrijnwerkersbaas heeft niets vrij! Daar kwamen de wissels, die geen uitstel dulden. Geurts gaf krediet, maar had het zelf niet. De rekeningen werden geregeld verzonden, doch niet even geregeld in kwitanties omgezet en zoo spande alles samen om den val voor te bereiden. De oude historie, die zoo dikwijls door kleine bazen wordt afgespeeld, hernieuwde zich. Het avondblad meldde:

„Faillissement van A. Geurts, schrijnwerker en stoffeerder. Curator Mr. C. van Embden."

. . . .

Drie dagen later vinden we op een kalmen zomeravond in Juni op de rivierbrug den advokaat met twee vrienden, terugkomende van een vergadering. De maan scheen blauw en helder, millioenen sterren flikkerden of verschoten. Aardige versierde bootjes gleden over het water de schipbrug onder door. Een bruidsfeest in de nabijheid werd gevierd, jonge lieden en meisjes in elegante zomerpakjes vulden de kleine gondels die de oppervlakte scheerden.

De heer Van Embden weet dat zijn dochter als bruidsmeisje onder de gasten is en ziet zich herkend. Blij gejuich op het water, een hoera met wuivende hoeden en het aardige tooneel is verdwenen.

De heeren zien de opvarenden na en keeren zich om om hun weg te vervolgen. Van Embden weet niet dat iemand vlak achter hem staat, waardoor een stoot niet uitblijft. 't Is Geurts, die geen stap verzet, maar ruzie zoekend vlak voor den advokaat gaat staan en dreigend roept: „Wou je me soms van de brug hebben; mot

me die ook afgenomen? Pas op, hoor, of je krijgt een bad over de leuning."

. . . .

„Als je me weer overlast aandoet of durft aanspreken, dan zijn de gevolgen voor je rekening, Geurts," antwoordt de advokaat ernstig; „ik spaar je niet, dat verzeker ik je."

De heeren loopen door, zonder zich te storen aan het gebazel van den beschonkene.

In korte woorden heldert de curator de reden op van 's mans verbittering.... „zonde van den knappen werkman, hij verdiende dat het hem beter ware gegaan; de boeken waren getuigen."

Het voorgevallene is alweer vergeten. Een der heeren neemt afscheid; Van Embden en zijn vriend wandelen blootshoofd in de zwoele avondlucht den weg op naar de villa van den advokaat, waar ze voor het hek op den eenzamen straatweg stil staan. Plotseling uit van Embden een kreet en alvorens zijn vriend weet wat er geschied is, zijgt hij ineen. De dader verdween, alle aandacht moest den gewonde worden gewijd, die, met behulp van enkele voorbijgangers, bewusteloos naar binnen wordt gedragen. Het reine marmer der helverlichte vestibule, doór palmen gesierd, waar bloemen geuren, wordt met bloed bevlekt, als schril contrast van poëzie en sombere werkelijkheid. De ontboden arts constateert een wond toegebracht door een mes of ander scherp voorwerp; een der longen is aangedaan. Enkele oogenblikken later hielp het bekoorlijke bruidsmeisje in feestkleed den arts bij zijn taak.

. . . .

Dat naar den misdadiger niet lang gezocht werd behoeft geen betoog. Groot was de ontsteltenis in de stad, de deelneming met den geachten rechtsgeleerde en de afschuw voor hem, die als sluipmoordenaar zijn arbeid verricht, zijn haat gekoeld had.

In denzelfden nacht werd Geurts, die zijn woning had opgezocht, daar gevangen genomen. Hij had zich niet verweerd. „Elk vrij logies is me goed," had hij den agent toegevoegd, „gauw zou ik toch m'n vrouw en kinderen zien doodhongeren en in het groote ronde huis op den berg, moeder, daar schenken ze geen jenever die me een duivel maakte..... een duivel....." Ontnuchterd door het gebeurde, snikte de ongelukkige het uit en

stak vrijwillig de handen toe, die met ijzers werden omsloten....

De schrik en droefheid zijner vrouw waren onbeschrijfelijk, de schande was haar te groot, het leed te machtig; dankbaarheid voelde ze opkomen, dat twee van de kinderen overleden waren; vier waren geschandvlekt in hun vader! En de uitgeteerde vrouw, wie meer te dragen was gegeven dan ze torschen kon, stierf kort daarna met het beeld van den geboeide voor oogen, die bij het verlaten der woning had omgezien met een blik vol berouw en eene uitdrukking van liefde, als in de dagen toen de knappe schrijnwerker verkeerde met zijn Roelfje.

. . . .

De geneesheer had spreken verboden, toch moest de justitie ingelicht worden. Het eerste verhoor had plaats aan het ziekbed, waar de vragen den gewonde voorgelegd, schriftelijk werden beantwoord. Toen ten slotte den heer van Embden verzocht werd, zijn naam onder aan het papier te plaatsen, schreef de bevende hand achter de handteekening: „Oordeel niet te hard."

De dagbladen van het gansche land hadden het gebeurde gemeld, enkele dagen werd het geval in de stad druk besproken, toen werd een engagement en sterfgeval met dezelfde belangstelling ontvangen. De zieke ging langzaam vooruit, het levensgevaar was geweken.

In het begin van October kwam de zaak voor. Een jong, welsprekend advokaat was den beklaagde toegevoegd. Hij had zich op de hoogte gesteld van de levenservaringen van den schuldige. Meermalen was Van Braal, de ijverige rechtsgeleerde, in de gevangenis geweest om aanteekeningen te maken voor het pleidooi, dat getuigen zou van een warm hart en helder verstand. De belangstelling was herleefd; de gerechtszaal zag geen plaats onbezet; de publieke tribune was eivol. Vele dames en heeren uit den aanzienlijken stand waren tegenwoordig; het geval behoorde thuis in den kring van bekenden, maar velen ook waren nieuwsgierig naar de pleitrede van den jurist, het uitgaand jong mensch dat bizonder gezocht was en door enkelen dikwijls als te „rood" werd geoordeeld. Jonge meisjes, elegant gekleed, zaten, als in afwachting van een najaarsconcert, in de banken.

Na het getuigenverhoor waarbij Van Embden kort verscheen,

met rijtuig gebracht, daar uitgaan nog niet werd toegestaan, lichtte de officier van justitie de zaak toe, eenvoudig als ze was door de volle bekentenis van den dader. De eisch van het openbaar ministerie was zes jaar gevangenisstraf.

. . . .

Nu was het woord aan den verdediger. Met een heldere stem en mooi gebaar, eenvoudig en treffend, begon de spreker te zeggen dat zijn doel niet was: weerlegging van het gehoorde. „Waar, zuiver waar," noemde hij al wat de officier van justitie gezegd had. Begrijpelijk was het medelijden geweest met den gewonde; ook hij had dat diep gevoeld. Vreeselijk was de angst in de eerste vier en twintig uren, toen levensgevaar dreigde en men meende dat de alomgeachte man en vader het slachtoffer zijn zou van woest geweld. Met dankbaarheid en verlichting was het aanvankelijk herstel vernomen. Groot was de afschuw voor den misdadiger, ook die had hij gedeeld. Hem was door de rechtbank bevolen den man bij te staan en nu, na grondig onderzoek, trad hij op vol afschuw voor de d a a d, niet voor den d a d e r.

Na de moeilijke omstandigheden geschetst te hebben waarin Geurts verkeerde, het leed dat hem in de herberg dreef, het faillissement dat hem verbitterde, verhief Van Braal zijn stem en sprak:

„De misdaad door dien man bedreven, is door de aanzienlijke braven voorbereid. Ik acht me gelukkig daarop te kunnen wijzen en te herinneren hoe een faillissement van den kleinen baas dikwijls te wijten is aan het wangedrag der grooten! .... Had Geurts, de ijverige, knappe werkman, binnen den tijd van drie maanden afbetaling gekregen van de door hem ingediende rekeningen voor geleverde goederen, dan zou die man thans niet staan op de plaats der misdadigers. De boeken wezen het uit, hoe de wissels betaald moesten worden en de leverancier geen geld kreeg. Jaren lieten de goede klanten wachten. Een weelderig ingericht jong huishouden had door zijne bemiddeling voor *f* 3500 meubelen uit den vreemde ontboden. In het v i e r d e jaar na de aflevering werd de schuld voldaan en had Geurts niet alleen geen winst, maar ook hooge percenten ingeboet voor opgenomen geld, om er den Belg mee te betalen die geen uitstel duldde ....

Vragen om het hem toekomende werd beantwoord door weg-

blijven uit zijn winkel. Eischen zou hem nog verder achteruit hebben gebracht. In herinnering breng ik het feit van den taylor in een onzer grootste steden, die het dubbelzinnige voorrecht had aan een vriendenclub te leveren, die onder de alleraanzienlijksten behoorde. De grootste klant was een rijk jong man die, na twee à drie jaar gewacht te hebben met betaling, een beleefde aanmaning ontving, die onwillekeurig of moedwillig vergeten werd. Na negen jaar liet de kleermaker de duizenden van den modefat incasseeren. — Het geld ontving hij, maar den volgenden morgen gewerd hem tevens een schrijven: dat op geen verdere bestellingen ooit meer gerekend moest worden. In den loop van den dag volgde de afbetaling van vijf rekeningen, met het zelfde bericht.... Die vriendenclub was te goed voor zulk een aanmatigenden leverancier!....

„Vergeef me deze afwijking, mijne heeren, die mijn diepe afschuw moet uitdrukken voor het rekeningenstelsel, de wanbetaling, waardoor de rijken zich verrijken, en zij de nijveren te gronde richten. Geurts is een uit velen! een slachtoffer van onze zieke maatschappij!...."

Daarna schetste Van Braal hoe de drank, de vijand van het volk, hem gegrepen had op het juiste oogenblik. Vertwijfeling was in de ziel van hem die zich vroeger nimmer te buiten ging. Was de nacht onrustig door angst voor financieelen ondergang, door wroeging over verloren kapitaal, door hartzeer over het zien kwijnen der vrouw die hij lief had, na den drank sliep de beproefde uren lang en vergat althans dan zijn strijd.

. . . .

„Wie zal de eerste steen op hem werpen?.... Geurts is geen dronkaard van beroep, een zwakkeling was hij — meer niet. Berouw gaf na elk vergrijp de beste voornemens in, maar de trek was te groot, de vijand te sterk...."

In welsprekende woorden schetste Van Braal de wanhoop en verbittering van den failliet, die in den curator het gezag wilde treffen, even dwaas en verkeerd als de anarchist die den vorst vermoordt als protest tegen de wereldregeering.

Na de betreurenswaardige daad, op 20 Juni bedreven, die ten onrechte sluipmoord genoemd werd, was de ongelukkige naar

huis gegaan, had zijn vrouw het misdrijf verteld, smeekte om vergeving aan haar die hij lief had in zijn beste oogenblikken en gaf zich der justitie over zonder verzet.

Verder wees de advokaat er op, hoe menigmaal hij den beklaagde bezocht had in de maanden der preventieve hechtenis en eindigde met te zeggen:

„Medelijden, diep medelijden is de grondtoon van wat ik voel voor dezen gevallene. De schuld is erkend, de straf kan en mag hem niet ontgaan, maar ik eindig met u de woorden van den geachten collega te herinneren, van het ziekbed ons toegeroepen: ‚Oordeel niet te hard!' Mocht de lichtst mogelijke straf worden toegepast door u, heeren rechters, in wier clementie ik den arme aanbeveel, vol vertrouwen op een gewenschte uitspraak!"

. . . .

Na acht dagen meldden de stedelijke bladen: „Vier jaar gevangenisstraf voor mishandeling, met aftrek der maanden preventieve hechtenis."

* * *

De tweede uitgang na het volkomen herstel van den heer Van Embden was naar het groote steenen huis, waar zuchten worden geslaakt als ontelbare aanklachten tegen zoovele toestanden in het leven — het leven dat kinderen als vagebonden ziet geboren worden — en tegen de maatschappij, die niet alleen vagebonden tot misdaad drijft. Van Embden had menigmaal gevangenen bezocht; zelden dat zijn goed hart niet overvloeide van medelijden met den schuldige die hem was toegevoegd, met den „boef" die bekend had, maar voor wien verzachtende omstandigheden nooit te vergeefs gezocht waren.

De cipier groette beleefd en wenschte meneer geluk met zijn herstel. „Wou mijnheer bij No. 14 zijn?" vroeg de man verbaasd, „bij Geurts?...."

Even later stonden de curator en failliet van vier maanden te voren, tegenover elkander, in gansch andere verhouding en beiden in uiterlijk veranderd.

Van Embden was vermagerd en de baard die tijdens zijn ziekte was blijven staan sierde het ovale gelaat. Grooter verandering

had Geurts ondergaan. Door het deurklepje had de bezoeker hem van te voren opgenomen. Met kort geschoren haar, in het grijze gevangenispak, zat Geurts te schrijven; op het kleine kleptafeltje lag copieerwerk, de kruk was met een ketting aan den muur bevestigd. De krib sloeg des daags naar boven, er was licht en ruimte in de cel en hij die zich goed gedroeg, zou nooit anders dan de behandeling kunnen prijzen. Maar de stilte, de vreeselijke eenzaamheid, de nijpende stilte, die verteert, die grijpt aan en sloopt! Geurts zag niet weinig verbaasd toen de heer Van Embden binnen kwam; een vluchtig rood kleurde het bleeke gelaat en de oogen, waar dofheid en waterachtigheid uit waren verdwenen, hadden iets droevigs, doch schitterden bij het zien van den bezoeker. Van Embden kwam niet als curator, niet als advokaat, in geen enkele functie, hij kwam als mensch, als broeder, als een die behoefte heeft een gevallene te helpen opstaan. Een kort gesprek werd gevoerd. Geurts vertelde diep geschokt te zijn geweest door het overlijden zijner vrouw, de kinderen waren in het armenhuis goed verzorgd. Te klagen had hij niet. De uitspraak van vier jaar viel hem zwaar. „O God, meneer, ik ben nooit slecht geweest! Hoe kwam ik er toch toe, ik heb m'n goeie vrouw vermoord! Ik had ze toch lief.... als ik niet door den drank was bedorven. O God, eer d'r weer een druppel over m'n tong komt!.... liever zou ik...."

Bij het heengaan reikte Van Embden hem vriendelijk de hand, maar Geurts keerde zich af en riep: „Neen, meneer, dat niet, laat ik eenmaal toonen zoo groote vergevensgezindheid te verdienen — eer niet — nou heb ik een doel, meneer, ik zal m'n plicht doen, ijver toonen, ik was nooit lui, dat kost me geen moeite en als ik dan m'n tijd heb uitgezeten, dan kom ik bij u om de hand te drukken, die ik nou weiger, omdat ze me zou branden, al de jaren van m'n gevangenisschap!"

. . . .

Op den voormiddag van een mooien Junidag, vier jaar later, was Geurts vrij. Zijn goed gedrag en werkzaamheid werd door den directeur der gevangenis bij het heengaan herdacht; het verdiende sommetje werd overhandigd, het boevenpak verwisseld voor zijn kleeren van vroeger en daar stond de eenzame op straat,

droef ernstig en verlaten.... „Waarheen?" Als onwillekeurig liep hij naar de woning van eertijds — een kruideniersaakje was daar gevestigd. Wankelend verder!.... naar de kinderen? neen, eerst naar den heer Van Embden. Toen Geurts de plek betrad bij het hek der villa waar de misdaad gepleegd werd, huiverde hij als van koorts.... Enkele oogenblikken later stond hij in de spreekkamer van het mooie huis en werd op het kantoor toegelaten. Bij het binnenkomen werd de hand aanvaard!

De raad van meneer Van Embden werd gevolgd. Met behulp van den pastoor ontving Geurts mooie gereedschappen. De kinderen bleven voorloopig waar ze waren; de vader zou werk zoeken elders en zien dat hij verpleeggeld kon overzenden. Als kundig werkman, met een model door hem vervaardigd, viel een plaatsing niet moeielijk. Te Utrecht kwam hij in dienst bij een der voornaamste meubelfabrikanten. Het loon was ruim voldoende voor eigen kostgeld en wat gezonden moest worden naar L. Geurts was gezien! —

Na een jaar meende hij te mogen hopen op een nieuw tehuis. Zou zoo'n groot voorrecht weer zijn deel worden? Niets zou hij der vrouw verborgen houden, en dan!....

Als een der knapste knechts werd Geurts gezonden naar de sierlijke woning van Mevrouw Everdingen. Het stoffeerwerk werd uitnemend naar den zin verricht; toch kwam des middags een briefje aan den patroon, waarin gemeld werd, dat mevrouw van schrijnwerker en behanger veranderde, zoo de knecht van dien morgen ooit weer haar woning betrad. „Eene mijner dienstboden," zoo eindigde het schrijven, „heeft hem herkend; de man zat wegens poging tot moord jaren gevangen!"

. . . .

Dien avond schreef de baas aan de weldadige vrouw, die ijverde voor de zendingszaak, die presidente was van den „bond tot verhooging van het zedelijk bewustzijn", die bijbeloefeningen hield met dienstmeisjes.... Die vrome vrouw kreeg bericht dat de knecht ontslagen was en dat de patroon mevrouw zijne excuses aanbood....

Acht dagen later waggelde een beschonkene langs de stadsgracht in duister.... het water sloot zich boven den ongelukkige. Op het kerkhof te Utrecht wijst een nummer het graf aan!

KONINGIN ZIJN.

Naar MARIANNE DAMAD.

De prinses lei het boek neer dat ze sinds een uur in de hand had; ze stond doelloos op, liep naar een der groote ramen en zag onbestemd naar het landschap voor haar.

Als groen fluweel zoo donzig en dicht lag het uitgestrekte grasveld door fraai geboomte omgeven voor haar; een kudde met twee herders, die de bont gevlekte koeien voortdreven, kwam er juist langs; de zon daalde, de beesten zochten den stal.

Het was een bevallig, bezield en kalm natuurtafereel, de lucht was helder blauw, getemperd door het begin van avondgrauw.

Daar stond het prinsesje.... Ze heette Jacinthe en was nog geen achttien jaar oud. Van haar kindsheid af woonde ze op het kasteel onder de teere zorgen van eene wijze, voorzichtige, hoogst vervelende gouvernante.

Als wees en eenig kind van den laatst regeerenden vorst was ze bestemd om den troon te deelen met haar neef, den zoon van den tegenwoordigen regent, en was er tevens besloten, dat de prinses tot aan haar huwelijk ver van het hof zou wonen.

Aan afzondering gewoon geraakt, voelde Jacinthe zich niet ongelukkig; omringd door zorg, oplettendheden en met eerbied behandeld, kende ze geen verdriet of tegenspraak en al was verveling haar niet vreemd, zoo was ze zich die onbewust, eenvoudig omdat ze geene vergelijking maken kon tusschen haar leven

en dat van anderen. Van een veelbewogen bestaan had ze nooit vernomen.

Misschien, in geval haar verbeelding levendiger ware geweest, indien ze meer aangeboren fantasie hadde bezeten, zou het prinsesje door innerlijken drang iets gezocht hebben buiten het enge kringetje waarin ze besloten was. Haar kalme aard had haar niet ongelukkig gemaakt en de ontwikkeling ging langzaam; tot aan haar zeventiende jaar toe waren haar denkbeelden altoos gelijkvloers gebleven en kwam haar ziel nimmer in opstand tegen de eentonigheid der dagen. Die saaiheid hinderde haar niet. Eéne herinnering slechts welde meermalen op voor den geest van het verbannen prinsesje. Toen ze twaalf jaar oud was had Jacinthe gedurende vier maanden onderwijs genoten van een leeraar, eene nieuwigheid die ze nooit had voorzien en waarin ze veel genoegen schepte.

Het uiterlijk van den onderwijzer had haar bizonder vermaakt; hij was leelijk, had linksche manieren en eene vreemde uitdrukking in de oogen. Ze was hoogst ingenomen geweest met zijne heldere wijze van uitleggen en manier van onderwijs, waardoor ze voelde vooruit te komen.

Meester Ragonard, zoo heette de zonderling, had het onwetende prinsesje een wereld leeren kennen, waarvan ze het bestaan niet vermoedde. Maar de deur was slechts even opengezet om even schielijk weer te worden gesloten .... een oogenblik was er versche lucht genoten en was een kijkje gegeven op aantrekkelijke beelden en voorwerpen, ... daarna was de groote sombere muur weer tusschen haar en het onbekende opgetrokken. De gouvernante waakte. — Hoewel de uitnemendste aanbevelingen den leeraar waren vooraf gegaan, had ze dien toch met wantrouwen ontvangen en was dadelijk geërgerd geweest over zijn slordig uiterlijk. Al spoedig vond juffrouw Opportune hem ongeschikt voor zijn taak en niet de persoon om in aanraking te komen met eene prinses; haar besluit stond vast: hij moest heen. Intusschen genoot Jacinthe van het samenzijn en wachtte met ongeduld de lesuren af; ze zag er veel vroolijker uit in die dagen, soms lachte ze hartelijk in de les, reden genoeg om meester Ragonard, die haar lachlust wist op te te wekken, zonder vorm van proces te ver-

wijderen. Zij haastte zich dus een meester naar eigen keuze te laten komen en Jacinthe maakte thans geeuwend haar huiswerk. Ze luisterde naar den onderwijzer zonder eigenlijk op te letten; haar overschilligheid nam toe. Ze wandelde in het fraaie park met mooi weer, zonder oog te hebben voor den azuurblauwen hemel en de boomen en planten die ze langs kwam; soms kon ze langen tijd staan of zitten, zonder dat de hand of de geest iets verrichtte; dan was ze volkomen werkeloos.

Moet Jacinthe daar een verwijt van worden gemaakt?... Zeker zouden er zijn die bij intuïtie leerden wat haar onthouden werd, maar bedenk dat de oorzaak van haar gering, althans schijnbaar gering verstand daarin moet gezocht worden, dat het hart nimmer sprak. De geheele omgeving, de dames van gezelschap, zelfs de oude gouvernante, ze behandelden haar allen met eerbied en ontzag, een ieder was gedienstig en zorgvol voor haar, doch ze kende niemand om lief te hebben. De heerlijkste leidsvrouw in het jonge leven werd gemist: de liefde, die andere kinderen voelen in hun bestaan en lezen in het oog.

Jacinthe bewoonde een prachtig huis, het kasteel deed niet onder voor een paleis; het was verbazend groot en toch bevallig, de ronde torens waren even als de muren dik en mooi gevoegd van rooden steen, een ophaalbrug voerde naar het gebouw, dat, hoe massief ook, toch uitmuntte in stijl en beeldhouwkunst.

Het kasteel lag tegen de helling van een heuvel die een groote vlakte aan den voet had, waardoor een rivier stroomde. Als de zon onderging was het water menigmaal goud getint, terwijl de stralen de mooie omgeving weerkaatsten.

Op het oogenblik dat ons verhaal begint verscheen ons de prinses teer en afgetrokken, staande aan het groote venster; ze was ternauwernood hersteld van eene zware ziekte. Een en twintig dagen lang had ze te bed gelegen met koorts, thans is ze hersteld doch zwak. Uitgaan was haar nog verboden, de heerlijke lentelucht mocht nog niet genoten in het park; ze was van den morgen tot den avond opgesloten en de tijd viel haar lang, afschuwelijk lang....

Ze verveelde zich en toch niet op het uur waarin we haar ontmoeten; neen, voor het eerst in haar leven is haar geest bezig,

verwerkt ze allerlei denkbeelden en zocht ze zaken tot klaarheid te brengen die ze ten halve begrijpt.

Hoe kwam die verandering? Wie had daar schuld aan?.... De oorzaak was een boek, een oud, half verscheurd, ondeugend boek, dat toevallig in Jacinthe's handen was gekomen.

Een van de dienstboden op het kasteel, het rossige Martientje, dat een vriendelijk goed meisje was, had opgemerkt hoe haar jonge meesteres soms keeren achtereen gaapte van verveling.

Op een morgen naderde ze eerbiedig en sprak: „U verveelt u, prinses, geen wonder.... Ik heb hier een boek met mooie platen en geschiedenissen. Uwe gouvernante zou zeker boos zijn over mijn vrijpostigheid dat ik u een werk geef dat vuil en oud is; ik heb het gevonden bij 't opruimen van de boeken van mijn oom; ik heb er een nieuwen omslag om gedaan en hoop dat u me niet kwalijk neemt als ik u vraag of u er eens in kijken wil als afleiding."

Jacinthe hield niet van lezen, omdat de boeken die haar gebracht werden altoos zeer zedekundig waren, maar hoogst saai. Ze nam het deel, dat zoo goedhartig werd aangeboden, en opende het uit nieuwsgierigheid zoodra ze alleen was.

Bij de eerste bladzijden reeds werd haar belangstelling gewekt. Het werkelijke leven stond voor haar. Hier geen feeën en wondermenschen, geen zedekundige verhalen of droge geschiedenissen. De heldinnen van het verhaal waren aan den eenen kant eenvoudige werksters, aan de andere zijde: wel opgevoede jonge meisjes met weinig fortuin, die van haar talenten moesten partij trekken ter wille van den strijd om het bestaan. Dan weer las ze van rijke meisjes die het geheime slachtoffer waren van eene moeielijke of onrechtvaardige positie, maar al die jonge personen leefden en streden, werden bewogen door de groote wereldzee. Dat boek was voor Jacinthe als eene openbaring, plotseling overviel haar een gevoel van leegte, van oneindige leegte en van behoefte aan eene vriendin.

In enkele dagen was het dikke deel niet alleen gelezen, doch meermalen herlezen. Het prinsesje was beurtelings bekoord geweest of bewogen; ze was geheel van streek door het meeleven met die jonge vrouwen, die even oud waren als zij, doch die

verder lijnrecht tegenover haar stonden. Zoodra ze las, benijdde zij haar genoegens en ook haar verdriet. Ze kreeg medelijden met zich zelve omdat ze niets kende van de genegenheid met al haar vrees en verwachting, met al haar illusies en hoop, die de snaren van een ziel doen trillen.

Welk een verleden herdacht ze!.... neen ze wilde er niet meer aan denken en slechts in de toekomst zien. Wat wachtte haar daarin?.... Een echtgenoot, een kroon en voorzeker een schitterend hof, doch de gevoelens, die gewone meisjes mogen uiten, die andere jonge vrouwen gelukkig maken, zouden die immer het deel kunnen zijn van háár, het koningskind, de aanstaande vorstin? Ze had een voorgevoel van „neen"....

Een der geschiedenissen uit het boek had haar bovenal getroffen. Het was het verhaal van twee jonge meisjes die met elkaar luchtkasteelen bouwen en biechten wat ze het liefst zouden worden. De eene, eerzuchtig en romanesk, begeerde een troon, de andere, wijzer en eenvoudiger, betoogde dat koninginnen waarlijk niet te benijden waren. Zij sprak: „Om uit de hoogte je evenmensch te regeeren maakt eene vorstin gewoonlijk koel en ijzig; ook werkt de jeugd eener koningin mede om haar eenzelvig te maken, en tenzij eene vorstin eene buitengewone schoonheid is, óf zéér begaafd, verdient ze werkelijk de vereering niet die haar ten deel valt. Het is gemakkelijk kleine deugden te betrachten in een eenvoudig bestaan, maar integendeel zeer moeielijk als men eene godinnerol te vervullen heeft"....

Na dien zin herlezen te hebben had Jacynthe het boek gesloten. Ze ondervond eene vreemde gewaarwording, iets als van drift tegen een onbeschaamd persoon, maar bovenal kreeg ze een gevoel van verbazing, dat door verwarde denkbeelden gevolgd werd.

De herstellingstijd der prinses moest van dien dag af niet meer tot eenig, zelfzuchtig doel hebben: de lichaamskrachten te sterken, maar moest de overgangstijd worden waarin het verstand uit den sluimer gewekt werd en waarin de handen zochten naar het middel om den muur omver te halen die om haar heen gemetseld was.

Daar ze niets te hopen had van hare omgeving, bewaarde ze al die denkbeelden in eigen hoofd en hart. Ze besloot geduldig te wachten tot ze zich weer vrijer kon bewegen en het oude

leven een aanvang zou nemen, maar dan zou ze niet langer de onverschillige zijn die niets kende van zich zelve of anderen, neen, dan zou ze als aanstaande vorstin veel trachten te leeren en op te merken; ze zou de dingen gaan onderzoeken....

Niemand, die Jacinthe daar op het lage stoeltje van haar zitkamer zag na haar herstel, of gadesloeg op de wandeling in het park, zou vermoeden dat de kalmte en onverschilligheid die ze evenals vroeger aan den dag legde, slechts schijnbaar was. Zoo min de gouvernante als het kamermeisje, dat de toevallige oorzaak was, vermoedde zulks; geen sterveling wist hoeveel er in het jonge hoofd omging....

Intusschen bleef het kader, waarin Jacinthe zich de voorstellingen schiep, altoos mooi; het landschap en de rivier lachte haar zonnig tegen, de oogen begonnen open te gaan om te zien, de verbeelding werd gewekt; Jacinthe voelde zich weergeboren....

* * *

Kort daarna was dat kader veranderd; de prinses bewoonde niet meer het fraaie kasteel aan den heuvel, maar was verplaatst in het paleis van haar oom, den prins-regent, in het mooie paleis met de weelderige inrichting in het midden der drukke hoofdstad.

De plotselinge verandering had haar verbijsterd en een maand na haar komst in het nieuwe verblijf was ze nog zich zelve niet. Ze tastte en zocht onder den indruk van wat ze vernomen had uit het boek.

Haar oom vond haar verlegen en nog heel weinig voorbereid voor den grooten dag die zoo aanstaande was. Hij had haar feesten voorgesteld ter harer eere, doch ze had verzocht die te verdagen; hij vroeg haar wat ze dan wenschte? Eerlijk moest ze hem haar verlangens meedeelen. Jacinthe had toen geantwoord, dat ze veel tijd wilde om zich te ontwikkelen en te lezen, dat ze nog onderricht behoefde van het leven, dat ze muziek wilde hooren en de kunst genieten die ze nog zoo weinig kende. De regent was getroffen door zooveel zucht tot vooruitgang. Als de prinses geen koninklijke schoonheid was en niet schitterend begaafd bleek,

scheen ze toch in elk geval de zaken ernstig op te nemen. Dát was een goed voorteeken.

Over eenige maanden zou prins Roland uit den vreemde thuis komen, daar zijne opvoeding was afgeloopen; kort daarna zou het huwelijk plaats hebben. De jonge erfgename van den troon zou hem tot den hoogsten sport der ladder voeren, volgens den uitdrukkelijken wil van den laatsten vorst, die geen mannelijken afstammeling naliet.

De regent was dankbaar en blijde dat zulk een hooge rang voor zijn zoon was weggelegd en had met vreugde de goede eigenschappen bij de aanstaande koningin ontdekt; het geluk van zijn zoon achtte hij daardoor verzekerd.

Intusschen zette Jacinthe in de schitterende omgeving waarin ze zich bewoog haar oogen wijd open. Haar gezelschaps- en hofdames waren geheel verschillend van hare gouvernante en van het gevolg buiten, dat haar altoos vrees inboezemde. Hier waren allen er op gesteld, haar te behagen, doch de prinses begreep dat haar titel en niet haar persoon daar oorzaak van waren.

Jacinthe hield zich veel bezig met vergelijkingen te maken tusschen zich zelve en de jonge meisjes aan het hof....

De een had zulke mooie oogen, de andere had een prachtig figuur of schitterend teint, allen bewogen zich even gemakkelijk, allen waren bevallig als nymfen en praatten even bekoorlijk als ze zelve waren.

„En ben ik haar vorstin?" sprak Jacinthe.... „hoevelen hebben talent en gaven; ze staan allen boven mij in ontwikkeling.... We zijn allen kostbare in goud gevatte steenen, maar de diamant die door haar glans allen moest verblinden, schittert niet."

Hoe kwam de prinses aan die opmerkingen? Het kleine persoontje in het boek had haar zoo wijs gemaakt; dit had haar de waarheid voorgehouden en haar verteld dat als de vorstin geëerd wilde zijn, ze ook boven allen moest uitmunten.

De dagen verliepen en Jacinthe vervreemdde hoe langer hoe meer van de hofdames. Ze voelde het contrast tusschen haar uiterlijken eerbied en inwendige minachting, die uit de oogen sprak.

Op zekeren ochtend sprak de regent haar toe:

„Mijn dochter! ik ontvang zoo even een brief dien ik wachtte; binnen een maand zal mijn zoon, uw verloofde, hier zijn."

Terwijl de regent de prinses toesprak lette hij zeer op de uitdrukking van het gelaat, doch geenerlei teeken van ontroering was te bemerken. Zwijgend hoorde ze haar oom aan en bleef zwijgen toen hij vaderlijke opmerkingen maakte en haar van zijne genegenheid verzekerde.

De prins vertrok met een zwaarmoedigen trek op het gelaat. Zoodra Jacinthe alleen was veranderde haar houding; de trekken ontspanden zich, ze beefde geweldig, wierp zich op een stoel neer en snikte het uit.

O God! wat een gebeurtenis!.... Haar neef was haar bruigom. Wie was hij? een onbekende, aan wien ze een kroon reikte en geenszins haar hart. Of ze hem zou kunnen liefhebben? Daaraan dacht ze niet eens, ze wist alleen dat hij háár nooit zou leeren beminnen; ze voelde dat ze hem onverschillig zou blijven, dat hij haar zou aannemen als een noodzakelijk kwaad, als een middel om eene positie te bekomen die hij wenschte. Jacinthe te bewonderen en als echtgenoote te verkiezen, dat was onmogelijk; om zich vond hij een aantal bevallige mooie vrouwen, begaafd en geestig, die hem zeker meer zouden behagen dan zijn opgedwongen bruid.... Wat een lot!.... wat een valsche toestand! Boven allen geplaatst te zijn en niets te wezen, schijnbaar zoo rijk, in werkelijkheid zoo arm te zijn....

Het nieuws van de aanstaande komst van den prins had zich snel verspreid en grooten indruk gemaakt op de dames van het paleis. Als vliegen gonsden ze om Jacinthe, wenschten haar geluk en zongen den lof van Roland. Ze was eene bevoorrechte bruid!

Prins Roland was in den vreemde opgevoed, maar had zijn vader menigmaal bezocht; hij was geen vreemde aan het hof en vooral zijn laatste bezoek had bij de dames zulk eene aangename herinnering achtergelaten.

Jacinthe vernam dat haar aanstaande echtgenoot een model was; mooie jonge meisjes vertelden dat met kennelijke jaloezie.

Hoe meer goeds Jacinthe van den prins vernam, hoe ongelukkiger ze zich voelde. In verbeelding zag ze reeds den kouden

onverschilligen blik, die zijn bruid gold. En de ontmoeting zou plaats hebben in tegenwoordigheid van al die schoonheden, die geen mededingsters waren, doch erger dan dat, die hem bekoren zouden, terwijl zij — de prinses....

„Neen," riep Jacinthe uit, „zulk eene vernedering verdraag ik niet, ik wil geen vorstin zijn zonder dat ik uitmunt, geen echtgenoot wezen zonder te worden bemind; beter afstand te doen van alles dan zulk een leven."

In haar hoofd rijpte een plan dat ze niet verwierp, maar met voorliefde koesterde; dat ze beschouwde als een uitkomst, als een wapen om het masker dat haar ergerde af te rukken.

* * *

Enkele dagen voor de komst van den prins begon de regent over de officieele ontvangst en de feesten ter eere van de verloving. Plotseling vatte Jacinthe vuur, verloor haar gedweeheid en smeekte haar oom om de gunst geen schitterende receptie te houden en eenvoudig alleen, zonder eenig vertoon, een onderhoud te mogen hebben met prins Roland.

Die wensch verbaasde en hinderde den regent, die na lang aarzelen toegaf. Ze was immers de vorstin, aan wie niets geweigerd mocht worden; ze had immers de macht om zelfs de hofetiquette te ontduiken.

Er werd heel wat gefluisterd toen het vreemde nieuws zich verspreidde. Het ging van mond tot mond, dat er geen receptie zou plaats hebben, geen feesten; dat alles werd vervangen door een tête à tête, een geheim onderhoud.... De prinses had het gewild, de prins was zoo dwaas geweest toe te geven en met vorstelijke gewoonten van ouds te breken. Dat beloofde heel wat voor de toekomst; de regeering van zulk eene vorstin zou willekeurig en verkeerd zijn!

Verscheidene dagen verliepen onder die verontwaardiging; Jacinthe alleen was kalm en had volkomen vrede na het besluit.

Aan de schrijftafel in haar lievelingsboudoir gezeten dacht zij na met het hoofd op de hand geleund; eindelijk greep ze de gouden pen en met koortsachtige haast schreef ze vier zijdjes vol.

Langzaam vouwde ze den brief toe en adresseerde hem aan haar neef, Prins Roland.

* * *

Eenige uren later kwam de prins aan zonder vertoon, in den laten avond, als een boosdoener die een huis binnen sluipt. De zoon van den regent had, zeldzame sympathie, zijn vader gesmeekt om in alle stilte te mogen thuis komen, waarom het nachtelijk uur was gekozen.

Na zijn ontwaken den volgenden morgen bracht een officier hem een brief met den welkomstgroet van den regent. Het verzegelde couvert overhandigde hij. De prins opende het schrijven niet dadelijk, lei den brief op tafel en gaf eenige bevelen aan den officier.

Toen die vertrokken was richtte Roland zich tot een jong man die zijn reisgezel was geweest en van kind af zijn vriend en vertrouwde.

„Nu zullen de ellendige comedies beginnen, Olivier," sprak de prins, „nu ga ik, met mijn onafhankelijken aard dien je kent, de nederige dienaar spelen van mijn nicht, en moet ik een vrouw trouwen waar ik geen greintje voor voel, word ik „le mari de la femme" en waarom? om in naam een gekroond hoofd te zijn.... O wat zou ik al lang tegen die plannen me hebben verzet als ik niet vreesde mijn vader groot verdriet te doen. Ik word gepaaid met de bewering dat het belang van den staat dat huwelijk vordert. Zeker, ik heb koninklijk bloed in me en als ik een ster zag schitteren die me den weg wees om in waarheid te kunnen regeeren door recht en billijkheid, ik zou niet huiveren de taak te aanvaarden, maar die idealen zullen nooit verwezenlijkt worden. Koning word ik nooit.... ik moet de treurigste rol spelen die er is: mijn eigen vrouw moet ik onderdanig zijn, de luimen opvolgen die haar worden ingegeven en me belachelijk maken in de oogen van anderen en mijzelf. Nu de dag nadert, wil ik voor jou geen geheim er van maken, dat ik plan heb me van den band los te scheuren; ik heb de beste bedoelingen met mijn goede volk, ik zal mijn vader eerbiedigen,

schijnbaar zijn wat men van me wacht, doch als het er op aankomt is het me onmogelijk mijzelf te vergooien; wacht maar eens af wat ik doen zal!"

Olivier had met groote belangstelling geluisterd en antwoordde kalm:

„Ik begrijp je volkomen, maar houd me ten goede als ik je waarschuw, niet haastig te zijn. Neem geen besluit waar je later spijt van kunt hebben. Neem den tijd om je nicht te bestudeeren, tracht de verloving uit te stellen en ga je werkelijk houden van de koningin, aanvaard dan haar hand, en je positie zal zeer goed zijn uit te houden! Is de verhouding de ware, dan is Jacinthe wel degelijk de vrouw van Roland en kun je heel wat in het belang van je volk doen."

Driftig stond de prins op en sprak:

„Die hersenschimmen kunnen althans in jouw romanesk brein opkomen, natuurlijk! die nicht zal een engel zijn, ik zal verliefd raken; een uitnemende huwelijkstoestand wacht me — maar begrijp je dan niet hoe een opgedrongen bruid, een vrouw die voor me gekozen is als een geschenk op mijn verjaardag, hoe die genade in mijn oogen zou vinden; ja, al was ze zoo mooi als een fee en bevallig als een godin, dan nòg koos ik de eerste de beste, uit welken stand ook, uit gevoel van onafhankelijkheid. Geen grooter vijand ken ik dan dwang!.... Onthoud dit: zoo waar ik prins Roland heet en de eenige erfgenaam van het koninkrijk ben, zoo zeker weiger ik mijn nicht te huwen; mijn eerste werk zal wezen haar het woord terug te geven door mijn vader versproken; z ij kan een ander man kiezen, i k trouw wie me aanstaat...."

Olivier antwoordde niets op dien heftigen uitval. Hij kende zijn vriend en wist dat tegenspraak de zaak slechts kon verergeren. Als eene goede afleiding reikte hij den prins den verzegelden brief toe met de opmerking:

„Daar, dien hebt ge nog niet eens gelezen."

Roland brak het couvert open, zag het schrijven in en een trek van verbazing, van verlichting en tevredenheid kwam beurtelings op zijn gelaat. Aan het slot van den brief gekomen sprak hij half luid:

„Wat beteekent dat nu? mijn eigen plannen te willen voorkomen.... ik begrijp het niet.”

De brief luidde:

„Waarde neef!

De etiquette van ouds wilde dat ik u voor het eerst ontmoette in tegenwoordigheid van tal van personen. Ik begeerde echter anders; uw vader beloofde me op dringend verlangen dat ik u alleen, geheel alleen mocht spreken, alvorens anderen zich met ons bemoeien. Ik wacht u heden in mijn particulier vertrek, waar we vrij met elkaar zullen overleggen.

„Te voren reeds doe ik u weten dat niet uwe bruid, maar uwe nicht u om dit onderhoud vraagt. Nimmer kan ik uwe bruid worden; als ik u van avond ontmoet hoop ik u met een vriendelijken handdruk uw woord en daarmede uwe vrijheid terug te geven, die tevens de mijne insluit. Tevens meld ik u, om later mondeling te herhalen, dat, wanneer ik uwe vrouw niet word, ik ook geen koningin wil wezen en gij mij moet toestaan de kroon aan u over te laten. Mijn belang en dat van het volk is daarmede gebaat. Sta toe, u eerlang geen prins-gemaal maar regeerend koning te zien.

Vertrouwend op uwe edelmoedigheid

uwe nicht

JACINTHE.”

Terwijl de prins verdiept was in den brief had zijn vriend de kamer verlaten. Roland kon dus niet dadelijk met hem spreken.

Eenige oogenblikken later ontmoette hij zijn vader die hem welkom heette en de teleurstelling te kennen gaf dat hij niet met eerbewijzen was ontvangen; de vertreden etiquette was te wijten aan de prinses!

Roland sprak weinig, toonde zich gedwee en bracht den dag door met naar de oplossing van het raadsel te zoeken. Hij was ontstemd, zijn eigen plannen waren in de war gestuurd; hij was een naar huis gezonden bruigom; die gedachte vóoral kwetste zijn hoogmoed.

Aanhoudend zocht hij naar de beweegredenen der prinses, maar hij kende die niet en kon ze dus niet beoordeelen. Hij had

Jacinthe nooit gezien, moedwillig was ze in de eenzaamheid opgevoed. Enkele maanden geleden had zijn vader de vriendelijkheid gehad, meermalen te melden, dat de prinses niet mooi was, maar ernstig en stellig door innerlijke waarde het gebrek aan schoonheid zou vergoeden.

Roland had geglimlacht bij die lezing en zich eene eigenaardige voorstelling van de opgedrongen bruid gemaakt.

Nu kwam prinses Jacinthe hem in een nieuw licht voor; thans omgaf haar eene bijna aantrekkelijke geheimzinnigheid.

„Ze geeft me mijne vrijheid terug, zonder me zelfs nog te hebben leeren kennen.... Ze wenscht geene souvereiniteit en staat me die edelmoedig af.... waarom? Die beide feiten moeten elkaar verklaren...." De prins bepeinsde van allerlei, maar de slotsom was en bleef: „dat ze een ander liefhad, onverschillig was voor de troon en dat het haar weinig kostte die aan haar neef af te staan."

„Dat nooit," riep de prins driftig uit, „ik weiger den prijs van verraad."....

„Verraad", een vreemd woord voor een jong verloofde, die enkele uren te voren voornemens was zijn engagement te verbreken.

Maar waar ter wereld kon het prinsesje, in de eenzaamheid buiten opgevoed, haar hart hebben verloren en aan wien? O, als ze maar niet te laag in rang haar keuze gevestigd had.... Misschien ook, wie weet of iemand haar had opgezet tegen den bruigom die haar was toebedeeld?....

Maar waarom zich eigenlijk vermoeid met allerlei bespiegelingen; hij en Jacinthe zouden immers elkander spoedig ontmoeten en tot zekerheid komen. De prins rekende op zijn juisten blik en gevatheid om schielijk te kunnen bemerken welk geheim haar tot dat besluit geleid had. Na de vernedering hem door die dubbelzinnige boodschap aangedaan, nam hij zich vast voor, de uitkomst van het avontuur naar zijn eigen goedvinden te richten.

* * *

De schaduwen der voorwerpen in de schemering plekten in de lange gaanderijen van het paleis, het goud der schilderij-lijsten

verbleekend, een geheimzinnig waas op de groote beelden aan den muur werpend.

Door een jonge page geleid doorliep de prins zwijgend eene reeks vertrekken.

Jacinthe, die alleen en zeer ontdaan was, had niet kunnen blijven zitten; ze luisterde naar elk geluid in de verte; haar hart bonsde fel; ze liep gejaagd op en neer. Plotseling herstelde ze zich en dacht:

„Waarom ben ik eigenlijk angstig? De kogel is nu immers door de kerk: ik ben vrij en heb een ander vrijgemaakt; groote voldoening, waarnaar ik smachtte!"

De deur ging open, de prins stond voor haar. Eenigszins verlegen reikte ze hem de hand en toen Roland opzag, ontmoette hij een paar onrustige, schuwe oogen, doch die tevens van warmte en beslistheid spraken toen de eerste ontmoeting voorbij was. Met eene half haperende stem begon de prinses:

„Waarde neef, ik dank u voor de bereidwilligheid om te komen. Neem plaats, bid ik u, en vergeef mijn verlegenheid; ik ben onder den indruk er van dat ik een stap deed dien uw vader zal afkeuren en dat ik u geschreven heb buiten zijn weten; ik durfde hem er niet te voren over spreken en reken dus op uw hulp."

„Die behoeft ge niet," antwoordde de prins hoffelijk; „ge zijt hier meesteres over uw doen en laten even goed als over uw hart; ùw woord is òns bevel. Wat mij aangaat, weet dat ik nimmer een kroon begeerde; het denkbeeld die te moeten aanvaarden stond me zelfs tegen en op den dag dat ge die drukken zult op het hoofd van wien ge lief hebt, zal ik mij gelukkig rekenen een uwer trouwste onderdanen te zijn."

„O neen!" riep de prinses verschrikt uit, „dan hebt ge me niet begrepen.... ik smeek u, zie mijn plannen niet verkeerd in; g ij wordt koning, niemand anders, nooit zal ik mijn volk een ander vorst geven dan mijn neef, zoon van den prins-regent, die door mijn vader was aangewezen"....

„Mag ik u doen opmerken, prinses, dat u niet te streng plichten moet opvatten, die werkelijk geen plichten zijn. De kroon behoort u en het is aan ú om die te geven aan hem dien ge waardig zult oordeelen uw echtgenoot te worden."

In plaats dat deze woorden Jacinthe kalmeerden werd ze juist nog zenuwachtiger. Met een diepen blos antwoordde ze, met afgewend gelaat:

„Ik kies me geen echtgenoot.... u begrijpt me niet.... ik wil naar buiten, in de afzondering leven en gij zult in mijne plaats regeeren."

Plotseling stond de prins op en riep met kwalijk ingehouden trots:

„Een opgedrongen plaatsvervanger..... dát nooit!"....

Arme Jacinthe, ze had gemeend haar bruigom een dienst te zullen doen met haar moedige beslissing en nu weigerde hij haar aanbod stoutweg. Wat moest ze doen?

Jacinthe hief het hoofd omhoog, de prins stond zwijgend in uitdagende houding. Lang zagen ze elkaar aan. „Wat ik u bidden mag," sprak de prinses met inspanning, „laat ons dit onderhoud staken. Ik meende het oogenblikkelijk met u eens te zullen worden en zie dat ik me vergiste.... Ik ben nog zoo onwetend.... ik werd buiten de maatschappij gehouden. Gedachten van anderen zijn me vreemd; ik zal eerst beter over alles nadenken en dan zullen we ons onderhoud vervolgen; is dat goed?"

Haar bevallige verlegenheid en nederigheid troffen den prins, die in eene opwelling van bewondering de hand van zijn nicht vatte en die kuste.

Jacinthe was hoogst verwonderd maar niet onaangenaam aangedaan en ziende dat Roland plan had te vertrekken, wenkte ze, zeggende:

„Helaas! het ergste komt nog: als uw vader mij ondervraagt, wat dan te antwoorden? Zoolang als we het niet volkomen eens zijn, kan ik hem de geheele waarheid niet bekennen."

„Welnu, laat ik hem vertellen, dat we veel tête à têtes wenschen zooals nu, om elkaar goed te leeren kennen en begrijpen."

„Denk niet dat hij zulks zal toestaan. Als hij alleen was, ja, maar het hof is reeds zoo ontstemd. Men wil feesten op groote schaal.... Mij nú aan het publiek naast u te vertoonen,.... ik stierf veel liever"....

„Houd u kalm, prinses, ik zal trachten mijn vader te bewegen

in alles uw zin op te volgen; niemand mag vergeten dat gij alleen te bevelen hebt. Ik ben tot uw order en gereed op het eerste teeken u te gehoorzamen."

De portière voor de deur was weer gevallen; de prinses was alleen, ze stond op en moest zich aan een console vasthouden om staande te blijven; de schok der eerste ontmoeting had haar geweldig aangedaan, ze vatte niet hoe ze kracht tot spreken en moed tot wenschen had.... Eerst was ze onder den invloed van eene illusie geweest, doch de antwoorden van haar neef wezen op een misverstand, dat ze meende niet te kunnen oplossen. Hoe moest ze zich verklaren en verdedigen? De prins was eerbiedig, maar kwam haar trotsch voor; hij wist zoo juist wat hij wilde zeggen.... zich met hem te meten was eene dwaasheid.

Ontmoedigd en afgewonden viel Jacinthe neer in een stoel. De rechterhand rustte op een der gouden armbogen en voor het eerst in haar leven beschouwde ze aandachtig dat sneeuwwitte handje. Ze bewonderde niet de mooie tint van het zacht blauw geaderde vel, zoo min als de fijn uitloopende vingers, met glanzende, rose, fraaigevormde nagels, neen, ze staarde op die hand als op iets zeer bijzonders, als op een kleinood van waarde, dat haar toebehoorde.... een ongekend, zalig gevoel doortintelde haar:.... de prinses dacht aan niets, ze had een gevoel van zweven en staarde slechts op één punt: het plekje waar de prins een kus op gedrukt had.

* * *

In zijn vertrekken liep Roland zenuwachtig, ja, koortsachtig gejaagd, heen en weer.

Waar waren zijn oproerige plannen van den ochtend? Een onverwachte wind grijpt op het water de zeilen van het vaartuig, dat door hem gestuurd wordt in een tegenovergestelde richting dan de bootsman wilde. Een onverwachte indruk, van Jacinthe bekomen, wijzigde en veranderde, voorloopig althans, de voornemens van den prins.

In plaats van eene hoogmoedige gebiedster te ontmoeten, eene koude persoonlijkheid, zooals hij zich had voorgesteld, stond daar

een teer meisje, dat hem haar geheim niet had durven toevertrouwen.

Arm kind! sprak hij in zich zelf, wat maakte die aandoening haar bekoorlijk, hoe kalm en eenvoudig wilde ze me den troon afstaan! .... Ze begeert niets te behouden dan haar hart, om dat te schenken .... aan wien? .... Ja, ze zal wel eindigen met me den naam te bekennen ....

Bij die laatste woorden had het gelaat van den prins eene strenge uitdrukking aangenomen. Verscheidene weken verliepen in een vreemden toestand; alle etiquette werd overschreden en de ergernis van het hof was niet gering.

De prinses, die zelden haar vertrekken verliet en niemand wilde zien, liet dagelijks den prins toe, zonder de minste geheimzinnigheid die andere rendez-vous meebrengen. De regent wekte niet minder ergernis, door geheel willoos te zijn tegenover een jong meisje, zijn eigen nichtje; vrouwelijke kuren en kinderachtige dwaasheid zaten op den troon.

Zoo was het schijnbaar. In werkelijkheid was het een strijd tusschen twee jonge wezens die elkaar niet verstonden, die licht wenschten en de duisternis binnen lieten dringen, die strijd voerden met verschillende wapens. De degen van den prins was beurtelings hoogmoed, wantrouwen of jaloerschheid; terwijl de prinses kleine pijltjes wierp, schuchter of stekend, zich dadelijk terugtrekkend achter het schild van vrees om verder te gaan.

Eerst had de prins moeite gedaan om te vernemen wat hij wenschte, zoò langs omwegen als regelrecht. Hij had het vertrouwen van zijne nicht trachten te winnen door vriendelijkheid en hoffelijkheid. Tot driemaal toe meende hij tot zijn doel te geraken, tot driemaal scheen het dat de jonge vorstin zich wilde uitspreken, doch telkens, op het uiterste punt, zweeg ze of keerde zich om als een ree dat den jager bemerkt.

Daarna werd de prins ironisch, en zou bij wijle scherp zijn geworden door de ondervonden teleurstelling, zoo niet twee droeve smeekende oogen hem aanzagen als hij zich harde woorden wilde laten ontvallen.

In den eigenlijken zin waren de gevoelens, die de beide jongelieden koesterden, verward; antipathie voelden ze niet in het

minst. Meestal was de prins getroffen door de verschijning van Jacinthe. Hij vergeleek haar met een teere bloem op een buigzamen steel die naar willekeur schitterde of niet; soms ook was hij haar stijfhoofdigheid moede en was zijn ijdelheid voelbaar gekwetst en wilde hij de waarheid weten, de waarheid; dan had hij lust de teere persoonlijkheid ruw te behandelen, zooals een kind behoefte kan voelen speelgoed te breken om het van binnen te bekijken.

Intusschen was Jacynthe den strijd moede, ze wist niet wat het einde zou wezen, het eene oogenblik voelde ze zich ellendig, dan weer hoogst gelukkig; in de dagen dat de prins vriendelijker was dan gewoonlijk, was het of zich inwendig iets bij haar ontspande, eene ongemeene behagelijkheid kwam over haar; lucht en zon: alles scheen veranderd. Soms nog staarde ze op de hand die éénmaal door de lippen van den prins was aangeroerd.

* * *

Aan die onzekerheid moest nu een einde komen, de tweestrijd moest ophouden, de moeielijkheden voor den regent en de kennelijke verontwaardiging van het hof eischten eene beslissing.

„Ontvang mijn afscheidsgroet, prinses, ik zie u heden voor het laatst," sprak Roland op zekeren morgen.

Bij het vernemen dier woorden ontsnapte Jacynthe een zachte kreet.

„U vertrekt niet, neen dat kan niet!"

„Ik ga om niet weer te keeren. U heeft het zelve gewild," sprak de prins ferm, terwijl zijne nicht eene beweging van verzet maakte. „Het spel dat we sinds weken spelen mag niet voortduren. U heeft geweigerd mij te huwen, ik weiger de alleenheerschappij over uwe onderdanen. U heeft me niet uw volle vertrouwen waardig geacht en ik kan me niet steeds naar uw willekeur voegen; het eenige wat ons te doen staat is te scheiden."

„O mijn God!" .... Snikkend verborg Jacynthe het gelaat in de handen.

Bij dat tooneel aarzelde de prins opnieuw. Zou hij haar naderen? Zou hij trachten haar te troosten? Waartoe? Het spel

zou dan opnieuw een aanvang nemen.... hij moest thans sterk blijven en de prinses overlaten aan eigen gewaarwording.

Reeds had prins Roland de portière in de hand toen Jacynthe riep: „Ga niet van hier.... ik zal u alles vertellen."

Thans stond de prinses niet meer met de handen voor de oogen en zag Roland met wanhopenden blik; tranen vloeiden langs de bleeke wangen.

Onwillekeurig maakte de prins eene beweging om haar te naderen, doch Jacynthe wenkte hem plaats te nemen en, terwijl ze zelve staan bleef, sprak ze met bevende stem:

„Ik hoop de kracht te hebben, u thans de volle waarheid te zeggen, eerst daarna.... daarna zal alles uit zijn. Ge weet niet half hoe ge me gemarteld hebt met steeds den naam te willen weten van hem dien ik minde. Hoe kon ik dien noemen?.... niemand, geen sterveling van mijn rang had ik ooit bizondere aandacht geschonken.... Dat ik weigerde uw echtgenoot te worden en dien ten gevolge niet wilde regeeren, was uit hoogmoed.... dat klinkt u wellicht vreemd, daarom moet ge alles weten.... Eene koningin is een zoo hoog geplaatst persoon in de wereld, dat ze haar bizondere positie alleen kan rechtvaardigen door buitengewone bekoorlijkheid en verdienste. Een volk te regeeren, over een aantal onderdanen te heerschen, zonder de mooiste en edelste vrouw onder de vrouwen te zijn, mag niet in mijne oogen.... Zich eene gekroonde middelmatigheid te voelen, slechts zwakjes te kunnen lichten over een schitterend hof is een treurige verhouding. Op den dag dat ik dat inzag en mij zelve gansch niet buitengewoon vond, begreep ik wat te moeten doen en was mijne positie moeielijk. Sedert mijne komst hier ontdekte ik maar al te goed wat ik aan bekoorlijkheid en talenten miste als troonopvolgster. Toen zwoer ik nimmer het bewind te aanvaarden; ik was geen ster die het land kan verlichten door de afwerping van haar stralen.

De prinses zweeg en bleef den prins aanzien zonder zijne verbazing te bemerken.

„Laten we niet meer spreken over de koningin, maar alléén over de echtgenoote.... O, toen ik mij als bruid dacht verhief zich mijn vrouwelijke trots.... Eene echtgenoote moet gekozen

worden door den man die haar begeert uit velen .... eene vrouw behoeft als echtgenoote niet de schoonste of meest begaafde te zijn, doch moet in de oogen van haar man de meest aantrekkelijke wezen .... Door den Staat aan mijn neef opgedrongen als bruid, dat was mijn lot; eene ideale vorstin kon ik niet zijn, van daar dat ik u den kroon afstond.... Gij zijt koning, geen ander! Ik kan verdwijnen en de macht in uwe handen leggen; bovendien gaf ik u de vrijheid over uw hart terug en kunt ge de vrouw uwer keuze gelukkig maken ...."

Uitgeput door de groote inspanning zweeg ze en viel op de sofa neder met het hoofd op het kussen.

Roland was overbluft. Tot op dat oogenblik had hij Jacynthe een lief, romanesk persoontje gevonden, wat grillig in haar opvattingen, nu ontdekte hij plotseling een strijd tusschen hoogmoed en nederigheid, die in een alledaagsche ziel niet kan ontstaan.

Gekoesterd in een koninklijke wieg, maar ontbloot van liefde en leiding, had de jonge prinses de juiste opvattingen alléén weten te ontdekken over het koningin zijn en echtgenoot wezen. Daarvoor behoefde ze een verheven geest en teer gemoed. Langzaam antwoordde de prins:

„Zeer getroffen ben ik, waarde nicht, door het gehoorde; thans is het aan mij om u te zeggen dat, zoo eene koningin de beste aller vrouwen moet zijn, een koning begaafd moet wezen met genie en zielenadel. Zijt gij niet de aangewezen vorstin — ik ben er nog verder af, een uitnemend koning te zijn."

Tooverachtig werkten die woorden op Jacynthe; zij vergat haar tranen en verlegenheid; ze bezwoer den prins geen beter vorst zich te kunnen denken dan hij: aanleg en karakter, alles beloofde eene gewenschte regeering ....

Na die met vuur uitgesproken zinnen antwoordde de prins:

„Al mijn gevoelens gaan op in den éénen wensch: den troon te weigeren en vrij te zijn in het kiezen eener gemalin."

Bij die woorden beefde de prinses alsof haar een gevaar dreigde....

Even later omhelsden twee gelukkige wezens elkaar.

* * *

DE HAVEN TE RANGOON IN BIRMA.

Jacynthe sliep des nachts voor het eerst na weken een rustigen slaap. Den volgenden morgen ontving ze een schrijven, teer en aanhankelijk, met het voorstel om des avonds laat, met behulp van Martini, de kamenier, zich naar buiten te begeven waar een rijtuig gereed zou staan om haar en den prins te brengen naar het eenzaam slot, waar ze was opgevoed. De gelden, die eene schitterende huwelijksplechtigheid zou kosten, moesten den armen worden vermaakt, aan luister werd niet gedacht. Over de hoofden der menigte heen zouden ze letten op de lijdenden en verdrukten, om die te steunen. Ze zouden jong, rijk en gelukkig zijn, meer dan de vorsten der aard.

En zoo schaakte prins Roland zijne bruid om haar te brengen ver van het gewoel van een hof, dat niet uitgepraat was over de opgewonden denkbeelden van Jacynthe en den zoon van den regent.

HET VROUWENLEVEN IN BIRMA.

(*Met Plaat*).

Wie de uitspraak gedaan heeft, dat Parijs het paradijs der vrouwen is, heeft nooit kennis genomen van het vrouwenleven in Birma. Want het eigenlijke vrouwenparadijs is het Koninkrijk Birma in achter-Indië, een echt dorado, zoo voor de vrouwen zelve als ook wat de voortreffelijkheid harer eigenschappen betreft.

De vrouwen in Birma verheugen zich in de volmaaktste persoonlijke vrijheid — geheel in tegenstelling met hare gelijken in de overige Aziatische landen — en blijven onaantastbare meesteresse harer eigendommen. De wetten, de godsdienst en de zeden, alles waarborgt haar de volkomen gelijkstelling met den man. Een nalatenschap wordt in gelijke deelen onder de dochters en zonen verdeeld. De gehuwde vrouw beheert haar vermogen zelf en haar man heeft evenmin het recht, haar daarin bij te staan, als zij het bij 't bestuur van 't zijne heeft. In Birma hebben zelfs de kinderen, zoodra zij tot denken in staat zijn, de grootste vrijheid en laat men ze doen wat zij willen.

Die valsche ridderlijkheid, welke de vrouw gelijktijdig als godin en als slavin behandelt, is in Birma nooit bekend geweest. De letterkunde der Birmanen heeft nooit valsche, tegennatuurlijke mannen- en vrouwen-idealen geboekstaafd en hunne godsdienst heeft het vrouwelijke element nooit als de oorsprong van al 't kwade in de wereld gekenmerkt. Zoo konden de vrouwen ginds

steeds de haar toekomende plaats handhaven en zich haar eigen oordeel vormen over datgene, wat haar goeddunkt of tegenstaat, zonder gedwongen te zijn haar leven naar 't voorbeeld der vrouwen uit vorige eeuwen in te richten. Onder zulke omstandigheden, onder dezen zegenrijken invloed der vrijheid, kan 't geene verwondering baren, wanneer menige ethnograaf de Birma'sche vrouw het vrouwelijkst wezen op heel de aarde noemt en H. Fielding van haar zegt:

„De vrouw in Birma is noch eene Helena, noch eene Aspasia, veel minder eene Amazone; doch wie haar kent, weet, dat zij 't verleidelijkste, aantrekkelijkste en begeerenswaardste schepsel is.

Ofschoon volgens onzen Europeeschen smaak niet bijzonder schoon, wordt zij toch door alle Europeanen die in Birma komen, als bekoorlijk geroemd. Wat aan haar voornamelijk bevalt, zijn, behalve haar groote, bruine oogen vol uitdrukking, hare bijzondere kalmte, hare zelfbeheersching, haar geheel vrij zijn van ijdelheid en coketterie — in hooge mate ook hare zachte, streelende stem.

Wat overigens hare vorming betreft, zijn de vrouwen in Birma er slechter aan toe dan de mannen, want deze bezoeken kloosters welke opvoedingsgestichten zijn, en gene niet; niettemin kunnen alle dames uit de stad en ook vele van het platteland schrijven en lezen. Zingen, dansen, muziek maken, teekenen, leeren zij even weinig als aardrijkskunde. Daarentegen zijn zij voortreffelijke huishoudsters, kooksters, weefsters en naaisters; zeer velen beoefenen ook het borduren. Hare opvatting der dingen legt gewoonlijk gewicht in de schaal, daar deze niet op kunstmatige beschaving en betwistbare vooroordeelen berust, maar op natuurlijke scherpzinnigheid, nauwlettende waarneming en persoonlijk onderzoek.

Zij kennen nauwelijks andere uitspanning en verstrooiing als de schouwburg des winters, de zeiltochtjes des zomers en 't bezoeken van vriendinnen. De jonge meisjes hebben in 't huishouden bepaalde plichten te vervullen. Zij moeten namelijk — met uitzondering van de dochters der rijken — 's morgens en 's avonds water aan de bron halen. De bron biedt volop gelegenheid tot babbelen en kletsen en de meisjes zijn daar geheel onder elkaar, want noch mannen noch getrouwde vrouwen storen ze, daar zij nooit naar de bron gaan, welke uitsluitend het domein der meisjes

is. Tot de huiselijke bezigheden der laatsten behoort ook het weven der kleederen voor de huisgenooten. In het algemeen plegen zij thuis niet vadzig te zijn, zij weten zich altijd bezig te houden.

Vooral in magazijn en winkel zijn de meisjes zeer in tel, geheel in tegenstelling met de overige volken van het oosten. Kleinhandel wordt uitsluitend in de Bazars gedreven. In de steden houdt men die dagelijks van zes tot tien uur open, in de dorpen in wier nabijheid zich geene stad bevindt, verschijnen rondtrekkende bazars eens in de week. De groote bazar der hoofdstad Mandalay behoort tot de bezienswaardigheden dier residentie. Hij is stadseigendom en bestaat uit een reusachtig aantal aan elkaar gevoegde tenten. Elk handelsartikel — rijst, vleesch, groente, zijde wol, suiker, kruiden, brandhout, kruiken en visschen vormen de gangbaarste waren — is in een of meer tenten in voorraad. De hout-, rijst- en vleeschhandelaars zijn Indiërs, de handel in al de overige artikelen berust in de handen van vrouwen. Fielding vindt het heel grappig, ze in hare smalle, vierkante verkoopskramen waarvoor een dagelijksche huurprijs van $^1/_2$ Penny betaald wordt, voor hare manden te zien zitten, met de klanten babbelend, lachend, schertsend, daarbij echter hare verkoopstersbelangen flink in 't oog houdende. De verkoopsters van zijde en allerlei stoffen kunnen haar beroep niet op matten zittend uitoefenen en hare waren niet in manden te koop bieden. Voor deze staan afzonderlijke houten kramen ter beschikking. De verkoopster staat in zoo'n tent of kraam op een verhevenheid van twee, drie voet, zoodat zij met de buitenstaande koopers zich op gelijke hoogte bevindt. Na afloop der markt worden de waren in de kraam opgeborgen, om den volgenden morgen weder te worden uitgestald.

Het artikel zijde maakt den gewichtigsten tak van den kleinhandel uit. Met groote kunstvaardigheid wordt die zijde geweven. De fijnheid van weefsel en de kleuren-samenstellingen zijn bewonderenswaardig. De zijden stoffen zijn nu eens glad, dan weder met zijde, zilver of goud geborduurd. Doch allen hebben dezelfde grootte, zooals men daar te lande gewoon is: voor vrouwen ongeveer 50, voor mannen 56 engelsche vierkante voet. Hierdoor vermijdt men het afscheuren van 't stuk zooals in Europa gebruike-

lijk is. Nog aardiger echter dan de zijden stoffen is, volgens het oordeel van een Franschen reisbeschrijver, het kijkje op de verkoopsters, die in hare witte kleeren, een bloem in 't haar, er ongemeen frisch uitzien, en heel graag met ieder voorbijganger een praatje houden of hem haar verkoopwaar toonen, ook al koopt hij niets. Zegt deze of gene man haar iets zeer vleiends, dan laten zij zich dit welgevallen, maar verhoogen eenvoudig de rekening met een of twee roepijen. De man, wiens hart niet drievoudig gepantserd is, doet dan ook goed, niet alléén op de zijdemarkt te gaan, maar in gezelschap eener dame, en den inkoop aan deze over te laten.

Den kleinhandel drijven de vrouwen — met zeer zeldzame uitzonderingen — voor eigen rekening. En daar de bazar zooals reeds gezegd is, slechts weinige uren duurt, blijft haar genoeg tijd voor het huishouden over, dat dan toch het middelpunt harer bezigheid vormt. Dat koopmansbemoeiingen wereldkennis doen toenemen en scherpzinnigheid bevorderen, is zeer begrijpelijk; vandaar ook ten deele het gezonde oordeel der vrouw in Birma ondanks hare gebrekkige schoolvorming.

* * *

De dochters des lands trouwen laat, ten minste volgens Oostersche begrippen laat: meestal tusschen haar achttiende en twintigste jaar, zelden vroeger, maar dikwijls later. Het hangt van haar eigen goedvinden af, of ze trouwen willen of niet, op welk tijdstip en met wien. De inleiding, het zoogenaamde „hofmaken", heeft des avonds van negen tot tien uur plaats, liefst bij helderen maneschijn, die de tropische nachten zoo heerlijk maakt. Op de ongeveer drievoet hooge veranda, welke aan geen enkel huis ontbreekt, verschuilt het meisje zich achter bloemen en planten, menigmaal in gezelschap eener vriendin, doch meestal toch alleen. Dan komt de jonkman er bij en zij fluisteren stil, in korte afgebroken zinnen. Dikwijls komen er verscheidenen tegelijk, de een als minnaar, de andere als bezoeker; het meisje ontvangt ze allen, en wel gewoonlijk alleen, want hare hartsaangelegenheden zijn uitsluitend hare zaak — daar ze immers mag trouwen wien

zij wil. Vóor alles is zij er op gesteld, dat de man harer keuze een goeden naam hebbe. Wanneer er soms eene schaking voorkomt, dan is ze in den regel een gevolg van het ongeduld van het jonge paar.

Deze schakingen zijn van zeer onschuldigen aard. De jongeling brengt de uitverkorene in een der houthakkershutten van 't naburig woud. Een mandje rijst, wat gezouten visch en eenige snoeperijen zijn beiden, althans voor eene week, voldoende. Men neemt dezen voorraad mee of laat zich dien door een vriend brengen. Op zekeren dag verschijnt er eene oudere zuster, eene tante of eene oudere bloedverwante, om het minnend paar te berichten, dat de moeielijkheden uit den weg geruimd zijn en zij naar huis kunnen komen, om bruiloft te vieren. In de Birma'sche bosschen moet het vooral bij volle maan zoo allerschoonst zijn, dat men heel ongaarne van scheiden hoort.

De aandrang tot schaking gaat niet altijd van den bruidegom uit, maar soms ook wel van de bruid. Fielding vertelt, hoe een jonge bediende, dien hij met veel moeite gevormd had, op een meisje in de buurt verliefd geworden was. Daar men hem 't huwelijk uit het hoofd trachtte te praten, drong 't meisje er bij hem op aan, haar te schaken. Dit gebeurde, en weldra werd de bruiloft gevierd. Kort daarop zei zij tegen Fielding: „Ik verzocht hem, met mij in 't woud te vluchten, want ik kon niet wachten. Wat zou ik begonnen zijn, wanneer mijn beminde met u naar Rangoon gegaan ware, misschien om daar op een ander meisje verliefd te raken en mij te vergeten? De Rangoonsche dames moeten zeer knap en beschaafd zijn, terwijl ik maar een eenvoudig meisje van 't platteland ben."

In Birma is de bruiloft geene kerkelijke plechtigheid. De formaliteiten beperken zich tot de verklaring voor getuigen, dat het jonge paar zich tot eene verbintenis voor het leven vereenigd heeft, en tot het gezamenlijk eten van een gerecht uit één schotel. De echtgenoote behoudt haar eigen naam; een familienaam heeft men overigens in Birma niet. Derhalve kan men uit den naam niet opmaken, of een vrouwelijk wezen nog ongetrouwd of wel getrouwd is. Wat de vrouw in het huwelijk meebrengt, blijft haar eigendom, evenals alles, wat zij in het huwelijk verwerft. Wàt de

beide echtgenooten door gemeenschappelijken arbeid verwerven, behoort hun ook gemeenschappelijk; maar meestal heeft ieder een beroep en dus een afzonderlijk vermogen, waaruit de halve kosten der huishouding bestreden worden. De vrouw in Birma is in het algemeen het ideaal eener echtgenoote, die het ten volle verstaat, den man het verblijf in huis aangenaam te maken. Heeft zij geen beroep, dat haar aan een bepaald oord bindt, dan vergezelt zij hem op zijne reizen; ingeval van nood weet zij met beslistheid en geestkracht in zijne plaats te handelen. In 't algemeen stelt zij, ondanks hare eigen zaken, levendig belang in zijne aangelegenheden. Ook den gang van het openbare leven slaat zij opmerkzaam gade en somtijds oefent zij daarop onmiddellijk invloed op, doch in den regel slechts middellijk door haar echtgenoot.

Doch niet alleen de inboorlingen prijzen hun echtgenooten; ook de Europeanen, de Chineezen, de Mohamedanen en de andere buitenlanders, die met Birmasche meisjes getrouwd zijn, blijken evenzeer ingenomen te zijn met al hare goede hoedanigheden. Om harentwil zien de vreemdelingen van terugkeer naar hun vaderland af; zelfs de zoo buitengewoon aan hun geboortegrond gehechte Hindoes blijven in Birma, wanneer zij met Birmasche meisjes in het huwelijk getreden zijn.

Manug Gyi, die vroeger in dienst van den koning van Birma — nu in dienst der Engelschen — eene hooge positie innam, huwde met eene even schoone als zeer geziene tooneelspeelster, die hij om haar voortreffelijk spel, haar schoonheid en haar onberispelijk gedrag lief gekregen had. Birma is ook daarin, dat ginds de tooneelspeelsters niet met den rug zijn aangezien, de overige landen van het oosten ver vooruit. Toen na de onttroning van den vorigen koning Thibau de oorlog uitbrak, behoorde Manug Gyi tot de heftigste patriotten en plaatste zich aan de spits van ongeveer drie duizend man, om den vijand tegemoet te trekken. En zijne vrouw vergezelde hem overal en maakte alle gevechten mede, niet als soldaat, maar als toeschouwster, omdat zij dadelijk bij de hand wilde zijn, indien haar man iets mocht overkomen. Toen men haar vroeg, waarom zij zich aan zulke groote gevaren en beslommeringen blootstelde, in plaats van bedaard thuis te blijven, antwoordde

zij: „Het valt me veel lichter alles mee te maken, dan zonder mijn man thuis te zijn."

Toen de troep van haar man, door de Engelschen in den slaap overrompeld, uit elkaar gedreven werd, kreeg de bevelhebbersvrouw midden in 't woud, waar aan hulp niet te denken was, een beenbreuk. Zij kreeg de koorts en rilde en alle voedingsmiddelen ontbraken ten eenemale. Ten slotte ging Manug Gyi, om zijne vrouw te redden, naar 't leger van den vijand en gaf zich vrijwillig over.

Natuurlijk vindt men ook in dit vrouwenparadijs ongelukkige huwelijken. Zoo man als vrouw staat het vrij, de scheiding te verlangen, wanneer een of andere geldige beweegreden — b. v. onverdraagzaamheid — kan opgegeven worden. De scheiding wordt niet als iets smartelijks beschouwd en is ook niet aan velerlei formaliteiten verbonden. Men gaat eenvoudig naar de oudsten der gemeente, deze stellen eene overeenkomst op, waarin de deeling der kinderen en van 't vermogen geregeld wordt; daarna is men van elkaar gescheiden. Ondanks deze waarlijk Amerikaansche luchtigheid en eenvoud der scheiding maakt nog lang niet één procent der gehuwden daarvan gebruik, en van de gescheidenen trouwt ruim een derde later weer met elkaar! In geval van scheiding is het de gewoonte, dat de vader de zonen, de moeder de dochters tot zich neemt; doch tot heden behoort het tot de uiterst zeldzame gevallen, dat echtparen, die met kinderen gezegend zijn, zich hebben laten scheiden.

DE RAADGEVINGEN.

(EENE VERTELLING)

Naar het Spaansch van ANTONIO TRUEBA.

„Buurvrouw, buurvrouw!"

„Wat is er, mijnheer Antonio?"

„Wilt ge zoo goed zijn mij een beetje zout te geven?"

„Goed dat ge geen stofgoud vraagt! Maar gaat ge zelf voor kok spelen?"

„O, neen, juffrouw. De kwestie is, dat ik vandaag een tamelijk flauw vertelsel heb moeten aanhooren, en nu wil ik eens probeeren, of ik er niet een beetje smaak aan kan geven."

„Ach, wat hebt ge toch altijd rare dingen in het hoofd! Maar enfin, waartoe het moet dienen is mij onverschillig, hier hebt ge het, en mocht ge meer noodig hebben...."

„Dank u, buurvrouw."

„Het is niet de moeite waard, mijnheer Antonio."

* * *

Het betreft dus een soldaat, die Juan Pensa [1]) werd genoemd, niet omdat hij veel dacht; integendeel. Men had hem dien naam gegeven, omdat de kapitein, zijn compagnie's kommandant, wiens

1) Gebiedende wijs van pensar = denken.

oppasser hij was, de ondervinding had opgedaan, dat hij nooit aan iets dacht, en hem bij elke gelegenheid waarschuwend toevoegde:

„Denk dan toch, Juan!"

Juan Pensa ging den dienst verlaten en maakte zich gereed om naar zijn dorpje terug te keeren, dat ver, zeer ver verwijderd was, en waar zijne vrouw woonde. Wij moeten hier opmerken, dat hij, nooit gewoon zijnde aan of over iets te denken, op jeugdigen leeftijd was getrouwd met de dochter van den koster van zijn dorpje, zonder daarbij in aanmerking te nemen wat hem kon overkomen en hem ook werkelijk overkwam, dat hem namelijk het lot kon treffen soldaat te moeten worden, ten gevolge waarvan hij en zijne vrouw het drukkende leed van eene zevenjarige scheiding zouden moeten verduren. Juan danste van blijdschap om twee redenen: de eerste, omdat hij zijne vrouw na eene afwezigheid van zeven jaren zou wederzien, en de tweede, omdat hij met dertig duizend realen [1]) naar huis terugkeerde.

Hoe Juan aan zijne vrouw kwam, behoeft niet nader uitgelegd te worden, omdat eene vrouw gemakkelijk genoeg gevonden wordt; maar hoe hij aan dertig duizend realen kwam, heeft wel eene verklaring noodig, omdat ze niet zoo gemakkelijk gevonden worden als eene vrouw.

Juan was met zijne compagnie te Jaca in garnizoen, en zijn heer zond hem naar de Pyreneeën, om aan een officier der Karabiniers, die zich in die streek bevond, een brief te bezorgen.

„Maar kapitein, ik zal in die woeste, onbewoonde eenzame streek verdwalen, want ik ken den weg niet."

„Wilt ge komen waar ge moet zijn, doe dan wat ge ziet doen," gaf de kapitein hem ten antwoord.

Juan begaf zich op weg, met het geweer voor de veiligheid over den schouder, en dien raad als zijn gids in het hoofd. Na eene langdurige reis kwam hij aan den voet van een berg. Het was zeer warm. Hij ging in de schaduw van een boom zitten om uit te rusten en af te wachten of er niet iemand voorbijkwam, die hem den verder te volgen weg kon aanwijzen.

---

1) Eene reaal = $f\,0{,}12^5$.

Hij zag naar den top van den berg, en ontwaarde een man, die met twee beladen paarden langs een pad omhoog steeg.

„Wilt ge komen waar ge moet zijn, doe dan wat ge ziet doen, heeft mijn kapitein mij gezegd. Ik zie, dat die muilezeldrijver naar den top van den berg stijgt, bijgevolg moet ik ook naar boven," zeide Juan tot zichzelven. En hij begon te stijgen, terwijl de muilezeldrijver aan de andere zijde van den berg verdween.

Op den top gekomen en op het punt om de helling aan de andere zijde af te dalen, stond hij eensklaps tegenover den drijver der twee paarden, die in de schaduw van eene groep boomen lag te rusten. Zoodra deze een soldaat in zijne onmiddellijke nabijheid zag te voorschijn komen, vloog hij verschrikt overeind en nam hals over kop de vlucht in de wildernis, de paarden met hunne vracht aan hun lot verlatende. Juan begreep dat de vluchteling een smokkelaar was; hij nam de twee paarden bij den teugel en zette zijn tocht voort tot hij den officier der Karabiniers ontmoette, aan wien hij den brief van zijn kapitein ter hand stelde.

De twee paarden waren met kostbare gesmokkelde lijnwaden beladen, en eenige dagen later stak Juan een derde op van de som, welke de verkoop der in beslag genomen goederen had opgebracht, en dat volgens de wet aan den aanbrenger wordt uitgekeerd.

Ziedaar de herkomst der dertig duizend realen, welke zijn kapitein onder zijne berusting had, toen Juan den dienst verliet.

* * *

Juan Pensa heeft het geweer tegen een eiken stok en den lederen koppelband tegen eene zijden sjerp verwisseld. Met een half treurig, half opgeruimd gezicht gaat Juan afscheid nemen van zijn kapitein. Treurig omdat hij veel van zijn kapitein houdt, opgeruimd omdat hij van zijne vrouw nog veel meer houdt.

„Wel, wel? Ben je al klaar om de reis te aanvaarden?"

„Ja, kapitein, wanneer ge mij niets anders beveelt."

„Denk bij alles wat ge doet, Juan, want dit is in het leven hoogst noodig."

„Wanneer ge mij tot afscheid twee of drie van die goede raden wildet geven, kapitein, zoudt ge van mij een man maken."

„Laat ons eens zien. Wat ben je voornemens in je dorp te doen?"

„Met vrouw en schoonvader een kalm leven te leiden."

„Is je schoonvader een man, die weet wat er in het leven te koop is?"

„Wat zal ik u zeggen, kapitein? Hij heeft in zijne jeugd gestudeerd om geestelijke te worden, maar toen hij op het punt was de wijding te ontvangen, liep de zaak spaak, daar hij, evenals ik gedaan heb, met een jong meisje trouwde. Zijn huwelijk was echter niet van langen duur, zijne vrouw overleed een jaar later, na aan een meisje, mijne tegenwoordige vrouw, het leven geschonken te hebben. Daar de kerk hem evenwel aantrok, werd hij koster. Hij is echter altijd arm gebleven, want zooals het spreekwoord zegt: Het geld van den koster komt zingend door het venster binnen en loopt zingend de deur weer uit."

„En is je vrouw bij haar vader in huis?"

„Dat zal wel het geval zijn."

„Hoe? Weet je 't niet zeker?"

„Neen, kapitein."

„Hoe is dat mogelijk! Schrijft ze je niet?"

„Nooit, kapitein."

„En waarom niet?

„Omdat ze niet weet waar ik ben."

„Waarom heb je haar dat dan niet geschreven?"

„Omdat ik niet kan schrijven."

„Voor den drommel! Je hadt toch iemand anders kunnen vragen om 't voor je te doen."

„Ja, kapitein, maar daar men om een brief voor te zeggen moet denken...."

„Denk, denk, Juan, want als je niet veel denkt, ben je een verloren man."

„Wanneer ge mij een paar van die goede raden geeft, kapitein, zal ik er mij wel doorredden, evenals het mij destijds gelukte die smokkelwaren in beslag te nemen...."

„Goede raden zijn veel geld waard."

„Dat weet ik, kapitein. De raad, dien ge mij te Jaca hebt gegeven, heeft mij dertig duizend realen gebracht."

„Laat ons dan een akkoord sluiten. Ik zal je een goeden raad geven, en jij geeft mij daarvoor tien duizend realen van de dertig duizend, welke ik onder mijne bewaring heb."

„Drommels, kapitein, tien duizend realen is veel!"

„Dat stem ik toe; maar als je zonder goede raden heengaat, kan je het geld en misschien ook het leven verliezen."

„Ge hebt gelijk. Geef mij den raad en houd de tien duizend realen af."

„De raad is deze: Ontmoet ge een korteren zijweg, verlaat dan den hoofdweg."

„Ik zal dien raad niet vergeten, kapitein, en als ge er mij nog een wildet geven...."

„Daar is niets tegen; maar het zal je opnieuw tien duizend realen korten."

„Dat is zeer duur, kapitein!"

„En je weet, dat een raad van mij dertig duizend realen opbrengt!"

„Dat is waar. Geef mij dan nog een raad en houd nogmaals tien duizend realen af.... wanneer ge het niet voor minder wilt doen."

„De tweede raad is deze: Houd je tong in bedwang in zaken, die je niet aangaan."

„Dit is een prachtige raad, kapitein, en honderdmaal meer waard dan hij mij kost."

„Maar luister eens, er ontbreekt er je nog een om volkomen voor de reis toegerust je op weg te begeven."

„En wilt ge mij dien toegeven?"

„Wat ik je zal toegeven — als je mij voor den raad de rest van je geld afstaat — is een ons goud [1]) voor de reis en drie lekkere taarten om met je vrouw en schoonvader op te eten, als je thuis komt."

„Dat niet, kapitein! Geen cent overhouden, terwijl ik bezitter van dertig duizend realen ben, is mij alles behalve naar den zin. En ge kunt bovendien niet instaan voor uw woord, kapitein."

1) Ongeveer *f* 40.

„Wees nu niet zoo dom, Juan. Het geld dient je tot niets, want met het hoofd, dat je hebt, wordt het je ontstolen, of je verliest het, of je verteert het op verkeerde wijze vóór je nog in je dorp aankomt; de raden daarentegen kunnen je niet ontstolen worden, je kunt ze niet verliezen en je kunt ze ook niet op verkeerde wijze uitgeven."

„Ook dit is bij mijne ziel waar! Geef mij nog een raad, en laat de duivel het geld halen, dat mij nog rest!"

„Ziehier de derde raad: Raadpleeg je hoofdkussen vóor je iets gewichtigs doet."

„Neem mij niet kwalijk, kapitein, maar dien raad begrijp ik niet goed....

„Voor den drommel! je moet hem ook niet letterlijk opvatten! Hij beduidt, dat voor je iets ernstigs gaat doen, je op iemand wreken bij voorbeeld, je eerst rijpelijk daarover moet nadenken."

„O, nu begrijp ik het, kapitein!"

„Goed; hier heb je dan een ons goud en drie heerlijke taarten. Je mag geene enkele daarvan onderweg opeten, maar ze zorgvuldig bewaren tot je thuis bent, om daarop je schoonvader en ook jezelf te onthalen: eene taart per hoofd."

„Dank u, dank u, kapitein, en God zij met u."

„Denk, denk, Juan.... en goede reis!"

* * *

Zoodra hij zijn kapitein had verlaten, nam Juan Pensa plaats in de diligence, welke in de richting van zijn dorp reed, met zijn reiszak op den rug en zijn schat van raadgevingen in het hoofd, vast besloten ze telkenmale in praktijk te brengen als de gelegenheid daartoe zich voordeed.

Aan den voet van een vrij hoogen berg komend, langs welks helling de groote weg in tallooze bochten omhoog kronkelde, herinnerde Juan zich den raad: Ontmoet ge een korteren zijweg, verlaat dan den hoofdweg," en het oogenblik gekomen ziende dien in praktijk te brengen, zeide hij tot den conducteur der diligence: „Tot later. Ik ga hier langs."

„Welk een dwaasheid! De geiten kunnen nauwelijks langs dat steile voetpad voort."

„Er is geen zijweg zonder bezwaren."

Juan klom langs het steile, moeilijke bergpad omhoog, kwam een poos later weder op den grooten weg, en ging aan den kant in de schaduw zitten, om, terwijl hij daar uitrustte, de diligence af te wachten.

Deze liet lang op zich wachten, en Juan was reeds voornemens de reis te voet te vervolgen, toen hij ze eindelijk zag aankomen.

Maar hoe groot was zijne verbazing toen hij bij de nadering bemerkte, dat het gezicht van den conducteur geheel bebloed was, dat de koetsier een gebroken arm had, en al de reizigers met min of meer ernstige kneuzingen en schrammen bedekt waren; deze laatsten jammerden over het ongeluk, dat hen getroffen had. Bij eene bocht van den weg waren namelijk eensklaps uit eene dicht begroeide kloof een aantal struikroovers te voorschijn gesprongen, die hen mishandeld en van alles beroofd hadden, wat zij bezaten.

Juan Pensa dacht met een gevoel van dankbaarheid aan zijn kapitein, wiens raad hem voor dat ongeluk had behoed, en vervolgde zijn weg.

Daar hij van alle zich voordoende zijwegen gebruik maakte, kwam hij de diligence ver vooruit, maar den tijd niet goed berekend hebbend, dien hij noodig had om eene goede herberg te bereiken, overviel hem de nacht in eene uitgestrekte onbevolkte streek.

Eindelijk ontwaarde hij op korten afstand van den weg een afgelegen, zeer vervallen uitziend huisje, en ofschoon het een weinig geruststellend aanzien had, besloot hij toch den nacht daarin door te brengen.

Hij klopte aan. Na eenig geschuifel werd de deur geopend en vertoonde zich een man met een alles behalve sympathiek voorkomen. Hij hield een kandelaar in de hand en zag zijn bezoeker met wantrouwige blikken aan.

„Is 't hier eene herberg?"

„Ja, mijnheer."

Juan trad binnen en ging bij den haard zitten, waarop de waard, de eenige persoon, dien de reiziger in de herberg zag, bezig was een haas te koken. Juan was voornemens den waard te vragen, hoe hij zoo alleen in deze eenzame streek woonde, maar gedachtig aan den raad: Houd je tong in bedwang in zaken, die je niet aangaan, hield hij ze in, en vroeg of hij hem wat te eten kon brengen.

„Wij zullen ons avondmaal samen doen met dezen haas en brood en wijn," antwoordde de waard.

Toen de haas klaar was, nam de waard een tafeltje, plaatste het bij den haard, ging naar een hoek der keuken, lichtte een luik in den vloer op, en zich over de opening buigend, riep hij op gebiedenden toon:

„Kom boven!"

Hoe moedig Juan ook was, zoo rezen hem toch de haren te berge bij het zien en hooren van hetgeen er gebeurde, want al de verschrikkelijke verhalen van vermoorde reizigers, welke hij in zijne kindsheid had gehoord, kwamen hem eensklaps voor den geest. Zijn ontsteltenis werd nog oneindig grooter toen hij door het luik een afzichtelijk geraamte zag opstijgen, dat met slechts weinige walgelijke lompen was bedekt, en welks ingezonken oogen hem met zekeren schrik aanstaarden. Het geraamte was eene vrouw, die angstig naast het luik neerhurkte.

Juan Pensa was op het punt den waard te vragen wie die ongelukkige was, en waarom zij zich in dien beklagenswaardigen toestand bevond; maar hij dacht aan den raad van den kapitein en bewaarde het zwijgen.

Waard en reiziger begonnen te eten, de eerste kalm en onbezorgd, de ander ongerust en diep getroffen, beiden zonder een woord te spreken. De waard wierp de vrouw telkens een stuk brood of vleesch toe, welke angstig door haar verslonden werden. Toen het avondmaal was afgeloopen, stond de waard op, joeg de vrouw met een norsch bevel terug naar den kelder, sloot het luik met den grendel, die zich aan de buitenzijde bevond, en ging weer rustig bij den haard zitten.

Juan Pensa kwam opnieuw in verzoeking om den waard te vragen, waarom hij die ongelukkige vrouw op dergelijke wijze

behandelde; maar hij herinnerde zich nog te goeder tijd den raad van den kapitein, en zweeg. Een oogenbiik later legden de waard en de gepasporteerde soldaat zich ter ruste. Maar denkt ge, dat Juan bij den angst, die zich van hem had meester gemaakt, dien nacht een oog vermocht te sluiten? Er viel voor hem niet aan te denken! Voor de eerste maal in zijn leven bracht Juan Pensa den nacht door met zijne hersens te kwellen. Zoodoende stond hij met het aanbreken van den dag op, betaalde en maakte zich gereed om te vertrekken.

„Wel, hoe hebt ge den nacht doorgebracht?” vroeg hem de waard.

„Uitstekend.”

„Ge zijt dus tevreden over mijn huis?”

„Dat geloof ik!”

„Is u iets onaangenaams overkomen?”

„Niet het geringste! Integendeel. Laten wij daarover maar niet verder spreken.”

Met uitgebreide armen sprong de waard op Juan toe, maar deze week achteruit en nam eene verdedigende houding aan.

„Maak u niet ongerust, goede vriend!” riep de man, schier schreiend van blijdschap. „Laat mij u omhelzen, want gij zijt de man, dien ik sedert vier jaren zoek, de man, die den vrede in mijn huis heeft gebracht, de man die de menschheid heeft gered!”

De toon waarop de waard deze woorden sprak, was zoo geruststellend, dat Juan zich herhaaldelijk liet omhelzen. Dat wat Juan Pensa, hoe hij er ook over nadacht, niet vermocht te begrijpen, was, hoe hij de menschheid had kunnen redden; de waard draalde niet het hem te verklaren.

„Mijne vrouw en ik leefden gelukkig en in vrede in een naburig dorpje, tot de buren zich in onze zaken mengden; hierdoor ontstond er oneenigheid tusschen ons, welke steeds grooter werd en spoedig tot zulke hevige twisten aanleiding gaf, dat het huis er dikwijls van beefde. Het gevolg hiervan was, dat mijne vrouw mij begon te verafschuwen, en op zekeren dag kwam mij een brief in handen, waaruit mij bleek, dat zij voornemens was mij te verlaten. Krankzinnig van woede zwoer ik mij op mijne vrouw

te wreken, en allen te vermoorden, die zich met mijne zaken bemoeiden, tot den dag waarop ik een man ontmoette, die zich op geenerlei wijze daarmede inliet. Ik vestigde mij op deze eenzame plaats, sloot mijne vrouw op in den kelder, en gedurende de vier jaren, dat ik hier woon, heb ik allen, die mijn huis zijn binnen getreden, vermoord en in de gevangenis mijner vrouw begraven, en ook u zou ik als de anderen vermoord en begraven hebben, wanneer ge u met mijne zaken hadt bemoeid, door mij dingen te vragen, die u niet aangingen."

Juan stond als vastgeworteld aan den bodem, en terwijl hij dacht aan den afschuw, welken die man hem inboezemde, en het gevaar, waaruit de raad van zijn kapitein hem had gered, snelde de waard naar het luik, opende het en riep met vriendelijke stem:

„Kom boven, lieve; van stonden aan is alles vergeven en vergeten! Uw lijden en het mijne zijn thans geëindigd, want ik ben ontslagen van mijn eed. Ge zult voor altijd uwe gevangenis verlaten en uwe lompen afleggen. Wij zullen terugkeeren naar ons lief huisje in het dorp, en nog heden zal ik deze vervloekte woning opofferen aan de vlammen."

Weenend van blijdschap verliet de tot een geraamte uitgeteerde vrouw den kelder; de waard nam uit eene kast een kostbaar costuum, en hielp zijne vrouw zich van hare lompen te ontdoen en die passende kleeren aan te trekken, terwijl Juan Pensa zich van de herberg verwijderde, nog steeds onder den indruk van zijn schrik en zijne verbazing. Bij het omgaan van een heuvel, waar hij de herberg uit het oog verloor, keerde Juan zich om en zag hij het huis in vlammen staan, terwijl een man en eene vrouw gearmd naar een dorpje liepen, waarvan hij den klokketoren in de verte boven het geboomte zag uitsteken.

* * *

Juan Pensa sprong op van blijdschap toen hij eindelijk den kerktoren van zijn dorp ontwaarde en hij de klok tot het Ave Maria hoorde luiden.

(De schrijver dezer vertelling weet bij ondervinding, wat men

gevoelt, wanneer men na eene langdurige afwezigheid den kerktoren wederziet, in welks schaduw men heeft gespeeld, en men weder de klokken hoort luiden, welke ons in onze kinderjaren zoo zeer verblijdden; daarom durft hij niet spotten met deze aangename, deze verheven gewaarwording, door er oppervlakkig melding van te maken in eene vertelling van geringen omvang, te meer daar hij daaraan reeds een geheel boekdeel heeft gewijd, en dit, zoo niet bestrooid met de parelen van zijn vernuft, dan toch besproeid met de tranen zijner oogen).

Juan's blijdschap werd echter spoedig door zekeren angst verstoord.

„Wie zegt mij," riep hij uit, „of mijne vrouw nog in leven is, of zij de liefde van een eerlijk man nog waardig is?"

Deze laatste twijfel deed hem nog pijnlijker aan dan de eerste.

Het was reeds laat in den avond, maar de maan scheen helder.

Juan's woning, of liever die van den koster stond aan den ingang van het dorp. Een gedeelte van den voorgevel kwam uit op een tuin, waarin een dicht boschje van hazelnotestruiken was, en daarin verschool Juan zich om te bespieden wie het huis in of uit ging, of wie hij binnen hoorde spreken.

Eensklaps ging de deur half open, en op den drempel verscheen een geestelijke, die, zich in zijn mantel hullend, op liefderijken toon tot eene vrouw zeide: „Tot weerziens, lieve," en zich verwijderde.

Juan greep naar het dolkmes, dat hij gekocht had in het eerste dorp, dat hij ontmoette, na het verlaten van de ellendige herberg, waarvan wij gesproken hebben, en was een oogenblik besluiteloos, of hij eerst zijne vrouw dan wel den geestelijke zou dooden; maar eensklaps herinnerde hij zich den raad van den kapitein: Raadpleeg je hoofdkussen voor je iets gewichtigs doet. Hij borg het mes weder weg, vast besloten eene zoo ernstige zaak als het wreken zijner eer niet voor den volgenden dag te ondernemen. Hij sprong uit het boschje naar de deur en klopte aan.

Zijne vrouw kwam naar beneden om open te doen, en hem terstond herkennend viel zij hem om den hals en overlaadde hem met liefkoozingen. Juan beantwoordde hare teederheid om zijne gedachten te verbergen.

„Ondankbare!" riep de vrouw. „Zeven jaren zonder ons te schrijven, zonder ons te laten weten of je dood of levend was."

„Evenals jij!"

„Leugenaar! Mijn vader en ik hebben je meer dan twintig brieven geschreven, en je hebt geen enkelen beantwoord."

„Ik heb ze niet ontvangen."

„En wij zetten toch op het couvert: Aan Juan Fernandez!"

„Maar bij het leger noemde iedereen mij Juan Pensa."

„Ha, wat zijn ze aardig met het geven van die bijnamen!"

„En waarheen zondt je de brieven?"

„Naar je garnizoen."

„En ik ben altijd in deze streek geweest!"

„O! wat ben je grappig! Maar je zult wel trek in eten hebben, niet waar?"

„Zoo, zoo."

„Zoodra vader terugkomt zullen wij het avondmaal gebruiken."

De nog jonge vrouw van Juan legde de laatste hand aan het avondeten en dekte de tafel. Op dat oogenblik werd er aangeklopt en de jonge vrouw nam den kandelaar met de woorden:

„Het zal vader zijn," en snelde heen om de deur te openen.

Men stelle zich Juan's woede voor, toen hij een geestelijke de trap zag opkomen, die dezelfde scheen te zijn, dien hij een kwartier te voren voornemens was van het leven te berooven. De raadgevingen van den kapitein in den wind slaand tastte hij naar zijn mes, toen hij eensklaps een vreugdekreet slaakte, het mes wegwierp en den binnenkomende om den hals viel. Het was zijn schoonvader, de oude koster, die in zijne afwezigheid geestelijke was geworden. Zij gingen aan tafel. Juan bracht de drie taarten te voorschijn, welke zijn kapitein hem geschonken had, en begon te vertellen van de raadgevingen, die hem dertig duizend realen hadden gekost. Den schoonvader kwamen die raadgevingen volstrekt niet duur voor; maar zijne vrouw was door het woedende heen toen zij vernam, dat hij dertig duizend realen kunnende meebrengen, zonder een cent thuis kwam.

Zonder twijfel, de dames echtgenooten zijn niet dom.

„Kom, kom!" zeide Juan vergoelijkend. „Laten wij deze taar-

ten maar eens proeven, welke mijn kapitein mij gegeven heeft en die volgens zijn zeggen heerlijk zijn.

En bij het opensnijden van de zijne vond hij daarin tien duizend realen in goud. Zijne vrouw en schoonvader haastten zich de hunne eveneens door te snijden, en beiden zagen in hunne handen tien duizend realen in goud schitteren.

Wij behoeven niet te zeggen dat het souper vroolijk, heerlijk, overheerlijk was.

Wat niet vroolijk is en niet naar den smaak zal zijn, wat even flauw blijft als toen ik het moest aanhooren, dat is dit vertelsel, omdat.... Ach! waar heb ik mijn hoofd toch.... ik heb vergeten het zout er bij te voegen, dat mijn schoone buurvrouw mij gegeven heeft.

DE ONTMOETING.

Naar het Russisch van T. P.

Het eerste gelui, het vertrek van den trein aankondigend, weerklonk onder de ruime overkapping van het station.

Zij liet haar vermoeid hoofd tegen het coupé-kussen rusten en bleef onbeweeglijk zitten. De rit van het hotel naar het station had hare krachten geheel uitgeput.

Zoo waren dan al de verwachtingen, welke zij tot dusverre van een mogelijk herstel harer gezondheid, van een gelukkig leven in de toekomst had gekoesterd, niets anders dan droomen geweest, en nog altijd ziek en ongelukkig, met een ledig en verslagen hart keerde zij naar haar vaderland terug.

Met welk een vertrouwen in de macht der wetenschap was zij vertrokken! Met welke blijde verwachtingen had zij zich naar de groote stad begeven, waar beroemde geneesheeren haar de gezondheid zouden teruggeven; maar daarna was ook dat vaste vertrouwen van lieverlede verdwenen en waren hare verwachtingen vernietigd.

Moest zij ondanks dit alles toch nog godsdienstig zijn en gelooven?

Eene groote smart maakte zich van haar geheele wezen meester. Eene enkele gedachte slechts giste en bruiste in haar hoofd: voor haar zou er nooit vreugde, noch geluk zijn!

Toch deed haar bedroefd hart aanspraken gelden!

Jong en rijk als zij was, voelde zij zich aangetrokken tot het

leven, tot het geluk; het geluk, zooals het begrepen wordt door een gevoelig en edelaardig gemoed.

Het tweede gelui deed zich hooren. Zij was op het punt van te vertrekken; zij keerde terug naar haar vaderland, maar nog steeds ziek.... wellicht voor haar geheele leven; zonder eenige hoop op een zonnestraal in haar treurig bestaan!

Een bittere glimlach plooide hare bleeke lippen.

Ja, zij zou altijd lijdend blijven, zij zou op de gezichten van anderen steeds eene uitdrukking van medelijden en leedwezen ontwaren, en aller oogen op zich gevestigd zien. Maar al die lieden begrepen voorzeker niet hoe onaangenaam en pijnlijk die blikken voor het beklagenswaardige blonde meisje zouden zijn.

En toch voelde zij zich tot hen aangetrokken, zoude zij hebben willen deelen in hunne vreugde, deelnemen aan hun schitterend leven.... Maar deze aantrekking, dit nameloos verlangen van haar veranderden spoedig in een grillige zenuwachtigheid, in eene zekere ijlhoofdigheid; en zij eindigde met er zelve schier genoegen in te vinden, aan de personen harer omgeving haar onafgebroken lijden te kunnen herinneren.

De tijd scheen haar gekomen om zich met haar treurig bestaan te verzoenen. Zij beproefde zich niet door hare groote droefheid te laten nederslaan. Het haar beklemmende pijnlijke gevoel verliet haar werkelijk van lieverlede, om plaats te maken voor eene aangename gewaarwording, als eene zachte extase; en in die extase vertoonde de wereld zich aan haar geestelijk oog als een verre droom, maar een droom zonder eenige bekoorlijkheid.

Waarom leefde zij toch? Zij wist het niet, maar zij voelde haar geheele wezen doorstroomen door eene groote zielsrust, als eene zachte vergetelheid van zichzelve, een behaaglijk gevoel van welbevinden, dat hare geschokte zenuwen met groote teederheid tot rust bracht.

Dit behaaglijk gevoel van welbevinden daalde nochtans slechts zelden in haar gemoed neder, en maar al te vaak bestormden haar andere, treurige gewaarwordingen, en de bittere gedachte aan haar doelloos en ongelukkig leven.

Zij kon zich niet begrijpen, dat niemand haar kon helpen, dat niemand in staat was haar leven te veranderen; zij verwonderde

zichzelve er over, dat zij in 't geheel geen vertrouwen meer in de wetenschap stelde.

„Keer ik dan terug naar mijn vaderland zonder dat een enkel geneesheer mij heeft kunnen helpen? Zal ik nooit kunnen genezen?".... En angstig zag zij om zich heen.

Zij gevoelde zich niet op haar gemak in dien coupé. Zij verbeeldde zich in een graf te zijn, waarin men haar levend begraven had, en dat zij met inspanning van al hare krachten trachtte te verlaten. Toen stond zij met moeite op en ging voor het venster staan.

Voor haar bewoog zich eene haastige menigte. Gedruisch, gejoel, geschreeuw en schel gefluit vermengden zich tot een oorverdoovend geraas, dat tot haar doordrong en den indruk dier wonderlijke verwarring nog versterkte. Zij beschouwde die gezonde en gelukkige menschen met een afgunstigen blik; op dat oogenblik zou zij al haar rijkdom, de helft van haar leven gegeven hebben, om te zijn als die lieden daarbuiten en slechts enkele dagen eene goede gezondheid te genieten.

Verschillende aandoeningen streden in haar gemoed. Die lieden weenden, terwijl zij elkander begroetten en afscheid van elkander namen; en zij, die hare schoone verwachtingen voor altijd had vaarwel gezegd, zij durfde niet weenen, en toch was hare smart grooter dan al die tranen!

Allen hadden iemand om te begroeten, om op het oogenblik van scheiden een glimlach mede te wisselen. Zij alleen had niemand.

Meer dan ooit gevoelde zij op dat oogenblik behoefte aan eene liefkoozing, aan een bemoedigend woord, om te weenen tegen een goed en rechtschapen hart. Hare groote oogen met hunne treurige, peinzende uitdrukking volgden die levendige en luidruchtige menigte, die zonderlinge opeenvolging van lachen en weenen, die onverschillige en belangstellende gezichten.

Eensklaps zag zij een blik op zich gevestigd.... niet de gewone medelijdende blik, waarmede zij gewoon was aangezien te worden, maar een goedige en trouwhartige blik, die haar afgemarteld hart deed beven en haar zwak en tenger figuurtje deed trillen.

Nooit had zij zulk eene vreemde gewaarwording ondervonden!

Haastig week zij van het coupé-venster terug, doch onwillekeurig boog zij zich weer voorover en stak haar lief gezichtje zoo ver mogelijk naar buiten, maar zij zag hem niet meer; hare blikken dwaalden her- en derwaarts over de luidruchtige menigte, terwijl eene treurige gedachte in haar oprees.

„Hij kan mij toch niet met de krukken hebben zien loopen.... Neen.... neen!"....

Maar zij vergiste zich.

Hij had haar wel degelijk gezien, toen zij naar den coupé werd geleid. Het lijden van dat bleeke, blonde meisje en hare treurigheid hadden het hart van dien man getroffen.

Er bestaat geen volmaakt geluk op deze wereld. Waaraan kon dat beklagenswaardige meisje schuldig zijn?.... Waarom was dat beminnelijke en lieve meisje zoo wreed getroffen?....

Als door eene onweerstaanbare kracht aangetrokken stond hij voor den waggon, de blikken niet afwendend van het raampje waarachter zij verdwenen was; met zijne verbeelding ried hij haar ongelukkig bestaan, en op dat oogenblik had hij iets hoffelijks willen doen, alleen om haar te zien glimlachen.

En waarom?.... Hij had het zelf niet kunnen zeggen, evenmin als hij had weten te zeggen waarom hij daar aan het station was gekomen. Ook hij leed en nergens kon hij verlichting vinden, terwijl de eenzaamheid zijn lijden nog vergrootte. Toen trachtte hij gezelschappen en gezelligen omgang te zoeken, deel te nemen aan het werkzame leven van anderen en belang te stellen in hunne aangelegenheden, en juist op dien dag, een levenden stroom van allerlei menschen volgend, was hij met tal van anderen in de wachtkamer gekomen, en had zich daar in een hoek nedergezet om het gaan en komen der opgeruimde en zorgelooze menigte om zich heen gade te slaan.

De wereld kwam hem voor als een reusachtig tooneel, waarop eene grootsche tooverschilderij werd vertoond, en in zijne ziel ontstond een vurig verlangen om te leven, om zich de gedachten van al die lieden toe te eigenen, en dit verlangen werd steeds sterker. Het leven trok hem aan, en eene onbekende, eene magnetische kracht dwong hem voortdurend naar den waggon te zien, waarin zij verdwenen was.

En toen haar bevallig figuurtje opnieuw voor het raampje verscheen, voelde hij eene rustige, eene vervoerende vreugde zijn hart doorstroomen; zijne blikken werden geboeid door de droefgeestige oogen van dat blonde meisje.

Hij bemerkte de zielsaandoening der ongelukkige bij het ontmoeten van zijn blik; hij zag een zachte blos zich over hare bleeke wangen verspreiden, en ter zelfder tijd eene gelukkige uitdrukking haar mooi gelaat verhelderen.

Zonder het te bemerken hadden beiden hun smartelijk, hun vreugdeloos bestaan gedurende eenige oogenblikken vervroolijkt.

Als door een plotseling denkbeeld getroffen sprong hij op, en wendde zich met groote schreden naar den uitgang van het station, waar hij kort te voren eene bloemenverkoopster had gezien; hij gaf haar eenige geldstukken zonder er op te letten hoeveel het was, zocht een geurig bouquet uit en keerde daarmede terug naar zijne vorige plaats.

Het gelui der bel, dat het vertrek aankondigde, weerklonk en onmiddellijk daarop zette de trein zich langzaam in beweging; met kloppend hart wachtte hij de nadering van het laatste rijtuig af.

Zij stond rechtop, met het hoofd buiten het raampje, en zag opgeruimd naar de woelige menigte, in de hoop wellicht den goedigen, trouwhartigen blik van den onbekenden heer nog een laatste maal te ontmoeten.

Gedurende een enkel oogenblik flikkerde het zwakke schijnsel der lamp, welke den coupé der jonge dame verlichtte, voor zijne oogen, en zij raadde dien blik meer dan zij hem zag, daarop uitte zij een zachten kreet van verwondering. Het geurige bouquet rozen was door het open venster in den coupé geworpen; tegelijkertijd drongen haar, gedempt door den afstand, de woorden in het oor:

„Wees gelukkig!"

Toen boog zij zich zoo ver mogelijk buiten het raampje, en in eene plotselinge nooit bij haar waargenomen bezieling — eene bezieling te voorschijn geroepen door het krachtige gevoel, dat haar geheel beheerschte — trok zij een handschoen uit en wierp

hem dien toe. In het onzekere schijnsel der lantaarns van het station, waarvan zij zich meer en meer verwijderde, zag zij nog zijne gestalte, welke van lieverlede kleiner werd en eindelijk uit haar gezicht verdween.

Hij gevoelde een diep medelijden met die jonge blonde dame, en eene smartelijke gewaarwording maakte zich van hem meester, terwijl eene onweerstaanbare kracht hem drong naar den trein te snellen, die zich steeds meer verwijderde.

„Men mag hier niet op de spoorbaan loopen, mijnheer!" riep een politieagent hem norsch toe.

Dat bevel deed hem tot zichzelf komen en met eene namelooze droefheid in het hart wendde hij zich naar den uitgang.

„Zal ik haar nog wederzien?" vroeg hij zich af.

„Neen, nooit! En dat zal eene weldaad voor u zijn!" antwoordde eene stem in zijn binnenste.

Eenige lieden, opmerkzaam geworden door zijne vreemde manier van doen en zijn ontsteld gelaat, zagen hem verwonderd aan; maar hij sloeg geen acht op hen. En zij?

Nog altijd met het hoofd buiten het venster staarde zij in den donkeren nacht; hare gedachten hielden zich nog steeds bezig met dien trouwhartigen blik en de vriendelijke woorden, die voortdurend in hare ooren weerklonken:

„Wees gelukkig....!"

Ja, zij geloofde aan de oprechtheid waarmede hij ze had uitgesproken.

De lange rijen lantaarns verspreidden nog gedurende eenige oogenblikken hun zwak schijnsel, en daarop verdwenen ook zij met den trein in de duisternis van den nacht. Een liefelijk windje liefkoosde haar aanminnig gezicht; maar toen dat ging liggen, voelde zij een donkeren gloed naar hare wangen stijgen en haar hoofd duizelen....

Zij had in haar treurig bestaan eenige blijde oogenblikken doorleefd; die oogenblikken waren voorbij, maar de aangename herinnering daaraan was haar althans gebleven; meer vroeg zij niet....! Haar hart scheen kalmer en hare ziel geloovniger geworden; in geheel haar wezen ondervond zij de treurige gewaarwording, welke men gevoelt bij het zien vallen der verdorde bla-

deren, wanneer men aan den hemel eene geheel door dichte nevelen omsluierde zon ontwaart....

Inmiddels doorsnelde de trein razend en fluitend en dikke rookwolken uitstootend de eenzame vlakte, den afstand steeds grooter makend tusschen die twee gevoelige, edelaardige wezens, in wier harten eene aangename herinnering was achtergebleven!

WANNEER MEN OUD WORDT.

Naar ALFRED AF HEDENSTJERNA.

Ze hadden een mooi feest bij Rydberg gevierd, een kring van oude vrienden en kameraden.

Een kring van mannen, wien het in de wereld goed gegaan was en wier vriendschap dáárdoor terdege versterkt was geworden, dat zij niets van elkander behoefden te verlangen, nooit eenigerlei offer bij de tegenpartij vorderden. Een ondersteuning bij de verkiezing voor Tweede of Eerste Kamer; eenige gepaste woorden bij voorkomende gelegenheid tegen eene koninklijke hoogheid, een diner of twee in den winter, het overnemen van twee of drie actiën tot versterking van het crediet bij eene onderneming die „gepousseerd" moest worden.... zulke kleine beleefdheden kon men wel op het altaar der vriendschap brengen.

De Staatsraad had verscheidene toespraken gedurende het festijn gehouden en in dezen kring zijne positie als bekende, geestige bol opnieuw bevestigd. Onder aller bijvalsbetuigingen na zijn laatste toespraak had hij haastig jas en hoed gegrepen en was naar buiten gestapt.

Zijn nog altijd knap gezicht werd plotseling wel tien jaar ouder, de koele nachtlucht deed zijne hooge, deftige gestalte onaangenaam aan en hij peinsde er over na, zooals hij in de laatste jaren zoo menigmaal deed, wat hij eigenlijk op deze wereld uit te voeren had gehad. Al bijna vijftig jaar was hij hier op dit wereldrond en herhaaldelijk had men hem voor allerlei geprezen dat, zooals hij zelf erkennen moest, anderen even goed hadden

kunnen doen. In elk geval was het hier uitmuntend ingericht voor menschen, die eenvoudig slechts vooruit wilden komen.

Hij had goed om zich heen gezien en zich zorgvuldig voor alles in acht genomen, wat hem in zijn loopbaan belemmeren kon: liefde, huwelijk, kinderen, gewaagde speculatiën.

En nu ging het hem goed, de weg lag klaar en effen voor hem, en alles was mooi en prachtig, wanneer hij slechts — gevonden hadde, dat het hem vreugde bereidde, dezen weg te gaan.

Maar hij peinsde er nu over na, of hij niet al te haastig voorwaarts gedrongen en op zijn levensweg zoo velerlei voorbij gedraafd was, wat misschien een weinig tijd en opmerkzaamheid waard geweest was.

Hij had vrouwenoogen andere mannen zien tegenschitteren met dien glans, die niet gekocht kan worden, met die innige warmte der trouw en van het elkaar begrijpen, dat jaren vordert, om stevig te groeien, en dat voor een simpelen verlovingsring niet te krijgen is.

Wanneer hij het nog eens op zijn 49ste jaar beproefde?.... Bah! Hij had te veel van de wereld gezien en te veel ironie in zich, om niet bij deze gedachten bitter te glimlachen. Natuurlijk — hij behoefde waarlijk slechts een vinger uit te strekken en ontelbaren zouden zich haasten dien te grijpen. En zelfs behoefde hij zich niet met een herfstbloempje tevreden te stellen. Nog in 't najaar had men hem bij een diner naast een achttienjarig meisje geplaatst. Hij was sinds lang bekend als een die niet te vangen was, en men had toch al het mogelijke beproefd, om hem aan 't lijntje te krijgen. Wat zouden die mama en papa in hun schik geweest zijn, en wat zou er in de winkels gekocht en op de machine genaaid zijn geworden!

En het meisje? O! ja, als ze reeds een weinig rijp en verstandig ware, dan zou ze zich ook wel in de handen wrijven en al hare vroegere illusiën op zij schuiven en het prettig vinden, zich in al hare heerlijkheid aan allen te vertoonen, die haar niet wilden of de middelen niet hadden haar te vragen, zoolang zij nog in den vollen lentebloei stond, toen zij nog naïef en warm van harte was. Misschien zou zij hem zelfs in verrukking brengen door hare verbazing, dat hij in 't geheel niet zoo naar was, als zij zich had voorgesteld.

En indien zij héél jong mocht zijn, dan zou zij zich misschien er mee tevreden stellen, slechts een paar malen in den arm van haar kadet of student uit te weenen, wier vooruitzichten op een mooie carrière in zoo'n treurige wanverhouding stonden tot hare jeugd en ongeduld des harten. En dan zou zij wel spoedig in haar lot berusten en hem ook stellig trouw blijven, zij het ook niet altijd in gedachte.

Of het echter wel mogelijk was, er eene te krijgen, bij wie hij niet wist, hoe het met haar vader stond; en of men hem niet als laatste redding genomen had?

Hij begon eigenlijk een beetje kindsch te worden. Hij kon niet meer een jongen man en een jong meisje bij elkaar zien, zij het óp of zónder rijwiel, zonder een steek van gloeiende jaloezie in zijn hart te voelen, wanneer zij tezamen lachten, of wanneer zich oog in oog verdiepte.

Ja, dát zou toch eigenlijk zoo oneindig veel meer waard zijn dan al 't andere, dát, wat ieder mensch, hoe arm hij ook zijn moge, toch ééns bezeten heeft: de jeugd. Hij dacht er over na, hoe hij zelf lang, heel lang geleden de bloeiende weide der jeugd en der liefde had doorgejaagd, den blik steeds voorwaarts gericht, vol angst, zich zelven in eenig opzicht te vergeten. Hij herinnerde zich, wat hem geboden was geworden, wat zijne fonkelende jongeluisoogen aangelokt had, en hij verlangde het terug en had spijt over zijne voorzichtigheid — nu het te laat was....

Hoe kan men oud worden, zonder het te bespeuren? Hoe kan het te laat zijn, zonder dat men waarschuwende klokken hoort luiden?

Hij had zich in jeugdige kringen gemengd, beproefd, jonge gedachten te denken en voor nieuwe idealen te werken, die voor een man in zijne positie niet gevaarlijk waren. En men had hem blijde en dankbaar aangenomen, hem steeds op de eereplaats gezet en ijverig zijn bemoeiingen erkend; wanneer hij echter zelf mee de hand aan 't werk wilde leggen en aan den arbeid deelnemen, dan was men verlegen en terughoudend geworden, had hem kameraadschappelijke gevoelens geweigerd en hem getoond, dat het voor hem te laat was om voor iets anders dan als decoratie te dienen. En het allerpijnlijkste was, dat hij in 't geheel niet oud was! Zijn arm en voet en blik waren nog jong, hij „zag er nog altijd

flink en kranig uit," en zijn verstand was in de hoogste ontwikkeling. Wat hem ontbrak, was de drijfveer van het eigen thuis, van den plicht en het ideaal. Hij gevoelde eene leegte, die aan den tot den rand gevulden bokaal des levens een bitteren smaak gaf en er hem zelfs toe bracht, zich oud te voelen.

Het was twee uur toen hij zijn sleutel in de voordeur stak. Binnen op een stoel in 't portaal zat een man, die bij zijn komst opstond en tegen hem zei:

„Neem me niet kwalijk, meneer, maar morgen om twaalf uur heb ik 't geld dringend noodig, dat u zoo vriendelijk was, mij ter afbetaling op mijn rijtuig te beloven, en morgen vroeg zou ik u niet durven storen!"

De staatsraad groette hem vriendelijk, zette zich even aan zijn lessenaar en vulde een wissel in.

„Zoo, en nu wil-je gaan trouwen, he Gertsen?"

„Ja, ja, aanstaanden Vrijdag!"

„Dunkt je niet, dat het een beetje bezwarend is, zoo met schulden te beginnen?"

„Als men maar gezond blijft en het niet misloopt met de paarden, dan komt het wel terecht."

„En is je meisje flink en bij de pinken?"

„Er is geen beter, meneer!"

„En een fatsoenlijk meisje natuurlijk? Heeft zij vóór u al met iemand anders verkeering gehad, Gertsen?"

„Althans niet, sedert wij 't ernstig met elkaar begonnen te meenen, voor zoover ik weet. Dank u hartelijk voor het groote vertrouwen, dat u mij zonder borgstelling toch helpen wil!"

En toen stak hij den wissel in zijn zak en ging heen, diep buigende, met den flinken vasten stap van een dertigjarige.

De staatsraad keek hem met een nijdigen en somberen blik na; volstrekt niet zóó, als men een beschermeling nakijkt, dien men geholpen heeft.

Ware Gertsen's jeugd en blijmoedigheid iets geweest, wat men kon rooven en inpalmen, dan zou die jonkman in dit oogenblik zeker niet zoo heelhuids van zijn weldoener afgekomen zijn.

---

jaargang.

HET
LEESKABINET

MAANDSCHRIFT

GEWIJD AAN

VADERLANDSCHE EN BUITENLANDSCHE LETTERKUNDE

ONDER REDACTIE VAN

JOHAN GRAM.

December 1901.

MET PLATEN.

LEIDEN.
L. VAN NIFTERIK Hz.

Ter aankondiging ontvangen boeken

Sedert 1 November 1901.

Machteloozen, door G. van Hulzen. Amersfoort, Valkhoff & Co.
Zwervers, door G. van Hulzen. Amersfoort, Valkhof & Co.
Gabrielle, door Marie Marx-Koning. Amsterdam, C. A. J. van Dishoeck.
Vivat's geïllustreerde Encyclopedie, (aflev. 20). Amsterdam, Uitgevers-Maatschappij „Vivat".
Na den dood tot zegen. Naar Edith Warton. Amersfoort, G. J. Slothouwer.
Verzen, door Marie Marx-Koning. Amsterdam, C. A. J. van Dishoeck.
Tijdschrift van de Vereeniging „Het Nederlandsche Zeewezen". October 1901. 's Gravenhage, Mouton & Co.
Hestor Winse, door J. M. Jaeger. Amsterdam, P. N. van Kampen & Zn.
Tragedie, door Anna van Goch-Kaulbach. Amsterdam, P. N. van Kampen & Zn.
Dorine, door A. van Walree. Amsterdam, P. N. van Kampen & Zn.
De Natuur, Aflev. 11. Utrecht, J. G. Broese.
Spectatoriale vertoogen, door Dr. L. Knappert (2e druk). Haarlem, H. D. Tjeenk Willink & Zn.
Lientje, door Tine de Kruyff—Gobius. Amsterdam, C. A. J. van Dishoeck.
Kleine lichten, door A. W. Sanders van Loo. 's Gravenhage, Nederlandsche Boek- en Steendrukkerij.
De vrouwe van huize St. Innocentius, door Johanna Steketee. Amsterdam, Wilms & Co.
Jaarverslag Rijkspostspaarbank over 1900.
Bloem en Blad. Kalender, door N. van der Waarden. Amsterdam, C. A. J. van Dishoeck.

Aan H.H. Uitgevers wordt beleefd verzocht, bij de toezending hunner werken ter beoordeeling, tevens de prijzen te willen opgeven.

Alle Correspondentiën betreffende de Redactie moeten worden gericht tot den Heer JOHAN GRAM te 's-Gravenhage.

Ongevraagde bijdragen, die niet worden opgenomen, zullen niet teruggezonden worden, tenzij de frankeerkosten door den afzender er bijgevoegd zijn.

LOUIS BOUWMEESTER.

Naar de in November 1901 gemaakte beeltenis door den photograaf
FRANS EIFFERT.

EENE ONTMOETING MET LOUIS BOUWMEESTER.

(*Met Portret*).

Louis Bouwmeester, onze groote tooneelspeler, dien ik als den fieren Oedipus, als den terugstootenden Richard III, als het onvergetelijke oude knechtje in „Niemand sterft van blijdschap", als den geslepen Shylock, gezien en bewonderd had — dien zelfden Bouwmeester te aanschouwen als een gewoon mensch, voor een glaasje rood met suiker en een cigaar in den mond — het was voor mij een pikante ontmoeting.

Ik nam den kleinen levendigen man met de sprekende oogen en het zware geluid, een orgaan, dat gewoon is in groote ruimten te spreken, eens goed op en moest erkennen, dat Bouwmeester's uiterlijk in het gewone leven, zelfs in de verte niet aan een der door hem gecreëerde typen herinnert.

Toen ik hem dit zeide, antwoordde hij lachend:

„Dat zei Koning Willem III ook tegen me, toen ik Zijne Majesteit mijne opwachting maakte"....

„Had u een particulier onderhoud met den Koning?"

„'t Gebeurde op de jaarlijksche audiëntie te Amsterdam. Ik had kort te voren de groote gouden medaille van Zijne Majesteit ontvangen, en ik vond het niet dan plichtmatig, den Koning mijne dankbaarheid voor die onderscheiding te betuigen.

„Ik zag er wel een beetje tegen op, want ik had nooit zoo'n audiëntie bijgewoond. Wel gaf de adjudant mij de noodige inlich-

tingen, maar ik trad toch met een popelend hart de zaal binnen. De adjudant had me gezegd, dat ik steeds buigende, zonder den koning een oogenblik mijn rug te toonen, de zaal weer verlaten moest, en deze eisch der étiquette beangstigde mij wel wat.

„Toen ik al in de zaal stond, zag ik niemand. En verschrikt sprong ik op, toen eensklaps, als uit den grond verrezen, Zijn Majesteit voor mij stond en met zijne welluidende stem tegen me zei:

„‚Zoo, ben jij nou Bouwmeester? Dát doet me plezier, u eens in je ware gedaante te zien. Ik heb je al in zoo veel verschillende karakters en figuren gezien, maar nog nooit als — je zelf.'

„De koning," ging Bouwmeester opgewekt voort, „was allerspraakzaamst en vriendelijk, en toen Z. M. mij liet gaan, voegde Hij mij nog toe:

„‚Zeg aan de Bestuurderen der Vereeniging, dat zij u meer in klassieke stukken, zooals van Shakespeare, Goethe en dergelijken moeten doen optreden. Tot weerziens, Bouwmeester.' — En zoo volvoerde ik den terugtocht, die zonder misstap afliep."

„De koning heeft u zeker dikwijls zien spelen?"

„O ja! Ik herinner me zelfs, dat Z. M. een keer het heeft uitgeschaterd van lachen om eene dwaasheid, die me ontglipt was. We speelden De Steenhouwer, een mooi gevoelig stuk, dat de zakdoeken nog al in beweging kon brengen. In het slottooneel, als mijn kind in mijne armen ligt en ik den sentimenteelen volzin: ‚Gij hebt altijd gedweept met blonde haren en blauwe oogen' moest uitgalmen, draai ik bij vergissing de woorden om en zei met een wereld van innig gevoel in mijne stem: ‚Gij hebt altijd gedweept met blauwe haren en blonde oogen'.... De koning schaterde het uit, het gansche publiek lachte mee, maar ik...."

Als van zelf kwam het gesprek met den levendigen, prettigen causeur ook op de Coquelin-theorie: het spelen naar een vooraf vastgesteld plan, na de ernstige en langdurige overweging van een rol, waarbij elke beweging, elke stand, elke mimiek, ja elke intonatie overdacht, bepaald en onveranderlijk aangenomen is — tegenover de meer vrije opvatting, die het meer op de inspiratie van het oogenblik laat aankomen en die meer van de stemming laat afhangen.

Toen ik Bouwmeester naar zijne denkwijze hieromtrent vroeg, zei hij lachend:

„Ik sta eigenlijk tusschen die twee stelsels in. Als ik eerst het stuk geheel gelezen heb, waarin mij eene rol is toebedeeld, dan staat mij de geheele figuur, in wiens omhulsel ik me begeven zal, klaar voor den geest. Zoo als ik die alsdan opvat, blijf ik haar getrouw, zonder noemenswaard aan die eerste, onmiddellijke opvatting te veranderen. Soms echter gebeurt het wel, dat ik, al spelende, plotseling, als bij ingeving, daar eene afwijking in breng. Zoo gebeurde het, dat ik in het slottooneel van Niemand sterft van blijdschap, eensklaps beseffende, dat het oude trouwe huisknechtje zich overcompleet moest voelen en het liefst op zijn kamertje eens flink zou willen uitweenen, mijn betraand gezicht plots in 't gordijn verborg. Dat was een vond, dien ik later steeds in toepassing bracht.

„Ziet-u, ik heb, al spelende, steeds een denkbeeldigen spiegel voor me, waarin ik me zelven zie en hoor. En vreemd, niet waar, hoe ik me ook vereenzelvig met mijn rol, hoe ik er ook geheel en al in zit — toch sta ik er nog altijd genoeg buiten, om mij rekenschap te geven van allerlei bijkomende dingen en toevalligheden. Zoo herinner ik me, dat mij in een der aandoenlijkste tooneelen van Niemand sterft van blijdschap plotseling eene vlek, door blanketsel (schmink) of welke oorzaak dan ook, op de hand der actrice, met wie ik speelde, aangebracht, zóódanig hinderde en onuitstaanbaar werd, dat ik, ondanks de diepe ontroering van het oogenblik, met mijne hand die voor mij onverduwbare vlek verwijderde.

„Zoo zal ook, ondanks de innig-warme ontroering die zich van mij meester maakt, en hoe waarachtig en echt de tranen ook mogen zijn, die ik inderdaad stort, mijn esthetisch gevoel mij weerhouden, zoo overvloedig en uitbundig mijne droefheid te toonen, dat mijn neus in die uitstorting begrepen is. Evenmin zal ik, ondanks de hevige zielsmart, die ik werkelijk gevoel, met kromme beenen gaan staan.... Den denkbeeldigen spiegel heb ik altijd voor me.... En zoo ben ik, als u wil, geheel in mijne rol en tóch er buiten...."

„En geeft ge u al zoo van de eerste repetitie af?"

„Op de repetitie geef ik me als een tooneelspeler, die zijne rol opzegt of opdreunt, anders niet.... Dan hebben mijne confraters niets aan me, zooals zij zich zoo dikwijls beklagen. Ik kán eenvoudig op eene repetitie niet los komen; 't is me onmogelijk me dan met hart en ziel te geven, zooals ik dat 's avonds bij de vertooning doe. Eerst tegenover 't publiek, in kostuum, als alles om 't heuschje gaat, geef ik mijn rol zooals ik die gevoeld en gedacht heb"....

„Uw Richard III heb ik altijd, om de forsche, hoekige uitbeelding van dien huichelaar-schelm, zoo voortreffelijk gevonden!"

„'t Is een mijner meest geliefde rollen. Toch heeft mij destijds een criticus juist zoo hard gevallen dat ik het ideale in dezen vorst geheel over het hoofd gezien had. Een mooi ideaal van een koning! In het eerste bedrijf treedt hij voor 't publiek op en hangt dit een schilderij op van al zijne schanddaden. Daarna ontwikkelt hij zijn misdadigersprogramma. Wat is er nu voor verhevens in zoo'n schavuit?"....

„Hoe is 't mogelijk, dat u al die rollen uit elkaar houdt! Me dunkt, u zou licht de eene met de andere kunnen verwarren."

„O ja, soms is 't ontzaglijk vermoeiend. Zoo b. v. tien dagen achtereen, reizende en trekkende, elken avond een ander stuk te spelen is afmattend. Daar komt het uit het hoofd leeren van nieuwe rollen bij. Zooals b. v. nu Herodes, dat Beerbohm-tree in Londen gespeeld heeft en hetwelk door Mr. Van Loghem voor mijn veertigjarig jubileum vertaald is. Als zoo'n stuk mij bij de eerste lezing pakt, draag ik m'n rol altijd bij me; ze maakt een deel van me zelf uit; telkens haal ik mijn rol te voorschijn, leer ze en repeteer ze; op reis zit ik tot midden in den nacht op m'n kamer te leeren"....

„De tooneelspeelkunst is u zeker met den paplepel ingegeven?"

„O, neen! Toen ik zes jaar oud was, heb ik al op de planken gespeeld. Maar hoe? Ze moesten er mij met geweld óf met zoete krakelingen heen krijgen. Later hing heel mijn hart aan de zee en moest en zou ik met alle geweld varen. En toch ben ik ten slotte met lijf en ziel aan het tooneel verbonden."

„Dus Herodes op 19 December a. s. te Amsterdam. En is zoo'n eerste voorstelling altijd voldoende verzorgd?"

„Eene éérste voorstelling is áltijd goed en loopt steeds flink van stapel omdat de lui dan in zenuwachtigen toestand verkeeren en alles als van zelf gaat. Maar bij de tweede voorstelling komt de reactie en dan wil het wel eens misloopen. Maar och, handige spelers kunnen zoo veel voor het publiek verbergen. Soms blijft er evenveel op de planken liggen als de acteurs doen hooren"....

„Meneer Bouwmeester mag ik u dan voor den 19den eene voorstelling zonder weergade toewenschen!"

„Dank u hartelijk!"

J. G.

KERSTNACHT.

DOOR

JEANNE C. VAN LEIJDEN.

„Kan ik uwe soms nog effe helpe?"

„Neen kind, dat doe ik graag zelf."

De oude dame overziet de tafel, die vol ligt met allerlei glinsterende figuurtjes, voorwerpjes van geblazen glas, zilverig blauw en rose getint, in verschillende vormen, zilverstralende sterren en vergulde noten. In een hoek bijeen geschoven ligt een massa suikergoed en vruchten, poppetjes en beestjes van taai-taai en gladde, roodwangige appelen. Een uitgehaalde streng zilverdraad spreidt er overheen als een wijd-mazig, glinsterend netwerk. De meid, een jong, pootig ding met een blank-roze gezicht en heldere oogen, blijft om den hoek van de deur met opgetogen belangstelling kijken naar de dicht bedekte tafel. Dicht daarbij staat de kerstboom, nog onversierd, alleen voorzien van de vele gekleurde kaarsjes en het kleine, steenen kerstengeltje in den top, dat ze mee heeft helpen ophangen. Ze had genoeg geholpen met de verdere versiering, om al die mooie, glinsterende voorwerpjes tusschen haar vingers te houden en te bekijken.

„Kan u 't wel alleenig?"

„Ja, ja, 't is goed zoo, 't verdere doe ik liefst zelf."

Als de deur achter de meid gesloten is, blijft de oude vrouw een oogenblik werkeloos staan. Mijmerend staren haar oogen heen over de vele, dooreenliggende voorwerpen op tafel. De vingers gevouwen, steunen de handen op den rand, de magere, kleine gestalte een weinig ineengekrompen in hulpbehoevenden, zwakken ouderdom. Met een fletsen blik staren de oogen vooruit, de mond plooit rimpelig samen in het oude, met vele groefjes doortrokken gelaat, dat star trekt onder het denken, in de omlijsting van het zilverwitte, gladde haar onder een zwart kanten mutsje. Onder het lamplicht blinkt het witte haar zilverig op, zijig dun langs de slapen. Het licht bestraalt onder de papieren lampekap door de glinsterende voorwerpjes op de tafel en beschijnt helder het gelaat der oude vrouw, dat in zijn starende denkrust een bijna ziellooze uitdrukking heeft. Als een piramide van donker, zwartig groen rijst aan de andere zijde van de tafel de kerstboom, er kaal en onooglijk uitziend met alleen de voddige, gekleurde kaarsjes en het zwevende, steenen poppetje in den top. Als zou zij zich nooit meer verroeren, zoo staat de gestalte der oude vrouw als versteend in een kalme rust. Na het weggaan van de meid verstomt de stilte in het vertrek in het enkele bijzijn der oude, levenszwakke vrouw, wademt er grijsheid van ouderdom over de wat sobere, net gehouden meubels. In een lichten nevel plooit het uit, vervagend in de hoeken tot een matte donkerte.

De beverige onzekerheid der leden verstard, staat de gebogen gestalte der oude vrouw beweegloos stil, schijnt zelfs het zwak ademend op- en neergaan der borst onmerkbaar te gebeuren. De kerstboom in zijn donkere frischeid van groen, staat daar als vereenzaamd, vergeten in het doode lichtschijnsel der lamp, een droge harsgeur van zich gevend, met sobere bescheidenheid, het gansche vertrek toch vullend met zijn aanwezigheid.

Met een langzaam stille beweging heft de oude vrouw haar handen op van de tafel, en de dunne dorre lippen vaster nog samenplooiend, begint zij haar werk. Uit de voorwerpen op tafel neemt zij een zilverschitterende ster en bevestigt die aan den boom, waar tusschen het zwartig naaldgroen de witte lichtsprankels als vonken uitschieten. In de oogen der oude vrouw worden zij als een licht, dat opglanst tot een herinnering. Vele jaren achter-

een heeft zij trouw het werk gedaan, dat zij nu doet: het versieren van den kerstboom. Terwijl haar beverige handen stilkens voortgaan in het versieren van den boom met suikergoed, vruchten en vergulde sieraadjes, keert haar blik in een verleden van voorgaande jaren. Zij waren gekomen en gegaan met geleidelijke zekerheid en de vreugde daarin glansde over het leed, dat met stillen druk nog nàpijnde in het herinneren. Het fletse oog der oude vrouw zag ze allemaal, de dagen van vreugde en leed, en haar sidderende vingers hechten met elk nieuw voorwerpje een oude herinnering mede aan den boom. Daarom wordt het tot een heilige taak en de gloed van verleden dingen gloorde opnieuw met den stillen naglans van hetgeen voorbij is. De dorre lippen prevelen zachtjes een dankgebed van klanklooze woorden en een smeeking om kracht tot steeds meerdere en oprechtere berusting. De gloed van voorbije dingen, die goed en vreugdevol waren, verdonkerde dikwijls tot schaduwen van leed die, als kronkelende zwarte lijnen, zich overal wrongen in het verleden, zich nu oprichtend, als vale schimmen van geleden smart. Zij waren allen rond om de saamgekrompen gestalte der oude vrouw, schuifelen achter elkander met gluipende zachtheid, heur sidderende leden omwaaiend met de kilheid van vernietigd levensgeluk. Dicht aaneengesloten glijden zij onhoorbaar, met spokige lichtheid, buigen zich kronkelend over naar de oude vrouw en hijgen hun doode adem uit in haar gelaat, tot zij met een zwakke handbeweging ze terugdwingt naar het graf van het verleden, waaruit zij zijn opgestegen als bleeke onheilschimmen, om haar neer te drukken. Onwillekeurig strengelen de vingers ineen onder het gebed van haar murmelende lippen, om kracht en vertroosting in het leed, dat misschien nog komen zal. In haar vereenzaamden ouderdom is de vreugde steeds sober gebleven en haar zwakke oogen hebben zich gewend, alleen te staren naar de enkele lichtpunten met een blijmoedige tevredenheid over hetgeen zóó om haar gebeurde. Elk jaar, wanneer zij opnieuw den kerstboom versiert, is de schat van haar herinneringen vermeerderd en met schroomvalligen eerbied begint zij haar taak.

Terwijl haar vingers de zilverdraden door de takken leiden, van boven af, als kristallen lichtsporen door het donkere groen, is het of een lichte wierookwalm zachtkens opwolkt naar omhoog. Langs

de takken heen, door het fijne naaldgroen nevelt het omhoog, vermengt zich met den drogen dennegeur en wolkt dan hooger nog naar den top, stijgend verder tot het plafond, waardoor het steenen kerstengeltje gansch omgeven wordt in lichtblauw gewolk van ijlen damp. Van alle kanten straalt de boom nu licht uit door het zilver en de slingers van goudpapier en de sneeuw van met zilverpoeder bestrooide donsvlokjes. En het is, of de blauwe wierookwalm zachtjes uitvloeit door het geheele vertrek, opwolkend tegen de wanden en tegen het gansche vierkant van het plafond, zoodat de witgekalkte zoldering een hemel wordt van enkel blauw gewolk en in een stralend licht dat ergens schijnt uit te stroomen, zweeft een schaar van engeltjes neer. Als glimlachjes van geluk zweven zij ál nader, als een lichtkrans om den boom, dien zij telkens even aanraken; overal waar een handje even ingreep in het groen, straalt een wonder licht als gouden sterren uit.

Het is een droom van geluk en vrede en de oude vrouw strijkt met de hand langs de vermoeide oogen, terwijl in haar ooren de zang klinkt van een vreugdelied, het halleluja der engelen, die de liefde van God bezingen in een blij loflied voor de begenadigde menschheid.

In de stille kamer weerklinkt de echo van het engelenlied ruischend als zilveren harpakkoorden, die opbruisen tot een breeden choraalzang. En neerzinkend, de stramme knieën gebogen, terwijl haar bevende leden, naast den kerstboom, neerzijgen op den grond, klemt ze de sidderende vingers ineen en steunt haar gebed met zachte weenklanken, die trillend vloeien over haar dorre lippen.

Of God haar gebed zal verhooren?

In het stille vertrek klanken de woorden nog na, vervloeiend in den helder-zachten glans van het lamplicht, tot een trillende echo van de oude meubels, die alle kennen het geleden leed der oude vrouw. In gelatenheid staan zij langs de wanden, schijnen nader te schuiven om de oude vrouw, als om bemoediging te geven van hun weten. De hooge, donker mahoniehouten chiffonnière met de vele laden, waarvan een vol is van allerlei dingen, nesterijen, waaraan allemaal een herinnering verbonden is, dan de heilige relikwiën, een blond, zijig haarlokje van een vroeg gestorven meisje, kleine popperige kleedingstukjes voor een pasgeborene en

verbleekte, bijna witgeworden portretten van menschen in ouderwetsche kleederdrachten en starende witte gezichten op het geelwit verbleekte papier. Er zijn ook goede portretten onder, van haar gestorven man en een opvolgende serie kinderportretten, een zuigeling op een groot kussen, met spartelende beentjes en ronde dikke armpjes, een klein jongentje van drie, vijf en zeven jaar, een aardig kereltje met krullend haar en groote, lichte oogen. Dan verder, bijna geleidelijk opklimmend tot den mannelijken leeftijd. Vele van die portretjes vindt men terug in de kamer, tegen den wand, op een zijtafeltje en op een ouderwetsch driekant hoekkastje met laden. Het jongenskrulkopje is daar vermanlijkt tot een mooien mannekop met kort golvend haar en fijne, ietwat vrouwelijke trekken, waarvan het te weeke bedekt wordt door een vollen, krullenden knevel. Het portret staat in het midden van het driekante bovenvlak van het kastje naar voren geschoven, zoodat het, met weinig prullerijtjes er omheen, dadelijk in 't oog valt door den grooten kop van het grooter, dan gewoonlijk genomen cabinetformaat. Het kastje staat dicht bij den kerstboom en de oude vrouw blijft staren naar het portret, nadat zij, zich met moeite van haar knieën oprichtend aan de tafel, vermoeid neerzijgt in een stoel. Het lamplicht straalt er een matten glans over, door de geelwitte, vloeipapieren kap, waardoor het portret meer nog naar voren schijnt te komen van den lichtgeschaduwden achtergrond. Langs den nu geheel versierden kerstboom, die daar feestelijk staat in het eenzaam-stille vertrek, waardoor een andere stemming, als van kalme vreugd, heenstrijkt over de oude meubels, blijft de oude vrouw staren naar het portret, op twee armslengten van haar af op het kastje. Haar fletse oogen zien er alle trekken van, verduidelijkt nog, omdat zij ze daar nu levend denkt te zien, met den glimlach spelend onder den donkerblonden knevel om de goedgevormde lippen. Er dringt zich een ander beeld naast en als waren beiden plotseling één geworden, zoo verandert het cabinetportret lichtelijk van uitdrukking, verhardt de glimlach zich tot een lijn van verwaanden hoogmoed en schijnt de oogen-blik plotseling koud en cynisch en de mooie lippenvormen grof zinnelijk. De oude vrouw wendt zich met schrik af, maar als ze weer kijkt, is het portret onveranderd, zooals het tevoren was en haar dunne lippen mur-

melen goedkeurend, omdat zij nu het oude portret weer ziet, zooals het er altijd gestaan heeft. Zóó is haar jongen, haar eenige, lieve jongen.

Hij is nu ziek en zij moet stil wachten, of ze vanavond nog iets over hem hooren zal. Ze kan niet zelf bij hem zijn, omdat hij een vrouw heeft en omdat die het niet prettig vindt, als ze er is. Maar ze denkt hem daarom nu toch wel goed verzorgd en hoopt dat zij het haar nog wel zullen laten weten hoe het ging voor den nacht. En ze bidt stilletjes weer een gebed tot God, dat het toch goed moge gaan.

Dan blijft ze peinzen over de groote vreugde, die haar jongen voor haar was in haar stille, eenzame leven, toen haar man gestorven was en ze met het kind achterbleef. Met haar arm op de tafel en haar hand steunend onder haar hoofd, kijkt ze met haar glanslooze oogen, innerlijk de groote, blijmoedige tevredenheid, àldoor naar het portret van haar jongen, terwijl voortdurend uit haar diepste binnenste een stil, schuchter gebed òpmurmelt tot God, dat hij toch weer gauw beter moge worden, dat God hem toch weer gauw beter moge maken. Hij was altijd haar groote schat, haar mooie jongen, voor wien niets in haar denken goed genoeg scheen. En zij had hem omringd met al de weelde die zij kon samenschrapen uit haar sober weduwenleventje, zichzelf stilletjes opofferend in duizend kleinigheden, met heimelijken angst, dat haar jongen het merken zou, hoe zij alles trachtte te doen boven haar geringe krachten, om hem een goed leven te doen hebben. En hij behoefde geen dankwoorden te uiten, als zij maar zag dat het goed was, zooals hij het vond, dat zijn verlangen niet ging boven haar zorgen; dat zij hem tevreden zag nemen de dingen, die zij voor hem had weten te verkrijgen. En toen hij een man was geworden, was zij nòg trotscher op hem. Hij was haar geheel boven het hoofd gegroeid en met vreugdige bewondering zag zij tegen hem op.

Toen op een dag, zeide hij haar, dat hij wilde trouwen. Zij had een oogenblik, bevend van ontroering, hem aangestaard zonder te spreken. Zij had het oogenblik lang verwacht en dagen te voren met overdenkingen er over doorgebracht en toch kwam het onverwacht, overviel het haar bijna als een plotseling leed, dat

priemend pijn deed in haar hart, omdat ze hem nu ging verliezen. Maar toen had ze zich geschaamd over haar egoïsme, dat hem zijn geluk niet gunde en ze had haar beide handen op zijn schouders gelegd en hem gekust op zijn voorhoofd en gezegd: God zegene je mijn jongen en haar, die je vrouw zal worden en dat je het eenige, ware geluk in elkander zult vinden.

En toen had ze gepeinsd, hoe het meisje er uit zou zien, dat de vrouw van haar zoon zou worden. De afgunst, die tegen dat vreemde meisje in haar hart was, kampte ze moedig weg. Zij werd de vrouw van haar jongen en zij zouden nu tezamen hem kunnen vertroetelen en het was alles tot zijn meerder geluk, dat hij nu een vrouw zou krijgen. Met niets dan liefde wilde ze aan het meisje denken, dat nu de rechten op haar jongen ging deelen. Schuchter had ze gevraagd, of hij geen portret kon laten zien van zijn meisje. Hij had het nog niet, het nieuwe, dat zij voor hem liet maken, maar zijn moeder zou natuurlijk gauw met zijn meisje kennis maken.

Hij deed een heel goed huwelijk. Het meisje was mooi en rijk en algemeen werd gevonden, dat een jonge man als hij was, — hij werkte als klerk op een ministerie, — een lot uit de loterij had met zoo'n rijk huwelijk. Niemand begreep eigenlijk, hoe het mogelijk was, maar hij was een heel mooie man en het meisje was nu eenmaal verliefd op hem. Op de theekransjes onder de kennissen werd er druk over gesproken. 't Was boffen en dat alleen omdat-ie een mooi gezicht had! Zijn baantje kon-ie er nu gemakkelijk aan geven.

En het meisje was kennis komen maken. De oude vrouw had zenuwachtig de kamers geredderd toen zij komen moest. De meubels hadden een extra wrijfbeurt gekregen en glommen als gepolijst, om de kaalheid van het fluweel minder in het oog te doen vallen. Bedenkelijke gaatjes in de dikwijls gewasschen vitrage's werden voorzichtig gestopt en aan de deur werd een bouquetje hyacinten en narcissen gekocht, omdat bloemen altijd iets feestelijks gaven en een vriendelijken aanblik aan kamers, die, in vergelijk met haar gewone omgeving, er erg armelijk en kaal zouden uitzien. Het trof, dat de antimakkasars juist gewasschen waren en sneeuwwit op de ouderwetsche sofa lagen. Met een critischen blik monsterde de oude vrouw de ontvangkamer van haar suite en ze vond, dat

de bloemen werkelijk veel goed maakten; de achterkamer leek niet ongezellig, van de voorkamer af gezien. Daarbij stelde zij zich gerust, dat de vrouw van háár jongen niet zou letten op de armelijkheid van haar oude meubels, waar zij haar al de hartelijk verwelkomende liefde zou tegemoet dragen van haar warm hart.

En met een siddering door al haar leden was ze opgestaan, om de aanstaande vrouw te begroeten van haar zoon. Zij had opgezien tot de rijzige jonge dame voor haar, die met ietwat afwijzende stijfheid haar fijn geganteerde vingertjes legde in de rimpelige hand der oude dame, terwijl zij zich vluchtig even neerboog voor den te verwachten kus. Er was toen niets gekomen van de innige omhelzing, die de oude vrouw zich gedroomd had, waarmee ze haar aanstaande schoondochter als een eigen kind had willen omvatten in haar armen. En zij had zich een vreemde gevoeld in haar eigen kamer met die elegante verschijning tegenover zich en haar jongen, die haar plotseling wat vreemd was. Zij had de rechte woorden niet kunnen vinden en verward, met een waas voor haar oogen, had ze maar aldoor het mooie, fijnbesneden gezichtje aangestaard, waarvan het mondje hooghartig samentrok en de mooie grijze oogen zoo afwijzend koel konden kijken.

En toen zij weer weg waren, haar zoon was natuurlijk met zijn meisje meegegaan, was er een groote verlatenheid om haar gekomen en hoe meer ze dacht aan de elegante verschijning van het meisje, dat de vrouw van haar zoon zou zijn, des te vreemder scheen het beeld van haar eigen jongen haar te worden. Toen hij dien middag thuis kwam en haar vroeg, hoe zij zijn meisje vond, had ze bij het willen spreken, plotseling een harde prop in haar keel gevoeld en niets anders kunnen zeggen, dan dat ze het een heel mooi meisje vond. Later was er een aanvechting in haar gekomen, om het hoofd van haar zoon tusschen haar beide handen te nemen en hem te vragen, of dàt meisje hem nu waarlijk gelukkig zou maken, maar een onbestemd iets maakte, dat ze dit niet goed durfde. Het was ook wel een beetje dwaas, te veronderstellen, dat het niet alles zou wezen zooals hij dit wenschte. Zij zag hem er eens op aan en begreep, dat hij zeer voldaan gelukkig was.

Na een half jaar trouwden zij. Er waren feestelijkheden en het trouwen ging in de puntjes. In vage kleinigheden scheen er iets

gezegd te zijn geworden, dat een dergelijke opeenvolging van festiviteiten afmattend en vermoeiend moest zijn voor de oude vrouw. Zij herinnerde zich, alsof haar zoon zich over iets dergelijks had uitgelaten. Het had haar even een zeer smartelijk gevoel gegeven, dat hij zich schaamde voor zijn oude moeder in de weelderig rijke omgeving van zijn bruid. Zij had zich dadelijk erg verdrietig en beschaamd gevoeld over die verdenking. Alsof haar jongen ook maar een oogenblik over iets dergelijks zou denken. Maar het bezwaarde haar toch inderdaad om genoodzaakt te zijn, bij al die feesten te verschijnen als moeder van den bruigom. Met schuchtere woordjes had ze het haar zoon gevraagd, of zij, oude vrouw, niet verontschuldigd zou kunnen worden, indien ze maar stilletjes thuis bleef. Zij vreesde dat haar jongen het misschien niet prettig zou vinden en ze was ook bang, dat hij in haar hart zou lezen, hoe ze er tegen opzag, weer de familie van zijn bruid te ontmoeten, den grooten, luidruchtigen man, die haar vader was, met zijn rood opgezet gelaat en breede gouden ringen en haar getrouwden broer met vrouw, die zulk een koele deftigheid bewaarden. De oude dame had een illuzietje gehad, om een moeder te worden voor het meisje, toen zij hoorde, dat haar eigen moedertje heel vroeg gestorven was, zoodat zij zich die ter nauwernood moest kunnen herinneren. Maar toen ze eens, in spontane opwelling, de hand van het meisje genomen had, en die zacht streelde tusschen haar rimpelige vingers, met de behoefte iets liefs en innigs tot haar te zeggen, was zij er toch niet toegekomen en een oogenblik later had zij als heel toevallig het handje tusschen haar vingers voelen wegglijden.

Toen haar jongen getrouwd was, waren haar handen en haar denken leeg, omdat zij nu eigenlijk niets meer had, om voor te zorgen. Zij stoorde het jonge huishoudentje weinig met haar gezelschap, omdat ze begrepen had, dat het jonge vrouwtje het niet prettig vond, als ze dikwijls kwam. Als ze ging, zag ze haar jongen toch heel weinig. Hij was blijven doorwerken op zijn ministerie, iets wat ze zeer in hem goedkeurde, omdat zij het heerlijk vond dat hij iets degelijks om handen bleef houden en niet heelemaal ging leven op den zak van zijn vrouw. Een enkele maal, dat zij het 's avonds probeerde, waren zij altijd uit. Er was

daar een voornaamheid, die haar altijd onhandig en verlegen maakte.

Zij leefde in een groot verlangen, dat zij spoedig een kleinkind zou mogen hebben. Elken dag bad ze God, ook voor haar jongen, om die zegening. Soms in een droevig denken, dat nu wel eens dikwijls kwam, omdat zij altijd zoo alleen was, met heelemaal niets om voor te denken of te zorgen, kwam er in haar een ootmoedig vragen aan God, om haar nog dat éene geluk te geven, een kleinkind, een kind van haar eenigen, lieven jongen. En daarna zou ze dan wel graag willen sterven. Als zij had mogen beleven, dat God haar jongen het hoogste geluk van zijn huwelijksleven had willen schenken, zou ze tevreden en gerust kunnen zijn. Daarna wachtte ze weer met gelaten kalmte, of God haar gebed zou verhooren. Maar de tijd verstreek en de oude dame meende, dat haar eenig verlangen onvervuld zou blijven. Daarbij martelde haar het denkbeeld, dat haar jongen niet zoo gelukkig was, als dit wel scheen. Eéns had ze 't hem durven vragen, of hij wel werkelijk gelukkig was, toen hij haar weer eens was komen opzoeken, hetgeen hij maar heel, heel zelden deed. Hij was bij haar blijven theedrinken en den halven avond gebleven. Toen moest hij weg, om zijn vrouw ergens te gaan afhalen. Zelfs die enkele keeren, dat hij zijn moeder bezocht, kwam zijn vrouw nooit mede en maakte zij alleen vluchtige visitetjes overdag van hoogstens een half uurtje, haastige, onbevredigende bezoekjes voor de oude dame. Maar zij had het nu al reeds lang begrepen, dat haar schoondochter liever niet kwam, en dat deze het ook maar half prettig vond, als de oude dame eens kwam zien, hoe de kinderen het maakten. Zij leidden overigens een weelderig leven van veel uitgaan en dikwijls menschen zien en de oude vrouw trok zich van zelf terug, toen zij bemerkte hoe onaangenaam het haar schoondochter was, indien zij kwam wanneer er menschen waren. Toen zij als vroeger met haar zoon alleen zat, had ze 't hem eindelijk eens durven vragen, met zijn groote, warme mannehand in de hare en haar oude oogen blikkend in de zijne. Maar hij had wrevelig zijn hand teruggetrokken en toen met een kort lachje, dat haar pijnlijker aandeed, dan wanneer hij boos ware geworden om haar vraag, gezegd, dat hij een best leventje had. Zij had niet verder bij hem aangedrongen, hoewel haar blik in zijn oogen

gelezen had, hetgeen zij weten wilde. En zij had zich tevreden gesteld, hem te doen gevoelen, hoe hij altijd bij haar, zijn oude moeder, zou kunnen komen, indien er iets was, dat hem hinderlijk was en hij behoefte gevoelde, zich eens uit te spreken. Maar het scheen, of de keeren, dat hij haar opzocht, daarna nog zeldzamer waren geworden.

Het was tegen Kerstmis, dat de oude vrouw hoorde, hoe God haar verlangen vervuld had. Dat jaar luidden de klokken jubelender het Kerstfeest in dan vorige jaren en meer dan ooit te voren gevoelde de oude vrouw de zegening, die God's liefde aan de menschheid schonk.

En de kerstboom had zijn licht uitgestraald in haar kamer, zooals zij daar, als elk jaar tevoren, voor gezorgd had. Eerst voor haar jongen, toen die nog klein was en zij het een genot vond, hem bij den boom te brengen, die hem luid deed juichen van vreugde als hij de brandende, als kleine, gouden sterren flikkerende kaarsjes gewaar werd. Dan strekte hij de armpjes uit, om naar die schitterende, gele sterren te grijpen, die zijn oogjes verblindden. Ook toen hij volwassen was, had zij steeds volgehouden, te zorgen, dat de boom er was en om de oude vrouw genoegen te doen, was hij dien avond altijd met haar thuisgebleven en had zijn geschenk bij den boom gehaald, dat zijn moeder met naïeve vreugde daar voor hem had neergelegd. Den anderen dag kwamen dan de kinderen van de buurt, zooveel zij er maar kende, om het suikergoed en de vruchten. Toen haar jongen getrouwd was, het eerste jaar, was zijn vrouw ook even komen kijken naar den boom. Zij had toen heel lief en beminlijk gezegd, dat zij hem mooi vond; 't was altijd wel een aardig gezicht, zoo'n kerstboom. De oude vrouw was altijd erg trotsch op haar versieren van den boom, bijzonder groot was hij niet. Het tweede jaar was haar schoondochter weggebleven en ook haar zoon had met een kleine verontschuldiging gezegd, dat het hem niet mogelijk was te komen.

Voor het eerst was toen de boom onaangestoken gebleven en alleen den volgenden dag had hij in zijn volle pracht voor de kinderen gestraald, die als gewoonlijk opgetogen juichten over den mooien boom. De kleine geschenken voor haar zoon en schoondochter had zij den vorigen avond weggenomen en later zelf gegeven.

Met een vriendelijk bedankje waren zij aangenomen geworden.

Toen zij haar kleinkind verwachtte, was het nog een nieuw leven geweest voor de oude vrouw. Ze had gemeend, te verlangen, nu stilletjes te gaan sterven, nadat zij het kindje in haar armen gevoeld had. Maar het was als een leven opnieuw geworden, nu voor haar kleinkind, waarvoor zij altijd allerlei dingen maakte, gebreide en gehaakte kleedingstukken. 't Was, of zij er jonger door geworden was. Het kind was dikwijls bij haar en het was graag bij oma. Het strekte zijn armpjes al uit, wanneer het bij haar in de kamer kwam. Het leek precies op haar eigen jongen, net zoo'n aardig klein kereltje als hij geweest was. De kindermeid bracht het dikwijls, mevrouw had er niets tegen, dat het kind bij zijn grootmoeder was. De oude vrouw was tevreden; het was wel zooals zij gedacht had, dat het kind geluk had gebracht in het huis van haar zoon.

Toen het kind een jaar of drie was, begon de moeder er meer aardigheid in te vinden er zelve mede uit te gaan, wanneer het mooi opgekleed was. Het was een aardig, mooi jongetje. Het kwam nu vanzelf minder bij oma. De oude vrouw voelde de vereenzaming dubbel hard en zij bemerkte ook, dat het niet heelemaal was, zooals zij gedacht had. Het kind had den band tusschen de ouders niet veel meer toegeknoopt. Minder dan ooit was zij nog eens met haar jongen samen, maar hij deed toch altijd hartelijk tegen haar.

Op een dag was hij ziek thuis gekomen en dadelijk te bed gaan liggen. Het was tegen zijn gewoonte, maar waarschijnlijk had hij het al lang onder de leden gehad en hij bleek nu erg ziek te zijn. De oude vrouw had het niet eens zoo dadelijk geweten, het toevallig hoorend van de kindermeid, toen die eens weer met het kind bij haar was.

Zij was dadelijk gegaan, om te weten, hoe het was. Haar schoondochter had een weinig snibbig gezegd, dat ze het wel dagelijks zou laten weten, hoe het ging. Op een middag was de oude vrouw toch maar weer eens gegaan. Zij had haar schoondochter niet thuis getroffen en was toen stilletjes doorgegaan naar de ziekekamer. De zieke sliep toen zij binnen trad en zij zette zich behoedzaam naast het bed, waar zij een poos lang bleef zitten, terwijl hij aldoor maar sliep. Zij vond hem vermagerd en er slecht

uitzien. Voorzichtig legde ze haar hand naast de zijne op het dek en voelde de koortshitte uit zijn vingers tegen zich aanbranden. Wakker wordend, sloeg hij ineens zijn oogen tot haar op. Zij merkte dat hij het best vond, dat zij er was; hij zei het met tevredenheid, of zij daar weer eens was. Zij schikte zijn kussens goed en vroeg, hoe het er nu mede ging, heel kalm, hoewel ze niet gerust was. Hij knikte dat het nogal ging vandaag, als de koorts maar wou wegblijven. Hij lag gemakkelijk nu, vroeg om wat water en knikte haar toe. „Best, oud moedertje," zei hij toen, terwijl hij even met zijn heete vingers haar hand raakte.

Toen haar schoondochter thuis kwam, keek deze met een ontevreden blik naar de oude vrouw. Zij deed nijdig hoed en mantel af en zei hoog en scherp: „Zoo bent u daar weer. Willem mag zich niet opwinden, heeft de dokter gezegd en vooral niet veel praten." Zij liep ongedurig rond in de ziekekamer, belde om een schoonen lepel en telde met een boos gezicht de medicijndruppels af. „We hebben niet veel gepraat, ik heb stilletjes naast zijn bed gezeten en hij heeft bijna aldoor geslapen," had de oude dame bedeesd gezegd. Toen was ze na een klein poosje weggegaan.

Den volgenden dag was het de dag voor Kerstmis. Zij had 's morgens haar angstig verlangen om te weten hoe het den nacht door geweest was, niet kunnen bedwingen en de meid gezonden, om te vragen. De nacht was tamelijk rustig geweest, maar mijnheer had erge koorts nu.

Meer dan ooit gevoelde de oude vrouw dien dag haar eenzaamheid en leed er onder. Zij had zoo graag zelf zich willen overtuigen, hoe het nu met haar jongen ging. Maar zij durfde niet goed gaan, zij was er niet welkom voor haar schoondochter en zij begreep, dat het haar nu, met die drukte van een zieke, nog meer dan anders getoond zou worden, dat haar tegenwoordigheid daar niet gevraagd werd. Zij kon nu den ganschen dag niets doen, dan onrustig wachten, of er niet een tweede boodschap zou komen, dat mijnheer nog weer erger geworden was en dat zij haar vroegen om eens even te komen. Dat „even komen" wond de oude vrouw op tot een martelenden angst, dat elk volgend oogenblik de boodschap kon brengen. Dat „even komen" was, om hem te zien voor

hij stierf en als zij de boodschap kreeg, zou zij zich moeten haasten, haar oude leden zouden niet vlug genoeg kunnen gaan, om hem nog levend te vinden. Een siddering doorliep de oude vrouw, telkens wanneer zij meende, dat er gebeld zou worden. „Goede Vader in den hemel, laat m'n jongen niet vóór mij heengaan!" Zij strompelde haar kamers door met een gejaagdheid die haar struikelen en bijna vallen deed over een omgeslagen punt van het karpet. In de voorkamer bleef zij voor het raam in de spion zitten turen, of zij niet reeds de meid aan het einde van de straat zag aankomen. De angst wrong zich in haar keel en bracht een duizelende lichtheid in haar hoofd, zoodat ze een oogenblik doodsbenauwd steunde tegen de rugleuning van haar stoel, terwijl de meubels om haar heen in den nevel wegzonken en zij haar oogen moest sluiten en de hand tegen haar hoofd leggen, om de weeë leegte in haar hersenen. Weer bijgekomen, tuurde ze opnieuw in het spiegeltje met een plotselingen angst, dat de meid nu misschien voor de deur zou staan en bellen en ze juist aangekomen was, terwijl die duizeling over haar was gekomen. En zij luisterde gespannen.... dáár ging-ie over. Maar neen, zij haalde verruimd adem, omdat het niet gebeurde. Zóó zenuwachtig moest ze zich nu niet maken, dan werd ze nog zelf ziek. Ze zei het half hardop met een glimlach, om zich zelf wat gerust te stellen. Ze zou nu nog niet laten vragen, maar straks. Of 't hoefde niet: als ze niets hoorde, was 't goed. Zij had het de meid gezegd, dat zij altijd moest vragen, of er dadelijk bericht aan haar zou gezonden worden, als mijnheer soms erger werd. Om haar gerust te stellen zouden ze haar vóór den nacht nog wel laten weten, hoe of het stond. Maar zij schrok heftig op, toen ze in de verte de meid van haar schoondochter meende te herkennen. Zij tuurde nauwkeurig in het glas, dat grijs leek en waarin het kijken onduidelijk werd door een dikken mist die langzaam opzette en het einde van de straat al verborg.

Toen het later op den middag was geworden en op straat zoo mistig en donker, dat ze niets meer zien kon, stond de oude vrouw van het raam op. Ze was nu ineens weer veel geruster. Er was ook een gedachte in haar gekomen, dat die gerustheid een teeken was, dat ginds alles goed ging. 't Was God, die haar zoo deed voelen en zij behoefde geen angst meer te hebben, zoolang ze die

rust innerlijk voelde. God was er en ze zou kunnen voelen, hoe het met haar jongen was.

In de andere kamer stond de kerstboom, nog onversierd. Zij was er dit jaar laat mee, maar na het eten zou ze ermede beginnen om hem te versieren. 't Zou een treurig kerstfeest zijn, met de wetenschap, dat haar jongen zoo ziek lag, maar misschien was hij morgen wel weer veel beter, hij had een krachtig gestel en de omkeer in zijne ziekte behoefde maar plotseling te zijn, om hem gauw weer op te helpen. Misschien hoorde zij morgen de goede tijding, God zou die dag niet droevig voor haar doen zijn. Hoe later het werd, des te geruster klopte het hart der oude vrouw. Voor en na het eten bad ze met kalme dankbaarheid. Daarna begon zij haar taak. Zij liet de meid helpen met de kaarsjes, omdat die stevig gehecht moeten worden aan de takken en zijzelve er niet gemakkelijk overal bij kon. Ook het steenen kerstengeltje aan den top was boven haar bereik, maar daarna liet ze de meid weggaan en deed het verdere versieren zelf. Onder het werk, dat ze met teederen eerbied deed, kwamen toch nu en dan oproerige gedachten haar belastigen. Zij had een vereenzaamden ouderdom en het was hard, omdat zij toch haar kinderen had en hier moederziel alleen zat. Zij had gedroomd, dat wanneer haar zoon getrouwd was, zij dan dikwijls zou zitten temidden van zijn huiselijken kring. Haar heele leven was altijd geweest voor haar jongen. Zijn vrouw zou haar een kind erbij zijn geworden, de vrouw van haar jongen zou mede in haar hart zijn. Zij zou dan trotsch over haar k i n d e r e n kunnen spreken. Maar zij had ondervonden, dat zij in hun gedachten een plaats innam, die hen bezwaarde. Zij was er alleen, om hen te herinneren aan den lastigen plicht, haar van tijd tot tijd te bezoeken en haar een enkele maal in den familiekring te doen plaats nemen. En zij had zich aan het denkbeeld van een eenzamen ouderdom moeten gewennen. Zij had zich heelemaal gegeven aan haar jongen, om tot de ondervinding te komen, dat hij het misschien lastig vond dat zij nog leefde.

Toen ze zoo ver met haar gedachte gekomen was, schrok de oude vrouw over de slechte bitterheid van het denken dat over haar gekomen was. Met bevenden angst keek ze om zich heen, bevreesd om den boozen geest die dicht bij haar rondwaarde en haar

slechte gedachten ingaf. En met verootmoediging de hardheid van het geleden leed vergetend, murmelden haar lippen het: „o Heer, vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onzen schuldenaren."

En al de liefde tegenover haar eenig kind uit zich in den angst, dat ze hem wellicht zou kunnen verliezen. Haar doffe oogen staren naar zijn beeltenis en in haar hart komt de oproerige gedachte, dat het niet kàn zijn dat zijn jonge leven vóór het hare zal heengaan. En daarna komt weer de tevreden berusting, dat het ook niet gebeuren zal, dat God haar gebed verhoort en hem beter zal maken.

Op de tafel liggen de overgeschoten prullen van goudpapieren uitknipsels en stukjes zilverdraad en een gebroken suikerbeestje. De oude vrouw schuift het alles te zamen met haar hand in een hoek van de tafel en roept de meid, om het weg te komen halen. Maar zij krijgt geen antwoord als zij tweemaal roept om den hoek van de deur en herinnert zich, dat ze haar toegestemd heeft, even uit te gaan om een klosje zwart garen te halen, dat ze niet meer had. De meid vraagt dikwijls van die uitgaantjes om een boodschap, een gelegenheidje zoekend, om de straat op te kunnen gaan. Het kan de oude vrouw niet schelen, als ze maar niet te lang wegblijft. Zij ruimt nu zelf de prullen van de tafel weg, erover denkend, dat het toch wel erg dikwijls voorkomt, dat de meid zulke boodschapjes heeft. Zij kijkt op de klok om op den tijd te letten, dien zij weg blijft. Daarna peinst ze over morgen, als de kinderen zullen komen voor den kerstboom. Morgenochtend zal zij er de geschenkjes bij leggen, een mooie bouwdoos voor haar kleinkind, en zij heeft nu ook gezorgd dat al de kinderen een kleinigheid vinden, behalve het suikergoed. Zij zit op haar gewone plaats bij de kachel en ziet vandaar naar den boom, die daar witglinsterend staat in het stille lamplicht. Dan kijkt ze weer op de klok. Voor zoover zij gezien heeft, is de meid al een kwartier weg, dus is het nog langer, omdat zij al weg was, toen ze riep. Zij heeft er nooit zoo over gedacht, dat ze heelemaal alleen in huis is, als de meid uit is, maar nu vindt zij dat weten opeens wat beklemmend. Als haar eens iets overkwam.... en dan komt het denken weer, dat ze nog altijd een boodschap verwacht, hoe het ginds gaat.... en als zij nu eens gehaald werd en de meid was er nog niet.... Misschien

is ze binnen gekomen, zonder dat zij het gehoord heeft. Zij verwacht nu weer elk oogenblik de bel en staat op, om te zien, of de meid er is. Er komt weer angst in haar om de boodschap. Dan hoort ze juist, dat de meid den sleutel in het slot steekt. Dat geeft haar een gerust gevoel. Zij luistert naar de stappen van de meid in den gang als ze naar de keuken gaat. Zij gaat nu weer veel geruster zitten. 't Is nog niet eens gezegd, dat haar schoondochter een boodschap stuurt. Geen tijding is goede tijding. 't Zou wel hartelijker zijn, als zij haar nog iets zou laten hooren.... morgen zou ze vroeg laten hooren. Haar breikous ligt met den bijbel op een zijtafeltje binnen haar bereik en zij reikt naar haar werk. Opeens is daar de bel, die met een forschen ruk overgaat. De oude vrouw richt zich overeind in haar stoel. Haar leden trillen van gejaagde vrees wat het zijn zal. Ze wil zelf ook opstaan, om naar de deur te gaan, maar de angst voor de boodschap brengt een lamheid in haar beenen, die zij overwint, niet vóór zij de meid al aan de voordeur heeft gehoord. Zij glijdt weer terug in haar stoel.... kalm zijn.... de tijding is goed, alleen een geruststelling voor den nacht.

Als de meid de kamer inkomt, sluit ze de deur half achter zich dicht en zegt onhandig meewarig: „'t Is een boodschap van de jonge mevrouw en als dat mijnheer een half uurtje geleden overlejen is."

De oude vrouw hoort het en als een zinnelooze bezwijming komt het over haar. In haar hersenen hamert het met een dreunend geklop tegen haar slapen en verbijsterd denkt ze een oogenblik, dat zij niet goed gehoord heeft.... neen.... wel neen.... haar jongen is niet dóód.... Zij wilde juist luisteren naar de boodschap, toen er een leegte kwam in haar hersenen en die leegte verwijdde zich en zij wist ineens niet goed wat er met haar gebeurde en toen dacht ze dat er iemand zei, dat haar jongen dood was.... dóód.... Wezenloos kijkt zij naar de meid en haar hoofd luistert omdat de meid verder spreekt en zegt: „ik condeleer je, mevrouw, met uw verlies." En ze verstaat het volstrekt niet, er is alleen maar die wijde leegte in haar hoofd, met een wild suizend geluid in haar ooren, en daarin hoort ze even flauw dat de meid verder zegt: „'t gebeurde plotseling, ze wisten 't niet, dat het zoo met m'nheer was, toen-ie ineens stierf."

En dan komt er ineens bezinning in haar, maar om haar heen gilt een schaterlach om wat ze hoorde en zij richt zich in haar stoel op en zegt met een kalme stem, met het gezicht als van een wezenlooze: „'t is niet waar, mijn zoon leeft nog!"

Zij wil zich nog meer oprichten, als haar leden alle kracht weigeren, en duizelig en verdoofd door het woedend geraas in haar ooren zinkt ze terug in haar stoel. En in een machtelooze poging grijpt ze de armleuningen van haar stoel, om niet weg te zinken in de diepte, die zij onder zich voelt. Er wolkt een grijs floers om haar heen en al de meubels hellen schuin over. Het benauwt haar, omdat het is, of zij alle op haar zullen vallen en zij sluit de oogen, om het niet te zien. Ze zinkt al maar verder en de vloer schuint weg in de diepte; het angstzweet parelt op haar voorhoofd, om zich op te houden. Ze wordt meegesleurd, er is iets, dat haar naar boven trekt, het is nu, of ze zweeft boven de diepte, die een afgrond is, en ze ziet het in groote, breede vormen boven zich, wat haar meesleurt en weer optrekt naar omhoog. Maar ze wordt bang, en ze poogt haar armen, die lam zijn, op te heffen; uit haar toegenepen keel perst zich geen klank en ze kan alleen maar heesch fluisteren: „weg, weg!"

Dan voelt ze zich weer zitten op haar stoel en de oogen openend, ziet ze de meid naast zich met een glas water. Ze kijkt om zich heen, verbaasd: wàt was er? De kerstboom staat daar, stil, statig wit, maar ze wendt de oogen af, om het witte zilverfonkelen van zijn takken, dat haar verblindt.

„Drink 's, mefrouw."

Ze gehoorzaamt werktuigelijk, neemt het glas water en drinkt ervan, waarna ze verwezen òpstaart in het gezicht van de meid.

„Is u nou wat beter?"

„Ja, ja."

Ze kijkt starend rond, om haar heen zijn de dingen gewoon, haar breikous en de bijbel, naast haar op tafel. Wat gebeurde er toch? Ze leunt verder in haar stoel en sluit met een diepen zucht even de oogen.

„Ik zou nòg maar is drinke, mefrouw."

Ze weert het af; even rusten zoo.

Ze weet nu.... Daar was de bel, waarvan zij opschrok en de

meid met de boodschap, dat haar zoon was gestorven. Een traan drupte langzaam uit haar oogen, rolde toen weg over haar wang. Haar jongen is dood.

De meid is naar de keuken, nadat ze nog eens gevraagd heeft, of mevrouw nu weer heelemaal wel is. Na een half uurtje komt ze weer binnen met den wekker, dien mevrouw altijd opwindt voor den volgenden morgen en zegt goeien nacht. Met meewarigheid zegt ze nog: „u most ook maar gauw gaan slape!"

De oude vrouw knikt. Al dien tijd heeft ze op dezelfde plaats in haar armstoel voor zich uit zitten turen. Telkens weer had zij het om zich heen hooren herhalen, dat haar jongen dood was.... dóód.... Nog kort geleden had hij geleefd, terwijl zij voortdurend aan hem dacht en nu was hij gestorven, lag hij daarginds dood. Het hamerde voortdurend in haar hersenen en als ze het weer wantrouwde, omdat het eigenlijk niet kón, omdat hij zoo jong was en zoo gezond kon zijn, gilde het al maar om haar heen.... dóód.... dood.... Het klonk tegen de muren op en ketste dan terug met een fellen slag op haar hoofd, zoodat het dof dreunde binnenin. En uit haar oogen waren al maar de tranen neergedrupt in haar schoot, een stil, hopeloos weenen. Als de meid weggegaan is, om naar bed te gaan, voelt ze zich in de kamer bijna angstig, omdat ze er weer alleen is.

De meubels hebben hun vertrouwlijkheid verloren, stijf-strak staan zij langs de wanden, gevoelloos in hun houten hardheid. De lamp werpt haar geel schijnsel door de kamer, tegen de wanden op, over de stijve, verkleurde figuren van het behang, dat een vaal grijs fond heeft. Er is een volkomen stilte in het vertrek, waarin het tikken van de pendule op den schoorsteen eentonig neerdrupt, tik, tak, met doffen metaalklank. De oude vrouw luistert er naar. Het begeleidt de droeve eentonigheid van haar denken. De lamp flikkert even en er gaan plotseling trillende schaduwen door het vertrek. De oude vrouw schrikt op. Was er iets in de kamer?.... Er is voor háár geluid in de stilte, het schuifelt al maar dichter en dichter om haar heen. Ze zou niet goed durven opstaan, als zou ze iets voelen, dat zich dadelijk om haar heen zou wikkelen. Van de straat af komt geen enkel geluid, 't is al laat. De minuten glijden achter elkaar heen, zonder dat de oude vrouw

er aan denkt, naar bed te gaan. De handen in haar schoot, blijft ze voor zich uitzien.

De kerstboom staat daar met zijn bonten tooi en schitterend donsbesneeuwde takken, stil-statig, uitademend zijn krachtigen drogen dennegeur. De ademhaling der oude vrouw is zwak, de ingezonken borst gaat zacht hijgend op en neer. Strak turen de oogen op één punt, een blikloos staren. Wat gebeurd is, schijnt onwezenlijk. Nu zij haar jongen nog niet dood gezien heeft, is er in haar diepste binnenste iets, dat 't niet gelooft. Hij is nièt dood, 't was een kwade droom. Het sust haar denken. Haar blik keert zich traag en ziet den kerstboom. 't Is nu zooals vroeger, jaren terug. De kerstboom staat daar, eigenhandig door haar versierd. Ze wacht haar jongen, die bij een vriendje is en straks thuis komt. De suitedeuren zijn toegetrokken en hij mag niet dadelijk in de kamer komen. Den wachttijd brengt ze door met bijbellezen in vroomvredige stemming. Ze glimlacht als ze hem hoort thuis komen, een flinke, gezonde jongen, beweeglijkheid en leven met zich brengend in het huis. Een deuntje fluitend tusschen zijn tanden, hoort ze hem dan met een frissche, hooge jongensstem haar roepen. Nu hij er is, wordt de boom aangestoken en verschikt ze nog even de paar geschenkjes, die zij voor hem heeft. 't Is een heilig feest voor hen beiden. Dan gaat ze hem halen en ziet het helle kerstlicht stralen in de opgetogen, blauwe jongensoogen. Aan de hand leidt ze hem nader. Met de goudstralende lichtsterren is het, of de boom zich voor hem vergroot en daarboven zweeft het steenen poppetje als werkelijk kerstengeltje. Ze legt haar arm om zijn schouders en met haar jongen naast zich, spreekt ze geknield haar gebed van innig, deemoedig, kinderlijk rein geloof.

In die herinnering komt een oplevende gloed in de fletse oogen der oude vrouw. Droomend, denkt ze het visioen als waarheid. Haar blik ziet in verrukking voor zich uit, de dorre vingers ineenstrengelend tot gebed. Witte glanzen zweven uit, glijden van de zilverbevonkte takken en lichten door de kamer, wapperende, luchte gewaden. Schemerwitte lichtglans van hoog-heilige reinheid.

Schoorvoetend staat de oude vrouw op en glimlacht in een even luisteren. Buiten luiden de klokken het hoogtijlied van Godsliefde en Menschenvrede. Eere zij God in de hoogste hemelen, Vrede

op aarde, in de menschen een Welbehagen. 't Is de heilige kerstnacht en een siddering doorbeeft de oude vrouw van pure geloofsliefde. In de kamer waaien de lichtglanzen wijder uit, plooien langs de wanden en het plafond als ijl, wit gewolk van zilverlicht. Zij omwikkelen de oude vrouw, als zij met vrome aandacht de klokkestemmen beluistert, verkondend het groote Heil der menschheid. Om haar verlevendigt de herinnering van teruggaande jaren tot daadwerkelijkheid. Ze glimlacht opnieuw als ze bedenkt dat haar jongen wacht en zij nu zelve haastig verlangt, het licht van den boom te ontsteken. 't Is een inspannend werk voor haar oude krachten en moeizaam hijscht ze de van ouderdom sidderende leden op een stoel, om de bovenste kaarsjes te kunnen bereiken. Zij ontvlammen langzaam, dan groeiend tot enkel gouden lichtsterren, het vertrek overvloeiend met hun gouden flikkerlicht. Als haar laatste werk is gedaan, zijgt de oude vrouw voldaan neer op den gebruikten stoel, de handen vermoeid rustend in haar schoot. De gouden lichtschijn brengt een warreling van de gele vonken voor haar zwakke oogen, terwijl ze, opziend, in lichte duizeling de oogleden sluit.

Buiten luiden de klokken met sonoor geklank in den kouden vriezend-helderen winternacht. Opdeinend breedt het geluid uit, verijlend naar den sterbeglansden hemel. En zij roepen het over de aarde, hoog in de verreinde luchten, het Godsheil, dat der engelen blijde boodschap is.

Een glans van vrede bestraalt het gelaat der oude vrouw. Roerloos rusten de gesloten oogleden op de ingezonken wangen en een zwakke ademzucht vliedt door de even geopende lippen. Het gelui der klokken klankt in de stille kamer.

De kerstboom staat nu in zijn stralende pracht, de schittertooi van zijn takken òpblinkend in het helle kaarslicht. De lichtschijn omstraalt de beweeglooze gestalte der oude vrouw, een weinig scheef neergezakt, als in een stillen sluimer van vermoeidheid. Het flikkerlicht der kaarsen speelt grillig in de zwarte plooien van haar japon en glijdt beweeglijk over het bleek-strakke gelaat. Met elke nieuwe flikkering spelen flauwe schaduwen als heenvluchtende gedachtenschimmen. Al helderder wordt de lichtschijn bij het doorbranden der kaarsen.

Krachtig walmen de takken hun droge dennengeur op. Als een regen van vonken sproeit het licht naar alle zijden uit. De dunne kaarsjes branden snel omlaag met grooter wordende vlam, het uitdruppende vet stoltend op de dennenaalden. Met even een opwalmen knettert een kaarsje uit, de anderen ook, worden walmende vlammetjes van kleine eindjes kaars. Dan, in een plots oplaaiende toortsvlam, vat de kruin vuur. En sidderend kronkelen meerdere vlammen zich uit, lekkend het droge naaldgroen, dat gretig vuur vat. De kamer staat in rossen gloed. Zwarte rookwolken dikken aaneen, waartegen hel geel de vlammen uitbranden. En trotsch groeit het aan tot een enkele vuurzee, een warreling van ros vlammende vuurtongen. Een gele weerschijn dringt tot in het licht-donkere buiten van den sterrennacht.

Met trillenden nagalm sterft het klokgelui weg in het stille van den nacht. Hoog-rein flikkeren de sterren als een eeuwige lichtschijn van omhoog, neerglanzend in onverzettelijk mededoogen.

Onbevangen sluimert de oude vrouw haar doodslaap van kil versteende rust, dien niet stoort de felle warreling der vlammen, kronkelend over tot haar zitplaats, met spitse vuurtongen in uitbrakingen van dik-zwarte rook. Heller slaan de vlammen naar alle zijden uit, een spokige belichting van in rookkolommen opkronkelende vuurtongen.

Dan, in de stille nachtstraten klinkt de roep met schrillen angstkreet: „Brand, brand!"....

POLDERSTORM.

DOOR

P. VAN ASSCHE.

Over de kille aarde bogen de polderboeren en, als vormeloos in hunne bruine kleeding, schenen zij zich te vereenzelvigen met den vetten glinsterenden grond, dien velen wellicht reeds een halve eeuw bebouwden.

Ook Roevels, de boer eener oude hoeve, welke er eenzaam lag in een verlaten polderhoek, schermutselde, op dien guren Aprilnanoen, met de spade op een zijner akkers. Zijn rug was verstijfd van koude. Nu en dan rilde hij, in die vochtigheid, onder de grauwe regenwolken.

Niettemin werkte hij door, de aarde omwerpend. Zijn baardeloos gelaat was met groeven dooretst; de oogen doken weg onder de ruige wenkbrauwen. Soms morde hij onsamenhangende woorden.

Eindelijk steunde hij met de handen op de spade en staarde naar akkers waar, even zwijgend en werktuigelijk, boeren spitten.

Soms sloèg een regenvlaag uit de grauwe lucht. Dan wierpen de landlieden de jas om de schouders en hernamen den arbeid. De huilende wind joeg de laagdrijvende wolken voort en deed de van regen doortrokken kleederen kleven aan het lichaam der werkers, een meestal gebogen lichaam dat werd geschud door den wind, als om die wroeters neer te slaan op de aarde, welke, voedsel schenkend, niettemin dreigde hen te verzwelgen.

Toen het op de polders grauwde, trokken de boeren heen. Roevels, te diep verslonden in zijne gepeinzen, beantwoordde hun geprevelden avondgroet niet.

Tane, zoo oud als hij en met hem opgegroeid in de polders, naderde. In zijne waterige, wat roodomrande oogen zweefde de weemoed der grijsheid.

En de blikken gericht op de aardklompen, morde hij:

„Meester, het angelus luidt."

Norsch keek de boer op.

„Nog twee of drie weken, en dan"....

„Meester, nat zijt ge, nat tot op de huid. De wind is guur, de lucht zwelt nog van regen. Geef de spade. Ik doe 't overige."

Maar de boer, steeds gebogen en zijne gestalte versmeltend in het grauwe:

„Is 'n Roevels bang van het werk? De vuist is nog kloek; sterk zijn we gelijk de polders, wij!"

Forscher duwde hij 't staal door de aarde; op de omgewoelde klompen blonk het stervend licht hier en daar bleek.

En hoofdschuddend morde hij weer:

„Geen zon, geen straaltje zonne.... Ten onder, Tane, ten onder moeten de boeren; ten onder moet boer Roevels, evenals de oude poldermenschen die hier reeds meer dan 'n halve eeuw 't land hebben bewerkt, van oost naar west, van noord naar zuid, zoover het oog draagt.... Tane, overal hier lieten wij van ons zweet. Van dit zweet is de poldergrond doortrokken!... neen, de goede dagen van vroeger keeren niet meer weer. Het rijk der oude polderboeren, die in alles nog de oude gewoonte volgen, 't hekke houden aan den ouden stijl, dat rijk is uit!... gedaan, Tane, 't is er meê gedaan!"

De boer zweeg.

* * *

Tane schopte eenige aardklompen uiteen. Eene koe, den kop omhoog en dampuitsnuivend, bulkte naar het westen; in het nevelige galmde dit geluid weeklagend over de polders.

Met de mouw zijner jas droogde Roevels het zweet van het voorhoofd en morde:

„Kom"....

Meester en knecht sloegen een polderweg in die, slijkerig en met regenplassen bedekt, langs slooten en met wilgen omzette poelen kronkelde. Als geesten in de duisternis, welke als onder reuzenvlerken neerschaduwde, zweefden zij heen.

Eindelijk kwamen zij aan eenige poelen waaruit nog eenig verdord riet opstak.

Aan een drietal moerassen omringd door wilgen, om welker stammen braamranken zich slingerden, lag de hoeve, in triestige eenigheid, ver van alle andere hofsteden.

Boer en knecht leefden er afgezonderd met eene oude meid. In hun strijd tegen de natuur, in hun gehechtheid aan grond en polderhoek, waren zij zelfs menschenschuw geworden.

Zelden bezochten zij de herberg. Tot elkander spraken ze alleen over zaken, betrekking hebbend op geld en arbeid.

De hoeve bestond uit woonhuis, stalling en schuur, onder een afdak trok men de karren. Deze lage gebouwen waren bedekt met zwartend stroo en riet; mos en kruiden groeiden er op. Daarachter een boomgaard waar appelaars de knoestige stammen kromden.

Toen de beide boeren de hoeve naderden, was het reeds donker.

Eenige stonden nadien zat Roevels, zijn pijp rookend, bij het haardvuur en tuurde in de opflikkerende vlammen.

In de stalling greumelde nu en dan een koe. De hangklok tiktakte eentonig; de kat ronkte in de assche.

Om de beide boeren, die er ineendoken gelijk 's winters mollen in eene aardpijp, waarde de vuurgloed; onduidelijk teekende het hoekigbeenderige hunner gestalte er in af.

„Tane," verbrak de boer eindelijk het langdurig zwijgen. „Welk 'n verschil met de dagen van vroeger! Weet ge 't nog, voor eenige jaren, toen hier alles voorspoedig ging en wij de akkervruchten in goudstukken zagen veranderen? Tane, weet ge 't nog hoe we maaiden en zaaiden; hoe we den ploeg dreven door de vette aarde van den Borgerweertschen polder? Hoe kloek we 't koorn afpikten?.... Heet, snikheet was het soms, van 's morgens, in de witblauwende lucht, laaide de zon en schoot vuur neer dat in 't vleesch beet en stekend vlamde.... Zeg Tane, weet ge 't nog, hoe we op een gloeienden Julidag de pikke forsch door den gerst sloegen, om

prijs wie er 't eerst eene helft van den akker zou neervellen?.... Het hemd open aan de borst, den hoed diep over den kop en de gebruinde armen bloot tot aan de schouders, zoo sloegen wij er door!... Tane, zeg, weet je 't nog?"

En de boer tooverde nu Tane een tooneel van dien heeten zomerdag voor den geest, een dag van vuur, zoodat 's avonds de huid was saamgetrokken van hitte en zweet. In hun verbeelding bemerkten ze nog slechts den gerstakker, eene zee van goud in den uit het blauw vlammenden zonnegloed.

De scherpsteen kletterde op het staal; de pikke knarste door de aren.

Zij waadden door die halmenzee. Hoe meer het zweet werd uitgeperst, hoe heeter de lucht welke zij inademden, des te forscher viel de slag. Geen woord spraken ze. Soms namen zij een teug koude koffie uit de rondbuikige blauwsteenen kruik en wisselden een woord. Doch dadelijk daarna boog de rug, zwaaide de arm en knarste de pik door het graan.

„Tane," hernam de boer en zijn oog schitterde, „Tane, dat waren tijden! Echte zwarte zonneduivels waren wij geworden! wij braveerden het vuur dat ons roosterde en verschrompelde!.... O ja, dit oogstfeest in de poldervlakte, dit zonnefeest van het rijpe graan, dat wil ik nog! Zóó leven in ons element: krachtig en gespierd leven te midden der vruchtbaarheid van land en werk, zóó leven en sterven!"

De boer staarde nu een poosje in de ruimte. Het haardvuur schrikte hem op uit zijn droom. En dan zuchtte hij:

„Wat nu?"

Tane schudde het hoofd. Hij antwoordde niet. Hij stond op, morde een „goeden avond" en ging slapen.

's Anderdaags was 't hetzelfde weer, geen zonnelicht. Regen straalde neer, grauwe luchten hingen op de polders. Soms stak de wind huilend op, schudde de wilgen bij den kop en sloeg het jonge graan neer.

Scheurde de wolkenwarling open, dan was het om een aalmoesje te zenden en bij valavond het westen voor eenige stonden met purper en rood te doen vonkelen. Daarna grauwde er schemering, nevels hingen op de door de zwoegers verlatene vlakte, over de

weiden waar de koeien de koppen opwaarts rekten om, beangstigd in kilte en eenzaamheid, hun klacht uit te bulken. Dan volgde duisternis, hullend het landschap des doods in rouwsluiers. Het werd als een chaos waaruit het licht nog een wereld van schoonheid en vruchtbaarheid moest scheppen.

Dit duurde weken en weken. Alom was het een jammeren en klagen: ondergang na harden arbeid, hopeloosheid, dood....

Eensklaps volgden warme dagen, hitte zelfs, golvend uit de blauwe ruimte in overweldigenden gloed. Het hooigras werd afgemaaid. Het koorn rijpte wit en geel; de gerst knetste onder het zonnegelaai. Alom strekten zich de graanvelden uit als eene gouden zee, roerloos. De halmen bogen voorover onder de zwaarte der volle aren.

Dag op dag werd de hitte meer en meer onuitstaanbaar. De velden lagen er als verpletterd onder den triumftocht der zonne, welke alles dreigde te dorren.

Doch eensklaps, na de vreugdedansen en het brei verzwelgen der polderkermis, omstreeks de helft van Juli, op een snikheeten nanoen schichtten de stralen zoo bijtend, dat de zonnevlammen den oogst schenen te zullen doen opflakkeren door een vuurstroom. Uit het graan en de van droogte barstende polderaarde stegen stikgassen op.

Alles kraakte en knetste, hijgde om verpoozing. Toen, uit de grijsblauwende trillingen der verte, daagden witte wolken op, langzaam aanrollend, sneeuwwit, schitterend op de breede afrondingen. En dan volgden er grauwe reuzengevaarten die de vlakte onder hunne logheid dreigden te verpletteren.

Bang sprongen de onder het wilgenloover neergehurkte koeien op, de neusgaten wijd open. Met den staart sloegen zij op de knoken of bulkten weemoedig.

Eenige boeren, werkend op de akkers, staarden angstig, als neergedrukt tot dwergen onder die wolkenjacht, dikker en dikker samenwringend, naarmate er andere massa's aanrolden. Hun ontsteld gelaat teekende wasbleek af in de schemering.

Plots, huilend als een heir losgebroken demonen, rukte een wervelwind aan, wild als een onzichtbare vernielingsadem. Het stof wolkte op en rolde over de aren. Het koorn werd nu neer-

en dan opgeslingerd, brekend als baren. Een knotwilg kraakte en plofte in eene gracht. Paarden, de oogen in vuur, brieschten en steigerden. Bang klonk het geroep der boeren over de vlakte.

Plots boorde een fosfoorglanzende bliksem door eene wolk, schichtte naar de aarde, slingerde gloeiend door een graanakker.

Hard schokkend, weerkaatst als brak de wereld, ratelde de donder. Een slag volgde afbrekend kort.

Dan, als een sein der vernieling, begon het te ruischen en te tokkelen op planten en aren, eerst zacht als onder een milden regen, eindelijk kletterend. Alles afhakkend, zoo straalde de hagel. Duister werd het, zwart in vollen dag. Tarwe en rogge werden als afgepikt, weggevaagd of opgezweept door den stormwind.

En steeds loeide de wind met heviger rukken. De donder schokte de aarde; de bliksem laaide ros en rood.

Dit duurde minuten en minuten. Wegen, weiden, akkers lagen dik met hagelkorrels en ijsklompjes bedekt.

Een kreet van wanhoop en ontzetting steeg op uit de benepen borst der lijkkleurige boeren die van de akkers vluchtten, het hoofd bedekten met de jas of onder de karren kropen.

Op den hagelslag volgden stortregens, een uur lang stroomend als uit sluizen. De slooten zwollen. Akkers en weiden veranderden dra in meren; de waterstrooming dreef de afgehakte aren voort, voerde ze in de overstroomende beken over de polderstraat heen, terwijl de wind alles overweldigde en brak, wat verwoestende regens en hagel nog hadden gespaard.

Bij het losbreken van den storm werkte Roevels nabij een zijner tarwevelden. Hij liep in eene verlaten herdershut, half in puin vervallen door de weêrsonguurheden.

Door eene spleet zag hij hoe de hagel de halmen brak. Hij schrikte noch van het dondergeratel, noch van den zonder ophouden flitsenden bliksem.

Star uitstarend en bleek stond hij er en hoorde slechts het stormgebulder, den regen- en hagelslag, het huilen en bruischen en razen, terwijl de waterstrooming, een weg banend over alle afdammingen heen, de veldvruchten wegrukte, verzwolg en vernietigde.

Tranen rolden over de beenderige kaken van den boer, terwijl

hij de handen opstak in weêmaren, snikken in de stem en met bevende lippen gestadig onverstaanbare woorden murmelde. Eenige stonden later liep hij buiten.

Het zwerk was nog inktzwart. De regen straalde steeds stroomend neer, terwijl de wind met ontzettend geweld over de vlakte loeide.

Door water en modder strompelde de boer tot aan zijn akker. De storm beukte ongenadig op hem, als om hem neer te werpen zooals een oude polderwilg werd gekraakt. Het nat stroomde van zijn ontbloot hoofd.

Hij sukkelde nu langs eene gracht waarin het stroomende water schuimde. Soms jammerde hij over de vernieling van al zijn graan, over die daarstraks nog zoo goudgele tarwedeining, welke nu, gebroken en afgerukt, in de beken of over de polderstraat spoelde.

Eensklaps slaakte Roevels een gil. Zijn voet gleed uit op het vette slijk en, het hoofd omlaag, tuimelde hij in de stroomende gracht.

En steeds joelde de wind, regen spuwend, als verdelgingskreten brullend.

Lang bleef de boer onder. Eindelijk verscheen zijn hoofd boven de watergolving. Besmeerd was het met modder, omhangen met kruiden en graan.

Zijne oogen staarden wijd geopend van ontzetting, als beangstigd door een vreeselijk visioen: dat van 's werelds ondergang. Uit zijn mond leekte het water. Uit de beklemde borst reutelde als een heesche hulpkreet.

In zijn nood stak hij de armen op, doch werd steeds voortgesleurd, nu aanschuivend tegen den waterkant, dan botsend op een aarduitsprong der gracht. Soms tuimelde hij om, dreef op den rug tot hij eindelijk afgemat, zijn wee al ademhijgend uitsnokkend, in een half cirkelvormige holte van den grachtkant strandde. Tot aan de borst stak zijn lichaam toen uit het water. Zijn gelaat was onkennelijk, vuil en grauw. In zijn machteloosheid klampte hij zich met de gekromde vingers aan het kruid, ten einde zich op den grachtkant te trekken. Te vergeefs.

Bij valavond regende het niet meer. De wind loeide nog. De lucht bleef zwart en spreidde als eene lijkwade over de verwoes-

ting. In de grachten stroomde steeds het water; door de polderstraat waren diepe gleuven geboord.

En toen, wijl de boeren klagend naar hunne vernielde akkers strompelden, vond Jane zijn ouden meester in de polderstraat, naast de gracht waaruit het hem was gelukt zich op te trekken. Zijn gelaat was aschgrauw; de oogen staarden dof en gebroken. Heelemaal was hij met slijk besmeurd.

Hijgend lag hij er, als een gekwetst en uitgeput dier, terwijl hij in de rechterhand nog eenige tarwe-aren drukte.

Geen klacht kwam van zijne lippen. Slechts eventjes het moede hoofd verheffend, murmelde hij:

— Heere, dat is ons zweet, ons brood.... dat is niet wel, dat is niet wel gedaan.

Zijn lichaam beefde. En dan met een laatsten blik op de poldervlakte, zonk hij achterover in Jane's armen en stierf.

Uit de aan het westen scheurende wolken purperde de avondgloed — en als een rouwschijn vloeide over dit oord der verdelging....

Watermael.

DE HOOGERE BURGERSCHOOL OP DE STADHOUDERSLAAN TE 's-GRAVENHAGE.

DOOR

FRANK VAN DONGEN.

(Met Plaat).

Wij zijn ver van de dagen, toen de jongens of meisjes op de Fransche school (Institut Français) met hun vijftigen in ééne kamer werden gestopt en elk huis, zoo goed en kwaad als 't ging, voor eene school werd ingericht. Ik herinner mij nog als den dag van gisteren, hoe wij op de beste Fransche school, die 's-Gravenhage opleverde, ons met de ruimten van een gewoon heerenhuis moesten vergenoegen, en er geen sprake was van eenig onderricht, dat van aanschouwelijke proeven vergezeld ging.

Hoe is dat alles veranderd! In den tegenwoordigen tijd heeft iedere school die van haar tijd is — u p t o d a t e noemt men dat om zijn Nederlandsch te verloochenen — flinke laboratoria voor scheikundige en natuurkundige proeven; lucht en licht doorstroomen elk schoolvertrek en zelfs voor de fietsen der leerlingen zijn loodsen gebouwd, grooter en ruimer dan vroeger ál de gezamenlijke vertrekken van één schoolgebouw.

Zoo gaat het in Den Haag en elders. Eerst bezat de residentie slechts ééne H. B. School (met vijfjarigen cursus) op het Bleijenburg, ter plaatse waar vroeger de „Armen-inrichting" zetelde en

men den behoeftigen des winters erwtensoep uitdeelde. Later werd daarbij gevoegd eene H. B. School met driejarigen cursus in de Raamstraat, insgelijks een flink en ruim gebouw. Daarna nam de bevolking en daarmede de uitbreiding der stad zoodanig en zoo snel toe, dat de overheid zich verplicht achtte, ten bate van de inwoners, die in de nieuwe wijk Duinoord en omringende straten wonen, een tweede H. B. School met vijfjarigen cursus op te richten. Hiertoe werd van gemeentewege besloten. Men vond de Stadhouderslaan wel zeer afgelegen, maar den snellen uitleg der stad in het oog houdende, achtte men het terrein toch geschikt.

Onder de opperste leiding van den Directeur der openbare werken, den heer Lindo, werd door den gemeentebouwkundige, den heer A. Schadée, het plan ontworpen, naar hetwelk de tegenwoordige H. B. School is gebouwd. Voor het terrein was een stuk grond gekozen, gelegen aan den breeden Boulevard, de Stadhouderslaan, welke, op den vroegeren grond van Zorgvlied, de Duinoord-wijk met den Scheveningschen weg tegenover het Hôtel de la Promenade verbindt.

Naar het ontworpen en goedgekeurde plan had de openbare aanbesteding plaats en werd de bouw voor *f* 165.229 door D. J. van Riemsdijk te Dordrecht aangenomen. Op 5 Juni 1900 aangevangen, was het kloeke schoolgebouw op 2 September 1901 grootendeels gereed. Op de het gebouw omringende vlakte, waar nog slechts hier en daar een afgezonderd huis nieuwsgierig rondkijkt en op enkele punten villaatjes met de onmisbare torentjes opdoemen, troont deze hooge, massieve steenklomp als een breede, zware, doch niettemin goed geëvenredigde reus tusschen die spichtige woninkjes.

Zonder versiering, zonder eenig uitwendig attribuut dat zijne bestemming verduidelijkt, geeft het gebouw niettemin door zijne reeks ramen, zijn breeden toegang en het omringende vrije terrein te kennen, dat het voor eene inrichting van openbaar nut bestemd is. Het voorkomen duidt soliditeit aan, met weglating van alles wat naar weelde of overdaad zou zweemen.

In het breede voorportaal, dat naar de goed verlichte hal voert, bevindt zich ter rechterzijde de ruime spreek- en werk-

kamer van den Directeur en ter linkerzijde het vertrek voor den concierge.

Voor de leerlingen, die per fiets naar school komen, is de toegang aan de achterzijde van het gebouw, tegenover den hoofdingang aan de voorzijde, zeker het gemakkelijkst, daar de fietsloods er onmiddellijk achter ligt. Deze is een uitmuntend gebouw, waar op zeer praktische wijze een honderdtal fietsen gestald kunnen worden. Elke rij is genummerd en elk nummer staat met den naam van den leerling vermeld op lijsten aan den wand, zoodat er geen verwarring of vergissing plaats kan hebben.

De verdeeling van het inwendige schijnt mij zoo praktisch mogelijk toe. Aan weerszijden van de groote hal, waar het licht van de voor- en achterzijde vrij invalt, verdeelt een zeer ruime en hooge gang, naar rechter- en linkerzijde, de geheele ruimte in eene reeks voor- en achterlokalen, die allen gelijkelijk van hoog licht en uitmuntende ventilatie-middelen voorzien zijn. Op elke verdieping bevindt zich eene bergplaats van brandstoffen en van schoonmaak-voorwerpen, zoodat alles gemakkelijk onder het bereik van het dienstbaar personeel is.

De schoolbanken, ieder voor twee leerlingen, zijn volgens het beste model samengesteld. In de klassen, waar de leeraar proeven neemt, zijn de banken amphitheatersgewijs geplaatst, opdat ieder leerling goed kunne zien. Een bijzonderheid van deze school mag het heeten, dat al de laboratoria, zoo voor schei- als natuurkunde, zich op de bovenverdiepingen bevinden, zoodat de lagere verdiepingen van benauwende uitwasemingen en hinderlijke geuren gevrijwaard zijn. Deze laboratoria zijn ruim en flink ingericht. Behalve de werkplaatsen van den leeraar zelf en zijn helper, vindt men er ook de verzamelingen instrumenten en voorwerpen, die bij het onderwijs noodzakelijk zijn. Bij het scheikundig onderwijs is zelfs een lokaal, waar ieder leerling voor het nemen van proeven zijn eigen tafel met gas- en waterleiding, berging van benoodigdheden, kortom alles vindt, wat hij voor zijn arbeid behoeft.

Eene wandeling door al deze ruime en heldere vertrekken: door de vergaderkamer der leeraren, de bibliotheek, de verschillende leerzalen en proefkamers, overtuigt den bezoeker van de onbekrompen wijze, waarop alles wat de degelijkheid van het

onderwijs bevorderen kan, is aangebracht. De bezoeker verbaast zich zelfs over de ontzagwekkende hal, die uitsluitend voor gymnastiek bestemd is, en waar alle werktuigen aanwezig zijn, die zorgen moeten, dat de ontwikkeling van het lichaam gelijken tred houde met die van den geest.

Waarlijk, er is een treffend onderscheid tusschen zúlk een huis der wetenschap en de Fransche school van 50 jaar geleden.

Toch wordt dat nevelig verleden ook aan de moderne Stadhouderslaan in 't geheugen teruggebracht, als men op de hoeken van ginds nieuw aan te leggen straten den naam leest van bewoners van 's-Gravenhage, die, een halve eeuw geleden, op muzikaal gebied populair waren. Men ziet daar in aanbouw: de Lubeck-, Verhulst- en Nicolaï-straat: drie mannen, die destijds met kracht en talent den dirigeerstok zwaaiden, een trio, dat, in het bijzonder Verhulst, ook als componist meermalen met lauweren bekroond werd. Ook zij behooren, evenals de Fransche school, tot een meer en meer wegdoemend verleden, maar niettemin brengt het moderne 's-Gravenhage hun gaarne stille hulde door hun naam voor het nageslacht te bewaren.

EEN GULLIVER EN LILLIPUTTERS.

DOOR

VIRGINIE LOVELING.

Hij had de drie kinderkopjes toch zoo mooi aangelegd, zoo gansch naar zijn zin, juist als hij 't zocht! Zijn hand had trouw gehoorzaamd aan 't inwendig willen. En nu stond hij eens van zijn vouwstoeltje op om zijn werk aan te staren, met schuingehouden hoofd en met dien streelenden blik van zelftevredenheid, dien schier verbaasden glimlach van den vinder, met die tinteling van kunstbevrediging, die al zijn zenuwen als electriciteit doorliep.

Flink weder penseel en palet aangevat. Flink voortgearbeid, eer de verlichting wisselde. Hij had nog een goed uur voor zich. Hij zat buiten in volle zon en de drie kleinen ook op den boord der baan, voor hem in zand en heidekruid, met den zomergloei op hun sproetgezichtjes, rood, gezond, het goudgewemel van hun verbleekt haar op de stilgehouden hoofdjes.

Wat liep het goed en vlug van stapel, wat was het een genot aldus te arbeiden!

Maar nu bemerkte hij, zoekend tusschen zijn looden kleurenbuisjes, dat hem een kleur ontbrak. Tevergeefs gooide hij den ganschen inhoud zijner verfdoos door elkaar, de vermiste, de hoognoodige, de onontbeerlijke was er niet!....

Wat nu gedaan? Jantje, het oudste der modellen, naar zijn huis zenden — een kleine in den zomer betrokken villa op een kwartier afstand van de plaats, waar hij zich bevond — of er zelf heenloopen?

Indien Jantje ging, zou de boodschap wellicht verkeerd verricht wezen. Misschien ook zou men het opgeëischte niet vinden.

Zelf gaan was het beste nog. Gevaarlijk echter voor het doek, enkel nagelaten onder zwakke kinderhoede.

„Luister, Jantje, luister goed: stel u voor het schilderij, laat niemand, van wie voorbij komt, er naar kijken, niemand naderen zelfs. Zeg, dat mijnheer het verboden heeft. Hebt ge 't verstaan, goed verstaan?"

„Ja, mijnheer," met het duimpje in den mond.

En weg was de kunstenaar.

Op minder dan een half uur stond hij daar weder.

„Komaan, kinderen, nu dezelfde houding opnieuw aangenomen, braaf zijn, heel stil zitten, hoor!" Hij duwde hier een hoofdje wat terzijde, verschikte daar een plooi en zat voor zijn ezel, brandend van scheppingslust.

„Sacrebleu! wat is dat, wat is er hier gebeurd, wie heeft er aan mijn doek gemorst?"

Hij was opgesprongen, heel nerveus, met wijdopen oog in dreigende houding.

Een der kopjes was uitgeveegd!

De kinderen verroerden zich niet.

„Wie uwer heeft het gedaan?"

Geen antwoord.

„Zijn er menschen voorbijgekomen?"

De drie hoofdjes werden gelijktijdig geschud, onschuldig keken de sproetgezichtjes op.

Zijn toon werd dringend:

Jantje, hebt gij 't gedaan?"

„Neen ik, mijnheere," haastig gesproken.

„Gij dan, Liesken?"

„Neen ik, mijnheere," en even haastig glad gezeid.

„Dan zijt gij het geweest?" tot het kleinste.

„Nee," zei het ook.

Hij stampte op den grond van ongeduld: zijn dagtaak vernield zijn inspiratie kwijt, heel 't schilderij bedorven: „Onmogelijk, onmogelijk te herstellen!" overdreef hij nu. Hij kreeg lust om een schop in 't linnen te geven; algeheele verwoesting er van zou zijn toorn bekoeld hebben.

Hij deed nog een beroep op de oprechtheid der kleinen:

„Gij moet mij zeggen, wie uwer de schuldige is, want van zelf is het niet gebeurd. Onze Lieve Heer heeft het gezien van uit den hemel en als gij liegt, zal de grond voor u openscheuren en verzinken zult ge er in."

„Zijt gij 't geweest, Jantje?"

„Neen ik, mijnheere."

„Pas op," tot Liesken: „zijt gij het geweest?"

„Neen ik, mijnheere."

De kans verminderde; met een begin van vernedering tegenover het drietal, zag hij het roekelooze van zijn bedreiging in:

„Gij zijt het geweest," tot het kleine, „zie, het staat op uw voorhoofd geschreven en de grond gaat openscheuren voor u!"

Maar op het effen, bruinverbrande voorhoofdje verscheen geen enkele letter en er scheurde niemendal open op den grond.

„Wie zegt, wie het gedaan heeft krijgt vijf centen," zei hij woedend tot het drietal.

Plots blonken de oogjes van begeerlijkheid. Plots ontsloten zich de lipjes, staken de wijsvingertjes vooruit:

„'t Is Jantje!"

„'t Is Liesken!"

„'t Is hij!" van het kleine werd het gezeid.

Ieder loochende om het luidst.

„Gij zijt allen leugenaars, ge verdient allen eene flitter (oorveeg) en als ge niet ophoudt elkander te betichten, zal ik er u elk eene geven." Zijn stem beefde van toorn.

De tijd was overigens verspild: de zon was lager gezonken, het zand schitterde niet meer blindend, de heidebloempjes verhoogden in purperrood, de boomenschaduwen kwamen nader en nader. Tot werken ware hij onbekwaam geweest.

Met grammoedige overijling gaarde hij zijn gereedschap samen en stapte op.

De kleinen moesten denzelfden weg gaan en begeleidden hem, het zand met hun bloote voetjes opjagend.

Zijn booze bui was een weinig over: „Hoe, den duivel, toch mag het gebeurd zijn?" vroeg hij zich, luidop denkend, af.

„Met mijn vinger," antwoordde Jantje, onbewust zijn schuld verklikkend.

Dat was de toon der waarheid. Hier geen twijfel meer.

Hij stond stokstil en trok het knaapje zoo hevig bij zijn oor, dat het een gil uitstiet.

„Stouterik, waarom zegt ge 't nu, nu eerst, nadat ge zoo lang gezwegen hebt?" vroeg hij hevig.

Jantje huilde al meer en meer.

Hij schrok ineens, de schilder.

Had hij Jantje wellicht ernstig bezeerd?

„Zwijg, zwijg," beval hij het kind.

Maar Jantje huilde voort. Ginder ver stond moeder op den drempel van haar hutteken te wachten naar haar kroost.

Hij zag ze ook: onduidelijke beduchtheden ontstonden in zijn gemoed, hij talmde een oogenblik om voort te gaan: verwijten, scheldwoorden in het verschiet, misschien!....

Hij tastte in den zak:

„Zwijg, zwijg, en daar," suste hij den schreeuwer.

Jantje greep het nickelstukje aan. Zijn oortje gloeide hoogrood, maar dat belette zijn vreugde niet. Hij maakte tuimelsprongen in het grauwe stof, zijn kleinen schat omhoogstekend: „Ik heb de centen, ik heb ze toch!" juichte hij.

En de schilder trok het hekje zijner villa binnen met zijn beschadigd doek, onder den schimplach der twee andere kleinen, in de klem van een gevoel dat Gulliver moest hebben, toen hij door de Lilliputters omsingeld en overwonnen was.

Gent, 10 Jan. 1901.

ARM MEISJE.

DOOR

HELOISE DE BEAULIEU.

Uit eene verlichte villa der Victoria-straat stroomden de gasten. Uit het gedrang verwijderden zich twee voetgangers en sloegen een dwarsweg in.

Zij gingen langzaam, want het was een zoele lentenacht. De sterren flonkerden mat door het melkachtig grijs van den avondhemel. Het rook in 't park naar vochtige aarde en vroeg ontluikende knoppen.

„Zeg eens, Rasta, volg je een bepaald stelsel, of heb je zoo'n zonderlingen smaak?" vroeg de een. „Nauwelijks heb je den vrouw des huizes je compliment gemaakt, of je werpt je met groote drukte op 't allerleelijkste meisje dat er is en vraagt haar als souper-gezellin en de hemel weet wat meer! Aan die kleine, leelijke Marie scheen jij toen volgens alle regelen 't hof te maken, want ik zag over tafel dat ze je met stralende oogen aankeek. Is dat nu de chic tegenwoordig? De bewondering van het leelijke? Duid het me niet ten kwade als ik je dat vraag. Ik kom uit de provincie?"

Dralend zei Rasta: „Is je nog nooit de groote wanverhouding in 't oog gevallen, waarin men door lichamelijke of verstandelijke gebreken geraakt?"

Paul was verbluft. „Stellig wel. Onder de verstandelijke gebreken lijden meer de andere menschen. En wanneer je onder lichamelijk gebrek ook leelijkheid rangschikt, eigenlijk ook."

„En wat lijden zij zelve onder het bewustzijn —"

„O lang niet allen. Mijn nichtje Ada is bijna 't leelijkste en tevens 't prettigste meisje dat ik ken. Zij maakt zelve over haar leelijkheid de dolste grappen. — Nu, een bal, dat is natuurlijk een schoonheidsbazar, want om haar verstand te toonen, hoeven de dames niet gedecolleteerd te gaan. En wanneer allen even knap waren en evenzeer in den smaak vielen, waar bleef dan de bekoring? En men kan toch voor een leelijkert geene bewondering huichelen?"

„Dat behoeft men ook niet. De leelijken hebben ook hun moois, evengoed als de mooien hun leelijks hebben. Dat is het meer bescheiden, minder in 't oog vallend mooi: een sierlijk oor, een fijn gevormde hand, een welluidende stem. En niets maakt iemand mooier, dan 't bewustzijn van te behagen. Ik heb op de gezichten van leelijke meisjes de schoonheid letterlijk zien ontluiken."

„Dus de esthetiek van 't leelijke," zei Paul, en lachte een beetje vreemd. Hij vond zijn vriend nog al wonderlijk.

„'t Is niet zoozeer een esthetische bevrediging —"

„Als eene zedelijke," voltooide Paul den zin. „Het kan een verheffend gevoel zijn, uit mooie — of liever uit leelijke — oogen dankbaar toegeknikt te worden. De barmhartige Samaritaan der balzaal! Maar ligt er in deze opoffering niet een gevaar? Maken deze niet-verwende paria's zich omtrent oplettendheden, die knappere meisjes onverschillig opnemen, misschien illusies, die —"

„Geloof je dan niet, dat het al heel wat is voor zoo'n hongerend zieltje, eens een illusie gekoesterd te hebben?" vroeg Rasta teerhartig. „Wat is dan gewoonlijk de inhoud van zulk een meisjesbestaan anders, dan een korte geluksdroom, om haar overig bestaan daaromheen te spinnen? — Neen, vriend, ik ben niet gewetenloos — op dit punt. Het is ook geen bewijs van bedorven smaak, want het lokt mij naar het schoone, gelijk ons allen.... Maar al te zeer! Wanneer men zich eerst maar duidelijk voorstelt, hoe wij onder den invloed der schoonheid staan. Het is voor ons allen iets dat zoo van zelf spreekt. Maar wanneer men door

't een of ander tot nadenken gebracht wordt, zooals ik destijds — dan is de ontdekking bijna schrikverwekkend, dat al onze handelingen schoonheidsdienst zijn.

„Over de zoogenaamde liefde kan ik zwijgen. Maar ook in alle andere dingen. Wij zien bedaard lachend toe, wanneer de ooievaar een kikvorsch opslokt, maar wij maken ons boos over de kat, die een lief klein vogeltje gesnapt heeft. — Zouden wij eene slechte tooneelspeelster toejuichen, wanneer haar knap figuur ons niet met haar verzoende? Maar wee de leelijke, wanneer zij slecht speelt. Zij moet zelfs heel goed spelen, en toch geniet menigeen er nog bij. Vinden we niet uit een knappen mond origineel, wat we uit een leelijken afstootend — bekoorlijk, naief, wat wij bij een leelijk meisje eenvoudig akelig zouden vinden.

„Wij geven aan de leelijke vrouwen van onze gewaarwordingen het degelijke, huisbakken brood — het beste deel, den geur, krijgen de anderen, die dikwijls zelve zulk een geurloos, nietszeggend gemoed hebben. Het gezonde brood is misschien meer waard; maar de leelijken zijn menigmaal zoo eigenzinnig, van juist den geur te willen!"

Paul kuchte een beetje verlegen. „Je neemt dat veel te kieskeurig op, zoo uit een poëtisch oog bezien. De vrouwen zijn lang niet zoo teer besnaard als je denkt. Ze hebben zwakkere spieren dan wij, maar dat teedere gevoel is ook aangeleerd. Mijn nicht Ada zou iedereen uitlachen, die haar met dat gevoelvolle aankwam. Schoonheid en alles, wat er om en aan hangt, zou haar, geloof ik, vreeselijk lastig zijn. Zij is van aard onafhankelijker, bijna mannelijk van opvatting en zegt menigmaal met dankbaarheid: Goddank, ik kan overal zonder geleidster heengaan. Aan mij vergrijpt zich geen sterveling."

„Zoo sprak zij ook," mompelde Rasta.

„Wie?"

„Een meisje, dat ik goed gekend heb."

„Ha! — je sprak straks ook over vroegere gebeurtenissen. Wil je me soms met een kluitje in 't riet sturen?"

Rasta draalde een oogenblik. „Als je boven komen wilt," zei hij toen. „We zijn vlak bij mijne woning." ....

Boven kwam hem vroolijk een klein leelijk hondje tegengesprongen, een mislukt schippertje.

Rasta streelde hem, vriendelijk sussend, 't vel. „St, st, Struppel! De fatsoenlijke lui slapen al. Stil praten, hoor!"

„Ik ben verbaasd, Rasta," zei Paul hoofdschuddend, „je in 't bezit van zoo'n akelig klein mormel te vinden. Ik heb al meer opgemerkt, dat er zekere harmonie tusschen honden en hun baas bestaat. Jou had ik een slanken, voornamen, kloeken hond toegedacht, b. v. een russischen hazewind."

„Dank je wel," zei Rasta droogjes. „Neen, wij doen het zoo. Harmonie is voltooiing. Struppel heeft alle goede eigenschappen, ik de overigen."

Hij stak de lamp aan en temperde het licht met een rood zijden kap.

Paul zonk met het hem eigen gelukkige instinkt in den gemakkelijksten stoel. Rasta schoof hem de sigaren toe.

„Wil je ook wat drinken?"

„Heb je absinth?"

„Onschadelijke curacao. Maar hier is ook cognac."

„Dankje. Een cognacgrogje als je blieft. Op zoo'n vroeg uur ben ik niet meer voor 't flauwe. Natuurlijk alleen wat likeuren betreft. Dus! ik luister!"

„Eigenlijk is 't geen geschiedenis," zei Rasta, die met de ellebogen op de knie gesteund, 't gezicht in de handen begraven, licht voorovergebogen, dicht bij den haard zat, ofschoon de vuurgloed al lang uitgedoofd was.

„'t Was een leelijk meisje!"

Struppel kroop stil tegen de voeten van zijn baas aan.

„Er is van allerlei leelijks. Je hebt knappe, pikante en belangwekkende leelijkerds. Martha was gewoon-leelijk.

Wij waren nog kinderen, toen ik ze leerde kennen. Zij werd al heel spoedig een goede kameraad van me.

Hare leelijkheid hinderde me niet, hoe teer overigens ook mijn schoonheidsgevoel was. Zij was mij een kameraad, doch iets geheel anders dan de meisjes voor wie ik dweepte en gedichten schreef. Ik maakte Martha menigmaal tot mijn vertrouwde van mijne verliefdheden.

Toen zij haar eerste lange japon aankreeg, weende ze van spijt.

Haar persoon had wat het uiterlijk betreft, veel overeenkomst

met de schildering van je nicht. Martha sprak ook met lachende onverschilligheid over haar leelijkheid, roemde erop, dat zij moederziel alleen de wereld door kon trekken, en maakte zich over niets zoo woedend, dan dat zij velerlei niet dorst, omdat ze een jong meisje was.

Om ballen of partijen gaf zij niets, vooral niet om den opschik, waaraan de meeste vrouwen zoo hechten.

Het verdriet haars levens was het, geen man te zijn. Wat zou zij graag ook aan de Hoogeschool gestudeerd hebben.

Maar de natuur had haar een ander beroep toegewezen: zij was schilderes.

Zij maakte uitmuntende portretten, sprekend gelijkend en mooi geschilderd. Haar werk was zoo geheel anders dan haar frisch, vroolijk voorkomen.

Over zulk een schijnbare tegenstelling verwondert men zich zoo menigmaal. Dat komt, omdat wij alles niet juist begrijpen. — —

Echte meisjesvriendschap verbond Martha niet met anderen. Ik denk, omdat zij niet met hen de kleine teedere geheimpjes deelde, die eigenlijk het wezen dier meisjesvriendschap uitmaken. Hartelijk bevriend was ze slechts met mij."

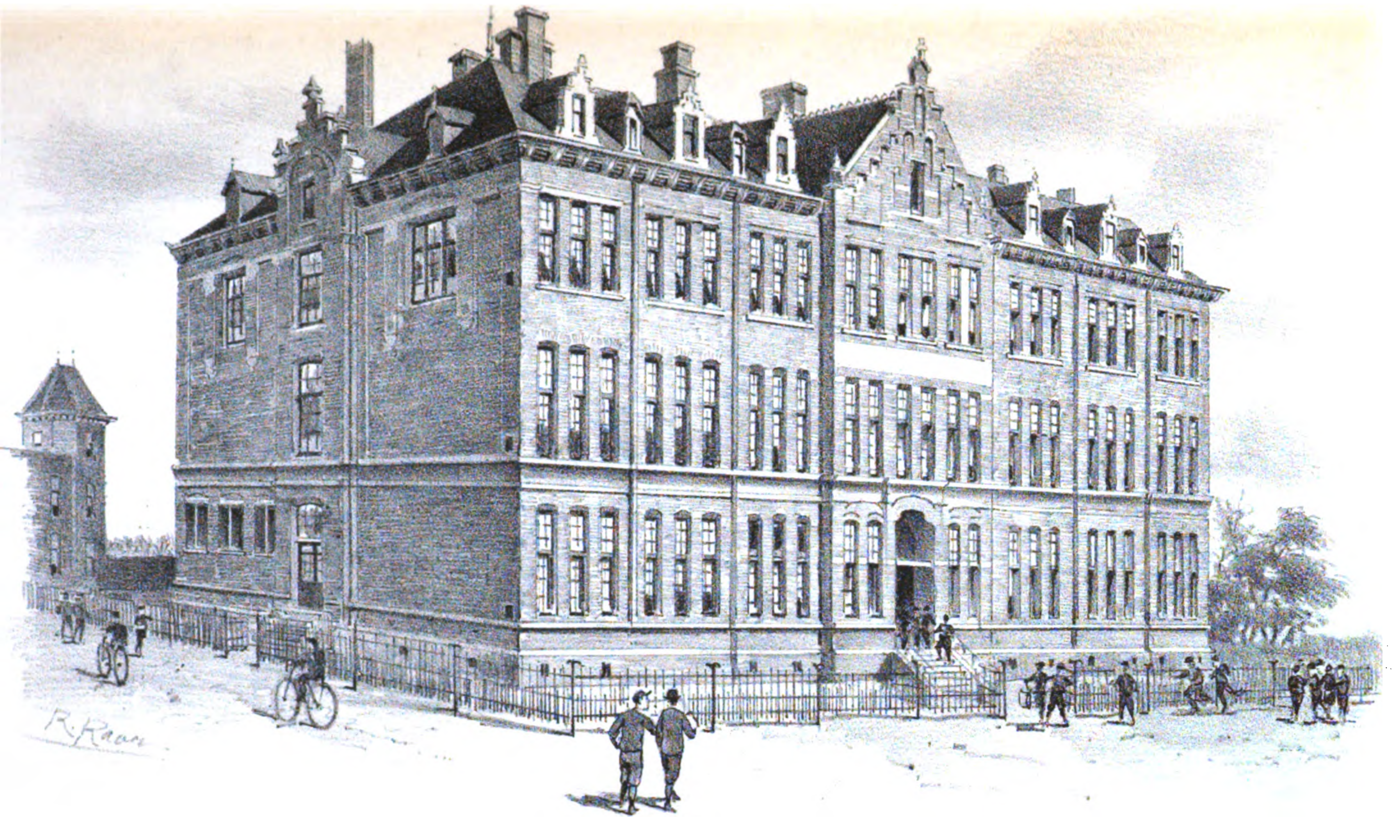
„Dus eindelijk eens de veel bestreden vriendschap tusschen man en vrouw," riep Paul uit. „Ik moet bekennen, dat ik er veel van gehoord, maar er nooit aan geloofd heb"

„Ik ook niet!" zei Rasta.

„Jij niet?" zei Paul, half bevredigd, half teleurgesteld. „Ik heb me altijd verbeeld, dat jij de man was, om aan zoo iets te gelooven. Jij — een dichter!"

„Ik ontken die vriendschap ook niet. Ik houd ze zelfs voor de fijnste vrucht der nieuwe beschaving. Maar zij is iets anders dan eenvoudig vriendschap. Iets met smalleren grondslag en mooier wimpel.

Doch mijne vriendschap voor Martha was eenvoudig, gewoon en — zonder poëzie, als de vriendschap tusschen mannen. Het is afschuwelijk, brutaal om 't te zeggen, maar hare leelijkheid maakte dat mogelijk. Leelijkheid schijnt ons iets te zijn dat in tegenspraak is met het wezen van 't vrouwelijk geslacht. Derhalve valt het ons bij een leelijk mensch gemakkelijker, alleen den mensch te zien."

DE HOOGERE BURGERSCHOOL OP DE STADHOUDERSLAAN
TE 'S GRAVENHAGE.

„Dat is 't, waarover Ada juicht,” riep Paul uit, „dat men met haar menschelijk verkeeren kan. En het is waar: leelijke vrouwen hebben meestal iets van man-vrouw. Zij zijn kloeker dan de anderen.”

„Schijnen het te zijn,” zei Rasta. „Martha scheen kloek en veel te durven, maar was toch zoo fijngevoelig. Slechts een klein trekje. Wij waren als kinderen eens allebei op eene buitenpartij. Daar waren veel honden op dat buitengoed. Martha streelde met dweepachtige teederheid een eenig leelijken, bijna afschuwelijken kleinen hond. Wij lachten om haar smaak. Toen zei zij stil: „Hij wordt misschien anders nooit gestreeld!”

„Arm meisje!” wierp Paul er medelijdend tusschen.

„Ja — wat ik zeggen wilde,” ging Rasta in gepeins verloren voort, „het leven voerde mij naar 't noorden, Martha naar het zuiden. Wij waren beiden geen vrienden van brieven schrijven. Ik hoorde dus van mijn vriendin meer door andere, dan van haar zelve.

Zij werd eene beroemde schilderes.

Eens, na eene scheiding van verscheidene jaren, bezocht ik haar in haar villa aan 't Starnberger-meer.

Wij genoten van elkaar in lange, nu en dan zeer levendige gesprekken en in rustig zwijgen. Dat was 't kostelijke bij Martha: of men haar in drie jaar niet gezien had of in drie dagen, zij was altijd dezelfde. Zonder plichtplegingen was men dadelijk in de oude vertrouwelijke verhouding. Precies als een man!

In haar gastvrij huis verkeerden vele vrienden. Haar geest, haar goedheid des harten, haar blijde humor, haar fijne opvatting — dit alles maakte haar tot het gezocht en bemind middelpunt van een harmonischen en belangwekkenden kring.

Op den laatsten avond waren wij toevallig alleen.”

„Komt het nu?” vroeg Paul.

„Ja, nu komt het,” zei Rasta. Hij droeg de lamp naar een hoek der kamer en keerde weer op zijn oude plaats terug.

„Wij zaten in een prieel, dicht aan 't meer en spraken over koetjes en kalfjes.

't Was een zwoele heerlijke avond. Een van die lentenachten, waarin de natuur van liefdegloed schijnt te trillen.

Aan den westelijken hemel fonkelde nog een lichtglans, een verbleekend koper. De sterren flonkerden slechts nu en dan slaapdronken door een lichte wolkenlaag. De nachtwind streek lauw langs onze gezichten en voerde geuren van hooi en jasmijn en van de eerste rozen met zich mede.

Die geuren zijn gevaarlijk. In de nuchterste ziel wekken zij allerlei verlangens, die zij ooit gevoeld hebben, weder op, een drang — om 't luide uit te snikken, zich over te geven aan wat of wien dan ook.

Ik geloof dat heel veel van wat wij liefde noemen, slechts van de suggestie van een of anderen geur afhankelijk is."

„Poeet, poeet!"

„'t Is volstrekt niets bovenaardsch," zei Rasta met weemoedige ironie. „Aan dezen invloed zijn zoowel de meest saamgestelde als de eenvoudigste karakters onderworpen. Alleen — de laatsten weten het niet.

De vrouw tegenover mij was leelijk.

Nu was mijne vriendschap op dit oogenblik wat warmer. En — een naderend afscheid maakte iemand als vanzelf wat weeker.

Ik was geheel onder den indruk der mooie dagen, die ik daar had doorgebracht, en van het harmonische welgeslaagde en bevredigende leven, dat ik in Martha voor oogen had gehad.

In dien zin uitte ik mij dan ook tegenover haar.

„Het is zoo iets zeldzaams," zei ik. „Juist vrouwen verkruimelen haar leven zoo menigmaal met nietigheden. Ook uit een groot talent komt zoo zelden dat te berde, wat het zijn kon. Men zou je kunnen benijden, wanneer men het je niet zoo gaarne gunde."

Ik had hare hand gegrepen. Zij trok die terug en leunde op de balustrade.

„Nu ja," zeide zij, en in den helderen zomernacht zag ik hare gelaatstrekken trillen, „'t is eene vrij aannemelijke schadeloosstelling!"

„Maar Martha!" zei ik verwijtend, „dat meen je toch niet zoo!"

Toen vatte zij vuur. „Zeker, meen ik dat! Ik spreek niet als een zwartgallige, die alles donker inziet. Ik onderschat noch mijne

kunst, noch al 't aangename, dat zij mij verschaft. Ik heb bereikt, wat ik bereiken kon met mijn aanleg en ben blij dat ik hier sta. Ook mijn lot heb ik niets te verwijten; ik heb inderdaad geluk gehad. Ik geef dat alles toe. Slechts dat — dat je me boven andere vrouwen bevoorrecht noemt, je mij benijdenswaard vindt — dat is een ten hemel schreiende leugen!"

Zij sprak dat alles zoo trillend van toornigen hartstocht uit, dat ik de bedaarde Martha nauwelijks herkende.

„Dat is nu alles heel mooi en goed!" ging zij haastig voort. „De vruchten van mijn arbeid zouden anderen ook wel graag willen inpalmen, maar geloof je, dat een mijner bekenden met mij zou willen ruilen, met al de gevolgen, met zóó'n gezicht?"

Snikkend sloeg zij de handen voor het arme gezicht. Ik kan je niet zeggen, hoe 't mij te moede was. Het was, als wanneer iemand met wien je lang kalm gekuierd hebt onder vroolijk gebabbel, je een diepe wonde aan zijn voet wijst, en je daarna rilt over de duizend smarten die hij uitgestaan moet hebben, terwijl je zonder iets te vermoeden naast hem gingt.

Toen mompelde ik een en ander. Lamme woorden, die zonder eenige uitwerking op den grond vallen. —

Zij maakte eene ongeduldig afwerende beweging. „Laat dat! Zeg niet wat je niet meent! Jij, die 't zoo goed weet: schoonheid kan bij een vrouw bijna alle verstandelijk en zedelijk gemis, althans nu en dan, doen vergeten, maar geen schoonheid van ziel en gemoed is in staat, een physiek gemis uit te wisschen, want dat is eene zonde tegen haar geslacht!"

Ach, Paul, dat was eene aanhaling van mij! Uit eene novelle, waarop ik indertijd nog al trotsch geweest was!

„Dus weet je heel goed," zei Martha, „dat onmiskenbare leelijkheid bij eene vrouw bijna met dood verklaren gelijk staat. Je hebt maar aangenomen, dat ik er niets van zou gevoelen. En om jelui allen dat geloof te laten, heb ik mijn leven lang mijn uiterste best gedaan."

„Maar Martha," zei ik, „hoe is 't mogelijk. Zou je niet enkele smartelijke oogenblikken te veel in het algemeen nemen? Soms herinnert men zich uitsluitend al het treurige in zijn leven. In 't algemeen was je toch zoo opgeruimd" —

„Ja, ik heb gelachen!" zeide zij en nu lachte zij zelve luide en honend. „Maar — je menschenstudie is toch heel onvolkomen. Laat ik je eens wat zeggen: zij, die zich met sentimenteel gejammer zelve beklagen, die beklaagd willen zijn — dat zijn niet degenen, die werkelijk lijden. Zij die diep in hun hart lijden — die lachen.

Een mensch, die een groot leed draagt, voelt zenuwachtigen afkeer van het beklaagd worden. Om het zoover niet met zich te laten komen, omspant hij zich met een haag van vroolijken spot, waarvoor de goede lieden met hun lange tronies verbluft en beleedigd halt houden. En achter die vroolijke doornhaag zit de arme, trotsche nar en weent zich zijn ziel uit. En wanneer hij de medelijdende troniën koud en onverschillig ziet worden, in een opgelucht: „Ach wat is hij in zijn schik! Hij voelt er niets van!" — dan lacht hij in zijn vuistje, dat het zoo dood-gemakkelijk is, de lui te foppen.

„Het is dom, in een praatziek oogenblik de houding van zijn heele leven te grabbelen te gooien, niet waar," zeide zij bitter glimlachend. „En je bouwde me nogal een brug. Ik had kunnen zeggen, dat ik het niet zoo erg bedoeld had. Het is een schandelijk verzuim tegenover jou. Ik heb je in een pijnlijke positie gebracht."

Natuurlijk weerde ik deze bezorgdheid als niet vriendschappelijk, met kracht van haar af en drong er op aan dat zij zich uit zou spreken, ten einde zich wat op te luchten, alsof zij met zich zelve alleen was. „Ik heb weinig op met dat uitspreken," zeide zij. „Je hebt er later altijd spijt van. Je zegt te veel en te weinig. Maar 't is verleidelijk. Ik heb vijf en dertig jaar gezwegen en zal de verdere vijf en dertig jaar ook zwijgen, wanneer ik den Bijbelschen leeftijd bereiken mocht."

Zij sloeg de handen in elkaar, en tuurde naar 't meer, alsof 't haar 't spreken verlichtte, wanneer zij langs mij voorbij keek.

„Men praat altijd van de vereffenende rechtvaardigheid der natuur. Ik geloof, dat men zich dat uit gemakzucht wijs maakt, opdat men zich niet behoeve te schamen voor den evennaaste, die er slechter bij gevaren is. Maar er zijn dingen, die volstrekt geen gelijke waarde hebben. Wel hem, wien moeder natuur recht van lijf en leden schiep. Maar wee hem, wien zij stiefmoederlijk behan-

delde. Hij is en blijft een ongenoode gast bij het groote levensfeest. Hij kan bij gratie door de spleten gluren.

Hoe geheel anders is 't leven van den uiterlijk benadeelde reeds van den beginne af aan. Zie eens, hoe knappe, aanvallige kinderen in den zonneschijn van een ieders bewonderende, welwillende en teedere blikken opgroeien! Op den leelijke vallen slechts weemoedige moederblikken.

Tot mijn vijftiende jaar ongeveer heb ik onder mijn leelijkheid niet geleden, ofschoon ik naast de aanvallige Liddy opgroeide. Ik woonde op 't platte land, in een kring van menschen, die mij van kindsbeen af kenden en mochten lijden. Ik was: ons dochtertje, ons juffie, iedereen was aan mijn gezicht gewoon. En de paarden en honden, waarmee ik mij zoo graag bemoeide, maakten nu eenmaal geen onderscheid tusschen knappe en leelijke menschen. Zij mochten mij veel liever lijden dan Liddy.

Toen trokken wij naar de stad.

Liddy en ik bezochten als aankomende meisjes het eerste bal. Wij hadden hetzelfde toiletje aan, heel zusterlijk, en zagen de groote gebeurtenis met hetzelfde zoete verlangen tegemoet. Wij verwachtten niets bepaalds, maar die onzekerheid bevatte al het dwaze en heerlijke, wat een meisjeshart vermag te droomen.

Nu wist ik heel goed, dat Liddy mooi was, en ik niet. Maar ik had toch in 't geheel geen begrip, wat dat beduidde. Ik was jong, opgewekt, levenslustig. Bij onze kinderspelen had mijne levendigere fantasie en mijn bewegelijker geest mij tot een gewichtiger en meer gezocht persoontje gemaakt, dan Liddy; mijn zelfgevoel was — zonder aanmatiging naar ik hoop — heel normaal. In elk geval achtte ik mij zelve niet minder dan andere meisjes.

Je kunt je voorstellen, welke lesjes ik dien avond kreeg!

Niet dat ik altijd maar bleef zitten: in beschaafde kringen worden altijd goede vormen in acht genomen.

En toch werd het me heel duidelijk, dat ik een paria was. In dit bewustzijn sprak en lachte ik krampachtig.

Ik zag, hoe de moeders met zalige glimlachjes de meer of minder aanvallige figuurtjes harer dochters volgden, en 't was eene verluchting, dat mijne moeder er niet bij was — misschien omdat zij zich daar niet tegen opgewassen voelde.

Ik zag, hoe de blikken der heeren door Liddy's bevalligheden ontgloeiden, hoe die onbewust hare beminnelijkheid deden toenemen. En Liddy was 't onbeduidende schepseltje van daar straks niet meer. Het bewustzijn harer vrouwelijke toovermacht hief haar dermate op, dat ik ze verbaasd en bewonderend aanzag — ook nog met een ander gevoel misschien.

Op de mannen werkt vrouwelijk schoon prikkelend, 't verheft en bezielt hun gansche wezen; het is als eèn lichte champagneroes. De vrouw wederom, die zich van de haar geschonken groote macht bewust wordt, treedt alsdan met een zekerheid, een overmoedigheid op, die zijzelve misschien nooit bij zich vermoed had, en wordt daardoor nog honderdmaal aantrekkelijker en stoutmoediger.

Dit nu is juist het innig-bekoorlijke, de poëzie der balzaal.

„Ik amuseer me hemelsch," fluisterde Liddy me in 't oor, terwijl ze me haastig een zenuwachtig handdrukje gaf. En hare stralende oogen zeiden het luide. Zij was als in een roes.

En ik was nuchter, ijzig koud. Ik voelde, dat, wie niet in die zoete bedwelming mee verkeerde, beter gedaan hadde weg te blijven.

Ik was buiten een kring gesloten, binnen welken alles lag, waarvoor, wanneer zij eerlijk willen zijn, bijna alle vrouwen leven.

Een welopgevoed jonkman, die vriendschappelijk met mijne familie omging, geleidde mij aan tafel; ondanks zijne goede vormen voelde ik, dat zijn onderhoud slechts uit verstrooide praatjes bestond, terwijl hij aan wat anders — vermoedelijk aan eene andere dacht, en dat, evenals zijne gedachten, ook zijne blikken naar elders afweken.

Ik heb me nooit zoo grenzenloos verlaten gevoeld. Ik las eens van een matroos, die bij vergissing op een woest onbewoond eilandje achtergelaten was, waar zijn schip water ingenomen had. Hem moet het toen zoo te moede zijn geweest als mij. En ik voelde instinctmatig, dat ik mijn levenlang op mijn eilandje blijven zou.

Thuis moest ik natuurlijk mijn moeder alles vertellen! Ik zei dat ik me best geamuseerd had.

Doch toen ik alleen in mijn kamer was, weende ik troosteloos den halven nacht en hoopte, dat ik me zou doodweenen.

Mijn gevoel op dien avond heeft mij niet bedrogen. Dat bal

was symbolisch voor mijn heele leven. Steeds voelde ik tusschen mij en de anderen de fijne, maar toch duidelijk merkbare afscheidingslijn. En wanneer ik die in 't gezond instinct der jeugd eens vergat, herinnerden de anderen mij er spoedig genoeg aan.

Van het standpunt van een wel beredeneerd mensch bekeken, was er zeker heel wat tegen mijne opvatting in te brengen. Maar opvattingen zijn door tegenwerpingen niet op zij te schuiven. Ik was jong. Wanneer men jong is, kan men er geen vrede mee hebben, slechts toeschouwer te zijn op 's levens jaarmarkt. Men wil zijne, zij het ook nog zoo kleine, rol spelen. En ik werd juist telkens naar den toeschouwerszetel verwezen.

Men zou kunnen zeggen: maar zoo erg is 't toch niet, van een beetje hofmakerij af te zien, en vele meisjes trouwen ook niet — zelfs knappe, wanneer zij geen geld hebben.

Vriendlief, ik geloof niet, dat ik mij zoo sterk tot het andere geslacht voelde aangetrokken. En — natuurlijk zal je dat niet willen gelooven — ik zou misschien ook geen huwelijk hebben aangegaan, wanneer ik daartoe gelegenheid gehad hadde.... Daar zijn vrouwen — juist onder de meer ontwikkelden, waartoe je de goedheid hebt mij te rekenen — die van balzaal, tennissen en alle andere dergelijke dingen vrijwillig afstand doen. Ja, maar zie je — laten liggen of aan zijn lot overgelaten worden, is een hemelsbreed onderscheid.

De pleegzuster doet van nog meer afstand dan ik. Ja — maar het trotsche, eervolle, vrijwillige afstand doen, hoe meer bevredigend en kostbaarder het afgestane was, is zoo in alle opzichten de edelste vorm van het zelfbewustzijn — haast zou ik het: ijdelheid noemen! — En daartegenover het ellendige, smadelijke, gedwongen afstand doen, roemloos, het zelfgevoel vermorzelend."

„Maar — je hechtte toch wezenlijk zoo weinig aan die zoogenaamde partijen," kon ik niet nalaten te zeggen. Het was mijne overtuiging.

„Ja." Zij lachte vreeselijk bitter. „Ik vond het eervoller, daar, schijnbaar, niet aan te hechten. En daar kwam ik ook toe. Het in ons allen, zij 't ook onbewust, levende streven naar harmonie hielp mij, met mijzelve door de wereld te komen.

Ik werd werkelijk, wat de menschen van mij veronderstelden:

eene geëmancipeerde, wier leven door artistieke en geestelijke belangen ingenomen was, en die de zoete dwaasheden van andere meisjes verachtte.

Daarbij wist ik, dat de anderen, de vriendinnen, die schijnbaar tegen mij opzagen, mij in den grond beklaagden — of verachtten. Dat was 't zelfde.

Het eene deel van 't menschdom keek over me heen en juist om diezelfde reden werd ik door 't andere deel gering geschat. Men mag 't draaien zooals men wil — het i s zoo. En wanneer ze dat tegen me zeiden: wat heb je 't goed, wat ben je te benijden — om mijne talenten — dan werd mijn keel als dichtgeknepen. Ik wist immers hoe weinig ze daarvan meenden. Dan had ik hun wel willen toeschreeuwen: Ja, willen we ruilen! Wat zouden ze dan afgedropen zijn!

Die eeuwig rechtvaardige natuur! Alle martelingen, door menschen bedacht, zijn beuzelarijen tegenover de kwellingen, waartoe de natuur enkele harer schepselen verdoemt. Maakte ze maar een idioot van hem, dien ze de eenvoudigste gaven onthield! Dat zou althans nog barmhartig zijn! Maar de natuur kent geene barmhartigheid. Was het niet uitgedacht wreed, dat zij mij een levendig schoonheidsgevoel schonk, verlangen naar schoonheid, harmonie, poëzie! Zeg niet, dat dat met iemands uiterlijk niets te maken heeft. Je weet heel goed, dat het er alles mee heeft te maken, alles!

Voor de leelijke vrouw is 't leven grauw, nuchter, zonder poëzie. In 't bewustzijn, dat zij zich belachelijk zou maken door neigingen, gewaarwordingen die bij anderen allernatuurlijkst zijn, tracht zij die te dooden, en vernietigt misschien — het beste wat zij heeft.

Waren het maar alleen dagen! Maar de nachten! Die nachten, waarin uit de duisternis en stilte al de „waaroms" opstijgen, wien men des daags een brutaal „zwijg" toeroept, fluisteren, klagen luider, altijd luider. En men stopt zijn hoofd in de kussens, maar dat helpt niemendal, want de beulsknechten zitten in ons zelven, in de diepste schachten der ziel!

Wanneer het mij slechts gelukt ware, mij eene verbitterde geringschatting in te praten over de ongelijkheid, waarmee voorrechten van geestelijken en physieken aard door de wereld gewaar-

deerd worden! Zulk eene verbittering schenkt, geloof ik, eene soort van verbitterde bevrediging, daar zij met een zeer hoog bewustzijn van eigenwaarde, dus met geestelijken hoogmoed gepaard gaat.

Maar ik zelf schatte alles precies als de wereld. Ik was er geheel van doordrongen, dat een bevallig uiterlijk voor de vrouw eene levensvoorwaarde is. En — ik zelve liet me ook in mijne neigingen zoo door 't uiterlijk beïnvloeden. In vertrouwen — ik heb leelijke menschen nooit kunnen lijden. Ik schonk hun mijne medelijdende sympathie, zoo in 't voorbijgaan beklaagde ik de arme lijdensgezellen. Ik verlangde ook nooit van hen, dat zij bijzonder schrander of goed of beminnelijk zouden zijn. Maar mijne neiging, mijne volle, blijmoedige sympathie behoorde den anderen, den mooien, levenslustigen en zegevierenden! Een heel mooi mensch kon me zoo blij maken, dat ik zelfs mijne eigen leelijkheid daarvoor vergat.

Ik kon dan ook in 't algemeen vroolijk zijn, niet alleen uiterlijk maar ook wezenlijk. Jong, gezond, met een bewegelijken geest! Ik was in gezelschap zelfs uitgelaten — menigmaal althans. Maar dan viel mijn blik toevallig in den spiegel. Mijne naar schoonheid dorstende oogen bespeurden dan een gezicht, dat echt leelijk was. En dat was ik in eigen persoon!

Iemand met een goed uiterlijk kan zich van deze gewaarwording bijna geen denkbeeld vormen. De natuurlijke reactie op een leelijk uiterlijk is tegenzin en afkeer. Ik reageerde zeer sterk daarop. En dan na deze ondervinding, waardoor men in zekere mate overrompeld wordt, het bewustzijn: dat ben jij, je hebt je zelf verafschuwd.

Dat is daarom zoo vreeselijk, omdat het geheel tegen de natuur indruischt. Het is bij den mensch zoo natuurlijk, zijn spiegelbeeld vriendelijk toe te lachen bij elken gewilden of toevalligen blik in 't glas. Is het ijdelheid? Ik geloof dat, zoo lang de mensch zich van zijne persoonlijkheid bewust is, hij ijdel m o e t zijn. IJdelheid is een noodwendig aanhangsel van het bewustzijn. En wanneer onder aanhoudende mishandelingen de ijdelheid gestorven is, dan is, in eene vrouw althans, ook iets meegestorven, wat, zooal niet het geluk, dan toch voorwaarde voor 't geluk is.

Lach nu voor mijn part, maar de mensch, die zijn spiegelbeeld niet als een goeden vriend kan toeknikken, doch 't als een vijand

uit den weg gaat, door diens leven loopt een scheur. En we streven toch allen naar harmonie, bewust en onbewust. Wij willen ons zelve lief hebben, een beetje teedere zwakheid voor ons over kunnen hebben — want, wat heeft men, ten slotte, aan zich zelf? Hoe zeer men ook bemind wordt, hoe afgodisch men liefhad — ten slotte heeft men toch slechts zich zelven. Men leeft te dicht bij zich zelven, dan dat men gelukkig zou kunnen zijn met een verkoeling in betrekking tot zijn eigen ik. Je weet — ik kon geen leelijke menschen liefhebben!"

„Zeg," viel hem Paul in de rede, die zich tot nu toe dapper beheerscht had, „is dat niet sterk overdreven?"

Rasta glimlachte. „Paullief, ik geloof het niet. Onbewust sluimert, ook bij de eenvoudigste menschen, velerlei, wat je veel overdrevener zou voorkomen. Maar 't blijft diep verborgen. Zeer weinigen onder ons zijn duikers. De meesten onzer glijden slechts op de oppervlakte van hun ik en denken — wanneer ze althans denken — dat daar beneden niets als parelen liggen. Daar liggen echter nog heel wat andere dingen ook.... De duiker brengt het sóms aan den klaarlichten dag.

Maar wat Martha daar zei, was eene tamelijk eenvoudige waarheid. Wij staan tot niemand in zulk eene intieme liefdesbetrekking als tot ons zelven. Dat moet zoo zijn. Wanneer wij 't niet kunnen zijn wij ongelukkig. Er is iets vreeselijks in, iemand zoo liefdeloos over zich zelven te hooren spreken, vooral een vrouw.

„Zelfvergeten en zelfverloochening zijn phrasen!" zei zij vol overtuiging. „Het eenige geluk ligt in het zelfbewustzijn. Vele zedenmeesters zouden mij om deze bekentenis veroordeelen. Misschien zal je vermoeden, dat mij de eigenschap ontbroken heeft, met volle overgave des gemoeds een ander wezen lief te kunnen hebben. Ik geloof 't niet." Hare stem werd klankloos door zieleemart. „Ook dien beker moest ik ledigen. Niets is mij bespaard gebleven. Dat — dat moest zoo wezen!" zeide zij met doffe heftigheid. — „'t Is te veel! — onbeantwoorde liefde behoeft niet altijd een ongeluk te zijn. Zij kan zelfs een geluk wezen. Maar dan moet men een ander mensch zijn dan ik!

Mij kwam dat leelijke schepsel, dat van hartstocht en vurig verlangen verteerd werd, zoo belachelijk voor. Dat er van beant-

woorde liefde sprake kon zijn, kwam niet bij mij op. Ik had zelfs niet eens het geluk, daarnaar te kunnen verlangen. Ik geloof dat ik hem veracht zou hebben, wanneer hij zoo'n leelijk schepsel met eenige belangstelling aangezien hadde.

Hij was een naar het uiterlijk volmaakt mensch. Antinous als sportman. Elke beweging zag men met genot. Beminnelijk zooals betooverend knappe menschen meestal zijn — ik geloof, ook zoo dom.

Hij had een meisje moeten kiezen dat hem in schoonheid evenaarde. 't Heeft mij diep gegriefd, dat hij, ontrouw geworden aan eene heilige verplichting, later meer op geld dan op schoonheid gelet heeft.

Maar wat ik destijds geleden heb, had niet zoo moeten wezen!

Ik heb tegen mijn beeld in den spiegel allerlei gezichten getrokken. Soms greep mij een zinnelooze woede tegen het leelijke schepsel daar in 't glas aan. Ik, met mijn aangeboren liefde voor gratie, schoonheid en poëzie, den geur van 't leven! Wanneer dat „Ik" was, dan was immers alles belachelijk, belachelijk!

Ik schreeuwde 't woord herhaaldelijk uit en lachte. En woedend als ik was, woedend!

Het woelde daar binnen, als een gevangene in zijn cel. En 't lichaam was mijne cel — voor levenslange opsluiting. Toen 't bewustzijn van het onherroepelijke van dit noodlot mij overmande, liep ik als een waanzinnige rond en kroop luid weenend over den grond. Ik dacht, dat ik waanzinnig zou worden; dat was nog 't beste, wat ik wenschen kon.

Altijd! Nooit! Dat zijn ontzettende woorden. Slechts 't misbruik, dat er van gemaakt wordt, verzwakt hun hardheid. Men zegt bij zich zelve: 't zal me nooit gelukken, een eigen huisje te bezitten, Italië te zien, of wat men anders verlangen mocht. — Maar er is bij al die onderwerping toch nog altijd een vonkje hoop. Allen, die zoo spreken, zelfs zoo denken — ze hopen toch nog! Zonder het zich zelven te bekennen, zonder het te weten. En wanneer iets met de zekerheid van 999 tegen één niet gebeuren zal, dan hoopt men toch nog, heel stil, waar nadenken en kritiek ons in den steek laten, op het duizendste kansje. Wat zou 't heele leven waard zijn, wanneer men niet op het duizendste kansje hoopte? Wie zou het leven ten einde brengen?

En wanneer de menschen ten slotte sterven, zonder hun droomen verwezenlijkt te zien, dan hebben ze toch gedroomd.

Er zijn ook andere harde bezoekingen van het noodlot. Bij voorbeeld de jonge schoonheid, die in de eenzaamheid verkwijnt. Maar wanneer zij 's avonds haar haren kamt, rest haar toch nog de weemoedige troost: Als ik me maar eens vertoonen kon — dan was ik de mooiste van allen. En voor 't inslapen droomt ze van een prins, die nooit komen zal. Maar zou hij misschien toch niet komen?

Weet je, wat dat zeggen wil: een meisjesleven zonder geluksdroom? — Ik zei soms tegen me zelve: laten we 't onmogelijke aannemen — dat je rijk en beroemd, ja keizerin van geheel Indië waart! Dat is alles heel onwaarschijnlijk. Maar wat overbrugde de fantasie niet. Doch mooi zal je nooit zijn, voor altijd ben je gedoemd om leelijk te zijn!

Wanneer de tot levenslange tuchthuisstraf veroordeelde ook heel nauwkeurig weet, dat zijn veroordeeling onherroepelijk is, toch blijft, ondanks dit weten, de hoop op gratie bij hem levendig. Door eene aardbeving stort misschien de gevangenis in, en juist hij, hij alleen ontsnapt aan 't gevaar.

Met zulke droomen van 't duizendste buitenkansje weten de menschen zich in al hunne ellende te paaien.

Voor mij bestond er geen duizendste kansje, geen hoop in al die hopeloosheid Al kon ik mij ook het onmogelijkste als mogelijk voorstellen, ik bleef toch altijd even leelijk. Altijd! Ik heb aan dat woord gerukt — neen maar, niet als de gevangene aan zijn celmuur, — maar als de levend begravene aan 't deksel van zijn doodkist. En de wanhoop, die mij omhulde, had iets vreeselijks. Hier was een afgrond, dien de fantasie weigerde te overbruggen. Ik heb anders eene sterke fantasie, maar 't is mij niet gelukt, mij dat voor te stellen, waarvoor ik talent, verstand, de helft van mijn leven — alles gegeven zou hebben! — En — dat krenkt mij zoo — ook in den droom, in den wezenlijken, nachtelijken droom, liet 't bewustzijn mijner leelijkheid mij zelfs niet los. Ik droomde van de gekste dingen — b.v. dat ik Rembrandt was en den Paus portretteerde. — Maar ik bleef leelijk. Ik had de hemel weet wat gegeven, om slechts één te droomen, dat ik mooi was...."

Ik zei: „Ik wil niet tegen je ingaan, Martha. Ik begrijp 't. Laat me je alleen dit mogen zeggen: Dat waarover je spreekt, ligt ver achter je. En — misschien zou je nu niet staan, waar je staat — wanneer je niet...."

„Wanneer ik niet naar deze richting al mijne krachten bijeengenomen had, in 't besef, dat ik van de andere zijde niets te wachten had," voltooide zij den zin. Ik betwijfel het. Ik ben zelfs tamelijk zeker, dat het zoo wezen zou. Ja, leelijkheid is een goede spoorslag tot werken.

Andere meisjes droomen van geluk. Heimelijk wachten ze allen, dat een of ander wonderbaarlijk lot — zoo wonderbaarlijk, dat reeds de gedachte er aan iets betooverends heeft — over hen beschoren zal zijn.

Ik wist, dat geenerlei geluk, niets schoons over mij beschoren was. Ik zou slechts dat bezitten, wat ik mij zelve verschafte. Dat bewustzijn vuurde mij slechts opnieuw aan. Ik nam mijn lot in de hand met een fier-volhardend: En toch wil ik!

Als nu die vreeselijke huisbakkenheid maar niet zegt: dat het juist zoo'n heerlijk gevoel moet zijn, alles aan zijn eigen geestkracht te danken te hebben. In boekjes voor de Zondagschool is dat zoo. Misschien m o e s t het zoo zijn — maar dát is waar: dat men slechts geluk kan noemen, wat ons geschonken wordt, wat wij niet verdiend hebben. En mij is niets geschonken. Ik heb alles met inspanning moeten verkrijgen — ook vriendschap en sympathie. Wij — leelijken — wij moeten eerst zoo vele goede eigenschappen uitstallen, vóor men ons lijden mag. En het is toch zooveel mooier, wanneer de sympathie ons reeds van verre tegemoet komt.

Ik onderschat niet, wat ik bezit. Ik weet, wat het waard is. En toch — zou ik alles gaarne wegschenken — om dat geheimzinnig droomerig glimlachen — waarmee andere vrouwen over hare jeugd spreken." — —

Rasta stond op, deed de balcondeur open en bleef een minuut stilstaan.

Toen zei hij tegen Paul, die eveneens zweeg: „Ik zeg je, dat ik veel treurigs gezien en bijgewoond heb, maar zóo heeft me niets geschokt en gepakt, als deze onthulling van het lijden eens levens, dat ik voor een der gelukkigste en meest voldane had gehouden.

Ik drukte haar de hand. Ik geloof dat ik haar stil verweet, dat zij tot nu toe zoo achterhoudend geweest was, want zij zei: ,Vriendlief, er zijn smarten, die men slechts daarom verduren kan, omdat niemand ze vermoedt. Er bestaat een gevoel van schaamte in 't lijden. Dat heeft mij geleerd, des daags te lachen, en mijn tranen des nachts te laten vloeien. Er rest ons toch nog ééne troost: wij geven ons medelijden aan de weeke openhartige menschen, die zich beklagen en aan onze schouders uitweenen — minnenswaardige kinderen, die men zoo gaarne troost. Maar de eigenlijk beklagenswaardigen zijn toch zij, die geen medelijden verkiezen. Ken je de nachten van anderen? Geef toe, omdat ge die niet kent! En, vind je een leelijk meisje niet zoo beminnelijk, als je volgens haar leelijkheid zoudt verlangen — wees dan toch zacht en vriendelijk jegens haar. Nog méér zacht dan vriendelijk. Ze zijn zoo wantrouwend, die parias!" — —

Rasta zweeg.

„Is 't uit?" vroeg Paul.

„Ja. De bekentenis is uit."

„Arm meisje!" zei Paul. „En wat gebeurde er toen?"

„Den volgenden morgen was Martha lief en opgeruimd als altijd. Maar ik zag, dat ze om haar oogen donkere kringen had, die een slapeloozen nacht verrieden.

Bij 't afscheid zei zij tegen mij: ,Beste Rasta, ik heb, geloof ik, gisteravond groot misbruik van je vriendschap gemaakt en je, als eene sentimenteele oude jongejuffrouw, een jeremiade voorgedragen. Je weet, dat ik anders niet zoo ben. Het moet in de lucht gezeten hebben. Die zwoele bloemengeur heeft iets ontzenuwends. Laat het in 's hemelsnaam je gemoed niet bezwaren. Je weet, dat ieder mensch zoo wel eens een sentimenteele bui heeft, waarin hem al de treurige oogenblikken van zijn leven voor den geest komen en hij zich verbeeldt, dat zijn hééle bestaan ongelukkig is geweest. En alles bij elkaar genomen is 't mijne toch nog al gelukkig geweest — Wij menschen, die door- en overdenken, weten immers toch, dat geluk iets zeer betrekkelijks is!" —

„Nu, zie je!" riep Paul verlicht. Hij was een beetje geroerd geweest, en dat hinderde hem.

„Denk je, dat ik me daardoor liet foppen?" riep Rasta heftig.

„Ik hield me om harentwil maar zóo. Maar ik wist heel goed, dat al dit geglimlach en al deze praatjes maar schijn en fopperij waren. Zij duldde 't niet, dat zij het schaamte-gevoel van 't leed gekwetst had. Zij behoorde tot diegenen, die in hun pantser willen sterven — en toch was ze zwak geworden. Ik geloof — ik weet zelfs — dat zij zich dit zwakke oogenblik niet vergeven heeft. En ook mij niet. Ik heb ze niet weergezien. Eens lag dat weerzien op ons beider weg, doch we hebben het beiden vermeden. Dat ééne uurtje heeft ons onze vriendschap gekost. Er is nu iets tusschen ons, wij zouden niet meer vrij tegenover elkaar staan."

„Zoo gaat het dus met de vriendschap tusschen man en vrouw," zei Paul op ietwat gedwongen schertsenden toon. „Maar — 't schijnt me althans —"

„Neen — toe, laat dat," verzocht Rasta pijnlijk.

„Maar vriendlief — ze staat op zeer intiemen voet met je, dat voelt men."

„Dat doet ze ook," zei Rasta. „Ik zou mijn leven voor haar kunnen geven. En toch, en toch — 't beste van ons gemoed, de geur behoort den anderen. 't Is akelig, wanneer men zoo'n vrouw kent, zulk een uitverkoren ziel. Het is afschuwelijk brutaal. Ik heb 't haar telkens tegengesproken, maar 't is toch waar: ze is foei-leelijk. Men kan zich er niet over heen zetten. In de zinnelijkheid ligt het grofste maar ook het fijnste van de liefde. Wij steken, zooals zij het uitdrukte, in ons lichaam als in een gevangenis. Dat moest niet zoo wezen! De natuur is een beest!"

Hij liep opgewonden door de kamer.

Struppel sprong tegen hem op en keek hem daarbij onrustig vragend aan.

„Is die hond van haar?" vroeg Paul.

„Neen. Zij had een prachtstuk van een collie, echt ras en beeldschoon, dien zij alleen om zijn mooi, in alles toegaf. Maar Struppel staat er toch eenigszins mee in verband. Op hetzelfde buiten, waar Martha en ik als kinderen waren, koos ik hem uit als 't eenig leelijke exemplaar uit het nest. Hij werd ook zoo weinig gestreeld."

Paul was opgestaan en greep naar zijn jas. „'t Wordt tijd."

„Wil je niet die paar uren op mijn rustbank doorbrengen en bij daglicht naar huis gaan?"

Dank je, Rasta — maar — mijn bed is mij toch liever, al is 't ook nu haast niet meer de moeite waard. En dan wordt men ook in 't zijne wakker. Vier uur! Als 't zomer was, zou 't al heldere dag zijn."

„Ik zal je even bijlichten."

Beneden voor de deur draaide Paul zich om en zei tegen Rasta „Wat je me zoo intiem verteld hebt, blijft bij me bewaard. Nu weet ik, dat het noch smakeloosheid noch een gril van je was, wat ik van je op 't bal gezien heb.... Arm meisje!"

Toen Rasta weer op zijn kamer kwam, welke hem nog door 't lot verduisterd scheen, dat hij daareven ontrold had, en daarbij aan Paul's oppervlakkig-goedhartig: arm meisje dacht, toen gevoelde hij, dat, ongrootmoedig genoeg, tegen den anderen iets bij hem opkwam.

„Men moest eigenlijk niemand iets toevertrouwen, behalve jou," zei hij, zich naar den trouwen Struppel bukkende.

Waarom was 't ook zoo'n zwoele lentenacht!

G O D.

DOOR

A. J. G. VAN LAAREN VAN DALEN.

God! — O wie zijt Gij? — Antwoord mij, o God! —
Haat Gij den een wijl Gij den ander mint?
Is 't waar dat wat Gij saambondt weer ontbindt,
En steeds bestiert des menschen grillig lot?

Is 't waar dat Gij met rouw en armoed spot,
En voor het menschlijk leed doof zijt en blind?
Of lijdt gij mede met het menschenkind
En schenkt Gij het na smarte zoet genot? —

Geen antwoord. — O mijn God! wat zijt Gij wreed!
Gij, die toch een liefhebbend Vader heet,
Blijft Gij voor 't bidden van Uw kind dan doof?

En door den donkren starrenloozen nacht
Weerklonk nog lang des bangen twijflaars klacht:
God, antwoord mij, opdat Uw kind geloov'! — —

HAAR LEEFTIJD VOORUIT.

EEN KINDERSCHETSJE.

Naar MATILDE SERAO.

Het dochtertje van een rijken kastelein. Zij heeft geen moeder meer; haar vader, wiens oogappel ze is, heeft haar aan de zorgen der huishoudster toevertrouwd, die haar overal meeneemt: naar keuken, kelder en zolder, naar den salon en de logeerkamers, kortom, die 't kind altijd bij zich houdt.

Amper tien jaar oud, leeft het kind in dit aanhoudend gaan en komen, te midden eener menschenmassa, die onophoudelijk afwisselt.

Zij heeft een kamer voor zich, die een waar juweeltje is, en een leervertrekje met een piano; maar als er veel gasten zijn, dan moet dat alles afgestaan worden, en trekken 't kind en de huishoudster van de eene kamer naar de andere, nu eens hier, dan weder daar slapende, van de eerste verdieping naar de vijfde verhuizende. Dan gebeurt het, dat de kleine zich ten slotte voor haar piano-les een uur of langer in den salon oefent, te midden van 't gebabbel in allerlei talen om haar heen.

De logeergasten lachen haar toe, praten met haar en liefkoozen 't kind, en zij heeft dat alles leeren verdragen, heeft leeren glimlachen, eene buiging maken, en een of ander vriendelijk woordje zeggen. Al die vreemde en onverschillige gezichten, die maar steeds komen en steeds gaan, trekken als in een tooverlan-

taren langs haar voorbij, en zij verstaat het al heel best, een logeergast tot aan de deur te begeleiden, hem een afscheidskus toe te werpen, en zelfs de schouders op te halen, wanneer hij vertrokken is.

Zij kan behoorlijk aan de open tafel eten, voor een schotel bedanken en haar servet vouwen.

Zij kent al de loopjes van den kok: cotelettes weer als versch opdienen, boter driemaal laten voordienen, van 't overgeschoten vleesch balletjes maken, het soepvleesch van vier dagen geleden als croketjes op tafel brengen, den pudding met stijfsel gereed maken en de taartjes zoo zuinig mogelijk vullen. Het kind lacht over 't beet nemen der gasten.

Zij ziet, hoe verschillend het bedienend personeel zijn eerbied toont: voor de oude prinses met haar gevolg, voor het jonggehuwde rijke paartje, voor den van hoogmoed opgeblazen bankier en voor het praatgrage kamerlid. Zij heeft de schouders leeren optrekken voor de kale stumperds, die een achterkamer op de vierde verdieping verlangen, die niet aan de table d'hôte eten, de koffie niet in 't hôtel gebruiken, en in hun valies een voorraad kaarsen hebben, ten einde niet die van 't logement te gebruiken, die peperduur in rekening worden gebracht.

Zij ziet en hoort tal van dingen door half geopende deuren, als zij op de gangen voorbijkomt, als zij na afloop van een diner of des avonds laat onverwachts den salon binnenkomt: kamers, die zonderling overhoop liggen, half aangekleede dames die bezig zijn zich te kammen, heeren in hun overhemd, die hun knevel verven, bedienden die ter sluik kameniers beet pakken, kwijnende dames aan den arm van zwierige heeren, het gekraak van deuren, vergissingen in 't nummer, schimmen die 's nachts door de gangen sluipen, stil gefluisterde gesprekken.

Zij slaat de oogen neer, verbleekt en glimlacht. Wanneer zij onder elkaar zijn met vader, oom of neven, hoort zij over alles praten: over allerlei plannen om te schrapen en geld te winnen, over de beste combinatiën om de gasten te villen, kortom al de minachting en haat, die de kastelein ten opzichte van den reiziger koestert.

Twee dingen vooral hebben haar op tienjarigen leeftijd ge-

troffen: het voorkomen dier groote blonde dame, die drie maanden bleef, onbekommerd rechts en links uitgevende, heel Rome ten harent ontvangende, het geld 't venster uitwerpende, op het gansche dienstpersoneel beslag leggende, die nooit hare rekening betaalde, en tegen wie haar vader woedend was; deze zelfde dame die ten slotte den kastelein op eene heel vreemde manier betaalde, door hem bij zich te ontbieden, hem een halven dag bij zich te houden en hem lachend heen te laten gaan; en voorts: die magere, bleeke heer, die maar een halven dag bleef, twee glazen water dronk, met niemand sprak en zich 's middags van 't leven beroofde door zich een ader te openen.

KERMISVOLK.

„Naar binnen dames en heeren! naar binnen, om het verbazendste en wonderbaarste schouwspel der wereld te zien! Hier vindt je niets kunstmatigs! Geen kwakzalverij noch bedriegerij, geen vertooning van gedrochten met twee hoofden of vijf pooten.... Hier is alles natuur, dames en heeren! Het is Bibì Lolò in eigen persoon en gezelschap, die met het gezelschap van vader Adam werken.... Het is door onze kracht, onze vlugheid, lenigheid, behendigheid en onuitputtelijk geduld, dat wij wereldberoemd geworden zijn.... Zal ik u onmiddellijk, op dit oogenblik een bewijs van mijn buitengewoon talent geven?

„Tjoe-ie.... tjoe-ie.... tjoe-ie.... joe.... ju.... joe.... tjoe-ie... tjoe-ie....

„Kunt ge zeggen, dat uwe kanaries mooiere trillers laten hooren? Thans verzoek ik den dames en heeren, die van landelijke schoonheid houden, naar het welluidende gezang van den nachtegaal te luisteren:

„Joe, toe toe!.... joe, joe, toe toe! toe toe! joe!....

„Wanneer een van de heeren zich niet in het bezit van een wachthond verheugt, zal ik hem het middel aan de hand doen om zich op goedkoope manier zulk een nuttig huisdier aan te schaffen:

„Waw, waw waf!.... Oewaf, waw, waf!.... wrw, wà, wà!....

„Dames en heeren, wilt ge het loeien der koe, het sissen der slang, het huilen van den wolf, het kirren der duif, het kweelen

van den leeuwerik, het kwaken van den kikvorsch, het blaten van het schaap, het kakelen der hen, het kraaien van den haan, het hinneken van het paard, het knorren van het varken, het miauwen der kat, het brullen van den leeuw hooren? Komaan, dames en heeren, weest zoo goed mij een of ander dier te noemen! Onverschillig welk, een huis- of wild dier, een hier te lande of in de tropen, in de oude of in de nieuwe wereld levend, een modern of een anti-diluviaansch!.... Bibì Lolò zal het nabootsen.... Hij zal u oogenblikkelijk verplaatsen in een der vele landen of streken waar hij een groot gedeelte van zijn leven heeft doorgebracht om allerlei kunstigheden te verzamelen: in Amerika, in de steppen van Tartarije, in de maagdelijke wouden van Brazilië, en zelfs in de hoenderhoven van onze vreedzame dorpen!.... Vooruit, dames en heeren, Bibì Lolò is bereid uwe bevelen te volbrengen!.... Doet niemand den mond open? Allen stom als visschen!.... Is er misschien een beetje muziek noodig om u aan te moedigen? Laat dan iemand uit het geachte publiek zoo goed zijn mij zijn geliefkoosd stuk te noemen. Een liedje, een aria uit een opera, een solo, een koor, om 't even wat.... Ik ben het orkest; Bibì Lolò, uw onderdanige dienaar, bijgestaan door mejuffrouw Irma Bilboquette, eerste turksche trom.... (maak eene buiging voor het geachte publiek, mejuffrouw, wanneer ge daaraan wordt voorgesteld).... en door maestro Gregovillard, de grootste thans levende artist der beide halfronden.... Komaan, heeren, ge behoeft ditmaal niet in de beurs te tasten; noemt maar een muziekstuk op.... Aha! Daar ginds zie ik eindelijk iemand den mond opendoen! Wel, wat zegt ge, militair? De Favorite?.... Uitstekend! Het zal dus de Favorite wezen.... het hoofdmotief? Best!... Opgelet Gregovillard!.... Tegelijk invallen!.... Een! Twee! Drie!" — — En met lippen, vingers en voeten de klarinet, de viool en de contrebas nabootsend, voerde hij de Favorite met groote juistheid en zekerheid uit. De menigte juichte hem luidkeels toe en bisseerde, en het volgende oogenblik bestegen eenige in geestdrift gebrachte toekijkers de trap der tent.

Dit was het sein tot het succes. Toen het voorbeeld eenmaal gegeven was, vond het talrijke navolging, terwijl de potsenmaker de nog aarzelende toekijkers met allerlei grappen en kwinkslagen

tot binnen treden trachtte over te halen, en mejuffrouw Bilboquette en maestro Gregovillard een burlesken dans uitvoerden.

Toen hij bemerkte, dat de bezoekers onafgebroken bleven toestroomen, maakte Bibì Lolò een eind aan zijne kluchten, en op den paljas toetredend fluisterde hij hem in het oor:

„Ga zoo maar een poosje voort; ik ga even naar den kleine zien.".... En met een saut périlleux verdween hij van het smalle bordes der tent.

In een paar stappen bereikte hij den gelen woonwagen, besteeg haastig het trapje, opende de deur, en vroeg angstig aan zijne in een rood keurslijf en korten bonten rok gekleede vrouw:

„Wel, hoe gaat het met hem?"

De vrouw antwoordde niet; maar welsprekender dan woorden was de treurige uitdrukking harer oogen en de bleekheid van haar ontdaan gelaat, dat geheel met roode strepen bedekt was, veroorzaakt door het door hare tranen losgeweekte blanketsel. Het was wel bespottelijk dat op dergelijke wijze toegetakelde gezicht! Maar niemand voorzeker zou er aan gedacht hebben om op dat oogenblik te lachen, zooveel zielesmart drukte het gezicht dier ongelukkige moeder uit.

De potsenmaker begreep haar, en zwijgend naar het bedje tredend boog hij zich daarover heen.... Daarin lag een klein doodsbleek wezentje, met gezwollen blauwachtige oogleden en half geopende loodkleurige lippen, welke een moeielijken reutelenden adem doorlieten.

Het arme knaapje had een handje bloot gewoeld. De vader nam het in de zijne, drukte een kus er op en legde het vervolgens weder voorzichtig onder de deken....

O, wat was de potsenmaker veranderd! Men zou gezegd hebben, dat een slag met de tooverroede dien man eensklaps eene andere gedaante had gegeven. Met starende oogen en strak gelaat beschouwde hij geruimen tijd zijn doodziek kind, zijn rood beschilderd gezicht in de onmiddellijke nabijheid van zijn wasbleek engelenkopje houdend.

Eindelijk hief hij het hoofd op, en zich tot zijne vrouw wendend vroeg hij haar:

„Heeft ie geschreid?"

„Neen, hij kan niet meer," antwoordde de moeder in een krampachtig snikken uitbarstend.

„Kom, kom, Marie, geef je niet aan wanhoop over! We hebben nu geld en kunnen alles aanschaffen, wat het kind noodig heeft. De zaken gaan goed van avond, de tent is al vol!.... Maar we kunnen onmogelijk beiden hier blijven!".... ging hij voort. „Je kunt wel gaan, en speel je rol vooral goed. Ik zal hier blijven om op Georg te passen. Stuur Gregovillard bij mij zoodra het omhoog moet gaan."

„Ja," antwoordde de vrouw, „je hebt gelijk."

Zij stond op, en na hare tranen afgewischt te hebben, wilde zij den wagen verlaten; maar haar echtgenoot weerhield haar.

„Wacht even!" zeide hij, „je kunt je zoo niet vertoonen; je gezicht lijkt wel een marmelade. Kom even hier, dat ik je weer toonbaar maak!" Met den tip van een handdoek veegde hij hare wangen af en bestreek ze vervolgens weder met een beetje rood. „Ziezoo, ga nu maar heen. Je zult zien dat de kleine weer beter wordt, ik sta er voor in."

* * *

Toen hij alleen was, keerde hij naar het bedje terug en boog zich weder er overheen. Gedurende eenige minuten bleef het knaapje in dezelfde houding zonder zich te bewegen; daarop scheen het uit zijne lichte sluimering te ontwaken. De vader haastte zich het toe te spreken. Op vleienden toon en met moederlijke teederheid in de stem vroeg hij:

„Wat scheelt er aan, lieveling? Voel je je ziek?"

Het kind maakte een duidelijker beweging, welke gepaard ging met een diepen op een snik gelijkenden zucht.

De beklagenswaardige vader boog zich nog dichter naar zijn ziek kind, hij voelde zijn pols en streelde zijn voorhoofd en wangen; daarop nam hij een medicijnfleschje, goot eenige druppels in een lepel en beproefde het hem te doen innemen, terwijl hij voortging met hem toe te spreken.

„Heb je nog altijd hier pijn?" vroeg hij, zijne hand tegen het smalle, gloeiende voorhoofd houdend. „Hier schatje, drink maar een beetje; toe, lieve jongen, het is goed voor je".... Hij bracht den lepel tusschen de lippen van het zieke kind; maar de van veerkracht beroofde lippen bewogen zich niet. „Neen?.... Wil

je 't niet hebben? Het is lekker, hoor!.... Het zal je goed doen en weer gauw beter maken, engeltje; kom probeer 't maar eens".... hield de ongelukkige vader aan, terwijl hij het blonde kopje oplichtte en op zijn arm liet rusten. „Drink toch een beetje, lieveling, het is zoo zoet als suiker!"....

„Ai!.... Ai!...." kwam het nauw hoorbaar over de lippen en een kreunend geluid als een wegstervend gereutel rees tot tweemaal toe uit de borst van het doodzieke knaapje.

De vader legde den lepel neer, en met angstige stem noemde hij ditmaal zijn zoontje bij zijn werkelijken naam.

„Lieve George, zie je wel?.... Ken je me?.... Ken je je pa niet meer?.... Het is pa Bibì.... papa Bibì die je zooveel lekkers geeft.... Kijk eens hier!.... Hij heeft lekkere chocolade voor je meegebracht.... heerlijke chocolade voor zijn lieven kleinen George.... George!.... George!.... Doe je oogjes toch even open, mijn lieve, beste George!.... Ach! mijn God! mijn God.... Wat scheelt je?... Je ademt niet meer! Mijn God... Mijn God!..."

Op dat oogenblik werd de deur geopend en zeide Grogevillard:

„Baas, alles is gereed, ik ga het sein geven, dat wij beginnen."

Zonder te antwoorden sprong de potsenmaker met verwilderde blikken uit den woonwagen; als een krankzinnige stormde hij naar de tent en op het kleine tooneel, en met eene door tranen verstikte stem, terwijl de woorden hem slechts met moeite en hortend ovor de lippen kwamen, riep hij:

„Dames en heeren, de voorstelling kan niet doorgaan.... Mijn zoontje is.... is daar net gestorven.... Het entréegeld zal u worden teruggegeven!"....

Hij kon niet meer zeggen, maar hij zeide het op zulk een hartverscheurenden toon, dat er onder het publiek een diepe stilte ontstond; doch deze duurde slechts eenige oogenblikken, daar de toeschouwers, in de meening, dat die aandoenlijke vertooning van diep gevoelde smart een onderdeel van het programma uitmaakte, door hunne luidruchtige toejuichingen de tent deden daveren.

De potsenmaker bleef onbeweeglijk op zijne plaats staan. Eensklaps barstte hij in een krampachtig snikken uit en riep:

„Maar het is de waarheid! Het is waarachtig waar! Mijn zoontje is gestorven! Het entréegeld zal u worden teruggegeven!....

Men geloofde hem echter niet, en ontving zijne woorden met vernieuwde toejuichingen.

„Het is waar! .... Hij is gestorven.... de entrées zullen worden teruggegeven!".... ging de ongelukkige voort te roepen.

Maar hoe meer hij riep, hoe harder er in de handen werd geklapt.

Als een krankzinnige verliet hij toen de tent, snelde naar den woonwagen, nam het lijkje in zijne armen, en opnieuw op het tooneel tredend vertoonde hij aan de toeschouwers het levenlooze lichaampje....

De bezoekers verlieten de tent zonder hunne entrées terug te vorderen.

Den volgenden dag werd het stoffelijk overschot van den kleinen George grafwaarts gedragen, en daar zijne ouders door de edelmoedigheid der bezoekers over eenig geld beschikten, werd het zoontje van Bibì Lolò in gewijde aarde en niet in het voor misdadigers en zelfmoordenaars bestemd gedeelte van het kerkhof ter aarde besteld.

INHOUD.

BIBLIOGRAPHISCH ALBUM.

De prijs van dit Maandwerk is per jaargang van 12 Nummers, die 5 Boekdeelen uitmaken, *f* 11,50. Afzonderlijke Nummers *f* 1,25.